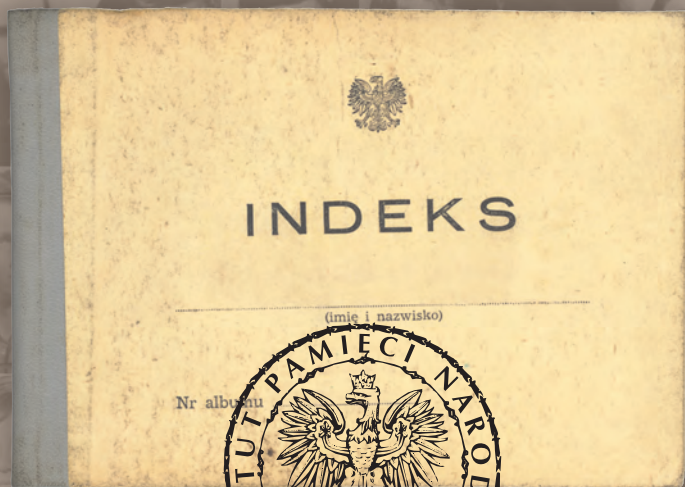

KRYPTONIM „WASALE”

SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA WOBEC
STUDENCKICH KOMITETÓW SOLIDARNOŚCI
1977–1980

DOKUMENTY

KRYPTONIM „WASALE“

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

KRYPTONIM „WASALE”

**SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA WOBEC
STUDENCKICH KOMITETÓW SOLIDARNOŚCI
1977–1980**

Wybór, wstęp i opracowanie
Łukasz Kamiński i Grzegorz Waligóra

Projekt graficzny serii, okładki i stron tytułowych
Krzysztof Findziński

Redakcja
Piotr Cichoracki

Korekta
Anna Kaniewska

Redakcja techniczna
Andrzej Broniak

Indeks
Anna Piekarska

Na okładce wykorzystano zdjęcia ze zbiorów
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

Skład i łamanie
Tomasz Ginter

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Warszawa 2014

Wydanie drugie poprawione

Seria „Dokumenty”: tom 18
ISBN 978-83-7629-571-8

Zapraszamy na naszą stronę internetową
www.ipn.gov.pl
oraz do księgarni internetowej
www.poczytaj.ipn.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	17
Dokumenty	35
Nr 1. 1977 sierpień 10, Warszawa – Notatka dotycząca działalności SKS, sporządzona przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW ppor. J.W. Korycińskiego, tajne	37
Nr 2. 1977 sierpień 25, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu dotyczące planów utworzenia SKS w Poznaniu, tajne	44
Nr 3. 1977 sierpień 31, Poznań – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu mjr. Karola Górnego do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące przebiegu niezależnego zebrania studentów w Lublinie, tajne specjalnego znaczenia	46
Nr 4. 1977 sierpień 31, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Gdańsku dotyczące sytuacji w środowiskach akademickich, tajne specjalnego znaczenia	48
Nr 5. 1977 wrzesień 1, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Lublinie dotyczące sytuacji w środowiskach akademickich, tajne specjalnego znaczenia	49
Nr 6. 1977 wrzesień 6, Warszawa – Wniosek o wszczęcie sprawy operacyjnego rozpracowania dotyczącej „nielegalnej antysocjalistycznej działalności tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności”, tajne specjalnego znaczenia	50
Nr 7. 1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika	

Wydziału III KW MO w Gdańsku dotyczące planów utworzenia SKS w Gdańsku, tajne specjalnego znaczenia.	52
Nr 8. 1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KS MO dotyczące planów utworzenia SKS w Warszawie, tajne specjalnego znaczenia.	53
Nr 9. 1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu dotyczące sytuacji w środowisku opozycyjnym w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia.	56
Nr 10. 1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi dotyczące sytuacji w środowisku opozycyjnym w Łodzi, tajne specjalnego znaczenia.	58
Nr 11. 1977 wrzesień 14, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	59
Nr 12. 1977 wrzesień 20, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	61
Nr 13. 1977 październik 8, Poznań – Plan kombinacji operacyjnej mającej na celu wprowadzenie do „środowisk antysocjalistycznych” Poznania i Szczecina TW ps. „Pająk”, opracowany przez Wydziały III KW MO w Poznaniu i Szczecinie, tajne specjalnego znaczenia	68
Nr 14. 1977 październik 14, Szczecin – Relacja TW ps. „Pająk” z działań operacyjnych przeprowadzonych w czasie pobytu w Poznaniu w dniach 9–10 października 1977 r., odtworzona na podstawie zapisu magnetofonowego, tajne.	73
Nr 15. 1977 październik 20, Warszawa – Meldunek operacyjny sporządzony przez por. Jana Kurzełę, inspektora Wydziału III Departamentu III, dotyczący działalności SKS, tajne	89
Nr 16. 1977 listopad 1, [Kraków] – Informacja operacyjna TW ps. „Return” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne specjalnego znaczenia	91
Nr 17. 1977 listopad 18, Szczecin – Informacja TW ps. „Konstancja” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne	96
Nr 18. 1977 listopad 21, Szczecin – Informacja TW ps. „Konstancja” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne specjalnego znaczenia	99

Nr 19. 1977 listopad 22, Szczecin – Informacja TW ps. „Konstancja” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne specjalnego znaczenia	102
Nr 20. 1977 listopad 28, Warszawa – Notatka informacyjna dotycząca działalności SKS na Uniwersytecie Warszawskim, tajne	105
Nr 21. 1977 grudzień 16, Poznań – Plan kombinacji operacyjnej, zmierzającej do wprowadzenia TW ps. „Wojciech” do „środowiska antysocjalistycznego” w Poznaniu za pośrednictwem TW ps. „Pająk”, tajne specjalnego znaczenia	108
Nr 22. 1977 grudzień 23, Łódź – Pismo naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi ppłk. Czesława Chojaka, do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące rozpracowania łódzkich środowisk opozycyjnych, tajne specjalnego znaczenia	113
Nr 23. 1978 styczeń 18, Kraków – Plan przedsięwzięć operacyjnych w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Alfa”, opracowany przez kierownika Sekcji III A Wydziału III KW MO w Krakowie kpt. Stanisława Nowaka, tajne specjalnego znaczenia	116
Nr 24. 1978 luty 15, Kraków – Plan działań operacyjno-śledczych na dzień 18 lutego 1978 r., związanych z planowanym spotkaniem przedstawicieli SKS z terenu kraju, opracowany przez kpt. Zbigniewa Kluczyńskiego i por. Piotra Kościelniaka, tajne specjalnego znaczenia. . .	135
Nr 25. 1978, luty 16, Gdańsk – Szyfrogram nr 322 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Gdańsku płk. Władysława Jaworskiego do dyrektora Departamentu III MSW gen. Adama Krzysztoporskiego na temat planowanego zjazdu SKS w Krakowie, tajne specjalnego znaczenia	139
Nr 26. 1978 luty 24, Kraków – Szyfrogram nr 367 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie płk. Stefana Gołębiowskiego do dyrektora Departamentu III MSW gen. Adama Krzysztoporskiego dotyczący przebiegu wykładu „uniwersytetu latającego” oraz podjętych działań operacyjnych, tajne specjalnego znaczenia	142
Nr 27. 1978 luty 24, Kraków – Szyfrogram nr 369 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie płk. Stefana Gołębiowskiego do dyrektora Departamentu III MSW gen. Adama Krzysztoporskiego dotyczący przebiegu wykładu „uniwersytetu latającego” oraz podjętych działań operacyjnych, tajne specjalnego znaczenia	144

Nr 28. 1978 luty 24, Wrocław – Szyfrogram nr 486 naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Albina Zalewskiego do naczelnika Wydziału I Departamentu III MSW dotyczący wyjazdu członków SKS do Krakowa, tajne specjalnego znaczenia.	146
Nr 29. 1978 marzec 4, Wrocław – Szyfrogram nr 595 naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Albina Zalewskiego do dyżurnego Departamentu III MSW dotyczący spotkania członków SKS, tajne. .	149
Nr 30. 1978 marzec 5, Wrocław – Szyfrogram nr 599 zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu por. Edwarda Zarzyckiego do dyżurnego Departamentu III MSW dotyczący spotkania przedstawicieli SKS z Warszawy i Wrocławia, tajne.	150
Nr 31. 1978 marzec 8, Poznań – Informacja operacyjna opracowana na podstawie stenogramu wypowiedzi TW ps. „Ojo”, sporządzona przez kpr. Jerzego Janowa, tajne specjalnego znaczenia.	151
Nr 32. 1978 marzec 8, Wrocław – Szyfrogram nr 630 zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu por. Edwarda Zarzyckiego do dyżurnego Departamentu III MSW dotyczący zamierzeń działaczy SKS i planowanych przedsięwzięć operacyjnych, tajne.	156
Nr 33. 1978 marzec 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW ppłk. Stefana Ostapińskiego do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące udaremnienia wykorzystania pomieszczeń duszpasterstw akademickich we Wrocławiu przez działaczy SKS, tajne.	159
Nr 34. 1978 kwiecień 11, Poznań – Stenogram relacji TW ps. „Ojo”, tajne specjalnego znaczenia.	160
Nr 35. 1978 kwiecień 11, Warszawa – Notatka dotycząca informacji przekazanej przez TW ps. „Róża” na temat planów działań krakowskiego SKS, opracowana przez ppor. Bohdana Kulińskiego, inspektora Wydziału VI Departamentu IV MSW, tajne specjalnego znaczenia. . .	164
Nr 36. 1978 kwiecień 15, Wrocław – Pismo przewodnie zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Leszka Niemca do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW, dotyczące przejętych u członków SKS materiałów, tajne.	166
Nr 37. 1978 maj 4, Kraków – Plan zabezpieczenia operacyjnego i fizycznego „Juwenaliów ’78” oraz imprez towarzyszących, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie por. Piotra Kościelniaka, tajne specjalnego znaczenia.	167

Nr 38. 1978 maj 17, Wrocław – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Leszka Niemca do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące odezwy <i>O samorządach</i> oraz osób, które weszły w skład samorządu studenckiego na kierunku filologia polska na Uniwersytecie Wrocławskim, tajne	179
Nr 39. 1978 maj 18, Poznań – Stenogram informacji TW ps. „Ojo”, tajne specjalnego znaczenia.	182
Nr 40. 1978 czerwiec 8, Warszawa – Informacja operacyjna sporządzona na podstawie doniesienia TW ps. „Aleksander Hołyński”, tajne specjalnego znaczenia	184
Nr 41. 1978 czerwiec 24, Szczecin – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Szczecinie mjr. Aleksandra Maja do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące Piotra Lisaka, tajne specjalnego znaczenia	187
Nr 42. 1978 lipiec 3, Gdańsk – Informacja dotycząca planów i zamierzeń czołowych aktywistów SKS z terenu Trójmiasta, tajne	189
Nr 43. 1978 sierpień 1, Szczecin – Plan zapobieżenia organizacji spotkania przedstawicieli SKS opracowany przez kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Szczecinie kpt. Jana Dominę i kierownika Sekcji IV Wydziału III kpt. Stanisława Brylińskiego, tajne specjalnego znaczenia	192
Nr 44. 1978 sierpień 7, Szczecin – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Szczecinie mjr. Leszka Puszczewicza do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW, tajne	197
Nr 45. 1978 sierpień 24, Poznań – Informacja oparta na stenogramie relacji TW ps. „Ojo”, opracowana przez kpr. Jerzego Janowa, tajne specjalnego znaczenia	198
Nr 46. 1978 wrzesień 7, Warszawa – Notatka służbowa ppor. Waldemara Kurzewskiego z pobytu na rozprawie przeciwko aktorom Teatru Ósmego Dnia, tajne	202
Nr 47. 1978 wrzesień 7, Warszawa – Informacja sporządzona przez starszego inspektora Wydziału VII Departamentu II MSW ppłk. Zbigniewa Gazdę, na temat działań podjętych wobec korespondentów zagranicznych w związku z ich zainteresowaniem procesem aktorów Teatru Ósmego Dnia, tajne	203
Nr 48. 1978 wrzesień 12, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału VII Departamentu II MSW ppłk. Stefana Jedynaka do naczelnika Wydziału	

III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego dotyczące treści zainspirowanej przez SB depechy jednego z korespondentów zachodnich agencji na temat procesu aktorów Teatru Ósmego Dnia, tajne	205
Nr 49. 1978 wrzesień 14, Warszawa – Plan zabezpieczenia operacyjnego spotkania przedstawicieli SKS z Jackiem Kuroniem opracowany w Wydziale III Departamentu III MSW, tajne	207
Nr 50. 1978 wrzesień 15, Kraków – Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Return”, tajne specjalnego znaczenia.	210
Nr 51. 1978 wrzesień 17, Warszawa – Notatka służbowa inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzeli dotycząca spotkania członków SKS, tajne	214
Nr 52. 1978 wrzesień 20, Wrocław – Plan zabezpieczenia operacyjnego Międzynarodowych Spotkań Teatru i Sztuki Otwartej we Wrocławiu w dn. 20 września–8 października 1978 r. opracowany przez starszego inspektora Wydziału III KW MO we Wrocławiu por. Jana Sterpowicza, tajne	215
Nr 53. 1978 wrzesień 21, Warszawa – Plan działań operacyjnych w sprawie krypt. „Wasale” opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	221
Nr 54. 1978 październik 1, Kraków – Informacja operacyjna opracowana przez TW ps. „Return”, tajne	224
Nr 55. 1978 październik 1, Warszawa – Informacja dotycząca spotkania przedstawicieli czterech SKS w dniu 29 września 1978 r., tajne . .	229
Nr 56. 1978 październik 3, Warszawa – Plan działań operacyjnych w związku z próbą utworzenia tzw. SKS-u w Łodzi, opracowany przez inspektora Wydziału IX Departamentu III MSW kpt. Edwarda Kudybińskiego oraz inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne.	230
Nr 57. 1978 październik 5, Warszawa – Szyfrogram naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW do naczelników Wydziałów III KW MO w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu oraz naczelnika Wydziału III-1 Komendy Stołecznej MO w sprawie przeciwdziałania poczynaniom SKS i TKN, tajne	232
Nr 58. 1978 październik 7, Warszawa – Informacja operacyjna opracowana na podstawie donosu TW ps. „Aleksander Hołyński” na temat	

wrocławskiego SKS, sporządzona przez ppłk. Mariana Kieszkowskiego, tajne specjalnego znaczenia	233
Nr 59. 1978 październik 18, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu III MSW, gen. Adama Krzysztoporskiego, do szefa Zarządu Zwiadu Wojsk Ochrony Pogranicza, gen. Edwarda Tarały, dotyczące zamiaru grupy działaczy SKS wyjazdu do CSRS, tajne.....	237
Nr 60. 1978 listopad 13, Warszawa – Plan działań operacyjnych w sprawie krypt. „Wasale” opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	239
Nr 61. 1978 listopad 16, Warszawa – Plan działań operacyjnych w związku z planowanym krajowym spotkaniem SKS w dniu 18 listopada 1978 r., opracowany przez naczelnika Wydziału III KS MO ppłk. Andrzeja Maja, tajne specjalnego znaczenia	241
Nr 62. 1978 listopad 16, Wrocław – Plan przedsięwzięć operacyjnych w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „Orędownicy”, opracowany przez kierownika Sekcji III Wydziału III kpt. Zbigniewa Brożka oraz starszego inspektora tej sekcji ppor. Jarosława Ginejko, tajne specjalnego znaczenia	245
Nr 63. 1978 grudzień 12, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Stanisława Kabacińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu dotyczące spotkania Mariusza Wilka z Jackiem Kuroniem, tajne specjalnego znaczenia	269
Nr 64. 1979 styczeń 19, Warszawa – Notatka inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Kazimierza Ziomka z przebiegu rozprawy rewizyjnej aktorów Teatru Ósmego Dnia, która odbyła się w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie 17 stycznia 1979 r., tajne	270
Nr 65. 1979 styczeń 22, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	272
Nr 66. 1979 styczeń 24, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	275
Nr 67. 1979 styczeń 26, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu, tajne specjalnego znaczenia ..	279

Nr 68. 1979 styczeń 29, Gdańsk – Plan dalszych przedsięwzięć i czynności operacyjnych w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „Młodzieżowcy”, opracowany przez p.o. kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Gdańsku ppor. Antoniego Domańskiego, tajne specjalnego znaczenia	280
Nr 69. 1979 styczeń 30, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	295
Nr 70. 1979 styczeń 31, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	298
Nr 71. 1979 luty 1, Łódź – Szyfrogram nr 234 do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczący udziału Andrzeja Mazura w spotkaniu w Gdańsku 25 stycznia 1979 r., tajne	301
Nr 72. 1979 luty 1, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	303
Nr 73. 1979 luty 2, Kraków – Pismo naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie ppłk. Jana Billa do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego, tajne	307
Nr 74. 1979 luty 3, Warszawa – Informacja operacyjna na podstawie doniesienia TW ps. „Stanisław Wysocki”, opracowana przez ppłk. Mariana Kieszkowskiego, tajne specjalnego znaczenia	313
Nr 75. 1979 luty 5, Kraków – Charakterystyka TW ps. „Kazimierz”, sporządzona przez starszego inspektora Wydziału III KW MO w Krakowie sierż. Adama Wolnickiego, tajne specjalnego znaczenia	317
Nr 76. 1979 luty 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	319
Nr 77. 1979 luty 12, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	321
Nr 78. 1979 luty 19, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	323
Nr 79. 1979 luty, przed 20, Poznań – Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Nonet”, opracowany	

przez kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Poznaniu ppor. Zbigniewa Kotlarka i starszego inspektora tej sekcji st. sierż. sztab. Jerzego Janowa, tajne specjalnego znaczenia	324
Nr 80. 1979 luty 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	331
Nr 81. 1979 luty 27, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	333
Nr 82. 1979 luty 28, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	335
Nr 83. 1979 marzec 8, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	337
Nr 84. 1979 marzec 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	339
Nr 85. 1979 marzec 10, Kraków – Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Alfa”, opracowany przez naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie ppłk. Jana Billa, tajne specjalnego znaczenia.	342
Nr 86. 1979 marzec 19, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	355
Nr 87. 1979 marzec 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	357
Nr 88. 1979 marzec 22, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	361
Nr 89. 1979 kwiecień 4, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	364
Nr 90. 1979 kwiecień 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	367

Nr 91. 1979 kwiecień 11, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	370
Nr 92. 1979 kwiecień 12, Gdańsk – Informacja sygnałna dotycząca „planów i zamierzeń gdańskiego środowiska elementów antysocjalistycznych” w związku z przyjazdem Jana Pawła II do Polski, opracowana przez starszego inspektora Sekcji III Wydziału III KW MO w Gdańsku ppor. Antoniego Domańskiego, tajne	372
Nr 93. 1979 kwiecień 18, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	374
Nr 94. 1979 maj 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne.	377
Nr 95. 1979 maj 23, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	384
Nr 96. 1979 maj 30, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	387
Nr 97. 1979 czerwiec 2, Warszawa – Wyciąg informacji uzyskanej ze źródła krypt. „Anita” w dniu 1 czerwca 1979 r., tajne specjalnego znaczenia	389
Nr 98. 1979 czerwiec 7, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	391
Nr 99. 1979 czerwiec 11, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	396
Nr 100. 1979 czerwiec 16, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	398
Nr 101. 1979 lipiec 1, Warszawa – Informacja operacyjna opracowana na podstawie doniesienia TW ps. „Aleksander Hołyński”, dotycząca wizyty Jacka Kuronia we Wrocławiu, sporządzona przez ppłk. Mariana Kieszkowskiego, tajne specjalnego znaczenia	400
Nr 102. 1979 [lipiec], Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący	

działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	404
Nr 103. 1979 sierpień 7, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	407
Nr 104. 1979 sierpień 29, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Stanisława Kabacińskiego do naczelników wydziałów III KW MO w Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wlkp., Kielcach, Krakowie, Katowicach, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu, tajne	413
Nr 105. 1979 wrzesień 7, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne	414
Nr 106. 1979 wrzesień 25, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	418
Nr 107. 1979 [wrzesień], Wrocław – Plan działań wobec „elementów antysocjalistycznych Wrocławia” w czasie rozpoczęcia roku akademickiego 1979/1980, sporządzony przez kpt. Zbigniewa Brożka, tajne . . .	419
Nr 108. 1979 październik 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne . . .	428
Nr 109. 1979 październik 22, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne . . .	432
Nr 110. 1979 listopad 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne . . .	438
Nr 111. 1980 styczeń 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne . . .	443
Nr 112. 1980 luty 8, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne . . .	449
Nr 113. 1980 luty 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący	

działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne . . .	455
Nr 114. 1980 luty 29, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału XI Departamentu I MSW płk. Sławomira Lipowskiego, tajne specjalnego znaczenia	460
Nr 115. 1980 marzec 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	461
Nr 116. 1980 kwiecień 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	467
Nr 117. 1980 czerwiec 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	474
Nr 118. 1980 czerwiec 23, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	479
Nr 119. 1980 wrzesień 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	482
Nr 120. 1980 październik 13, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne	491
Wykaz skrótów	499
Indeks osób	502

WSTĘP

Środowisko studenckie wielokrotnie wyrażało swój sprzeciw wobec komunistycznej dyktatury. Już w grudniu 1945 r. doszło w Łodzi do masowych protestów związanych z zabójstwem studentki tamtejszego uniwersytetu, Marii Tyrankiewicz. W maju kolejnego roku po masowych demonstracjach w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja fala strajków ogarnęła większość uczelni. W styczniu 1947 r., tuż przed wyborami do Sejmu, strajk objął oba lubelskie uniwersytety (KUL i UMCS), przez kilka dni trwały uliczne manifestacje uczniów i studentów¹.

W okresie stalinowskim studenci mieli stać się swoistą awangardą nowego ustroju. Pomimo to, i wbrew ogromnej presji i indoktrynacji, nadal wielu z nich angażowało się w rozmaite formy oporu przeciwko totalitaryzmowi, np. uczestnicząc w działaniach młodzieżowej konspiracji².

Młodzież akademicka niewątpliwie należała do najaktywniejszych grup społecznych w gorącym okresie wydarzeń z jesieni 1956 r. To na uczelniach rozpoczęła się kontestacja wewnątrz ZMP, która ostatecznie doprowadziła do jego rozpadu, to przeważnie studenci organizowali wiece i manifestacje, również żacy najbardziej ofiarnie pomagali walczącym Węgrom. Istotną rolę odgrywały studenckie Komitety Rewolucyjne, w szkołach wyższych powstawały liczne nowe organizacje młodzieżowe³.

¹ Ł. Kamiński, *Polacy wobec nowej rzeczywistości 1944–1948. Formy pozainstytucjonalnego żywiołowego oporu społecznego 1944–1948*, Toruń 2000, s. 152–198.

² M. Wierzbicki, *Związek Młodzieży Polskiej i jego członkowie. Studium z dziejów funkcjonowania stalinowskiej organizacji młodzieżowej*, Warszawa 2006, s. 350.

³ *Październik 1956. Pierwszy wyłom w systemie. Bunt, młodość, rozsądek*, Warszawa 1996; Ł. Kamiński, *Udział młodzieży dolnośląskiej w wydarzeniach Października 1956 r.* [w:] *Październik 1956 na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Materiały z seminarium naukowego, Mierki k. Olsztyna, wrzesień 1996 r.*, red. W. Wrzesiński, Wrocław 1997, s. 71–76; *Polski Październik 1956 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim. Materiały z sympozjum naukowego zorganizowanego pod patronatem J.M. Rektora Prof. Franciszka Ziejki przez Uniwersytet Jagielloński*,

Rozczarowanie polityką prowadzoną przez Gomułkę zaczęło stopniowo narastać już od stycznia 1957 r. Z jednej strony władze wymusiły samorozwiązanie ogólnopolskiego Związku Młodych Demokratów (ZMD)⁴ oraz zlikwidowały wiele lokalnych ugrupowań utworzonych na uczelniach, a z drugiej wielu kandydatów wspieranych przez ruch studencki nie dopuszczono do kandydowania do Sejmu lub też umieszczono na ostatnich miejscach list wyborczych, co praktycznie wykluczało w ówczesnej rzeczywistości wybór na posła. Symbolicznym zerwaniem kredytu zaufania, jakiego studenci udzielili „Wiesławowi”, stały się wydarzenia z początku października 1957 r., kiedy to władze zlikwidowały tygodnik „Po prostu”. Wywołało to masowe demonstracje młodzieży w Warszawie (ich pacyfikacja pociągnęła za sobą pierwsze od Powstania Poznańskiego ofiary śmiertelne) oraz falę wieców i innych protestów na wielu uczelniach⁵.

Aczkolwiek nie powiodły się podjęte na przełomie 1956 i 1957 r. próby zorganizowania studenckiej organizacji katolickiej, to jednak coraz większą rolę zaczęły odgrywać nabierające masowego charakteru duszpasterstwa akademickie. Wielu studentów uczestniczyło także w pracach Klubów Inteligencji Katolickiej⁶. Duże znaczenie dla niektórych środowisk akademickich miała także możliwość uczestniczenia w procesie odbudowy niezależnego ruchu harcerskiego. Niestety także i w tym przypadku wkrótce przywrócono polityczną i ideologiczną kontrolę nad ZHP, nie była ona jednak już tak ścisła, jak w okresie istnienia Organizacji Harcerskiej ZMP⁷.

Próby kontynuowania działalności politycznej podejmowały niektóre środowiska rozwiązanego ZMD. W Warszawie w 1958 r. powstała konspiracyjna Liga Narodowo-Demokratyczna, rozbita przez Służbę Bezpieczeństwa dwa lata później. Znacznie mniej sformalizowane kontakty środowiska łódzkiego i wrocławskiego zakończyły się aresztowaniami w 1964 r.⁸

Instytut Pamięci Narodowej i Konsulat Generalny Republiki Węgierskiej w dniu 10 listopada 2001 roku w Krakowie, red. R. Klimek, Kraków 2004.

⁴ L. Próchniak, *Związek Młodych Demokratów w Łodzi [w:] Łódź w latach 1956–1957*, red. L. Próchniak, J. Wróbel, Łódź 2006, s. 184–211.

⁵ A. Dudek, T. Marszałkowski, *Walki uliczne w PRL 1956–1989*, Kraków 1999, s. 64–80.

⁶ K. Jarkiewicz, *Duszpasterstwa akademickie Krakowa po II wojnie światowej*, Kraków 2004, s. 124 i n.; A. Friszke, *Oaza na Kopernika. Klub Inteligencji Katolickiej 1956–1989*, Warszawa 1997, s. 64–65.

⁷ K. Persak, *Odrodzenie harcerstwa w 1956 roku*, Warszawa 1996.

⁸ G. Waligóra, *40 lat w opozycji – biografia polityczna Adama Pleśnara*, „Sowiniec” 2005, nr 27, s. 30–31; W. Muszyński, *Niepokorny. Życie i działalność Przemysława Górnego*, „Biuletyn IPN” 2006, nr 1–2, s. 40–41.

Gdy w marcu 1964 r. 34 intelektualistów skierowało do premiera rządu PRL słynny list, protestując przeciwko nasilającej się cenzurze oraz zmniejszeniu ilości papieru przeznaczanego na druk książek i czasopism, grupa studentów Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowała 14 kwietnia wiec solidarnościowy z sygnatariuszami listu. Wzięło w nim udział ponad tysiąc osób. Nieudaną próbę organizacji podobnego wieceu podjęto także w Krakowie⁹.

W tym samym czasie na Uniwersytecie Warszawskim zaczęła się kształtować dysydencka grupa młodzieży komunistycznej, która z czasem określona została mianem „komandosów”. Jej przedstawiciele starali się wykorzystywać do działalności kontestatorskiej oficjalne struktury (Związek Młodzieży Socjalistycznej), uczestniczyli w publicznych spotkaniach z przedstawicielami partyjnego establishmentu¹⁰.

W 1965 r. powstała największa grupa konspiracyjna dekady lat sześćdziesiątych – „Ruch”. Współtworzyli ją przede wszystkim studenci i młodzi pracownicy naukowcy z Lublina, Łodzi i Warszawy. Aktywność „Ruchu” nie sprowadzała się tylko do doraźnych działań (takich jak np. publikacja pism podziemnych), zdołano także opracować deklarację ideową oraz inne dokumenty o charakterze programowym. Organizacja została rozbita przez SB w czerwcu 1970 r.¹¹

W trakcie obchodów milenijnych 1966 r. wielu studentów, zwłaszcza z kręgu oddziaływania duszpasterstw akademickich, włączyło się w kościelne uroczystości¹².

Powszechne zaangażowanie studentów w sprzeciw wobec władz przyniosły wydarzenia Marca '68. Mają one już swoją bardzo obszerną literaturę, toteż nie zachodzi potrzeba ich szerszego opisu. Warto jednak zwrócić uwagę, iż oprócz masowych represji wydarzenia te przyniosły znaczący (i trwały) wzrost zainteresowania SB środowiskiem akademickim. Z drugiej strony przyczyniły się do uformowania nowego pokolenia

⁹ AIPN, 01820/5, t. 1, Notatka, 15 IV 1964 r., k. 127; *ibidem*, Notatka informacyjna, 23 IV 1964 r. *ibidem*, Notatka, 6 V 1964 r., k. 172–174.

¹⁰ A. Friszke, *Opozycja polityczna w PRL 1945–1980*, Londyn 1994, s. 228–234; J. Eisler, *Polski rok 1968*, Warszawa 2006, s. 56–87.

¹¹ E. Ostrołęcka [właśc. S. Niesiołowski], *„Ruch” przeciw totalizmowi*, Warszawa 1989; P. Byszewski, *Niepodległościowa organizacja „Ruch” (1965–1970)* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Łodzi 1956–1981*, red. K. Lesiakowski, Warszawa 2003, s. 42–63.

¹² S. Wyszynski, *Zapiski milenijne. Wybór z dziennika „Pro memoria” z lat 1965–1967*, Warszawa 2001, s. 87; *Milenium czy Tysiąclecie*, red. B. Noszczak, Warszawa 2006, s. 164, 243–244.

kontestatorów PRL, którzy za kilka lat staną się dla swoich młodszych kolegów wzorem do naśladowania¹³. Niektórzy z nich już w tym okresie rozpoczęli aktywną działalność, jeszcze jako uczniowie, najbardziej znane jest oczywiście środowisko gdańskie, z którego z czasem wyrośnie Ruch Młodej Polski¹⁴.

Mimo masowych represji, aktywność części studentów rozbudowana w Marcu '68 nie wygasła po zakończeniu wydarzeń. Liczne przejawy protestu przyniosła interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji, a także, wbrew rozpowszechnionemu przekonaniu, wystąpienia robotników Wybrzeża w grudniu 1970 r. Doszło wówczas m.in. do trzydniowych manifestacji studenckich w Krakowie oraz wielu innych przejawów solidarności, przerwanych decyzją władz o przyspieszeniu ferii świątecznych na uczelniach¹⁵.

Od końca 1971 r. władze zaczęły przygotowywać projekty zmian w organizacji ruchu młodzieżowego. W 1972 r. zyskały one konkretny kształt zakładający m.in. połączenie dotychczasowego Zrzeszenia Studentów Polskich (w pewnej mierze posiadającego charakter „związku zawodowego” studentów) z innymi organizacjami i utworzenie Socjalistycznego Związku Studentów Polskich (SZSP) o wyraźnym ideologicznym obliczu. Od października tego roku rozpoczęły się protesty skierowane przeciwko tym zamiarom, ich głównym ośrodkiem stał się Wydział Matematyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego. Protesty te nie były jednak w stanie powstrzymać realizacji zamiarów PZPR, co dokonało się w 1973 r., jednakże istotny jest fakt, iż w ich trakcie sformułowano postulat utworzenia apolitycznej organizacji studenckiej o charakterze związku zawodowego, reprezentującego interesy tej grupy społecznej¹⁶.

¹³ Z ostatnich publikacji zob. J. Eisler, *Polski rok...; Oblicza Marca 1968*, red. K. Rokicki i S. Stepień, Warszawa 2004; W. Suleja, *Dolnośląski Marzec '68. Anatomia protestu*, Warszawa 2006.

¹⁴ A. Müller, *Geneza powstania Ruchu Młodej Polski (1969–1979)* [w:] „Studia i materiały z dziejów opozycji i oporu społecznego”, t. 2, red. Ł. Kamiński, Wrocław 1999, s. 66–70.

¹⁵ T. Balbus, Ł. Kamiński, *Wydarzenia grudniowe 1970 roku poza Wybrzeżem*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2002, nr 1, s. 150–151.

¹⁶ A. Friszke, *op. cit.*, s. 304–306; J.J. Lipski, *KOR. Komitet Obrony Robotników. Komitet Samoobrony Społecznej*, Warszawa 2006, s. 105–106; J. Czaputowicz, A. Łepkowski, *Niezależny ruch studencki w latach 1972–1976*, „Więź” 1991, nr 2, s. 120–130; *Opracowanie omawiające sytuację w ruchu młodzieżowym, protestujące przeciwko próbom narzucenia mu socjalistycznego oblicza, zawierające żądanie utworzenia niezależnego Związku Zawodowego Studentów* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *Opozycja wobec rządów komunistycznych w Polsce 1956–1976*.

Generalnie jednak w pierwszej połowie lat siedemdziesiątych aktywność kontestatorska środowisk studenckich gwałtownie opadła. Ograniczała się ona przede wszystkim do działań o charakterze formacyjnym. Niemniej właśnie w tym czasie zaczynały kształtować się nowe środowiska młodzieżowe, na ogół o kilka lat młodsze od „komandosów”, które za parę lat w istotny sposób będą współtworzyć opozycję przedsierniową i oddziaływać na środowiska studenckie. Największe takie grupy powstały w Gdańsku i Warszawie, nieco mniejsza w Lublinie. Grupę warszawską tworzyli harcerze i wychowankowie „Czarnej Jedyńki” – 1. Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. Romualda Traugutta. W Gdańsku i Lublinie opozycyjna młodzież integrowała się wokół duszpasterstw akademickich, które w tym czasie przeżywały ponowny rozkwit¹⁷. Środowiska te, w przeciwieństwie do „komandosów”, szukały swych korzeni w tradycji podziemia niepodległościowego, cechował je zdecydowany antykomunizm oraz niechęć do rewizjonizmu i tradycji z nim związanej.

Kolejnym istotnym etapem formowania się zorganizowanej opozycji, w który aktywnie włączyli się studenci, była w połowie lat siedemdziesiątych akcja protestacyjna związana z zapowiedzianymi przez władzę zmianami w konstytucji, zmierzającymi do umieszczenia w ustawie zasadniczej zapisu o kierowniczej roli partii, nienaruszalności sojuszu z ZSRR oraz uzależnieniu praw obywatelskich od wypełniania obowiązków wobec ojczyzny. Studenci byli sygnatariuszami wielu listów indywidualnych i zbiorowych, w których protestowali przeciwko proponowanym zmianom¹⁸. Ze

Wybór dokumentów, Warszawa 1991, s. 433–440; *Uchwała studentów Uniwersytetu Warszawskiego krytycznie ustosunkowująca się do projektu zjednoczenia organizacji młodzieżowych* [w:] *ibidem*, s. 441; AIPN, 0222/1568, t. 2, Wyciąg z doniesienia źródła M-5 z dnia 24 X 1972 r., 30 X 1972 r., k. 96; *ibidem*, Notatka służbowa dot. zebrania otwartego na Wydz[iałe] Mat[ematyki] i Mech[aniki] UW, 9 XI 1972 r., k. 101–105; *ibidem*, Notatka służbowa dot. zebrania walnego na Wydziale Mat[ematyki] i Mech[aniki] UW dot. sprawy zjednoczenia, 9 XII 1972 r., k. 110–113.

¹⁷ M. Choma-Jusińska, *Rola duszpasterstwa akademickiego o. Ludwika Wiśniewskiego w działalności opozycji przedsolidarnościowej w Lublinie*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2005, nr 1, s. 155–178; P. Zaremba, *Młodopolacy. Historia Ruchu Młodej Polski*, Gdańsk 2000, s. 21–28; A. Friszke, *op. cit.*, s. 306–307, 311–314; H. Głębocki, *Studencki Komitet Solidarności w Krakowie 1977–1980. Zarys działalności*, Warszawa 1994, s. 40–41.

¹⁸ Ich przebieg szczegółowo omawia A. Friszke, *Protesty przeciwko poprawkom do konstytucji w 1976 r.*, „Więź” 1994, nr 10, s. 212–228.

środowisk akademickich Gdańska i Lublina wyszedł także list zawierający protest przeciwko poprawkom, już po ich formalnym uchwaleniu przez Sejm w lutym 1976 r.¹⁹

Wkrótce po zakończeniu protestów konstytucyjnych opozycyjne środowisko studenckie ponownie zmobilizowało się do walki. Tym razem podjęto działania w obronie represjonowanych kolegów – Jacka Smykała i Stanisława Kruszyńskiego. Pierwszy z nich został relegowany ze studiów na Pomorskiej Akademii Medycznej ze względu na swoje krytyczne wypowiedzi wobec systemu komunistycznego, wygłaszane podczas zajęć z nauk politycznych oraz prywatnych rozmów z kolegami. Kruszyński z kolei, student KUL, został aresztowany i postawiony przed sądem za rozpowszechnianie (w prywatnych listach) „fałszywych wiadomości mogących wyrządzić poważną szkodę interesom PRL”. Listy w obronie represjonowanych kolegów podpisało ponad 600 studentów²⁰.

Czerwcowe protesty robotnicze 1976 r. i będące ich następstwem brutalne represje wywołały liczne przejawy solidarności i spontaniczne akcje pomocy, w których dużą rolę odgrywały różnorodne środowiska studenckie. Studenci stanowili także znaczącą część współpracowników powstałego 23 września 1976 r. Komitetu Obrony Robotników (KOR)²¹.

Już jesienią 1976 r. studenci – współpracownicy KOR zaczęli prowadzić pierwsze dyskusje nad kwestiami związanymi z sytuacją własnego środowiska, w tym z możliwością prowadzenia w jego ramach działalności niezależnej. Przykładem próby wywołania takiej debaty może być „list otwarty” Ludwika Dorna z listopada 1976 r., w którym postulował on m.in. zawarcie sojuszu ze zwolennikami reform spośród grona pracowników naukowych²².

Bieżące działania w środowisku studenckim sprowadzały się jednak w tym okresie przede wszystkim do współpracy z KOR oraz podejmowa-

¹⁹ A. Friszke, *Opozycja...*, s. 328–331; G. Waligóra, *Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela 1977–1981*, Warszawa 2006, s. 37.

²⁰ AIPN, 0222/1568, t. 2, Meldunek operacyjny, b.d., k. 33; *Informacja dotycząca sprawy dyscyplinarnej ob. J. Smykała studenta Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie* [w:] *Opozycja demokratyczna w Polsce w świetle akt KC PZPR 1976–1980*, wybór, wstęp i oprac. Ł. Kamiński, P. Piotrowski, Wrocław 2002, s. 19; *Notatka dot. listów protestacyjnych studentów UW* [w:] *ibidem*, s. 29–30; *List studentów warszawskich do Rady Państwa PRL w obronie represjonowanych kolegów w Szczecinie i Lublinie* [w:] *Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980*, wybór i oprac. A. Roliński, Kraków 2003, s. 3; M. Choma-Jusińska, *op. cit.*, s. 162.

²¹ A. Friszke, *Opozycja...*, s. 526.

²² AIPN, 0258/130, t. 1, Studenci, uniwersytety, chwila obecna. List otwarty, 22 XI 1976 r., k. 132–136.

nia akcji solidarnościowych, takich jak chociażby w obronie zwolnionego z pracy na Uniwersytecie Adama Mickiewicza Stanisława Barańczaka. W zainicjowanej przez KOR akcji wysyłania petycji do Sejmu w sprawie powołania komisji parlamentarnej dla zbadania wypadków łamania prawa zebrano podpisy blisko dwóch tysięcy studentów z Gdańska, Krakowa, Lublina, Łodzi i Warszawy²³. Próbę dalszej integracji studenckich środowisk opozycyjnych związanych z KOR podjęto podczas dwu obozów w Gorcach, zorganizowanych w pierwszych miesiącach 1977 r. Uczestniczyli w nich reprezentanci KOR oraz przedstawiciele najaktywniejszych ośrodków akademickich – krakowskiego i warszawskiego²⁴.

Powołanie 25 marca 1977 r. Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO) rozszerzyło spektrum opozycyjnej sceny politycznej w PRL. Pozwoliło także na głębsze zaangażowanie kolejnych środowisk akademickich w działania opozycyjne²⁵.

Przełomowe znaczenie dla rozwoju ruchu opozycyjnego w środowisku akademickim miała niewątpliwie sprawa Stanisława Pyjasa, współpracownika KOR, studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego. Został on zamordowany 7 maja 1977 r. z inspiracji, jak wszystko na to wskazuje, SB²⁶. Wiadomość o zbrodni błyskawicznie obiegła cały kraj, w niemalże wszystkich ośrodkach akademickich zaczęły pojawiać się ulotki, klepsydry, napisy na murach związane z tą sprawą²⁷.

Na zbrodnię postanowiono odpowiedzieć zdecydowanym działaniem. Do Krakowa przybyły grupy działaczy studenckich z innych ośrodków oraz członkowie i współpracownicy KOR. Ogłoszono bojkot odbywających się między 13 a 15 maja Juwenaliów, a na 15 maja zapowiedziano mszę w intencji Stanisława Pyjasa oraz milczący „czarny marsz”. W ostatniej chwili pojawiła się idea powołania Studenckiego Komitetu Solidarności (SKS). 15 maja w obecności około 2,5 tys. osób odbyła się zapowiedziana wcześniej msza w kościele Dominikanów, po której milczący pochód udał się na miejsce, gdzie odnaleziono ciało Pyjasa. Gdy wieczorem po raz

²³ Notatka dot. akcji protestacyjnej w obronie S. Barańczaka [w:] *Opozycja...*, s. 73–74; J.J. Lipski, *KOR...*, s. 194.

²⁴ H. Głębocki, *op. cit.*, s. 57.

²⁵ G. Waligóra, *Ruch...*, s. 75.

²⁶ *Czy ktoś przebiję ten mur? Sprawa Stanisława Pyjasa*, wstęp i oprac. F. Pyjas, A. Roliński, J. Szarek, Kraków 2001.

²⁷ Liczne meldunki na ten temat w: AAN, KC PZPR, Wydział Organizacyjny, 3068.

drugi w tym miejscu zebrał się kilkutysięczny tłum, odczytano oświadczenie o powstaniu SKS. Dwa dni później ogłoszono jego deklarację założycielską. Stwierdzano w niej, iż nowa struktura (dystansowano się od słowa „organizacja”) ma z jednej strony pomagać osobom represjonowanym w środowisku studenckim i współdziałać z innymi tego typu ugrupowaniami (zwłaszcza z KOR), a z drugiej deklarowano podjęcie działań zmierzających do „powstania niezależnej organizacji studenckiej”. Niektóre elementy deklaracji (przede wszystkim krytykę SZSP) rozwinięto w ogłoszonym 25 maja opracowaniu *Założenia i cele niezależnego ruchu studenckiego*²⁸.

Msze żałobne i manifestacje zorganizowano także w innych ośrodkach akademickich. Nabożeństwa odbyły się w Gdańsku, Kielcach, Lublinie, Poznaniu, Warszawie oraz Łodzi i Wrocławiu. W tych dwu ostatnich po mszy odbyły się także wiece, podczas których odczytywano deklarację krakowskiego SKS. Niewątpliwie myślaro już wówczas o zorganizowaniu kolejnych komitetów. Świadczy o tym fakt, iż w Łodzi zbierano podpisy pod deklaracją Studenckiego Komitetu Solidarności (podpisały ją 152 osoby), we Wrocławiu zaś powstała grupa inicjatywna zmierzająca do natychmiastowego utworzenia SKS. Do powstania w tym czasie nowych struktur nie doszło w wyniku splotu różnych czynników, z których najważniejsze wydają się trwające w tym czasie nasilone represje wobec KOR (zob. niżej) – studenci aktywnie włączyli się w walkę o zwolnienie aresztowanych – oraz zbliżający się koniec roku akademickiego²⁹.

Okres wakacyjny wykorzystano na nawiązanie bliższych kontaktów pomiędzy poszczególnymi ośrodkami oraz na przygotowanie planowanej na nowy rok akademicki akcji zakładania nowych SKS-ów. Służyło temu m.in. spotkanie szkoleniowe, jakie zorganizowano w Beskidzie Niskim w lipcu 1977 r. Uczestniczyli w nim reprezentanci ośrodka gdańskiego, krakowskiego, poznańskiego, warszawskiego i wrocławskiego. Podobne spotkanie odbyło się pod koniec sierpnia w Lublinie³⁰.

²⁸ H. Głębocki, *Studencki...*, s. 67–74; *Deklaracja wydana w związku z powołaniem (krakowskiego) Studenckiego Komitetu Solidarności* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 176–178; *Założenia i cele niezależnego ruchu studenckiego* [w:] *ibidem*, s. 178–181.

²⁹ H. Głębocki, *Studencki...*, s. 74–77; *Informacja na temat kontynuowania przez elementy antysocjalistyczne dalszych akcji na tle śmierci Stanisława Pyjasa* [w:] *Opozycja...*, s. 104–106;

³⁰ *Informacja operacyjna dotycząca spotkania przedstawicieli Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie z przedstawicielami Komitetu Obrony Robotników w Beskidzie Niskim* [w:] *Opozycja małopolska...*, s. 730–739. Zob. też dok. nr 2–4, 12.

W sposób naturalny studenci opozycjoniści włączyli się jesienią 1977 r. w organizowanie wykładów „uniwersytetu latającego”, a następnie we wspieranie powstałego w styczniu 1978 r. Towarzystwa Kursów Naukowych. Zaangażowanie to przybierało przede wszystkim formę działań organizacyjnych oraz propagowania informacji o poszczególnych odczytach. Równolegle studenci uczestniczyli także w organizowanych przez ROPCiO Klubach Swobodnej Dyskusji³¹.

Najważniejsze jednak wydarzenia jesieni 1977 r. związane były z powstawaniem kolejnych Studenckich Komitetów Solidarności. Już 17 października 1977 r. powstał pierwszy z nich – w Warszawie. Kolejne tworzone w Gdańsku (5 listopada), Poznaniu (23 listopada) oraz we Wrocławiu (14 grudnia). Jako ostatni powstał 10 maja 1978 r. SKS w Szczecinie. Podejmowane próby rozszerzenia ruchu na kolejne ośrodki zakończyły się niepowodzeniem. Najbardziej zastanawiający jest brak SKS w tak stosunkowo silnych ośrodkach, jakimi były Lublin i Łódź, zwłaszcza iż, jak już wspomniano, w tym ostatnim pierwszą próbę jego powołania podjęto już w maju 1977 r.³²

W październiku 1977 r. ukazał się pierwszy numer niezależnego pisma studentów „Indeks”. Redagowali je przedstawiciele ośrodka krakowskiego, łódzkiego, warszawskiego i wrocławskiego. Z czasem zaczęły się ukazywać pisma poszczególnych środowisk – krakowskiego („Sygnały”), poznańskiego („Przegląd Zachodni”), warszawskiego („Biuletyn SKS w Warszawie”, „Kurier Akademicki”). Absolutnym ewenementem była aktywność wydawnicza wrocławian – w sumie ukazało się pięć tytułów wydawanych przez środowisko SKS („Podaj dalej”, „Akademickie Pismo Informacyjne”, „Zgrzyt”, „Interim”, „Tematy”) oraz publikowane w środowisku duszpasterstwa akademickiego „Listy spod 4-ki”³³. W Gdańsku środowisko skupione wokół SKS włączyło się w tworzenie „Bratniaka”, który pomimo iż w pierwszym okresie ukazywał się jako organ ROPCiO, pomyślany był jako pismo ogólnostudenckie. Z każdym numerem zatra-

³¹ R. Terlecki, *Uniwersytet Latający i Towarzystwo Kursów Naukowych 1977–1981*, Kraków–Rzeszów 2000. Zob. też AIPN, 0222/193, t. 1–6.

³² H. Głębocki, *Studencki...*, s. 132–164. Deklaracje poszczególnych SKS opublikowano w: Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 209–216, 229–230, 261–264.

³³ S. Rudka, *Poza cenzurą. Wrocławska prasa bezdebitowa 1973–1989*, Warszawa–Wrocław 2001, s. 177–182; A. Konderak, *Bibliografia prasy opozycyjnej w PRL do wprowadzenia stanu wojennego*, Lublin 1998, wg indeksu; *Notatka dot. inicjatyw wydawniczych studentów wrocławskich* [w:] *Opozycja...*, s. 226.

cał jednak swój akademicki charakter, stając się coraz bardziej pismem odzwierciedlającym ideowe poglądy grupy gdańskiej.

Cechą charakterystyczną wszystkich SKS-ów był brak sformalizowanej struktury i formuły członkowskiej. Poszczególne grupy reprezentowane były przez rzeczników, przy czym funkcję tę obejmowały co jakiś czas nowe osoby.

Działacze SKS zdawali sobie sprawę, iż aby przyciągnąć szersze kręgi studentów i móc pretendować do miana ich reprezentantów, powinni podejmować akcje związane z bieżącymi problemami środowiska. Takie założenie deklarowano już w pierwszych enuncjacjach, informujących o utworzeniu poszczególnych SKS-ów. Pierwszą tego typu akcją, zapoczątkowaną w Krakowie, był protest przeciwko istnieniu w bibliotekach naukowych tak zwanych resów (czasem określanym mianem „cymeliów”), a więc druków (książek, czasopism) wyłączonych z normalnego użytkowania. Były to przeważnie publikacje emigracyjne lub zachodnie. W ramach protestu żądano ich udostępnienia dla studentów i pracowników naukowych. Inne tego typu akcje dotyczyły m.in. kwestii procedur przyznawania paszportów, dostępu do niezależnych publikacji (poprzez tworzenie biblioteczek publikacji drugiego obiegu), obrony represjonowanych twórców kultury studenckiej (np. aktorów Teatru Ósmego Dnia), powołania samorządów studenckich³⁴.

Aktywnie uczestniczono w akcjach inicjowanych przez KSS „KOR” lub ROPCiO. Mimo iż poszczególne SKS przeważnie były związane bardziej ze środowiskiem KOR-owskim (Kraków, Poznań, Warszawa, Wrocław) lub ROPCiO-wskim (Gdańsk, Szczecin), to solidarnie wspierano najważniejsze inicjatywy obu wiodących ugrupowań opozycyjnych. Przykładem może być szeroka kampania ugrupowań opozycyjnych na rzecz obrony Kazimierza Świtonias³⁵. Dużą rolę odegrały środowiska studenckie przy organizacji manifestacji patriotycznych³⁶.

Środowiska studenckie czynnie włączyły się w 1979 r. w akcje solidarnościowe z uwięzionymi w Czechosłowacji sygnatariuszami Karty 77 i jednocześnie członkami Komitetu Obrony niesprawiedliwie prześladowanych VONS (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných). Z inicjatywy krakow-

³⁴ H. Głębocki, *Studencki...*, s. 97–103.

³⁵ J.J. Lipski, *KOR...*, s. 351–356.

³⁶ G. Walińska, *Ruch...*, s. 161–162, 227–228, 247.

skiego SKS przygotowany został memoriał do Episkopatu Czech i Moraw, wzywający tamtejszy Kościół do wzięcia w obronę prześladowanych. Podpisało go kilkaset osób. Stosowne oświadczenia solidarnościowe wydawały także poszczególne środowiska. To wśród studentów narodził się pomysł zorganizowania głódówki solidarnościowej polskich opozycjonistów z czechosłowackimi dysydentami. SB zdołała nie dopuścić do jej rozpoczęcia w pierwotnie planowanym terminie (21 sierpnia), doszło do niej ostatecznie na początku października, jednakże już bez udziału pierwotnie przewidzianych studentów z CSRS. Warszawski SKS przygotował także manifestację pod Ośrodkiem Kultury Czechosłowackiej, do której nie dopuściła akcja SB³⁷.

Poszczególne Studenckie Komitety Solidarności odegrały niewątpliwie ważną rolę w dziejach opozycji lat 1976–1980. Nie sposób jednak nie zauważyć, iż była to często rola służebna wobec KOR czy (rządziej) ROPCiO. SKS-om nie udało się osiągnąć podstawowego celu, jakim było stworzenie niezależnej organizacji reprezentującej interesy studentów. Nie ulega wątpliwości, iż nawet w najprężniejszych ośrodkach działacze SKS stanowili wyizolowane grupy w wielotysięcznej masie studentów. Aktywność poszczególnych SKS-ów była zróżnicowana, z pewnością najmniejszy zasięg przybierały działania środowiska szczecińskiego. Niezbyt szeroki rozmach przybrały także dyskusje ideowe, zapoczątkowane jesienią 1977 r. opublikowanymi w „Indeksie” *Tezami do dyskusji nad niezależnym ruchem studenckim*, opracowanymi przez Ludwika Dorna, Piotra Łukasiewicza i Sergiusza Kowalskiego³⁸.

Pod tym względem ewenementem był SKS gdański, będący częścią większego środowiska kształtującego się w tym mieście od początku lat siedemdziesiątych, kładącego duży nacisk na poszukiwania ideowe i wypracowanie programu działania. Mniej więcej od początku 1979 r. wśród gdańszczan pojawiały się koncepcje utworzenia nowej szerszej organizacji o charakterze pokoleniowym. Na rzecz takiego rozwiązania próbowali oni pozyskać środowiska akademickie skupione w Studenckich Komitetach Solidarności. Prowadzili rozmowy z przedstawicielami SKS

³⁷ K. Lachowski, *Figurant*, Białystok 2005, s. 81–85; *List wystosowany przez środowiska opozycji krakowskiej na ręce Episkopatu Czech i Moraw w sprawie obrony represjonowanych sygnatariuszy czeskiej Karty 77* [w:] *Opozycja małopolska...*, s. 353–357. Zob. też dok. nr 105, 108, 109.

³⁸ *Tezy do dyskusji nad niezależnym ruchem studenckim* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 206–209. Por. H. Głębocki, *Studencki...*, s. 164–171.

w Poznaniu (14 V), Krakowie (25 V) i Wrocławiu (29 V). Zakończyły się one jednak niepowodzeniem, głównie z powodu założeń ideowo-programowych prezentowanych przez środowisko gdańskie, mocno akcentujące sprawy narodowe³⁹. Ostatecznie 29 lipca 1979 r. gdańszczanie samodzielnie utworzyli Ruch Młodej Polski.

Wielu działaczy SKS odegrało ważną rolę w czasie strajków robotniczych latem 1980 r., zwłaszcza podczas sierpniowego protestu w Gdańsku i Wrocławiu. Jesienią 1980 r. działacze SKS włączyli się w tworzenie niezależnych organizacji studenckich. Wielu z nich zostało czołowymi działaczami Niezależnego Zrzeszenia Studentów, inni wspierali NSZZ „Solidarność”, m.in. współtworząc prasę związkową. Dalsze wydarzenia, a przede wszystkim wprowadzenie stanu wojennego, sprawiły, iż znaczna część z nich znalazła się na trwałej lub przejściowej emigracji. Dziś bardzo wielu z nich jest czynnych w polityce i kulturze, odgrywając ważną rolę w życiu społecznym kraju.

Ekipa Edwarda Gierka rozpoczęła swoje rządy od wykonania licznych gestów pod adresem społeczeństwa, wśród których znalazło się zwolnienie pozostających jeszcze w więzieniach uczestników Marca '68 oraz umożliwienie im ukończenia studiów (aczkolwiek przeważnie nie na macierzystej uczelni)⁴⁰. Także w kolejnych latach prowadzono stosunkowo liberalną politykę wobec kontestatorów w kręgach intelektualnych, chociaż oczywiście były one poddane inwigilacji SB, zmierzającej do ich dezintegracji i skłócenia⁴¹.

Zmianę nastawienia władz przyniosła opisana wyżej kampania protestów w sprawie zapisów w konstytucji PRL. Już w lutym 1976 r. w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR opracowano projekt działań wobec sygnatariuszy listów protestacyjnych. Obejmowały one przede wszystkim organizację licznych narad i spotkań (z aktywistami partyjnymi spośród naukowców, rektorami wyższych uczelni) oraz pakiet represji – od zakazu

³⁹ *Notatka dotycząca inicjatywy stworzenia „Ruchu Młodych”*, Warszawa 9 VI 1978 r. [w:] *Opozycja...*, s. 258.

⁴⁰ Ł. Kamiński, *Władza wobec opozycji 1976–1989*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2003, nr 2, s. 11.

⁴¹ Zob. np. AIPN, 0204/1417, t. 14, Informacja dot. sytuacji w środowisku b. „komandosów”, 9 VI 1973 r., k. 34.

druku i wystąpień na konferencjach naukowych po zwolnienie z pracy. Kilka tygodni później powstał kolejny projekt planu działań, których celem miała być „poprawa sytuacji polityczno-wychowawczej na Uniwersytecie Warszawskim”. Projekt przewidywał zarówno intensyfikację pracy propagandowej wśród studentów i poprawę ich sytuacji materialnej, jak i zaostrożenie kryteriów rekrutacji na niektóre kierunki, zwolnienie z pracy części wykładowców, a nawet przekształcenia struktury organizacyjnej uczelni⁴².

Z dużą powagą potraktowano zbliżający się początek roku akademickiego 1976/1977. 17 września 1976 r. rektorów ośmiu uczelni zapoznano z przygotowanym w KC PZPR planem działań politycznych. Obejmował on cztery warianty rozwoju sytuacji (z ostatnim z nich rektorów nie zaznajomiono):

- brak ostrzejszych napięć w środowisku akademickim,
- napięcia cząstkowe („ulotki, wyolbrzymianie drobnych incydentów, wykorzystywanie zajęć i spotkań dyskusyjnych do wrogich wystąpień politycznych, kolportaż wrogich wystąpień”),
- ostre napięcia polityczne („organizacja wieców, jawna, wroga agitacja, strajki”),
- zaburzenia polityczne na uczelniach („demonstracje na ulicach, powszechny strajk okupacyjny, niszczenie mienia”).

W praktyce kolejnych lat realizowano działania przewidziane dla wariantu drugiego, stąd warto przyrzeć mu się bliżej. Jako „podstawową zasadę działania” w takiej sytuacji przewidywano „stworzenie politycznej alternatywy dla grup organizujących opozycyjną działalność **w samym środowisku studentów i młodej kadry** [podkreślenie w oryginale]”. Chodziło o to, aby przenieść płaszczyznę konfrontacji z linii władza–opozycja na dwie przeciwstawne grupy wewnątrz uczelni. Miała ona polegać m.in. na utrudnianiu kolportażu, akcji petycyjnych, podejmowaniu dyskusji i wydawaniu „kontrulotek”. Ponadto przewidywano „eliminację” aktywnych opozycjonistów przy wykorzystaniu toku studiów (a więc w trakcie zaliczeń, egzaminów itp.), rozwój uczelnianej propagandy, „ofensywę” w działalności SZSP, szczególnie na polu sportowym, kulturalnym i turystycznym⁴³.

⁴² *Projekt propozycji dotyczących działań wobec sygnatariuszy listów protestacyjnych* [w:] *Opozycja...*, s. 21–24; *Projekt planu przedsięwzięć związanych z poprawą sytuacji polityczno-wychowawczej na Uniwersytecie Warszawskim* [w:] *ibidem*, s. 26–28.

⁴³ *Notatka w sprawie form działań politycznych w uczelniach w roku akademickim 1976/77 (materiał wstępny na naradę z kierownictwem niektórych uczelni we wrześniu 1976 r.)* [w:] *ibidem*, s. 33–34.

Warto podkreślić, iż dużą część działań przeciwko niepokornym studentom, PZPR realizowała przy pomocy władz uczelni czy wręcz poszczególnych wykładowców. Przykładowo w kwietniu 1978 r. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR podkreślał znaczenie „działalności władz partyjnych i akademickich na rzecz pozbywania się nauczycieli akademickich wywierających politycznie negatywny wpływ na młodzież”. Wskazywano również na fakt, iż dzięki „zaostrzeniu dyscypliny studiów” usunięto z uczelni ok. 40 studentów angażujących się w działania opozycyjne, przy czym „w wielu wypadkach warunki po temu stwarzają partyjni egzaminatorzy”⁴⁴.

Nie ulega jednak wątpliwości, iż pierwszorzędne znaczenie miały działania operacyjne SB. Prowadzono je w stosunku do niepokornych środowisk studenckich jeszcze przed powstaniem ruchu Studenckich Komitetów Solidarności⁴⁵. Działania wobec studentów zgodne były z przyjętą jesienią 1976 r. (pod naciskiem czynników partyjnych) taktyką „nękania przeciwników”. Polegała ona na unikaniu generalnej rozprawy z opozycją (długotrwałe areszty, procesy pokazowe) i zastąpieniu jej szeregiem uciążliwych działań zmierzających do izolacji opozycjonistów i zniechęcania ich do dalszej działalności. Były wśród nich pobicia, wielokrotne zatrzymywanie na 48 godzin, pozbawianie pracy i możliwości studiowania, rozpuszczanie nieprawdziwych pogłosek, fałszywek, szkalowanie w środowisku, nękanie anonimami i agresywnymi rozmowami telefonicznymi itp. Współdziałać (a nawet stanowić „podstawową formę i metodę walki z siłami antysocjalistycznymi”) z akcjami tego typu miały przedsięwzięcia o charakterze politycznym i propagandowym, podejmowane na terenie poszczególnych uczelni. Taktykę tę zarzucono chwilowo tylko na kilka tygodni po śmierci Stanisława Pyjasa, kiedy to powrócono do koncepcji silnego uderzenia i aresztowano jedenastu działaczy i współpracowników KOR, którym zamierzano wytoczyć wielki proces polityczny z poważnymi oskarżeniami (w tym przekazywania „fałszywych informacji wrogim ośrodkom”, współpracy, uzgadniania działań i finansowania przez „ośrodki dywersji”, fabrykowania i rozpowszechniania fałszywych informacji, podejmowania prób „sprowokowania społecznych wystąpień

⁴⁴ *Informacja dot. aktualnej sytuacji politycznej w środowisku naukowym i szkołach wyższych* [w:] *ibidem*, s. 186–188.

⁴⁵ H. Głębocki, *Policja tajna przy robocie. Z dziejów państwa policyjnego w PRL*, Kraków 2005, s. 156.

publicznych” czy malwersacji środków na pomoc robotnikom⁴⁶). Z pomysłu tego zrezygnowano w lipcu 1977 r., kiedy to zdecydowano się niespodziewanie na amnestię. Warta rozważenia wydaje się hipoteza, iż to właśnie rozszerzanie zorganizowanych działań opozycyjnych na środowisko studenckie skłoniło kierownictwo PZPR do czasowej zgody na zmianę taktyki postępowania z ruchem opozycyjnym. Jak się wydaje, ta ostrożna taktyka w odniesieniu do środowisk studenckich wynikała z obaw władz przed powtórzeniem wydarzeń Marca '68. Ostateczne proklamowanie taktyki „nękania” jako naczelnej zasady postępowania SB wobec opozycji nastąpiło podczas resortowej narady 8 września 1977 r. W kwietniu 1978 r. gen. Bogusław Stachura jako jedno z głównych zadań stawiał przed szefami wojewódzkich struktur SB niedopuszczenie do „sytuacji, w której planowana przez Jacka Kuronia konfrontacja MO i SB ze studentami stałaby się faktem”⁴⁷.

Pierwszą próbę koordynacji rozproszonych poczynań wojewódzkich struktur SB podjęto w obliczu nasilenia się studenckich protestów po śmierci Stanisława Pyjasa. 19 maja 1977 r. gen. Adam Krzysztoporski, dyrektor Departamentu III MSW, przeprowadził telekonferencję, podczas której poinformował terenowych przedstawicieli bezpieki o podstawowych wytycznych w kwestii najbliższych działań. Polecono przede wszystkim nie dopuszczać do akcji solidarnościowych oraz nasilić rozpoznanie sytuacji w środowiskach akademickich⁴⁸.

Gdy stało się jasnym, iż rozszerzenia ruchu Studenckich Komitetów Solidarności na kolejne ośrodki nie da się uniknąć, 6 września 1977 r. w Departamencie III MSW wszczęto sprawę operacyjnego rozpracowa-

⁴⁶ AIPN, 0204/1421, t. 3, Czynności do wykonania przez Dep[artament] III MSW (i częściowo przez Wydz[iał] III KS MO) dla potrzeb śledztwa w sprawie p[rzeciw]ko J[ackowi] Kuroniowi i innym, 3 VI 1977 r., k. 68–72; *ibidem*, Plan śledztwa w sprawie przeciwko J[ackowi] Kuroniowi i innym podejrzanym o popełnienie przestępstw określonych w art. 132 kk i innych, 28 V 1977 r., k. 73–97.

⁴⁷ Ł. Kamiński, *Władza...*, s. 14–18; „Zawężona represja”. *Co zrobić z Komitetem Obrony Robotników?*, oprac. A. Paczkowski, M. Zaremba, „Więź” 2001, nr 8, s. 139–150; AIPN, MSW II, 349, Aktualna sytuacja operacyjno-polityczna i zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa (referat na odprawę zastępców komendantów wojewódzkich MO do spraw Służby Bezpieczeństwa) wygłoszony przez podsekretarza stanu tow. gen. bryg. B[ogusława] Stachurę, kwiecień 1978 r., k. 30; *ibidem*, 348, t. 1, Materiały z narady zastępców komendantów wojewódzkich MO ds. Służby Bezpieczeństwa, 8 IX 1977 r., *passim*.

⁴⁸ G. Waligóra, *Zalecenia gen. A. Krzysztoporskiego dotyczące postępowania wobec Komitetu Obrony Robotników i środowisk studenckich po zabójstwie Stanisława Pyjasa* [w:] „Studia i materiały z dziejów opozycji i oporu społecznego”, t. 5, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Wrocław 2006 [druk 2007], s. 125–129.

nia (SOR) o kryptonimie „Wasale”. Jej celem było zbieranie w jednym miejscu napływających z terenu materiałów operacyjnych, podejmowanie „kompleksowych działań operacyjno-zapobiegawczych i neutralizujących w środowiskach: studenckich i naukowym”, optymalne wykorzystanie agencji oraz przeprowadzanie ogólnopolskich kombinacji operacyjnych (zob. dok. nr 6).

Oprócz „Wasali” we wszystkich ośrodkach, w których powstały SKS, prowadzono oddzielne sprawy operacyjne. W Gdańsku była to SOR „Młodzieżowcy”, w Krakowie SOR „Alfa”, w Poznaniu SOR „Nonet”, we Wrocławiu SOR „Orędownicy”, a w Szczecinie SOR „Legioniści”. Ich stan zachowania jest różny – od całkowitego („Młodzieżowcy”) lub prawie całkowitego („Orędownicy”) zniszczenia akt do praktycznie kompletnego („Nonet”⁴⁹). Oprócz tego prowadzono liczne sprawy operacyjne na poszczególnych działaczy studenckich.

Działania operacyjne prowadzono jednakże nie tylko w miejscowościach, w których powstały Studenckie Komitety Solidarności. Jak może wskazywać dok. nr 57, działania takie podejmowano w 1978 r. ogółem w 15 ośrodkach akademickich (Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu)⁵⁰. W większości z nich chodziło o typowe działania prewencyjne, które nie przynosiły bieżących wymiernych rezultatów⁵¹.

Co ciekawe, SOR „Wasale” formalnie zamknięto i złożono do archiwum dopiero w grudniu 1987 r.⁵² Jak się jednak wydaje, od jesieni 1980 r. nie prowadzono już w jej ramach żadnych działań operacyjnych.

Specyfiką działań SB wobec Studenckich Komitetów Solidarności wydaje się wyjątkowo szerokie, w porównaniu z innymi środowiskami, użycie osobowych źródeł informacji⁵³. W każdym środowisku SKS-owskim

⁴⁹ AIPN Po, 08/1296, t. 1–6.

⁵⁰ W 1979 r. rozdzielnik uległ pewnym modyfikacjom i obejmował 16 ośrodków: Bydgoszcz, Częstochowę, Gdańsk, Gorzów Wlkp., Kielce, Kraków, Katowice, Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawę i Wrocław (por. dok. nr 104).

⁵¹ Przykładem takich działań może być sprawa „Powój” prowadzona przez białostocką SB (AIPN Bi, 011/61).

⁵² AIPN, 0222/701, t. 1, Wniosek o zakończeniu sprawy operacyjnego rozpracowania, 10 XII 1987 r., k. 201.

⁵³ Należy jednak zauważyć, iż niektórzy szefowie SB mieli przed stosowaniem takiej taktyki opory. Na przykład w kwietniu 1978 r. podczas resortowej narady płk A. Muszyński, zastępca

działało od kilkunastu do kilkudziesięciu agentów (oczywiście wielu z nich funkcjonowało jedynie na obrzeżach danej struktury). Wynikało to najprawdopodobniej ze stosunkowo większych możliwości werbunku tajnych współpracowników w środowisku studenckim oraz z łatwości ich wprowadzenia w kręgi opozycyjne poszczególnych uczelni, z założenia otwarte na nowe osoby. Ważnym elementem były także próby wywierania wpływu lub wręcz presji na rodziców. Chciano ich skłonić z kolei do wywarcia nacisku na własne dzieci, aby zaniechały działalności opozycyjnej.

Z zachowanej dokumentacji można wysnuć wniosek, iż SB dysponowała stosunkowo szeroką wiedzą na temat działalności SKS. Umożliwiała jej to paraliżowanie niektórych poczynań, szczególnie nacisk kładziono na udaremnienie stworzenia struktury ogólnopolskiej i nawiązania bliższych kontaktów pomiędzy poszczególnymi ośrodkami oraz na niedopuszczenie do tworzenia nowych komitetów⁵⁴. Absolutnie nie oznacza to jednak, by można było mówić o kontroli SB nad poszczególnymi środowiskami. Mimo nieustannych represji oraz permanentnej inwigilacji działaczom Studenckich Komitetów Solidarności udało się przeprowadzić wiele akcji i stworzyć podstawy pod przyszły masowy niezależny ruch studencki.

Można jednakże zaryzykować stwierdzenie, iż zarówno władze, jak i środowiska opozycyjne (szczególnie KOR) przeceniły potencjał drzeмиący wśród studentów. Te pierwsze obawiały się, drugie zaś liczyły na możliwość wywołania na uczelniach „nowego Marca”, który stałby się zarzewiem nowego masowego buntu społecznego. Jedni i drudzy, mimo świeżych doświadczeń Czerwca '76, nie docenili znaczenia środowisk robotniczych. Być może wynikało to z faktu, iż o ile w środowiskach aka-

komendanta stołecznego ds. SB, mówił: „Zachodzi pytanie, czy rzeczywiście należy ciągle nasycać nowymi jednostkami agenturalnymi wrogie nam grupy, stwarzając tym samym przekonanie, że mają one coraz więcej sympatyków i zwolenników. [...] Staramy się stosować praktykę, aby agencję, która wykonuje zadania w SKS czy KOR, dobierać spośród ludzi podobnego autoramentu, niejako z marginesu. Szkoda dobrego, wartościowego studenta wprowadzać z określonymi zadaniami do SKS. Kiedy bowiem uzewnętrzni on swą działalność na uczelni, nie jesteśmy w stanie udzielić mu pełnej pomocy i ochrony. Natomiast usunięcie z uczelni studenta zwerbowanego przez nas według wspomnianej zasady nie czyni aż tak dużej szkody” (AIPN, MSW II, 349, Materiały z narady zastępców komendantów wojewódzkich MO ds. Służby Bezpieczeństwa, 13 IV 1978 r., k. 39–40).

⁵⁴ AIPN, MSW II, 349, Aktualna sytuacja operacyjno-polityczna i zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa (referat na odprawę zastępców komendantów wojewódzkich MO do spraw Służby Bezpieczeństwa) wygłoszony przez podsekretarza stanu tow. gen. bryg. B[ogusława] Stachurę, kwiecień 1978 r., k. 34.

demickich działalność opozycyjna rozwijała się stosunkowo łatwo, o tyle ze znacznie większymi oporami przychodziło rozszerzenie jej na robotników. Stąd też Sierpień '80 zaskoczył nie tylko komunistyczne władze, ale też znaczne kręgi opozycji.

Podstawą niniejszej edycji stały się akta sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Wasale” (AIPN, 0222/701, t. I–VI). Jak już wspomniano, była to centralnie prowadzona sprawa operacyjna, której celem z jednej strony było dokumentowanie działań SKS-ów, a z drugiej koordynowanie podejmowanych wobec nich działań operacyjnych. Niewątpliwą zaletą tych akt jest to, iż z jednej strony dotyczą one wszystkich środowisk, zarówno tych, w których Studenckie Komitety Solidarności powstały, jak i tych, w których ostatecznie do tego nie doszło (Łódź); z drugiej strony sześć tomów „Wasali” zawiera różnorodny materiał źródłowy – od meldunków operacyjnych, poprzez plany działania, po doniesienia agenturalne. Dają one dobry wgląd w taktykę i metody postępowania SB wobec ruchu studenckiego, aczkolwiek niewątpliwie nie jest to materiał pełny – brakuje m.in. instrukcji postępowania płynących z centrali MSW w teren czy też dokumentów wytworzonych w toku resortowych narad i telekonferencji.

Do publikacji wybrano najistotniejsze dokumenty, przy czym pominięte zostały te, które już uprzednio ogłoszono drukiem (np. niektóre doniesienia Lesława Maleszki)⁵⁵. Przy edycji pominięto treść pieczęci, adnotacje kancelaryjne (np. sygnatury pism), a w przypadku meldunków operacyjnych także standardowe części formularza, na jakich je sporządzano. Poprawiono oczywiste błędy literowe, dość często pojawiające się zwłaszcza w przypadku nazwisk działaczy opozycji. Poprawiono również interpunkcję oraz błędy ortograficzne i najbardziej rażące błędy gramatyczne. Pominięto, oznaczając [...], dane osobowe, przede wszystkim adresy.

Wybór dokumentów uzupełniają fotografie z „czarnego marszu” w Krakowie po śmierci Stanisława Pyjasa oraz zdjęcia działaczy SKS gromadzone dla celów operacyjnych przez Służbę Bezpieczeństwa. Pochodzą one z Archiwum IPN w Warszawie (sygn. 01232/30).

⁵⁵ Zob. *Opozycja małopolska...*; H. Głębocki, E. Zając, „Ketman” i „Monika” – żywoty równoległe, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, 2005, nr 1, s. 73–362.

DOKUMENTY

1977 sierpień 10, Warszawa – Notatka dotycząca działalności SKS, sporządzona przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW ppor. J.W. Korycińskiego¹, tajne

Studencki Komitet Solidarności powstał w Krakowie w czasie trwania tradycyjnych „Juwenaliów” na bazie niepokojów wywołanych śmiercią studenta St[anisława] Pyjasa².

Atmosfera niezdrowego podniecenia, podżegana przez „Graczy”³, doprowadziła do tego, iż pewna grupa studentów uczelni krakowskich aktywnie włączyła się do działalności SKS, przeciwstawiając tę organizację SZSP⁴.

Socjalistyczny Związek Studentów Polskich uznano za niereprezentatywny i niepotrafiący bronić praw studenckich.

Organizatorzy krakowskiego SKS zwrócili się do innych ośrodków studenckich z hasłem tworzenia podobnych komitetów na terenie poszczególnych uczelni w kraju. W okresie późniejszym byli inicjatorami zwołania ogólnopolskiej narady młodzieży opozycyjnej, podczas której miała zostać powołana Ogólnopolska Rada Konsultacyjno-Koordynacyjna. Również w okresie wakacyjnym prowadzono aktywną działalność, przede wszystkim szkoleniowo-agitacyjną. Tworzono własne obozy szkoleniowe, wykorzystano wszelkie kontakty ze środowiskiem akademickim do tworzenia przyszłej bazy działania (m.in. bardzo aktywnie wykorzystano naturalne dotarcie do studentów w czasie trwania pielgrzymki sierpniowej). Szczególną aktywność w tej materii przejawiała grupa gdańska.

¹ J.W. Koryciński – bliższych danych nie ustalono.

² Stanisław Pyjas (1953–1977) – student filologii polskiej UJ. Współpracownik KOR, zamordowany najprawdopodobniej przez tajnego współpracownika SB. Jego śmierć wywołała masowe protesty studentów i stała się impulsem do powołania SKS.

³ „Gracze” – kryptonim, jakim SB określała KOR i następnie KSS „KOR”. Używano go zarówno jako kryptonimu prowadzonej sprawy operacyjnego rozpracowania, jak i na określenie tego środowiska w wewnętrznych dokumentach aparatu bezpieczeństwa. Por. AIPN, 0204/1405, t. 1–19.

⁴ Socjalistyczny Związek Studentów Polskich – powstał w 1973 r. w wyniku przekształcenia Zrzeszenia Studentów Polskich, co pociągnęło za sobą ograniczone protesty środowisk studenckich. W 1976 r. SZSP wszedł w skład Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej. Do pierwotnej nazwy powrócono w okresie stanu wojennego.

Działalność nielegalnych komitetów studenckich odnotowano w największych ośrodkach akademickich w kraju – Kraków, Łódź, Gdańsk, Warszawa.

Formy organizacyjne komitetów są bardzo różne, jak również ich programy. Na przykład w środowisku łódzkim miano powołać na obozach studenckich tzw. Studencki Komitet Inicjatywy Społecznej, który ma wystąpić do rektorów i władz centralnych z inicjatywami zmian w życiu uczelni. Przede wszystkim kładzie się nacisk na autonomię życia uniwersyteckiego oraz stworzenie niezależnego ruchu politycznego, zawodowego, naukowego, artystycznego, religijnego i społecznego.

Lansowane są hasła wybieralności dziekana przez studentów oraz pewnych zmian programu nauczania z zakresu nauk politycznych, tzw. bloku ideowego.

Na obecnym etapie organizacyjnym działalność prowadzi wąskie grono aktywnych młodych ludzi znanych z poprzedniej działalności opozycyjnej. Następnym etapem ma być masowość działania, obejmująca studentów „niezależnych”, pozostających poza organizacją polityczną działającą na uczelni. (Meldunki z Łodzi i PP⁵ krypt. „Ławnik”). Planowane jest również uruchomienie własnej bazy poligraficznej.

Dotychczasowi znani SB aktywiści SKS w poszczególnych ośrodkach akademickich w kraju rekrutują się ze środowisk prowadzących działalność antysocjalistyczną. Są to osoby związane przede wszystkim z „Graczami”, ROPCiO i D[uszpasterstwem] A[kademickim].

Warszawa

1. S[ergiusz] Kowalski⁶,
2. J[an] Ajzner⁷,

⁵ Podśluch pokojowy (PP) – jeden z podstawowych środków techniki operacyjnej SB, montowany w pomieszczeniach.

⁶ Sergiusz Kowalski (ur. 1953) – socjolog, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciw zmianom w konstytucji, współpracownik KOR i KSS „KOR”, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”, pracownik NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany.

⁷ Jan Ajzner (ur. 1954) – socjolog, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR, współtwórca warszawskiego SKS, 1977–1979 redaktor „Indeksu”, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. na emigracji w Kanadzie.

3. A[ndrzej] Zdziarski⁸,
4. S[tefan] Kawalec⁹,
5. M[aciej] Grzywaczewski¹⁰,
6. J[an] Cywiński¹¹,
7. Z[bigniew] Garwacki¹²,
8. M[arek] Kwietko-Bębnowski¹³.

Kraków

1. J[ózef] Ruszar¹⁴,
2. B[ronisław] Wildstein¹⁵,
3. B[ogusław] Sonik¹⁶,

⁸ Andrzej Zdziarski (ur. 1954) – astronom, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR, wielokrotnie represjonowany (m.in. porwany i pobity).

⁹ Stefan Kawalec (ur. 1953) – ekonomista, działacz opozycyjny. W latach 1972–1973 współorganizator protestów przeciwko przekształceniu ZSP w SZSP, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel warszawskiego SKS, członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Mazowsze, w stanie wojennym internowany. W latach 1991–1994 podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów.

¹⁰ Maciej Grzywaczewski (ur. 1954) – producent filmowy, działacz opozycyjny. W pierwszej połowie lat 70. współtworzył niezależne środowisko młodzieżowe w Gdańsku, uczestnik ROPCIO, 1978–1980 współorganizator Wydawnictwa im. Konstytucji 3 Maja, 1979–1981 członek redakcji „Bratniaka”, współzałożyciel RMP, 1980–1981 działacz NSZZ „Solidarność”, 1984–1988 na emigracji we Francji.

¹¹ Jan Cywiński (ur. 1956) – filolog klasyczny, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel warszawskiego SKS, od 1977 r. w warszawskim KIK, w latach 1982–1983 i 1985–1987 redaktor techniczny „Tygodnika Mazowsze”.

¹² Zbigniew Garwacki (ur. 1954) – wówczas student filozofii na ATK. Współpracownik KOR i NOW-*ej*, w 1980 r. współredaktor „Kuriera Akademickiego”.

¹³ Marek Kwietko-Bębnowski (ur. 1956) – wówczas student fizyki UW. Współpracownik warszawskiego SKS.

¹⁴ Józef Ruszar (ur. 1951) – polonista, publicysta, działacz opozycyjny. Działacz DA „Beczka” w Krakowie, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel krakowskiego SKS, od 1979 r. w krakowskim i następnie warszawskim KIK, w 1981 r. w „Tygodniku Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1982–1983 członek redakcji „Więzi”. W latach 1983–1996 na emigracji w RFN i Stanach Zjednoczonych.

¹⁵ Bronisław Wildstein (ur. 1952) – dziennikarz, działacz opozycyjny. W 1973 r. uczestnik protestów przeciwko przekształceniu ZSP w SZSP, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel krakowskiego SKS, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”, 1978–1979 członek redakcji „Sygnału”, współzałożyciel NZS na UJ, 1980–1981 członek redakcji „Biuletynu NZS”, 1982–1990 na emigracji we Francji, 1982–1987 redaktor „Kontakt”, następnie w RWE. W latach 1990–1993 dyrektor Polskiego Radia Kraków, 2006–2007 prezes Telewizji Polskiej.

¹⁶ Bogusław Sonik (ur. 1953) – prawnik, działacz opozycyjny, polityk. Działacz DA „Beczka” w Krakowie, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel krakowskiego SKS, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”, współzałożyciel MKZ NSZZ „Solidarność” Małopolska, w 1981 r. wiceprzewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Małopolska, w stanie wojennym

4. L[iliana] Batko¹⁷,
5. L[esław] Maleszka¹⁸,
6. E. Balcerak¹⁹,
7. E[lżbieta] Majewska²⁰,
8. M[ałgorzata] Gątkiewicz²¹,
9. J[oanna] Barczyk²²,
10. W[iesław] Bek²³.

Łódź

1. Bartyzel²⁴,
2. Spodenkiewicz²⁵,

internowany, 1983–1997 na emigracji we Francji, współpracownik kilku rozgłośni radiowych oraz redaktor (1986–1989) „Głosu Katolickiego”. W latach 1998–2002 przewodniczący sejmiku województwa małopolskiego, od 2004 r. poseł do Parlamentu Europejskiego.

¹⁷ Liliana Batko-Sonik (ur. 1954) – publicystka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, współzałożycielka krakowskiego SKS, 1984–1990 na emigracji we Francji, zajmowała się dziennikarstwem radiowym i organizowała pomoc charytatywną dla Polski.

¹⁸ Lesław Maleszka (ur. 1952) – dziennikarz, wieloletni tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Ketman”, „Return” i „Tomek” angażował się w działalność KOR i KSS „KOR”, SKS oraz NSZZ „Solidarność”, dostarczając SB niezwykle cennych informacji i analiz. Zob. H. Głębocki, „Ketman” i „Monika” – *żywy równoległy*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2005, nr 1, s. 73–363.

¹⁹ Właśc. Andrzej Balcerak (ur. 1952) – polonista, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel krakowskiego SKS, w 1977 r. wyemigrował.

²⁰ Elżbieta Majewska (ur. 1952) – polonistka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR, współzałożycielka krakowskiego SKS.

²¹ Właśc. Małgorzata Kotarba z d. Gątkiewicz (ur. 1953) – psycholog, działaczka opozycyjna. Działaczka DA „Beczka” w Krakowie, członek KIK, współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, współzałożycielka krakowskiego SKS.

²² Joanna Barczyk-Chmielowiec (ur. 1953) – malarka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, współzałożycielka krakowskiego SKS, 1980–1985 jako grafik współpracowała z wydawnictwami podziemnymi.

²³ Wiesław Bek (ur. 1953) – dziennikarz, działacz opozycyjny i społeczny. Współzałożyciel krakowskiego SKS. W latach 1990–1994 burmistrz Lubaczowa.

²⁴ Jacek Bartyzel (ur. 1956) – historyk, działacz opozycyjny, polityk. Uczestnik protestów w sprawie zmiany konstytucji PRL, od 1977 r. uczestnik ROPCiO, 1977–1981 członek redakcji „Bratniaka”, współzałożyciel RMP, w stanie wojennym internowany, 1983–1989 członek redakcji „Polityki Polskiej”, członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” (1988–1990). Wykładowca UMK.

²⁵ Paweł Spodenkiewicz (ur. 1956) – dziennikarz, socjolog, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, w 1977 r. współzałożyciel łódzkiego Niezależnego Klubu Dyskusyjnego, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”, 1980–1981 współzałożyciel i działacz łódzkiego NZS, w stanie wojennym internowany.

3. Bazel²⁶,
4. Śreniowski²⁷,
5. Lewińska²⁸.

Gdańsk

1. A[leksander] Hall²⁹,
2. Samoliński³⁰,
3. A. Górską³¹,
4. P[iotr] Dyk³²,
5. A. Samsonowicz³³.

Lublin

1. M[arian] Piłka³⁴ (?),

²⁶ Anna Bazel (ur. 1957) – wówczas studentka Wydziału Prawa UŁ, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, skreślona z listy studentów, w stanie wojennym ukrywała się, współorganizatorka ucieczki J. Śreniowskiego z obozu internowania w Łowiczu. Od lat 90. na emigracji w Wielkiej Brytanii.

²⁷ Józef Śreniowski (ur. 1947) – socjolog i etnograf, działacz opozycyjny. Uczestnik wydarzeń Marca '68 i protestów przeciwko zmianom w konstytucji PRL, członek KOR i KSS „KOR”, 1977–1981 członek redakcji „Robotnika”, w stanie wojennym internowany, po ucieczce z obozu ukrywał się przez dwa lata, 1982–1989 członek redakcji „Biuletynu Łódzkiego”, 1984–1986 więziony.

²⁸ Elżbieta Lewińska (ur. 1957) – wówczas studentka pedagogiki UŁ, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR, współzałożycielka Niezależnego Klubu Dyskusyjnego w Łodzi, usunięta ze studiów, 1977–1978, członek redakcji „Kroniki Łódzkiej”, w 1978 r. skazana na 3 miesiące aresztu.

²⁹ Aleksander Hall (ur. 1953) – historyk, działacz opozycyjny, polityk. Uczestnik działań opozycyjnych od końca lat 60., uczestnik ROPCiO, 1977–1981 członek redakcji „Bratniaka”, współzałożyciel i lider RMP, w stanie wojennym ukrywał się, 1982–1984 członek RKK NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, 1982–1989 członek redakcji „Polityki Polskiej”. W latach 1989–1990 minister ds. kontaktów z partiami politycznymi, 1991–1993 i 1997–2001 poseł na Sejm.

³⁰ Wojciech Zbigniew Samoliński (ur. 1953) – dziennikarz, działacz opozycyjny. Uczestnik działań opozycyjnych od końca lat 60., współpracownik KOR, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1985–1989 członek Tymczasowego Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność”.

³¹ A. Górską – bliższych danych nie ustalono.

³² Piotr Dyk (ur. 1954) – lekarz, działacz opozycyjny od 1973 r. Działacz duszpasterstwa akademickiego, uczestnik ROPCiO, współzałożyciel gdańskiego SKS, współzałożyciel RMP, w stanie wojennym ukrywał się. Od 1983 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych

³³ Właśc. Andrzej Słomiński (ur. 1953) – wówczas student AM w Gdańsku, działacz opozycyjny, współzałożyciel gdańskiego SKS, współzałożyciel RMP.

³⁴ Marian Piłka (ur. 1954) – historyk, działacz opozycyjny, polityk. Od 1974 r. uczestnik działań opozycyjnych, działacz duszpasterstwa akademickiego dominikanów w Lublinie, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, uczestnik ROPCiO, 1977–1978 członek redakcji

Źródła osobowe do SKS

Kraków:

TW „Zbyszek”,

TW „Ketman”,

TW „Staszek”,

TW „Robert”,

TW „Prusak”,

TW „Leo”.

Warszawa:

TW „J[an] Lewandowski”³⁵

Łódź:

TW „Miko”,

TW „Wacław”³⁶.

Formalnie w Łodzi i w Gdańsku nie powołano SKS, podejmowano próby ukonstytuowania się przez ww. osoby.

W najbliższym czasie (początek roku akademickiego) spodziewana jest aktywizacja komitetów studenckich w ośrodkach akademickich.

Organizatorzy SKS mogą wystąpić z nowymi inicjatywami politycznymi, negującymi rolę SZSP na uczelniach.

Poszczególne ugrupowania opozycyjne z całą pewnością podejmą kroki mające na celu przejęcie kontroli politycznej i personalnej nad SKS-ami i tworzenie w ten sposób szerokiej bazy do działań w środowisku studenckim.

Na obecnym etapie rysują się trzy koncepcje działalności SKS:

– komitety zdominowane przez „Graczy”;

„Bratniaka”. W 1979 r. współtwórca wydawnictwa „Biblioteka Historyczna i Literacka”, od 1980 r. w RMP, w stanie wojennym internowany. W latach 1991–1993 i od 1997 r. poseł na Sejm.

³⁵ Paweł Mikłasz – biznesmen, długoletni tajny współpracownik SB. Jako TW „Jan Lewandowski” i „Rybak” uczestniczył w rozpracowaniu ROPCiO, z inspiracji SB przejął kontrolę nad Wydawnictwem im. Konstytucji 3 Maja.

³⁶ Andrzej Mazur (1928–1994) – socjolog, długoletni tajny współpracownik SB. Jako TW „Wacław” rozpracowywał łódzkie środowiska opozycyjne, ROPCiO, NSZZ „Solidarność” i inne.

- komitety zdominowane przez ROPCiO i D[uszpasterstwo] A[kademi-
ckie];
- niezależne komitety studenckie, które nie będą identyfikowały się z poszczególnymi ugrupowaniami opozycyjnymi.

Obecna sytuacja w środowisku akademickim wymaga zdecydowanego przeciwdziałania ze strony władz politycznych uczelni, organizacji studenckiej oraz SB, przy jednoczesnym bardzo wyważonym i politycznie mądrym podejściu do poszczególnych członków nielegalnych komitetów.

Niezbędna jest pełna i sprawdzona informacja o działających i nowo powstałych komitetach.

W związku z powyższym należy zaktywizować pracę Wydziałów III KW MO na odcinku pozyskań i wprowadzenia sieci do komitetów studenckich. Jednocześnie niezbędne jest prowadzenie kombinacji operacyjnych, które w efekcie doprowadziły[by] do rozbicia i skłócenia poszczególnych „orientacji” opozycyjnych oraz niedopuszczenia do utworzenia jednolitej platformy działania SKS-ów.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 52–55.

1977 sierpień 25, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Andrzeja Kwiatkowskiego¹ do naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu dotyczące planów utworzenia SKS w Poznaniu, tajne

W dniach 20–26 VII br. w Bieszczadach odbył się obóz szkoleniowy młodzieży zaangażowanej w działalność opozycyjną z terenu całego kraju. Celem obozu było omówienie aktualnej sytuacji w ruchu opozycyjnym oraz przygotowanie programu i planu działań w środowisku studenckim w nowym roku akademickim.

Z terenu Poznania na obozie tym obecne były następujące osoby:

1. Jacek Kubiak², Poznań [...],
2. Janusz Zemer³, Poznań [...],
3. Andrzej Wilowski⁴, Poznań [...].

Z informacji operacyjnych wynika, że na terenie Poznania przygotowana jest odpowiednia kadra, która ma zorganizować Studencki Komitet Solidarności. Jednym z zasadniczych zadań, jakie będzie stawiał przed sobą poznański SKS, będzie działalność zmierzająca do obrony S[tanisława] Barańczaka⁵ i walka o przywrócenie mu etatu pracownika dydaktyczno-

¹ Andrzej Kwiatkowski (ur. 1936) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1954 r., 1966–1972 kierownik grupy Wydziału III KS MO, 1972–1974 zastępca naczelnika Wydziału IV, a 1974–1978 Wydziału III Departamentu III MSW, 1978–1979 naczelnik Wydziału III-2 KS MO, 1979–1984 naczelnik Wydziału III Departamentu III MSW, w 1987 r. naczelnik Wydziału XII Departamentu III MSW, 1987–1988 zastępca szefa SUSW ds. MO, w 1989 r. zastępca dyrektora Departamentu VI, a następnie Departamentu Ochrony Gospodarki MSW, w 1990 r. zwolniony ze służby.

² Jacek Kubiak (ur. 1957) – historyk literatury, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel poznańskiego SKS, współtworzył poznański „uniwersytet latający”, współzałożyciel MKZ NSZZ „Solidarność” w Poznaniu, współzałożyciel i działacz NZS, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. członek redakcji „Biuletynu Wojennego”. W latach 1990–1991 dyrektor poznańskiego ośrodka TVP.

³ Janusz Zemer (ur. 1956) – wówczas student filologii polskiej UAM, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR, działacz poznańskiego SKS.

⁴ Andrzej Wilowski (ur. 1954) – wówczas student filologii polskiej UAM, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz poznańskiego SKS, współzałożyciel NZS w Poznaniu.

⁵ Stanisław Barańczak (ur. 1946) – poeta, działacz opozycyjny. 1967–1969 w PZPR, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR, zwolniony z pracy na

-naukowego. Przewidywane jest w tej sprawie wystosowanie petycji, pod którą przewiduje się zbieranie podpisów we wszystkich wydziałach filologii polskiej w Polsce.

Niezależnie od tego planuje się zorganizowanie S[tanisławowi] Barańczakowi cyklu wykładów w zorganizowanym przez ośrodek krakowski „latającym uniwersytecie”⁶, co zmierzałoby do zapewnienia mu pewnych dochodów finansowych.

Informacje powyższe pochodzą od tajnego współpracownika, w związku z czym powinny być wykorzystane z dużą ostrożnością.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 8.

UAM, 1977–1981 członek redakcji „Zapisu”, współorganizator TKN, w 1979 r. współzałożyciel Klubu Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego i Ziemi Chełmińskiej, 1980–1981 członek redakcji „Solidarności Wielkopolskiej”. Od 1984 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

⁶ „Latający uniwersytet” – organizowane z inicjatywy środowiska KOR w różnych miastach od jesieni 1977 r. wykłady w mieszkaniach prywatnych, poświęcone m.in. historii, ekonomii, literaturze itp. Od stycznia 1978 r. organizację „uniwersytetu latającego” przejął TKN. „Uniwersytet latający” stanowił nawiązanie do podobnych akcji podejmowanych pod koniec XIX w. w zaborze rosyjskim.

1977 sierpień 31, Poznań – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu mjr. Karola Górniego¹ do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące przebiegu niezależnego zebrania studentów w Lublinie, tajne specjalnego znaczenia

Z informacji uzyskanych z Wydziału IV tut[ejszej] komendy wynika, iż w dniach 22–23 VIII 1977 w klasztorze oo. dominikanów w Lublinie odbyło się spotkanie szkoleniowe Studenckiego Komitetu Solidarności. Do udziału w spotkaniu zapraszali indywidualnie (podczas tegorocznej pielgrzymki warszawskiej do Częstochowy) alumn W[yższego] S[eminarium] D[uchownego] oo. dominikanów Tomasz Aleksiewicz² oraz kilku studentów krakowskich idących w podgrupie poznańskiej.

Piętnastoosobową grupę tworzyło ośmiu przedstawicieli studentów lubelskich, czterech z Krakowa oraz trzech z Poznania. Uczestnicy spotkania posługiwali się imionami i pseudonimami. Biorący udział w spotkaniu TW ps. „Dan” zapamiętał imiona przedstawicieli z Krakowa: Wojciech, Ludwik, Adam, Zygmunt (studenci i absolwenci uczelni krakowskich) oraz Poznania: Krystyna i Bożena (studentki Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej). Zaproszeni na spotkanie przybyli do Lublina indywidualnie w dniu 22 bm. i w tym też dniu (w godzinach wieczornych) odbyło się pierwsze szkolenie.

Prowadzący je ksiądz Ludwik Wiśniewski³ (miejscowy duszpasterz akademicki) dokonał wprowadzenia w problematykę dotyczącą działalności SKS-u. Powiedział między innymi, iż społeczeństwo polskie jest nadal okłamywane przez władze państwowe, które tłumaczą śmierć Pyjasa jako nieszczęśliwy wypadek i odmawiają żądaniu ponownego wszczęcia docho-

¹ Karol Górny (ur. 1933) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Służbę w UB/SB rozpoczął w 1952 r., w 1971 r. kierownik sekcji, od 1975 r. zastępca naczelnika, a następnie w 1981 r. naczelnik Wydziału III KW MO w Poznaniu, 1981–1989 naczelnik Wydziału III-1 KW MO w Poznaniu.

² Tomasz Aleksiewicz (ur. 1948) – duchowny katolicki, dominikanin. Kieruje Dominikańskim Ośrodkiem Informacji o Nowych Ruchach Religijnych i Sektach w Warszawie.

³ Ludwik Wiśniewski (ur. 1936) – duchowny katolicki, dominikanin, działacz opozycyjny. Od początku lat 70. prowadził duszpasterstwa akademickie kolejno w Gdańsku, Lublinie, Wrocławiu i Krakowie. Współzałożyciel ROPCiO.

dzenia w tej sprawie. Stwierdził dalej, że społeczeństwo nie może się zgodzić na dalsze okłamywanie i powinno poprzez pisanie petycji, zażaleń i wniosków do organów prokuratury dążyć do ponownego podjęcia umorzonych dochodzenia i ustalenia zabójcy Pyjasa. Następnie określił cel spotkania 15-osobowej grupy, stwierdzając, iż zebrali się po to, aby utworzyć zaczątek sieci łącznikowej pomiędzy osobami związanymi bezpośrednio z SKS-em a ośrodkami akademickimi w kraju. Ksiądz Wiśniewski powiedział także, że do chwili zorganizowania dobrej sieci łącznikowej sam będzie kierował jej organizacją. W drugiej części tego spotkania ksiądz Wiśniewski prowadził indywidualne rozmowy z jego uczestnikami. TW ps. „Dan” został powiadomiony w czasie takiej rozmowy, iż w najbliższym tygodniu przyjedzie do niego (do Poznania) Jerzy Bojarski⁴, zam. Lublin, ul. [...], który dostarczy materiały i instrukcje dotyczące organizacji sieci łącznikowej. Piotr Bojarski (według TW „Dan”) darzony jest zaufaniem przez księży, ponieważ – jak sam twierdzi – nie wyraził zgody na współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa. O wiarygodności powyższego ma świadczyć podobno fakt nieotrzymania przez Bojarskiego paszportu na wyjazd do Włoch. W dniu 23 VIII br. ksiądz L[udwik] Wiśniewski poinformował zebranych o planowanym na 5 IX br. w Krościenku spotkaniu przedstawicieli wszystkich ośrodków duszpasterskich w kraju z przedstawicielami SKS-u (w spotkaniu tym weźmie udział nasze osobowe źródło informacji). Sugerował także, że[by] osoby, które spotkały się w Lublinie, stworzyły w Krościenku oddzielną grupę, w której dyskutowane będą problemy SKS-u.

Powiadając o spotkaniu w Lublinie T[omasz] Aleksiewicz nie wziął w nim udziału, jak również nie uczestniczył w nim w[yżej] wym[ieniony] J[erzy] Bojarski. Jeszcze w czasie pielgrzymki T[omasz] Aleksiewicz upomniął TW „Dan”, by nie podawać swych danych personalnych innym uczestnikom spotkania, jak też nie żądać ich od innych. Uczestnicy spotkania organizowali sobie miejsca noclegowe poza klasztor, każdy indywidualnie.

Ponadto w załączeniu przesyłam kserokopię doniesienia TW ps. „Dan” (na kontakcie Wydz[iału] IV) dot[yczącego] przebiegu pielgrzymki do Częstochowy, która odbyła się w dniach od 6 do 13 VIII 1977 r.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 9.

⁴ Jerzy Bojarski – bliższych danych nie ustalono.

1977 sierpień 31, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW pplk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Gdańsku dotyczące sytuacji w środowiskach akademickich, tajne specjalnego znaczenia

Według posiadanych informacji w dniach od 20 do 26 lipca br. w Beskidzie Niskim odbył się obóz szkoleniowy SKS-u¹, w którym brali udział przedstawiciele studenckich grup antysocjalistycznych z różnych miast. Między innymi poruszono sprawę utworzenia nowych SKS-ów, które mają być tworzone w roku akademickim 1977/[19]78 na szczeblu wydziałów wszystkich uczelni.

W Gdańsku istnieje już kadra i opracowane są dokumenty, które zostaną wydane zaraz na początku roku akademickiego, oraz utworzony zostanie SKS. Pozostawał on będzie pod dużymi wpływami ROPCiO. Obecnie ROPCiO bardzo pilnie zaangażowany jest w rekrutację odpowiedniej kadry dla mającego powstać w Gdańsku SKS-u.

Ośrodkiem integrującym działalność SKS-ów będzie Kraków, jako najlepiej zorganizowany i posiadający pewne doświadczenia. Zdaniem uczestników obozu mogą w związku z tym powstać pewne komplikacje z uwagi na to, że SKS krakowski pozostaje pod wpływami „Graczy”, a ośrodek gdański pod wpływami ROPCiO.

W ww. obozie m.in. uczestniczył Kałużyński Piotr², zam. Lublin, ul. [...], czasowo Gdańsk, ul. [...] (u brata Jana).

Przy wykorzystaniu powyższej informacji proszę o zachowanie szczególnej ostrożności z uwagi na możliwość dekonspiracji źródła.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 10.

¹ Na temat tego obozu zob. *Informacja operacyjna dotycząca spotkania przedstawicieli Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie z przedstawicielami Komitetu Obrony Robotników w czasie obozu szkoleniowego w Beskidzie Niskim* [w:] *Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980*, wybór i oprac. A. Roliński, Kraków 2003, s. 730–739.

² Piotr Kałużyński (ur. 1957) – wówczas student teologii KUL, działacz opozycyjny. W latach 1977–1987 współpracownik „Spotkań”.

Nr 5

1977 wrzesień 1, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW pptk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Lublinie dotyczące sytuacji w środowiskach akademickich, tajne specjalnego znaczenia

Z posiadanych informacji operacyjnych wynika, że w roku akademickim 1977/1978 mają być tworzone tzw. Studenckie Komitety Solidarności na szczeblu wydziałów wszystkich uczelni. W Lublinie istnieje już kadra i opracowane są dokumenty, które zostaną wydane zaraz na początku roku akademickiego, oraz utworzony zostanie tzw. SKS. Pozostawał on będzie pod dużymi wpływami ROPCiO. Obecnie ROPCiO bardzo pilnie zaangażowany jest w Lublinie w rekrutację odpowiedniej kadry dla mającego powstać tzw. SKS-u.

Krakowski SKS, jako najlepiej zorganizowany i posiadający pewne doświadczenie, będzie ośrodkiem integrującym pozostałe SKS-y. W związku z tym, że krakowski SKS pozostaje pod wpływami „Graczy”, a ośrodek lubelski pod wpływami ROPCiO, mogą powstać zdaniem „Graczy” i przedstawicieli SKS-u krakowskiego pewne komplikacje.

Powyższe sprawy były omawiane na obozie szkoleniowym SKS-u w dniach 20–26 VII 1977 r. w Beskidzie Niskim, w którym m.in. uczestniczył Kałużyński Piotr, zam. Lublin, ul. [...], czasowo Gdańsk, ul. [...] (u brata Jana).

Przy wykorzystaniu powyższej informacji proszę o zachowanie szczególnej ostrożności z uwagi na możliwość dekonspiracji źródła.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 12.

1977 wrzesień 6, Warszawa – Wniosek o wszczęcie sprawy operacyjnego rozpracowania dotyczącej „nielegalnej antysocjalistycznej działalności tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności”, tajne specjalnego znaczenia

[^a]

Tzw. Studencki Komitet Solidarności powstał w dniu 15 V 1977 r. w Krakowie na bazie prowokacji związanej ze śmiercią studenta U[niwersytetu] J[agiellońskiego] Stanisława Pyjasa zainspirowanej przez „Graczy”. W swojej deklaracji postulował m.in.:

- konieczność zainicjowania szerokiego, niezależnego ruchu studenckiego o charakterze ogólnopolskim;
- powołanie autonomicznej organizacji studenckiej;
- konieczność daleko idących zmian w kierunku demokratyzacji życia uczelnianego i wpływu na tok i program studiów.

Socjalistyczny Związek Studentów Polskich uznano za niereprezentacyjny i niepotrafiący bronić praw studenckich.

Działalność tzw. SKS-u krakowskiego zmierza do utworzenia w poszczególnych ośrodkach akademickich w kraju podobnych nielegalnych organizacji antysocjalistycznych. W tym celu zorganizowano w okresie wakacyjnym szereg spotkań konsultacyjnych elementów antysocjalistycznych i obozów szkoleniowych, na których przygotowywano kadre przyszłych SKS-ów mających powstać z początkiem roku akademickiego w Warszawie, Łodzi, Gdańsku, Lublinie, Poznaniu i Wrocławiu. Przygotowano również szeroką akcję propagandową (odezwy, powielane programy, pisma o charakterze antysocjalistycznym i inne materiały o treści antysocjalistycznej) na rozpoczęcie nowego roku akademickiego, ze szczególnym ukierunkowaniem na studentów I roku.

Zarówno „Gracze”, jak i „Hazardziści”¹ działają nad przejęciem wpływów w SKS-ach i wykorzystaniem ich do wywołania niepokojów

^a Adnotacja odręczna Tow. gen. A. Krzysztoporski wyraził zgodę na założenie tej sprawy, 7.09.77 i nieczytelny podpis.

¹ „Hazardziści” – kryptonim, jakim SB określała ROPCiO. Używano go zarówno jako kryptonimu prowadzonej sprawy operacyjnego rozpracowania, jak i na określenie tego środowiska w wewnętrznych dokumentach aparatu bezpieczeństwa. Por. AIPN, 0222/243.

w środowisku akademickim począwszy od października 1977 r. Działania aktywistów SKS zmierzają do powołania ogólnopolskiego organu o charakterze dyspozycyjno-programującym pod nazwą „Rada Konsultacyjno-Koordynacyjna”.

Za założeniem sprawy przemawiają następujące przesłanki:

1. Scalenie materiałów operacyjnych i możliwości bieżącej i przejrzystej analizy zagrożenia koniecznej do prowadzenia aktywnej pracy sztabowej.
2. Możliwość podejmowania kompleksowych działań operacyjno-zapobiegawczych i neutralizujących w środowiskach studenckim i naukowym.
3. Możliwość optymalnego wykorzystania osobowych źródeł informacji.
4. Przeprowadzenie kombinacji operacyjnych w skali ogólnopolskiej.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 88–89.

1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego¹ do naczelnika Wydziału III KW MO w Gdańsku dotyczące planów utworzenia SKS w Gdańsku, tajne specjalnego znaczenia

Posiadamy informację, że w Gdańsku istnieje już SKS, który ogłosił się dn. 1 X 1977 r.² Uzależnione jest to tylko od zgody Leszka Moczulskiego³. Gdański SKS jest za centralizmem i ścisłą współpracą z Krakowem, co nie odpowiada tamtejszemu SKS-owi z uwagi na pro-ROPCiO-wską orientację w Gdańsku.

W Gdańsku wydawane będzie przez SKS nielegalne pismo „Bratniak”⁴ o zasięgu ogólnopolskim. W skład redakcji wchodzi Aleksander Hall z Gdańska oraz po jednej osobie z Warszawy i Krakowa.

Na przełomie listopada i grudnia br. ma się odbyć zjazd „Młodej Kultury”, tj. literatów Nowej Fali⁵. Mają w nim wziąć udział m.in. młodzi twórcy z Gdańska. Rozmowy wstępne w tej sprawie ma prowadzić Stanisław Barańczak z Poznania.

Przy wykorzystaniu powyższej informacji proszę o zachowanie szczególnej ostrożności.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 24.

¹ Romuald Szczerbiński (ur. 1933–1986) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1954 r., 1971–1972 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Koszalinie, 1971–1973 naczelnik tego wydziału, od 1973 r. w MSW, 1974–1975 zastępca, a 1975–1979 naczelnik Wydziału III Departamentu III MSW. 1984–1985 naczelnik Wydziału X Departamentu III MSW, 1985–1986 naczelnik Wydziału III Departamentu III MSW.

² W rzeczywistości powstanie SKS w Gdańsku ogłoszono 5 XI 1977 r.

³ Leszek Moczulski (ur. 1930) – dziennikarz, historyk, działacz opozycyjny, polityk. W latach 1948–1949 w PPR/PZPR, następnie dziennikarz „Życia Warszawy”, „Dookoła świata” i „Stolicy”. Współzałożyciel ROPCiO i KPN, 1980–1984 i 1985–1986 więzienny. W latach 1991–1997 poseł na Sejm. Sąd lustracyjny w dwu instancjach orzekł, iż w latach 1969–1977 był tajnym współpracownikiem SB ps. „Lech”.

⁴ „Bratniak” – pismo gdańskiego ROPCiO, następnie RMP. Łącznie w latach 1977–1981 ukazało się 30 numerów pisma, które redagowali m.in. Jacek Bartyzel, Aleksander Hall, Marian Piłka, Arkadiusz Rybicki.

⁵ Nowa Fala (także „Młoda Kultura”) – określenie grupy artystycznej, złożonej głównie z poetów debiutujących w drugiej połowie lat 60. Wielu jej uczestników czynnie działało w opozycji.

1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KS MO dotyczące planów utworzenia SKS w Warszawie, tajne specjalnego znaczenia

Z posiadanych informacji wynika, że mający powstać w Warszawie SKS wysunie żądania dot[yczące] wolnych tablic informacyjnych i wolnych klubów dyskusyjnych. Według oceny elementów antysocjalistycznych sytuacja w środowisku studentów warszawskich nie jest dla nich zbyt dobra, gdyż młodsze roczniki nie wiążą się w zasadzie z grupą antysocjalistyczną na U[niwersytecie] W[arszawskim]. W związku z tym elementy antysocjalistyczne w Warszawie nastawiają się raczej na „elitę intelektualną” nieposiadającą bezpośredniego dotarcia do ogółu studentów. W tej sytuacji Paweł Bąkowski¹ rozpoczął zbieranie podpisów pod propozycją przyłączenia się do krakowskiego SKS-u. Akcję tę podjął bez wiedzy Dorna², Ajznera i Kowalskiego.

Ponadto Bąkowski w rozmowie z przedstawicielami krakowskiego SKS-u, którzy przebywali w Warszawie w dniach 21–22 VIII 1977 r., wyszedł z koncepcją kontrakcji [przeciw] propagandzie SZSP i kontr ofensywy SKS. Proponuje kolportaż masowy ulotki wykonanej metodą fotograficzną z następującymi dokumentami:

– zdjęcie członków KOR-u i oświadczenie inicjujące jego działalność³;

¹ Paweł Bąkowski (ur. 1947) – fizyk, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68, w 1968 r. dwukrotnie aresztowany i skazany na karę grzywny, współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz NSZZ „Solidarność”, po wprowadzeniu stanu wojennego ukrywał się, w 1982 r. przez pewien czas kierował pracami NOW-ej i kolportażem „Tygodnika Mazowsze”. Od 1983 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

² Ludwik Dorn (ur. 1954) – socjolog, działacz opozycyjny, polityk. Należał do I Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. R. Traugutta („Czarna Jedyńka”), uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel warszawskiego SKS, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”, 1977–1989 członek redakcji „Głosu”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się, 1982–1989 członek redakcji „Wiadomości”. Od 1997 r. poseł na Sejm, od 2005 r. wiceprezes Rady Ministrów, 2005–2007 minister spraw wewnętrznych i administracji.

³ Zob. *Apel do społeczeństwa i władz PRL* [w:] *Dokumenty Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”*, wstęp i oprac. A. Jastrzębski, Warszawa–Londyn 1994, s. 30.

- zdjęcie głodujących⁴ i ich oświadczenie;
- zdjęcie demonstracji studenckiej w Krakowie⁵ i deklaracji SKS-u.

Ulotka ta ma być wykonana we wrześniu br. (załatwi to Paweł Bąkowski).

Na początku września br. Paweł Bąkowski przebywać miał w Olsztynie na konferencji naukowej, gdzie planował przeprowadzenie rozmów ze studentami w celu powołania w Olsztynie SKS-u.

Na przełomie listopada i grudnia ma się odbyć zjazd „Młodej Kultury”, tj. literatów Nowej Fali. Między innymi z Warszawy ma wziąć udział Wiktor Woroszyński⁶, Tomasz Burek⁷ i Antoni Pawlak⁸. Planowane jest wydanie licznych bezdebitowych tomików poezji.

W Warszawie planowane jest wydanie nowego nielegalnego pisma antysocjalistycznego, które ma reprezentować grupę intelektualną. Nazwa nie została jeszcze ustalona. Profil pisma jest programowo publicystyczny, ma ono być kontynuacją tradycji „Po prostu”⁹. W skład redakcji mają wchodzić m.in. J[akub] Karpiński¹⁰, A[dam] Michnik¹¹ i ewentualnie L[udwik] Dorn.

⁴ W dniach 24–30 V 1977 r. w warszawskim kościele św. Marcina odbyła się głódówka 14 osób żądających zwolnienia aresztowanych członków i współpracowników KOR oraz uczestników protestów w Radomiu i Ursusie w czerwcu 1976 r.

⁵ Chodzi o tzw. czarny marsz krakowskich studentów (15 V 1977 r.) zorganizowany w związku ze śmiercią S. Pyjasa.

⁶ Wiktor Woroszyński (1927–1996) – poeta, prozaik, publicysta. W latach 1945–1966 w PPR/PZPR, członek redakcji „Głosu Ludu”, „Po prostu” i „Nowej Kultury”. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, członek TKN, 1977–1978 redaktor naczelny „Zapisu”, internowany w stanie wojennym.

⁷ Tomasz Burek (ur. 1938) – krytyk literacki, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, 1977–1981 członek redakcji „Zapisu”, od 1980 r. w Zarządzie Głównym ZLP.

⁸ Antoni Pawlak (ur. 1952) – poeta, publicysta, działacz opozycyjny. 1978–1980 członek redakcji „Pulsu”, w 1981 r. redaktor naczelny „Informatora Kulturalnego Solidarności – IKS”, w stanie wojennym internowany.

⁹ „Po prostu” – pismo ukazujące się w latach 1947–1957, początkowo jako organ Akademickiego Związku Walki Młodych „Życie”, następnie ZAMP i ZMP. Odegrało kluczową rolę w przemianach Października ’56.

¹⁰ Jakub Karpiński (1940–2003) – socjolog, historyk, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca ’68, aresztowany, aresztowany ponownie w 1969 r. i skazany w tzw. procesie taterników na 4 lata więzienia, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, 1977–1978 członek redakcji „Głosu”, współzałożyciel TKN, 1978–1995 na emigracji we Francji, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych.

¹¹ Adam Michnik (ur. 1946) – historyk, publicysta, działacz opozycyjny. W 1962 r. współzałożyciel „Klubu Poszukiwaczy Sprzeczności”, lider środowiska „komandosów”, uczestnik Marca ’68, aresztowany i skazany na 3 lata więzienia, uczestnik protestów przeciwko zmianie konsty-

Przy wykorzystaniu powyższych informacji proszę o zachowanie szczególnej ostrożności.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 25.

tucji PRL, od 1977 r. członek KOR, następnie KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, w 1977 r. członek redakcji „Głosu”, 1977–1981 członek redakcji „Zapisu”, od 1978 r. członek redakcji „Krytyki”, w stanie wojennym internowany, następnie aresztowany i więziony do 1984 r. W latach 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, 1989–1991 poseł, od 1989 r. redaktor naczelny „Gazety Wyborczej”.

1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu dotyczące sytuacji w środowisku opozycyjnym w Poznaniu, tajne specjalnego znaczenia

Posiadamy informację, że w dniu 19 VIII 1977 r. u Stanisława Barańczaka w Poznaniu przebywała delegacja tzw. SKS-u krakowskiego. St[aniśław] Barańczak przekazał dla miesięcznika krakowskiego SKS-u pt. „Pozycja”¹ zestaw wierszy Josifa Brodskiego² (dysydenta ZSRR) w swoim tłumaczeniu. Ponadto ustalono tekst petycji studentów i absolwentów wyższych uczelni kierowanej do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej w sprawie przywrócenia Barańczakowi statusu nauczyciela akademickiego, pod którą w październiku br. będą zbierane podpisy na uczelniach Poznania, Krakowa i Warszawy. Zdeponowana ona będzie prawdopodobnie w Poznaniu u prof. Ziomka³ lub Maciejewskiego⁴.

Od października br. w Krakowie ma być zorganizowany cykl wykładów St[aniśława] Barańczaka na temat „Kultura masowa w PRL”. Dyskutowano również na temat zjazdu „Młodej Kultury”, tj. literatów Nowej Fali. Między innymi mają wziąć udział St[aniśław] Barańczak, Jan Komolka⁵ i Lech Dymarski⁶ z Poznania. Termin zjazdu: koniec listopada lub początek grudnia br. Barańczak zapoznał delegację krakowską ze stanem prac nad numerem 4 magazynu „Zapis”⁷.

Elementy antysocjalistyczne w Poznaniu dość nisko oceniają własne szanse działania. Uważają się za zbyt słabych do powołania SKS-u, ale nie

¹ „Pozycja” – jedyny numer tego pisma ukazał się w 1977 r.

² Josif Brodski (1940–1996) – rosyjski poeta. W 1964 r. skazany na 5 lat robót przymusowych, w 1972 r. wydany z ZSRR, w 1987 r. laureat literackiej Nagrody Nobla.

³ Jerzy Ziomek (1924–1990) – historyk literatury, wykładowca UAM.

⁴ Jarosław Maciejewski (1924–1987) – krytyk literatury, wykładowca UAM.

⁵ Jan Komolka (ur. 1947) – prozaik. W 1981 r. laureat Nagrody Kościelskich.

⁶ Lech Dymarski (ur. 1949) – poeta, publicysta, działacz opozycyjny, polityk. 1970–1974 aktor Teatru Ósmego Dnia, współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany.

⁷ „Zapis” – niezależne pismo literackie wydawane w latach 1977–1981. W skład redakcji wchodzili m.in. Jerzy Andrzejewski, Stanisław Barańczak, Jacek Bocheński, Kazimierz Brandys, Tomasz Burek, Marek Nowakowski, Barbara Toruńczyk i Wiktor Woroszyński.

należy wykluczać takiej ewentualności. Główny nacisk na powołanie SKS-u wywiera St[anisław] Barańczak.

Przy wykorzystaniu powyższej informacji proszę o zachowanie szczególnej ostrożności.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 27.

1977 wrzesień 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi dotyczące sytuacji w środowisku opozycyjnym w Łodzi, tajne specjalnego znaczenia

Według posiadanych informacji w Łodzi powstał Studencki Komitet Inicjatyw Społecznych. Nazwa ta budzi pewne zastrzeżenia krakowskiego SKS-u. Ponadto między SKS-em a J[ózefem] Śreniowskim ma istnieć pewien konflikt.

Uzyskano również informacje, że na przełomie listopada i grudnia br. ma się odbyć zjazd „Młodej Kultury”, tj. literatów Nowej Fali, w którym m.in. mają wziąć udział Jacek Bierezin¹, Zdzisław Jaskuła² i Witold Sułkowski³ z Łodzi.

W Łodzi ma ukazać się nielegalne pismo literackie pod nazwą „Puls”⁴, którego redaktorami są m.in. J[acek] Bierezin i W[itold] Sułkowski z Łodzi oraz A[dam] Zagajewski⁵ z Krakowa.

Przy wykorzystaniu powyższych informacji proszę zachować szczególną ostrożność.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 23.

¹ Jacek Bierezin (1947–1993) – poeta, działacz opozycyjny. W latach 1968–1970 w „Ruchu”, aresztowany, otrzymał wyrok w zawieszeniu, współpracownik KOR i KSS „KOR”, 1977–1983 członek redakcji „Pulsu”, od 1980 r. redaktor naczelny, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. na emigracji we Francji, współpracownik RWE i „Kultury”.

² Zdzisław Jaskuła (ur. 1951) – poeta, reżyser, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, relegowany ze studiów na UL, współpracownik KOR i KSS „KOR”.

³ Witold Sułkowski (1943–2003) – pisarz, dziennikarz, działacz opozycyjny. W latach 1969–1970 członek „Ruchu”, aresztowany, w 1971 r. zwolniony, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, 1977–1981 w redakcji „Pulsu”, w 1981 r. współwydawca pisemka satyrycznego „Pomruk”, członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych, dziennikarz „Głosu Ameryki”.

⁴ „Puls” – „nieregularny kwartalnik literacki”, pismo niezależne wydawane w Łodzi. W latach 1977–1981 ukazało się 12 numerów (7 woluminów, większość miała podwójną numerację), nr 13 został skonfiskowany przez SB, następnie pismo ukazywało się na emigracji. Redagowali je m.in. Jacek Bierezin, Tomasz Filipczak, Witold Sułkowski, Tadeusz Walendowski, Antoni Pawlak, Leszek Szaruga, Bartosz Pietrzak, Janusz Anderman, Jan Chodakowski.

⁵ Adam Zagajewski (ur. 1945) – poeta, prozaik. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, od 1977 r. w redakcji „Zapisu”, od 1979 r. na emigracji, w redakcji „Zeszytów Literackich”.

Nr 11

1977 wrzesień 14, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele¹, tajne

Studencki Komitet Solidarności powstał w Krakowie w dniu 15 V 1977 r. na bazie prowokacji związanej ze śmiercią Stanisława Pyjasa. W chwili obecnej załączki tej nielegalnej organizacji istnieją już w Warszawie, Łodzi, Lublinie, Gdańsku, Poznaniu i Wrocławiu, a oficjalne ogłoszenie ich powstania ma nastąpić na początku nowego roku akademickiego. SKS zamierza utworzyć swoje komórki na wszystkich wyższych uczelniach kraju, nawet na szczeblu wydziałów, w tym celu zorganizowano w okresie wakacyjnym szereg spotkań konsultacyjnych i obozów szkoleniowych, na których przygotowano kadre przyszłych SKS-ów. Została przygotowana również szeroka nielegalna akcja propagandowa na rozpoczęcie nowego roku akademickiego ze szczególnym ukierunkowaniem na studentów I roku. Przede wszystkim odbywała się ona będzie poprzez wydawanie nielegalnych pism redagowanych przez aktyw SKS-ów przy pomocy zarówno „Graczy”, jak i „Hazardzistów”, o charakterze programowo-publicystycznym i kulturalnym. Mają to być pisma zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i lokalnym. Działania aktywistów SKS-u zmierzają do powołania ogólnopolskiego organu o charakterze dyspozycyjno-programującym pod nazwą „Rada Konsultacyjno-Koordynacyjna”.

SKS jako cel swojej działalności zakłada zainicjowanie szerokiego niezależnego ruchu studenckiego, powołanie autonomicznej organizacji studenckiej w rodzaju związku zawodowego jako przeciwwagę SZSP, który został uznany przez elementy antysocjalistyczne za niereprezentatywny i niepotrafiący bronić praw studenckich, oraz doprowadzenie do daleko idących zmian w kierunku „demokratyzacji życia uczelnianego i wpływu na tok i program studiów”.

¹ Jan Kurzele (ur. 1948) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1969 r., początkowo w KW MO w Gdańsku i Bydgoszczy, 1976–1979 w Wydziale III Departamentu III, 1979–1982 naczelnik Wydziału III, a 1982–1988 KW MO/WUSW w Legnicy, 1988–1990 zastępca szefa WUSW w Legnicy ds. SB, zwolniony ze służby.

Zarówno „Gracze”, jak i „Hazardziści” próbują przejąć wpływy w SKS-ach i wykorzystać je do wywołania niepokojów w środowisku akademickim począwszy od października 1977 r.

W związku z powyższą sytuacją zachodzi potrzeba założenia sprawy operacyjnego rozpracowania na nielegalną, antysocjalistyczną działalność SKS-u, której celem będzie:

1. Koordynacja pracy operacyjnej Wydziałów III w rozpracowaniu działalności SKS-ów w poszczególnych ośrodkach akademickich.

2. Podejmowanie kompleksowych działań operacyjno-zapobiegawczych i neutralizujących wpływy SKS-ów w środowisku akademickim w skali kraju.

3. Przeprowadzanie kombinacji operacyjnych w skali ogólnopolskiej, mających na celu przeciwdziałanie i neutralizowanie wrogiej, antysocjalistycznej działalności.

4. Optymalne wykorzystanie osobowych źródeł informacji będących na kontakcie Wydziałów III do rozpracowania antysocjalistycznej działalności SKS-ów.

Sprawie nadajemy kryptonim „Wasale”.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 3–5.

1977 wrzesień 20, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Z uzyskanych danych od osobowych źródeł informacji wynika, że Studencki Komitet Solidarności planuje zorganizowanie masowego, społecznego, „niezależnego” ruchu studenckiego we wszystkich ośrodkach akademickich w kraju. Dotychczasowa działalność tej nielegalnej organizacji opiera się w zasadzie na niewielkich grupach aktywu, poza Krakowem, gdzie dotychczas deklarację SKS-u podpisało około 200 osób. Masowość tego ruchu ma stanowić podstawę do utworzenia autonomicznej organizacji studenckiej w rodzaju związków zawodowych. W nowym roku akademickim SKS zamierza wystąpić o legalizację istniejących i nowo powstałych grup, wykorzystując rozporządzenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z 1962 r., w którym zawarty jest przepis zezwalający 30-osobowej grupie studentów powołać organizację o charakterze ogólnopolskim. SKS zakłada, iż z chwilą powstania „niezależnej” organizacji studenckiej Socjalistyczny Związek Studentów Polskich „nie będzie miał racji bytu i zostanie zbojkotowany przez studentów”. Z inspiracji niektórych „Graczy” aktyw SKS wysunął koncepcję daleko idących zmian w funkcjonowaniu wyższych uczelni w kraju. Lansowane są hasła wybieralności dziekana przez studentów oraz „wolnych” wyborów do senatu, co ma wpłynąć na demokratyzację życia wyższych uczelni. Ponadto SKS żąda zmian programu nauczania z zakresu nauk politycznych, który nie ma się opierać na ideologii marksistowskiej. Marksizm ma być wykładany jako równorzędna filozofia obok innych poglądów, a od studenta będzie zależało, jaką ideologię wybierze dla siebie. Warszawski SKS jako platformę swojej działalności przyjął walkę o wolne tablice ogłoszeniowe oraz wolne kluby dyskusyjne na uczelniach. SKS planuje od początku nowego roku akademickiego wytworzyć na wyższych uczelniach w kraju nastrój nieustannego „wrzenia” i doprowadzić w efekcie do wieców i rezolucji, co ich zdaniem pozwoli na znaczne poszerzenie swojej kadry i zdobycie poparcia mas studenckich. O powyższym świadczy zaplanowana akcja proklamowania nowych SKS-ów na początku października br. w wielu ośrodkach akademickich (Gdańsk, Lublin, Łódź,

Poznań, Warszawa i Wrocław), a w następnej kolejności we wszystkich ośrodkach akademickich, nawet na szczeblu wydziałów poszczególnych wyższych uczelni, oraz szeroka nielegalna akcja propagandowa.

Większość SKS-ów będzie pozostawała pod dużymi wpływami „Graczy” (Kraków, Łódź, Poznań, Warszawa), którzy nawiązali już z nimi bardzo ścisłą współpracę i udzielają pomocy organizacyjnej i technicznej (baza poligraficzna) istniejącym już w tych ośrodkach studenckim grupom antysocjalistycznym.

Również „Hazardziści” starają się zapewnić sobie wpływy w SKS-ie, czego przykładem jest współdziałanie w organizacji studenckiej w Gdańsku i w Lublinie. Również nawiązują kontakty z SKS-em w Krakowie, oferując swoją pomoc zwłaszcza w udostępnianiu bazy poligraficznej, chcąc zapewnić sobie wpływ i kontrolę nad ich działalnością.

W związku z przygotowaniami do powołania nowych SKS-ów w okresie wakacyjnym zostało zorganizowanych szereg obozów szkoleniowych dla przyszłych aktywistów i spotkań konsultacyjnych.

W dniach od 20 do 26 VII br. w Beskidzie Niskim odbył się obóz, w którym uczestniczyło około 25 osób, w tym m.in. z Warszawy – Sergiusz Kowalski, Stefan Kawalec, Ludwik Dorn, Jan Ajzner, Urszula Doroszevska¹, Agnieszka Lipska², Jadwiga Prokop³, Krzysztof Dyląg⁴, Bogusława Blajfer⁵, Andrzej Celiński⁶, Andrzej Zdziarski; z Poznania

¹ Urszula Doroszevska (ur. 1954) – dziennikarka, działaczka opozycyjna. Należała do I Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. R. Traugutta („Czarna Jedyńka”), uczestniczka protestów przeciwko zmianie w konstytucji PRL, współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, współzałożycielka warszawskiego SKS, 1977–1980 członek redakcji „Głosu”, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”, 1980–1981 dziennikarka prasy związkowej, w stanie wojennym ukrywała się, w 1984 r. aresztowana, zwolniona na mocy amnestii.

² Agnieszka Lipska-Onyszkiewicz (ur. 1954) – psycholog, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, współzałożycielka warszawskiego SKS, w stanie wojennym internowana.

³ Jadwiga Prokop – wówczas studentka V roku psychologii UW.

⁴ Krzysztof Dyląg (ur. 1953) – wówczas student V roku psychologii UW. Współpracownik KOR.

⁵ Bogusława Blajfer (1945–2002) – terapeutka, działaczka opozycyjna. W 1968 r. kierowała grupą powielającą i kolportującą ulotki, aresztowana i skazana na 3 lata więzienia, współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, od 1979 r. na emigracji w Szwecji.

⁶ Andrzej Celiński (ur. 1950) – socjolog, działacz opozycyjny, polityk. Uczestnik Marca '68, relegowany ze studiów, należał do I Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. R. Traugutta („Czarna Jedyńka”), uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, sekretarz Rady Programowej TKN, 1980–1981

– Jacek Kubiak, Janusz Zemer, Andrzej Wilowski; z Wrocławia – Leszek Bielak⁷, Zenon Pałka⁸; z Krakowa – Lesław Maleszka, Bogusław Bek⁹; z Gdańska – Piotr Kałużyński.

Omawiano stan przygotowań do powołania nowych SKS-ów w Gdańsku, Lublinie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu. Ponadto zaplanowano nielegalną akcję kolportażu materiałów SKS-u w środowisku studenckim z początkiem nowego roku akademickiego. Poruszano sprawę wydawania nielegalnych czasopism studenckich przez SKS o zasięgu ogólnopolskim i lokalnym. Dyskutowano nad sytuacją ekonomiczną w Polsce i sprawą ewentualnych procesów „Graczy”, w związku z czym planowano zorganizowanie wystąpień studenckich.

W dniach 21–31 VIII br. w Gorcach, w baczówce Mikołajskiego¹⁰ z Krakowa, odbył się kolejny obóz instruktazowo-szkoleniowy SKS-u. Byli na nim m.in. z Łodzi: Józef Śreniowski z żoną, Anna Bazel, Piotr Amsterdamski¹¹; z Krakowa: Józef Ruszar; z Warszawy: Andrzej Zdziarski; z Gliwic: Regina Sulecka¹².

Omawiano m.in. aktualną sytuację społeczno-polityczną w PRL i niemoc polityczną inteligencji na bazie artykułu Baumana¹³ z „Kultury”¹⁴ paryskiej oraz o preferowaniu myśli marksistowskiej wobec ideologii

sekretarz prezydium MKZ NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, w 1981 r. sekretarz KKP NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1993 senator, 2001–2005 poseł na Sejm.

⁷ Leszek Bielak – bliższych danych nie ustalono.

⁸ Zenon Pałka (ur. 1954) – informatyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, drukarz podziemny, członek Komitetu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, 1979–1981 członek redakcji „Tematów”, 1980–1981 członek redakcji „Solidarności Dolnośląskiej”, następnie „Z dnia na dzień”. W stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w RFN.

⁹ Bogusław Bek (ur. 1955) – nauczyciel, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz krakowskiego SKS.

¹⁰ Mikołajski – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Piotr Amsterdamski (1955–2008) – astronom, działacz opozycji demokratycznej. Współpracownik KOR i KSS „KOR”.

¹² Regina Sulecka (ur. 1960) – córka Władysława Suleckiego, działacza śląskich WZZ, członka redakcji „Robotnika”.

¹³ Zygmunt Bauman (ur. 1925) – socjolog, filozof. W latach 1945–1953 służył w Korpusie Bezpieczeństwa Wewnętrznego, do 1968 r. w PPR/PZPR, od 1969 r. na emigracji w Izraelu, następnie w Wielkiej Brytanii.

¹⁴ „Kultura” – miesięcznik ukazujący się od 1947 r., pierwotnie w Rzymie, następnie w Paryżu. Najważniejsze pismo polskiej emigracji, jego założycielem i redaktorem naczelnym był Jerzy Giedroyc.

chrześcijańskiej na podstawie artykułu pt. *Epilog* z nr. 7/1977 „Kultury” paryskiej¹⁵ Leszka Kołakowskiego¹⁶. Ponadto dyskutowano nad sprawą utworzenia SKS-u w Łodzi. Kontynuacją tego obozu ma być spotkanie u J[ózefa] Śreniowskiego w Łodzi zaplanowane na 15 IX br., od którego wyników w dużej mierze ma zależeć utworzenie SKS-u w Łodzi.

W dniach 22–23 VIII 1977 r. w klasztorze oo. dominikanów w Lublinie odbyło się spotkanie szkoleniowe SKS-u z udziałem ośmiu przedstawicieli z Lublina, czterech z Krakowa, i trzech z Poznania, które prowadził o. Ludwik Wiśniewski (miejscowy duszpasterz akademicki). Tematem spotkania była sprawa utworzenia zaczątków sieci łącznikowej pomiędzy osobami związanymi bezpośrednio z SKS-em a ośrodkami akademickimi w kraju. Uczestnicy spotkania zostali zaproszeni indywidualnie w czasie 261 pieszej pielgrzymki do Częstochowy przez alumna W[yższego] S[eminarium] D[uchownego] oo. dominikanów, który sam w spotkaniu nie brał udziału.

W dniu 5 IX br. w Krościenku, w willi ks. Błachnickiego¹⁷, zostało zorganizowane spotkanie przedstawicieli SKS-u z delegatami ośrodków duszpasterstwa akademickiego w kraju. Było ono kontynuacją spotkania w klasztorze oo. dominikanów w Lublinie.

Ponadto zaplanowano w dniu 2 X br. spotkanie organizatorów młodzieżowych grup antysocjalistycznych z terenu kraju w Św. Annie koło Częstochowy, które organizuje o. Ludwik Wiśniewski, oraz spotkanie duszpasterskie w Warszawie w dniu 3 X br. organizowane przez Wandę i Andrzeja Urmańskich¹⁸, powiązanych z o. Ludwikiem Wiśniewskim.

W dniu 28 VII br. delegacja SKS-u spotkała się w W[arsza]wie z J[ackiem] Kuroniem¹⁹, według którego działalność tej nielegalnej orga-

¹⁵ L. Kołakowski, *Epilog*, „Kultura” (Paryż) 1977, nr 7–8, s. 25–32.

¹⁶ Leszek Kołakowski (1927–2009) – filozof. W latach 1947–1966 w PPR/PZPR, w 1968 r. zwolniony z pracy i zmuszony do emigracji, członek KSS „KOR”.

¹⁷ Franciszek Błachnicki (1921–1987) – duchowny katolicki. Twórca Krucjaty Wstrzemięźliwości, w 1961 r. aresztowany, stworzył Ruch Światło–Życie, od 1981 r. na emigracji w RFN, w 1982 r. utworzył Chrześcijańską Służbę Wyzwolenia Narodów.

¹⁸ Wanda Urmańska – psycholog; Andrzej Urmański (ur. 1952) – filozof i pedagog.

¹⁹ Jacek Kuroń (1934–2004) – pedagog, działacz opozycyjny i społeczny, polityk. Działacz ZMP, 1952–1965 w PZPR. W 1965 r. współautor listu otwartego do członków PZPR (z Karolem Modzelewskim), aresztowany i skazany na 3 lata więzienia, aresztowany ponownie w 1968 r., skazany na 3,5 roku więzienia, współorganizator akcji protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR, następnie KSS „KOR”, w 1977 r. aresztowany, współzałożyciel TKN, doradca NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, następnie aresztowany, więziony do 1984 r., 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ

nizacji studenckiej nabiera pierwszoplanowego znaczenia i w całej Polsce powinno powstać szereg SKS-ów na zasadzie przyłączania się do istniejącego SKS-u krakowskiego. Ponadto wysunął on propozycję organizowania tzw. konferencji SKS-ów dla uzgadniania programów.

19 VIII 1977 r. u Stanisława Barańczaka przebywała delegacja SKS-u krakowskiego. Uzgodniono treść petycji studentów i absolwentów wyższych uczelni kierowanej do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego Nauki i Techniki w sprawie przywrócenia Stanisławowi Barańczakowi statusu pracownika naukowego, pod którą w m[iesią]cu października br. będą zbierane podpisy na uczelniach Poznania, Krakowa i Warszawy. Omawiano również stan przygotowań do powołania SKS-u w Poznaniu, na co główny nacisk wywiera St[anisław] Barańczak.

W dniach 20–22 VIII br. delegacja SKS-u spotkała się w Warszawie z „Graczami”. Omawiano stan przygotowań do powołania w Warszawie SKS-u oraz program jego działalności, który przede wszystkim ma się skupić wokół żądań dot[yczących] wolnych tablic informacyjnych i wolnych klubów dyskusyjnych na uczelniach. Oceniono sytuację w środowisku studenckim w W[arsza]wie, która zdaniem „Graczy” nie jest dla nich zbyt dobra, gdyż młodsze roczniki studentów nie wiążą się w zasadzie z grupą antysocjalistyczną na Uniwersytecie Warszawskim. W związku z tym dotychczasowa ich działalność nastawiona była na „elitę intelektualną” nieposiadającą bezpośredniego dotarcia do szerokiego grona studentów. W czasie tego spotkania Paweł Bąkowski wysunął propozycję kontrakcji [przeciw] propagandzie SZSP polegającej na masowym kolportażu ulotki wykonanej metodą fotograficzną zawierającej następujące dokumenty:

- zdjęcie członków „Graczy” i oświadczenie inicjujące ich działalność;
- zdjęcie głodujących i ich oświadczenie;
- zdjęcie demonstracji studenckiej w Krakowie i deklaracja SKS-u²⁰.

Na początku września br. w Olsztynie miał przebywać członek „Graczy” – Paweł Bąkowski, gdzie planował przeprowadzenie rozmów z grupą studentów w celu powołania w Olsztynie SKS-u.

W sierpniu br. doszło do spotkania pomiędzy Leszkiem Moczulskim

„Solidarność”. W latach 1989–2001 poseł na Sejm, 1989–1990 i 1992–1993 minister pracy i polityki społecznej.

²⁰ *Deklaracja wydana w związku z powołaniem (krakowskiego) Studenckiego Komitetu Solidarności* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *Opozycja demokratyczna w Polsce 1976–1980. Wybór dokumentów*, Warszawa 1994, s. 176–178.

a Józefem Ruszarem, w czasie którego usiłował nawiązać on bliższe kontakty z krakowskim SKS-em, chcąc zapewnić wpływ „Hazardzistów” na ich działalność, m.in. oferując bazę poligraficzną „Hazardzistów”.

„Hazardziści” na bieżąco biorą udział w organizowaniu SKS-ów w Gdańsku i Lublinie, które całkowicie będą pozostawać pod ich wpływami.

W związku z zaplanowaną przez SKS na początek roku akademickiego nielegalną akcją propagandową, w październiku br. mają zacząć się ukazywać nowe nielegalne antysocjalistyczne pisma studenckie.

SKS w Krakowie będzie wydawał nielegalny miesięcznik programowo-publicystyczny pod nazwą „Pozycja”. W skład komitetu redakcyjnego wchodzić mają m.in. L[esław] Maleszka i B[ronisław] Wildstein. Miesięcznik ten drukowany będzie prawdopodobnie w Warszawie.

SKS w Gdańsku ma wydawać nielegalne pismo o zasięgu ogólnopolskim pod nazwą „**Bratniak**”, będzie ono pozostawać pod silnymi wpływami „Hazardzistów”. W skład redakcji wchodzi Aleksander Hall z Gdańska i po jednej osobie z Warszawy i Krakowa.

Obecnie ukazuje się już „Kronika Łódzka”²¹ wydawana przez antysocjalistyczną grupę studentów łódzkich, która z chwilą powstania SKS-u będzie jego pismem programowo-publicystycznym.

W związku z powyższą sytuacją operacyjną w środowisku akademickim podjęto następujące przedsięwzięcia:

1. Informowano Wydziały III na bieżąco o istniejących zagrożeniach;
2. Zaktywizowano pracę operacyjną w tym środowisku;
3. Polecono wprowadzać osobowe źródła informacji do powstających SKS-ów oraz pozyskiwać nowe, mające naturalne możliwości wejścia w skład tej nielegalnej organizacji studenckiej;
4. Polecono w prowadzonej pracy operacyjnej dążyć do rozbicia od wewnątrz i skłócenia istniejących nielegalnych antysocjalistycznych grup studenckich;
5. Operacyjne zabezpieczono nielegalne obozy szkoleniowe i spotkanie konsultacyjne SKS-u;
6. Na bieżąco podjęto konsultację uzyskanych materiałów operacyjnych

²¹ „Kronika Łódzka”, której cztery numery (nr 1 nosił tytuł „Aktualności Życia Publicznego”) ukazały się w latach 1977–1978, nie była organem SKS, lecz łódzkiego środowiska KOR. Redagowali ją Elżbieta Lewińska i Mirosław Michalik.

z Biurem Śledczym MSW w celu procesowego zabezpieczenia dowodów nielegalnej, antysocjalistycznej działalności.

Źródło: AIPN, 0222/701, V, k. 6-12.

1977 październik 8, Poznań – Plan kombinacji operacyjnej mającej na celu wprowadzenie do „środków antysocjalistycznych” Poznania i Szczecina TW ps. „Pająk”, opracowany przez Wydziały III KW MO w Poznaniu i Szczecinie, tajne specjalnego znaczenia

I. Analiza sytuacji w środowiskach antysocjalistycznych Poznania i Szczecina

Wzorując się na doświadczeniach SKS-u krakowskiego, jak również zgodnie z sugestiami figurantów sprawy „Gracze”, grono studentów i absolwentów Uniwersytetu im. A[dama] Mickiewicza w Poznaniu skupione wokół Stanisława Barańczaka w ostatnim czasie czyni przygotowania do stworzenia tzw. SKS-u na terenie Poznania. Pierwszym przejawem konkretnych działań tej grupy było uczestnictwo w obozach letnich organizowanych przez „Graczy”, a także przygotowanie i kolportaż ulotek o charakterze antysocjalistycznym, nawołującym w swej treści m.in. do utworzenia SKS-u, jako organizacji niezależnej, uzupełniającej SZSP.

W tym celu poznańscy „Gracze” nawiązali już kontakty ze studenckimi grupami antysocjalistycznymi Krakowa, Łodzi i Warszawy. Ponadto czynią starania o nawiązanie podobnych kontaktów ze środowiskiem szczecińskim. Poprzez Włodzimierza Fenrycha¹ – studenta U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza], zamierzają zorganizować tzw. SKS w Szczecinie. W tym celu m.in. Fenrych nawiązał już kontakt z TW ps. „Pająk” – studentem ze Szczecina, któremu zlecił podjęcie wstępnych działań o charakterze organizacyjnym.

Wykorzystując powstałą, korzystną dla nas sytuację operacyjną, poprzez TW ps. „Pająk” zamierzamy osiągnąć następujące cele:

- przejęcie inicjatywy „Graczy” na Szczecin;
- operacyjna kontrola działalności powstałego SKS-u w Szczecinie poprzez wprowadzone dodatkowo osobowe źródła informacji;
- przejęcie przez TW ps. „Pająk” szczecińskich kontaktów Fenrycha, a tym samym ich kontrola;
- podjęcie gry operacyjnej w antysocjalistycznych grupach studenckich w kraju zmierzającej do ich rozpracowania, dezintegracji i neutralizacji.

¹ Włodzimierz Fenrych (ur. 1955) – historyk sztuki, podróżnik, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel poznańskiego SKS, od 1981 r. na emigracji.

II. Kierunki działań

1. Podjęcie przez TW ps. „Pająk” działalności antysocjalistycznej i zorganizowanie na terenie Szczecina tzw. SKS-u i przejęcie inicjatywy „Graczy” na Szczecin.

– Utworzenie pseudolegalnego koła zainteresowań przy st[udenckim] klubie „Kontrasty”, gdzie skupieni będą działacze szczecińskiego SKS-u;

– Zgodnie z zaleceniem Fenrycha nawiązanie kontaktów z przedstawicielami Stoczni im. Warskiego, portu i marynarzami.

2. Na zlecenie poznańskiej grupy antysocjalistycznej wykorzystanie kserografu do produkcji antysocjalistycznych materiałów z zapewnieniem sobie kontroli kolportażu.

3. Wykorzystanie możliwości TW ps. „Pająk” do wprowadzenia osobowych źródeł informacji Wydziału III KW MO w Poznaniu do poznańskiej antysocjalistycznej grupy, celem prowadzenia jej głębszego rozpoznania oraz podjęcia działań dezintegrujących i neutralizujących wrogą działalność.

4. Wprowadzenie TW ps. „Pająk” do ścisłego grona poznańskich „Graczy”.

5. Wykorzystanie możliwości dotarcia do Piotra Lisaka².

6. Neutralizacja wpływu Włodzimierza Fenrycha na środowisko studenckie Szczecina.

7. Rozpoznanie kontaktów Wł[odzimierza] Fenrycha na terenie Szczecina, skupienie ich wokół TW ps. „Pająk”, a tym samym odcięcie od bezpośredniego wpływu Wł[odzimierza] Fenrycha.

III. Przedsięwzięcia operacyjne

1. Wytypowanie osobowych źródeł informacji będących na kontakcie Wydziału III w Szczecinie celem wprowadzenia do powstającego tzw. SKS-u.

Odpowiedzialny: kpt. J[an] Domina³ – Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 30 X 1977 r.

² Piotr Lisak (ur. 1957) – nauczyciel historii, działacz opozycyjny. Działacz duszpasterstwa akademickiego poznańskiego SKS, relegowany z UAM.

³ Jan Domina (ur. 1940) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1962 r., 1970–1980 kierownik grupy, a następnie sekcji Wydziału III KW MO w Szczecinie, 1980–1984 zastępca, a 1984–1989 naczelnik Wydziału IV KW MO/WUSW w Szczecinie, 1989–1990 naczelnik Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Szczecinie, zwolniony ze służby.

2. Zlecić zadanie TW ps. „Pająk” zorganizowania przy st[udenckim] klubie „Kontrasty” w Szczecinie formalnego koła zainteresowań będącego szyldem do prowadzenia działalności antysocjalistycznej.

Odpowiedzialny: kpt. St[anisław] Bryliński⁴, Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 15 XI 1977 r.

3. Wytypowanie i opracowanie techniczne mieszkania⁵, w którym mogłyby odbywać się nielegalne spotkania powstałego tzw. SKS-u.

Odpowiedzialny kpt. J[an] Domina, Wydział III KW MO Szczecin, oraz Wydział „T”⁶ – termin do dnia 15 XI 1977 r.

4. Poprzez TW ps. „Pająk” rozpoznać i przejąć kontakty Wł[odzimierza] Fenrycha na terenie Szczecina, wprowadzenie ich do powstającego SKS-u.

Odpowiedzialny: kpt. St[anisław] Bryliński, Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 30 XI 1977 r.

5. Na bazie utworzonego koła zainteresowań powołać grupę tzw. SKS, w skład której wejdą osobowe źródła informacji wspomniane w punkcie pierwszym oraz osoby wytypowane przez Wł[odzimierza] Fenrycha.

Odpowiedzialny mjr A[leksander] Maj⁷, Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 15 XI 1977 r.

6. Opracować szczegółowe plany wykorzystania osobowych źródeł informacji wytypowanych do podjęcia działalności w ramach tworzonego SKS-u.

Odpowiedzialny mjr A[leksander] Maj – Wydział III KW MO Szczecin.

7. Wytypowanie osobowych źródeł informacji ze środowiska poznańskiego do wprowadzenia ich poprzez TW ps. „Pająk” do poznańskiej grupy antysocjalistycznej.

Odpowiedzialny por. K[azimierz] Ziomek⁸, Wydział III KW MO Poznań, termin do dnia 15 X 1977 r.

⁴ Stefan Bryliński (1941–1986) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1968 r., 1972–1979 kierownik grupy Wydziału III KW MO w Szczecinie, 1979–1982 zastępca, a 1982–1986 naczelnik Wydziału III KW MO/WUSW w Szczecinie.

⁵ Najprawdopodobniej chodzi o instalację podsłuchu w tym mieszkaniu.

⁶ „T” – pion techniki operacyjnej SB, zajmował się m.in. instalacją podsłuchów.

⁷ Aleksander Maj (ur. 1929) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1952 r., 1970–1973 zastępca komendanta powiatowego MO w Kamieniu Pomorskim ds. SB, 1973–1979 zastępca, a 1979–1982 naczelnik Wydziału III KW MO w Szczecinie, 1982–1990 naczelnik Wydziału III-1 KW MO/WUSW w Szczecinie, zwolniony ze służby.

⁸ Kazimierz Ziomek (ur. 1945) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do 1989 r. w Wydziale III KW MO w Poznaniu.

8. Operacyjne rozpoznanie kontaktów TW ps. „Pająk” na terenie Poznania, wytypowanie kandydatów do pozyskań i wykorzystanie ich do głębszego rozpoznania antysocjalistycznego środowiska.

Odpowiedzialni: kpt. J[an] Domina, Wydział III KW MO Szczecin, por. K[a-zimierz] Ziomek, Wydział III KW MO Poznań, termin do dnia 30 XI 1977 r.

9. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami pomiędzy Wł[odzimierzem] Fenrychem a TW ps. „Pająk” zlecić TW zadanie wyjazdu do Poznania, nawiązanie kontaktu z Wł[odzimierzem] Fenrychem, a następnie poprzez niego dążyć do osobistego zetknięcia się ze Stanisławem Barańczakiem, względnie innymi aktywistami „Graczy”.

W rozmowie tej głównymi tematami będą:

- zapoznanie „Graczy” z dotychczasowym stanem przygotowań organizacyjnych i merytorycznych w zakresie utworzenia SKS-u w Szczecinie;
- przekazanie informacji o czynionych działaniach w kierunku nawiązania kontaktu w środowisku robotniczym Szczecina;
- przekazanie poznańskim „Graczom” 50 sztuk kserokopii ulotki zleconej do wykonania przez Wł[odzimierza] Fenrycha;
- ustalenie systemu łączności między TW ps. „Pająk” a „Graczami”, zapewniając sobie jego operacyjną kontrolę;
- wystąpienie z prośbą o udzielenie porad, wskazówek dotyczących organizowania nielegalnej antysocjalistycznej działalności;
- omówienie sprawy wykorzystania kserografu, do którego TW ps. „Pająk” ma dostęp, z podkreśleniem ograniczonych możliwości jego wykorzystania. TW ps. „Pająk” dążył będzie do powielenia materiałów przeznaczonych przede wszystkim dla potrzeb SKS-u szczecińskiego.

Odpowiedzialny kpt. St[anisław] Bryliński, Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 20 X 1977 r.

Uwaga: W czasie prowadzonych rozmów TW ps. „Pająk” będzie wskazywał na konieczność konspiracji prowadzonej działalności, motywując to wstępną fazą organizacyjną i możliwością przedwczesnej interwencji władz.

1. Zlecić TW ps. „Pająk” zadanie, aby w rozmowach z Wł[odzimierzem] Fenrychem dążył do przejęcia kontaktów w[yzej] wymienionego w środowisku studenckim Szczecina, celem włączenia ich do działalności, a tym samym wyeliminowania jego wpływu na tych ludzi, by również wspominał – jeszcze bez ujawniania nazwisk – że zna kilku studentów z Poznania, sympatyzujących z SKS-em, którzy mogliby podjąć się prowadzenia działalności antysocjalistycznej.

Odpowiedzialny kpt. St[anisław] Bryliński, Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 30 X 1977 r.

2. Zlecić TW ps. „Pająk” zadanie, aby podczas pobytu w Poznaniu przy sprzyjających okolicznościach dążył do bezpośredniego zetknięcia się z Piotrem Lisakiem w celu ewentualnego ujawnienia źródeł pochodzenia materiałów antysocjalistycznych posiadanych przez figuranta, które prawdopodobnie otrzymuje ze Szczecina.

Odpowiedzialny kpt. St[anisław] Bryliński, Wydział III KW MO Szczecin, termin do dnia 30 XI 1977 r.

3. Opracować plan kontroli wykonywania zleczonych TW ps. „Pająk” zadań przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji oraz „T”, „W”, „B”⁹.

Odpowiedzialny kpt. J[an] Domina, kpt. St[anisław] Bryliński, KW MO Szczecin, termin do dnia 30 X 1977 r.

Uwagi: Szczegółowe plany wprowadzania i wyprowadzenia osobowych źródeł informacji ze sprawy zostaną opracowane oddzielnie.

Odpowiedzialni kpt. J[an] Domina, kpt. St[anisław] Bryliński, Wydział III KW MO Szczecin, oraz por. K[azimierz] Ziomek, Wydział III KW MO Poznań.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 5–8a.

⁹ „W” – pion SB zajmujący się perlustracją korespondencji; „B” – pion SB zajmujący się prowadzeniem obserwacji.

1977 październik 14, Szczecin – Relacja TW ps. „Pająk” z działań operacyjnych przeprowadzonych w czasie pobytu w Poznaniu w dniach 9–10 października 1977 r., odtworzona na podstawie zapisu magnetofonowego, tajne

Zgodnie ze zleconym mi zadaniem w dniu 8 i 9 X br. (rano) zebrałem osiem podpisów pod petycją przeredagowaną jako wychodząca ze środowiska akademickiego Szczecina, dot[yczącą] przywrócenia praw nauczyciela akademickiego na Uniwersytecie Poznańskim Stanisławowi Barańczakowi.

Z uzyskaniem podpisów nie miałem żadnych trudności, ponieważ skierowałem się do osób, o których wspominałem na poprzednim spotkaniu jako znanych mi z prezentowanej negatywnej postawy. Wszystkie te osoby zapoznałem również z dostarczonym mi przez Fenrycha egzemplarzem nr 1 „Robotnika”¹. Przeczytali z ciekawością, niektórzy pytając, skąd posiadam takie materiały. Dałem wymijające odpowiedzi, stwierdzając, iż z wiadomych względów nie mogę tego ujawniać.

Przeszkolony w zakresie merytorycznych i taktycznych elementów prowadzenia rozmów w poznańskim środowisku SKS (co zostało mi sprecyzowane w zadaniach na piśmie), przyjechałem na życzenie Fenrycha do Poznania wieczorem w dniu 9 X 1977 r. około godz. 19.00, udając się pod wskazany mi przez niego adres: ^aulica [...] ^a. Jest to willa jednopiętrowa znajdująca się w ogrodzie. Jak mi powiedział Fenrych, skierowałem się do wejścia bocznego prowadzącego do pomieszczeń piwnicy. Znajduje się tam mieszkanie składające się z dwóch pokoi: większego, w którym stały trzy tapczany, stół, szafa, oraz małego, w którym znajdowały się dwa tapczany, szafa, biurko i dwa krzesła. Obok wejścia do mieszkania mieszczą się kuchnia, toaleta oraz łazienka. Wszystkie okna są zakratowane, podobno, jak wynika z wyjaśnień Fenrycha, kraty założył uprzednio mieszkający jubiler. Łącznie w mieszkaniu tym zamieszkuje pięciu studentów na warunkach sublokatorskich. W dużym pokoju mieszka trzech studentów,

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

¹ „Robotnik” – pismo wydawane w latach 1977–1981, ukazało się 80 numerów. Pismo redagowali m.in. Bogdan Borusewicz, Anna Dodziuk, Jan Lityński, Helena Łuczywo, Witold Łuczywo, Wojciech Onyszkiewicz, Józef Śreniowski, Irena Wóycicka, Henryk Wujec, Ludwika Wujec, Edmund Zadrożyński.

z których znam imię tylko jednego: Wiesław. Mniejsze pomieszczenie zajmuje Włodzimierz Fenrych i mężczyzna o imieniu Czesław (nazwiska nie mogłem się dowiedzieć). Jego rysopis: średniego wzrostu, włosy ciemne, nosi okulary lecznicze, dość tęgiej budowy ciała, ruchy powolne, flegmatyczne, lat około 23–24. Jest studentem któregoś z wydziałów matematyczno-technicznych, wnioskuje to stąd, że wśród literatury znajdującej się w pokoju były książki i skrypty matematyczne, z których korzystał Czesław. Od trzech lat obydwaj zamieszkują razem, z tym że co roku zmieniają miejsce zamieszkania. Aktualnie płacą za pokój 600 zł od osoby. Do mieszkania przy ulicy Pułaskiego 22 dotarłem ok. godz. 22.00. Otworzył mi drzwi wspomniany Czesław. Po przedstawieniu mu się zostałem wpuszczony do mieszkania. Stwierdził, że Fenrycha jeszcze nie ma, ale niebawem powinien przyjść. Oczekując na niego, nie prowadziliśmy ze sobą rozmowy. Około godz. 23.00 przyszedł Fenrych. Przedstawił mnie po raz drugi Czesławowi, dodając: „jest to ten człowiek ze Szczecina, o którym ci opowiadałem”. Na twarzy Czesława widać było wyraźne zadowolenie. Wspólnie z Fenrychem nawiązali serdeczną rozmowę.

Początkowo dotyczyła ona spraw związanych ze sportem, który uprawiam, a mianowicie karate. Po zjedzeniu kolacji przeszliśmy do rozmowy interesującej obie strony. Przedstawiłem im petycję w sprawie Barańczaka, pod którą zebrałem podpisy wśród studentów w Szczecinie. Fenrych się bardzo ucieszył. Nadmieniał, że jest to stosunkowo mało podpisów, lecz tłumaczyłem to brakiem czasu. Powiedziałem, że w sumie miałem jeden dzień na zbieranie podpisów. Stąd podpisały tylko te osoby, których ja i moi znajomi są stuprocentowo pewni. **Fenrych stwierdził, że nie jest ważna liczba podpisów, ale istotne jest, iż mamy coś ze Szczecina. Nadmienił, że w Poznaniu bardzo anemicznie przebiega akcja podpisywania petycji, ponieważ nie było go w Poznaniu i nie miał tego kto dopilnować^a.** Szczególnie denerwujące, jak oświadczył, jest to, że petycje miały być gotowe do wysłania w poniedziałek, tj. 11 X br. Fenrych zapytał mnie, czy nie przywiozłem oryginału petycji, którą mi dał w Szczecinie. Stwierdziłem, że nie przywiozłem jej, ponieważ uznałem to za zbyt cenne. Odpowiedział, że mają bardzo mało egzemplarzy petycji i muszą się z nich wyliczyć. Ostatecznie stwierdził, iż są maszyny, i jeżeli zajdzie potrzeba, to napisze się ich więcej egzemplarzy. Fenrych nawiązując do prośb, jakie postawił mi w Szczecinie, pytał o komentarze i uwagi na temat czasopisma „Robotnik”. Stwierdziłem, że osoby, które zapoznały się

z ww. czasopismem, wyraziły między innymi zdanie, że aktualna sytuacja wśród robotników jest poruszana tam bardzo ogólnie. Uważają, iż należałoby umieszczać konkretne fakty i zjawiska, a dopiero na podstawie tego dokonywać uogólnień. Fenrych potwierdził słuszność tych uwag, nadmieniając, że między innymi moim zadaniem będzie wyszukiwać takie fakty na terenie Szczecina. Następnie Fenrych oświadczył mi, iż w niedługim czasie wystąpi się do władz państwowych PRL w sprawie zmian statusu wyższych uczelni. Do opracowania nowego modelu uczelni niezbędne jest uzyskanie statutów^b uczelni zachodnich, a w szczególności duńskich i francuskich, które według niego są najbardziej liberalne i korzystne dla studentów. W związku z tym zwrócił się do mnie z prośbą, bym wykorzystał swoich znajomych marynarzy (w tym miejscu przypomniał mi o marynarzu, od którego uzyskałem *Archipelag Gulag*, taka była legenda² o otrzymaniu książki), w celu przywiezienia przez nich wspomnianych statutów wyższych uczelni zachodnich. Dokumenty te mogą być w językach obcych, jako że tłumaczenie ich nie będzie większym problemem. Fenrych nadmienił przy tym, że ich ludzie w Gdańsku nie mają kontaktów z Zachodem. Stwierdziłem, że w miarę swoich możliwości postaram się tę sprawę załatwić, tj. uzyskać statuty wyższych uczelni zachodnich. Fenrych nadmienił przy tym, iż marynarzy wykorzystywanych do tego typu działalności nie należy angażować do czynności SKS-u, ponieważ są to zbyt cenne osoby, by można je spalić na wewnętrznym kolportażu. **Fenrych stwierdził, iż poprzez zaufanych marynarzy można by zorganizować kanał przerzutu materiałów. Pochwaliłem się, iż czytałem czasopisma takie jak „Kultura” i „Aneks”³, które według ustalonej legendy miałem od członków swojej rodziny, którzy często wyjeżdżają na Zachód^c.** Fenrych był bardzo ucieszony i prosił mnie o dostarczenie tego rodzaju literatury, gdyż oni w Poznaniu mieli jak dotąd tylko jeden egzemplarz nr 3 „Kultury”. Jeszcze raz mu stwierdziłem, że zorientuję się o możliwościach w zakresie przerzutu interesujących materiałów z zagranicy i dam mu

^b *W tekście tu i dalej* statutów.

^{c-c} *Fragment podkreślony odręcznie.*

² Legenda – fikcyjna w całości lub częściowo wersja życia (lub jego fragmentu) oficera SB lub agenta, mająca uwiarygodnić go przed innymi osobami.

³ „Aneks” – kwartalnik emigracyjny, wydawany w latach 1973–1989 najpierw w Szwecji, a następnie w Wielkiej Brytanii. Jego redaktorem naczelnym był Aleksander Smolar. Przy piśmie działało również wydawnictwo książkowe o tej samej nazwie.

odpowieź. Zapytałem Fenrycha, jaka jest możliwość wykorzystania do tego mojej rodziny. Na co Fenrych odpowiedział, iż jestem w tej chwili zbyt cenny, by można ryzykować faktem tak błahej sprawy.

Dlatego zorganizowanie kanału należy powierzyć zaufanym marynarzom. Fenrych jeszcze raz powołał się na dostarczoną mu przeze mnie publikację *Archipelag Gulag*, twierdząc, że jeżeli ktoś przywiózł tego rodzaju literaturę z Zachodu, to tym bardziej nie miał[by] kłopotów z przywiezieniem statutu uczelni wyższych Zachodu. Fenrych w czasie rozmowy nie pytał się o nazwisko ani też funkcję marynarza, który przywiózł *Archipelag Gulag*. Fenrych głośno rozmyślał, iż przy wyjściu z inicjatywą zmiany statusu wyższych uczelni w PRL dobrze by było, gdyby ktoś z Poznania poparł to konkretnymi faktami. Dodam, iż po otrzymaniu z powrotem *Archipelagu Gulag* mogę ewentualnie postarać się o inną książkę Sołżenicyna⁴, *Pierwszy krag*. Fenrych bardzo się ucieszył, mówią[c], że jak dotąd czytali tylko fragmenty tej książki w maszynopisie.

Potem zaczęła się dyskusja na temat skuteczności działań opozycyjnych w środowisku studenckim Szczecina i Poznania. Stwierdziłem, że Poznań posiada wysokie tradycje w tym względzie, a przede wszystkim ma przywództwo ideowe w osobie Stanisława Barańczaka. Fenrych przy tym opowiedział mi, w jaki sposób nawiązał kontakt z Barańczakiem. Słuchając Radia Wolna Europa, uzyskał stamtąd adres Barańczaka i w parę dni później zgłosił się do niego, powołując się na audycję R[adia] W[olna] E[uropa]. Pierwsza rozmowa była bardzo lakoniczna, zdawkowa. Po kilku rozmowach otrzymał od Barańczaka materiały (nie wymienił jakie). Nie zdziwił się Fenrych, iż pierwsza rozmowa była bardzo sucha, ponieważ wchodząc i wychodząc od Barańczaka, spotkał jakiegoś mężczyznę na klatce schodowej. W czasie rozmowy Fenrych nazywał Barańczaka po imieniu „Stasiu”.

“W trakcie dyskusji starałem się sterować rozmowę na konkretne sprawy organizacji SKS-u na terenie Szczecina, nadmieniając przy tym, iż wiele doświadczeń mogę w tym zakresie wynieść z Poznania. Konkretnie chodziło mi o schemat organizacyjny. Fenrych nadmienił dość pobłaźliwie, że w Poznaniu jest bardziej niebezpiecznie, jako

⁴ Aleksander Sołżenicyn (1918–2008) – pisarz rosyjski. W latach 1945–1953 więziony w łagrze, następnie na zesłaniu, w 1956 r. zrehabilitowany, w 1970 r. laureat literackiej Nagrody Nobla, ponownie aresztowany, następnie wydalony z ZSRR, zamieszkał w Stanach Zjednoczonych, w 1994 r. wrócił do Rosji.

że tutaj działa już organizacyjnie SKS. Według niego niepotrzebna jest przesadna konspiracja. W każdym razie on o to osobiście się nie stara^c. Wyjaśnił, iż w Poznaniu jest przyjęty system działania „trójkowy”. System ten nie jest najlepszy według niego. Fenrych stwierdził, iż najlepszą instytucją, w ramach której mógłby działać SKS, jest dyskusyjny klub filmowy przy Międzyuczelnianym Klubie Studenckim „Kontrasty”. Będzie tutaj wdzięczne pole do popisu. Radził mi **“Fenrych, abym wystąpił z wnioskiem o rozwiązanie obecnie istniejącego klubu filmowego jako niespełniającego swego zadania, a następnie wystosował list do władz wojewódzkich SZSP o powtórne założenie tego klubu, z tym że w skład zarządu mają wchodzić jego zaufani ludzie, a mianowicie jego brat – Przemysław Fenrych⁵ i Krzysztof Parchimowicz^{d6}, ze swej strony mam również wprowadzić do zarządu osoby, które w przyszłości będą działały w SKS-ie. Oprócz działalności organizacyjnej działacze SKS-u będą wyszukiwali nowych członków, którzy podejmą działalność opozycyjną w ramach istniejącego dyskusyjnego klubu. Uważał, że w zarządzie D[ykusyjnego] K[lubu] F[ilmowego] ma znajdować się nie więcej niż 10 osób, tj. osoby wyżej przez niego podane oraz te, które podpisały się na petycji. W czasie całej rozmowy dyskutowałem z Fenrychem, zaś jego kolega Czesiek, piszący coś, wtrącał od czasu do czasu jakąś uwagę.**

Po około dwóch godzinach dyskusji Fenrych wyciągnął materiały znajdujące się w szafce stojącej między dwoma tapczanami. Wyjął i przekazał mi następujące teksty: ^{d2} **egzemplarze^d czasopisma ^d „Robotnik”^d wykonane na powielaczu oraz maszynopisy (kopie): ^d *Kilka refleksji na temat zagrożenia*⁷ podpisane przez Leszka Maleszkę^d z datą 20/21 II 1977 r., Kraków (2 egzemplarze), ^d *Kazania kardynała Wojtyły wygłoszone***

^{c-c} Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.

^{d-d} Fragment podkreślony odręcznie.

⁵ Przemysław Fenrych (ur. 1951) – nauczyciel, dziennikarz, działacz opozycyjny, polityk. Działacz duszpasterstwa akademickiego, w 1981 r. członek prezydium Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego, 1980–1981 członek redakcji „Biuletynu Informacyjnego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ »Solidarność«”, „Komunikatu Prezydium Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ »Solidarność«” i „Pro Memoria”, 1981–1984 członek Prymasowskiej Rady Społecznej, w stanie wojennym internowany, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

⁶ Krzysztof Parchimowicz – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Właśc. L. Maleszka, *Kilka refleksji na temat zaangażowania* [w:] *Opozycja małopolska...*, s. 9–14.

na procesji Bożego Ciała w Krakowie w dniu^d 9 VI br.⁸, *Przemówienie sejmowe Janusza Zablockiego*⁹ z dnia 30 VI 1977, *Tezy do dyskusji nad niezależnym ruchem studenckim*¹⁰ podpisane przez Ludwika Dorna, Piotra Łukasiewicza¹¹, Sergiusza Kowalskiego. Obaj czytaliśmy te materiały głośno. W czasie czytania kazania Wojtyły Fenrych zwrócił moją uwagę na następujący akapit: „dalej się cieszymy z akcji adoracji samolotu...”, chodziło mu tu o jakąś inwigilację Służby Bezpieczeństwa prowadzoną w czasie procesji.

Fenrych **„chwalił się, iż przejął kontakty Barańczaka w Warszawie”^d**. Dosłownie stwierdził, **„iż „dotąd z Warszawą kontaktował się »Staszek«, teraz ja jeżdżę”^d**. Na to Czesiek wtrącił się do rozmowy, mówiąc: „no dobra, jak Barańczak jeździł, to wiadomo było co jest, ty zaś nie bardzo możesz złapać kontakt, ty tylko jeździsz, słuchasz i przywozisz najwyższej wiadomości. Konkretnie jednak nic sam nie zdziałałeś”. Nawiązując do komentarza Czeška, powiedziałem Fenrychowi, [że] niepotrzebnie wykonałem ulotki dotyczące studentów poznańskich. Fenrych odpowiedział, że szkoda, że ich nie przywiozłem, ponieważ akcja kolportażu ulotek w Poznaniu była niewypałem. Stwierdziłem, że nie wiedziałem, że mogą być potrzebne, ponieważ w Szczecinie mówił mi, że ta sprawa jest nieaktualna. Fenrych oświadczył, że w czasie kolportażu ulotek w Poznaniu przebywał w Warszawie i nie był w stanie dopilnować tej akcji i dlatego też ulotki w znikomej ilości dotarły do studentów poznańskich. Czesiek wtrącił, że cieszy się, że będzie mógł nawiązać jakąś konkretną działalność **„między Szczecinem a Poznaniem w ścisłej współpracy z Warszawą, dodał przy tym, że chodzi mu tu o zarząd stołeczny K[lub]u I[nteligencji] K[atolickiej]**. Fenrych powiedział, że **„będąc ostatnio na zebraniu warszawskiego oddziału K[lub]u I[nteligencji] K[atolickiej], zaanonsował mnie jako organizatora SKS-u w Szczecinie, prosząc jednocześnie o wyrażenie mojej zgody na moje uczestnictwo**

⁸ *Odpis kazania wygłoszonego przez ks. kardynała Karola Wojtyłę przy trzecim ołtarzu podczas procesji Bożego Ciała w Krakowie [w:] Opozycja małopolska..., s. 584–586.*

⁹ Janusz Zabłocki (ur. 1926) – polityk, działał w Stowarzyszeniu PAX i KIK (do 1976 r.), współtwórca Polskiego Związku Katolicko-Społecznego, 1965–1985 poseł na Sejm PRL.

¹⁰ *Tezy do dyskusji nad niezależnym ruchem studenckim [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, op. cit., s. 206–209.*

¹¹ Piotr Łukasiewicz (ur. 1954) – socjolog, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, od 1979 r. członek redakcji „Krytyki”, 1988–1992 zastępca redaktora naczelnego. W latach 1992–1993 kierownik resortu kultury i sztuki.

w zebraniu instruktażowo-organizacyjnym opozycji^d, które niebawem ma się odbyć w Łodzi. Nie podał jednak dokładnej daty, wymieniając jedynie, że może się ono odbyć w najbliższych dniach. Na zebraniu łódzkim mają być reprezentowani wszyscy przedstawiciele opozycji, a mianowicie SKS, KSS (przekształcony dawniejszy KOR), ROPCiO. Uczestniczyć tam też mają przedstawiciele redakcji: „Biuletynu”¹², „Robotnika”, „Indeksu”¹³. Według wyjaśnień Fenrycha na zebraniu łódzkim mają być poruszane następujące problemy:

- działalność i organizacja organów prasowych opozycji, sposoby i formy uzyskiwania materiałów do publikacji;
- przydział zadań dla poszczególnych ośrodków w kraju, ustalenie składu osobowego;
- wypracowanie zasad przekształcenia obecnego ruchu opozycyjnego w zwartą organizację konspiracyjną ukierunkowaną na dwa środowiska: robotnicze i studenckie.

Następne zebrania mają się odbyć rotacyjnie w jednym z trzech miast Polski: Warszawie, Krakowie i Łodzi, z uwagi na to, że istnieją tam najbardziej prężne ośrodki opozycyjne.

Fenrych nadmienił, iż zebranie takie odbyło się już w Warszawie, ale niestety nie miało ono wydźwięku ogólnokrajowego, ponieważ uczestniczyli w nim tylko przedstawiciele Warszawy oraz jedna osoba z Krakowa (nie podał kto). Inicjatorami tego typu zebrań są Jacek Kuroń oraz Jerzy Andrzejewski¹⁴. Po czym Fenrych zaznaczył, iż do Łodzi na to zebranie mam pojechać razem z nim. O terminie zebrania łódzkiego powiadomi mnie Fenrych telefonicznie i jeżeli nie będzie mnie w domu, to ojcu przekaze informację co do dnia i miejsca spotkania, nie podając miasta, jako że o tym jestem poinformowany. Fenrych powiedział mi, że może rów-

¹² „Biuletyn Informacyjny” – pismo wydawane przez KOR, następnie KSS „KOR”. W latach 1976–1980 ukazało się 41 numerów pisma, które redagowali m.in. Stanisław Barańczak, Seweryn Blumsztajn, Anka Kowalska, Eugeniusz Kloc, Jan Lityński, Joanna Szczęśna, Barbara Toruńczyk.

¹³ „Indeks” – niezależne pismo studenckie, w latach 1977–1979 ukazało się 8 numerów. W skład redakcji wchodził m.in. Jan Ajzner, Krzysztof Dawidowicz, Ludwik Dorn, Urszula Doroszevska, Jerzy Filak, Sergiusz Kowalski, Ewa Kulik, Jacek Rakowiecki, Tomasz Schoen, Paweł Spodenkiewicz, Anna Szwed, Bronisław Wildstein, Marek Zybura.

¹⁴ Jerzy Andrzejewski (1909–1983) – pisarz. Do 1957 r. w PZPR. Sygnatariusz Listu 34, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR, następnie KSS „KOR”, w latach 1952–1957 poseł na Sejm PRL.

nież o terminie zebrania poinformować mnie przez swojego znajomego **studenta poznańskiego Lemana¹⁵, który ma w tym tygodniu przyjechać do Szczecina^d**. Dotychczas Fenrych nie pozyskał go do organizacji SKS-owskiej. Jeżeli nie zdoła go zwerbować do działalności SKS, to prześle wiadomość tak, by Leman nie wiedział, co wiezie. Moje spotkanie z nim ma nastąpić w domu lub w kawiarni „Marzenie”, albo w klubie „Kontrasty”. Wspomniał również, iż przez Lemana **prześle mi założenia redakcyjne nowo powstałego czasopisma „Indeks”, abym mógł przystąpić do szukania materiałów do tegoż pisma^d**. Udając się do Łodzi, mam zabrać ze sobą przygotowane przeze mnie ulotki dotyczące studentów poznańskich. Fenrych opowiedział mi przy okazji o swoich sposobach podróżowania. **„Jest to najczęściej autostop lub podróż wagonami pocztowymi^d**. Podał przykładowo, iż wagonem pocztowym pociągu relacji Szczecin–Warszawa, **„wychodzącym ze Szczecina około godz. 19.00, można dojechać do Poznania, wręczając obsłudze tego wagonu opłatę 50 zł. Przyjęta jest zasada, że jeżeli członek organizacji terenowej wyjeżdża w teren, wówczas wszyscy działacze składają się na opłacenie kosztów jego podróży^d**.

^eW toku dyskusji wróciłem ponownie do tematu przewodnictwa ideowego, które istnieje w Poznaniu w osobie Barańczaka, oraz wskazując na tradycję działalności opozycyjnej w poznańskim środowisku akademickim. Fenrych nadmienił, że tego rodzaju tradycje również istnieją u nas w Szczecinie, podając przykład Smykała¹⁶ z P[omorskiej] A[kademii] M[edycznej], w którego obronie przed relegowaniem z uczelni wystąpiło prawie całe środowisko studenckie w Szczecinie. Jeżeli zaś chodzi o przewodnictwo ideowe w Szczecinie, to stwierdził, że ono istnieje. Stwierdził, że przywódcą tym jest duszpasterz **akademicki ks. Hubert Czuma¹⁷**. Fenrych **oznajmił, że bliski z nim kontakt utrzymuje on i jego brat Przemysław^f**. Wspólnie z Cześćkiem rozważali sposób, w jaki

^e Na lewym marginesie adnotacja odręczna Dep[artament] III.

^f Fragment podkreślony odręcznie.

¹⁵ Leman – bliższych danych nie ustalono.

¹⁶ Jacek Smykał (ur. 1952) – lekarz. W lutym 1976 r. usunięty z PAM, co wywołało ogólnopolską akcję protestacyjną. Zob. „Kultura” (Paryż) 1976, nr 5, s. 81–82, oraz *ibidem*, nr 7–8, s. 123–126.

¹⁷ Hubert Czuma (ur. 1930) – duchowny katolicki, jezuita. Duszpasterz akademicki w Łodzi, Lublinie, Gdańsku, Bydgoszczy i Szczecinie, wielokrotnie usuwany na żądanie władz państwowych. W 1970 r. aresztowany w sprawie „Ruchu”.

mam nawiązać łączność z Czumą. Fenrych stwierdził, iż może zgłosić się do niego zaraz po przyjeździe. Doszli jednak z Cześciem do wniosku, iż nie jest to najlepszy sposób, ponieważ Czuma jest bardzo ostrożny, sparzył się na kilku akcjach agitacyjnych i może bardzo niechętnie mnie przyjąć. Uzgodnili, iż kontakt mój z Czumą musi być najpierw zapowiedziany przez Włodka Fenrycha lub jego brata Przemysława. O powyższym zostaną telefonicznie powiadomiony przez dwie ww. osoby. Terminu tego spotkania nie podał, sądzę jednak, że nastąpi to przed moim wyjazdem do Łodzi. Cała dyskusja z Fenrychem i Cześciem trwała w nocy z niedzieli na poniedziałek, tj. z dnia 9 na 10 X 1977 r. nieprzerwanie od godz. 23.00 do 4.30. Chciałbym dodać, że około godz. 0.30 dyskusji przysłuchiwał się student zamieszkujący w drugim pomieszczeniu, o imieniu Wiesiek. Nie zabierał on głosu w czasie rozmowy i na podstawie jego reakcji zorientowałem się, iż jest co najmniej zapoznany z działalnością SKS na terenie Poznania. W późniejszym czasie wszedł do pokoju lokator drugiego pomieszczenia, którego imienia i nazwiska nie znam, który również przysłuchiwał się prowadzonej przez nas dyskusji.

Rysopis Wieśka: średniego wzrostu, szczupły, trochę skośne oczy i zrosnięte brwi, włosy ciemne, ubrany w szary sweter, jasną koszulę oraz spodnie dżinsowe.

N.N. osoba biorąca udział w spotkaniu to mężczyzna średniego wzrostu lat około 24, blondyn, twarz okrągła, łysiejący.

Sądzę, że ww. są studentami uczelni politechnicznej, ponieważ wynikało to z prowadzonej między nimi rozmowy.

Następnego dnia, tj. 10 X 1977 r., obudziłem się około godz. 7.40. Fenrych i Czesiek jeszcze spali. Wiadomo mi było, że Czesiek musi być rano na uczelni. Wśród książek znajdujących się w pokoju znalazłem aforyzmy Konfucjusza wydane bodajże w zeszłym roku. Po toalecie zacząłem ją czytać. Czesiek wstał piętnaście minut później i powiedział, że musi iść na chwilę na uczelnię. Poprosiłem go o przyniesienie czegoś do jedzenia, na co wyraził zgodę. Pół godziny później obudził się Fenrych. Po jakimś czasie zjawił się Czesiek, przynosząc produkty żywnościowe. W trójkę zaczęliśmy rozmawiać na temat czekających mnie zadań w Szczecinie. Fenrych przypomniał mi, że **„najważniejszym zadaniem jest zorganizowanie D[ykusyjnego] K[lubu] F[ilmowego] przy klubie „Kontrasty”^r**, w którym swobodnie mógłbym prowadzić działalność grupy SKS. Następnie Fenrych i Czesiek dyskutowali, **„iż Czuma nie ma**

zbyt wiele materiałów na temat Szczecina, a w szczególności o sytuacji wśród robotników^f. Konkretnie chodziło o jakieś możliwości publikacji i ogłoszenia nazwisk w prasie korowskiej, tutaj ja wtrąciłem, że ewentualnie mógłbym znaleźć jakieś materiały. ^gOpowiedziałem o swoim znajomym, byłym pracowniku Stoczni Szczecińskiej „Gryfia” – Krzysztofie Milewskim¹⁸, o którym mówiłem jako o Krzysztofie, tylko z imienia, który został po wypadkach czerwcowych zwolniony z pracy. Dodałem o problemach jego związanych ze znalezieniem pracy. Obecnie jest on bez pracy, żyje ze sportu, trenuje karate – samoobronę. Bardzo był na rękę podany przeze mnie przykład. Fenrych stwierdził, że właśnie taki materiał jest poszukiwany. Pytany, czy mógłbym dotrzeć i uzyskać bezpośrednio jego relację, czy ewentualnie przyprowadzić go do kogoś, wydaje mi się, że chodziło mu o Czumę. Odpowiedziałem mu, że mogę. Fenrych dodał, iż powinienem starać się o materiał do pism opozycyjnych, tj. „Biuletynu” i „Indeksu”. Fenrych widzi moje zadanie w Szczecinie jako ^h**korespondenta, a przede wszystkim koordynatora** z ramienia SKS, KSSⁱ oraz ROPCio. Materiały uzyskane przeze mnie, jak wynikało z jego słów, konsultowałby ks. Czuma. Po tej rozmowie Czesiek musiał wyjść na dłużej na zajęcia uniwersyteckie. Umówiliśmy się, iż będziemy z Fenrychem oczekiwali na niego w „Horteksie” za cztery godziny. Po wyjściu Czeška zacząłem czytać aforyzmy Konfucjusza. Fenrych, zobaczywszy co czytam, bez komentarza wyciągnął książkę pt. *Dialogi mędrców chińskich*. Z tych dialogów zaczął czytać niektóre myśli dot[yczące] władzy, a w szczególności dot[yczące] opozycji w stosunku do niej. Zastanawiał się nad tym, czy tych dialogów nie można by było w formie haseł wypisać i wywiesić na jego uczelni. Oczywiście nie podpisując nazwiskiem Fenrycha, a nazwiskiem danego myśliciela. Powiedział, że nad tym będzie musiał się poważnie zastanowić, ponieważ jest to sprawa, jak określił, bardzo ambitna. Po tej rozmowie udaliśmy się do miasta. Z budki znajdującej się obok mieszkania Fenrycha przy ul. [...] Fenrych próbował dzwonić do dziewczyny imieniem Wanda. Niestety nie udało mu się z nią skontaktować. Następnie poszliśmy do księgarni przy ul. Słowackiego, która była jednak zamknięta. Stamtąd udaliśmy się na rynek. Fenrych ponownie dzwonił z budki telefonicznej do

^g Nieczytelna odręczna adnotacja na lewym marginesie.

^{h-h} Fragment podkreślony odręcznie.

ⁱ Skrót wpisany odręcznie.

¹⁸ Krzysztof Milewski – bliższych danych nie ustalono.

Wandy, jak i swojej dziewczyny Marii. Również i tym razem nie udało mu się z żadną z nich skontaktować. Następnie udaliśmy się do trzech księgarń: „Akademickiej”, przy Armii Czerwonej oraz „Naukowej”. Fenrych poszukiwał książki jednego z zachodnich teoretyków ruchu robotniczego. Następnie udaliśmy się na Uniwersytet, kolegium majus [*sic!*], gdzie czekaliśmy na holu. Fenrych spotkał tam człowieka, o którym twierdził, że jest to mały geniuszek, nie podając nazwiska ani imienia. Dodał przy tym, iż jest to człowiek należący do opozycji.

Jego rysopis: wzrost wysoki, włosy ciemnoblonde, ubrany w komplet dżinsowy, twarz owalna, oczy niebieskie, wiek około 24 lat. Znajdowałem się o parę kroków od nich, więc rozmowy nie słyszałem. W trakcie rozmowy Fenrycha z kolegą z uczelni zauważyłem plakat teatru studenckiego, był to plakat reklamujący sztukę pt. *Przecena dla wszystkich* wystawianą przez Teatr Ósmego Dnia¹⁹. Po rozmowie Fenrych stwierdził, że jest to właśnie spektakl, na który mnie chciał zaprosić. Następnie udaliśmy się na trzecie piętro, gdzie Fenrych chciał sprawdzić, jakie zajęcia ma obecnie Wanda, którą poszukiwaliśmy. **Z planu wynikało, iż Wanda jest na III roku na Uniwersytecie Poznańskim. Następnie wyszliśmy z uczelni i udaliśmy się w stronę Starego Miasta. Znaleźliśmy się mniej więcej 150 m od Rynku przed szarym budynkiem, na parterze tego bloku znajdował się bodajże sklep. Do tego [budynku] prowadziły dwie bramy, jedna ze strony sklepu, do drugiej zaś weszliśmy do środka. Nie było numeru domu, jak również spisu lokatorów^j. W bloku tym była pojedyncza ^kwinda, którą pojechaliśmy^k na czwarte piętro.** Fenrych zadzwonił do drzwi, które otworzyła nam dziewczyna, która powiedziała Fenrychowi, iż Wandy nie ma w domu, ale wkrótce przyjdzie. Fenrych powiedział mi, że jest to siostra Wandy. Wychodząc z bloku, oświadczył mi Fenrych, że mamy trochę czasu i możemy trochę pozwiedzać miasto i kościoły. Najpierw udaliśmy się do kościoła w okolicy Rynku, a następnie do przyległego budynku, gdzie znajduje się Urząd Miejski. Weszliśmy do prawego skrzydła na drugie piętro. Po drodze na tym piętrze znajdowała się stara drukarnia, którą Fenrych zaczął uruchamiać. Następnie udał się na drugie piętro, a mnie poprosił o zaczekanie na półpiętrze. Zapukał do mieszkania i wszedł. Ja

^j Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.

^k Fragment podkreślony odręcznie.

¹⁹ Teatr Ósmego Dnia – studencka (początkowo) grupa teatralna, powstała w 1964 r., od początku lat 70. w coraz większym stopniu zaangażowana w działania niezależne i opozycyjne.

udałem się za nim i stwierdziłem, że jest tam dwoje drzwi, jedne prowadzące prawdopodobnie na strych (były zamknięte na kłódkę), a drugie do mieszkania. Zszedłem na pierwsze piętro i stwierdziłem, że mieszkają tam jacyś księża. Słyszałem, iż w budynku tym odbywała się nauka katechizmu dla dzieci. Po wyjściu Fenrycha z mieszkania (po paru minutach) stwierdziłem, że w torbie ma jakiś rulon o formacie i wymiarach materiałów, które mi dotychczas przekazywał. **^kNastępnie udaliśmy się do kościoła akademickiego^k**, dawnego, jak twierdził Fenrych, zboru protestanckiego. Tam, po stwierdzeniu, że drzwi główne są zamknięte, Fenrych kazał mi poczekać, zaś sam poszedł wzdłuż muru kościoła. W pewnej odległości udałem się za nim i stwierdziłem, że wszedł do kościoła przez zakrystię. **^kZa chwilę, dosłownie po paru minutach wyszedł bez materiałów w torbie^k**. Następnie udaliśmy się na zwiedzanie katedry poznańskiej. Po jej zwiedzeniu udaliśmy się do mieszkania Wandy, gdzie byliśmy uprzednio. **^kMieszkanie ma nr 14^k**. Składa się z trzech pokoi. Okna wychodzą na północ i południe. Okno pokoju Wandy wychodzi na stronę północną. Drzwi nam otworzyła ww. Fenrych przedstawił mnie jako Janka ze Szczecina.

Rysopis Wandy: wzrost średni, korpulentna, twarz okrągła, włosy ciemnoblonde.

Fenrych natychmiast po wejściu **^kzapytał Wandę o sprawę kolportażu^k** ulotek przywiezionych przez niego z Warszawy, a które były **^krozpowszechniane w Poznaniu w dniu 4 X br. Fenrych miał do Wandy pretensje, że sposób rozkolportowania ulotek był niewłaściwy^k**. Rozdawano je bowiem poszczególnym osobom po kilkanaście egzemplarzy, a ludzie ci bali się dalej je rozprowadzać. Akcja ulotkowa była nieprzeemyślana i dlatego nie spełniła swojej roli. Twierdził, że gdyby był w tym czasie w Poznaniu, to by kolportaż spełnił swój cel. Wanda tłumaczyła się, **^kże ulotki rozprowadzała sama z Barbarą, i dlatego nie było im łatwo, a poza tym miały bardzo mało czasu, nie zdążyły do wszystkich dotrzeć^k**. Fenrych spytał się, dlaczego jego dziewczyna, Maria, nie brała w tym udziału. Wanda odpowiedziała, że nie zdążyły się z nią skontaktować. Wanda przyznała, że ulotki nie były kolportowane na uczelniach technicznych, AWF, i uczelniach artystycznych, ponieważ nie mogły tam dotrzeć, nie mając tam znajomych. Fenrych zapytał, czy ma przygotowane ostatnie materiały Barańczaka i Kołakowskiego przeznaczone dla mnie, tzn. dla Szczecina, które on uprzednio dostarczył. Wanda tłumaczyła się, że nie są one gotowe, **^kponieważ ostatnio matka korzystała z maszyny i ona**

nie mogła^k powielić tych materiałów. Na twarzy Fenrycha malowało się wyraźne zdenerwowanie. Bez słów pożegnania wyszliśmy z mieszkania. Udaliśmy się do mieszkania Marii. Z budki telefonicznej koło budynku, gdzie ona mieszka, Fenrych zadzwonił do niej. Zapytał się, czy może tam wpaść. Rodzice wyrazili zgodę. Weszliśmy do budynku **^kprzy ul. [...], drugie piętro^k** drzwi po lewej stronie. Przed drzwiami Fenrych zapytał mnie, czy nie mógłbym tu na niego zaczekać. Zdziwiłem się, mówiąc, czy mi ufa. Na potwierdzenie tego **^kpowiedział, że u Marii ma wszystkie swoje rzeczy i materiały opozycyjne, ale nie wie, jak mają wizytę przyjełby jej rodzice i lepiej byłoby, żebym zaczekał^k**. Zgodziłem się na to. Po krótkiej chwili, dosłownie po paru minutach wyszedł Fenrych z mieszkania Marii, **^kniosąc jakiś karton owinięty w gazetę, bodajże „Le Figaro”^k**, oraz jakiś prostokątny przedmiot w torbie. Od Marii udaliśmy się na ulicę **^k[...]^k**, jest to blok znajdujący się koło zieleniaka, **^kdrugie piętro^k**. Na drzwiach nie było ani wizytówki, ani numeru mieszkania. Tam przywitaliśmy się z Barbarą, z którą Wanda rozpowszechniała ulotki 4 X 1977 r. Jak zauważyłem, jest to mieszkanie co najmniej **^kczteropokojowe. Fenrych mówił mi, że Barbara wynajmuje to mieszkanie u jakiejś babci, prawdopodobnie rencistki^k**. Pokój Barbary ma wnękę, jest umeblowany starymi meblami. W pokoju Fenrych oddał Barbarze karton, który miał zawierać jakieś malowidło religijne, oraz położył we wnękę przedmiot, który miał w torbie. Nadmieniam, że Fenrych Barbarze przedstawił mnie również jako Janka ze Szczecina.

^kRysopis Barbary: wysoka, szczupła, zgrabna, oczy niebieskie, włosy czarne. Aktualnie jest studentką. Poprzednio była sekretarką w WSS „Społem”. Na środku pokoju na stole stała maszyna produkcji^k polskiej (marki nie zauważyłem). Fenrych powiedział, że jest to maszyna nie robiąca błędów. Zaś maszyna, którą ma Wanda, robi błędy, a to z uwagi na to, że **^kjest to maszyna z Zachodu^k** i nie posiada niektórych liter alfabetu polskiego. W sumie, jak mi oświadczył **^kFenrych, w Poznaniu ma do dyspozycji pięć maszyn, w tym dwie zachodnie i trzy polskie^k**. Z maszyn zagranicznych jedna znajduje się u Wandy. Z krajowych maszyn jedna, jak już wspomniałem, jest u Barbary, a druga, według oświadczenia Fenrycha, znajduje się **^kw sekretariacie Wydz[iału] Psychologii U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] na Ogrodach^k**. Wychodząc od Barbary, udaliśmy się na ulicę Głogowską do „Horteksu” na lody, gdzie byliśmy umówieni z „Cześkiem”. Przy konsumowaniu lodów Fenrych nadmienił, że jak dotąd nie mieli powielacza w Poznaniu i stąd mieli kło-

poty z powielaniem materiałów. Dodał, że metoda przepisywania ulotek na maszynie nie zdaje egzaminu, jest pracochłonna i zabiera dużo czasu. ^k**Jednakże teraz mają na dniach otrzymać powielacz wyżymaczkę (jak dosłownie wyraził się Fenrych) z Warszawy i ma on być zainstalowany w jego mieszkaniu**^k. Zadrwił sobie przy tym, mówiąc, że obok niego mieszka prezydent miasta, który nie będzie zdawał sobie sprawy, że pod jego boki powiela się masowo opozycyjne materiały. Fenrych żałował, że nie będzie mógł mnie zaprosić na zebranie członków SKS w Poznaniu, z którego mógłbym wyciągnąć praktyczne wskazówki do mojej działalności w Szczecinie. Spotkanie nie doszło do skutku. Miało się ono odbyć w poniedziałek w godzinach popołudniowych w jego mieszkaniu. ^k**Z uwagi na to, iż Fenrych jest przekonany, że mieszkanie to znajduje się pod obserwacją, chciał znaleźć inny lokal, lecz to mu się nie udało**^k. W związku z powyższym zebranie zostało bezterminowo odwołane. Fenrych wrócił następnie w rozmowie do swojego wyjazdu do Warszawy, gdzie uczestniczył na zebraniu K[lubu] I[nteligencji] K[atolickiej]. Mówił, że spotkał tam wiele znaczących osobistości biorących bezpośredni udział w ruchu korowskim i SKS. Wymieniał nazwiska, które niestety nie zapamiętałem, przypominam sobie jedynie, iż ^k**padło nazwisko malarki Spsychalskiej**²⁰ z Warszawy^k, której się on przedstawił jako kolega Czeška. Ona go natomiast zrozumiała, że on się podszywa pod Czeška i przyjęła ostrożną postawę w stosunku do niego. Siedzący z nami Czesiek skomentował to słowami „ale głupia”. Wynikałoby z tego, że Czesiek ma o wiele głębsze kontakty z K[lubem] I[nteligencji] K[atolickiej] [aniżeli] Fenrych. Ten ostatni powiedział, nie określając bliżej, [że] też będę zaproszony na zebranie K[lubu] I[nteligencji] K[atolickiej] w Warszawie. W międzyczasie Czesiek wtrącił do rozmowy bardzo charakterystyczną – jak mi się zdaje – uwagę. ^k**Powiedział, że wszystko, co usłyszałem i widziałem, odbywało się w ścisłym zakonspirowanym gronie. Pomimo iż władze depczą wokół nas, przesłuchują, biorą na spytki, niewiele wiedzą**^k. Wiadomo więc będzie, jeżeli po moim wyjeździe co[ś] by wyszło. Obruszyłem się, stwierdzając jednak flegmatycznie, że nie prosiłem się do Poznania. Czesiek i Fenrych uspokoili mnie, Czesiek zaś skonkludował, że absolutnie jestem poza podejrzeniem, jednakże muszą to powiedzieć z zasady dla nowo wstępujących członków SKS. Zbliżał się czas mojego odjazdu, pożegnałem

²⁰ Spsychalska – bliższych danych nie ustalono.

ich w „Horteksie”. Podziękowali mi, mówiąc „do rychłego zobaczenia”.^k**Idąc na dworzec, odniosłem wrażenie, że jestem dyskretnie obserwowany**^k. Nie wiem, czy jest to moja sugestia, czy fakt autentyczny, jednakże wydawało mi się, iż wokół siebie widziałem dwie te same osoby idące za mną ulicami. O godzinie 18.10 wsiadłem do pociągu pośpiesznego relacji Warszawa–Szczecin i około godz. 22.00 byłem w domu w Szczecinie.

„Pająk”

Omówienie i wnioski

Powyższa relacja tajnego współpracownika ps. „Pająk” jest sprawdzona. Świadczyć o tym mogą następujące fakty, które potwierdzone zostały przez Departament III i KW MO Poznań, tj. przywiezienie z Warszawy i rozkolportowanie w dniu 4 X br. 1000 sztuk ulotek w Poznaniu, odbyte zebranie grup opozycyjnych w Warszawie. Ponadto za powyższym świadczą mogą bezdebitowe ulotki i materiały, które Fenrych przekazał TW.

TW dobrze zaprezentował się w środowisku SKS w Poznaniu i cieszy się ich pełnym zaufaniem. Świadczyć mogą o tym następujące sprawy:

- ujawnienie mu form organizacyjnych, sposobów, środków i miejsc powielania ulotek oraz osób uczestniczących w czynnym kolportażu,
- zarekomendowanie go w Warszawie na wyjazd na zebranie instruktazowo-organizacyjne środowisk opozycyjnych w Łodzi,
- wskazanie TW Czumy jako sterującego działaniami opozycyjnymi w Szczecinie, ponadto proponuje się TW nawiązanie za ich pośrednictwem kontaktu z Czumą,
- zaangażowanie TW w charakterze organizatora SKS w Szczecinie, a zarazem koordynatora działalności wydawniczej opozycji na terenie woj. szczecińskiego z ukierunkowaniem na wszystkie środowiska społeczno-zawodowe.

Z informacji wynika, iż można zauważyć pewną ostrożność Fenrycha w stosunku do naszego TW. Przemawiać może za tym np. nieprowadzenie go pod wszystkie adresy, znamienne uwagi Czesława przestrzegające TW przed dekonspiracją działalności SKS, stosowanie w subiektywnym odczuciu TW obserwacji za nim.

Kierunki działania TW

- Podjęcie przez TW ps. „Pająk” zorganizowania w Szczecinie tzw. grupy SKS-u i przyjęcie w tym zakresie inicjatywy „Graczy” na teren

woj. szczecińskiego. W związku z tym utworzony zostanie przez TW D[ykusyjny] K[lub] F[ilmowy] działający przy klubie „Kontrasty”, gdzie skupieni będą działacze szczecińskiego SKS-u;

– po uzyskaniu rekomendacji od Fenrycha lub jego brata Przemysława TW nawiąże kontakt z Czumą i wyrazi zgodę na przygotowanie mu materiałów do adiustacji przeznaczonych do publikacji opozycyjnych;

[¹]

^m– **wykorzystanie możliwości TW ps. „Pająk” do wprowadzenia osobowych źródeł informacji Wydziału III KW MO w Szczecinie i Poznaniu celem prowadzenia głębszego rozpoznania wrogiej działalności oraz podjęcia działań dezintegrujących i neutralizujących wrogą działalność^m**;

– ściśle związanie kontaktów Fenrycha na terenie Szczecina z TW „Pająk”, aby tym samym odciąć Fenrycha od bezpośredniego wpływu i zneutralizować go w środowisku studenckim Szczecina;

– wzięcie udziału [przez] TW w zebraniu instruktazowo-szkoleniowym w Łodzi po uprzednim przygotowaniu i przeszkoleniu go w tym zakresie;

– przed realizacją powyższych założeń wszystkie przedsięwzięcia realizowane przez TW będą na bieżąco konsultowane z kierownictwem Departamentu III w Warszawie.

Uwaga

Wydział III KW MO w Poznaniu poinformowaliśmy, iż każde przedsięwzięcie wynikające z powyższej informacji musi być bezwzględnie konsultowane i uzgadniane z Departamentem III.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 125–140.

¹ Nieczytelna adnotacja odręczna na lewym marginesie.

^{m-m}Fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą na prawym marginesie.

1977 październik 20, Warszawa – Meldunek operacyjny sporządzony przez por. Jana Kurzełę, inspektora Wydziału III Departamentu III, dotyczący działalności SKS, tajne

Z uzyskanych danych od osobowych źródeł informacji wynika, że tzw. SKS podjął działania zmierzające do utworzenia tej nielegalnej organizacji studenckiej w Szczecinie. W tym celu student Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu Włodzimierz Fenrych, na stałe zamieszkały w Szczecinie, na polecenie „Graczy” nawiązał kontakt ze środowiskiem studenckim Szczecina. W rozmowie z TW ps. „Pająk” – pozostającym na kontakcie Wydz[iału III] KW MO w Szczecinie – zapoznał go ze swoją działalnością w SKS oraz polecił zaktywizowanie środowiska studenckiego i podjęcie działalności antysocjalistycznej. Przekazał do rozkolportowania szereg materiałów „Graczy” i SKS-u.

W związku z powyższą sytuacją został opracowany przez Wydz[iał] III Dep[artamentu] III MSW wspólnie z wydziałami III w Poznaniu i Szczecinie plan kombinacji operacyjnej mającej na celu:

- przechwycenie inicjatywy SKS-u na Szczecin i wprowadzenie do mającego powstać SKS-u szczecińskiego jak największą ilość osobowych źródeł informacji;
- wprowadzenie TW ps. „Pająk” do środowiska „Graczy” w Poznaniu (Stanisław Barańczak, członek Teatru Ósmego Dnia);
- wykorzystując możliwości „Pajaka”, wprowadzić do środowiska poznańskich „Graczy” osobowe źródła informacji Wydz[iału] III KW MO w Poznaniu, które mają możliwość wejścia w skład SKS-u mającego powstać w Poznaniu;
- wyeliminować wpływy W[łodzimierza] Fenrycha na środowisko studenckie Szczecina.

W dniu 29 IX 1977 r. w godz. od 18.00 do 3.00 w mieszkaniu Jacka Michałowskiego¹ w Warszawie odbyło się nielegalne zebranie antysocjali-

¹ Jacek Michałowski (ur. 1955) – psycholog, działacz opozycyjny, urzędnik państwowy. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz warszawskiego SKS, członek warszawskiego KIK.

stycznej grupy studentów U[niwersytetu] W[arszawskiego]. Uczestniczyło w nim kilkunastu studentów, w tym: Jan Ajzner, Tomasz Grzegorzcyk², Piotr Łukasiewicz, Urszula Doroszevska, Agnieszka Lipska, J[an] T[omasz] Lipski³, Jacek Michałowski, Andrzej Zdziarski. W czasie spotkania omawiano tzw. tezy do dyskusji nad niezależnym ruchem studenckim opracowane przez P[iotra] Łukasiewicza, L[udwika] Dorna i S[ergiusza] Kowalskiego i postanowiono, że należy je kolportować w środowisku studenckim. Ponadto omawiano sprawę utworzenia w Warszawie SKS-u, ale nie podjęto ostatecznej decyzji o terminie jego powstania. Część zebranych była zdania, że należy poczekać około 4–6 tygodni w celu rozpoznania sytuacji na uczelni oraz uzyskania wpływów wśród studentów I roku. Do tego celu mają być wykorzystane organizowane w październiku rajdy turystyczne i spotkania.

Następną kwestią poruszoną w czasie zebrania była sprawa „szkowania” A[ndrzeja] Zdziarskiego przez organy władzy. W związku z tym uznano, że środowisko studenckie nie może być wobec tej sprawy obojętne i winno zaprotestować w formie petycji, ale nic konkretnego nie ustalono.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 13–15.

² Tomasz Grzegorzcyk (ur. 1954) – wówczas student psychologii UW, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR.

³ Jan Tomasz Lipski (ur. 1953) – socjolog, dziennikarz, działacz opozycyjny. Działacz warszawskiego KIK, uczestnik protestów w sprawie zmiany konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz warszawskiego SKS, w stanie wojennym internowany.

1977 listopad 1, [Kraków] – Informacja operacyjna TW ps. „Return”
spisana z taśmy magnetofonowej, tajne specjalnego znaczenia

W ub[iegłym] tygodniu L[iliana] Batko była w Warszawie, gdzie spotkała się z Macierewiczem¹. Miała do niego pretensje, że dotychczas nie ma jeszcze „Indeksu”. Macierewicz stwierdził, że „Indeks” robi grupa ludzi: Dorn, Doroszevska, Ajzner, Lipska i oni są za to odpowiedzialni. Batko uzgadniała też z Macierewiczem sprawę powielenia w W[arsza]wie większej ilości oświadczenia w sprawie „resów”². Batko mogła przywieźć do Krakowa niewielką ilość „Indeksu”, który w tym czasie był powielany w mieszkaniu zmarłej ciotki Lipskich przy ul. [...] (lub [...]). Batko jednak nie skontaktowała się z Dornem, gdyż po prostu nie lubi tego człowieka ze względu na jego despotyczny charakter – autokratyczny sposób odnoszenia się do ludzi.

W Warszawie SKS wydał dotychczas dwa oświadczenia, które zostały rozkolportowane. Jedno dotyczy powstania SKS-u, celu i zamierzeń, a drugie dotyczy studenta Grzywaczewskiego. Warszawski SKS liczy 9 osób. Są to: Dorn, Doroszevska, Kawalec Stefan, Cywiński (kuzyn Bogdana), Bułat³, Worwong⁴, Kęcik⁵ i dwie osoby z A[kademii] T[eologii] K[atolickiej].

¹ Antoni Macierewicz (ur. 1948) – historyk, działacz opozycyjny, polityk. Lider I Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. R. Traugutta („Czarna Jedyńka”), w 1967 r. twórca tajnej Ligi Niepodległościowej, uczestnik Marca '68, aresztowany, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR, następnie KSS „KOR”, od 1977 r. redaktor naczelny „Głosu”, 1980–1981 działacz NSZZ „Solidarność”, redaktor „Wiadomości Dnia”, w stanie wojennym aresztowany, uciekł z więzienia, ukrywał się do 1984 r. W latach 1991–1993 i 1997–2005 poseł, 1991–1992 minister spraw wewnętrznych, 2006 wiceminister obrony narodowej.

² „Resy” (lub „cymelia”) – druki, głównie emigracyjne, przechowywane w bibliotekach naukowych, w praktyce nieudostępniane. Krakowski SKS zorganizował akcję mającą na celu umożliwienie korzystania z nich przez studentów i pracowników naukowych.

³ Jakub Bułat (ur. 1956) – księgarz, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel warszawskiego SKS, 1980–1981 założyciel i redaktor naczelny „Czerwonego Kapturka”, 1980–1981 działacz NZS na UW.

⁴ Właśc. Michał Worwąg (ur. 1956) – filozof, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel warszawskiego SKS, 1980–1981 członek redakcji „Czerwonego Kapturka”.

⁵ Wiesław Piotr Kęcik (ur. 1946) – nauczyciel, działacz opozycyjny. W 1970 r. członek „Ruchu”, aresztowany i skazany na 3,5 roku więzienia, współpracownik KOR, od 1978 r. członek KSS „KOR”, współorganizator wrocławskiego SKS, współorganizator niezależnego ruchu chłopskiego, 1979–1980 członek redakcji „Płacówki”, współtwórca NSZZ „Solidarność” RI, 1980–1981 wydawał „Solidarność Wiejską”, w stanie wojennym internowany, 1985–1991 na emigracji w Szwecji.

Do KSS „KOR” w najbliższym okresie czasu przystąpić ma 6 osób: Kołakowski, Lityński⁶, Blumstein⁷, Wujec⁸, Celiński, Romaszewski⁹. KSS „KOR” liczy na Kołakowskiego z uwagi na jego pośrednie możliwości poparcia w sprawie wykorzystania funduszy płynących z zagranicy. W ostatnim okresie dyskutowano w łonie KSS^a nad sprawą rozdzielenia tych funduszy równo na KSS „KOR” i ROPCiO, przeciwnikiem tego jest m.in. Rybicki¹⁰. Dalszym etapem będzie przyjęcie do KSS innych osób z terenu kraju, jak np. Malewska¹¹ z Krakowa i inni.

^a *Ręcznie przerobiony maszynowy skrót SKS.*

⁶ Jan Lityński (ur. 1946) – matematyk, działacz opozycyjny, polityk. Zaangażowany w grupie „komandosów”, uczestnik Marca '68, aresztowany i skazany na 2,5 roku więzienia, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, 1976–1980 w redakcji „Biuletynu Informacyjnego”, 1977–1981 członek redakcji „Robotnika”, w 1977 r. w redakcji „Głosu”, od 1978 r. w redakcji „Krytyki”, doradca regionalnych struktur NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, następnie aresztowany, zwolniony w 1983 r., ukrywał się do 1986 r., 1984–1986 w RKW, w 1987 r. współzałożyciel Kręgu Przyjaciół Solidarności Polsko-Czechosłowackiej, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, 1989–2001 poseł na Sejm.

⁷ Właśc. Seweryn Blumsztajn (ur. 1946) – dziennikarz, działacz opozycyjny. Zaangażowany w grupie „komandosów”, uczestnik Marca '68, aresztowany i skazany na 2 lata więzienia, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, 1976–1980 członek redakcji „Biuletynu Informacyjnego”, w 1977 r. członek redakcji „Głosu”, współtwórca Agencji Informacyjnej „Solidarności”, w 1981 r. członek redakcji „Biuletynu Pism Związkowych i Zakładowych” i „Niezależności”, 1981–1989 na emigracji we Francji, w 1985 r. niewpuszczony do kraju.

⁸ Henryk Wujec (ur. 1941) – fizyk, działacz opozycyjny, polityk. Uczestnik Marca '68, od 1972 r. w warszawskim KIK (1980–1981 członek zarządu), uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, 1978–1981 członek redakcji „Robotnika”, działacz NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. w prezydium MKZ, następnie Zarządu Regionu Mazowsze, członek Komisji Krajowej, w stanie wojennym internowany, potem aresztowany, zwolniony w 1984 r., 1986–1989 członek RKW, 1988–1990 sekretarz Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–2001 poseł na Sejm, 1999–2000 sekretarz stanu w ministerstwie rolnictwa.

⁹ Zbigniew Romaszewski (ur. 1940) – fizyk, działacz opozycyjny, polityk. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, współtwórca Biura Interwencyjnego KOR, 1980–1981 kierował Komisją Interwencji i Praworządności Regionu NSZZ „Solidarność” Mazowsze, w 1981 r. w prezydium Zarządu Regionu i Komisji Krajowej, w stanie wojennym ukrywał się, współtwórca Radia „Solidarność”, członek RKW, w 1982 r. aresztowany i skazany na 4,5 roku więzienia, zwolniony w 1984 r., 1986–1989 kierował Komisją Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność”, 1988–1989 członek Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. Od 1989 r. senator, w 1992 r. przewodniczący Komitetu ds. Radia i Telewizji.

¹⁰ Józef Rybicki (1901–1986) – nauczyciel, konspirator, działacz opozycji. Uczestnik wojny 1920 r., w czasie II wojny światowej w AK, członek Zrzeszenia WiN, 1947–1954 więziony, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR i KSS „KOR”.

¹¹ Hanna Malewska (1911–1983) – pisarka i publicystka.

W dniu 29 X br. o godz. 18.00 w mieszkaniu Mikołajskiej¹² odbyło się zebranie kolegium redakcyjnego „Indeksu”, gdzie dyskutowano nad sprawą drugiego numeru pisma. W dniu 30 X br. w mieszkaniu Blajfer^b odbyło się kolejne spotkanie tego kolegium. Ze względu na to, że nie uzgodniono wszystkich spraw, planuje się następne spotkanie w Krakowie w dniu 3 lub 4 XI 1977 r. z udziałem członków kolegium redakcyjnego „Indeksu” w mieszkaniu Sonika.

W dniu 31 X br. w godzinach rannych tajny współpracownik wraz z Ajznerem i Doroszewską udał się do mieszkania zmarłej ciotki Lipskich, ob. Bigelmaier Walerii¹³, przy ul. [...], gdzie znajduje się ok. 800 egz. powielonego pisma „Indeks”. Ww. złożyli około 30 egz., na co poświęcili kilka godzin. Pismo to było powielane w tym mieszkaniu przez Ajznera, Doroszewską, Lipską, Dorna i Kowalskiego. Cała praca zajęła im kilka dni. Robili to w dniach 28–30 X br.

Powielacz dostali od Chojeckiego¹⁴. Po wykonaniu pracy prawdopodobnie oddali powielacz, gdyż w dniu 31 X br. nie było go już w ww. mieszkaniu. Ajzner stwierdził, że w Warszawie jest tylko jeden powielacz i dlatego jest bardzo intensywnie eksploatowany przez poszczególne grupy ludzi, które zajmują się danym pismem.

Podczas pobytu u Macierewicza TW został poinformowany, że w ostatnim okresie czasu Aleksander Smolar¹⁵ – redaktor naczelny „Aneksu” – poinformował telefonicznie Moczulskiego, iż chciałby położyć kres dotychczasowym nieporozumieniom i chce jemu udostępnić łamy „Aneksu” dla wszystkich spraw, które uzna za istotne.

^b *W tekście* Bleifer.

¹² Halina Mikołajska (1925–1989) – aktorka, działaczka opozycyjna. Uczestniczka protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członek KOR i KSS „KOR”, współzałożycielka TKN, w stanie wojennym internowana, 1988–1989 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

¹³ Waleria Bigelmeier (zm. 1977) – krewna Marii Lipskiej, żony Jana Józefa.

¹⁴ Mirosław Chojecki (ur. 1941) – chemik, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68 i protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członek KOR i KSS „KOR”, twórca i pierwszy szef NOW-ej, 1981–1990 na emigracji we Francji, od 1982 r. wydawca pisma „Kontakt”.

¹⁵ Aleksander Smolar (ur. 1940) – publicysta, politolog. Zaangażowany w grupie „komandosów”, uczestnik wydarzeń Marca '68, aresztowany, 1971–1989 na emigracji, od 1973 r. kierował pismem i wydawnictwem „Aneks”, 1976–1980 rzecznik KOR i KSS „KOR” za granicą.

Macierewicz wręczył TW 15 egz. „Głosu”¹⁶, 1 egz. „Opinii”¹⁷ oraz 1 egz. „U progę”¹⁸.

Macierewicz zaproponował TW, by napisał krótki tekst do „Głosu” na temat wyrażania przez SKS poglądu w związku z powstaniem KSS „KOR”. W artykule tym wyrazić ma pozytywne odczucia członków SKS w związku z powstaniem KSS. Zaproponował też, by został stałym korespondentem „Głosu” na Kraków.

Macierewicz stwierdził też, że między^c nim a Michnikiem nadal istnieją znaczne rozbieżności w zakresie wizji przyszłych wydarzeń w naszym kraju. Według Michnika władza będzie musiała ustąpić i iść na pertraktacje z opozycją. Aktualnie więc nie należy iść na ostre konfrontacje z władzą, gdyż jest trudna sytuacja gospodarcza w kraju itp.

Natomiast Macierewicz jest zdania, że tylko konkretne i zdecydowane działania mogą przynieść powodzenie. Macierewicz uważa, że można nawet w obecnej sytuacji gospodarczej wygrać wybory w kraju.

Sprawa tzw. resów w Krakowie została odłożona do 15 XI br. Tekst oświadczenia w sprawie „resów” napisany przez TW został odrzucony jako mało bojowy. Tekst ten prawdopodobnie napisał Wildstein lub Ruszar i zostanie powielony w W[arsza]wie w ilości ponad 1 tys. egz.

W najbliższym okresie czasu Batko lub ktoś inny pojedzie do W[arsza]wy do Macierewicza z tekstem oświadczenia w sprawie tzw. resów w celu jego powielenia. W dniu 5 XI br. planowane jest w Krakowie spotkanie członków SKS-u z Kuroniem.

W nawiązaniu do sprawy przechowywania przez grupę warszawską pisma „Indeks” w ilości około 800 egz. w mieszkaniu przy ul. [...] istnieje

^c *Odręcznie wpisane łączy.*

¹⁶ „Głos” – pismo niezależne, założone w 1977 r., z przerwami ukazuje się do dziś. Na początku istnienia pisma doszło do konfliktu pomiędzy jego redaktorami – Adamem Michnikiem i Antonim Macierewiczem, w wyniku którego redakcję opuściły osoby związane z tym pierwszym. W kolejnych latach pismo redagowali m.in. Ludwik Dorn, Urszula Doroszevska, Jakub Karpiński, Antoni Macierewicz, Piotr Naimski, Wojciech Onyszkiewicz, Zbigniew Romaszewski.

¹⁷ „Opinia” – pismo ROPCiO, w latach 1977–1981 ukazały się 54 numery. Do czerwca 1978 r. główną rolę w redakcji odgrywał Leszek Moczulski, który został następnie odsunięty. W skład redakcji wchodził m.in. Jerzy Brykczyński, Andrzej Czuma, Kazimierz Janusz, Emil Morgiewicz, Adam Wojciechowski, Wojciech Ziemiński, sekretarzem redakcji był Jan Dworak.

¹⁸ „U progę” – pismo niezależne, w latach 1976–1977 ukazało się 12 numerów, które redagowali Krystian Brodacki, Emil Morgiewicz, Jacek Wegner, Adam Wojciechowski.

możliwość ich przechwycenia w takiej sytuacji, gdy do wspomnianego mieszkania uda się lub będzie tam przebywał ktoś z ww. osób, tj. Ajzner, Doroszevska, Lipska.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 155–157.

1977 listopad 18, Szczecin – Informacja TW ps. „Konstancja” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne

W dniu 17 bm. o godz. 13.00 byłem umówiony z Parchimowiczem¹ w Bramie Królewskiej. Do Bramy przyszedłem ok. godz. 12.00, usiadłem przy stoliku z kolegą Andrzejem Wojcieszkiem². Zaraz po moim wejściu wszedł Parchimowicz, tłumacząc, że nie był na wykładach, ponieważ musi przeczytać jakąś ważną książkę na jutro, tj. 18 XI 1977 r., i dlatego nie możemy pójść tam, gdzie planowaliśmy. Dodał, że ma parę spraw:

– Moczulski nie przyjedzie do Szczecina w zaplanowanym terminie, przyjedzie później, prawdopodobnie za tydzień. Spotkanie z Moczulskim odbędzie się w sali na „Skarbówku”, o ile ta sala będzie ogrzewana. Może ona pomieścić 100 osób i prawdopodobnie tyle będzie.

– Interesowała go sprawa mojego mieszkania. Potwierdziłem, że już otrzymałem. Pragnął obejrzeć je, na co ja wyraziłem zgodę. Zapytał, czy zgodziłbym się w razie takiej potrzeby udostępnić mieszkanie na spotkania, przechowanie materiałów. Zgodziłem się, o ile to będzie się odbywało w wąskim gronie zaufanych osób. Na temat oficjalnego wykorzystania lokalu nie było mowy i nie wyraziłem zgody. Pytał również, **czy można byłoby tam drukować za pomocą powielacza, który ma Parchimowicz**^a. Odmówiłem mu, gdyż w przypadku jakiegokolwiek wpadki niszczy mnie oraz lokal. Parchimowicz wyraźnie zaznaczył, że posiada powielacz własnej roboty, o którym nic uprzednio nie mówił. Pytał nawet, czy można by ten powielacz przechować u mnie. Do tej pory powielacz znajduje się w jego domu. Wyraziłem zgodę, pod warunkiem że powielanie nie będzie się odbywać **w moim mieszkaniu**^b.

– Interesował się farbą drukarską. Wypytywał się, czy już ją posiadam, gdyż bardzo mu na tym zależy, oraz czy ten ktoś nie mógłby załatwić częściej, oczywiście za pełną odpłatnością. Stwierdziłem, że zupełnie

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

^{b-b} Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.

¹ Wiesław Parchimowicz (ur. 1958) – wówczas student historii WSP w Szczecinie, tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Anka” rozpracowywał szczeciński SKS, ROPCiO, RMP i Wydawnictwo im. Konstytucji 3 Maja.

² Andrzej Wojcieszek – bliższych danych nie ustalono.

się nie orientuję, nie sędzę, aby mógł to robić częściej, gdyż zdobycie jej z zakładu jest rzeczą bardzo trudną.

– Wspominał, że dziś, **°tzn. 18° [XI]**, dostarczy mi ulotkę, którą częściowo sam napisał, a częściowo korzystając z materiałów „Kultury”. Prosił, aby ulotkę powielić w jak największym nakładzie. Odpowiedziałem, że nie będę mógł powielić więcej niż 50 egz., ponieważ brak papieru i możliwości.

– Wspominał również o aktualnej sytuacji opozycji w kraju, zaznaczając, że jedynym aktywnym punktem jest Warszawa, Kraków działał tylko po śmierci Pyjasa, a Poznań konkretnie nigdy nie działał. Obecnie istnieje potrzeba zorganizowania w Szczecinie prężnego ruchu. Podając przykład poznański, mówił, że działa tylko Barańczak, a reszta osób jest niezorientowana. W Szczecinie odpowiednikiem Barańczaka jest Czuma. Narzekał, iż szkoda, że nie ma większej możliwości powielania. Przykładowo ostatni nakład „Bratniaka” wyszedł w małej ilości i małym formacie (liczy ok. 90 stron). Powielanie tego wyczerpałoby cały papier, jakim ja mogę dysponować. Czasopismo to ma mi dostarczyć i wydaje mi się, że będzie prosił o zwrot, gdyż jest mało egzemplarzy.

Parchimowicz wyjaśnił, iż do Czumy nie możemy się wybrać **°17 bm.°**, gdyż ma do przerobienia jakiś materiał i dodał, że wybierzemy się do niego dzisiaj, tj. 18 bm.

Umówiliśmy się w Bramie o godz. 12.00 zaraz po wykładzie. Ma mi dostarczyć te materiały, plan Berlina oraz adres berliński, na jaki mam się zgłosić. Nawiązując do mojego wyjazdu do Berlina, wspominał, że spotkam tam się również z osobnikiem z Poznania, o którym wyrażał się niepocholebnie mówiąc, że jest to osoba, która nie wie, co chce, niezorientowany, niemniej ma brutalne metody działania. Osobnik ten ma nazywać się Stasiak³. Stasiak będzie wracał do Polski tym samym pociągiem co ja. Parchimowicz kilkakrotnie ostrzegwał mnie, abym nie jechał z nim i żeby nie do niego w ogóle się nie przyznawał.

Z rozmowy dotyczącej mojego wyjazdu do Berlina wywnioskowałem, że tę rzecz, którą ma przywieźć nieznany mi osobnik, mam zabrać ja i przekazać dalej Parchimowiczowi, resztę bagażu wraz z właścicielem wyekspediować do Krakowa pod wskazany adres przez Parchimowicza.

^{°°} *Fragment podkreślony odręcznie.*

³ Stasiak – bliższych danych nie ustalono.

Wypytywałem Parchimowicza o zawartość bagażu. Parchimowicz nie był w stanie lub nie chciał bliżej sprecyzować. Stwierdził natomiast, że to nie będzie [ani] duże ani ciężkie. W walizce, w której będzie znajdował się bagaż, będą również rzeczy osobiste tego człowieka. Parchimowicz dodał, iż będę uprawniony do skontrolowania tego bagażu i wybrania najlepszego sposobu przewiezienia przez granicę. Pod koniec rozmowy Parchimowicz pytał o kolegę, z którym siedziałem przy stoliku, tj. A[ndrzeja] Wojcieszka. Odpowiedziałem, że znam go już trzy lata, obecnie ćwiczy w mojej sekcji, jest żeglarzem. Wówczas Parchimowicz dodał, że go również zna ze szkoły L[iceum] O[gólnokształcącego] nr 1, gdyż razem do niej chodzili. Pytał, czy można na niego liczyć i mu ufać. Odpowiedziałem, że tak. Nie komentowałem, czy wyrazi zgodę na tego typu działalność, w co osobiście nie wierzę, gdyż bardzo zależy mi na pływaniu na statkach rybackich.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 201–203.

1977 listopad 21, Szczecin – Informacja TW ps. „Konstancja” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne specjalnego znaczenia

Zgodnie ze zleconym mi zadaniem w dniu 18 XI br. o godz. 15.00 spotkałem się w Bramie Królewskiej przy ul. Hołdu Pruskiego z Wiesławem Parchimowiczem. Zauważyliśmy, że przy jednym ze stolików siedzi Rotter¹, aby uniknąć z nim spotkania, wyszliśmy z Bramy, udając się do kawiarni „Plantowa”. Po drodze, gdy przechodziliśmy koło aresztu KW MO. Parchimowicz stwierdził, iż siedział tu 48 godzin w czerwcu br., gdy MO ujawniła w jego mieszkaniu materiały opozycyjne. Stwierdził, iż nie pragnąłby tego drugi raz przeżyć. Największą dolegliwość sprawiła mu pełna izolacja oraz beczynność.

W kawiarni „Plantowa” zapytałem Parchimowicza, czy wie, co mam przywozić z Berlina. Zaczęłem mu wymieniać przy tym, jakie niebezpieczeństwa grożą mi na granicy. W związku z tym taki wyjazd trzeba dobrze przygotować, dokonać rekonesansu trasy, a dopiero później zdecydować się na sposób przerzutu. Parchimowicz przyznał mi rację w całej pełni. Powiedział, że nawet nie wyobrażał sobie, z jakim ryzykiem może wiązać się ten wyjazd. Konkretnie przewoził będę stamtąd walutę obcą – 2,5 tys. dolarów USA. Adres berliński, na którym przekazane mi zostaną pieniądze, poda jutro. **W związku z tym, iż Parchimowicz przyjął moje uwagi dot[yczące] dalszego przygotowania podróży, powiedział, że walutę tę należy odebrać w przeciągu następnego tygodnia. Dzień mogę sobie sam wybrać. Walutę w Szczecinie należy przekazać ks. Czumie. Zaznaczył przy tym, iż wymieniony ma całą kasę, on zaś tylko dysponuje małymi kwotami na bieżące wydatki^a.** Termin odebrania waluty musi nastąpić do końca przyszłego tygodnia, ponieważ za około 10 dni przywieziona zostanie przez marynarza (nie podał mi jego nazwiska) drukarnia z Zachodu, za którą trzeba zapłacić mu 230–280 dolarów USA – w zależności od typu drukarni. Marynarz ma przekazać tę drukarnię na terenie portu. Wyraźnie on zastrzegł sobie, iż nie chce załatwić tej transakcji na mieście. Parchimowicz powiedział, że ja zostałem wytypowany do

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie pionową linią na lewym marginesie.

¹ Rotter – bliższych danych nie ustalono.

wykonania tego zadania ze względu na posiadane walory [i] znajomości w porcie. Odpowiedziałem, że postaram się to zrealizować.

Zaznaczył, iż nadal aktualne jest przekazanie krakowskiego adresu osobnikowi o nazwisku Bijak lub Bujak² (wspomniałem o nim w jednej z poprzednich relacji), który w poniedziałek przyjeżdża z Berlina do Szczecina. Na mnie spoczywa więc to zadanie. Parchimowicz podkreślił, że w poniedziałek wyjeżdża do Warszawy, aby [się] spotkać, jak się wyraził, z „Moczulem”, tj. Leszkiem Moczulskim.

W trakcie prowadzonej rozmowy wyjął z plastikowej torby kilka luźnych kartek z miesięcznika „Kultura” paryska. Pokazał mi tam zamieszczone dwa artykuły, na których bardzo mu zależy, pt. *Do społeczeństwa polskiego*³ oraz *W siódlach kryzysu gospodarczego*⁴. Chciał, abym przepisał je na maszynie. Odpowiedziałem, że nie mam w tej chwili takich możliwości. Prosił mnie więc, abym bezpośrednio powielił je na ksero każdy w ilości 5 egz. Poinstruował mnie, abym przy powielaniu zakrył numery stronic oraz nadruki znajdujące się na górnej części każdej strony. Podkreślił, aby na osobnej karcie wyeksponować osoby figurujące pod tekstem *Do społeczeństwa polskiego*. Powiedziałem, że zrobię mu to za kilka dni.

Parchimowicz pytał mnie, czy mogę postarać się o nową maszynę do pisania, chodzi mu o taką, która nie ma zniszczonych czcionek. Powiedziałem, że w tej sprawie nic nie mogę mu pomóc.

Jeszcze raz powrócił do tematu farby drukarskiej. Stwierdziłem, że w najbliższym czasie będę ją miał. Był z tego bardzo zadowolony. Cieszył się, że już mebluje swoje własne mieszkanie. Powiedział, że jest to fajny nabytek dla działalności opozycyjnej. Zapytał, czy można będzie korzystać z mojego mieszkania w celu przechowywania materiałów, organizowania spotkań. Zgodziłem się pod warunkiem, iż nie będzie ono służyło jako miejsce oficjalnych spotkań, zebrań, tłumacząc to konspiracją. Zgodziłem się również na doraźne przechowywanie jego ręcznego powielacza. Pod koniec spotkania Parchimowicz powiedział, że ma dzisiaj dyżur w punkcie konsultacyjnym⁵ od godz. 17.00. Jednak z braku czasu przyjdzie tam

² Bijak (Bujak) – bliższych danych nie ustalono.

³ *Do społeczeństwa polskiego*, „Kultura” (Paryż) 1977, nr 5, s. 153–156.

⁴ Prawdopodobnie chodzi o cykl tekstów A. Gutowskiego, *Manowce polityki gospodarczej PRL*, „Kultura” (Paryż) 1977, nr 4, s. 76–87; *ibidem*, nr 6, s. 73–84; *ibidem*, nr 10, s. 63–70.

⁵ Punkty konsultacyjno-informacyjne były terenowymi przedstawicielstwami ROPCiO, ich adresy podawano do publicznej wiadomości. Szczeciński PKI mieścił się przy ul. Bohaterów Warszawy.

godzinę później. Zaznaczam, iż nie podał mi adresu punktu. Bardzo prosił mnie, abym z nim poszedł na dyżur. Odmówiłem, mówiąc, iż od godz. 18.00 muszę pracować w „Kontrastach”. Zauważyłem, że był z tego bardzo niezadowolony. O punkcie konsultacyjnym nic bliższego nie mówił poza tym, iż jest tam bardzo mała frekwencja. Umówiliśmy się, że jutro o godz. 12.00 spotkamy się u niego w domu. Stamtąd, jak nadmieniał Parchimowicz, pójdziemy do ks. Czumy, ponieważ u niego musimy omówić sprawę planowanego wyjazdu do Berlina i przejęcia drukarni przywieszanej z Zachodu. Zazaczył przy tym, iż u ks. Czumy jestem już dawno zaanonsowany przez Włodka Fenrycha. Po spotkaniu z Czumą mamy udać się na punkt konsultacyjny.

Po wyjściu z „Plantowej” Parchimowicz wypytywał mnie o sytuację rodzinną. Powiedziałem, że moja matka była aktywnym członkiem AK, brała udział w Powstaniu Warszawskim. Stwierdziłem, że mam wujka pułkownika armii amerykańskiej, który rezyduje w RFN w siłach NATO. Parchimowicza bardzo to zainteresowało. Zapytał, czy utrzymuję z nim kontakt. Powiedziałem, że w następnym roku mam otrzymać od niego zaproszenie na wyjazd. Parchimowicz wtrącił, iż zaproszenie to jeszcze nie [koniec], wszystko zależy od tego, czy cię z Polski puszcza.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 204–206.

1977 listopad 22, Szczecin – Informacja TW ps. „Konstancja” spisana z taśmy magnetofonowej, tajne specjalnego znaczenia

W sobotę z Parchimowiczem byłem umówiony na godz. 12.00 na ulicy 26 Kwietnia. Parchimowicz zjawił się mniej więcej o godz. 12.00–12.15. Rozmawiałem z nim bardzo krótko, ponieważ wnosilem meble do mieszkania wspólnie z Jasińskim¹, Wojcieszkiem oraz osobnikiem, którego nazwiska nie pamiętam – zaczął niedawno ćwiczyć w sekcji karate. Umówiłem się z Parchimowiczem na godz. 15.00 pod kinem „Coloseum” i mieliśmy iść do Czumy. Na spotkanie nie mogłem się udać, gdyż wybiłem nogę przy wnoszeniu mebli. Z uwagi na to, iż nie mogłem sam chodzić o własnych siłach, poprosiłem Jasińskiego, aby skontaktował mnie z Parchimowiczem. Jasiński obiecał swoją pomoc.

Parchimowicz zgłosił się do mojego mieszkania dzisiaj, tj. 21 XI 1977 r., około godz. 14.00. Na wstępie zapytał, jak długo goić się będzie moja noga. Odpowiedziałem, że gips dzisiaj zdejmę i za parę dni będę mógł dobrze chodzić. Wówczas zapytał, czy będę mógł jechać do Berlina, podając mi adres: Berlin, Alexanderplatz 30 lub 34. Mam się zgłosić do starszego człowieka, dość wysoki, łysiejący, siwy, z wąsami o nazwisku Peter Bell² – fonetycznie tak zrozumiałem. Odpowiedziałem, że będę mógł do niego pojechać, lecz muszę trochę odczekać. Chodziło o to, abym udał się do wymienionego do końca tygodnia. Sprawę przewozu waluty zostawił w mojej kompetencji.

Następnie zapytał, czy nie mam znajomego marynarza, który nie bałby się zaryzykować, ponieważ on nie ma, a jest pilna potrzeba. Oprócz drukarni, która ma być przywieziona przez jego znajomego marynarza, który odmówił dalszej pomocy, jest zakupione ksero w którymś z portów skandynawskich lub RFN. Jest ono zakupione dość dawno, a nie ma możliwości jego przywozu. Wypytywał o moich kolegów z W[yższej] S[zkoły] M[orskiej], ewentualnie znajomych, którzy pływają, czy nie znalazłbym kogoś celem przywiezienia tego za opłatą.

¹ Ryszard Jasiński – działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, członek Rady Zespołów Inicjatywy Obywatelskiej.

² Peter Bell – bliższych danych nie ustalono.

Następnie pytał o możliwość zainstalowania telefonu w moim mieszkaniu. Po zorientowaniu się, że istnieje, poprosił, czy nie mógłbym załatwić telefonu również w jego mieszkaniu.

W dalszej rozmowie Parchimowicz wyjaśnił, że nie pojechał do Warszawy, ponieważ do Szczecina przyjechał Andrzej Czuma³. Parchimowicz scharakteryzował całą rodzinę Czumów. Wymienił Andrzeja, Benedykta⁴, pozostałych imion nie pamiętam. Jest ich chyba pięciu. Zamieszkują w Łodzi, Rzeszowie, Szczecinie i bodajże w Warszawie. Andrzej Czuma przyjechał do Szczecina w sobotę, w poniedziałek prawdopodobnie ma wyjechać. W bardzo wąskim gronie odbyło się z nim spotkanie u Czumy Huberta. Parchimowicz wspominał również o spotkaniu z Moczulskim, które nie odbędzie się w bieżącym miesiącu. Zostało przełożone na początek stycznia 1978 r. Uważam, że Parchimowicz chcąc uniknąć wyjazdu do Berlina, podał, że ma pilny wyjazd do Warszawy, z którego zrezygnował, tłumacząc się, że miał spotkanie z Andrzejem Czumą.

W czasie rozmowy wypytał o mojego szwagra Malisza⁵, który w tych dniach ma przyjechać do Polski. Od Jasińskiego dowiedział się, że mieszka w Szwecji i jest muzykiem. Pytał, czy Malisz nie mógłby czegoś przynieść, gdyż jako muzyk podróżuje ze sprzętem oraz jedzie samochodem, w związku z czym przywiezienie tego czegoś ze sprzętem nie będzie żadnym problemem.

Ponadto wypytywał mnie o farbę drukarską. Stwierdziłem, że u tego człowieka jeszcze nie byłem, gdyż nie wiem, na którą zmianę pracuje. Pytał również o termin wykonania ulotki. Odpowiedziałem mu, iż mam to na uwadze i po wyleczeniu nogi to wykonam.

Jestem z Parchimowiczem umówiony dzisiaj na godz. 18.30 przy ul. 26 Kwietnia.

„Konstancja”

³ Andrzej Czuma (ur. 1938) – prawnik, działacz opozycyjny, polityk. W latach 1965–1970 współzałożyciel i członek „Ruchu”, aresztowany i skazany na 7 lat więzienia, współzałożyciel ROPCiO, 1977–1981 członek redakcji „Opinii”, doradca regionalnych struktur NSZZ „Solidarność” w Katowicach, w 1981 r. redaktor „Wiadomości Katowickich”, w stanie wojennym internowany, od 1985 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Od 2006 r. poseł.

⁴ Benedykt Czuma (ur. 1941) – konstruktor, działacz opozycyjny. W latach 1965–1970 członek „Ruchu”, aresztowany i skazany na 6 lat więzienia, uczestnik ROPCiO, członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej, w 1981 r. członek redakcji „Solidarności Ziemi Łódzkiej”, w stanie wojennym internowany.

⁵ Malisz – bliższych danych nie ustalono.

Omówienie

Z powyższej informacji wynika, iż grupa opozycyjna podejmie przygotowania do stworzenia prężnego ośrodka antysocjalistycznego z silnie rozbudowanym technicznym zapleczem dla kolportażu swoich wydawnictw w Szczecinie.

Kierunki działania

- Doprowadzić do wyjazdu TW do Berlina. Stwierdzić, jakie istnieją powiązania między opozycją w kraju a wskazanymi osobami w Berlinie.
- Wytypowanie TW ze środowiska marynarskiego w celu wykorzystania go do planowanych operacji przez opozycję.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 210–211.

1977 listopad 28, Warszawa – Notatka informacyjna dotycząca działalności SKS na Uniwersytecie Warszawskim, tajne

W dniu 28 XI br. od KO „Tarnowiecki” uzyskano następujące informacje i ulotki:

1. Od kierownictwa SKS-u – P[iotr] Łukasiewicz i L[udwik] Dorn – V rok socjologii – SKS (a prawdopodobnie ROPCio) dysponuje danymi na temat wysokości budżetu rocznego MSW od roku 1970 (z wyjątkiem roku 1972). Budżet na br. według tezy SKS-u ma wynosić 23,5 mld zł i zwiększał się o 3 mld zł rocznie. Przy pomocy tych danych próbują „udowodnić”, że Polska jest „krajem policyjnym”. Artykuł na ten temat ma się ukazać w najbliższym numerze „Opinii”¹.

2. Źródło twierdzi, że SKS korzysta z usług drukarni katolickiego pisma „Więź”, mieszczącej się przy Klubie Inteligencji Katolickiej na skrzyżowaniu ul. Kopernika i al. Na Skarpie. Raz w tygodniu (zawsze w inny dzień tygodnia) działacze SKS-u odbierają tam materiały (źródło nie wie, jakie: drukowane, czy powielane).

3. Ścisłą współpracę z SKS-em w Warszawie nawiązał w ostatnich dniach student Politechniki Gdańskiej – Błazechowski^a.

4. Według źródła współpracę z SKS-em zerwał jeden z czołowych działaczy – Ajzner. Powodem miały być bliżej nieznane nieporozumienia z innymi działaczami SKS-u.

Źródło sugeruje, że jednym z powodów wycofania się Ajznera z działalności SKS-u może być fakt, że kończy on studia i obawia się, że [może] mieć kłopoty w podjęciu pracy.

5. Dalsze nazwiska uczestników tzw. latającego uniwersytetu:

- Jakub Bułat – student III roku historii;
- Jan Cywiński – student III roku polonistyki;
- Jerzy Szczepkowski² – student III roku historii;
- Michał^b Worwąg – student Wydziału Nauk Społecznych;

^a Pod spodem adnotacja odręczna Błażej Wyszkowski.

^b W tekście Maciej.

¹ Zob. *Budżet MSW*, „Opinia”, 1977, nr 6.

² Jerzy Szczepkowski (ur. 1954) – wówczas student etnografii UW, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel warszawskiego SKS.

- Janusz Majewski³ – student filozofii;
- Adam Zdziarski – student IV roku fizyki;
- M[arek] Popiel⁴ – student II roku matematyki (odpowiedzialny(a) za rozpowszechnianie ulotek na U[niwersytecie] W[arszawskim]);
- Dariusz Kupiecki⁵ – student III roku etnografii;
- Maria Natanson⁶ – studentka etnografii;
- Bitner⁷ – student etnografii;
- A. Pawlik⁸ – student etnografii;
- H. Niemczuk⁹ – student etnografii;
- M[irosława] Demkow¹⁰ – student etnografii;
- K[rzysztof] Renik¹¹ – student etnografii.

6. Tekst biuletynu nr 1 SKS-u z dnia 12 XI 1977 r. (rozpowszechniony w dniu 24 XI br.), zawierający ustosunkowanie się SKS-u do:

- tekstu nowego ślubowania studenckiego;
- sprawy Macieja Grzywaczewskiego;
- odwołania wyborów do ROMY¹² na A[kademii] T[eologii] K[atolickiej] oraz program „latającego uniwersytetu” i apel o pomoc w dostarczaniu informacji i udostępniania bazy poligraficznej i mieszkań.

(Biuletyn nr 1 w załączniku)

7. Ulotkę *Do studentów i społeczeństwa polskiego*¹³ rozpowszechnianą ostatnio wraz z *Tezami do dyskusji nad niezależnym ruchem studenckim*

³ Janusz Majewski (ur. 1955) – wówczas student filozofii UW, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz warszawskiego SKS, RMP, NSZZ „Solidarność”, współtwórca Klubów Służby Niepodległości.

⁴ Marek Popiel (ur. 1958) – wówczas student matematyki UW, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, relegowany ze studiów.

⁵ Dariusz Kupiecki (ur. 1954) – informatyk, działacz opozycyjny. Członek „Gromady Włoczęgów”, współpracownik KOR i KSS „KOR”, 1977–1981 członek redakcji „Robotnika”, w stanie wojennym internowany.

⁶ Maria Natanson – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Bitner – bliższych danych nie ustalono.

⁸ A. Pawlik – bliższych danych nie ustalono.

⁹ H. Niemczuk – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Mirosława Demkow – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Krzysztof Renik – antropolog kultury, dziennikarz.

¹² ROMA – Rada Organizacji Młodzieży Akademii Teologii Katolickiej.

¹³ *Oświadczenie o powołaniu (warszawskiego) Studenckiego Komitetu Solidarności* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 209–210.

(w załączeniu). Dokument ma związek z prowadzoną na U[niwersytecie] W[arszawskim] kampanią sprawozdawczo-wyborczą do SZSP.

Oprócz tego źródło dostarczyło broszurę KOR-u *W imieniu PRL*¹⁴ z kwietnia br.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 228–229.

¹⁴ *W imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej cz. I i II [w:] Dokumenty Komitetu...*, s. 620–636.

1977 grudzień 16, Poznań – Plan kombinacji operacyjnej, zmierzającej do wprowadzenia TW ps. „Wojciech” do „środowiska antysocjalistycznego” w Poznaniu za pośrednictwem TW ps. „Pająk”, tajne specjalnego znaczenia

I. Aktualna sytuacja operacyjna

Zgodnie z założeniami i wcześniejszymi przygotowaniem „Graczy”, studenci Uniwersytetu im. A[dama] Mickiewicza w Poznaniu w dniu 6 XII br. utworzyli tzw. Studencki Komitet Solidarności^a. Przygotowując się do realizacji tego przedsięwzięcia, nawiązywali szereg kontaktów ze studenckimi grupami antysocjalistycznymi Krakowa, Łodzi, Warszawy i Szczecina, prowadzili szereg akcji o charakterze antysocjalistycznym (opracowywanie i kolportaż ulotek, zbieranie podpisów pod petycjami, kolportaż innej bibuły). Realizując te czynności przygotowawcze, Włodzimierz Fenrych, student IV roku historii sztuki U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza], członek tzw. SKS, mający silne związki z tzw. ROPCiO, nawiązał m.in. kontakt z TW ps. „Pająk” – działaczem kultury studenckiej, któremu zlecił m.in. wykonanie kserokopii ulotek, wyszukanie odpowiednich ludzi z terenu m.in. Szczecina, nadających się i przejawiających chęć do prowadzenia działalności opozycyjnej.

Wykorzystując tę, korzystną dla nas sytuację operacyjną, poprzez TW ps. „Pająk” zamierzamy wprowadzić do grupy osób związanych z działalnością tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności^b wytypowanego przez nas tajnego współpracownika ps. „Wojciech” (charakterystyka w załączeniu).

II. Sposób wprowadzenia TW ps. „Wojciech”

Do wprowadzenia TW ps. „Wojciech” wykorzysta się fakt, że działa on w tut[ejszym] studenckim klubie filmowym, a TW „Pająk” działa w studenckim klubie w Szczecinie. Wykorzysta się również fakt, że TW ps. „Pająk” cieszy się dużym zaufaniem figuranta naszej sprawy.

Przebieg wprowadzenia będzie wyglądał następująco:

^a W tekście Solidarnościowy.

^b W tekście Solidarnościowego.

¹ Poznański SKS powstał 15 XI 1977 r., zob. *Oświadczenie o utworzeniu (poznańskiego) Studenckiego Komitetu Solidarności* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 214.

1. TW „Wojciech” otrzyma zadanie wyjazdu do Szczecina i niby przypadkowego spotkania się z TW „Pająk”. W czasie tego spotkania nawiąże m.in. rozmowę o opozycji działającej w kraju, cenzurze itp. M.in. zacznie wypytywać, czy w szczecińskim środowisku studenckim prowadzi się tego typu działalność, zaznaczając, że jest słabo zorientowany w sytuacji w środowisku poznańskim. Wspomni, że wiadomo mu o Barańczaku, studentach filologii i słyszał, że powstał SKS. Wyrazi jednocześnie wątpliwość, czy ich działalność jest aż tak poważna, jak głoszą plotki.

W czasie rozmowy będzie dawał do zrozumienia, że jest po stronie opozycji.

2. TW „Wojciech” wyjaśni, że TW „Pająk” jest podejrzewany o działalność opozycyjną w Szczecinie, którą prowadzi w oparciu o kontakty z opozycją poznańską. Jego zaś celem jest sprawdzenie, czy polega to na prawdzie.

3. Aby skontaktowanie się TW „Wojciech” z TW „Pająk” nosiło charakter przypadkowego spotkania, przekaże się TW „Wojciech”, aby w swoim klubie filmowym wystąpił z pomysłem zorganizowania reportażu filmowego o szczecińskim środowisku studenckim. Następnie – powołując się na te zamierzenia – wyjedzie oficjalnie do Szczecina celem zorientowania się w warunkach realizacji reportażu, znalezienia ciekawych tematów itp. Aby to osiągnąć, będzie rozmawiał z tamtejszymi działaczami studenckimi, zapozna się z działalnością klubów itp. W ten sposób natrafi na TW „Pająk”, którego nazwisko od nas TW „Wojciech” otrzyma.

4. Z kolei TW „Pająk” zostanie poinformowany, że do Szczecina ma zamiar przyjechać celem rozpoznania tamt[ejszego] środowiska akademickiego studencki działacz kulturalny, tj. TW „Wojciech” (poda się TW „Pająk” jego nazwisko). Poinformuje się również TW „Pająk”, że prawdopodobnie TW „Wojciech” będzie rozmawiał ze szczecińskimi działaczami studenckimi, w tym również z nim, na temat realizacji reportażu filmowego o szczecińskich studentach.

Gdyby doszło do spotkania, należy wciągnąć go w rozmowę na tematy polityczne i dać do zrozumienia, że jest opozycyjnie nastawiony.

TW „Pająk” wytłumaczy się, że TW „Wojciech” jest przez poznańską Służbę Bezpieczeństwa podejrzewany o działalność opozycyjną i wymaga dokładnej kontroli.

Dlatego TW „Pająk” powinien zdobyć zaufanie TW „Wojciech”, a następnie skontaktować go z naszym figurantem W[łodzimierzem]

Fenrychem. W ten sposób, gdy TW „Wojciech” będzie spotykał się z Fenrychem, to jednocześnie ułatwi to kontrolę jego ewentualnej działalności. Również TW „Pająk” będzie miał możliwość pośredniej kontroli Fenrycha.

Aby natomiast Fenrych na to się zgodził, należy mu podsunąć myśl, że m.in. TW „Wojciech” ma dostęp do pracowni fotograficznej.

Taki sposób przeprowadzenia kombinacji nie doprowadzi do dekonspiracji naszych TW wobec siebie, a ponadto zapewni nam kontrolę realizacji przekazanych im zadań.

2. Częścią niniejszego planu są załączone plany zadań dla TW „Wojciech” i TW „Pająk”.

III. Uwagi

1. Po zaakceptowaniu niniejszego planu przez Departament III zamierza się zrealizować go w styczniu 1978 r.

2. Plan wykorzystania TW „Wojciech” zostanie opracowany po nawiązaniu przez niego kontaktu z Wł[odzimierzem] Fenrychem.

Załączniki:

1. Charakterystyka TW „Wojciech”
2. Projekt zadań dla TW „Wojciech”
3. Projekt zadań dla TW „Pająk”

Załącznik nr 1

Charakterystyka TW ps. „Wojciech” nr rej. 19883

„Wojciech”, lat 21, narodowości i obywatelstwa polskiego, pochodzenie społeczne inteligenckie, kawaler, bezpartyjny, student III roku filozofii Uniwersytetu im. A[dama] Mickiewicza w Poznaniu, zam. Poznań.

Wymieniony pozyskany został do współpracy w czerwcu 1975 r. na zasadzie dobrowolności. Przez cały okres współpracy z TW odbywane są regularne spotkania. Informacje tajny współpracownik opracowuje sam. TW wielokrotnie zabezpieczał imprezy kulturalne oraz uroczystości kościelne, jak również przez dość krótki okres czasu uczęszczał do ośrodka duszpasterstwa akademickiego mieszczącego się na Winogradach.

Przekazywane przez niego informacje dość trafnie i wyczerpująco ujmowały określone zagadnienia. Aktualnie TW jest członkiem klubu filmowego działającego przy Studenckim Ośrodku Teatralnym „Maski”. Jest w trakcie realizacji zadań związanych z dotarciem do kierownika Teatru Ósmego Dnia, Lecha Raczaka² (figurant sprawy „Skorpion”). Ww. był wielokrotnie wynagradzany, był sprawdzany („W”), zadania równoległe przekazywane innym jednostkom. Na spotkania przychodzi regularnie. Z przekazywanych mu zadań wywiązuje się w sposób zadowolający.

Mimo braku bezpośredniego dotarcia do środowisk opozycyjnych, TW stara się bezpośrednio uzyskiwać interesujące naszą służbę informacje.

Załącznik nr 2

Projekt zadań dla TW ps. „Wojciech”

1. W Studenckim Klubie Filmowym proszę wystąpić przed szeregiem osób z projektem ewentualnego zrealizowania reportażu o życiu studentów w Szczecinie.

2. Bazując na powyższym, po kilkunastu dniach (uprzedzając kilku kolegów) proszę wyjechać do Szczecina na 2–3 dni i przeprowadzić rozmowy na temat reportażu z tamt[ejszymi] działaczami studenckimi (co warto sfilmować itp.).

3. M.in. rozmowę taką przeprowadzić z ob. [°], który jest [°].

4. W rozmowie z ww. proszę podjąć również dyskusję na temat trudności w Polsce z realizacją „śmiałych” itp. dzieł artystycznych, kłopotach z cenzurą. Następnie wyrazić zainteresowanie, czy w Szczecinie też takie kłopoty występują, jakie problemy mają studenci. Wyjaśnić swoje zainteresowanie tym, że w Poznaniu dość głośno jest na temat St[anisława] Barańczaka, a ostatnio mówi się o SKS-ie. Zaznaczyć swój sceptycyzm odnośnie do faktycznego oddziaływania tej grupy – powołując się na swoje osobiste spostrzeżenia.

5. Rozmowę proszę tak przeprowadzić, aby ob. [°] odczuł Pana niechęć do ustroju, a poparcie dla opozycji.

[°] Miejsce wykropkowane.

² Lech Raczak (ur. 1946) – reżyser teatralny. Współzałożyciel Teatru Ósmego Dnia.

Omówienie

Ob. [c] według naszego rozpoznania prowadzi w Szczecinie działalność opozycyjną wśród studentów i prawdopodobnie robi to przy pomocy aktywu opozycyjnego w Poznaniu.

Celem rozmowy jest zorientowanie się, czy podejrzenia te są słuszne. Nie jest wykluczone, że gdy ob. [c] nabierze zaufania, to może Pana skontaktować z kimś w Poznaniu. Należy wówczas tę propozycję przyjąć, nie okazując jednak zbyt wielkiego entuzjazmu.

Dalsze kroki proszę podejmować po porozumieniu z nami.

Uwagi

1. Zadanie zostanie przekazane przez ^dpor. K[azimierza] Ziomka – kier[ownika] Sekcji III Wydział III Poznań^d.

Z TW należy uzgodnić również termin wyjazdu do Szczecina tak, aby mieć wyprzedzenie co najmniej 1 tygodnia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 9–15.

^{d-d} *Fragment wpisany odręcznie.*

1977 grudzień 23, Łódź – Pismo naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi ppłk. Czesława Chojaka¹ do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące rozpracowania łódzkich środowisk opozycyjnych, tajne specjalnego znaczenia

W związku z pismem OE-III 002535/77 z dnia 17 grudnia br. informuję, że osoby stwarzające potencjalną możliwość zagrożenia w postaci powołania w Łodzi Studenckiego Komitetu Solidarności są aktualnie rozpracowywane jako figuranci prowadzonych oddzielnie spraw w kategorii operacyjnego rozpracowania. Należą do nich:

1. Józef Śreniowski – sprawa krypt[onim] „Klub”,
2. Anna Bazel – sprawa krypt[onim] „Klepsydra”,
3. Elżbieta Lewińska – sprawa krypt[onim] „Plastyczka”,
4. Piotr Amsterdamski – sprawa krypt[onim] „Plakat”,
5. Paweł Spodenkiewicz – sprawa krypt[onim] „Rzeźbiarz”,
6. Tomasz Filipczak² – sprawa krypt[onim] „Imiennik”,
7. Elżbieta Doncbach³ – sprawa krypt[onim] „Śnieżka”,
8. Jacek Bartyzel – sprawa krypt[onim] „Reżyser”,
9. Andrzej Woźnicki⁴ – spraw krypt[onim] „Teolog”,
10. Karol Głogowski⁵ – sprawa krypt[onim] „Twórca”,

¹ Czesław Chojak (ur. 1924) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1945 r., 1957–1962 zastępca naczelnika Wydziału III KM MO w Łodzi, 1975–1990 naczelnik Wydziału III KW MO/WUSW w Łodzi.

² Tomasz Filipczak (ur. 1954) – polonista, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel łódzkiego Niezależnego Klubu Dyskusyjnego, 1977–1981 członek redakcji „Pulsu”, 1980–1981 członek redakcji „Solidarności z Gdańskiem”, w stanie wojennym internowany. W latach 1992–1994 dyrektor ośrodka TVP w Łodzi.

³ Elżbieta Doncbach-Jankowska (ur. 1952) – działaczka opozycyjna. Uczestniczka protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, zwolniona z pracy.

⁴ Andrzej Woźnicki (ur. 1941) – fizyk, działacz opozycyjny. W 1970 r. członek „Ruchu”, aresztowany i skazany na 10 miesięcy więzienia, współzałożyciel ROPCiO, 1978–1980 członek redakcji „Ruchu Związkowego”, doradca MKZ NSZZ „Solidarność” w Łodzi, 1980–1981 członek redakcji „Solidarności Ziemi Łódzkiej”, w stanie wojennym internowany. W latach 1997–2001 poseł.

⁵ Karol Głogowski (1933–2005) – adwokat, działacz opozycyjny. W latach 1956–1957 współzałożyciel i lider Związku Młodych Demokratów, w 1964 r. aresztowany i zwolniony po 5 miesiącach, sprawę umorzono w 1969 r., uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel ROPCiO, lider Ruchu Wolnych Demokratów, ekspert NSZZ „Solidarność”, doradca podczas łódzkiego strajku studentów, w stanie wojennym internowany.

11. Maria Derejczyk⁶ – sprawa krypt[onim] „Stokrotka”,

12. Kinga Dunin-Horkawicz⁷ – sprawa krypt[onim] „Kobra”.

W ramach stosowanych przez nas przedsięwzięć operacyjnych w powyższych sprawach aktywnie kontrolujemy zamierzenia i działania wspomnianych figurantów celem niedopuszczenia do skutkowego powstania zagrożenia. Sytuację na tym odcinku charakteryzowaliśmy na bieżąco w meldunkach uzupełniających przekazywanych do Wydziału I Dep[artamentu] III MSW oraz w informacjach przekazywanych do łódzkiej instancji partyjnej. Jak wynika z otrzymanych wówczas danych, sprawa utworzenia w Łodzi SKS-u była poruszana kilkakrotnie w rozmowach i spotkaniach wymienionych poprzednio figurantów spraw w październiku i listopadzie br. Do realizacji tego zamierzenia jednak nie doszło, głównie w wyniku rozbieżności w poglądach na program działania przyszłego SKS z racji przynależności figurantów do dwóch różnych ugrupowań, tj. „Graczy” i ROPCiO. Brak jednomyślności pod tym względem utrzymuje się, jak wskazuje posiadane rozpoznanie, do chwili obecnej.

Zaznaczyć należy, że występuje obecnie raczej niechętny stosunek do koncepcji utworzenia SKS ze strony J[ózefa] Śreniowskiego, przejawiającego znaczną aktywność na odcinku wrogich inicjatyw. Jego zdaniem brak jest obecnie w Łodzi odpowiednio przygotowanych osób ze środowiska studenckiego, które mogłyby podjąć tego rodzaju działalność („nie wystarczy powołać SKS, trzeba jeszcze w nim działać”). Opinie te podziela również aktywna zwolenniczka utworzenia SKS M[aria] Derejczyk. Dla potwierdzenia swych wywodów stwierdzają oni, że do wypełnienia tego zadania nadawałby się tylko T[omasz] Filipczak, który sam jeden nie jest w stanie wypracować organizacyjnych ram przyszłego komitetu.

Stąd też wśród osób z otoczenia J[ózefa] Śreniowskiego przeważać zaczyna obecnie stanowisko, że należy **„najpierw przygotować sobie odpowiedni aktyw osobowy, a dopiero później powołać SKS”**^a. Nadzieje na utworzenie takiego aktywu wiąże się z działalnością powstałego w listo-

^{a-a} Fragment wpisany odręcznie.

⁶ Maria Derejczyk (ur. 1956) – wówczas studentka psychologii UŁ, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”.

⁷ Kinga Dunin (ur. 1954) – socjolog kultury, publicystka, pisarka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, w stanie wojennym internowana.

padzie br. Niezależnego Klubu Dyskusyjnego⁸ (o czym informowaliśmy w meldunkach uzupeł[niających] do sprawy „Klub”). Poza tym J[acek] Bartyzel, opowiadający się poprzednio za utworzeniem na terenie Łodzi tzw. Studenckiego Komitetu Inicjatywy Społecznej, pozostaje nadal na etapie wypracowywania założeń programowych planowanego związku. W tym celu konsultuje się z K[arolem] Głogowskim, który wykazując mu szereg uchybień w zakresie poddawanego korektom programu, wpływa jednocześnie hamująco na podejmowane przez J[acka] Bartyzela decyzje. Należy także podkreślić, że niektórzy zwolennicy utworzenia SKS w Łodzi, wychodząc z założenia, iż brak jest warunków i odpowiednio przygotowanych osób na tut[ejszym] terenie, angażują się lub szukają związków z działalnością SKS w innych ośrodkach akademickich, np. Krakowie i Gdańsku. I tak, P[aweł] Spodenkiewicz związał się z ośrodkiem krakowskim, wchodząc w skład kolegium redakcyjnego „Indeksu”, a P[iotr] Amsterdamski zaczął utrzymywać związki z działaczami SKS-u w Gdańsku.

Z uwagi na to, że w prowadzonych dotąd poszczególnych sprawach operacyjnych podejmujemy działania polityczno-operacyjne zmierzające do likwidacji i neutralizacji działań figurantów, nie zachodzi potrzeba zakładania (celem podjęcia stosownych czynności) odrębnej sprawy organizacyjnej na fakt powołania nielegalnej organizacji i związku młodzieżowego z udziałem dorosłych. Nadmieniam, że we wszystkich prowadzonych przez nas sprawach operacyjnych sporządzone są oddzielne plany przedsięwzięć operacyjnych. Plany te są aktualnie modyfikowane i uzupełniane w oparciu o bieżące elementy rozpoznania i zamierzenia na odcinku nasadzenia siecią TW.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 248–250.

⁸ Niezależny Klub Dyskusyjny – forum dyskusyjne opozycji łódzkiej powołane przez 17 osób 29 X 1977 r. Jego spotkania odbywały się w mieszkaniach prywatnych, poświęcone były zarówno kwestiom politycznym, jak i kulturalnym.

1978 styczeń 18, Kraków – Plan przedsięwzięć operacyjnych w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Alfa”, opracowany przez kierownika Sekcji III A Wydziału III KW MO w Krakowie kpt. Stanisława Nowaka¹, tajne specjalnego znaczenia

Przejawy antysocjalistycznej działalności ze strony niektórych osób w poszczególnych środowiskach – a zwłaszcza studenckim, naukowym i twórczym – notowaliśmy od dość dawna. Nie miały one jednak takiego zasięgu i zorganizowanego charakteru jak w chwili obecnej.

Szczególną aktywność przejawiała i nadal przejawia grupa studentów skupiona wokół powstałego w wyniku prowokacji majowej tzw. SKS-u. Pozostając pod bezpośrednim wpływem KSS „KOR”, grupa ta swoimi działaniami usiłuje utrzymać w środowisku akademickim stan napięcia i dezorientacji, a także chcąc podtrzymać atmosferę z okresu przedwakacyjnego, dla zapewnienia sobie bezkarności poczynań, wykorzystuje różne okoliczności i preteksty do rozwijania działalności propagandowej.

Aktualnie oficjalny trzon SKS-u stanowią następujące osoby: Batko Liliana – studentka V roku filologii^a polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Wildstein Bronisław – student V roku filologii polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Bek Bogusław – student IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Kulik Ewa² – studentka II roku filologii angielskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Krajewska Anna³ – studentka etnografii U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Kensy Tadeusz⁴

^a *W tekście filozofii.*

¹ Stanisław Nowak (1937–1985) – do SB wstąpił w 1960 r., 1975–1978 kierownik Sekcji III-A Wydziału III SB KM MO w Krakowie. W 1983 r. zwolniony ze służby.

² Ewa Kulik (ur. 1957) – anglistka, działaczka opozycyjna. Działaczka krakowskiego SKS, w 1979 r. członek redakcji „Indeksu”, w 1980 r. w redakcji „Informatora NSZZ »Solidarność« Mazowsze”, 1980–1981 członek redakcji „Niezależności”, w stanie wojennym ukrywała się, organizatorka struktur podziemnych, aresztowana w 1986 r., od 1986 r. członek RKW.

³ Anna Krajewska (ur. 1954) – wówczas studentka etnografii UJ, działaczka opozycyjna. Działaczka krakowskiego SKS, 1981–1989 na emigracji we Francji.

⁴ Tadeusz Kensy (ur. 1955) – działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, współpracownik KSS „KOR”, w 1978 r. członek redakcji „Sygnału”, współpracownik Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej, członek MKZ NSZZ „Solidarność” i prezydium Zarządu Regionu „Solidarność” w Rzeszowie, 1980–1981 członek redakcji „Wsi Rzeszowskiej”, w stanie wojennym internowany.

– student IV roku administracji U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Barczyk Joanna⁵ – studentka V roku malarstwa A[kademii] S[ztuk] P[ięknych], Baran Józef⁶ – student IV roku architektury P[olitechniki] K[rakowskiej], Pochitonow Ziemowit⁷ – student V roku A[kademii] R[olniczej].

Ponadto czynnie zaangażowani w działalność na rzecz SKS są: J[ózef] Ruszar, W[iesław] Bek, D[anuta] Sotwin⁸, Malik⁹, Z[dobysław] Milewski¹⁰, Oracz¹¹, Dawidow¹², Jarosz¹³, Meisner¹⁴, Świerz¹⁵, Hein¹⁶, Banaś¹⁷, Skóra¹⁸, Gątkiewicz^b i inni.

Pomimo dokonanych formalnych zmian w składzie rzeczników krakowskiego SKS-u osoby, które stanowiły poprzedni trzon, takie jak: Sonik, Ruszar i inne, nie zrezygnowały ze swojej roli przywódczej i kierowniczej oraz wpływów, jakie posiadają w SKS.

^b *W tekście* Gontkiewicz.

⁵ Joanna Barczyk (ur. 1953) – malarka, działaczka opozycji. Współzałożycielka krakowskiego SKS.

⁶ Józef Baran (ur. 1954) – działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, współpracownik KSS „KOR”, współzałożyciel Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej, 1979–1980 członek redakcji „Placówki”, w okresie stanu wojennego w Ogólnopolskim Komitecie Oporu Rolników, 1982–1984 członek redakcji „Solidarności Rolników”, od 1984 r. na emigracji w Norwegii.

⁷ Ziemowit Pochitonow (ur. 1954) – wówczas student krakowskiej AR, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz krakowskiego SKS, relegowany ze studiów.

⁸ Danuta Sotwin-Skóra (ur. 1957) – polonistka. Działaczka krakowskiego SKS.

⁹ Elżbieta Malik (ur. 1955) – wówczas studentka filologii polskiej UJ, działaczka opozycyjna. Działaczka krakowskiego SKS.

¹⁰ Zdobysław Milewski (ur. 1956) – filozof, dziennikarz, działacz opozycyjny, polityk. Działacz krakowskiego SKS, współzałożyciel NZS na UJ, działacz NSZZ „Solidarność”. W latach 1992–1993 rzecznik rządu, 1993–1997 poseł.

¹¹ Wojciech Oracz (ur. 1952) – filozof, działacz opozycyjny, marszand. Działacz krakowskiego SKS, od 1978 r. członek redakcji „Spotkań”.

¹² Właśc. Krzysztof Dawidowicz (ur. 1955) – filolog, poeta. działacz krakowskiego SKS, w 1979 r. członek redakcji „Indeksu”, współzałożyciel NZS i członek zarządu NZS UJ; w stanie wojennym internowany, następnie w podziemiu.

¹³ Jan Piotr Jarosz (ur. 1953) – wówczas student historii UJ, działacz opozycyjny. W latach 1967–1970 członek młodzieżowej Organizacji Wyzwolenia Polski, aresztowany, zwolniony po 16 miesiącach, uczestnik ROPCiO, działacz krakowskiego SKS, w stanie wojennym ukrywał się.

¹⁴ Jakub Meissner (ur. 1958) – wówczas uczeń Liceum Sztuk Plastycznych, powołany do wojska.

¹⁵ Łukasz Świerz (1956–2013) – wówczas student filologii polskiej UJ, działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, następnie NZS.

¹⁶ Ewa Hein (ur. 1953) – wówczas studentka etnografii UJ, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka krakowskiego SKS.

¹⁷ Marian Banaś (ur. 1955) – prawnik, działacz opozycyjny. W latach 1976–1980 współzałożyciel i działacz „Akcji na rzecz Niepodległości”, uczestnik ROPCiO, współpracownik Instytutu Katyńskiego w Polsce, działacz NSZZ „Solidarność”, 1981–1983 więziony. Od 2005 r. podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów.

¹⁸ Jan Zbigniew Skóra (ur. 1956) – elektronik, działacz opozycyjny. W stanie wojennym internowany.

Z aktualnego rozpoznania wynika, że Sonik, Batko, Ruszar odgrywają rolę inspirującą – podejmują się wykonawstwa najtrudniejszych zadań, jak np. organizowanie bazy poligraficznej, rozwijanie działalności propagandowej (akcja resów, akcje petycyjne), utrzymywanie kontaktów z opozycyjnymi grupami w Warszawie i innych miastach oraz kształtowanie wpływów na poszczególnych uczelniach, wydziałach, a także środowisku naukowym, twórczym i robotniczym.

Aktualnie największe możliwości i wpływy SKS posiada na U[niwersytecie] J[agiellońskim], skąd rekrutuje się większość jego członków i sympatyków. Szczególne poparcie uzyskali oni na kierunkach humanistycznych o profilu społecznym (socjologia, filologia polska oraz filozofia). Mniejsze natomiast zainteresowanie SKS-em obserwujemy na naukach ścisłych i przyrodniczych, a także prawie i administracji. Z innych uczelni SKS objął swym zasięgiem częściowo Politechnikę Krakowską, A[kademię] S[ztuk] P[iękných] – Wydział Malarski oraz indywidualnych członków – studentów A[kademii] G[órnico-] H[utniczej], A[kademii] R[olniczej], A[kademii] E[konomicznej] i W[yższej] S[zkoly] P[edagogicznej].

SKS skupia trudną do określenia, bo zmienną, ilość osób. Ocenia się, **że w chwili obecnej w środowisku studenckim swymi wpływami SKS obejmuje około 100 osób**^c. Z liczby tej 30–40 osób to rzecznicy oraz sympatycy, aktywnie zaangażowani w antysocjalistyczną działalność.

Pozostałe osoby to sympatycy, którzy w sprzyjających okolicznościach chętnie włączają się do tej działalności.

W gronie ścisłej czołówki rzeczników i sympatyków SKS-u **obserwujemy podział na dwie grupy**^c. Pierwsza z nich, na czele z Sonikiem, Batko, Kulik i innymi, zajmuje się propagowaniem działalności i rozszerzaniem wpływów w środowisku studenckim i naukowym, druga – której przewodzi Ruszar, Banaś, Oracz, Meissner (uczeń szkoły średniej) – prowadzi w środowisku studenckim popularyzację osób ze środowiska antysocjalistycznego, głównie z Warszawy, zapraszając je i przygotowując z nimi na terenie Krakowa spotkania, a także organizuje próby docierania do środowisk robotniczych.

Prowadzone w ramach tzw. latającego uniwersytetu spotkania i prelekcje z udziałem przedstawicieli ośrodków antysocjalistycznych Warszawy mają

^{c-c} Fragment podkreślony odręcznie.

za zadanie szkolić i pogłębiać antysocjalistyczną indoktrynację członków i sympatyków SKS-u, a także zdobywać nowych zwolenników. W spotkaniach takich dotychczas udział wzięli: Michnik, Kuroń, Macierewicz, Mikołajska, Moczulski, Kijowski¹⁹, Szczepański²⁰, Kowalik²¹ i inni, a organizowane były w prywatnych mieszkaniach B[ogusława] Sonika, J[ózefa] Ruszara lub w świetlicy ss. norbertanek. Cykl podobnych spotkań SKS zamierza nadal kontynuować.

Spotkania te, w których uczestniczy około 40–100 osób, prowadzą się do wrogich, szkalujących obecną rzeczywistość dyskusji, krytykujących rolę partii w życiu narodu i uczestniczą w nich młodzi naukowcy i niektóre osoby ze środowiska twórczego. Obserwuje się też wpływ na SKS osób związanych z Kościołem (Boniecki²², Kłoczowski²³, K[łub] I[nteligencji] K[atolickiej], „Tygodnik Powszechny”).

Dotychczasowa bezkarność podejmowanych działań przez członków i sympatyków SKS powoduje aktywizowanie do wrogich działań niektórych osób z innych środowisk – naukowego, twórczego i robotniczego, i solidaryzowanie się z działalnością grup antysocjalistycznych. W listopadzie 1977 r. powstała na A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] nieformalna grupa studencka, działalność której zakamufLOWANA jest jako Koło Filozoficzne. Grupa liczy około 15 osób, której ton nadają Michał Siciński²⁴ – asystent Instytutu Nauk Społecznych, oraz Jan Skóra – student III roku Wydz[iału] Elektrotechniki. Wyżej wym[ienieni] utrzymują ścisły kontakt z rzecznikami SKS, dyskutują na cotygodniowych spotkaniach tematy polityczne, rozpowszechniają materiały bezdebitowe oraz materiały KSS „KOR” i SKS, a w ostatnim okresie angażują się czynnie w sprawę Pochitonowa.

^d W tekście Kłoczowski.

^e W tekście Siciński.

¹⁹ Andrzej Kijowski (1928–1985) – pisarz. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członek PPN, współzałożyciel TKN, w stanie wojennym internowany.

²⁰ Jan Józef Szczepański (1919–2003) – pisarz. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członek PPN, współzałożyciel TKN, 1980–1983 prezes ZLP.

²¹ Tadeusz Kowalik (1926–2012) – historyk myśli ekonomicznej, działacz opozycyjny. W latach 1948–1968 w PZPR, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, doradca NSZZ „Solidarność”.

²² Adam Boniecki (ur. 1934) – duchowny katolicki, publicysta. Od 1999 r. redaktor naczelny „Tygodnika Powszechnego”.

²³ Jan Andrzej Kłoczowski (ur. 1937) – duchowny katolicki, dominikanin. W latach 1970–1986 kierował DA „Beczka” w Krakowie, wspierał działania opozycyjne.

²⁴ Michał Siciński (ur. 1948) – filozof, wykładowca AGH.

Przejawy solidaryzowania się niektórych osób ze środowiska naukowego z działalnością antysocjalistyczną odnotowaliśmy po rozpoczęciu bieżącego roku akademickiego. Obok faktu czynnego uczestnictwa w różnego rodzaju spotkaniach i prelekcjach, i organizowanych w ramach „latającego uniwersytetu”, stwierdzono też – zwłaszcza ze strony młodszych pracowników naukowych U[niwersytetu] J[agiellońskiego] – utrzymywanie osobistych kontaktów z czołowymi przedstawicielami KSS „KOR”, a także kolportaż wrogich opracowań. Do osób solidaryzujących się z tą działalnością zaliczyć należy: dr. Mirosława Dzielskiego²⁵, dr. Ewę Miodońską²⁶, dr. Mariana Tatarę²⁷, mgr. Pawła Kłoczowskiego²⁸, mgr. Roberta Kaczmarka²⁹, mgr. Tadeusza Szymę³⁰, dr. Marka Kozaneckiego³¹, Tadeusza Chylińskiego³² z Instytutu Fizyki Jądrowej.

Sympatyzowanie i solidaryzowanie się z działalnością grup antysocjalistycznych notujemy także ze strony niektórych osób środowiska twórczego. Osoby te reprezentujące postawy kontestatorskie krytykują politykę kulturalną partii, działalność cenzury oraz wykazują zainteresowanie nielegalnymi tekstami i ich kolportażem – głównie „Zapise[m]”.

Na rozwój takiej sytuacji operacyjnej wpływa głównie inspiracja i naciski krajowej opozycji (KSS „KOR” i ROPCiO). Ich docieranie do środowiska oraz rozwój i działalność SKS-u, a także kolportaż nielegalnych wydawnictw („Zapis”, „Opinia”, „Głos”, „Robotnik”, „Indeks”, „Bratniak”, „Biuletyn Informacyjny KSS »KOR«”) powoduje uaktywnienie niektórych literatów powiązanych głównie z prasą katolicką i klerem

²⁵ Mirosław Dzielski (1941–1989) – filozof, działacz opozycyjny. W 1981 r. rzecznik prasowy Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Małopolska, 1982–1987 redaktor naczelny pisma „13 grudnia”, w 1988 r. współzałożyciel Klubu Myśli Politycznej „Dziękania”, 1988–1989 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

²⁶ Ewa Miodońska-Brookes (ur. 1939) – historyk literatury, wykładowca UJ i PWST.

²⁷ Marian Tatar (1931–2004) – literaturoznawca, wykładowca UJ, więzień stalinowski.

²⁸ Paweł Kłoczowski (ur. 1952) – historyk filozofii, wykładowca UJ.

²⁹ Robert Kaczmarek (ur. 1947) – fizyk, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68, działacz DA „Beczka”, współpracownik krakowskiego SKS, w 1978 r. założył wydawnictwo „Prywatna Inicjatywa Krakowska”, 1979–1980 wydawca „Merkuryusza Krakowskiego i Światowego”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, po ucieczce ze szpitala kierował Międzydzielnicowym Komitetem Solidarności Kraków, od 1983 r. na emigracji we Francji, współpracował z „Kulturą”.

³⁰ Tadeusz Szyma (ur. 1942) – krytyk filmowy, dziennikarz, 1978–1991 członek redakcji „Tygodnika Powszechnego”.

³¹ Marek Kozanecki – bliższych danych nie ustalono.

³² Właśc. Zygmunt Chyliński (ur. 1930) – fizyk, wykładowca UJ.

oraz niektórych plastyków skupionych wokół grupy malarsko-poetyckiej „Wprost”³³.

Znaczną aktywność w zakresie działalności antysocjalistycznej wykazuje młody literat z Krakowa Adam Zagajewski, publikujący się w „Zapisie”, deklarujący swoje poparcie i zaangażowanie w działalność KSS „KOR”, utrzymujący ściśle związki z krakowskimi SKS-em, a także prowadzi – zwłaszcza wśród młodych twórców – kolportaż materiałów bezdebitowych. A[dam] Zagajewski jest ogniwem łączącym kręgi antysocjalistyczne Warszawy (Kuroń, Michnik, Mikołajska, Nowakowski³⁴, Woroszyński, Moczulski i inni) z SKS-em oraz środowiskiem młodych twórców, a także pracowników naukowych. Niezależnie od tego literaci starszego pokolenia (J[an Józef] Szczepański, W[isława] Szymborska³⁵, K[ornel] Filipowicz³⁶, J[acek] Woźniakowski³⁷) – utrzymują osobiste kontakty z Michnikiem, Mikołajską i innymi przedstawicielami opozycji warszawskiej, a np. J[an] J[ózef] Szczepański występuje z prelekcjami organizowanymi przez SKS.

Utworzony z inicjatywy przedstawicieli ROPCiO w listopadzie 1977 r. punkt konsultacyjno-informacyjny nie rozwinął szerszej działalności³⁸. Spełnia on obecnie rolę kanału informacyjnego dla redakcji „Opinii” w działalności opozycyjnej na terenie Krakowa. Działalność tego punktu kontrolowana jest w ramach sprawy operacyjnego rozpracowywania krypt[onim] „Gniazdo”³⁹.

Od czasu wizyty Moczulskiego w Krakowie obserwuje się zaktywizowanie ze strony SKS-u działań na rzecz ROPCiO. Działania te polegają na podejmowaniu akcji petycyjnej oraz kolportażu „Opinii”. Natomiast

³³ „Wprost” – grupa artystyczna powstała w Krakowie w połowie lat 60., należeli do niej m.in. Maciej Bieniasz, Zbylut Grzywacz, Leszek Sobocki, Jacek Waltoś.

³⁴ Marek Nowakowski (ur. 1935) – pisarz, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, 1977–1981 członek redakcji „Zapisu”, w 1984 r. aresztowany.

³⁵ Wisława Szymborska (1923–2012) – poetka. Do 1966 r. w PZPR, uczestniczka protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, w 1996 r. laureatka literackiej Nagrody Nobla.

³⁶ Kornel Filipowicz (1913–1990) – pisarz i poeta. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN.

³⁷ Jacek Woźniakowski (1920–2012) – historyk sztuki, publicysta. Współzałożyciel KIK w Krakowie i Warszawie, 1959–1990 redaktor naczelny Wydawnictwa „Znak”, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN.

³⁸ Krakowski PKI mieścił się przy ul. Meiselsa.

³⁹ W ramach SOR „Gniazdo” od 7 X 1977 r. rozpracowywano krakowskie środowisko ROPCiO, ocalałe fragmenty akt opublikowano w: *Opozycja małopolska...*, s. 989–1014.

ROPCiO udziela w zamian SKS-owi niezbędnej pomocy w zakresie poligrafii.

W kontaktach **SKS–ROPCiO na gruncie^f krakowskim ^{fz} ramienia SKS występuje B[ogusław] Sonik^f.**

Z aktualnego rozpoznania wynika, że wokół ROPCiO w Krakowie skupiają się następujące osoby: Tadeusz Szyma – pracownik naukowy U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Janusz Jarocz⁴⁰ – student U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Marian Banaś – student U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

Głównym celem tej jeszcze nielicznej grupy sympatyzującej z ROPCiO jest stałe powiększanie się składu osobowego i rozwijanie akcji propagandowych we wszystkich środowiskach krakowskich.

Reasumując dotychczas posiadane informacje, stwierdziliśmy następujące powiązania poszczególnych grup i osób, których zasadniczym celem jest podejmowanie działalności antysocjalistycznej:

a) rzecznicy SKS, których faktycznymi inspiratorami są: **‘Sonik i Batko^f**, utrzymują ściśle kontakty z:

– KSS „KOR” (Michnik, Kuroń, Macierewicz^g, Szpotański⁴¹, Bąkowski, Lityński i inni),

– ROPCiO (Moczulski, punkty kontaktowe),

– przedstawicielami poszczególnych wydawnictw, a głównie „Indeksu” (Dorn, Doroszevska, Lipska, Ajzner),

– przedstawicielami SKS-ów z innych miast (Warszawa, Łódź, Gdańsk, Poznań, Wrocław),

– na terenie Krakowa ze środowiskiem naukowym (Dzielski, Szyma, Kozanecki, Łukawer⁴², Chyliński, Kłoczowski, Błoński⁴³, Wereszycki⁴⁴),

^{f-f} *Fragment podkreślony odręcznie.*

^g *W tekście Macierewicz.*

³⁹ Janusz Jarocz (Jarosz?) – bliższych danych nie ustalono.

⁴¹ Janusz Szpotański (1929–2001) – poeta, satyryk. W 1951 r. relegowany z UW z przyczyn politycznych, w 1968 r. skazany na 3 lata więzienia za napisanie utworu satyrycznego *Cisi i gegacze, czyli bał u Prezydenta*, w stanie wojennym internowany.

⁴² Edward Łukawer (1920–2007) – ekonomista. Do 1969 r. w PZPR. Zwolniony z pracy na AE w Krakowie, członek TKN, w 1980 r. przywrócony do pracy.

⁴³ Jan Błoński (1931–2009) – historyk literatury, tłumacz, wykładowca UJ.

⁴⁴ Henryk Wereszycki (1898–1990) – historyk, od 1956 r. wykładowca UJ. Współzałożyciel TKN.

twórczym (Zagajewski, Woźniakowski, Szymborska, Szczepański), katolickim (Kłoczowski, Boniecki i o. Tomasz⁴⁵),

– organizowanie innych grup studenckich jak np. na A[kademii] G[órniczno-] H[utniczej] oraz w Wydziale Filozoficznym U[niwersytetu] J[agiellońskiego];

b) ^{h-h}**grupa J[ózefa] Ruszara^h** utrzymuje kontakty i ścisłe związki z:

– grupą rzeczników krakowskiego SKS-u,

– KSS „KOR” (Michnik, Kuroń, Macierewicz, Chojecki, Lipski⁴⁶, Bąkowski, Mikołajska, Rajzacher⁴⁷, Kijowski),

– ROPCiO (Moczulski),

– redakcją „Robotnika” (Śreniowski, Onyszkiewicz⁴⁸),

– osobami ze środowiska twórczego (Szczepański, Szymborska, Filipowicz, Zagajewski, Woźniakowski, Lem⁴⁹),

– naukowego (Sobolewski⁵⁰, Błoński, Dzielski, Szyma, Kłoczowski, Miodońska, Krasnowski⁵¹),

– osobami ze środowiska katolickiego (Kłoczowski, Boniecki, zakon norbertanek, KIK, „Tygodnik Powszechny”),

^{h-h} *Fragment podkreślony odręcznie.*

⁴⁵ Tomasz (Zygmunt) Pawłowski (ur. 1927) – duchowny katolicki, dominikanin. W 1964 r. twórca DA „Beczka”.

⁴⁶ Jan Józef Lipski (1926–1991) – historyk literatury, działacz opozycyjny. 1957–1959 prezes Klubu Krzywego Koła, inicjator Listu 34, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, w 1981 r. członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność Mazowsze”, w stanie wojennym aresztowany, w 1987 r. inicjator odbudowy PPS, przewodniczący Rady Naczelnej, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1991 senator.

⁴⁷ Właśc. Maciej Rayzacher (ur. 1940) – aktor, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany.

⁴⁸ Wojciech Onyszkiewicz (ur. 1948) – historyk, działacz opozycyjny i społeczny. Należał do I Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. R. Traugutta („Czarna Jedyńka”), uczestnik Marca '68 i protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, od 1977 r. członek KOR i KSS „KOR”, 1977–1981 członek redakcji „Głosu” i „Robotnika”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się, 1988–1989 szef Biura Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

⁴⁹ Stanisław Lem (1921–2006) – pisarz. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, autor *Prognoz Chochola*, opublikowanych przez PPN.

⁵⁰ Marek Sobolewski (1925–1983) – prawnik, politolog, wykładowca UJ. Do 1981 r. członek PZPR, jednocześnie związany z opozycją.

⁵¹ Właśc. Stanisław Krasnowolski (ur. 1947) – biofizyk, pracownik Instytutu Fizyki Jądrowej PAN, członek TKN, publikował pod ps. „Marek Turbaczy”.

– osobami ze środowiska robotniczego (Grabczyk⁵² i inni).

Analizując ponadto grupy środowisk naukowych, twórczych i robotniczych, należy stwierdzić, że powiązania, o których jest mowa powyżej, kształtują się w dwustronnej relacji.

‘Biorąc pod uwagę fakt, że SKS inspirowany przez KSS „KOR” w dalszym ciągu manifestował będzie swoją obecność w środowisku studenckim, naukowym, robotniczym i twórczym, liczyć się należy z próbami wykorzystywania przez nich wszelkich okazji, za pomocą których mogliby wytworzyć sytuację napięcia i podekscytowania, sprzyjającą ich działalności.’

W najbliższym czasie ze strony tej grupy, a także pozostałych, możemy spotkać się z szeregiem inicjatyw zmierzających do wywołania stanów napięcia w środowiskach, a mianowicie:

- kontynuowaniem akcji „resowej”,
- opracowywaniem petycji i zbieraniem pod nią podpisów – nie tylko w środowisku studenckim Krakowa – w sprawie skreślonego z listy studentów Pochitonowa,
- kolportażem w środowiskach Krakowa oświadczeń KSS „KOR” w sprawie cenzury⁵³,
- dalszym kolportażem w środowiskach materiałów propagandowych, opracowań, wydawnictw nielegalnych KSS „KOR”, ROPCiO oraz literatury bezdebitowej pochodzenia zagranicznego,
- próbami docierania do środowisk robotniczych i szukania wśród nich osób, które można by wykorzystać dla swoich celów, a także kolportowanie materiałów propagandowych – głównie „Robotnika”,
- organizowaniem spotkań i prelekcji w ramach tzw. latającego uniwersytetu z przedstawicielami miejscowych oraz innych grup antysocjalistycznych, obliczonych na dalszą antysocjalistyczną indoktrynację, zwłaszcza środowiska studenckiego,
- wykorzystywaniem różnego rodzaju pretekstów i okoliczności do rozniecania prowokacyjnych akcji i siania niepokoju na tle np. trudności

¹⁴ *Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.*

⁵² Franciszek Grabczyk (1936–2004) – inżynier, działacz opozycyjny. W 1976 r. autor petycji do KC PZPR w obronie represjonowanych robotników, zwolniony z pracy w Hucie im. Lenina, 1978–1981 członek redakcji „Robotnika”, w 1978 r. współzałożyciel Chrześcijańskiej Wspólnoty Ludzi Pracy, 1979–1980 członek redakcji „Krzyża Nowohuckiego”, działacz NSZZ „Solidarność”.

⁵³ *Oświadczenie z dnia 18 XI 1977 r.* [w:] *Dokumenty Komitetu...*, s. 195–200.

gospodarczych, socjalno-bytowych, wypadków pospolitych czy ujawnionych nieprawidłowości,

– możliwością podejmowania przez SKS działań podczas wyborów do Rad Narodowych.

Kierunki działań operacyjnych

Wychodząc z przedstawionej sytuacji operacyjnej, przyjmujemy następujące – główne – kierunki pracy operacyjnej:

1. Wykorzystując wszystkie środki pracy operacyjnej, kontynuować będziemy **rozpoznanie** zamierzeń członków i sympatyków SKS oraz innych grup antysocjalistycznych, a także podejmowane przez nich inicjatywy, **dokumentując** je pod kątem ewentualnego wszczęcia postępowania przygotowawczego.

Rozpoznanie takie pozwoli na podejmowanie **działań ograniczających** wrogą działalność ze strony grup antysocjalistycznych, a także stworzenie **bariery hamującej dalszy jej rozwój**. Pozwoli to stworzyć **warunki do ewentualnej, kompletnej likwidacji zorganizowanych** grup antysocjalistycznych, w tym SKS-u.

2. W oparciu o posiadane bieżące rozpoznanie działalności antysocjalistycznej podejmowane będą działania operacyjne zmierzające do **ograniczenia więzów** między poszczególnymi grupami antysocjalistycznymi, a w konsekwencji ich **zupełnego rozbicia**.

3. **Rozbudowywać źródła informacji** w środowisku osób związanych z SKS-em, a także naukowym, twórczym, w celu zapewnienia ich operacyjnej kontroli oraz wyprzedzającego ustalenia zamierzeń i inicjatyw.

4. Stosować w szerszym niż dotychczas stopniu kombinacje operacyjne polegające na przeprowadzeniu **przedsięwzięć dezintegrujących i destrukcyjnych** w stosunku do SKS-u.

5. Poprzez źródła informacji mające dotarcie do SKS wprowadzone będą do tej grupy **elementy zwątpienia, niezgodności i dezinformacji** oraz ewentualnego **ośmieszania** osób o skłonnościach do zdecydowanych wystąpień.

¹⁻³ Fragment podkreślony odręcznie.

Przedsięwzięcia operacyjne

A. W zakresie operacyjno-rozpoznawczym

1. Do operacyjnej kontroli członków i sympatyków SKS-u w dalszym ciągu wykorzystywani będą TW ps. „Return”, „Kazik”, „Leo”, „Kazimierz”, dla których opracowane zostały plany operacyjnego wykorzystania. Za prawidłowe wykorzystanie TW ps. „Return” i „Kazik” odpowiedzialny jest kpt. St[anisław] Nowak, a za TW ps. „Leo” i „Kazimierz” ppor. R[yszard] Gancarczyk⁵⁴.

Wykorzystywane do operacyjnej kontroli działalności SKS osobowe źródła informacji będą miały między innymi za zadanie:

– zapewnienie dopływu informacji o poszczególnych członkach SKS-u pod kątem dokumentowania ich działalności,

– wpływać destrukcyjnie i zniechęcająco na osoby angażujące się w działalność SKS-u, jak również na ich sympatyków, celem wytworzenia atmosfery sprzyjającej **↓ krytykowaniu od wewnątrz tej działalności i sprzeciwu, a tym samym do rozbijania inicjatyw SKS↓**,

– rozpoznawanie stopnia zaangażowania poszczególnych przedstawicieli SKS w kwestii docierania ich do załóg robotniczych krakowskich zakładów pracy, a także środowisk naukowych i twórczych,

– operacyjne zabezpieczenie seminariów w ramach tzw. latającego uniwersytetu,

– ustalanie form i metod podejmowania **↓ działań opozycyjnych w zakresie poligrafii, akcji propagandowych i konspiracji, a także uzyskiwanie wyprzedzających informacji o miejscach produkcji i kolportażu wrogich materiałów↓**,

– uzyskiwanie informacji o wrogich inicjatywach, przenoszonych na grunt krakowski z innych ośrodków w kraju, a głównie z Warszawy, w zakresie przyjazdów do Krakowa kurierów z instrukcjami, wrogimi opracowaniami, sprzętem poligraficznym, a także ustalania sposobów kontaktowania się oraz zbierania informacji dot[yczących] całokształtu sytuacji w grupach antysocjalistycznych Krakowa i innych ośrodkach, jak np. zarysowujących się konfliktów personalnych i wszelkiego rodzaju rozbieżności w kręgach SKS.

⁵⁴ Ryszard Gancarczyk (ur. 1941) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1968 r., od 1974 r. w Wydziale IV KW MO w Krakowie, 1981–1983 w aparacie partyjnym, 1983–1986 w Wydziale „C” WUSW w Krakowie, zwolniony ze służby.

2. Mając na uwadze zapewnienie pełnego rozpoznania bieżących zamierzeń krakowskiego SKS-u, planuje się dodatkowo pozyskać jednego TW w osobie „Z.P.” spośród studentów pierwszych lat Wydz[iału] Filozoficznego, gdzie obserwujemy w ostatnim okresie najsilniejsze docieranie SKS-u.

Planuje się ponadto przeprowadzenie rozmów operacyjnych z sympatykami SKS „J.E.”, „H.E.”, „N.J.” – pod kątem nawiązania z ww. dialogu operacyjnego.

Za wykonanie odpowiedzialni kpt. St[anisław] Nowak, ppor. M[arek] Szmigielski⁵⁵, por. A[ndrzej] Więckowski⁵⁶.

3. Niezależnie od powyższego – typowane i pozyskiwane będą nowe osoby celem zapewnienia dopływu informacji z tego środowiska. Przy opracowywaniu kandydatów wykorzystane zostaną materiały kompromitujące, a także inne sprzyjające okoliczności operacyjne pozwalające na pozyskanie osobowych źródeł informacji.

Odpowiedzialni za bieżącą realizację przedsięwzięcia pracownicy Sek[cji] III i IIIA tut[ejszego] Wydziału.

4. Dokonać pełnego rozpoznania osobowości, cech charakterologicznych, słabości i stopnia zaangażowania w działalność SKS-u poszczególnych jego rzeczników oraz osób z nim związanych. W tym celu wykorzystane zostaną posiadane i organizowane źródła informacji oraz możliwości operacyjne jednostek terenowych, gdzie zamieszkują rodzice figurantów.

Odpowiedzialni za bieżący dopływ informacji i wykonanie odpowiednich dokumentów pracownicy Sekcji III i IIIA.

5. Mając na uwadze fakt, że część byłych rzeczników SKS-u ukończyła studia i uległ zmianie skład poprzedniej 10-osobowej grupy stanowiącej trzon krakowskiego SKS-u, w dalszym ciągu aktywnie kontrolowane będą ustępujące ze składu osoby, gdyż formalnie są one nadal głównymi inicjatorami wszelkich działań i poczynań. Kontrola ta między innymi będzie miała na celu uzyskanie wyprzedzających informacji o planowanych

⁵⁵ Marek Szmigielski (ur. 1952) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r., pracował w Sekcji III-A, zwerbował i prowadził jako TW L. Maleszkę. W 1980 r. wydalony ze służby.

⁵⁶ Andrzej Więckowski (ur. 1938) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1970 r., 1975–1980 kierownik Sekcji Analityczno-Informacyjnej Wydziału III KW MO w Krakowie, 1980–1982 zastępca naczelnika Wydziału III-1 KW MO w Krakowie, 1982–1983 p.o. naczelnik, następnie naczelnik Wydziału III-1 KW MO w Krakowie, 1983–1989 naczelnik Wydziału III KW MO w Krakowie, zwolniony ze służby w 1990 r.

miejscach podejmowania pracy przez te osoby oraz niedopuszczanie **do podejmowania przez te osoby pracy na terenie Krakowa**¹.

Odpowiedzialni na bieżąco pracownicy operacyjni Wydziału III.

6. Przez posiadane źródła informacji ustalać będziemy miejsca systematycznych spotkań przedstawicieli SKS-u celem ich technicznego zabezpieczenia. Pozwoli to na dokładne rozpoznawanie zamierzeń krakowskiej grupy antysocjalistycznej oraz na kontrolę tych źródeł. W tym celu zlecić Wydziałowi „T” rozpoznanie możliwości technicznych w miejscu zamieszkania rzeczników SKS.

Odpowiedzialni za realizację przedsięwzięcia Wydział III i Wydział „T”

7. Dla pełnej kontroli operacyjnej krakowskiego SKS-u, zapewnienia dopływu informacji o zasięgu ich oddziaływania na poszczególne środowiska i obiekty opracować zadania dla osobowych źródeł informacji pozostających na kontakcie pracowników Wydziału II, III A i IV tutaj [ejszej] Służby [Bezpieczeństwa].

Odpowiedzialni za realizację przedsięwzięć kpt. St[anisław] Nowak i por. Czaja⁵⁷.

8. Mając na uwadze pełne rozpoznanie postaw i zamierzeń grupy młodych naukowców w osobach: **Kłoczowski, Szyna, Dzielski, Kozanecki, Kaczmarek**^j – oraz ich związków z KSS „KOR” i krakowskim SKS-em – wprowadzeni zostaną w miesiącu styczniu TW ps. **„Mietek” i „Artur”**^j, którzy wykorzystają swoje naturalne możliwości do wejścia w grono młodych naukowców, a także osób związanych z SKS-em.

Za terminowe wykonanie odpowiedzialny kpt. St[anisław] Nowak i ppor. Szmigielski.

9. Wykorzystać aktualne i realne możliwości ze strony czynnej sieci osobowych źródeł informacji pozostających na kontakcie Wydziałów II, III A i IV, a także pionu MO w celu zabezpieczenia pełnej kontroli operacyjnej grupy młodych pracowników naukowych, aktywizujących się we wrogiej działalności.

Odpowiedzialni za wykonanie przedsięwzięć kpt. St[anisław] Nowak i kpt. Mszański⁵⁸.

⁵⁷ Czesław Czaja (ur. 1948) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Początkowo w Wydziale III KW MO w Krakowie, następnie do 1989 r. w Wydziale V KW MO w Krakowie.

⁵⁸ Stanisław Mszański (ur. 1941) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1967 r., początkowo w Wydziale II KW MO w Krakowie, następnie w Wydziale „W”, 1977–1978 inspektor w Inspektoracie Analityczno-Informacyjnym, potem służył w MO.

10. Poprzez posiadane źródła informacji ustalać faktyczne zaangażowanie młodych pracowników naukowych w działalność antysocjalistyczną na terenie uczelni, a przede wszystkim stopień oddziaływania na studentów podczas prowadzenia zajęć dydaktycznych. Tą drogą dążyć również do uzyskania pełnego obrazu przebiegu dotychczasowej kariery naukowej i wywiązywania się z podstawowych obowiązków służbowych.

Za realizację przedsięwzięć naukowych odpowiedzialni pracownicy Wydziału III.

11. Mając na uwadze zapewnienie pełnego rozpoznania aktywizujących się w działalność opozycyjną niektórych literatów starszego pokolenia, takich jak: J[an] J[ózef] Szczepański, Szymański⁵⁹, W[iesława] Szyborska, Woźniakowski, K[ornel] Filipowicz, J[an] Błoński oraz powiązań z innymi grupami opozycyjnymi i klerem, planuje się wprowadzić KO „Stanisław”, wykorzystując jego naturalne możliwości operacyjne w tym środowisku.

Za realizację przedsięwzięć odpowiedzialny ppor. W[iesław] Kula⁶⁰.

12. W celu zabezpieczenia kontroli operacyjnej grupy młodych kontestatorów z tzw. Pokolenia 70 oraz osób skupionych wokół grupy malarско-poetyckiej „Wprost”, do których zaliczyć należy: Zagajewskiego, Sulikowskiego⁶¹, Mleczkę⁶², Grzywacza⁶³, Naczka⁶⁴, Nowaka⁶⁵, wytypować i pozyskać jednego TW.

Za realizację przedsięwzięć odpowiedzialny ppor. W[iesław] Kula.

B. W zakresie profilaktyczno-zapobiegawczym

1. Poprzez posiadane źródła informacji tkwiące w środowisku osób związanych z SKS-em ustalać **formy i metody podejmowanych działań antysocjalistycznych w zakresie poligrafii, akcji propagandowych oraz miejsca produkcji i kolportażu, a także przechowywanie wrogich materiałów**^j.

⁵⁹ Wiesław Paweł Szymański (ur. 1932) – historyk literatury, wykładowca UJ.

⁶⁰ Wiesław Kula (ur. 1942) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wsąpił w 1972 r., 1976–1981 kierownik sekcji Wydziału III KW MO w Krakowie, wydany ze służby.

⁶¹ Andrzej Sulikowski (ur. 1950) – literaturoznawca, pisarz, krytyk literacki, ówczesnie wykładowca UJ i PAT.

⁶² Andrzej Mleczko (ur. 1949) – rysownik.

⁶³ Zbysław Grzywacz (1939–2004) – malarz, grafik, rzeźbiarz, wykładowca ASP w Krakowie.

⁶⁴ Właśc. Tadeusz Nyczek (ur. 1946) – krytyk literacki i teatralny.

⁶⁵ Prawdopodobnie Wojciech Nowak (ur. 1957) – reżyser, absolwent UJ.

W tym zakresie planuje się:

– W związku z zamiarem zorganizowania przez B[ogusława] Sonika stałego punktu powielania materiałów SKS-u na terenie Krakowa – dążyć będziemy do **jego zlokalizowania, a następnie zlikwidowania**¹. Podobne czynności zostaną przeprowadzone z chwilą **pozyskania przez SKS dwóch kopioramek**⁶⁶ **z Gdańska**¹. Podczas realizacji tego przedsięwzięcia wykorzystani zostaną TW ps. „Return”, „Leo”, „Kazik”.

Za realizację powyższych kombinacji operacyjnych odpowiedzialni pracownicy Wydziału III.

– Poprzez wprowadzenie do grona osób związanych z SKS-em źródła informacji oraz wprowadzenie innych źródeł niezwiązanych z tym gronem przechwytywać będziemy i przejmować materiały propagandowe KSS „KOR”, ROPCiO i SKS-u przeznaczone do kolportowania.

Z chwilą uzyskania informacji na temat przechowywania większej ilości materiałów o treści antysocjalistycznej przeznaczonej do kolportażu, podejmiemy akcję mającą na celu przejęcie tych materiałów¹.

W przypadku braku możliwości przejęcia materiałów antysocjalistycznych i bazy poligraficznej drogą operacyjną, włączony zostanie Wydział Śledczy.

2. Wykorzystywać na bieżąco konsultantów i KO pozostających na kontakcie tut[ejszego] Wydziału do dokonywania analiz kolportowanych tekstów SKS-u i innych grup oraz pod kątem wyłonienia w nich nieścisłości, sformułowań, które w konsekwencji posłużyć mogą w dyskredytowaniu i ośmieszaniu tak samych tekstów, jak też i autorów, i kolporterów.

W tym zakresie podejmowane czynności konsultować będziemy z wojewódzką instancją partyjną i kierownictwem Dep[artamentu] III.

3. W oparciu o posiadane bieżące rozpoznanie działalności SKS-u opracowywane będą informacje do wojewódzkiej instancji partyjnej, celem ewentualnego wykorzystania w działaniach politycznych, jak również inspirowania władz uczelnianych i organizacji społeczno-politycznych do przeciwdziałania i ograniczania negatywnych zjawisk wynikających z działalności antysocjalistycznej.

⁶⁶ Kopioramka – najprawdopodobniej chodzi o tzw. ramki, popularne w latach 70. i 80. urządzenie do druku, często wykorzystywane przez niezależnych drukarzy ze względu na niewielkie rozmiary i łatwość wykonania domowym sposobem, zob. szerzej S. Rudka, *Poza cenzurą. Wrocławska prasa bezdebitowa 1973–1989*, Wrocław 2001, s. 56–57.

– Do dnia 30 I br. pracownicy operacyjni Wydziału III, a szczególnie Sekcji III i IIIA, przeprowadzą rozmowy z administracjami ochronianych obiektów, mające na celu wskazanie na potrzebę ze strony administracji przeciwdziałania ewentualnym **próbom kolportażu wrogich opracowań** i ulotek. Rozmowy takie przeprowadzone będą także z osobami **odpowiedzialnymi za środki poligraficzne i masowego przekazu** (radiowęzły itp.).

– W najbliższym okresie czasu za pośrednictwem instancji partyjnej zainspirować władze uczelni **do wzmocnienia kontroli działających na uczelni kół zainteresowań i komisji problemowych**. Chodzi głównie o to, by w trakcie oficjalnych spotkań w środowisku akademickim nie dochodziło do propagowania działalności antysocjalistycznej (jak miało to miejsce w ostatnim czasie w jednej z takich grup na A[kademii] G[órnicz]o-] H[utniczej]). Sposób i tematyka takich rozmów zostanie uzgodniona z kierownictwem tut[ejszej] Służby.

– Przy pomocy **TW ps. „Prusak” i „Staszek”** w pełni rozpoznać charakter i działalność grupy studenckiej rozpracowywanej w sprawie krypt[onim] „Filozof”, mając na uwadze zlikwidowanie tej grupy i przecięcie jej antysocjalistycznej działalności. W tym celu władze uczelni zostaną zainspirowane do wzmocnienia kontroli nad tą grupą i ewentualnego przeprowadzenia rozmów z niektórymi jej członkami.

Odpowiedzialny za wykonanie kpt. S[tanisław] Nowak i por. Cz[esław] Czaja.

4. Poprzez Wydział Paszportów zapewnić dopływ informacji o planowanych wyjazdach zagranicznych rzeczników i sympatyków SKS-u. Wyjazdy te oraz ewentualne wykroczenia celne wykorzystane zostaną do prowadzenia pod odpowiednią legendą rozmów z tymi osobami pod kątem typowania kandydatów do przyszłych pozyskań, a także do dezintegracji osób zaangażowanych w działalność antypaństwową. W tym celu do Wydziału Paszportów przekazany zostanie wykaz osób pozostających w zainteresowaniu tut[ejszego] Wydziału ze względu na sympatyzowanie z SKS-em, na podstawie którego informowani będziemy o złożeniu przez interesujące nas osoby dokumentów paszportowych na wyjazd.

Odpowiedzialni za wykonanie: pracownicy Wydz[iału] Paszportów i Wydziału III.

5. Tut[ejszy] Wydział III wspólnie z Wydziałem IV po konsultacjach w tej sprawie z Depart[amentem] III i instancją partyjną podejmą działa-

nia operacyjne ¹w kierunku zlikwidowania punktu zebrań „latającego uniwersytetu” u ss. norbertanek¹. W tym zakresie zostanie opracowana kombinacja operacyjna. Za pośrednictwem władz administracyjno-politycznych dążyć się będzie też do odcinania od „latającego uniwersytetu” prelegentów. W najbliższym okresie czasu działania takie zostaną podjęte wobec Łukawera.

Odpowiedzialni za realizację: pracownicy Wydziału III i IV.

6. Przeprowadzać rozmowy profilaktyczne i operacyjne z tymi członkami i sympatykami SKS-u, ¹w stosunku do których będziemy dysponować wystarczającymi materiałami kompromitującymi lub informacjami operacyjnymi wskazującymi na możliwość przeprowadzania takich rozmów¹. W rozmowach takich wykorzystywane będą również dane, które posłużą do ośmieszania lub skłócenia poszczególnych członków i sympatyków SKS-u.

W terminie do dnia 30 I br. przeprowadzone zostaną rozmowy operacyjne z sympatykami SKS – Prusem⁶⁷, Nowakowskim⁶⁸, Kaczmarkiem, Terleckim⁶⁹ i Kensym. Rozmowy zostaną również przeprowadzone z rodzicami ww. osób, w celu wyeliminowania ich z dalszej działalności lub nawiązywania dialogu operacyjnego⁷⁰. Przyjąć jako zasadę przeprowadzanie rozmów z osobami angażującymi się w nielegalną działalność i ich rodzicami.

Odpowiedzialni za realizację: pracownicy Sekcji III i III A tut[ejszego] Wydziału.

7. Wystosować pisma do tych jednostek operacyjnych, na których terenie zamieszkują rodzice naszych figurantów. W pismach tych wskazać na konieczność ściślejszego zainteresowania się rodzicami, a także naszymi figurantami podczas ferii. W trakcie współdziałania odpowiednie jednostki operacyjne będą nas także informować o wszelkich problemach rodzinnych, które mogą być wykorzystane do podejmowania działań neutralizujących wobec figurantów.

⁶⁷ Andrzej Prus – wówczas student architektury Politechniki Krakowskiej.

⁶⁸ Tadeusz Nowakowski – wówczas student elektrotechniki AGH.

⁶⁹ Ryszard Terlecki (ur. 1949) – historyk, działacz opozycyjny, polityk. Uczestnik Marca '68, w 1970 r. dwukrotnie aresztowany, współpracownik KOR i KSS „KOR”, 1983–1992 członek redakcji „Arki”. Od 2006 r. dyrektor Oddziału IPN w Krakowie.

⁷⁰ Dialog operacyjny – nawiązanie przez funkcjonariusza SB bliższego kontaktu z figurantem sprawy, osobą podejrzaną, funkcjonariuszem obcej służby itp., w formie bezpośredniej (rozmowa) lub pośredniej (np. korespondencja) w celu osiągnięcia określonych korzyści operacyjnych.

Za wykonanie przedsięwzięć odpowiedzialni pracownicy Sek[cji] III i III A.

W toku prowadzonego rozpoznania dążyć do uzyskania pełnego obrazu o nowych figurantach w zakresie ich sytuacji na uczelni, W[ojskowych] K[omendach] R[ejonowych], a także wychwytywanie przypadków wchodzenia w kolizję z prawem i innych uchybień porządkowych.

W takich przypadkach wobec poszczególnych osób będą podejmowane działania zmierzające do neutralizowania ich działalności bądź ich eliminowania.

Za realizację przedsięwzięć odpowiedzialni pracownicy Wydz[iału] III.

8. Z ujawnionymi nowymi osobami angażującymi się w działalność antypaństwową przeprowadzać rozmowy profilaktyczne, których celem będzie odcinanie tych osób od SKS-u i niedopuszczenie ich do podejmowania wrogiej działalności.

Za realizację przedsięwzięcia odpowiedzialni pracownicy Wydziału III.

9. W porozumieniu z kierownictwem tut[ejszego] Wydziału i Wydziału „C” dokonać analizy możliwości operacyjnych byłej agentury pod kątem ich ewentualnego wprowadzenia do grup antysocjalistycznych z określonymi wcześniej zadaniami.

W tym celu:

– Jednostki sieci wywodzące się z krakowskich zakładów pracy otrzymywać będą zadania, by zainteresować SKS niektórymi pozornie tylko prawdziwymi problemami załóg robotniczych. Sytuacje takie wykorzystywać będziemy do wykazywania niekompetencji, rozrabiactwa oraz ośmieszania SKS-u.

Odpowiedzialni za wykonanie pracownicy Wydziału III.

10. Mając na uwadze uaktywnienie się w ostatnim okresie czasu niektórych literatów i dziennikarzy związanych z kręgami katolickimi w działalności antysocjalistycznej, wzrost ich zainteresowania negatywnymi inicjatywami politycznymi, podejmiemy działania operacyjne mające na celu pełne rozpoznanie postaw tych osób, ich kontaktów oraz stopnia zaangażowania we wrogiej działalności. Powyższe rozpoznanie posłuży jako podstawa do podjęcia działań ograniczających ich wpływ na środowisko, jak również będzie podstawą do podjęcia działań przecinających ich kontakty z elementami antysocjalistycznymi. Rozważane będą ponadto formy kompromitowania i dyskredytowania tych osób w środowisku.

W tym celu:

– za pośrednictwem instancji partyjnych dążyć się będzie do ograniczenia popularności, kompromitowania i obniżania autorytetów literatów i dziennikarzy angażujących się w działalności antysocjalistycznej.

11. Poprzez wykorzystanie źródeł informacji i innych ośrodków pracy operacyjnej w środowisku naukowym ujawniane będą osoby reprezentujące wrogie postawy i sprzyjające działalności antysocjalistycznej. W stosunku do tych osób podejmowane będą działania zapobiegawcze w postaci:

– inspirowania władz uczelni do przeprowadzania rozmów zmierzających do przecięcia szkodliwej działalności tych osób,

– w odniesieniu do osób o nieprzejeźdnych postawach antysocjalistycznych podejmować będziemy działania ograniczające wpływ tych osób na środowisko, jak np. ograniczanie dalszych awansów, nieprzedłużanie umów o pracę na uczelni, eliminowanie z niektórych zajęć dydaktycznych ze studentami.

Za realizację przedsięwzięć odpowiedzialny: kpt. S[tanisław] Mszański.

C. W zakresie procesowego dokumentowania

1. W porozumieniu z Wydziałem Śledczym tut[ejszej] Komendy [MO] na bieżąco dokumentowane będą – pod kątem procesowego wykorzystania – fakty działalności SKS naruszające przepisy prawne. Niezależnie od tego w wypadku ustalenia miejsc przechowywania dużej ilości materiałów propagandowych, literatury bezdebitowej oraz środków poligraficznych, w uzgodnieniu z Depart[amentem] III MSW, dokonywać przeszukań i kwestionowania wymienionych materiałów.

Obok procesowego dokumentowania działalności przedstawicieli krakowskiego SKS-u, będziemy dokumentować także zachowanie się na naszym terenie osób reprezentujących inne grupy antysocjalistyczne z terenu kraju.

Wynikłe z realizacji niniejszego planu przedsięwzięcia uzgadniane będą przez kierownictwo Wydziału z Departamentem III MSW.

W zależności od zaistniałej sytuacji operacyjnej wykorzystane zostaną siły i środki innych Wydziałów tut[ejszej] Służby.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 18–35.

1978 luty 15, Kraków – Plan działań operacyjno-śledczych na dzień 18 lutego 1978 r., związanych z planowanym spotkaniem przedstawicieli SKS z terenu kraju, opracowany przez kpt. Zbigniewa Kluczyńskiego¹ i por. Piotra Kościelniaka², tajne specjalnego znaczenia

I. Sytuacja operacyjna

W dniu 10 lutego br. od TW ps. „Return” uzyskano informację, z której wynika, że w mieszkaniu B[ogusława] Sonika w Krakowie przy ul. [...] w dniu 18 lutego 1978 r. planowana jest I Konferencja SKS-ów.

Udział w niej mają brać przedstawiciele SKS-ów z terenu kraju, a także studenci z Lublina i Torunia.

Część obrad ma być prowadzona tajnie – w bardzo ścisłym gronie, natomiast część w szerszym kręgu studentów, sympatyków i zwolenników SKS-u.

Spotkanie to ma na celu omówienie wspólnych działań w rocznicę „marca 68”, przedyskutowanie możliwości rozszerzenia poligrafii oraz koordynację innych podejmowanych przez SKS-y działań antysocjalistycznych.

Z szacunkowych danych wynika, że w spotkaniu ścisłego grona może uczestniczyć około 20–25 osób, natomiast w spotkaniach otwartych około 80–100 osób.

Przypuszczać należy, że w spotkaniach tych będą brać udział członkowie przedstawiciele „Graczy”, nie można również wykluczyć przyjazdu niektórych przedstawicieli „Hazardzistów”.

W związku z powyższym Wydział III, współdziałając z innymi jednostkami Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej oraz Wydziałem Spraw Wewnętrznych, planuje nie dopuścić do odbycia się tego spotkania.

Podyktowane to jest tym, że:

– W dniu 18 II 1978 r. w Krakowie obradować będzie Wojewódzka Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza PZPR.

¹ Zbigniew Kluczyński (ur. 1944) – do SB wstąpił w 1966 r., 1975–1980 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie, 1980–1987 zastępca naczelnika, a 1987–1989 naczelnik Wydziału III Departamentu III MSW, 1989–1990 naczelnik Wydziału IV Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa MSW, zwolniony ze służby.

² Piotr Kościelniak (ur. 1944) – do SB wstąpił w 1968 r., 1975–1980 zastępca naczelnika Wydziału III KM MO w Krakowie, 1980–1982 naczelnik Wydziału III-1 KW MO w Krakowie, 1982–1987 naczelnik Wydziału V KW MO/WUSW w Krakowie, 1987–1990 zastępca szefa WUSW w Krakowie ds. SB, zwolniony ze służby.

– Dopuszczenie do odbycia się tego spotkania doprowadzi do integracji elementów antysocjalistycznych skupionych w SKS-ach, omówienia przez nich przygotowań do rocznicy „marca 68”, co w konsekwencji w m[iesią]cu marcu może wywołać w głównych ośrodkach akademickich na terenie całego kraju zakłócenie porządku publicznego.

– Odbycie się I Konferencji SKS-u stworzy jakościowo nową formę działań antysocjalistycznych i odbyte raz może w przyszłości być kontynuowane jako następne konferencje.

Mając powyższe na uwadze, zachodzi uzasadniona potrzeba podjęcia następujących działań operacyjno-śledczych:

II. Działania operacyjne

1) W uzgodnieniu z Wydziałem III Dep[artamentu] III spowodować, aby odpowiednie wydziały, na terenie których działają SKS-y, nie dopuściły do przyjazdu na nasz teren swoich figurantów. Niezależnie od powyższego Wydz[iał] III Dep[artamentu] III zobliguje wymienione wydziały do przesłania nam w terminie do dnia 17 II br. wykazów głównych figurantów mogących przyjechać do Krakowa, a także informacji dot[yczących] czasu, miejsca oraz innych danych związanych ze spotkaniem. Wydziały III posiadające w kręgach SKS figurantów delegują na od 17 II 1978 r. godz. 20 do 19 II br. pracowników operacyjnych, którzy znają tych figurantów i będą mogli ich rozpoznać.

2) Uaktywnić pracę operacyjną ze wszystkimi źródłami informacji, będącymi na kontakcie wydziałów operacyjnych tut[ejszej] komendy, celem uzyskiwania informacji dot[yczącej] spotkania SKS-ów.

3) Poprzez źródła informacji pozostające na kontakcie tut[ejszego] wydziału, a zwłaszcza TW ps. „Return”, „Leo”, „Kazimierz”, „Kazik”, na bieżąco zapewnić dopływ informacji o ewentualnej zmianie czasu i miejsca planowanego spotkania.

Wśród figurantów poprzez te źródła wpływać deprymująco i pesymistycznie, wykazując bezcelowość takiego spotkania, tłumacząc to obawą wkroczenia funkcjonariuszy MO itp.

4) Poprzez tut[ejszy] Wydział Śledczy ^aw dniach 15–17 bm. spowodować przesłuchania głównych figurantów^a krakowskiego SKS-u, którzy brali udział w nielegalnym ^azgromadzeniu w dniu 11 II 1978 r.^a

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

u B[ogusława] Sonika, a swoim zachowaniem przeszkadzali w wykonywaniu czynności pracownikom Wydziału Spraw Wewnętrznych i obrażali funkcjonariuszy MO, oraz tych z nich, którzy w czasie legitymowania w rejonie ul. Grodzkiej i Rynku Głównego zakłócali porządek publiczny – informując o sporządzeniu wniosków do kolegium.

Działania te mają na celu wpłynąć zastraszająco na te osoby, przed podejmowaniem organizowania i brania udziału w podobnych zgromadzeniach.

5) **„We wczesnych”** godzinach rannych dnia 18 II br. Wydział „B” podejmie pod obserwacją głównych figurantów SKS-u. Pozwoli to nam na ustalenie, czy w tym dniu będą się z nimi kontaktowały osoby, które mogą być spoza Krakowa, oraz da nam obraz, czy czynią oni przygotowania do spotkania.

Ponadto Wydz[iał] „B” uruchomi po południu tego dnia zakryty punkt obserwacyjny w pobliżu zamieszkania B[ogusława] Sonika.

III. Działania profilaktyczno-zapobiegające

1) W dniu 18 bm. od wczesnych godzin rannych na dworcu Głównym i ul. Floriańskiej wystawić patrole operacyjno-mundurowe (filtrujące), których zadaniem będzie legitymowanie pojedynczych osób oraz kilkuosobowych grup, które wyglądem zewnętrznym i zachowaniem wskazywać mogą, że udają się na spotkanie. Rozmieszczenie poszczególnych patroli oraz radiowozów przedstawia załącznik nr 1.

2) Takie same patrole filtrujące zostaną wystawione przed miejscem zamieszkania:

- L[iliany] Batko, przy ul. [...],
- L[esława] Maleszki, przy ul. [...],
- J[ózefa] Ruszara, przy ul. [...],
- Kościołem oo. Dominikanów przy ul. Dominikańskiej,
- Kościołem ss. Norbertanek przy ul. Kościuszki.

Przedsięwzięcie to podyktowane jest tym, że wymienione osoby mogą – w przypadku wyeliminowania Sonika – być organizatorami wspomnianego spotkania i udostępnić w tym celu swoje mieszkanie.

Nie wyklucza się możliwości, że w obawie przed interwencją MO organizatorzy będą chcieli dla tego celu wykorzystać pomieszczenia sakralne.

3) W przypadku wychycenia przez patrole filtrujące figurantów z innych ośrodków zostają oni przewiezieni do komend dzielnicowych lub komisariatów, gdzie zostaną rozpytani przez pracowników tych jednostek.

Pytania do przeprowadzonych rozmów opracuje Wydział Śledczy przy współdziałaniu Wydziału III.

Czas prowadzenia takich rozmów będzie uzależniony od zachowania się takiej osoby i trwać winien do momentu, aby można było odesłać je najbliższym pociągiem do miejsca zamieszkania.

^b4) Nie można wykluczyć, że mimo działań patroli filtrujących część osób dotrze do miejsca zamieszkania B[ogusława] Sonika. W tym przypadku w bramie tej realności³ działać będzie wzmocniony patrol operacyjno-mundurowy, który będzie przeprowadzał takie same czynności jak patrole filtrujące (patrz pkt 1 i 2)^b.

5) Celem całkowitego wyłączenia B[ogusława] Sonika z organizacji tego spotkania zakłada się dwa warianty działań:

^ba) Na godzinę przed rozpoczęciem spotkania przeprowadzić przeszukanie w mieszkaniu B[ogusława] Sonika z udziałem funkcjonariuszy mundurowych, które trwać będzie do późnych godzin wieczornych. Osoby, które mimo patroli filtrujących dotarłyby do mieszkania, nie będą wpuszczane z uwagi na wykonywane tam czynności^b;

b) Współdziałając z Wydziałem „B”, w godzinach południowych dokonać zatrzymania B[ogusława] Sonika (zdjęcie z ulicy) poprzez funkcjonariuszy mundurowych.

^c6) Przewidując możliwość udawania się przyjeżdżających osób na inne adresy krakowskich rzeczników SKS-u, planujemy – współdziałając z Wydziałem „B” – dokonać zatrzymań w godzinach południowych następujących figurantów: L[iliany] Batko, L[esława] Maleszki, J[ózefa] Ruszara i J[akuba] Meissnera^c.

Fakt zatrzymania wyeliminuje te osoby jako potencjalnych mogących zastąpić B[ogusława] Sonika organizatorów spotkania.

7) Poprzez instancję partyjną zainspirować władze uczelni do przeprowadzenia rozmów ze studentami, którzy byli uczestnikami nielegalnego zgromadzenia. Rozmowy te przeprowadzone do dnia 18 II 1978 r. mają na celu zneutralizowanie i wycofanie się niektórych osób z działalności SKS-u.

8) Zestawienie sił i środków ujęte zostanie w oddzielnym dokumencie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 37–41.

^{b-b} Fragment podkreślony odręcznie pionową linią na lewym marginesie. Obok dopisek nie.

^{c-c} Fragment podkreślony odręcznie pionową linią na lewym marginesie. Obok dopisek tak.

³ Nieruchomości.

1978, luty 16, Gdańsk – Szyfrogram nr 322 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Gdańsku płk. Władysława Jaworskiego¹ do dyrektora Departamentu III MSW gen. Adama Krzysztoporskiego² na temat planowanego zjazdu SKS w Krakowie, tajne specjalnego znaczenia

[^a] Z uzyskanych przez nas wyprzedzających informacji wynika, że w dniu 18 lutego 1978 r. na terenie Krakowa odbyć się ma pierwszy ogólnopolski zjazd SKS-u. Z terenu Gdańska mają wziąć w nim udział:

– Stanisław Śmigiel³ – student V roku Wydziału Elektroniki Politechniki Gdańskiej,

– Cezary Drzymalski⁴ – student II roku Wydziału Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej,

– N.N. studentka jednej z wyższych uczelni Trójmiasta.

Ze względu na fakt, że jedną z osób wyjeżdżających do Krakowa jest nasze źródło informacji oraz to, że o wyjeździe wie bardzo wąskie grono osób, w celu niedopuszczenia do dekonspiracji źródła informacji, a zarazem uniemożliwienia przedstawicielom gdańskiego SKS-u wzięcia udziału

^a Adnotacja odręczna Wyzd[iały] III i IX.

¹ Władysław Jaworski (ur. 1925) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1947 r., 1952–1954 kierownik sekcji Wydziału III WUBP w Gdańsku, 1954–1955 zastępca naczelnika Wydziału VIII WUBP w Gdańsku, 1955–1956 zastępca naczelnika Wydziału V „A” WUdsBP w Gdańsku, 1957–1965 zastępca naczelnika Wydziału II KW MO w Gdańsku, 1965–1970 naczelnik Wydziału „T” KW MO w Gdańsku, 1970–1981 II, a następnie I zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Gdańsku, w 1981 r. odszedł na emeryturę.

² Adam Krzysztoporski (ur. 1932) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1954 r., 1969–1973 zastępca dyrektora Departamentu I MSW, 1973–1980 dyrektor Departamentu III MSW, 1980–1982 wiceminister spraw wewnętrznych, 1982–1987 podsekretarz stanu w Urzędzie Gospodarki Wodnej.

³ Stanisław Śmigiel (ur. 1953) – elektronik, działacz opozycyjny. Działacz gdańskiego SKS, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel Klubu Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego i Ziemi Chełmińskiej, działacz NSZZ „Solidarność”, twórca Toruńskiej Oficyny Niezależnych, współzałożyciel Klubów Rzeczpospolitej Samorządnej „Wolność – Sprawiedliwość – Niepodległość”, w stanie wojennym internowany, w 1983 r. współtwórca wydawnictwa „Kwadrat”, w 1984 r. aresztowany i skazany na 1,5 roku więzienia w zawieszaniu, od 1986 r. członek RKK NSZZ „Solidarność” Toruń, od 1988 r. członek jawnej RKK.

⁴ Cezary Drzymalski – działacz gdańskiego SKS.

w zjeździe, proponujemy zatrzymanie wyjeżdżających z Gdańska aktywistów SKS na terenie Krakowa.

W tym celu grupa gdańska poddana zostanie obserwacji zewnętrznej Wydziału „B”, której zadaniem będzie przekazanie ich Wydziałowi „B” w Krakowie.

Tym samym pociągiem – z zachowaniem zasad konspiracji – uda się do Krakowa pracownik operacyjny mający na kontakcie nasze źródło informacji.

Ponadto do Krakowa oddelegowany został w dniu dzisiejszym kierownik Sekcji III, który na miejscu koordynować będzie działaniami związanymi z niedopuszczeniem delegacji gdańskiej do wzięcia udziału w zjeździe.

Nadmieniam, że ze względu na trwającą na Politechnice Gdańskiej przerwę semestralną nie było innych możliwości operacyjnych, które mogłyby być wykorzystywane do uniemożliwienia wyjazdu aktywistów SKS z terenu Gdańska do Krakowa.

Powyższe proponowane przez nas działania zostały w dniu dzisiejszym w godzinach rannych wstępnie uzgodnione z naczelnikiem Wydziału III Departamentu III MSW w Warszawie oraz kierownictwem Wydziału III KW MO w Krakowie.

Z uzyskanych przez nas wyprzedzających informacji wynika, że w dniach 18–19 bm. na terenie Gdańska przebywał będzie przedstawiciel KSS KOR Antoni Macierewicz^b, który w ramach tzw. latających uniwersytetów wygłosić ma odczyt na temat „adekwatność pojęcia lewica i prawica w polskiej opozycji” oraz prelekcje na temat historii KSS „KOR”.

Odczyt odbyć się ma w dniu 18 bm. w mieszkaniu figuranta naszej sprawy operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Kanał” – ob. Krzysztofa Wyszkowskiego⁵, zam. Gdańsk-Oliwa [...], zaś prelekcja w dniu 19 bm. w mieszkaniu figuranta prowadzonej przez nas sprawy operacyjnego sprawozdania krypt[onim] „Duet” – ob. Mariusza Muskata⁶ w Sopocie, [...].

^b *W tekście tu i dalej Macierewicz.*

⁵ Krzysztof Wyszkowski (ur. 1947) – dziennikarz, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz gdańskiego SKS, współzałożyciel WZZ Wybrzeża, w 1980 r. redaktor strajkowego pisma „Solidarność”, działacz NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. sekretarz redakcji „Tygodnika Solidarność”, w stanie wojennym internowany, uciekł, aresztowany, zwolniony na podstawie amnestii.

⁶ Mariusz Muskat (ur. 1947) – socjolog, publicysta, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68, aresztowany, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współpracownik RMP, WZZ Wybrzeża, następnie działacz NSZZ „Solidarność”, koordynator ds. obiegu informacji Zarządu Regionu Gdańsk, od 1981 r. kierownik Informacji i Propagandy KK, w stanie wojennym internowany.

W celu niedopuszczenia do odbycia powyższych spotkań proponujemy: zatrzymanie A[ntoniego] Macierewicza na dworcu PKP w Tczewie, odległym o 30 km od Gdańska.

Wykorzystując fakt, że teren Tczewa i Gdańska należy do strefy nadgranicznej, gdzie obowiązują zaostrzone kryteria odnośnie przybywających tam osób, oraz legendę, że A[ntoni] Macierewicz odpowiada rysopisowi osoby poszukiwanej przez jednostkę MO z Warszawy – po zatrzymaniu z figurantem przeprowadzona zostanie rozmowa wyjaśniająca, a następnie w asyście dwóch pracowników operacyjnych zostanie on odwieziony do wytypowanego w porozumieniu z Wydziałem III KS MO w Warszawie komisariatu MO.

Po przeanalizowaniu sytuacji operacyjnej uważamy, że proponowana przez nas koncepcja zatrzymania A[ntoniego] Macierewicza pod legendą przeprowadzenia z nim rozmowy i odstawienia go do Warszawy stanowi najbardziej optymalne rozwiązanie, gdyż możliwość prowokacji ze strony figuranta jest minimalna.

Ponadto nieobecność A[ntoniego] Macierewicza na wcześniej przygotowanych spotkaniach nie przysporzy mu rzekomego autorytetu wśród elementów antysocjalistycznych w Gdańsku.

Stoimy na stanowisku, że dopuszczenie do spotkania z A[ntonim] Macierewiczem i rozwiązanie go może doprowadzić do prowokacji ze strony uczestników zebrania i w konsekwencji przynieść szkody polityczne i operacyjne.

Informuję również, że proponowana przez nas koncepcja wspierana jest przez sekretariat KW PZPR, w tym osobiście przez I sekretarza.

Niniejsze propozycje, jak również argumenty wskazujące na słuszność naszych koncepcji, zostały szczegółowo omówione w godzinach wieczornych przez we-cze⁷ z wicedyrektorem Departamentu III MSW płk. mgr. H[enrykiem] Walczyńskim⁸.

W związku z tym uprzejmie proszę o akceptację proponowanych przez nas rozwiązań operacyjnych.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 295–297.

⁷ Linia wysokiej częstotliwości.

⁸ Henryk Walczyński (ur. 1928) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1949 r., 1962–1963 zastępca naczelnika Wydziału I Departamentu III MSW, 1963–1965 zastępca, a 1965–1973 naczelnik Wydziału IV Departamentu III MSW, 1977–1980 zastępca, a 1980–1982 dyrektor Departamentu III MSW, 1982–1988 komendant wojewódzki MO/szef WUSW w Radomiu, w 1989 r. zwolniony ze służby.

1978 luty 24, Kraków – Szyfrogram nr 367 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie płk. Stefana Gołębiowskiego¹ do dyrektora Departamentu III MSW gen. Adama Krzysztoporskiego dotyczący przebiegu wykładu „uniwersytetu latającego” oraz podjętych działań operacyjnych, tajne specjalnego znaczenia

Informuję, że zgodnie z zaleceniami w dniu dzisiejszym przystąpiono do realizacji przedsięwzięć operacyjnych związanych z zapowiedzianym spotkaniem w mieszkaniu B[ogusława] Sonika – z Adamem Michnikiem. Około godz. 10.30 na dworzec główny PKP przybyła „grupa ok. 12 osób sympatyzujących z działalnością SKS-u. Po przyjeździe pociągu i wyjściu pasażerów osoby te w grupkach 2–3-osobowych rozeszły się^a.”

Z informacji od TW ps. „Kazik” i „Return” wynika, że grupa osób, która udała się na dworzec, miała na celu rozpoznać sytuację i wprowadzić w błąd funkcjonariuszy MO, ponieważ główni figuranci, B[ogusław] Sonik i L[iliana] Batko, uzyskali informacje o zatrzymaniu w Warszawie A[dama] Michnika, A[ndrzeja] Kijowskiego i M[acieja] Rayzachera^b. Ponadto dotarła do nich wiadomość o rozwiązaniu podobnego spotkania przez funkcjonariuszy MO w Gdańsku.

Aktualnie wśród głównych rzeczników i sympatyków krakowskiego SKS-u panuje atmosfera zdenerwowania i niepokoju, niemniej jednak planują oni w dniu dzisiejszym odbyć spotkanie połączone z wykładem o godz. 18 w mieszkaniu B[ogusława] Sonika przy ul. [...]. Wśród tej grupy osób do godz. 16 nie podawano nazwiska, kto ewentualnie wykład poprowadzi. Wymieniono A[ntoniego] Macierewicza i W[ojciecha] Ostrowskiego².

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

^b W tekście Rajzachera.

¹ Stefan Gołębiowski (ur. 1925) – działacz partyjny, funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r. (skierowany przez KW PZPR), 1972–1973 III zastępca komendanta wojewódzkiego MO w Katowicach, 1973–1974 zastępca komendanta, 1974–1981 zastępca komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie ds. SB, zwolniony ze służby.

² Wojciech Ostrowski (ur. 1949) – ekonomista, działacz opozycyjny. Działacz warszawskiego KIK, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, w 1977 r. aresztowany, współzałożyciel TKN, sekretarz Rady Programowej TKN, w stanie wojennym internowany, 1982–1990 na emigracji we Francji.

W środowisku studenckim, a zwłaszcza wśród studentów zamieszkałych w domach studenckich, nie stwierdza się atmosfery podniecenia i niepokoju. Do chwili obecnej nie odnotowaliśmy w tym środowisku szerszych dyskusji na temat działalności SKS-u czy też kolportowanych przez nich ulotek.

Źródło: AIPN 0222/701, t. VI, k. 301.

1978 luty 24, Kraków – Szyfrogram nr 369 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie płk. Stefana Gołębiowskiego do dyrektora Departamentu III MSW gen. Adama Krzysztoporskiego dotyczący przebiegu wykładu „uniwersytetu latającego” oraz podjętych działań operacyjnych, tajne specjalnego znaczenia

W ślad za szyfrogramem nr hi-001039/78 informuję: od godz. 16 przystąpiono do realizacji drugiej części operacyjnego zabezpieczenia. Na ul. Floriańskiej do ul. Grodzkiej oraz w rejonie miejsca obrad Związku Literatów Polskich zorganizowano patrole operacyjno-informacyjne (informujące) oraz uruchomiono zakryte punkty obserwacji. Dostosowywano odpowiednie przedsięwzięcia operacyjne w oparciu o uzyskane od osobowych źródeł informacje.

W mieszkaniu L[iliany] Batko zebrała się podstawowa grupa figuran-tów w ilości 7 osób, która pod tym adresem przebywała do godz. 17.20, następnie grupa ta udała się na ul. [...], do miejsca zamieszkania Bogusława Sonika. Mimo uprzedniej zapowiedzi, pikiet odwołujących spotkanie nie ustawiono. Między godz. 17.30 a 18.10 do mieszkania B[ogusława] Sonika **przyszło kilkoma grupami około 80 osób. O godz. 18.20 lokal opuściło grupowo ok. 70 osób, lecz na ulicy rozczłonkowali^a się na małe grupki, nie manifestując swojej obecności i bez zakłócenia porządku publicznego udali się do domów. W mieszkaniu obok głównego figuranta pozostało ok. 10 osób – ściślej czołówki SKS-u. O godz. 21 pozostałe osoby opuściły mieszkanie Sonika w stanie wskazującym na spożycie alkoholu.**

Na podstawie danych uzyskanych od osobowych źródeł informacji prowadzone dyskusje w mieszkaniu L[iliany] Batko i B[ogusława] Sonika miały następujący przebieg:

^aW mieszkaniu L[iliany] Batko ściśła czołówka SKS-u rozważała możliwość odbycia o godz. 18 przy ul. Floriańskiej spotkania bez wykładowcy po to, by swoją obecnością sprowokować interwencję MO, a tym samym doprowadzić do zajęć – nawet ulicznych – połączonych z głośnym odczytywaniem oświadczeń SKS-u. Krótco przed godz. 18

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

czołówka z mieszkania przy ul. [...] udała się na ul. Floriańską. O godz. 17.45 do mieszkania B[ogusława] Sonika zaczęli przychodzić studenci – początkowo mniejszymi, a następnie większymi grupami po 15–20 osób. W sumie przybyło ok. 80 osób. Tuż po godz. 18 B[ogusław] Sonik poinformował zebranych także o zatrzymanych w Warszawie, Wrocławiu i Lublinie. Oddzielnie omówił interwencję MO w Gdańsku, informując o użyciu siły i gazów łzawiących przez funkcjonariuszy MO¹. Po tej informacji jeden z uczestników odczytał zebranym deklarację TKN-u², podając nazwiska sygnatariuszy. Przekazano także informację, że w poniedziałek, tzn. 27 bm., w klasztorze ss. norbertanek odbędzie się wykład nt. „Biblijne podstawy praw człowieka”, a we wtorek, tzn. 28 bm., w tym samym miejscu odbędzie się wykład z socjologii – bez bliższego określenia tematu.

Nadmienić należy, że do mieszkania B[ogusława] Sonika przybył administrator budynku, który mu polecił rozwiązać spotkanie – w przeciwnym bowiem razie wezwie Milicję Obywatelską. Po wymianie tych informacji uczestnicy wyszli z mieszkania grupowo – o czym informujemy wyżej^a.

W tym czasie i w godzinach późniejszych w mieście Krakowie panuje całkowity spokój.

W oparciu o przeprowadzoną wstępnie przez kierownictwo KW MO ocenę sytuacji podjęto decyzję, aby w dniu 25 II 1978 r. prowadzić nadal działania patrolowe w rejonach miejsc zamieszkania głównych figurantów oraz obserwację ich zachowania się na terenie miasta.

Zlecono osobowemu źródłem informacji zadania, aby na bieżąco informowały o zamierzeniach czołówki SKS-u na najbliższe dwa dni. Szczegółowe decyzje podjęte zostaną w zależności od rozwoju sytuacji.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 302–303.

¹ Mowa o wydarzeniach z 22 II 1978 r. Do mieszkania Bogdana Borsewicz, gdzie odbywało się seminarium historyczne, wtargnęło ok. 20 funkcjonariuszy MO z nakazem rewizji. Użyto przemocy fizycznej i gazów łzawiących.

² Towarzystwo Kursów Naukowych – utworzone 22 I 1978 r. z inicjatywy ludzi kultury i nauki, w celu organizacji i koordynowania niezależnych działań samokształceniowych, zob. *Deklaracja założycielska Towarzystwa Kursów Naukowych* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 231–234.

1978 luty 24, Wrocław – Szyfrogram nr 486 naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Albina Zalewskiego¹ do naczelnika Wydziału I Departamentu III MSW dotyczący wyjazdu członków SKS do Krakowa, tajne specjalnego znaczenia

[^a] Powołując się na rozmowę telefoniczną z z[astęp]cą dyrektora Depart[amentu] III MSW tow. płk. Walczyńskim, uprzejmie informuję, że w dniu wczorajszym, tj. 23 lutego br., w godzinach wieczornych zostali zatrzymani na 48 godzin przez komendę dzielnicową MO Wrocław Psie Pole do sprawy kryminalnej trzej rzeczniczki wrocławskiego Studenckiego Komitetu Solidarności:

- Rospond Marek²,
- Adamkiewicz Marek³,
- Klimek Jarosław⁴.

O w[yżej] wym[ienionych] posiadaliśmy informację, że noszą się z zamiarem wyjazdu na dzień 24 i 25 bm. do Krakowa. Według posiadanego rozpoznania następnymi osobami mogącymi wyjechać do Krakowa na dzień 25 bm. są: Filak Jerzy⁵, rzecznik SKS-u, oraz Gleichgewicht Aleksan-

^a Adnotacja odręczna Po zapoznaniu tow. nazwisko nieczytelne proszę przekazać do Wydz[iału] III.

¹ Albin Zalewski (ur. 1928) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1954 r., 1969–1972 kierownik grupy Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1972–1975 zastępca, a 1975–1980 naczelnik Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1980–1989 naczelnik Wydziału „C” KW MO/WUSW we Wrocławiu, zwolniony ze służby.

² Marek Rospond (ur. 1957) – wówczas student fizyki UWr, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel wrocławskiego SKS, zmuszony do wycofania podpisu spod deklaracji założycielskiej, relegowany z uczelni, w stanie wojennym internowany.

³ Marek Adamkiewicz (ur. 1957) – matematyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel wrocławskiego SKS, działacz NZS, w 1981 r. członek redakcji „Półgębkiem”, w stanie wojennym internowany, w 1984 r. skazany na 2,5 roku więzienia za odmowę złożenia przysięgi wojskowej, działacz Ruchu „Wolność i Pokój”, 1987–1989 członek redakcji „Ad Vocem”.

⁴ Jarosław Klimek (ur. 1955) – wówczas student matematyki UWr, działacz opozycyjny. Współzałożyciel wrocławskiego SKS.

⁵ Jerzy Filak (ur. 1950) – fizyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel wrocławskiego SKS, członek Komitetu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, działacz NSZZ „Solidarność”, w 1982 r. członek redakcji „Solidarności Dolnośląskiej”, 1982–1983 i 1985–1986 więziony.

der⁶, obydwaj ubiegłorocznymi absolwenci Uniwersytetu Wrocławskiego, inspiratorzy i założyciele wrocławskiego SKS-u.

Przez kierownictwa zakładów pracy, tj. „Megat-Dolmel” i Instytutu Niskich Temperatur PAN we Wrocławiu, spowodowano konieczność ich przebywania w miejscu pracy w godzinach popołudniowych. Niezależnie od powyższego, wobec nich zastosowano obserwację przez Wydział „B”. Przygotowano legendę na ich zatrzymanie przez funkcjonariuszy MO w wypadku zamiaru wyjazdu do Krakowa.

Aktywnie współdziałający z SKS-em Piotr Starzyński⁷ został na dzień 24 bm. na godz. 12.00 wezwany do KD MO Wrocław Psie Pole celem złożenia wyjaśnień w sprawie tragicznej śmierci Andrzeja Ptaszyńskiego⁸. Po wyjściu z KD MO będzie zabezpieczony przez wywiadowców MO, a w wypadku usiłowania wyjazdu do Krakowa zostanie zatrzymany pod odpowiednią legendą.

Rzecznicy wrocławskiego SKS-u Stanisław Siekanowicz⁹ i Juliusz Szymczak¹⁰ od 21 bm. przebywają poza Wrocławiem.

J[uliusz] Szymczak ma się udać do rodziców zamieszkałych w miejscowości Witaszyce, ul. [...], woj. kaliskie, natomiast St[anisław] Siekanowicz wyjechał do Głuchowa. Aktualnie jednak w Głuchowie nie przebywa i jego miejsce pobytu nie jest nam znane.

Dokooptowany do składu rzeczników SKS Leszek Budrewicz¹¹ przebywa we Wrocławiu i nie nosi się z zamiarem wyjazdu do Krakowa.

⁶ Aleksander Gleichgewicht (ur. 1953) – fizyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współpracownik wrocławskiego SKS, członek Komitetu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, w 1981 r. członek redakcji „Solidarności Dolnośląskiej” i szef Radia Solidarność, inicjator powołania „Solidarności Polsko-Czeskiej”, w stanie wojennym internowany, 1984–1991 na emigracji w Norwegii, członek Solidarności Polsko-Norweskiej i Komitetu Helsińskiego.

⁷ Piotr Starzyński (1950–1993) – informatyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz wrocławskiego SKS, członek Klubu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, od 1979 r. członek redakcji „Biuletynu Dolnośląskiego”, zwolniony z pracy, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. na emigracji.

⁸ Andrzej Ptaszyński – ofiara przestępstwa kryminalnego.

⁹ Stanisław Siekanowicz (ur. 1951) – wówczas student filologii klasycznej UW, działacz opozycyjny. Współzałożyciel wrocławskiego SKS.

¹⁰ Juliusz Szymczak (ur. 1952) – wówczas student filologii klasycznej UW, działacz opozycyjny. Współzałożyciel wrocławskiego SKS.

¹¹ Leszek Budrewicz (ur. 1956) – dziennikarz, poeta, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz wrocławskiego SKS, członek Komitetu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, 1978–1980 członek redakcji „Podaj dalej”, 1979–1981 członek redakcji „Tematów”, 1981 r. członek redakcji „Solidarności Dolnośląskiej” i „Progresu”, w stanie wojennym ukrywał się, w 1982 r. w redakcji „CDN”, 1985–1986 członek redakcji „Zera”, członek

Według uzyskanych operacyjnie informacji ma on uczestniczyć w spotkaniu z prof. Amsterdamskim¹² z Warszawy u prof. M[irosławy] Chamcówny¹³ we Wrocławiu.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, s. 301–302.

Ruchu „Wolność i Pokój”, 1986–1987 w redakcji „WiP”, 1987–1988 członek redakcji „Co było?” i „Dezertera”, 1987–1989 członek RKW NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk.

¹² Stefan Amsterdamski (1929–2005) – filozof, socjolog. W latach 1947–1968 w PPR/PZPR, w 1968 r. usunięty z pracy na UŁ. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN, w stanie wojennym internowany, od 1982 r. członek Społecznego Komitetu Nauki. 1989–1990 podsekretarz stanu w Urzędzie Postępu Naukowego i Wdrożeń.

¹³ Mirosława Chamcówna (1919–2000) – pedagog, historyk. Współzałożycielka wrocławskiego KIK, współzałożycielka TKN, w 1977 r. zwolniona z pracy na UW r z przyczyn politycznych, członek Rady Jedności.

1978 marzec 4, Wrocław – Szyfrogram nr 595 naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Albina Zalewskiego do dyżurnego Departamentu III MSW dotyczący spotkania członków SKS, tajne

^aO godz. 17.45 grupa wrocławskich członków SKS-u w składzie: Aleksander Gleichgewicht, Marek Rospond, Leszek Budrewicz, Marek Adamkiewicz, Jarosław Klimek, Stanisław Siekanowicz, Jerzy Filak, Piotr Starzyński i Jolanta Bujwid¹ spotkała się w mieszkaniu przy ul. [...], a następnie przeszli do mieszkania przy ul. [...]^a. O godz. 20.22 Starzyński przeprowadził rozmowę telefoniczną z mieszkanką Warszawy o imieniu Bogusława, tel. 24-22-53. Z rozmowy między nimi wynika, że planowana jest jakaś inicjatywa. Akcja sterowana przez Warszawę. Starzyński prezentuje w rozmowie postawę, jakby był nieco zrezygnowany, i stara się przekonać swoją rozmówczynię, że Wrocław chyba odstąpi. Komunikuje jej o zatrzymaniu trzech studentów polonistyki. Bogusia stara się przywołać go do porządku i mówi, iż należy trzymać się planu. Przekonuje go także, **„że nie należy załamywać [się] nawet w wypadku, gdy ta „inicjatywa” nie wyjdzie. W trakcie rozmowy ustalono w efekcie, iż nie ma zmiany planu^a”.**

Uwzględniając sytuację, jaka się kształtuje w środowisku eskaesowskim we Wrocławiu, posiadane informacje i wyniki rozpoznania, nasze działania operacyjne koncentrujemy na aktywnej kontroli trzech głównych figurantów, tj. Gleichgewichta, Rosponda i Budrewicza. W ramach naszych działań operacyjnych przewidujemy bieżącą obserwację ich poczynañ i paraliżowanie negatywnych inicjatyw.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 320.

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

¹ Jolanta Bujwid (ur. 1957) – działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR, KSS „KOR” i wrocławskiego SKS.

1978 marzec 5, Wrocław – Szyfrogram nr 599 zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu por. Edwarda Zarzyckiego¹ do dyżurnego Departamentu III MSW dotyczący spotkania przedstawicieli SKS z Warszawy i Wrocławia, tajne

Nawiązując do poprzednich meldunków dotyczących sytuacji w środowisku SKS-owskim Wrocławia i poczynąń głównych figurantów, informuję, że w dniu 4 bm. do Wrocławia przybyła pięcioosobowa grupa młodzieżowych działaczy antysocjalistycznych z Warszawy. Nie przyjechali natomiast zapowiedziani rzecznicy SKS-u z Krakowa i Poznania.

Przedstawiciele z Warszawy przebywali we Wrocławiu przy ul. [...], gdzie poruszano sprawy organizacyjne SKS-u łącznie z omawianiem zasad na najbliższy okres. W świetle powyższego nasuwa się wniosek, iż istotnie na terenie Wrocławia w dniu 4 bm. miał się odbyć krajowy zjazd przedstawicieli SKS-u.

Uczestnicy spotkania w mieszkaniu przy ul. [...] po północy dnia 5 marca br. zaczęli rozchodzić się do domów. W chwili obecnej, tj. o godz. 10.30, nie ma sygnałów, które by wskazywały, że umawiają jakieś nowe spotkanie lub podejmują nowe inicjatywy.

Otrzymaliśmy jedynie do tej pory informację, że Leszek Budrewicz, rzecznik wrocławskiego SKS-u, w godzinach rannych dzwonił do J[acka] Kuronia – informując go, że trzech zatrzymani w czasie przeszukania przy ul. [...] w dniu 3 marca po upływie 24 godzin 4 marca zostali zwolnieni z aresztów. Ponadto poinformował, że dr Jan Walc² z Warszawy nadal przebywa w areszcie.

Nasze działania w dniu dzisiejszym ukierunkowane są na aktywną kontrolę głównych figurantów, rozpoznania ich poczynąń, zamiarów itp. W wypadku otrzymania sygnałów o ewentualnym organizowaniu się zgromadzeń członków SKS-ów zostaną podjęte stosowne przeciwdziałania.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 321.

¹ Edward Zarzycki (ur. 1943) – do SB wstąpił w 1969 r., 1972–1974 kierownik Grupy I Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1974–1975 zastępca naczelnika Wydziału Ogólnego KW MO we Wrocławiu, 1975–1983 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu, w 1989 r. zwolniony ze służby.

² Jan Walc (1948–1993) – krytyk literacki, publicysta, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, w stanie wojennym internowany.

1978 marzec 8, Poznań – Informacja operacyjna opracowana na podstawie stenogramu wypowiedzi TW ps. „Ojo”¹, sporządzona przez kpr. Jerzego Janow², tajne specjalnego znaczenia

W piątek (3 III 1978 r.) w godzinach popołudniowych wyjechałem wraz z zespołem do Wrocławia. W myśl zaleceń Jacka Kubiaka we Wrocławiu miałem zgłosić się do Juliusza Szymczaka, studenta II roku polonistyki. Pojechałem do akademika na ulicę Pocztową, ale okazało się, że Szymczaka już od dwóch tygodni nie ma. Po prostu zaginął. Dokładnie 6 marca minęło dwa tygodnie. Ci z Wrocławia podejrzewają, że bezpieka go zwinęła. Mają zamiar alarmować Warszawę. Dlaczego dopiero po 2 tygodniach? Ponieważ, jak mówił jego kolega, z którym mieszka na jednym pokoju, Szymczakowi nieraz „odbijała palma” i szedł w „Polskę”. Potem wracał i żył normalnie. Ale teraz uważają, że jest to Wasza robota. Po prostu wykorzystaliście jego słabość i przymknęliście go.

Więc powiedział temu facetowi, który mieszka z Szymczakiem, że jestem z poznańskiego SKS-u i chciałbym z kimś poważnie porozmawiać. On się ucieszył, potraktował mnie z całą powagą i skontaktował mnie z Leszkiem Budrewiczem, zamieszkałym Wrocław, ul. [...], o którym powiedział, że w tej chwili jest on najlepiej poinformowany o wszystkim, co dotyczy SKS-u, i praktycznie pełni obowiązki szefa SKS-u we Wrocławiu. Zadzwoniliśmy do Budrewicza z portierni i pojechaliśmy do niego do domu samochodem jego kolegi z Poznania, który z SKS-em nie ma nic wspólnego. Dość długo szukaliśmy domu Budrewicza, bo nasz przewodnik nie wiedział, gdzie on mieszka. U Budrewicza zastaliśmy trzy osoby. Nie wiem, jak się nazywają, ponieważ tak wyszło, że się nie przedstawiły. Jeden z nich był mniej zaangażowany, raczej słuchacz. Drugi facet z długimi włosami, dobrze zbudowany, który był zwiniony przez Was w piątek. Trzecia osoba to była dziewczyna dobrze poinformowana, mająca kontakty w całej Polsce. Mówię to na podstawie tego, że widziałem u niej notes, w którym

¹ Marek Szpendowski (ur. 1956) – długoletni współpracownik SB. Jako TW ps. „Ojo” rozpracowywał poznańskie środowiska opozycyjne i artystyczne.

² Jerzy Janów (ur. 1953) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1976 r., do 1989 r. w Wydziale III KW MO/WUSW w Poznaniu.

miała spisane adresy ludzi z całej Polski. Podałem jej adres Jacka Kubiaka. Byli bardzo ostrożni. Sprawdzali, czy moje nazwisko figuruje pod któryś z oświadczeń. Odpowiedziałem, że ja nie podpisuję, ale może sprawdzić telefonicznie, ale Jacka nie było w domu. Postanowili mi jednak zaufać, później sprawdzić. Zostawiłem im zresztą mój i Jacka telefon, ponieważ ktoś z nich ma przyjechać do Poznania albo ktoś od nas ma być jeszcze raz we Wrocławiu. Chodzi o wymianę posiadanych materiałów. Nie tylko zresztą tych przez nas drukowanych, ale też z „latającej biblioteki”.

W momencie, kiedy ktoś od nich miałby przyjechać do Poznania z literaturą, powiadomią zarówno mnie, jak i Jacka. Ja mu zostawiłem te materiały, które dostałem od Jacka. Było tego niewiele, oświadczenie SKS-u poznańskiego, TKN-u, oświadczenie SKS-u krakowskiego, które oni już zresztą mieli. Poopowiadałem im trochę o Poznaniu, co robimy, jakie są represje itd. Później oni mówili. A więc mają „latającą bibliotekę”. Technika jej funkcjonowania jest następująca. Jest tzw. bibliotekarz główny, który ma kilku swoich ludzi stanowiących filie. Każda z tych osób dostaje od głównego po 10 książek, które puszcza w obieg, a potem się z nich rozlicza i dostaje następną partię. Pozwala to na szybki obieg pozycji i tym sposobem eliminuje się kradzieże, ponieważ książki rozdaje człowiek z filii i daje je na krótko. Nie posiadają żadnych katalogów, tak jak to planuje się zrobić u nas.

Książki są tylko spisane tytułami. Myślę, że jak Jacek dowie się, w jaki sposób funkcjonuje biblioteka we Wrocławiu, przeniesie ich doświadczenie na grunt poznański. Wydają na ksero swój biuletyn informacyjny. Obecnie jest już drugi numer. Ja dostałem 4 sztuki. Dali mi również program wykładów „ulotu”³. Mówili, że już odbyły się dwa wykłady. Wiem, że materiały, które oni odbijają, są składowane u Leszka Budrewicza w piwnicy. Leszek mi mówił, że policja kilkakrotnie robiła rewizje w domu, ale nigdy nie wpadli na pomysł, żeby wejść do piwnic. Leszek mówił mi jeszcze o tych punktach konsultacyjnych na uczelniach, oni już coś takiego robili. Raz im materiały zabrali, wtedy oni podnieśli krzyk, że im ukradli. Poszli do rektora na skargę. Rektor powiedział, że nie może im oddać, ale im zapłaci. Z wypowiedzi Leszka wynikało, że na wykłady „ulotu” mają salę w jakimś kościele. W zasadzie rozmawialiśmy o wszystkim i o niczym. Chodziło o nawiązanie kontaktu. Oni byli

³ Mowa o „uniwersytecie latającym”.

jeszcze pod wrażeniem piątkowych aresztowań. Według wypowiedzi Leszka zatrzymano 8 osób, potem 10. Ta dziesiątka została zatrzymana w zasadzie przypadkowo. Bo faktycznie spotkanie miało charakter towarzyski, ale wpadła policja i zgarnęła ich na kilka godzin. Mówili, że nie można mieć absolutnie nic do zarzucenia policji, byli bardzo grzeczni. Oni by chcieli, żeby było trochę szarpaniny. Mogliby to wykorzystać w oświadczeniu. To ponoć chwyta w środowisku. Jak rozdają materiały, chodzą po prostu po akademiku i podrzucają, kiedyś rozrzucali w klubach studenckich, ale od czasu, kiedy zrobiono na nich nagonkę, zrezygnowali z tego. A zakończyło się to tak, że bramkarze nastukali im zdrowo po pyskach m.in. w „Katakumbach”. Mówił mi jeden z kierowników klubu, że zaczęli ich tępić nawet w akademikach, bo nie można nawet zawaletować. Wszystko jest obstawione przez administrację, pilnują SKS-owców. A przy okazji nie dają pożyczek porządnym ludziom. Oni nawet na drzwiach klubu przywieszali ulotki. Zakończyło się to tym, że bramkarze wciągnęli do środka ich i stłukli. Więc w tej chwili chodzą jedynie po pokojach i rozdają. Sympatyków mają mniej niż u nas. Obecnie ich działalność będzie się ograniczała do wykładów i wydawania biuletynów, ale zamierzają bazować nie na swoich materiałach. Poza tym w dalszym ciągu chcą organizować akcje informacyjne „latającego stolika”. Teraz w tym tygodniu lub w przyszłym mają zorganizować „stolik” z okazji 10. rocznicy Marca. Byli bardzo zadowoleni z nawiązania kontaktu. Chcą współpracować z Poznaniem i Krakowem. Warszawę wyłączają, ponieważ uważają, że warszawiacy zaraz chcieliby uzurpować sobie prawo do kierowania wszystkimi SKS-ami. Kontakt z Krakowem mieli nawiązać w niedzielę poprzez chłopaka i dziewczynę, którzy mieli do nich przyjechać z Krakowa. Mówili nawet, że bym został, ale nie mogłem. Im nie zależy na znalezieniu kogoś, kto by kierował działalnością SKS-u w kraju, ale chcieliby skoordynować swoje działania.

Rozmawiałem z zaprzyjaźnionym wykładowcą o wizycie prof. Maciejewskiego w Warszawie u wiceministra Górskiego⁴. Z jego wypowiedzi wynika, że Maciejewskiego potraktowano tak, jakby był organizatorem SKS w Poznaniu. Większość naukowców uważa, że represje w stosunku do Maciejewskiego są niesłuszne, a jego postawa w stosunku do Barańczaka

⁴ Janusz Górski (1929–1986) – prawnik, ekonomista. W latach 1972–1975 rektor UŁ, 1975–1978 podsekretarz stanu, 1978–1981 minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

była jak najbardziej ludzka. Mówił też o liście Maciejewskiego i według ich opinii list ten przyniósł Maciejewskiemu pewne korzyści w środowisku. Wiem, że listu tego nie podpisał nikt z Zakładu Teorii Literatury U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza], bo szefem jest prof. Ziomek, który ostro wystąpił przeciwko Maciejewskiemu. Prócz tego nie podpisali Nowak⁵, Adamczykowa⁶, Abramowska⁷. Wiem też, że oświadczenie SKS-u i TKN-u ma większość kadry naukowej. Kolportował to metodą podrzucania m.in. Zemer i Pakulski⁸.

Zadania

W związku z przypadającą w tym tygodniu 10. rocznicą wypadków marcowych uzgodniono z TW, że jego czynności powinny zmierzać do ustalenia, jakie przedsięwzięcia chce podjąć SKS w związku z tym wydarzeniem, czy będą podejmowane próby przypomnienia środowisku tej rocznicy. W wypadku jakichkolwiek sygnałów świadczących o podjęciu przez SKS określonych akcji należy bezzwłocznie podać wyprzedzającą informację. W stosunku do utworzenia tzw. punktu konsultacyjnego zadania pozostaną aktualne.

Uwagi

TW jest jednostką sprawdzoną, posiadającą duże możliwości rozpracowania działalności tut[ejszych] grup antysocjalistycznych, szczególnie tut[ejszego] SKS-u, gdyż w środowisku tym posiada duże zaufanie i autorytet.

Przedsięwzięcia

Ze względu na fakt, iż dotychczas opracowany dla TW plan wykorzystania został zrealizowany, w najbliższym czasie należy opracować kolejny plan, w którym [należy] uwzględnić dalsze rozpracowanie członków SKS wrocławskiego i krakowskiego, a ponadto podjąć za pośrednictwem TW wprowadzenie innych źródeł informacji do SKS.

⁵ Henryk Nowak – filolog, wówczas wykładowca UAM.

⁶ Maria Adamczyk – literaturoznawca, wykładowca UAM.

⁷ Janina Abramowska (ur. 1933) – literaturoznawca, wówczas wykładowca UAM.

⁸ Andrzej Pakulski (ur. 1954) – wówczas student filologii polskiej UAM, działacz opozycyjny. Działacz poznańskiego SKS.

W planie tym należy także położyć duży nacisk na szkolenie^a TW, szczególnie w zakresie konspiracyjnej pracy z nami, a także realizować czynności zapewniające mu konspirację w środowisku i ułatwiające mu realizację zadań.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 323–327.

^a *Wyraz wpisany odręcznie.*

1978 marzec 8, Wrocław – Szyfrogram nr 630 zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu por. Edwarda Zarzyckiego do dyżurnego Departamentu III MSW dotyczący zamierzeń działaczy SKS i planowanych przedsięwzięć operacyjnych, tajne

Z informacji operacyjnych, jakie posiadamy, wynika, że zatrzymani w trakcie nieformalnego zebrania w liczbie 27 osób¹, a następnie ukarani przez kolegium ds. wykroczeń, zamierzają w większości zapłacić grzywny, przy czym w rozmowach i rozważaniach związanych z całokształtem wydarzeń mówią o potrzebie odwoływania się do wyższej instancji orzekającej. Główni figuranci, a przede wszystkim P[iotr] Starzyński, A[leksander] Gleichgewicht, J[erzy] Filak ^ai inni, **planują zorganizowanie zbiórki w środowiskach uczelnianych na pokrycie orzeczonych^a kar pieniężnych.** Piotr Starzyński powyższą sprawę konsultował z J[ackiem] Kurońem, który poparł tę akcję, mimo że uprzedzał swego rozmówcę, iż władze mają prawo zawyrokować przepadłość pieniędzy zebranych w sposób nieformalny. Stwierdził dalej, iż ta zbiórka będzie odpowiedzią na represje i obroną prawa do wolności zgromadzeń. Jego zdaniem zbiórkę tę koniecznie należy przeprowadzić. Dalej instruował Starzyńskiego, iż należy się odwołać od orzeczeń kolegium. Ewidentnie dał do zrozumienia, że zależy mu na maksymalnym rozgłosie i że w tym kontekście zbiórka jest bardzo dobra.

W dalszych wypowiedziach Kuroń oświadczył, że można skierować specjalne oświadczenie do opinii publicznej i wezwać do masowych zbiórek na uczelniach. W jego ocenie byłaby to odpowiedź ciosem za cios.

Uwzględniając powyższą sytuację, podejmiemy stosowne przeciwdziałania operacyjne i inspirujące wobec władz i aktywów uczelnianych, które w maksymalnym stopniu zapobiegałyby możliwości zrealizowania akcji zbiórkowej.

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

¹ Mowa o konsekwencjach spotkania samokształceniowego zorganizowanego 5 III 1978 r. we Wrocławiu przy ul. Norblina. Podczas prelekcji Bogusławy Błajfer doszło do interwencji SB. Uczestnicy spotkania zostali zatrzymani i przewiezieni do KD MO we Wrocławiu, następnie 17 z nich skazano na kary grzywny w wysokości 1–5 tys. zł, a Błajfer skazano na 7 dni aresztu.

W odniesieniu do poszczególnych figurantów będą zastosowane następujące przedsięwzięcia:

1. P[iotr] Starzyński od godz. 6.00 dnia 8 III 1978 r. będzie pod stałą kontrolą i obserwacją operacyjną. Spowodowano, iż w miejscu pracy będzie on obarczony w najbliższych dniach dodatkowymi zajęciami, a w razie potrzeby wysłany w delegację.

2. L[eszek] Budrewicz od godz. 6.00 rano dnia 8 III 1978 r. będzie pod stałą kontrolą operacyjną i „opieką” władz uczelnianych w sensie kontroli jego obecności na zajęciach i wezwania do dyskusji na temat pracy magisterskiej itp.

3. A[leksander] Gleichgewicht będzie wezwany do KW PZPR w celu wyjaśnienia, kto podpisał w jego imieniu listę obecności, gdy był zatrzymany. W miejscu pracy będzie kontrolowany, a niezależnie od tego w wyniku naszych przedsięwzięć stworzone zostaną warunki uniemożliwiające mu zaangażowanie się w akcję zbiórki pieniężnej.

4. J[erzy] Filak – przewidziana jest w dniu 8 III 1978 r. rozmowa dyr. „Dolmelu” z wymienionym, kontrola ze strony bezpośrednich przełożonych niedopuszczająca do ewentualnej zbiórki na terenie zakładu.

5. Rospond, Klimek, Adamkiewicz – od godzin rannych obserwacja operacyjna i rozmowy ostrzegawcze w Komitecie uczelnianym PZPR.

Nasze działania operacyjne rozszerzyliśmy również na innych figurantów, którzy, jak wynika z rozpoznania i analizy sytuacji, mogą aktywnie włączyć się do zbiórki pieniężnej i popierać tę akcję. I tak, jeśli chodzi o Adama Pleśnara², głównego aktywistę „Hazardzistów”, zabezpieczy [go] najbliżej z nim związany i mający poważny wpływ TW „Bolek”³. Ewentualne zamiary Pleśnara będzie torpedował, używając argumentu, że w chwili obecnej im, tzn. ROPCiO, nie opłaca się angażować po stronie SKS-u, bowiem wojewoda nie udzielił jeszcze odpowiedzi w sprawie pisma o przydzielenie pomieszczenia na punkt informacyjno-konsultacyjny. Gdyby dotarło do niego, iż ROPCiO popiera awanturnicze zamysły SKS-u, może to wpłynąć niekorzystnie na decyzję w powyższej sprawie.

² Adam Pleśnar (1935–2013) – prawnik, historyk, działacz opozycyjny. W 1950 r. aresztowany i skazany na 1,5 roku więzienia za działalność w organizacji konspiracyjnej „Krucjata”, 1956–1957 w Związku Młodych Demokratów, w 1958 i 1964 r. aresztowany, skazany na 2,5 roku więzienia, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, uczestnik ROPCiO i RWD, w stanie wojennym internowany, 1987–1989 członek redakcji „Refleksji”.

³ Tadeusz Puczko – polonista, tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Bolek” rozpracowywał m.in. wrocławski KIK i ROPCiO.

Podobnie małżeństwo Labudów⁴ będzie zabezpieczone agenturalnie w celu uzyskania wyprzedzających danych, jaki jest ich stosunek do akcji zbiorkowej.

Posiadamy również informację, której pewne aspekty wskazują, **że do akcji protestacyjnej w sprawie członków wrocławskiego SKS-u i zbiorów pieniężnych może zaangażować się prof. Hartman⁵. Wiadomo nam, iż usiłował on pilnie porozumieć się^a z prof. Gleichgewichtem⁶, a nie zastawszy go, rozmawiał z prof. Dudą⁷ i zaproponował mu wspólne spotkanie z prof. Gleichgewichtem w godzinach przedpołudniowych dnia 8 III 1978 r. Duda nadmienił, że posiada brulion z wnioskami, które były opracowane, a Hartman prosił, aby je przyniósł ze sobą, bo on nie dysponuje wszystkimi materiałami.**

O dalszym rozwoju sytuacji w środowisku wrocławskiego SKS-u, o zamierzeniach i poczynaniach głównych figurantów będziemy sukcesywnie informować.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 322–324.

⁴ Aleksander Labuda (ur. 1944) – romanista, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz NSZZ „Solidarność”, członek prezydium Zarządu Regionu Dolny Śląsk, w stanie wojennym internowany.

Barbara Labuda (ur. 1946) – romanistka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywała się, w 1982 r. aresztowana i skazana na 1,5 roku więzienia, 1987–1989 członek Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1997 posłanka na Sejm, następnie podsekretarz stanu w kancelarii Prezydenta RP.

⁵ Stanisław Hartman (1914–1992) – matematyk. Po wydarzeniach Marca '68 zwolniony z pracy na UW, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, członek Rady Jedności, w stanie wojennym internowany.

⁶ Bolesław Gleichgewicht (ur. 1919) – matematyk. Do 1956 r. w ZSRR, członek WKP(b). Współzałożyciel TKN, członek Rady Jedności, w stanie wojennym ukrywał się do grudnia 1982 r.

⁷ Roman Duda (ur. 1935) – matematyk, działacz opozycyjny, polityk. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, członek Rady Jedności, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1982–1984 przewodniczący Arcybiskupiego Komitetu Charytatywnego, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1991 senator, 1991–1993 podsekretarz stanu w MEN, 1995–1999 rektor UW.

1978 marzec 13, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW ppłk. Stefana Ostapińskiego¹ do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące udaremnienia wykorzystania pomieszczeń duszpasterstw akademickich we Wrocławiu przez działaczy SKS, tajne

Nawiązując do Waszego pisma L.dz. OE-III-0162/78 z dnia 25 I 1978 r., informuję, że działacze wrocławskiego SKS czynili próby wykorzystania pomieszczeń ośrodków D[uszpasterstwa] A[kadernickiego] XX salezjanów, oo. jezuitów (2 ośrodki) i oo. kapucynów.

W wyniku odpowiednio wcześniej podjętych przez nas działań operacyjnych nie dopuszczono do wykorzystania wyżej wymienionych ośrodków d[uszpasterstwa] a[kadernickiego] przez wrocławski SKS.

Ponadto nie dopuszczono do spotkania przedstawiciela KSS „KOR” z Warszawy z młodzieżą akademicką, które miało się odbyć 28 I br. w ośrodku d[uszpasterstwa] a[kadernickiego] św. Marcina we Wrocławiu. Również duszpasterz akademicki ośrodka d[uszpasterstwa] a[kadernickiego] przy parafii św. Elżbiety we Wrocławiu w wyniku naszych działań postanowił zaniechać dalszego udostępniania pomieszczeń ośrodka na odczyty w ramach tzw. latających uniwersytetów.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 81.

¹ Stefan Ostapiński (ur. 1932) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1962 r., 1972–1976 zastępca, 1976–1981 naczelnik Wydziału V Departamentu IV MSW, 1981–1984 zastępca szefa WUSW w Radomiu ds. SB, 1984–1988 zastępca dyrektora IV Departamentu MSW, 1988–1990 zastępca szefa SUSW ds. SB, zwolniony ze służby.

1978 kwiecień 11, Poznań – Stenogram relacji TW ps. „Ojo”, tajne specjalnego znaczenia

W sobotę 8 IV 1978 r. przedzwonił do mnie J[acek] Kubiak i powiadomił mnie, że przyjechali do niego chłopcy z Wrocławia, przedstawiciele wrocławskiego SKS-u. Byli to Jarosław Adamkiewicz i Marek Rospond. Przyjechali w piątek wieczorem. Chcieli być na wykładzie „ulotu”, ale przyjechali około 22.00 i poszli bezpośrednio do Jacka. Zaraz zresztą położyli się spać, tak że w piątek nic nie ustalono.

Wrocławianie przywieźli ze sobą spis książek, jakie mają w „latającej bibliotece”, Jacek pokazał spis poznański. Tak jak kiedyś mówiłem, chodzi o wymianę pozycji. Przywieźli trochę bibuły na „stoliki” i ten swój biuletyn nr 3.

^aRozmawialiśmy o rajdzie, który ma się odbyć 15–16 kwietnia^a. Jest to oczywiście kamuflaż, ponieważ będzie to zjazd SKS-ów. Wyruszyć mają z Wrocławia w Góry Sowie 15 IV br., tj. w sobotę, we wczesnych godzinach rannych. Ludzie z całej Polski mają się zjeżdżać w piątek późnym wieczorem i bardzo wcześnie rano w sobotę. Dla tych, co przyjadą wcześniej, jeden z punktów kontaktowych jest na ul. [...].

Mają być przedstawiciele z całej Polski. Najwięcej osób ma być z Krakowa i Warszawy. Będzie też dwóch przedstawicieli Gdańska. Dziwili się, że Poznań bez entuzjazmu odnosi się do spotkania i nie ma kto jechać. W końcu, jeżeli ktoś pojedzie, to będzie to Małgorzata Bratek¹. Dokładnie będę o tym wiedział w środę, tj. 12 IV.

Wieczorem zrobiono popijawę u Tomasza Tórza². Miałem tam iść, ale byłem zajęty. Rozmawiałem później z Zemerem. Nic szczególnego nie omawiano. Jeszcze w czasie spotkania ustaliliśmy, że wszystkie kontakty z Wrocławiem będę utrzymywał ja. M.in. prosili, bym załatwił im wejście na występ kabaretu „Tey”³, tak że mam ich telefonicznie powiadomić

^{a-a} *Fragment podkreślony odręcznie.*

¹ Małgorzata Bratek – dziennikarka, piosenkarka, działaczka opozycyjna. Działaczka poznańskiego SKS, współzałożycielka Klubu Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego i Ziemi Chełmińskiej.

² Tomasz Tórz (ur. 1956) – wówczas student filologii polskiej UAM, działacz poznańskiego SKS.

³ „Tey” – poznański kabaret, do 1970 r. działał pod nazwą „Klops”, zakończył działalność w 1988 r.

o tym, kiedy mogliby ewentualnie przyjechać. Każdy oczywiście przyjazd wiąże się z przywiezieniem jakiejś literatury. Mówili, że teraz należałoby, by ktoś z naszego kierownictwa odwiedził Wrocław. Jacek na pewno do Wrocławia nie pojedzie. Ponieważ ja muszę być we Wrocławiu w sobotę, więc odwiedzę Adamkiewicza. Mam przywieźć z Wrocławia 15 egz. biuletynu. Wszystkie informacje u Jacka były przekazywane na karteczkach. Ci z Wrocławia mają nawet opracowany alfabet na migi i w ten sposób przekazują sobie informacje. **“Wrocław w dalszym ciągu nie chce utrzymywać kontaktu z Warszawą”^a**. Był w Warszawie Budrewicz^b z Wrocławia i mówił, że szybko uciekał, bo warszawiacy prowadzą między sobą rozgrywki, poszczególne osoby walczą o władzę, prawie tak samo się podgryzają, jak w SZSP. Tak że z Warszawą nie chcą mieć jakichś szczególnych związków, jedynie chodzi im o uzyskanie materiałów. Od nas z Poznania ktoś w najbliższym czasie jedzie do Warszawy po „Zapisy”, te same, które odebraliście Nowackiemu^d. M.in. dlatego, że wskutek tych waszych łapanek i przeszkadzania SKS ma 3 tys. zł manka. Zebrał pieniądze, obiecał dostarczyć i nic z tego. To bardzo nadwerężyło prestiż SKS-u. Na razie w dalszym ciągu materiały mają być przywożone pociągiem, chyba że nabierają trochę pieniędzy, to kurier przyleci samolotem. Wczoraj na uczelni rozmawiałem z Jackiem. Mówił mi, że miał przyjechać Michnik, ale nie przyjechał. Miał się spotkać w Poznaniu z aktywem SKS-u. Byłem na to zaproszony, ale Jacek odwołał imprezę. To znaczy byłem zaproszony na zebranie ścisłego grona SKS-u. Nie wiedziałem, że miał być Michnik.

Odnosnie [do] Jacka Jedlińskiego^e.

Ma on w tej chwili dostęp do kserografu, powieli wiersze Mandelsztama⁶. Właśnie na ten cel były zbierane pieniądze po 100 zł na wykładzie „ulotu”. Zbierano jeszcze na fundusz biblioteki. Na Staniewicza⁷ nie zbierano,

^b *W tekście* Budrowicz.

⁴ Jerzy Nowacki (ur. 1952) – filolog, tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Stanisław Brzozowski” współpracował m.in. KOR (był członkiem KSS „KOR”), SKS i NSZZ „Solidarność”.

⁵ Właśc. Jaromir Jedliński (ur. 1955) – wówczas student historii sztuki, działacz opozycyjny. Działacz duszpasterstwa akademickiego, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel poznańskiego SKS.

⁶ Osip Mandelsztam (1891–1938) – poeta rosyjski, zmarł w łagrze.

⁷ Restytut Staniewicz (1929–2011) – prawnik, działacz opozycyjny. Działacz poznańskiego KIK, uczestnik ROPCiO, współtwórca Klubu Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego i Ziemi Chełmińskiej, działacz NSZZ „Solidarność”, od 1988 r. w PPS.

ponieważ, jak się okazało, koszty kolegium pokryje KSS „KOR”. Ostatnio na uczelni był taki numer, że dziekanat wywiesił w przeddzień wstrzymania stypendiów kartkę, na której informował, że jeżeli ktoś nie dostarczy zaświadczenia, to stypendium nie otrzyma. Na załatwienie zostawili jeden dzień.

W związku z tym Jacek w imieniu SKS-u wysłał list do Warszawy, opisując sytuację i wyrażając swój protest. To jest dobry chwyt, bo SKS wystąpił w sprawach studentów. Oczywiście SZSP nie zrobiło nic. Jacek chce też w tej sprawie wybrać się do rektora, a całość [będzie] opisana w ulotce, wydrukowana w Warszawie i przywieziona do Poznania przez kuriera. W przyszłym tygodniu mam jechać do Lublina. Jacek powiedział mi, że mam nawiązać kontakt. Co [nie] pozwala się spodziewać nic[zego] rewelacyjnego, ponieważ Lublin opanowany jest przez „ropciowców”. Sugerował jazdę przez Warszawę, bym przywiózł materiały. W Lublinie mam wystąpić z ramienia Wrocławia i Poznania.

Podobnie, gdybym się wybierał do Bydgoszczy i Torunia. Wrocławianie zostawili Jackowi adres, pod który mam się zgłosić. Później dostanę ten adres. Od razu nie chciałem brać.

Dużą działalność na rzecz SKS-u przejawia Aneta (Jakubowska⁸). O wszystkim chciałaby wiedzieć i we wszystkim uczestniczyć. Jej zachowanie jest podobne do zachowania Pakulskiego. Ponieważ ten „stolik” wyjątkowo się udał, akcje takie mogą się powtórzyć na innych uczelniach, m.in. na Politechnice Poznańskiej. Tam Jedliński na I roku ma zaufanych ludzi, których zamierza wykorzystać na II roku. Obawia się, że z I roku można by ich łatwo wyrzucić.

Następny wykład ma być w przyszłym tygodniu. Wie o tym bardzo dużo osób. Nie wiadomo, czy będzie to u Małgorzaty. Zresztą o tym mówiłem ci uprzednio.

W sobotę Fenrych, Maliszewski⁹ i Jedliński wybierają się na objazd uczelni. Jadą razem z wykładowcami. Mają wziąć literaturę i rozdawać przy każdej nadarzającej się okazji.

Mają również „przekabacić” wykładowców. Jeszcze o „stoliku”. Wiara mówiła, zresztą członkowie SZSP, że mamy fantazję, ponieważ „stolik”

⁸ Właśc. Anna Jakubowska (ur. 1956) – wówczas studentka filologii angielskiej UAM, działaczka opozycyjna. Działaczka poznańskiego SKS.

⁹ Edward Maliszewski (ur. 1957) – wówczas student biologii UAM, działacz opozycyjny. Działacz duszpasterstwa akademickiego, współzałożyciel poznańskiego SKS i RMP.

zrobiono przed gablotą „Z życia Partii”. Tych, co próbowali przeszkadzać w „stoliku”, po prostu zakrzyczano. Robiono sztuczny tłok.

Zadania

Ustalono z TW, że w związku z wyjazdem do Wrocławia w rozmowie z J[arosławem] Adamkiewiczem ma ustalić jak największą liczbę faktów mogących określić metody i sposoby działalności wrocławskiego SKS-u. Szczególną uwagę należy zwrócić na rajd organizowany przez SKS, w tym:

- ustalić, kto był organizatorem rajdu, trasę, kto załatwiał noclegi, pod jaką legendą jest organizowany;
- jakie decyzje zostaną podjęte na rajdzie;
- kto prócz przedstawicieli studentów brał udział w rajdzie.

Uwagi

Informacja TW dot[ycząca] zjazdu SKS-ów w Sowich Górach jest wiarygodna. Została przekazana przez przedstawicieli wrocławskiego SKS-u. Sygnał na temat zorganizowania tzw. latającego stolika został przekazany przez TW z wyprzedzeniem.

Poinformowano o tym władze polityczne, które miały przedsięwziąć odpowiednie środki w celu niedopuszczenia do utworzenia punktu. W celu niedopuszczenia do wyjazdu z Poznania delegatów na zjazd w dniach 14–15 zostaną przeprowadzone rozmowy z figurantami, którzy ewentualnie mogliby wyjeżdżać w tych dniach do Wrocławia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 338–341.

1978 kwiecień 11, Warszawa – Notatka dotycząca informacji przekazanej przez TW ps. „Róża” na temat planów działań krakowskiego SKS, opracowana przez ppor. Bohdana Kulińskiego¹, inspektora Wydziału VI Departamentu IV MSW, tajne specjalnego znaczenia

W trakcie spotkania w dniu 9 IV 1978 r. TW ps. „Róża” przekazał informację o planach działania krakowskiego SKS-u. W dniu 7 IV 1978 r. przyszedł do mieszkania TW ps. „Róża” Józef Ruszar. Zwrócił się on do TW z prośbą o pomoc w przewiezieniu znacznej ilości papieru przeznaczonego do drukowania ulotek SKS-u.

Propozycje Ruszara były następujące: Ruszar załaduje do samochodu będącego własnością TW ok. 150 kg papieru, który następnie obaj przewiozą do Lublina, skąd w zamian za papier otrzymają gotowe już ulotki i dostarczą je kolejno do Warszawy, Łodzi i Krakowa.

Ze słów Ruszara wynikało, że planowane przedsięwzięcie ma związek z organizowaną przez J[ózefa] Ruszara i SKS akcją uroczystych obchodów pierwszej rocznicy śmierci S[tanisława] Pyjasa. Zorganizowana akcja odbywać się będzie równocześnie w Warszawie, Krakowie, Łodzi i Lublinie.

Ponieważ w czasie wizyty Ruszara samochód TW znajdował się w remoncie, TW nie udzielił rozmówcy zdecydowanej odpowiedzi. Po naleganiach Ruszara TW uzgodnił, że odpowiedzi udzieli mu **aw środe 12 IV^a**. Wówczas Ruszar zaproponował termin ich wyjazdu **a15–17 IV 1978 r.^a**

Ponadto w rozmowie J[ózef] Ruszar wspomniał, że rozmawiał z duszpasterzem akademickim ośrodka oo. franciszkanów w Krakowie, ojcem Bonawenturą Urbanem². Prosił go o udostępnienie pomieszczeń jego ośrodka na cykliczne spotkania organizowane przez TKN. O. Urban początkowo zgodził się na to, lecz w czasie drugiej wizyty J[ózefa] Ruszara oświadczył, że w międzyczasie była u niego SB i ostrzegła go przed organizowaniem tego typu imprez. Wobec powyższego o. Urban odmówił pomocy J[ózefowi] Ruszarowi.

^{a-a} *Fragment podkreślony odręcznie.*

¹ Bohdan Kuliński – do SB wstąpił w 1974 r., do 1977 r. w Wydziale IV KW MO w Krakowie, następnie inspektor Wydziału VI Departamentu IV (grupa „D”), w 1990 r. zwolniony ze służby.

² Bonawentura Julian Urban – duchowny katolicki, franciszkanin, duszpasterz akademicki.

Proponowane przedsięwzięcia

- zlecić TW ps. „Róża”, by wyraził zgodę na propozycję J[ózefa] Ruszara oraz proponowany przez niego termin akcji,
- dopuścić do przetransportowania przez TW papieru oraz ulotek, równocześnie zlecając TW, by dokładnie ustalał miejsca i osoby, gdzie ulotki będą magazynowane,
- zlecić TW, by rozpytał J[ózefa] Ruszara o szczegóły planowanej przez SKS akcji obchodów rocznicy śmierci S[tanisława] Pyjasa,
- od momentu wjazdu TW do Lublina zorganizować dyskretną obserwację J[ózefa] Ruszara (obserwacje prowadziliby pracownicy Dep[artamentu] IV MSW),
- bezpośrednio po każdorazowym wyjeździe TW z kolejnych miast przeprowadzać przeszukania wskazanych lokali i konfiskować znajdujące się w nich materiały (wykonują właściwe terenowo jednostki SB).

Uwagi

- J[ózef] Ruszar zaznaczył TW, że „akcja jest bezpieczna, gdyż cały plan znają jedynie oni dwaj”. Wobec powyższego ewentualne zajęcie przewożonych materiałów w okresie ich transportu grozi dekonspiracją TW,
- w wypadku odmowy przez TW ps. „Róża” udzielenia J[ózefowi] Ruszarowi pomocy TW nie posiada dalszych możliwości informowania o działaniach J[ózefa] Ruszara i SKS-u oraz fakt ten może spowodować utracenie zaufania J[ózefa] Ruszara do TW „Róża”.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 356–357.

1978 kwiecień 15, Wrocław – Pismo przewodnie zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Leszka Niemca¹ do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW, dotyczące przejętych u członków SKS materiałów, tajne

W załączeniu przesyłam materiały odebrane w ostatnim czasie działaczom wrocławskiego SKS-u:

- odbitkę ksero zeszytu z adresami, który posiadał rzecznik wrocławskiego SKS – M[arek] Rospond; [a]
- biuletyn nr 1 – szt. 4;
- biuletyn nr 2 – szt. 7;
- *Poezja niebezpieczna* Jarosława Brody² – 1 egz.;
- oświadczenie o powstaniu SKS z 13 XII 1978 r. – 7 egz.;
- oświadczenie SKS z 9 III 1979 r. dot[yczące] wejścia organów MO do mieszkania Gleichgewichta – 7 egz.;
- deklaracja TKN – 7 egz.;
- spis pozycji biblioteki SKS – 5 egz.;
- o przesłuchaniach – 1 egz.;
- rady dla podróżujących – 1 egz.;
- oświadczenie SKS o zebraniach na Politechnice Wrocławskiej – 2 egz.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 95.

^a Adnotacja odręczna uwaga, tej pozycji nie nadesłano.

¹ Leszek Niemiec (ur. 1929) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1949 r., 1965–1972 kierownik Grupy II Wydziału II KW MO we Wrocławiu, 1972–1975 zastępca naczelnika Wydziału Paszportów i Dowodów Osobistych KW MO we Wrocławiu, 1975–1980 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1980–1987 zastępca naczelnika Wydziału „B” KW MO/WUSW we Wrocławiu, 1987–1989 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu, w 1990 r. zwolniony ze służby.

² Jarosław Broda (ur. 1956) – poeta, dziennikarz, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR”, działacz wrocławskiego SKS, 1980–1981 członek redakcji „Solidarności Dolnośląskiej”, współzałożyciel Klubów Rzeczypospolitej Samorządnej „Wolność – Sprawiedliwość – Niepodległość”, w stanie wojennym internowany, od 1984 r. w „Solidarności Walczącej”, działacz „Solidarności Polsko-Czechosłowackiej”, 1984–1988 członek redakcji „Walki”, 1987–1990 redaktor naczelny „Biuletynu Solidarności Polsko-Czechosłowackiej”, 1988–1989 członek redakcji „Konturu”, 1988–1989 redaktor serwisu Wschodnioeuropejskiej Agencji Informacyjnej.

1978 maj 4, Kraków – Plan zabezpieczenia operacyjnego i fizycznego „Juwenaliów ’78” oraz imprez towarzyszących, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie por. Piotra Kościelniaka, tajne specjalnego znaczenia

I. Sytuacja operacyjna i założenia ogólne

Tegoroczne imprezy święta studentów określane [jako] „Juwenalia ’78” odbywać się będą w dniach 12–14 V br. Będą one poprzedzone imprezą towarzyszącą, jaką jest rozpoczynający się dn. 10 V br. XV Festiwal Piosenki [Studenckiej].

Uzyskane od osobowych źródeł informacje oraz analiza sytuacji operacyjnej z ubiegłego roku wskazują, że okres 7–14 maja br. zawiera szereg dat i okoliczności, które elementy antysocjalistyczne skupione wokół tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności, Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a także KSS „KOR-u” mogą usiłować wykorzystać dla zamianifestowania wrogiej postawy itp. celów.

Z dotychczas uzyskanych danych operacyjnych wynika, że na sytuację w tym okresie czasu mogą rzutować następujące wydarzenia:

- organizowana przez duszpasterstwo akademickie pielgrzymka młodzieży studenckiej do Częstochowy w dniu 7 i 8 maja br.
- przypadająca na dzień 7 maja br. rocznica śmierci Stanisława Pyjasa,
- organizowana w dniu 12 maja br. na Wawelu msza z okazji 43. rocznicy śmierci J[ózefa] Piłsudskiego,
- przypadająca na 15 maja br. rocznica powstania tzw. SKS-u.

Biorąc powyższe pod uwagę, liczymy się z możliwością w tym okresie czasu takich zagrożeń jak:

- kolportażu ulotek sygnowanych przez SKS dot[yczących] rocznicy śmierci Stanisława Pyjasa oraz zawierających treść antysocjalistyczną, nawołujących do przybycia studentów na miejsce wypadku, składania kwiatów, uczestnictwa w ewentualnie odprawianej mszy itp.,
- rozklejaniu klepsydr zawiadamiających o śmierci Pyjasa, szczególnie na budynku nr 7 przy ulicy Szewskiej i Rynku Głównym,
- kolportażem ulotek i opracowań o antysocjalistycznej treści wśród uczestników pielgrzymki,

– próbą nawoływania przez rzeczników ROPCiO studentów do licznego udziału w mszy z okazji 43. rocznicy śmierci J[ózefa] Piłsudskiego, ewentualnego wykorzystania tej uroczystości do zaakcentowania konieczności renowacji Kopca na Sowińcu¹,

– próbami wciągania przez rzeczników i sympatyków SKS-u środowiska studenckiego do bojkotu imprez juvenaliowych,

– możliwością wykorzystania masowych imprez juvenaliowych do zaakcentowania przez SKS swojej obecności, głoszenia wrogich haseł i propagowania założenia tej grupy, próbami wykorzystania w tym celu aparatury nagłaśniającej itp. urządzeń dla podkreślenia rocznicy swojej działalności,

– możliwością kolportażu przez SKS wśród uczestników juvenaliów swoich deklaracji i wrogich publikacji, ulotek itp. materiałów obliczonych na poszerzenie bazy wpływów i pozyskanie nowych sympatyków,

– wystąpienia przez niektóre osoby podczas imprez juvenaliowych w prowokacyjnych strojach z wrogimi hasłami politycznymi, transparentami itp.,

– możliwością wykonywania w tym okresie czasu przez osoby o postawach antysocjalistycznych wrogich napisów i haseł,

– ewentualnego przyjazdu na teren Krakowa emisariuszy i sympatyków z innych grup antysocjalistycznych w kraju.

Imprezy juvenaliowe mogą stanowić bardzo sprzyjające okoliczności do wykorzystania spontanicznego ruchu studentów przez elementy antysocjalistyczne oraz chuligańskie.

W bieżącym roku szczególnie zagrożenie dla spokojnego przebiegu zaplanowanych imprez juvenaliowych mogą stanowić niektóre osoby aktywnie uczestniczące w działalności SKS-u, wywodzące się ze środowiska studenckiego.

Z uzyskanych informacji nt. zamierzeń na okres „Juvenaliów '78” rzeczników i sympatyków SKS-u wynika, że nie zamierzają oni wykorzystać tych imprez dla swoich celów. Niemniej jednak nie można wykluczyć, że niektóre osoby z tego grona, posiadające aspiracje przywódcze i uchodzące za zwolenników działalności ekstremistycznej (Ruszar, Pierzchała², Wildstein, Rakowiecki³), nie będą usiłowały zakłócać przebiegu tych uroczystości.

¹ Kopiec Józefa Piłsudskiego na Sowińcu został usypany w 1938 r.

² Janusz Pierzchała (ur. 1951) – wówczas student fizyki UJ, działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, współzałożyciel RMP.

³ Jacek Rakowiecki (ur. 1958) – dziennikarz, działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, w 1979 r. członek redakcji „Indeksu”, działacz NZS, w stanie wojennym internowany.

Dla właściwej realizacji przedsięwzięć operacyjno-prewencyjnych, przygotowania sił i środków oraz sprawnego koordynowania działań i dowodzenia siłami MO – SB decyzją komendanta wojewódzkiego MO na czas trwania „Juwenaliów” powołany zostanie sztab KW MO.

Celem zapewnienia spokojnego przebiegu imprez juwenaliowych oraz niedopuszczenia do zaistnienia wspomnianych zagrożeń planuje się przeprowadzenie następujących przedsięwzięć operacyjnych i fizycznych.

Okres zabezpieczenia dzieli się na dwa etapy:

1. etap obejmuje okres 6–9 V br.
2. etap obejmuje okres 10–14 V br.

II. Zabezpieczenie operacyjne

1. Od dnia 2 V do 15 V br. wszystkie wydziały operacyjne KW MO uczęstotliwią pracę z osobowymi źródłami informacji posiadającymi dotarcie do środowiska studenckiego i naukowego oraz twórczego. Źródła te winny być ukierunkowane na:

– prowadzenie wnikliwej inwigilacji grup i osób znanych z negatywnych postaw – szczególnie zaangażowanych w działalność SKS-u i duszpasterstwa akademickiego – celem ujawnienia ich ewentualnie wrogich zamiarów i planów dot[yczących] rocznicy śmierci Pyjasa i imprez juwenaliowych,

– ujawnienie wszelkich planów i zamierzeń zmierzających do wykorzystania imprez towarzyszących i juwenaliowych dla kolportażu ulotek, materiałów bezdebitowych, prób bojkotu tych imprez oraz prób zakłócenia ich przebiegu itp.,

– aktywne uczestnictwo w imprezach juwenaliowych celem bieżącego informowania o wszelkich negatywnych zjawiskach: zakłóceniach porządku, kolportażu materiałów SKS itp.

Wszelkie informacje dot[yczące] wymienionych zagrożeń osobowe źródła informacji będą niezwłocznie przekazywać obsługującym je pracownikom według ustalonego na ten okres systemu.

2. Wydziały III i IV tut[ajszej] Służby [Bezpieczeństwa] poprzez źródła informacji zapewnią bieżący dopływ informacji z kręgów duszpasterstwa akademickiego i środowiska studenckiego o osobach, które w dniach 7–8 maja br. zamierzają udać się z pielgrzymką do Częstochowy. Odpowiedzialni pracownicy tych wydziałów wytypują odpowiednie źródła informacji, które udadzą się do Częstochowy, zapewniając dopływ informacji.

W tym celu do Częstochowy zostaną delegowani pracownicy, którzy zapewnią kontakt źródłami na tamtym terenie i przekazywanie informacji.

Odpowiedzialni: kpt. Z[bigniew] Kluczyński – Wydz[iał] III, mjr Chmurzyński⁴ – Wydz[iał] IV.

3. Wydział III poprzez posiadane możliwości operacyjne zapewni dopływ informacji o zamierzeniach SKS-u związanych z rocznicą śmierci Stanisława Pyjasa, przypadającą na 7 maja br. W wypadku uzyskania informacji wskazujących organizowanie przez SKS kolportażu ulotek okolicznościowych, klepsydr oraz wystawienia pikiet przy ul. Szewskiej 7, ewentualnych prób wrogich wystąpień, podjęte zostaną odpowiednie działania operacyjno-śledcze uniemożliwiające realizację tych zamierzeń.

4. W wypadku uzyskania informacji, że w którymś z krakowskich kościołów odbywać się będzie msza zamawiana przez SKS na intencję S[tanisława] Pyjasa, Wydział III i IV tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa] zabezpieczą operacyjnie jej przebieg.

5. Dnia 7 V br. w godzinach 5–7 Wydz[iał] III zorganizuje dwie grupy operacyjne, które samochodami penetrować będą rejon obiektów wyższych uczelni i Rynku Głównego wraz z ulicami wlotowymi. Zadaniem tych grup będzie obserwacja budynków uczelni i D[omów] S[tudenckich], szczególnie ulicy Szewskiej, pod kątem ujawnienia ewentualnych klepsydr, ulotek, napisów itp.

6. Celem sprawnego obiegu informacji Wydz[iał] III w okresie 6–9 V 1978 r. zorganizuje dyżury wydziałowe przy telefonach. Czas dyżurów oraz wykaz pracowników przedstawia załącznik nr 1ª niniejszego planu.

7. Naczelnik Wydziału Kryminalnego i Wydz[iału] „B” zorganizują przy ul. Szewskiej – naprzeciw posesji nr 7 – punkt zakryty, w którym będzie się prowadzić obserwację oraz dokumentować przy pomocy kamery fakt składania kwiatów lub kolportowania ulotek. Naczelnicy tych wydziałów przygotowują do realizacji tego przedsięwzięcia zespół ludzi wyposażonych w odpowiedni sprzęt techniczny i łączności.

Uruchomienie tego punktu nastąpi w godzinach rannych dn. 7 V br.

Odpowiedzialni: ppłk Kurek⁵ i ppłk Kaim⁶.

^a *Cyfra wpisana odręcznie.*

⁴ Waldemar Chmurzyński (ur. 1939) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1959 r., 1975–1976 kierownik sekcji Wydziału IV KW MO w Krakowie, 1976–1985 zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO/WUSW w Krakowie, w 1990 r. zwolniony ze służby.

⁵ Ppłk Kurek – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Józef Kaim (ur. 1934) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1953 r.,

8. W uzgodnieniu z Kierownictwem Służbowym odbyć do dnia 10 V 1978 r. spotkanie odpowiedzialnych pracowników tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa] i MO z przedstawicielami Komitetu „Juwenalia ’78”, na którym omówione zostaną:

- sposób zabezpieczenia,
- sposób kontaktu pracowników operacyjnych z gwardią juvenaliową,
- system łączności komitetu „Juwenalia ’78” i KW MO.

Odpowiedzialny: ppłk J[an] Bill⁷.

9. Poprzez posiadane możliwości operacyjne Wydział III zabezpieczy rozpoczynający się w dniu 10 maja br. XV Festiwal Piosenki Studenckiej, który zbiega się z uroczystościami juvenaliowymi.

Za zabezpieczenie tej imprezy odpowiedzialny jest kierownik Sekcji IIIa tut[ejszego] Wydziału – kpt. Nowak Stanisław.

10. W dniach 10–15 maja br. odpowiedzialni pracownicy Wydziału III zapewnią sobie systematyczny kontakt z kierownikami D[omów] S[tudenckich], radiowęzłów, administracjami uczelni i aktywem SZSP celem zapewnienia w tym czasie kontroli i nadzoru władz porządkowych w tych obiektach i dopływu z nich informacji o zachowaniu się studentów.

Pracownicy ci zobligują odpowiednie osoby, aby powielarnie i pracownie fotograficzne w omawianych obiektach były należycie zabezpieczone.

Odpowiedzialni: kierownicy sekcji operacyjnych Wydziału III, kpt. Nowak Stanisław, por. Czesław Czaja.

11. Wydział III w okresie 7–14 V 1978 r. zapewni bieżącą inwigilację figurantów spraw operacyjnych – ze szczególnym uwzględnieniem osób wykazujących zaangażowanie w działalność SKS-u.

Niezależnie od tego Wydział III wytypuje z tego grona osoby niebędące w chwili obecnej figurantami sprawy, które ze względu na reprezentowane

1967–1968 kierownik Grupy I Wydziału II KW MO w Krakowie, 1968–1970 zastępca naczelnika Wydziału Ogólnego KW MO w Krakowie, 1970–1972 zastępca naczelnika Wydziału II KW MO w Krakowie, 1973–1975 zastępca, a 1975–1989 naczelnik Wydziału „B” KW MO/WUSW w Krakowie, w 1990 r. zwolniony ze służby.

⁷ Jan Bill (ur. 1930) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1946 r., 1954–1956 kierownik kolejno Sekcji 4a Wydziału V, a następnie 6a i 4 Wydziału III WUBP/WUdsBP w Krakowie, 1959–1970 kierownik grupy Wydziału III KW MO w Krakowie, 1970–1975 zastępca, a 1975–1981 naczelnik Wydziału III KW MO w Krakowie, w 1985 r. zwolniony ze służby.

postawy i możliwość zakłócenia porządku publicznego winny być w tym czasie poddane kontroli operacyjnej.

Odpowiedzialny: ppłk J[an] Bill i kierownicy sekcji Wydz[iału] III.

12. W wypadku uzyskania informacji operacyjnych, że grupa SKS-u planuje zorganizować powielanie materiałów propagandowych przy wykorzystaniu środków poligraficznych, Wydział III wspólnie z Wydz[iałem] Śledczym podejmą przedsięwzięcia operacyjno-śledcze zmierzające do zakwestionowania środków poligrafii i wykonanych materiałów. Takie same czynności podjęte zostaną w wypadku uzyskania informacji o przywozie na teren Krakowa wrogich materiałów i opracowań.

Odpowiedzialny: por. Kościelniak, kpt. Nogiec⁸.

13. Wydział Paszportów KW MO poprzez swoje możliwości operacyjne zabezpieczy dopływ informacji ze środowiska studenckiego – studentów zagranicznych, studiujących w Krakowie.

Niezależnie od powyższego Wydział Paszportów wspólnie z Wydziałem II zapewni kontrolę operacyjną innych cudzoziemców – z k[rajów] k[apitalistycznych] – a szczególnie dziennikarzy, a także grupy pracowników policji z Wiednia, która na ten okres przyjeżdża do Krakowa.

Odpowiedzialni: ppłk Mocha⁹, ppłk Sitarz¹⁰.

14. W okresie od 6 do 9 V br. naczelnik Wydz[iału] „B” przygotowuje grupę obserwacyjną gotową do podjęcia figurantów i prowadzenia obserwacji. Grupa ta użyta zostanie w zależności od potrzeb operacyjnych po konsultacji z kierownictwem tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa].

Niezależnie od powyższego naczelnik Wydziału III wytypuje figurantów spraw oraz osoby, za którymi w okresie od 10 do 14 V br. prowadzona będzie obserwacja przez grupę 60 pracowników operacyjnych Biura „B”, którzy na ten okres czasu decyzją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych delegowani będą do tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa].

Osoby, za którymi prowadzona będzie obserwacja, przekaże Wydz[iał] III wspólnie z Wydz[iałem] „B” tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa].

⁸ Jan Nogiec (1938–1998) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1969 r. (wcześniej w MO), 1975–1977 kierownik sekcji Wydziału Śledczego KW MO w Krakowie, 1975–1980 zastępca, a 1980–1983 naczelnik Wydziału Śledczego KW MO w Krakowie, 1983–1985 zastępca szefa DUSW ds. SB w Nowej Hucie, 1985–1987 naczelnik Wydziału VI WUSW w Krakowie, 1987–1989 naczelnik Wydziału VI WUSW w Krakowie, 1989–1990 naczelnik Wydziału Ochrony Gospodarki WUSW w Krakowie, zwolniony ze służby.

⁹ Ppłk Mocha – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Ppłk Sitarz – bliższych danych nie ustalono.

Szczegółowe zadania przekazane zostaną zainteresowanym podczas instruktażu.

Odpowiedzialni: ppłk J[ózef] Kaim i ppłk J[an] Bill.

15. W okresie 11–15 V 1978 r. Wydz[iał] III zorganizuje całodobowe dyżury wydziałowe pracowników operacyjnych, którzy odbierać będą przekazywane przez źródła informacje telefoniczne.

Grafik dyżurów stanowi załącznik nr 2^b.

16. Na okres działalności sztabu KW MO powołany zostanie zespół informacyjno-meldunkowy, który dla potrzeb sztabu, kierownictwa resortu oraz KK PZPR opracowywał będzie informacje.

W skład zespołu wejdą: por. Piotr Kościelniak, por. Andrzej Więckowski, ppor. Bałucki Jan¹¹, mjr Wiesław Preiss¹².

17. Naczelnik Wydziału III będzie utrzymywał stały kontakt z Dep[artamentem] III MSW i niektórymi wydz[iałami] III SB w kraju celem wymiany informacji dot[yczących] zamierzeń przyjazdu na ten okres czasu emisariuszy grup antysocjalistycznych z innych ośrodków. W wypadku uzyskania takich informacji będą one natychmiast przekazywane do Wydz[iału] III Dep[artamentu] III, który zleci odpowiednim wydziałom, aby nie dopuściły do przyjazdu na nasz teren figurantów spraw i osób znanych z antysocjalistycznej działalności.

18. W związku z tym, że na dzień 14 V 1978 r. w godz. 10.00–13.00 Kościół organizuje tzw. Uroczystości Stanisławowskie połączone z procesją wiernych z Wawelu na Skalkę i z powrotem, Wydział IV tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa] zabezpieczy operacyjnie ich przebieg. Niezależnie od tego Wydz[iał] III i IV tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa] w uzasadnionym przypadku podejmie stosowne przedsięwzięcia niedopuszczające do zakłócenia tej uroczystości (np. kolportaż ulotek, wrogich materiałów).

19. Nie wyklucza się, że na okres „Juwenaliów” grupa rzeczników i sympatyków SKS-u wyjedzie z terenu Krakowa na obóz lub spotkanie w rejon woj[ewództwa] nowosądeckiego, aby tam spotkać się ewentualnie z przedstawicielami innych grup antysocjalistycznych z kraju. Istnieje uza-

^b *Cyfra wpisana odręcznie.*

¹¹ Jan Bałucki (ur. 1952) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1974 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Krakowie, w 1990 r. zwolniony ze służby.

¹² Wiesław Preis (ur. 1937) – w latach 1958–1984 funkcjonariusz MO.

sadnione podejrzenie, że takie spotkanie mogłoby być przez te elementy wykorzystane do utworzenia ogólnokrajowego SKS-u, czego próby już były na terenie Krakowa i Wrocławia.

W tym celu, współdziałając z innymi jednostkami, Wydz[iał] III zabezpieczy dopływ informacji świadczących o takich przygotowaniach i po odpowiednich konsultacjach podejmie stosowne przedsięwzięcia operacyjno-śledcze lub profilaktyczne.

Odpowiedzialny: ppłk J[an] Bill.

20. Wykorzystując fakt prowadzenia postępowania w sprawie pobicia A[ndrzej] Mietkowskiego¹³, Wydz[iał] III wspólnie z komendantem MO dzielnicy Podgórze ustali, jakie osoby z grona SKS-u i w jakim terminie będą w tym czasie wzywane do budynku KD MO na przesłuchanie.

Obok przesłuchań i rozmów planuje się wykonanie innych czynności procesowych – np. okazanie zatrzymanych A[ndrzejowi] Mietkowskiemu i innym itp.

Odpowiedzialny: kpt. Kluczyński Zbigniew.

21. Ze względu na fakt, że znaczna część imprez juvenaliowych odbywać się będzie w Rynku Głównym, dla prawidłowego ich zabezpieczenia w pomieszczeniu Wojewódzkiego Zarządu Spółdzielni Pracy – Rynek Gł[ówny] 34, zorganizowany zostanie punkt meldunkowy, do którego przekazywane będą informacje od rozmieszczonych tam patroli operacyjnych. Punkt ten drogą telefoniczną przekazywał będzie do tutaj[szego] Wydziału III tel. **°135-44°**.

Odpowiedzialny: kpt. Józef Kuliś¹⁴, por. Kania Marek¹⁵.

22. Wydział III-A tutaj[szej] Służby [Bezpieczeństwa] zabezpieczy operacyjnie kombinat H[uty] i[mienia] L[enina] przed ewentualną próbą

^{c-c} *Fragment podkreślony odręcznie.*

¹³ Andrzej Mietkowski (ur. 1956) – dziennikarz, tłumacz, działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, współtwórca Krakowskiej Oficyny Studentów, działacz NZS, 1981–1989 na emigracji, dziennikarz RWE.

¹⁴ Józef Kuliś (ur. 1931) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1953 r., 1957–1968 w MO, 1975–1980 kierownik sekcji Wydziału III, a 1980–1981 Wydziału III-1 KW MO w Krakowie.

¹⁵ Marek Kania (ur. 1943) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1968 r., 1977–1980 kierownik sekcji Wydziału III KW MO w Krakowie, 1980–1983 zastępca naczelnika Wydziału III-1 KW MO w Krakowie, 1983–1989 zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Krakowie, 1989–1990 zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW w Krakowie, zwolniony ze służby.

kolportażu materiałów i wrogich opracowań grup antysocjalistycznych.
Odpowiedzialny: ppłk K[azimierz] Śpitalniak¹⁶.

III. Zabezpieczenie fizyczne

1. Zabezpieczeniem fizycznym objęte zostaną imprezy juwenaliowe, których wykaz stanowi załącznik nr 4 niniejszego planu.

2. Niezależnie od poszczególnych imprez w wyznaczonych rejonach miasta przewiduje się ustalenie stałych patroli operacyjnych, których zadaniem będzie prowadzenie ciągłej penetracji tych rejonów i sygnalizowanie o zachowaniu się osób tam przebywających.

Rejon patrolowania stanowić będzie Rynek Główny, Osiedle Studenckie, a w razie potrzeby i inne punkty miasta. Czas i miejsce patroli oraz pracowników operacyjnych ustali Wydz[iał] III (zał[ącznik] nr 4). Na^d dowódcę patroli wyznacza się ppor. Wiesława Kulę.

3. Na czas trwania „Juwenaliów” przewiduje się uruchomienie posterunków obserwacyjno-meldunkowych usytuowanych w pobliżu miejsc zamieszkania młodzieży studenckiej i obiektów niektórych wyższych uczelni.

Posterunki te usytuowane będą:

– rejon Collegium Novum, ul. Manifestu Lipcowego, Gołębia i obiekty U[niwersytetu] J[agiellońskiego],

– rejon D[omu] S[tudenckiego] „Żaczek”, Collegium Biologi[c]um i Collegium Chemicum,

– rejon ul. Reymonta – domy studenckie A[kademii] G[órniczno-]H[utniczej] i uczelnie,

– rejon miasteczka studenckiego,

– rejon ul. Dzierżyńskiego i ul. Bydgoskiej (D[omy] S[tudenckie] P[olitechniki] K[rakowskiej]^e i A[kademii] S[ztuk] P[ięknych]),

– rejon konsulatu radzieckiego, ul. Westerplatte.

Czas działalności posterunków oraz pracowników operacyjnych określi – w zależności od potrzeb – naczelnik Wydziału III.

Wykaz wymienionych posterunków oraz użytych prac[owników] operacyjnych stanowi załącznik nr 5.

^d Wyraz wpisany odręcznie.

^e W tekście TK.

¹⁶ Kazimierz Śpitalniak (1928–1997) – do UB/SB wstąpił w 1953 r., 1971–1975 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie, 1975–1980 zastępca naczelnika Wydziału III-A KW MO w Krakowie, 1987–1989 naczelnik Wydziału VI WUSW w Krakowie, w 1990 r. zwolniony ze służby.

4. Zadaniem pracowników biorących udział w zabezpieczeniu fizycznym będzie:

– prowadzenie bieżącej obserwacji zachowania się uczestników imprez juvenaliowych,

– kontrola przebiegu imprez i programów oraz przedstawień ze zwróceniem uwagi na fakt, czy nie zawierają wrogiej treści,

– rejestrowanie ujemnych zjawisk, które ewentualnie mogą mieć miejsce podczas trwania uroczystości, i ustalenie osób inicjujących te zjawiska,

– wizualna obserwacja haseł i napisów towarzyszących imprezom juvenaliowym,

– zabezpieczenie miejsca ewentualnych faktów kolportażu wrogich materiałów, ulotek itp., a także miejsca innych zdarzeń, oraz ich dokumentowanie,

– podjęcia interwencji – w razie potrzeby za pośrednictwem Gwardii Juwenaliowej bądź służby mundurowej MO.

Dla biorących udział w zabezpieczeniu fizycznym przewiduje się telefoniczny i radiowy sposób łączności:

Odpowiedzialny za przygotowanie: por. Kościelniak Piotr.

5. W dniach 12–14 V 1978 r. w godz. 5.00–7.00 Wydział III zorganizuje dwa patrole operacyjne, które samochodami penetrować będą rejon Miasteczka Studenckiego oraz Rynku Głównego (wraz z obiektami U[niwersytetu] J[agiellońskiego]).

III^f. Postanowienia końcowe

1. Do zabezpieczenia wymienionych w niniejszym planie imprez wykorzystani zostaną pracownicy operacyjni wydz[iałów] III, II, „B”^g, III-A, IV oraz służb MO.

Zestawienie sił i środków przewidzianych do zabezpieczenia tych imprez opracuje Wydz[iał] III tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa].

2. W okresie 7–9 oraz 12–14 maja br. naczelnik Wydziału Kryminalistyki zorganizuje po dwie grupy operacyjno-filmowe wyposażone w kamery i aparaty fotograficzne, które pozostaną do dyspozycji Wydz[iału] III. Grupy te będą użyte na wypadek potrzeby dokumentowania zachowania się uczestników imprez juvenaliowych.

^f Taka numeracja w tekście.

^g Wpisano odręcznie.

3. Naczelnik Wydziału Śledczego zorganizuje dyżury oficerów śledczych do podjęcia ewentualnych czynności procesowych. Czas trwania dyżurów ustali wraz z naczelnikiem Wydz[iału] III.

4. Naczelnik Wydz[iału] „C”¹⁷ zorganizuje wydziałowy dyżur dla umożliwienia niezbędnych sprawdzeń osób.

5. W okresie 7–9 oraz 12–14 V br. dla potrzeb zabezpieczenia organizuje się osobowy odwód operacyjny, który wraz z środkami transportu przebywał będzie w gmachu KW MO przy ul. 18 Stycznia 2. Szczególny wykaz pracowników operacyjnych stanowiących odwód przedstawia załącznik nr 6^h.

6. Po każdym dniu imprez juvenaliowych przewiduje się spotkania przedstawicieli SB i MO z Komitetem Juwenaliowym celem wymiany informacji i spostrzeżeń oraz omówienia przedsięwzięć na dzień następujący.

7. Wszelkie wynikiłe podczas zabezpieczenia sytuacje operacyjne i przedsięwzięcia uzgadniane będą przez naczelnika Wydz[iału] III z kierownictwem tut[ejszej] Służby [Bezpieczeństwa], a w razie potrzeby z Dep[artamentem] III MSW.

8. Naczelnik Wydz[iału] III po uzgodnieniu z kierownictwem Służby [Bezpieczeństwa] ustali na ten okres obieg informacji i sposób ich przekazywania.

9. Dla dokumentowania przebiegu wymienionego w planie zabezpieczenia Sek[cja] IIIA – Wydz[iał] III założy sprawę obiektową krypt[onim] „Juwenalia ’78”.

10. Naczelnik Wydziału Łączności KW MO w oparciu o ustalenia niniejszego planu rozpracuje szczegółowy system łączności na czas trwania „Juwenaliów”.

Odpowiedzialny: ppłk Kantek¹⁸.

11. Dla potrzeb operacyjnych Wydz[iał] III zapewni karty wstępu na imprezy juvenaliowe zamknięte, które będą zabezpieczone.

Odpowiedzialny: kpt. Stanisław Nowak.

^h *Wyraz wpisany odręcznie.*

¹⁷ „C” – pion ewidencyjno-archiwalny SB – w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w randze departamentu, w komendach wojewódzkich MO w randze wydziału. Zajmował się przechowywaniem dokumentacji archiwalnej (akta agentury, operacyjne, administracyjne itp.) oraz prowadzeniem kartotek ewidencji operacyjnej.

¹⁸ Ppłk Kantek – bliższych danych nie ustalono.

12. Rozmieszczenie sił mundurowych MO rozplanowane jest w planie opracowanym przez Wydział Stanowiska Kierowania.

13. Niniejszy plan stanowi część składową planu Sztabu Zabezpieczenia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 43–54.

1978 maj 17, Wrocław – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu mjr. Leszka Niemca do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące odezwy O samorządach oraz osób, które weszły w skład samorządu studenckiego na kierunku filologia polska na Uniwersytecie Wrocławskim, tajne

[^a] Informuję, że ostatnio ukazała się odezwa *O samorządach* skierowana do studentów lat pierwszych, opracowana przez dwóch studentów I roku filologii polskiej, Romana Kołakowskiego¹ i Wiktora Grotowicza², przy współudziale rzecznika tut[ejszego] SKS – Leszka Budrewicza. Odezwa ta zawiera następującą treść:

„W związku z nasilającymi się głosami niezadowolenia z powodu niedostatecznej organizacji ruchu studenckiego na roku pierwszym proponujemy utworzenie **samorządu studenckiego**.

Działalność samorządów została wielokrotnie sprawdzona w różnych dziedzinach życia jako najlepiej zdająca egzamin forma organizacji życia społecznego.

Niestety dotychczasowa działalność SZSP nie obejmuje ogółu studentów (ok. 50 proc. zrzeszonych).

Innym, bardzo ważnym powodem, dla którego SZSP nie może być jedynym reprezentantem ogółu studentów, jest polityczny charakter tej organizacji, który narzuca określony światopogląd. Postulujemy, aby każdy student bez względu na swe zapatrywania społeczne, religijne i polityczne mógł aktywnie uczestniczyć w życiu środowiska. W skład samorządu roku weszliby wybierani w wolnych wyborach reprezentanci grup ćwiczeniowych.

^a Adnotacja odręczna przygotować 4 x egz. odtajniony i przekazany do Wydz[iału] Nauki KC, ZG SZSP i M[inisterstwa] N[auki] i S[zkolnictwa] W[yższego] oraz *nieczytelny podpis*.

¹ Roman Kołakowski (ur. 1957) – poeta, pieśniarz, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, współpracownik KSS „KOR”.

² Wiktor Grotowicz (ur. 1958) – wówczas student filologii polskiej UW. Działacz wrocławskiego SKS, współpracownik KSS „KOR”, współzałożyciel Niezależnego Samorządu Studenckiego, 1980–1981 członek redakcji Radia „Solidarność” i „Tematów”, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji.

Kompetencja samorządu roku:

1. Samorząd byłby jednym z reprezentantów ogółu studentów.
2. Samorząd miałby obowiązek przekazywania wniosków i postulatów studentów odpowiednim władzom uczelni (opiekunom do spraw studenckich).
3. Wszystkie decyzje władz uczelni dotyczące roku byłyby konsultowane z samorządem.
4. Tylko samorząd miałby prawo wydawania urzędowych opinii o studentach (nieuzasadnione jest wydawanie opinii przez SZSP o studentach niezrzeszonych).
5. Do kompetencji samorządów należałoby organizowanie działalności kulturalnej i społecznej studentów (teatry, kluby wolnej dyskusji, wydawnictwa itp).
6. Samorząd rozpatrywałby wszystkie wnioski dotyczące spraw socjalnych studentów”.

Jednocześnie przesyłamy dane personalne osób, które weszły w skład samorządu studenckiego, jaki powstał na I roku filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego.

Są to n[ieżej] w[ymienieni] studenci:

1. Kołakowski Roman, s. Józefa i Ireny, ur. 8 VI 1957 r., we Wrocławiu, student I roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], zam. Wrocław, ul. [...].
2. Grotowicz Wiktor, s. Wiktora i Jadwigi, ur. 22 V 1958 r. we Wrocławiu, student I roku filologii polskiej, zam. Wrocław, ul. [...].
3. Cieński Marcin³, s. Andrzeja i Heleny, ur. 3 X 1959 r. we Wrocławiu, student I roku filologii polskiej, zam. Wrocław, ul. [...].
4. Mańko Piotr⁴, s. Zdzisława i Urszuli, ur. 1 X 1956 r. we Wrocławiu, student I roku filologii polskiej, zam. Wrocław, ul. [...].
5. Otolińska Renata⁵, c. Piotra i Marianny, ur. 5 II 1958 r. w Dzierżoniowie, zam. Dzierżoniów, ul. [...], studentka I roku filologii polskiej.

³ Marcin Cieński (ur. 1959) – polonista, wykładowca UWr.

⁴ Piotr Mańko (ur. 1956) – wówczas student filologii polskiej UWr.

⁵ Renata Otolińska (ur. 1958) – nauczycielka, działaczka opozycyjna. Działaczka wrocławskiego SKS, 1978–1979 członek redakcji „Podaj dalej”.

6. Siemieniec Mirosław⁶, s. Władysława i Marii, ur. 14 XI 1957 r. w Kłodzku, zam. Wrocław, ul. [...], student I roku filologii polskiej.

7. Wiśniewski Janusz⁷, s. Józefa i Alicji, ur. 7 VII 1957 r. w Świdnicy, zam. Świebodzice, ul. [...], woj. Wałbrzych, student I roku filologii polskiej.

8. Walczak Wojciech⁸, s. Waldemara i Lucyny, ur. 25 IX 1957 r. w Trzebnicy, zam. Wrocław, ul. [...], student I roku filologii polskiej.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 386–387.

⁶ Mirosław Siemieniec (ur. 1957) – wówczas student filologii polskiej UW.

⁷ Janusz Wiśniewski (ur. 1957) – wówczas student filologii polskiej UW.

⁸ Wojciech Walczak (ur. 1957) – wówczas student filologii polskiej UW.

1978 maj 18, Poznań – Stenogram informacji TW ps. „Ojo”, tajne specjalnego znaczenia

Wczoraj, tj. 17 V 1978 r., byłem na zebraniu SKS-u u Jacka Kubiaka. Było 14 osób. Ze starych znajomych był J[erzy] Nowacki, J[aromir] Jedliński, Maria Przystanowicz¹, Wł[odzimierz] Fenrych, E[dward] Maliszewski, [Andrzej] Wilowski, ^aA[ndrzej] Müller^{a2}, Małgorzata Przystanowicz³ z nieznanym mi kolegą oraz kilka nieznanymi twarzą. J[erzy] Nowacki mówił o mającym się odbyć jutro, tj. 19 IV 1978 r., wykładzie Jana Lityńskiego. Sam zresztą załatwiał tę sprawę, będąc ostatnio (chyba w poniedziałek) w Warszawie. Lityński przyjedzie do Poznania drugim ekspresem, który wychodzi z Warszawy o 7.15 (międzynarodowy). W związku z możliwością zatrzymania Lityńskiego na dworcu uzgodniono tok postępowania. Grupka członków SKS-u, około 10 osób (m.in. Nowacki, Fenrych, Maliszewski, Jedliński), uda się na dworzec. Każdy z nich zajmie inne miejsce dogodne na obserwację. W momencie zatrzymania Lityńskiego przez was osoby te mają krzyknąć m[niej] więcej tak: „Zatrzymano J[ana] Lityńskiego, członka KSS »KOR«, za to, że przyjechał na wykłady”. Nad dalszym tokiem wydarzeń nie zastanawiano się. Im się wydaje, że po takim zamieszaniu J[an] Lityński zostanie wypuszczony. Wykład ma się odbyć w mieszkaniu M[ałgorzaty] Bratek.

Następnie omawiano sprawę Teatru Ósmego Dnia. Nowacki poinformował, że KSS „KOR” wyda w tej sprawie osobne oświadczenie. Oczywiście mówi się o tym, że była to prowokacja i muszą to wykorzystać.

Jacek Kubiak wrócił do sprawy Grzywaczewskiego z Warszawy wydalonego z uczelni. Mówił, że wzorem innych SKS-ów należałoby wydać oświadczenie w tej sprawie, tzn. poprzez inne ośrodki. W tym momencie zaproponował J[erzy] Nowacki, twierdząc, że R[estytut] Staniewicz kategorycznie sprzeciwia się i powiedział: „Żadnych oświadczeń w tej sprawie

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

¹ Maria Przystanowicz (ur. 1956) – wówczas studentka filologii polskiej UAM, działaczka opozycyjna. Działaczka poznańskiego SKS.

² Andrzej Müller (ur. 1952) – wówczas student filologii polskiej UAM, działacz opozycyjny. Działacz poznańskiego SKS.

³ Małgorzata Przystanowicz – bliższych danych nie ustalono.

nie wydajemy, dopóki Restytut nie powie mi (Nowackiemu), że możemy wydać, to ja tego nie podpiszę”. Nie bardzo podobało się to J[ackowi] Kubiakowi, ale się w końcu zgodził. Wygląda na to, iż Restytut przejął władzę. Jacek przyjął to do wiadomości, ale osobiście się z tym nie zgadza. (Restytuta na zebraniu nie było). Następnie uchwalono treść nowego oświadczenia. Będzie zawierało:

- podsumowanie rocznej działalności SKS-u,
- sprawę „czarnych list” na uczelni,
- apel [do] naukowców o nierespektowanie tych „list”,
- apel do studentów, by nie „zapomnieli” o SKS-ie w okresie wakacji.

Tekst oświadczenia zostanie odczytany i skonsultowany z innymi na wykładzie Lityńskiego. Nowacki powiadomił także, że SB skonfiskowała literaturę na sumę 13 tys. zł. Nie komentowano tego faktu.

Zadani[a]

TW z racji wyjazdu do Szczecina nie będzie obecny na wykładzie. Jednak uzgodniono z TW, by poinformował Kubiaka o wyjeździe do Szczecina, co też TW uczynił. Kubiak wykazał zainteresowanie i powiedział, że będzie miał „interes”. O szczegółach poinformuje Kubiak w piątek rano. Odpowiednie zadania zostaną przekazane w dniu jutrzejszym, bowiem są one uzależnione od propozycji Kubiaka.

Przedsięwzięcia

^bInformacja dotycząca przyjazdu J[ana] Lityńskiego do Poznania oraz przewidywany sposób zachowania się działaczy tut[ejszego] SKS-u w czasie próby ewentualnego zatrzymania go przez SB pozwala podjąć działania o charakterze wyprzedzającym, uniemożliwiającym osiągnięcie przez figurantów zamierzonego celu. Sugerować się będzie „zdjęcie” Lityńskiego na trasie Warszawa–Konin, osadzenie go w areszcie na 48 godzin, a następnie odesłanie pociągiem do Warszawy. Rozdźwięki pomiędzy J[ackiem] Kubiakiem a J[erzym] Nowackim należy w dalszym ciągu podsycać przy pomocy osobowych źródeł informacji, dążąc do skompromitowania R[estytuta] Staniewicza, rozbicia jedności SKS-u, osłabienia jego działalności^b.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 398–399.

^{b-b} *Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.*

1978 czerwiec 8, Warszawa – Informacja operacyjna sporządzona na podstawie doniesienia TW ps. „Aleksander Hołyński”¹, tajne specjalnego znaczenia

25 maja 1978 r., spotkanie Jacka Kuronia ze studentami Uniwersytetu Wrocławskiego zorganizowane przez SKS, ul. Michałowskiego 11.

Na spotkanie, które rozpoczęło się o godz. 18.00, przybyło ok. 35 osób. Obecni byli m.in. rzecznicy wrocławskiego SKS-u: Grzelczyk², Adamkiewicz, Starzyński i inni, nieznany mi student z Wałbrzycha montujący na tamtym terenie SKS, z ramienia wrocławskiego ROPCiO małżeństwo Trąbskich.

Część wstępna spotkania upłynęła pod znakiem dyskusji o sytuacji i problemach, z jakimi borykają się działacze SKS na Uniw[ersytecie] Wrocł[awskim]. Kuroń, odbierało się wrażenie, przekazywał własne sugestie co do metod i form, taktyki działania. Nosiło to charakter wręcz dyrektyw. Pouczał, jak należy pracować. Określał rolę i funkcję SKS. Za najważniejsze zadanie wrocławskiego SKS uznał prace na rzecz powołania do życia samorządów studenckich. Reprezentował przy tym stanowisko, a odegrały tu [rolę] zapewne znaczne względy taktyczne, że problem, jakim [te samorzady] będą poddane wpływowi, nie jest zasadniczym. Oczywiście nie chciałby, aby kierował nimi SZSP czy partia. Podobnie studenci. Ich największym zmartwieniem pozostaje, by SKS stał się jedynym miarodajnym rzecznikiem interesów studentów. W ich interpretacji kontrolę nad samorządnością winien sprawować SKS.

Druga część koncentrowała się wokół problematyki:

- sytuacja w kraju i warunki działania opozycji, formy i taktyka,
- sytuacja wewnątrzpolityczna w łonie opozycji, kierunki ideowo-polityczne, pluralizm wewnętrzny,

¹ Stanisław Januszewski (ur. 1948) – historyk techniki, wykładowca PWr, tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Aleksander Hołyński” rozpracowywał m.in. wrocławskie środowiska opozycyjne, zwłaszcza ROPCiO.

² Krzysztof Grzelczyk (ur. 1957) – politolog, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, uczestnik ROPCiO, członek Komitetu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, działacz NZS, w 1981 r. sekretarz redakcji Radia „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1985–1992 na emigracji w Kanadzie. Od 2005 r. wojewoda dolnośląski.

- działania opozycyjne w krajach socjalistycznych,
- sytuacja w europejskim ruchu robotniczym i komunistycznym,
- poglądów Jacka Kuronia prezentowanych przez niego [w] *Zasadach ideowych*.

Kuroń zaprezentował na wstępie [opinię], że nie chciałby wygłaszać wykładu. Bardziej odpowiada mu forma pytań i odpowiedzi. Potrafił przy tym stworzyć przyjemną atmosferę. Usiłował także stworzyć wrażenie, że dysputa odbywa się na pełnym „luzie”. Trzeba tutaj powiedzieć, że swą bezpośredniością zdobył sobie uznanie młodzieży. Szybko zaproponował formę „ty”. Mówił ze swadą, widać, że wiele spraw ma szeroko zanalizowanych i przemyślanych. Cieszy się w tym środowisku uznaniem.

Jest typem autokraty. Uznaje, że tylko jego poglądy i oceny są coś warte. Poglądy odmienne zbywa żartem, ironią. Jest raczej agitatorom aniżeli ideologiem. Sprawiało to, że spotkanie nosiło charakter rekolcji, podczas których wielki Kuroń udzielał nauk maluczkiom. Mogło to być czasami irytujące, zwłaszcza dla mnie – nie cierpię bowiem takiego stylu prowadzenia dyskusji.

Kuroń wiele mówił o swym stosunku do marksizmu. Stwierdził, że okresem rewizji był dla niego pobyt w więzieniu. Planował wówczas, że zapadnie wyrok dwunastoletni. Założył sobie więc dwunastoletni program rewizji pewnych tez Marksa i poznania ich istoty. Siedział tylko 3 lata. Programu nie zrealizował. Stąd zauważyłem, [że] pozostaje w tym systemie, grupie swych wyobrażeń niespójny, czasami wręcz płytki. Kuroń pojął aluzję. Stwierdził, że jeśli czasami nawiązuje do marksizmu, to czyni to dlatego, że nie miał dość czasu na to, by zupełnie z nim się rozstać. Stąd jego program jest programem naprawiania.

Uważa, mówiąc o sytuacji wewnętrznej w KSS „KOR”, że być może błędem jest utrzymywanie parasola z dziadków (Lipiński³ i inni). Sprawia on, że biega się po akceptację, dziadkowie są sceptyczni, negują zasadność podejmowanych inicjatyw, wiele czasu traci się na uzgadnianie metod i form, wiele problemów, które winny być podjęte, umyka w ten sposób z pola widzenia, może nie tyle widzenia – po prostu w miarę traconego czasu sprawy stają się nieaktualne. Według Kuronia stracono w ten sposób kilka okazji kapitalnego wręcz podjęcia istotnych społecznie problemów,

³ Edward Lipiński (1888–1986) – ekonomista. Sygnatariusz Listu 34, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN.

włączenia się w grę partii ze społeczeństwem, chociażby z okazji dyskusji nad Komitetami Kontroli Społecznej⁴.

Omówienie

Informacja dot[ycząca] spotkania z Jackiem Kuroniem zorganizowanego przez SKS Uniwersytetu Wrocławskiego. Skonka⁵ przekazał TW „Al[eksander] Hołyński” kopię listów do: Edwarda Lipińskiego, Leszka Kołakowskiego, Jacka Kuronia i Adama Michnika wraz z dowodami ich nadania w U[rzędzie] P[ocztowo-] T[elegraficznym], prosząc, aby TW będąc na spotkaniu ROPCiO w Warszawie odwiedził J[acka] Kuronia celem uzyskania potwierdzenia, czy listy przesłane pocztą przez Skonkę dotarły do adresatów.

Zadanie dla TW

Wykonując prośbę L[echa] Skonki, udać się do J[acka] Kuronia po odbytym spotkaniu ROPCiO. Poza sprawą listów w rozmowie z Kuroniem poruszyć ogólnikowo sprawę spotkania w Zalesiu, wyrażając swe niezadowolone z jego przebiegu. Pobyt u Kuronia i rozmowę z nim potraktować wyłącznie jako element nawiązania bliższego kontaktu.

Przedsięwzięcia zmierzają do zdobycia zaufania TW u Kuronia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. VI, k. 452–453.

^a *Poniżej podpis A. Hołyński.*

⁴ Komitety Kontroli Społecznej utworzono w 1978 r., na podstawie nowej ustawy o radach narodowych przyjętej 28 maja tr., przestały istnieć w stanie wojennym (zastąpiła je Inspekcja Robotniczo-Chłopska).

⁵ Leszek Skonka (ur. 1930) – działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, założyciel Grupy Antyberufsverbot, 1979–1981 redaktor jej „Komunikatu”, w 1979 r. członek redakcji „Wiadomości Naukowych”, 1979–1980 redaktor pisma „Refleksje Propozycje Działania”, 1980–1981 członek redakcji „Demokracji Związkowej”, w 1981 r. członek redakcji „Wolnych Związków Zawodowych”, w 1980 r. członek MKZ NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu.

1978 czerwiec 24, Szczecin – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Szczecinie mjr. Aleksandra Maja do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące Piotra Lisaka, tajne specjalnego znaczenia

[^a] Uprzejmie informuję, iż uzyskaliśmy sprawdzoną informację, z której wynika, że ob. Lisak Piotr, s. Antoniego i Władysławy z d. Strałka, ur. 27 VIII 1957 r. Szczecin, zam. Szczecin [...], w 1976 r. po zdaniu matury został przyjęty na I rok Wydziału Prawa Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1977 r. podjął decyzję przeniesienia się na II rok historii z obowiązkiem zaliczenia tych przedmiotów, których nie miał na poprzednim Wydziale.

W miesiącu czerwcu 1978 r. został skreślony z listy studentów U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w Poznaniu za niezaliczenie kilku przedmiotów w wyznaczonym terminie. Wymieniony w czasie nauki był działaczem duszpasterstwa akademickiego oraz prowadził aktywną działalność antysocjalistyczną w ramach tamtejszego SKS. Pozostawał w operacyjnym zainteresowaniu Wydz[iału] IV KW MO Poznań.

Aktualnie przebywa w Szczecinie w miejscu swego stałego zameldowania. Czyni energiczne starania, aby przywrócono mu prawa studenckie. Zamierza w roku akademickim 1978/[19]79 kontynuować naukę na II roku prawa U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w Poznaniu. W tej sprawie napisał podanie do władz uczelni, prosząc, aby obecny rok akademicki zaliczono mu w poczet urlopu dziekańskiego. W tej samej sprawie ojciec jego przebywał w Poznaniu, gdzie rozmawiał m.in. z rektorem i w Komitecie Uczelnianym PZPR. Nie otrzymał żadnej konkretnej odpowiedzi. Również w dniu 16 VI 1978 r. Piotr Lisak osobiście prosił dziekana Wydziału Prawa o wyrażenie zgody na dalsze kontynuowanie nauki.

W przypadku negatywnej odpowiedzi zamierza przenieść się na Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (w Krakowie posiada bliską rodzinę).

Informuję jednocześnie, iż ojciec Piotra Lisaka za naszą inspiracją czyni skuteczne starania, aby odciągnąć syna od prowadzenia antysocjalistycznej działalności.

^a Adnotacja odrębna Tow. fragment nieczytelny i takiż podpis oraz data 27 VI 1978.

Nadmieniam, iż o poczynionych zabiegach Lisaka powiadomiliśmy Wydz[iał] IV w Poznaniu oraz Wydz[iał] III w Krakowie w celu stordowania przyjęcia Lisaka na Uniwersytet Jagielloński.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 138–139.

1978 lipiec 3, Gdańsk – Informacja dotycząca planów i zamierzeń
czołowych aktywistów SKS z terenu Trójmiasta, tajne

Z wiarygodnych informacji operacyjnych wynika, że wśród części działaczy SKS narasta niezadowolenie z uzależnienia od KSS „KOR”. W związku z tym poszukują oni możliwości uniezależnienia się od KOR-owców oraz tych członków Studenckiego Komitetu Solidarności^a, którzy skłaniają się do współdziałania z KOR-em (np. Anny Młynik¹ i Piotra Dyka).

Jedną z takich możliwości upatrują w publikowaniu własnego pisma, które zamierzają nazwać „Informatorem SKS”². Według dotychczasowych koncepcji byłoby to pismo liczące około 5 stron, w którym zamieszczone byłyby artykuły o dużej wymowie propagandowej. Na początku, aby nie drażnić KOR-owców i ich sympatyków w łonie SKS, byłyby to materiały dotyczące wyłącznie środowiska i spraw studenckich.

Pierwszy numer „Informatora SKS” jego inspiratorzy (Arkadiusz Rybicki³ i Andrzej Słomiński⁴) zamierzają przygotować w tajemnicy przed KOR-owcami i chcą mu nadać taką formę, aby KOR-owcy nie mieli punktów zaczepienia do ewentualnych sprzeciwów. Numer ten, w ilości ok. 4 tys. egzemplarzy, byłby rozkolportowany w drugiej połowie września. W późniejszym okresie artykuły do informatora mogłoby zamieszczać wszyscy, pod warunkiem że nie byłyby to materiały o charakterze „skandalizującym, komunistycznym”.

^a W tekście Solidarnościowego.

¹ Anna Młynik (ur. 1955) – wówczas studentka medycyny, działaczka opozycyjna. Współzałożycielka gdańskiego SKS, uczestniczka ROPCiO, działaczka RMP.

² Pismo o takim tytule ostatecznie się nie ukazało.

³ Arkadiusz Rybicki (1953–2010) – historyk, działacz opozycyjny, polityk. W latach 1968–1971 członek szkolnej organizacji Front Wyzwolenia Polski, uczestnik ROPCiO, działacz gdańskiego SKS, 1978–1981 członek redakcji „Bratniaka”, w 1981 r. kierował Biurem Informacji Prasowej NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1983–1988 szef sekretariatu Lecha Wałęsy. W latach 1990–1992 podsekretarz stanu w kancelarii Prezydenta RP, 1999–2001 podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, od 2005 r. poseł.

⁴ Andrzej Słomiński (ur. 1953) – wówczas student Wydziału Elektrycznego PG, działacz opozycyjny. Działacz duszpasterstwa akademickiego, współzałożyciel gdańskiego SKS, współzałożyciel RMP, od 1984 r. na emigracji.

Na obecnym etapie wypracowanie jednolitej koncepcji „Informatora” napotyka na istotne trudności wynikające z osobistych animozji między poszczególnymi działaczami SKS-u, zarzucającymi sobie wzajemne zarozumiałstwo, wybujałe ambicje, kompromitowanie SKS-u, izolację w środowisku studenckim itp.

Oceniając działalność szkoleniowo-propagandową SKS-u, inicjatorzy powołania „Informatora” – Arkadiusz Rybicki i Andrzej Słomiński – doszli do wniosku, że dotychczasowe, „partyzanckie” metody działania nie zdały egzaminu.

W związku z tym wystąpili oni z koncepcją, aby dla celów propagandowo-szkoleniowych wykorzystać możliwości oficjalnego działania, np. w ramach tzw. seminariów historycznych organizowanych na uczelniach. Władze informowane byłyby, że prelegentami na powyższych seminariach są „znane i uznane osoby”, tymczasem niby przypadkiem zjawiliby się Moczulski lub Czuma i kierowali dyskusją.

Obok tej formy działacze SKS-u zamierzają wykorzystać dla swoich celów działalność o charakterze odczytowo-kulturalnym. Zdają sobie sprawę, że w stosunku do możliwości oddziaływania środków masowego przekazu ich działalność propagandowa może przynieść tylko ograniczone efekty. Stąd też w swojej działalności zamierzają wykorzystywać różne „formy przykrywek”, które nadawałyby ich akcjom propagandowym i odczytowym „charakteru działalności legalnej” i społecznie pożądanej.

Zaznaczyć należy, że w kręgu działaczy Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela Arkadiusz Rybicki, będący aktywistą tej grupy, sprecyzował jednoznacznie cel swoich działań odnośnie [do] SKS-u i „Informatora”. Stwierdził wprost, że chodzi o to, aby SKS i jego „Informator” znalazły się całkowicie w rękach ROPCiO.

W tej sytuacji Służba Bezpieczeństwa KW MO rozwija działania ukierunkowane na utrwalenie i pogłębienie dezintegracji między działaczami zorganizowanych elementów antysocjalistycznych identyfikującymi się z KSS „KOR” i Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz podsycanie wzajemnych animozji i paraliżowanie ich poczynań.

Jednocześnie kontynuowana jest realizacja planowych przedsięwzięć obliczonych na zapewnienie systematycznego dopływu wyprzedzających informacji oraz przejmowanie materiałów propagandowych i środków powielających, znajdujących się w dyspozycji zorganizowanych elementów antysocjalistycznych.

O rozwoju sytuacji w środowisku zorganizowanych elementów antysocjalistycznych, ich dalszych planach i zamierzeniach informować będziemy sukcesywnie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 6-8.

1978 sierpień 1, Szczecin – Plan zapobieżenia organizacji spotkania przedstawicieli SKS opracowany przez kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Szczecinie kpt. Jana Dominę i kierownika Sekcji IV Wydziału III kpt. Stanisława Brylińskiego, tajne specjalnego znaczenia

I. W okresie ostatnich dwóch tygodni otrzymano szereg wzajemnie potwierdzających się informacji o podjęciu przez tut[ejszą] grupę „Wasali” planów zorganizowania na terenie woj. szczecińskiego tzw. Krajowego Zjazdu SKS-u. W wyniku ukierunkowanej na to zagrożenie pracy z osobowymi źródłami informacji TW ps. „Marek” został włączony przez tut[ejszą] grupę „Wasali” do grupy mającej za zadanie zabezpieczenie organizacyjne zjazdu.

Jak wynika z informacji TW ps. „Marek”, za ostateczny termin zjazdu przyjęto dni 2–4 bm. Zjazd ma być zorganizowany nad jeziorem Dłusko (szkic terenu w załączeniu). TW wraz z figurantką sprawy „Gryzетка” i figurantem sprawy „Pozew” w dniu 30 VII br. dostarczył na miejsce zjazdu dwa namioty – czwórki, jedna dwójka, część materacy i przygotował teren pod biwak. „Gryzетка” odpowiedzialna jest za kuchnię, a TW przewidziany jest jako oboźny.

Za punkt orientacyjny zbiórki uczestników przyjęto wstępnie budynek nieczynnej szkoły. Stamtąd łącznicy będą przeprowadzać uczestników do obozowiska, które jest traktowane jako rejon rozśrodkowania, z którego może nastąpić wymarsz w inny rejon.

Pełne instrukcje TW ma otrzymać od figuranta sprawy „Zakonnik” w dniu 2 VIII 1978 r.

Celem zapewnienia ciągłej łączności z TW uzgodniono następujący system kontaktów:

- kontakt osobisty w przyczepie campingowej nad jeziorem Ińsko,
- skrzynka kontaktowa w pobliżu sklepu spożywczego w Dłusku,
- skrzynka kontaktowa przy bramie kościoła w Ściennym.

Należy zakładać, iż wybór miejsca odbycia zjazdu został w dużej mierze podyktowany faktem, iż w Ińsku w dniach 1–14 VIII br. w ramach obozów szkoleniowych zespołów artystycznych środowiska szczecińskiego SZSP organizuje imprezę pod nazwą „Ińsko – Lato filmowe 1978”, w której weźmie udział około 130 osób. Organizatorem jest Jacek Galkow-

ski¹, kierownik S[tudenckiego] C[entrum] K[ultury] „Kontrasty” – były figurant sprawy krypt[onim] „Koral” – utrzymujący aktywne kontakty z członkami grupy antysocjalistycznej.

W oparciu o analizę wcześniejszych informacji uwidacznia się fakt, że ww. proponował niektórym figurantom przybycie do Ińska bądź wzięcie udziału w tej imprezie. Domniemywać więc można, że terminy omawianej imprezy i zjazdu SKS zostały świadomie i celowo skorelowane. Liczny napływ studentów do Ińska w związku z „Latem filmowym” ma być swoistym kamuflażem zjazdu – zwłaszcza przed naszą służbą.

Z informacji operacyjnych wynika, że „Zakonnik” wraz z rodzicami aktualnie przebywa w pobliżu Dłuska, gdzie ojciec jego posiada domek letniskowy. Charakterystyczne, że w dniach 2–3 bm. ojciec „Zakonnika” ma przebywać w Szczecinie.

Elementem stanowiącym potwierdzenie terminu rozpoczęcia zjazdu w dniu 2 bm. są informacje z Gdańska i Krakowa.

Zrelacjonowany wyżej stan faktyczny został skonsultowany z kierownictwem Departamentu III. Zapadła decyzja niedopuszczenia do tego realnie rysującego się spektakularnego zagrożenia poprzez zatrzymanie pod stosowną legendą zarówno organizatorów, jak i zdążających na miejsce lokalizacji zjazdu uczestników.

Powyższe planuje się zrealizować w formie następujących przedsięwzięć:

II. Planowane przedsięwzięcia

^a1. Od godziny 18.00 dnia 1 VIII br. „Uparty”, „Meteor” i „Pozer” objęci zostaną ciągłą kontrolą Wydziału „B”. W dniu 2 VIII br. w godzinach rannych ww. pod legendą udziału w kradzieży zostaną zatrzymani na 48 godz. (w komisariacie MO w Szczecinie).

Realizuje grupa w składzie:

- kpt. K[azimierz] Łaskawiec²,
- st. sierż. sztab. L[udwik] Piszcz³,

^a Adnotacja odręczna Wstrzymano do decyzji fragment nieczytelny 78.5.30.

¹ Jacek Galkowski – obecnie zastępca dyrektora Teatru Polskiego w Szczecinie.

² Kazimierz Łaskawiec (ur. 1926) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1951 r., 1975–1979 kierownik grupy, a 1979–1981 kierownik sekcji Wydziału III KW MO w Szczecinie, nast. kierownik sekcji Wydziału V KW MO w Szczecinie.

³ Ludwik Piszcz (ur. 1946) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1974 r., do 1979 r. funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Szczecinie.

– szer. K. Górski plus radiowóz MO i 2 funkcjonariuszy mundurowych.

2. W dniu 2 VIII br. o godz. 8.00 w domku letniskowym Stanisława Klukowskiego⁴ zatrzymany zostanie jego syn⁵ z dziewczyną A[gnieszka] Chałubińska⁶ (pod legendą współudziału w kradzieży). Zostaje przewieziony do KW MO w Stargardzie.

Wykona grupa realizacyjna.

3. W miejscowości Dłusko (nad jeziorem) o godzinie 10.00 dnia 2 VIII br. zatrzymani zostaną K[rzysztof] Lachowicz⁷ i M. Zdziarska⁸ oraz inne przebywające ewentualnie w namiotach osoby. Wymienieni przewiezieni zostaną do posterunku MO w Chociwlu (legenda: kradzież w rejonie zamieszkania).

Wykona grupa realizacyjna.

4. Na pozostawionym biwaku (po zatrzymanych w punkcie 3) zorganizować zasadzkę aż do odwołania. Przybywające tam osoby sukcesywnie zatrzymywać i przewozić do komisariatu MO Gryfice.

Wykona grupa realizacyjna.

5. Z Krakowa spodziewany jest rano 2 VIII br. przyjazd trzech przedstawicieli tamtejszego SKS (wysiadają w Stargardzie). Zgodnie z decyzją Dep[artamentu] III dla koordynacji działań wobec ww. przyjeżdża do Szczecina ppłk Bill – naczelnik Wydziału III w Krakowie (obsługuje źródło). Wysłannicy SKS w Krakowie zostaną zatrzymaniu na dworcu w Stargardzie pod pretekstem kradzieży.

Zrealizują:

– kpt. Stefański⁹,

– ppor. W[ładysław] Panwicz¹⁰,

– 2 funkcjonariuszy mundurowych MO plus radiowóz.

6. Siły i środki

W posterunku MO Chociwel od godziny 7.40 rozpoczyna działania sztabowa grupa koordynacyjna w składzie:

⁴ Stanisław Klukowski – wówczas wykładowca Politechniki Szczecińskiej, lektor KW PZPR.

⁵ Janusz Klukowski (ur. 1957) – lekarz, działacz opozycyjny. Współzałożyciel szczecińskiego SKS, uczestnik ROPCiO, w stanie wojennym internowany.

⁶ Agnieszka Chałubińska – lekarka.

⁷ Krzysztof Lachowicz (ur. 1956) – technik elektronik, wówczas pracownik techniczny Akademii Rolniczej w Szczecinie.

⁸ M. Zdziarska – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Kpt. Stefański – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Władysław Panwicz (ur. 1947) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1967 r., w 1988 r. zwolniony ze służby.

- mjr L[eszek] Puszczewicz¹¹,
- ppłk D[ionizy] Klimas¹²,
- mjr W[aldemar] Kędra¹³.

Łączność: radiostacje MO i Wydz[iał] „B”.

Grupa dysponuje dwoma samochodami Wydziału III, jednym oznakowanym samochodem typu „gazik” i dwiema oznakowanymi nysami.

W rejonie jeziora Dłusko akcją kierować będą pozostając w łączności radiowej z grupą sztabową:

- kpt. S[tanisław] Bryliński,
- kpt. J[an] Domina,
- ppor. A[dam] Cholewa¹⁴.

Na godzinę 7.30 dnia 2 VIII do Chociwola dowieziona zostanie samochodami grupa realizacyjna w składzie:

- ppor. H[enryk] Krężel¹⁵,
- por. H[enryk] Beling¹⁶,
- ppor. T. Treszko¹⁷,
- sierż. Cz[esław] Natkaniec¹⁸,
- st. sierżant sztab. L[ech] Boczkowski¹⁹,
- ppor. Świdorski²⁰,

¹¹ Leszek Puszczewicz (ur. 1935) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Szczecinie, 1980–1982 naczelnik Wydziału III-A KW MO w Legnicy, 1982–1984 naczelnik Wydziału „C” KW MO/WUSW w Legnicy.

¹² Dionizy Klimas (ur. 1931) – w latach 1956–1990 funkcjonariusz MO.

¹³ Waldemar Kędra (ur. 1931) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1948 r., 1961–1967 kierownik Sekcji VI, a 1967–1972 Sekcji V Wydziału „B” KW MO w Szczecinie, 1972–1986 zastępca naczelnika Wydziału „B” KW MO/WUSW w Szczecinie.

¹⁴ Adam Cholewa (ur. 1951) – w latach 1976–1990 funkcjonariusz MO.

¹⁵ Henryk Krężel (ur. 1943) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r., do 1979 r. w Wydziale III KW MO w Szczecinie, następnie w Wydziale III-A.

¹⁶ Henryk Beling (ur. 1947) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. W latach 1968–1988 funkcjonariusz KW MO/WUSW w Szczecinie.

¹⁷ T. Treszko – bliższych danych nie ustalono.

¹⁸ Czesław Natkaniec (ur. 1947) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Szczecinie, 1979–1981 w Wydziale Paszportów KW MO w Szczecinie, 1981–1987 wykładowca w Ośrodku Szkolenia ZOMO w Szczecinie, zwolniony dyscyplinarnie ze służby.

¹⁹ Lech Boczkowski (ur. 1948) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1976 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Szczecinie, 1979–1980 w Wydziale III-A KW MO w Szczecinie, następnie w Wydziale II i Wydziale III KW MO/WUSW w Szczecinie.

²⁰ Włodzimierz Świdorski (ur. 1940) – w latach 1975–1990 funkcjonariusz MO.

- ppor. J[arosław] Olejniczak²¹,
- sierż. H[ieronim] Laskowski²².

Ponadto zatrzymania wspólnie z ww. realizować będzie 10-osobowa grupa funkcjonariuszy mundurowych.

7. Zadania i podział funkcji poszczególnych pracowników zostaną podane do wiadomości na odprawie w KW MO w dniu 2 VIII br. o godzinie 6.00. Odprawę poprowadzą mjr L[eszek] Puszczewicz i ppłk J[erzy] Rzymowski²³.

8. Działania koordynować będzie ppłk Kabaciński²⁴ uppełnomocniony przez kierownictwo Dep[artamentu] III.

9. Niezależnie od ww. przedsięwzięć realizowane będą działania operacyjne przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji:

- poprzez TW „Grzegorz” rozpoznać zamiary i udział w organizacji zjazdu „Elektryka” i „Dializy”.

Wykona: kpt. S[tanisław] Bryliński na bieżąco.

- poprzez KO „SD” zabezpieczyć obecność „Pnadura” na praktyce programowej w m[iejscowości] Mostkowo, woj. Gorzów Wlkp.

Wykona: kpt. Jan Domina na bieżąco.

- poprzez TW ps. „Bachus” zabezpieczyć obecność „Kity” na programowej praktyce w miejscowości Świelino.

Wykona: kpt. Jan Domina na bieżąco.

10. Dla zalegendowania celu naszych działań w zatrzymaniach na terenie obozowiska nad jeziorem Dłusko, obok funkcjonariuszy MO i SB uczestniczyć będzie pracownik służby leśnej.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 55–59.

²¹ Jarosław Olejniczak (ur. 1953) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1977 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Szczecinie, w 1984 r. zwolniony ze służby.

²² Hieronim Laskowski (ur. 1939) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Szczecinie, w grupie operacyjnej w Stargardzie.

²³ Jerzy Rzymowski (ur. 1932) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1953 r., 1963–1967 kierownik grupy Wydziału Śledczego KW MO w Szczecinie, 1967–1973 zastępca, a 1973–1986 naczelnik Wydziału Śledczego KW MO/WUSW w Szczecinie

²⁴ Stanisław Kabaciński (ur. 1932) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1952 r., od 1967 r. funkcjonariusz Wydziału IV Departamentu III MSW, równocześnie do 1972 r. oficer WSW, od 1973 r. w Wydziale III Departamentu III, 1978–1980 zastępca, a 1980–1982 naczelnik tego Wydziału, 1982–1986 zastępca dyrektora Departamentu III MSW, 1986–1990 I sekretarz KD PZPR MSW, zwolniony ze służby.

1978 sierpień 7, Szczecin – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Szczecinie mjr. Leszka Puszczewicza do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW, tajne

W ślad za naszym meldunkiem przesłanym depeszą szyfrową nr 3278 w dn. 3 VIII 1978 r. w sprawie krypt[onim] „Zapora” w załączeniu przesyłam kserokopię następujących dokumentów:

1. tekst zażalenia do Prokuratury Wojewódzkiej dla Miasta Wrocławia kierowany przez Marka Adamkiewicza, Elżbietę Czumę¹, Krzysztofa Grzelczyka, Janusza Klukowskiego – odebrany E[lźbiecie] Czumie;
2. przygotowany w maszynopisie (bez tytułu) referat dwustronicowy odebrany E[lźbiecie] Czumie, opracowany na Krajowy Zjazd SKS-u;
3. jednostronicowy zestaw tematów problematyki historyczno-społecznej SKS, odebrany W[łodzimierzowi] Fenrychowi;
4. kserokopie trzech stron referatu przygotowanego przez W[łodzimierza] Fenrycha na Krajowy Zjazd SKS-u wraz z czwartą stroną zawierającą rysunek orła z wrogimi akcentami graficznymi.

Źródło: AIPN 0222/701, t. III, k. 149.

¹ Elżbieta Czuma z d. Sojka (ur. 1954) – katechetka, działaczka opozycyjna. Działaczka duszpasterstwa akademickiego i szczecińskiego SKS, uczestniczka ROPCiO, współprowadziła łódzki PKI, działaczka NSZZ „Solidarność”.

1978 sierpień 24, Poznań – Informacja oparta na stenogramie relacji TW ps. „Ojo”, opracowana przez kpr. Jerzego Janowa, tajne specjalnego znaczenia

Zgodnie z ustaleniami w niedzielę 20 [VIII] około [godz.] 15.00 skontaktowałem się telefonicznie z Jackiem Kubiakiem i poinformowałem go o swoim przyjeździe ze Szwecji. Powiedziałem, że mam do przekazania kilka rzeczy i chciałbym spotkać się ze Stanisławem (Barańczakiem), Jurkiem (Nowackim) i nim. Nie chciałbym przekazywać każdemu z osobna. J[erzy] Nowacki nie mógł przyjść, więc przyjechał Jacek i poszliśmy do Barańczaka. Po drodze opowiedziałem Jackowi kilka rzeczy. Interesowały go szczegóły: hasła, kontakty, techniczny odbiór materiałów. Barańczak nie był uprzedzony o naszej wizycie, bo nie ma jeszcze telefonu. Bardzo się ucieszył z mojego przyjazdu, a jeszcze bardziej, gdy mu powiedziałem, co załatwiłem. Zrobiłem przy nich uwagę, że ponieważ uruchomienie kanałów jest sprawą poważną, niech mi wybaczą, ale ze względów na konspirację nie będę zapoznawał ich z technicznymi szczegółami i hasłami. Zauważyłem, że o ile Stanisław nie miał nic przeciwko temu, to Jacek był wyraźnie zawiedziony. Wytłumaczyłem, że on ma bliskich kolegów i ci mają innych i po tygodniu policja będzie wiedziała o wszystkim. Ciekawa rzecz: oni (SKS i inni) zawsze twierdzili, że nie chcą mieć nic wspólnego z konspiracją. Teraz się okazuje, że Jackowi takie metody działania wyraźnie imponują.

Powiedziałem również Barańczakowi, że gdyby ktoś pewny jechał do Szwecji, by skontaktował się ze mną. Przekażę temu komuś hasło upoważniające do nawiązania kontaktu. Poinformowałem ich, że szukam, a właściwie mam kandydata na punkt kontaktowy. Zostało mi tylko dokonanie niezbędnych sprawdzeń i punkt może ruszyć. Zaakceptowali tę propozycję. Szczególnie ucieszył Barańczaka kontakt telefoniczny z Rubinsztajnem¹. Zamierza wykorzystać go do przesłania wiadomości na temat procesu Teatru Ósmego Dnia. Również chcą sprowadzać przez kuriera do kraju

¹ Właśc. Henryk Rubinstein – działacz emigracyjny. Wydawca szwedzkiego pisma „Osteuropa och Vi” („Europa Wschodnia i my”), w 1978 r. współzałożyciel Grupy Kontaktowej Polski Demokratycznej w Szwecji, organizował pomoc dla polskiej opozycji.

pismo Rubinsztajna „Wschodnia Europa i my”, tłumaczyć niektóre artykuły, a następnie rozpowszechniać je wśród studentów.

SKS zamierza nagrać audycję dot[yczącą] działalności teatru i represji władz i przesłać je na Zachód. W audycji tej ma się znaleźć mowa oskarżycielska i obrończa z procesu teatru, o ile uda mu się to nagrać.

Wspomniałem też o pisaniu artykułów do „Kultury”, o co prosił mnie Andrzej Koraszewski². Wydaje mi się jednak, że nikt z nich się na to nie odważy.

Poinformowałem również Barańczaka o nawiązaniu kontaktu z Markiem Tabinem³ z Warszawy. Kontakt taki nawiązałem w dniu 18 VIII br. w czasie pobytu w Warszawie. Powiedziałem, że na prośbę Koraszewskiego przekazałem mu kilka drobiazgów (zgodnie ze stanem faktycznym). Natomiast Tabin zobowiązał się do dostarczenia nam (SKS-owi) materiałów z Warszawy, załatwienie kontaktów na przyszłość w W[arsza]wie oraz – gdyby była możliwość załatwienia – wypożyczenia do Poznania całej biblioteki opozycji warszawskiej. Prosił mnie również o każdorazowe odwiedzanie go, gdybym był w Warszawie, bo zawsze można coś ciekawego usłyszeć. Ponadto, gdyby ktoś jechał, a miał załatwić mi pewne sprawy, mam przedzwonić do Tabina i poinformować go o tym; [wtedy ten ktoś] zostanie przyjęty za honorami.

Barańczak był zadowolony z nawiązania nowego kontaktu z W[arsza]wą. Tabina osobiście nie zna, ale słyszał o nim. Uzgodniłem z Barańczakiem, że gdyby ktoś chciał jechać do W[arsza]wy, to przyjdzie po hasło do Tabina. Oczywiście hasła nie ma, jest natomiast kontakt telefoniczny, ale oni o tym nie wiedzą. Na nich robi wrażenie hasło, niech więc się cieszą, że z Tabinem też jest hasło.

Teraz jak wyglądała sprawa z Jackiem. Wiesz o tym, że przed wyjazdem Jacek miał mi załatwić kontakt z Tadeuszem Koraszewskim⁴. Zbagatelizował to i wyjechał na obóz. Opieprzyłem go przy Barańczaku, który mnie poparł,

² Andrzej Koraszewski (ur. 1940) – publicysta, dziennikarz. Od 1971 r. na emigracji w Szwecji, współpracownik „Kultury”, w 1978 r. współzałożyciel Grupy Kontaktowej Polski Demokratycznej w Szwecji, od 1986 r. w Wielkiej Brytanii, zastępca kierownika Sekcji Polskiej BBC.

³ Marek Tabin (ur. 1940) – socjolog, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN, członek redakcji wydawnictwa „Krag”, w stanie wojennym internowany, 1983–1994 na emigracji we Francji i RFN.

⁴ Tadeusz Koraszewski – działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz poznańskiego SKS, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, wyemigrował do Szwecji.

i powiedziałem, że zawałił całkiem sprawę. Gdyby nie inni, nic by z tego nie wyszło. Jacek czuł się nieswojo i było mu głupio, tym bardziej że Stachu skarcił go wzrokiem. Cieszył się jak dziecko z załatwionych kontaktów. Snuł fantastyczne wersje zalepienia Poznania ulotkami SKS-u i uzależnienia od siebie Warszawy. To mu najbardziej odpowiadało. Mówił, że teraz warszawiacy będą przyjeżdżać do nich z interesami, a nie odwrotnie. W najbliższych dwóch miesiącach najważniejszym zadaniem SKS, które będzie konsekwentnie realizowane jest obrona Teatru Ósmego Dnia. Szczególnie zależy im na popularyzacji działalności teatru oraz informowaniu społeczeństwa o prowokacyjnym napadzie funkcjonariuszy MO na aktorów^{a5}.

Wytworzyła się trochę dziwna sytuacja. Wyczułem, że Jacek chciałby wiedzieć wszystko od początku do końca. Nie bardzo pasowała mu sytuacja, w której ktoś może wiedzieć więcej od niego i decydować o pewnych sprawach. Wytłumaczyłem mu, że nie mam zamiaru przejmować przewodnictwa nad SKS-em poznańskim i to, co robię, wynika tylko z obaw o własną skórę i kieruję się dobrem SKS-u. Jacek niby to rozumiał, ale wyczułem, że obawia się mojej osoby. Niedawno jeszcze było tak, że on mówił mi, że decydował o pewnych sprawach. Role się trochę odwróciły. Jacek to chłopak chorobliwie ambitny i lubi wyraźne sytuacje, w których on decyduje i jest punktem zainteresowania. Powiedziałem mu jednak, że w dalszym ciągu podtrzymuję swoje stanowisko, że o technicznych szczegółach wiem tylko ja.

Ponieważ dzisiaj wyjeżdżam z Poznania na okres 2 tygodni, umówiłem się z Jackiem, że po przyjeździe skontaktuję się z nim i omówimy sprawę obrony teatru.

Jeszcze w czasie rozmowy z Barańczakiem ten pytał mnie, czy promem przyjechał ktoś z Poznania. Czując, że może to być sprawdzenie, odpowiedziałem, że byłem tak wystraszony ewentualną rewizją, że nie zwracałem uwagi na współpasażerów.

Kontakt ze St[anisławem] Barańczakiem jest na tyle dobry, iż mogę go odwiedzać bez wiedzy pozostałych.

^a *W tekście autorów.*

⁵ 26 IV 1978 r. pięcioro aktorów Teatru Ósmego Dnia (Jadwiga i Piotr Jurgowie, Roman Radomski, Tomasz Stachowski, Beata Ziemska) w drodze na festiwal teatralny w Lublinie podczas przesiadki w Warszawie podróżowało autobusem komunikacji miejskiej bez biletu. Wezwany przez kontrolera patrol MO pobił dwie osoby. Aktorzy zostali bezpodstawnie oskarżeni o napaść na funkcjonariuszy.

Jeszcze uwaga na temat przekazywania informacji na Zachód. Zastrzegłem sobie, że tylko ja [będę przekazywał] lub za moją wiedzą będą przekazywane wiadomości. Stanisław to zaakceptował i powiedział, że sam osobiście będzie uzgadniał, co wysłać, i będzie mi to przekazywał.

Wszyscy załatwili sobie urządzenie, które szumnie nazywają powielaczem. Jest to drewniana skrzynka o wymiarach 70 x 50 x 30 [cm] składająca się z ramki i umieszczonej w niej poduszki i dwóch wałków. „Powielacz” jest bardzo stary i dość prymitywny, jeszcze chyba z akowskich zapasów. Jest bardzo zniszczony. Część elementów jest lekko zardzewiała, a obudowa drewniana pokryta jest pleśnią. „Powielacz” otrzymał Barańczak i przechowywał go u siebie w pokoju na widocznym miejscu. Nie precyzował, od kogo go otrzymał. Z jego zachowania wynika, że czuje się bardzo pewnie. Rewizja według jego słów nie wchodzi w grę. W niedzielę (20 VIII br.) około godz. 16.00 powielacz został przeniesiony przez Jacka Kubiaka do jego domu. Zapakowany był w starą, dużą torbę. W czasie rozmowy ze Stanisławem nie było mowy o wykorzystaniu powielacza, jak również u kogo będzie przechowywany i obsługiwany.

Uwagi

Sytuacja, jaka wytworzyła się po przyjeździe TW ps. „Ojo” ze Szwecji, z jednej strony podniosła jego prestiż w oczach „szefów opozycji” w Poznaniu, np. Barańczaka, a z drugiej stworzyła dość niebezpieczną sytuację związaną z osobą Jacka Kubiaka, którego pozycja wydaje się być zagrożona. Dlatego też uzgodniono z TW ps. „Ojo”, że w dniu dzisiejszym skontaktuje się z Kubiakiem i poprosi o wspólne spotkanie z Tadeuszem Koraszewskim. Na spotkaniu poinformuje Koraszewskiego o załatwionych sprawach w takim zakresie, jak zrobił to u Barańczaka, uzupełniając tę informację podaniem hasła stanowiącego potwierdzenie pracy powielacza w Poznaniu, zgodnie zresztą z umową, jaką zawarł z Andrzejem Koraszewskim. Sytuacja taka pozwoli w pewnym sensie na rozładowanie napięcia pomiędzy TW a Kubiakiem i zaspokoi jego ambicje.

W dniu dzisiejszym TW wyjeżdża na dwutygodniowe wczasy. Dalsze zadania realizowane będą po jego powrocie. Uzgodniłem z TW, że gdyby zaistniała nagle potrzeba, skontaktuję się z nim i poproszę o przyjazd do Poznania.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 43–44.

1978 wrzesień 7, Warszawa – Notatka służbowa ppor. Waldemara Kurzewskiego¹ z pobytu na rozprawie przeciwko aktorom Teatru Ósmego Dnia, tajne

[^a] W dniu 7 IX 1978 r. o godz. 10.00 w Sądzie Rejonowym dla m[ia]st[owskiego] st[ow]eczny Warszawa rozpoczęła się rozprawa przeciwko Tomaszowi Stachowskiemu², Beacie Ziemskiej³, Jadwidze⁴ i Piotrowi Jurga⁵ oraz Romanowi Radomskiemu⁶, oskarżonym o pobicie funkcjonariusza MO, kontrolera M[iej]skich Z[akładów] K[omunikacyjnych] oraz osób do pomocy im przyznanych.

W dniu tym oskarżonym odczytano akt oskarżenia, a następnie sąd stawiał pytania dotyczące warunków materialnych, przebiegu studiów, a także średnich ocen z przebiegu nauki. Do przedstawionych zarzutów oskarżeni nie przyznali się. W trakcie odpowiedzi na pytania Roman Radomski wyjaśnił, iż podczas doprowadzania ich do komisariatu przy ul. Wilczej byli bici przez funkcjonariuszy MO na dziedzińcu tego komisariatu. Na wyjaśnienia te sąd nie zareagował, przechodząc do stawiania dalszych pytań. Podczas rozprawy obrońca jednego z oskarżonych postawił wnioski o przesłuchanie w charakterze świadków ob. Lecha Raczaka – dyrektora Teatru Ósmego Dnia oraz ob. Marii Fik⁷ – krytyka literackiego. Po złożeniu powyższego wniosku na polecenie Sądu Lech Raczak opuścił salę rozpraw.

O godz. 11.00 sąd zarządził przerwę w rozprawie do dnia 8 IX 1978 r. do godz. 9.00.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 46.

^a *Adnotacja odrębna do meldunku fragment nieczytelny W[ydziału] IV, II i IX i nieczytelny podpis.*

¹ Waldemar Kurzewski (ur. 1947) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1969 r., początkowo funkcjonariusz II i III Wydziału KW MO w Białymstoku, nast. 1979–1988 w Wydziale III Departamentu III MSW, w 1990 r. zwolniony ze służby.

² Tomasz Stachowski – aktor Teatru Ósmego Dnia.

³ Beata Ziemska – aktorka Teatru Ósmego Dnia.

⁴ Jadwiga Jurga (ur. 1958) – wówczas studentka psychologii UAM, aktorka Teatru Ósmego Dnia.

⁵ Piotr Jurga – wówczas student zootechniki na AR w Poznaniu, aktor Teatru Ósmego Dnia.

⁶ Roman Radomski – ekonomista, aktor Teatru Ósmego Dnia.

⁷ Właśc. Marta Fik (1937–1995) – krytyk teatralny, historyk kultury.

1978 wrzesień 7, Warszawa – Informacja sporządzona przez starszego inspektora Wydziału VII Departamentu II MSW ppłk. Zbigniewa Gazdę¹ na temat działań podjętych wobec korespondentów zagranicznych w związku z ich zainteresowaniem procesem aktorów Teatru Ósmego Dnia, tajne

[^a] [^b]

W związku z rozpoczęciem w dniu dzisiejszym procesu grupy związanej z Teatrem Ósmego Dnia z Poznania i zainteresowaniem tą sprawą ze strony korespondentów [z] k[rajów] k[apitalistycznych] akredytowanych w Warszawie Wydział zastosował przedsięwzięcia operacyjno-kontrolne przy pomocy operacyjnych źródeł osobowych.

W trakcie działań ustalono, iż w charakterze obserwatorów uczestniczą w rozprawie następujący korespondenci:

- E[rik] Bader² – „Frankfurter Allgemeine Zeitung”;
- R[enate] Marsch-Potocka³ – DPA;
- B[ogdan] Turek⁴ – UPI;
- J[erzy] Brodzki⁵ – AP;
- G[ert] Baumgarten⁶ – „Vorwärts” i in.;
- P[atrick] Worsnip⁷ – „Reuter”^c.

^a Adnotacja odręczna Dla Wydz[iału] VIII Dep[artamentu] III i nieczytelny podpis.

^b Adnotacja odręczna Pr[oszę] przekazać do Wydz[iału] III i nieczytelny podpis.

^{c-c} Fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą na lewym marginesie.

¹ Zbigniew Gazda (ur. 1930) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1952 r., od 1956 r. w Departamencie I MSW, od 1970 r. funkcjonariusz Wydziału I Departamentu II MSW, od 1978 r. Wydziału VII Departamentu II MSW, 1980–1981 naczelnik Wydziału VII Departamentu II MSW, 1981–1984 naczelnik Wydziału XIV Departamentu II MSW, 1984–1989 naczelnik Wydziału VII Departamentu III MSW, 1989–1990 zastępca naczelnika Wydziału V Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa, zwolniony ze służby.

² Erik Michael Bader – dziennikarz, korespondent „Frankfurter Allgemeine Zeitung” w Polsce.

³ Renate Marsch-Potocka (ur. 1935) – dziennikarka, 1965–1970 i 1973–1996 korespondentka DPA w Polsce.

⁴ Bogdan Turek – dziennikarz, korespondent UPI w Polsce.

⁵ Jerzy Brodzki (1921–1981) – dziennikarz, korespondent Associated Press w Polsce.

⁶ Gert Baumgarten – dziennikarz, korespondent pism zachodniemieckich w Polsce.

⁷ Patrick Worsnip – dziennikarz, korespondent agencji „Reuters” w Polsce, na Bliskim Wschodzie i w Stanach Zjednoczonych.

Z uwagi na okoliczności i atmosferę wokół rozprawy i w kuluarach (obecny w rejonie sali rozprawy Kuroń) korespondenci uznali, iż ma ona podteksty polityczne.

Oskarżeni nie przyznawali się do winy, tzn. do zarzutów przedstawionych przez prokuratora w akcie oskarżenia.

Główny oskarżony oświadczył, że po dowiezieniu ich do komendy (komisariat na ul. Wilczej) w trakcie wyprowadzenia ich z samochodu byli bici przez funkcjonariuszy MO ubranych po cywilnemu.

Marsch-Potocka oraz inni korespondenci zamierzają się wstrzymać z nadaniem korespondencji w przedmiocie sprawy do chwili ogłoszenia wyroku.

Z ustaleń naszego Wydziału wynika, iż korespondenci [z] k[rajów] k[apitalistycznych] o rozprawie sądowej zostali poinformowani przez środowiska dysydenckie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 45.

1978 wrzesień 12, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału VII Departamentu II MSW płk. Stefana Jedynaka¹ do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk. Romualda Szczerbińskiego dotyczące treści zainspirowanej przez SB depeszy jednego z korespondentów zachodnich agencji na temat procesu aktorów Teatru Ósmego Dnia tajne

Nawiązując do Waszego zapotrzebowania dotyczącego kształtowania opinii korespondentów zachodnich o środowiskach dysydenckich w Polsce, uprzejmie informuję, że w wyniku naszej inspiracji jeden z agencyjnych korespondentów zachodnich opracował informacje dla centrali na temat wyroków sądowych w sprawie studentów z Poznania, oskarżonych o popełnienie przestępstw o charakterze chuligańskim:

„Skazani studenci

W sobotę skazanych zostało [pięć osób] na więzienie od sześciu miesięcy do roku za utarczkę z milicją. Wyroki sześć- i dziewięciomiesięczne dla trojga z nich zostały zawieszono.

Trzech młodych ludzi i dwie dziewczyny, wszyscy członkowie teatru studenckiego z Poznania, przejeżdżali przez Warszawę w kwietniu w drodze na festiwal teatrów młodzieżowych w Lublinie. Wówczas schwytano ich jadących bez biletu środkami komunikacji miejskiej. Odmówili zapłacenia kary i zaczęli się szarpać z kontrolerem, który ich przyłapał.

Kontroler wezwał milicję i cała piątka stawiała opór, gdy usuwano ich z autobusu. Następnie zostali zatrzymani na kilkanaście godzin, ale potem ich zwolniono i zezwolono na udanie się na festiwal.

Sprawa odbyła się w tym tygodniu w Warszawie. Oni wszyscy przyznali się do jazdy bez biletu, ale nie do szarpaniny z milicją. Jednakże sąd rejonowy w Warszawie uznał ich winnymi i wydał im wyroki.

Sprawa ma polityczny podton, gdyż studencki Teatr Ósmego Dnia z Poznania jest znany jako śmiały kabaret. Sprawa studentów została z wielkim hałasem podjęta przez polskich dysydentów. Pewien student

¹ Stefan Jedynak (ur. 1930) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1950 r., w 1975 r. zastępca naczelnika Wydziału IV Departamentu II MSW, 1975–1976 zastępca naczelnika Wydziału VII Departamentu II MSW, od 1976 r. naczelnik Wydziału VII Departamentu II MSW, 1988–1989 zastępca dyrektora Departamentu V MSW.

dysydent powiedział: »chcemy zrobić trochę hałasu politycznego i każdy pretekst jest dobry«.

Warto dodać, że teatr ten jest pod egidą komunistycznego związku studentów, który nie wycofał się^a po incydencie swego patronażu”.

Nadmieniam, że dalsze zadania na tym odcinku będą realizowane sukcesywnie w zależności od konkretnej sytuacji i potrzeb.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 62.

^a *Wyraz wpisany odręcznie.*

1978 wrzesień 14, Warszawa – Plan zabezpieczenia operacyjnego spotkania przedstawicieli SKS z Jackiem Kuroniem opracowany w Wydziale III Departamentu III MSW, tajne

1.0. Z potwierdzonych informacji operacyjnych wynika, że z inicjatywy J[acka] Kuronia w dniu 17 IX br. w klasztorze dominikanów w Warszawie przy ul. Freta (o. Salij¹) odbyć się ma spotkanie przedstawicieli „Wasali” z terenu Warszawy, Gdańska, Krakowa, Poznania, Szczecina i Wrocławia. O planie organizowania spotkania i jego terminie powiadomił poszczególnych zainteresowanych specjalny wysłannik J[acka] Kuronia – J[ózef] Baran. Dokonywał on tego w rozmowach indywidualnych z każdorazowym zastrzeżeniem tajności sprawy.

1.1. Spotkanie ma mieć charakter organizacyjno-instruktażowy i stanowić etap przygotowań do planowanego na dzień 24 IX zjazdu „Wasali” mającego na celu utworzenie ogólnopolskiej federacji „Wasali”. Dokładny termin zjazdu, miejsce i inne dane organizacyjne mają być podane na spotkaniu w dniu 17 IX. W celu zachowania pełnej konspiracji spotkania dane te mają znać jedynie uczestnicy spotkania (kilka osób), które w dniu 24 IX spełniać będą rolę przewodników doprowadzających poszczególne delegacje województw na miejsce zjazdu.

1.2. Z informacji operacyjnych wynika, że zabezpieczeniem przed wkroczeniem na zjazd organów porządku publicznego jest zapewnienie udziału w nim przedstawicieli zachodnich agencji prasowych i rozgłośni radiowo-telewizyjnych.

1.3. Z posiadanych informacji operacyjnych wynika, że na zjeździe „Wasali” mają zostać poruszone następujące sprawy:

- ustalenie zasad i metod działania „Wasali” wobec powtarzających się przypadków relegowania studentów,
- przedyskutowanie i ustalenie planów pracy poszczególnych grup wojewódzkich „Wasali”,
- podjęcie uchwały o powołaniu ogólnopolskiej federacji „Wasali” i akceptowania wniosku o zgłoszenie jej jako członka Międzynarodowego Związku Studentów Niezależnych.

¹ Jacek Salij (ur. 1942) – duchowny katolicki, dominikanin.

Plan przedsięwzięć operacyjnych w związku z planowanym spotkaniem „Wasali” w dn. 17 IX

2.0. Wariant I – nieingerowanie w przebieg spotkania.

2.1. Zlecić wydz[iałom] III zainteresowanych województw zaostreżenie kontroli operacyjnej nad figurantami spraw „Wasali” w dniach poprzedzających spotkanie (15–17 IX) w celu ustalenia ew[entualnych] uczestników spotkania.

Wykona Wydz[iał] III Dep[artamentu] III MSW.

2.2. Przekonsultować z Dep[artamentem] IV MSW możliwość działań operacyjnych i technicznych w pomieszczeniach klasztoru dominikanów.

Wykona Wydz[iał] III Dep[artamentu] III MSW.

2.3. W porozumieniu z Biurem „B” MSW zainstalować w otoczeniu klasztoru dominikanów ukryte punkty obserwacyjne mające na celu udokumentowanie fotograficzne udziału w spotkaniu poszczególnych osób.

Wykona Wydz[iał] III KS MO.

2.4. W porozumieniu z Dep[artamentem] Techniki MSW wyposażyć TW ps. „Joanna” w zakamuflowane urządzenie nadające i zorganizować w otoczeniu miejsca spotkania punkt odbioru.

Wykona Wydz[iał] III Dep[artamentu] III MSW.

2.5. Uzyskać od tajnych współpracowników uczestniczących w spotkaniu relacje dotyczące jego przebiegu, uczestników oraz podjętych ustaleń.

Wykona Wydz[iał] III-1.

3.0. Wariant II – niedopuszczenie do odbycia spotkania.

3.1. Zainicjować poprzez wydz[iały] III zainteresowanych województw opracowanie kombinacji operacyjnych zmierzających do stworzenia sytuacji zmuszających figurantów mających wziąć udział w spotkaniu do pozostania w miejscu zamieszkania.

Wykonują wydz[iały] III zainteresowanych województw.

3.2. W porozumieniu z Wydz[iałem] IX Dep[artamentu] III MSW przeanalizować możliwość zatrzymania J[acka] Kuronia na okres wyznaczony jako termin spotkania (17 IX br.)

Wykona Wydz[iał] IX Dep[artamentu] III MSW.

3.3. W stosunku do określonych figurantów, których udział w spotkaniu jest przewidziany, zastosować obserwację (ew[entualnie] jawną).

Wykonują wydz[iały] III określonych KW MO.

3.4. Wokół miejsca wyznaczonego na spotkanie zorganizować blokadę w celu zatrzymania osób udając[ych] się na spotkanie.

Wykona Wydz[iał] III KS MO.

4.0. Plan przedsięwzięć operacyjnych w związku z planowanym odbyciem ogólnokrajowego zjazdu „Wasali” w dn. 24 IX br.

4.1. Podstawowym celem działań operacyjnych jest niedopuszczenie do odbycia zjazdu.

4.2. Realizacja celu nastąpi poprzez wykonanie przedsięwzięć przewidzianych w wariantcie II (pkt 3) uzupełnionych lub zmodyfikowanych na skutek uzyskania nowych informacji po spotkaniu w dn. 17 IX, na którym mają zostać ujawnione konkrety dot[yczące] przebiegu organizacji zjazdu (miejsce, czas, uczestnicy, sposób ich doprowadzenia na miejsce obrad, zasady konspiracji itd.).

4.3. W ramach przeciwdziałania zainspirować w porozumieniu z Dep[artamentem] IV MSW oficjalny protest do władz kościelnych w sprawie udostępniania obiektów kościelnych do organizowania politycznych, antypaństwowych zebrań (w wypadku gdyby na miejsce zjazdu przewidywany był znowu obiekt sakralny).

Wykona Dep[artament] IV MSW.

4.4. W związku z przewidywanym udziałem w zjeździe „Wasali” przedstawicieli prasy, radia i TV krajów zachodnich nawiązać współpracę z Wydz[iałem] VII Dep[artamentu] II MSW.

Wykona Wydz[iał] III Dep[artamentu] III MSW.

4.5. Udział dziennikarzy zachodnich w zjeździe „Wasali” pozwoli na nastawienie tajnych współpracowników, by ewentualność za ew[entualną] wpadkę (wkroczenie na zjazd władz i rozwiązanie zjazdu) skierować na to środowisko i wśród nich doszukiwać się wkroczenia władz.

Wykonują wydz[iały] III KW MO.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 167–170.

1978 wrzesień 15, Kraków – Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Return”, tajne specjalnego znaczenia

W dniu 12 IX 1978 r. w D[omu] S[tudenckim] „ITD”, pok[ój] nr 1, Dorota Bednarek¹ zorganizowała spotkanie wrocławskiego SKS-u. Na spotkaniu tym omówiono plany dot[yczące] działalności tamtejszego SKS w bieżącym roku akademickim.

Na spotkaniu tym obecni byli: Bednarek, Mariusz Wilk², Budrewicz, Jarosław Jankowski³, Marek Burak⁴, Stanisław Siekanowicz, Roman Kolański.

Na temat przyszłej działalności uzyskano następujące dane:

Podczas pobytu w Warszawie Wilk uzgodnił z Kuroniem plan działania w sprawie skreślonych z listy studentów Rosponda i Adamkiewicza⁵. Początkowa wersja – głódówki protestacyjnej – została odrzucona. **„Postanowiono wydać oświadczenie w sprawie skreślonych studentów skierowane do młodzieży akademickiej z terenu kraju. W oświadczeniu tym podana zostanie wersja, jak doszło do tych skreśleń, oraz akcenty świadczące o prześladowaniach niektórych osób z tego środowiska^a.** Mają tam być również wymienione nazwiska przedstawicieli władz tamtejszych uczelni – Cegły⁶ i Wajdy⁷ – oceniające w sposób krytyczny ich stanowiska w stosunku do młodzieży studenckiej.

„Drugie oświadczenie adresowane będzie do uczestników Kongresu Pokoju, który obradował będzie w najbliższym czasie na terenie

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą na lewym marginesie.

¹ Bliższych danych nie ustalono.

² Mariusz Wilk (ur. 1955) – dziennikarz, pisarz, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz wrocławskiego SKS, 1979–1981 członek redakcji „Tematów”, 1980–1981 w redakcji „Solidarności” i „Samorządności”, w stanie wojennym ukrywał się, w 1982 i 1986 r. aresztowany.

³ Właśc. Jaromir Jankowski – wówczas student filologii polskiej, tajny współpracownik SB. Jako TW „Piasecki” rozpracowywał wrocławski SKS, w 1980 r. wyemigrował do RFN.

⁴ Marek Burak (ur. 1955) – wówczas student filozofii UW, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz wrocławskiego SKS.

⁵ Marek Rospond i Marek Adamkiewicz zostali relegowani z UW 31 V 1978 r.

⁶ Cegła – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Wajda – bliższych danych nie ustalono.

Wrocławia⁸ (I Kongres odbył się 30 lat temu w 1948 r. również we Wrocławiu⁹). Na Kongres ten ma przybyć wielu intelektualistów [zarówno] z terenu kraju, jak i z zagranicy^a. ^bW oświadczeniu tym zawarty jest apel do uczestników Kongresu, aby zajęli się wyjaśnieniem sprawy pokoju – w aspekcie polskim. W treści tego apelu będą zawarte m[ie]dzy innymi takie stwierdzenia, że nie może być mowy o pokoju w naszych warunkach ze względu na to, iż szereg osób za swoje poglądy i przekonania polityczne jest represjonowanych. ^c**Obok przedstawicieli SKS-u z terenu kraju, apel ten podpiszą depozytariusze w osobach: Chamcówna Mirosława, Gleichgewicht, Hartman i Duda – znani naukowcy z terenu Wrocławia. Wymienione osoby zadeklarowały chęć udzielenia uczestnikom Kongresu informacji na temat skreślonych z listy studentów. Apel ten był opracowany i konsultowany z Bartoszewiczem¹⁰ – socjolog na studiach doktoranckich w Warszawie, stale zam. we Wrocławiu.** Treść apelu ma być przetłumaczona na j[ęzyk] angielski, podpisana przez przedstawicieli SKS-u oraz wspomniane osoby. Wilk z końcem tego ^c**tygodnia lub na początku przyszłego zawiezie go do Chojeckiego, który wykona kilkaset egz[emplarzy] kserokopii^c.** W rozmowie prowadzonej przez Wilka z Jackiem Kuroniem, ten oświadczył, że zamierza wysłać na teren Wrocławia – na czas trwania Kongresu – ekipę dziennikarzy zachodnich. Jeżeli chodzi o oświadczenie kierowane do młodzieży studenckiej, tamtejszy SKS planuje ^c**wykonać ich 10–15 tysięcy^c,** licząc przy tym na pomoc Krakowa. Ze strony Wrocławia padła propozycja, aby na czas trwania ^c**Kongresu z Krakowa przyjechały tam osoby ze sprzętem poligraficznym lub, jeżeli będzie to niemożliwe, z Wrocławia przyjedzie kilka osób na przeszkolenie w zakresie powielania metodą sitodruku.**

Sens całej tej akcji jest taki, że należy wszystkie środowiska z terenu Wrocławia nasycić oświadczeniami – głównie dot[yczącymi] skreślonych, w związku z czym na poszczególnych uczelniach i środowiskach dojdzie do zainteresowania tym zagadnieniem^c. Liczą oni na to, że ktoś

^b Na lewym marginesie odręczny dopisek 6–9. 10.

^{c-c} Fragment podkreślony odręcznie.

⁸ Międzynarodowa Konferencja Intelektualistów w Obronie Pokoju odbyła się we Wrocławiu w dniach 6–8 X 1978 r.

⁹ Światowy Kongres Intelektualistów w Obronie Pokoju odbył się we Wrocławiu w dniach 25–28 VIII 1948 r.

¹⁰ Prawdopodobnie Witold Bartoszewicz (ur. 1948) – pracownik Politechniki Wrocławskiej, działacz opozycyjny, zwolniony z pracy z przyczyn politycznych.

z władz uczelni w sposób oficjalny lub nie[oficjalny] ujawni swoją opinię dot[yczącą] tych faktów. **°Będzie to natychmiast wykorzystane do kolejnego wydania oświadczenia w tej sprawie**^c. Po kolportażu tych oświadczeń planują oni wydać i rozkolportować ulotkę – odezwę do środowiska studenckiego, **°w której podadzą datę i godzinę wystawienia pikiety**^c (będzie to prawdopodobnie dziedziniec Uniwersytetu Wrocławskiego). Zakładają, że na pikietę z poszczególnych **°SKS-ów przybędzie około 50 osób i z terenu Wrocławia też taka ilość**^c. Podczas pikiety kolportowane będą oświadczenia, w związku z czym dojdzie do zainteresowania tym faktem osób postronnych, które będą obserwować przebieg wiecu. W tej sytuacji interwencja organów porządkowych będzie utrudniona. Orientacyjny termin wystawienia pikiety przewidywany jest na **°20 października**^a br.^c

Na przełomie września i października we Wrocławiu organizowany jest Międzynarodowy Festiwal Teatru Otwartego. Ponieważ lista zaproszonych teatrów wykonywana była nieco wcześniej, został również zaproszony Teatr Ósmego Dnia. W związku z tym w ostatnim okresie czasu między Litwińcem¹¹ a Lechem Raczakiem doszło do rozmowy odnośnie występu tego teatru na festiwalu. Ponieważ odbył się proces, na którym niektórzy członkowie tego zespołu zostali skazani, Litwiniec oświadczył, że występ teatru może dojść do skutku pod warunkiem, że nie będą brać udziału w występie osoby skazane, teatr nie będzie się angażował w żadną działalność szkodliwą politycznie i nie będzie kolportował materiałów w sprawie procesu. Niezależnie od tego Litwiniec oświadczył, że w chwili obecnej sprawa udziału tego teatru w festiwalu jest rozpatrywana na wysokim szczeblu. **°Raczak w odpowiedzi miał stwierdzić, że jeżeli teatr nie będzie zaproszony, to jego członkowie przyjadą na własny koszt, wykozystają jedną z sal, gdzie odbywać się będą przedstawienia, i dadzą swój występ**^c. Rozpatrywana jest również inna alternatywa – a mianowicie, że teatr przyjedzie, zorganizuje występ na ulicy lub w parku, podczas którego kolportowane będą materiały dot[yczące] przebiegu procesu. Raczak wyraził przekonanie, że na takim spektaklu zgromadzi się bardzo duża ilość osób i interwencji nie będzie. Byłaby to ze strony członków tego teatru oficjalna manifestacja. **°W tej sprawie w dniu 16 bm. do Wrocławia**

¹¹ Bogusław Litwiniec (ur. 1931) – reżyser. Od 1957 r. kieruje teatrem „Kalambur” we Wrocławiu, organizator Międzynarodowego Festiwalu Teatru Otwartego, od 1953 r. w PZPR. W latach 2001–2005 senator.

przyjadą przedstawiciele tego teatru, gdzie omówią z tamt[ejszym] SKS-em szczegóły dot[yczące] planowanych zamierzeń^d.

Uzyskano także dane, z których wynika, że dnia 15 bm. we Wrocławiu odbędzie się spotkanie tzw. Towarzystwa Kursów Naukowych.

W dniu 17 bm. do Warszawy – po adres mającego się odbyć w dniu 24 bm. zjazdu SKS-ów – z terenu Wrocławia pojedzie **Roman Kołakowski**.

Proszę o ostrożność przy wykorzystaniu powyższej informacji.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 105–108.

^{d-d} *Fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą na prawym marginesie.*

1978 wrzesień 17, Warszawa – Notatka służbowa inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzeli dotycząca spotkania członków SKS, tajne

W dniu dzisiejszym w klasztorze oo. dominikanów przy ul. Freta w Warszawie miało się odbyć spotkanie przedstawicieli poszczególnych SKS-ów z udziałem około 5–7 osób.

Celem tego spotkania miało być omówienie sprawy doprowadzenia na zjazd SKS-ów grup delegatów z poszczególnych województw. Zjazd ten zaplanowany został na 24 lub 31 IX 1978 r. w Warszawie. Z uzyskanych informacji wynika, że w spotkaniu dzisiejszym udział mieli wziąć:

- z Warszawy Piotr Kapczyński¹;
 - z Gdańska Bożena Rybicka²;
 - z Poznania Jacek Kubiak;
 - z Wrocławia Mariusz Wilk
- oraz po jednej osobie z Krakowa i Szczecina.

W dniu 16 IX 1978 r. o godzinie 17.00 Wydział III-2 KS MO przekazał informację od TW ps. „Joanna”, że miejscem spotkania nie będzie klasztor dominikanów, lecz mieszkanie J[acka] Kuronia lub inny punkt.

W dniu 17 IX 1978 r. Wydz[iał] IV Biura „B” poinformował, że J[acek] Kuroń nie opuszczał miejsca zamieszkania. Odwiedziła go jedynie Urszula Doroszevska, z którą przeprowadził rozmowę przed domem. Prowadzona obserwacja klasztoru dominikanów z punktów ukrytych nie stwierdziła, aby odbyło się tam spotkanie przedstawicieli SKS-ów.

W dniu 18 IX 1978 r. Wydział III KS MO ma uzyskać informacje z przebiegu spotkania od TW ps. „Joanna”. Wszelkie ustalenia dotyczące miejsca, przebiegu spotkania oraz jego uczestników zostaną dokonane w dniu 18 IX 1978 r.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 76.

¹ Piotr Kapczyński (ur. 1953) – wówczas student handlu zagranicznego SGPiS. Współpracownik warszawskiego SKS.

² Bożena Rybicka (ur. 1957) – działaczka społeczna i opozycyjna. Współpracowniczka gdańskiego SKS, uczestniczka ROPCio, współzałożycielka RMP, działaczka NSZZ „Solidarność”.

1978 wrzesień 20, Wrocław – Plan zabezpieczenia operacyjnego Międzynarodowych Spotkań Teatru i Sztuki Otwartej we Wrocławiu w dn. 20 września – 8 października 1978 r. opracowany przez starszego inspektora Wydziału III KW MO we Wrocławiu por. Jana Sterpowicza¹, tajne

W dniach 20 IX–8 X 1978 r. odbędą się we Wrocławiu I Międzynarodowe Spotkania Teatru i Sztuki Otwartej. Organizatorem jest Akademicki Ośrodek Teatralny „Kalambur” we Wrocławiu pod patronatem Wydz[iału] Kultury Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu.

Udział w spotkaniach weźmie:

- 16 zespołów teatralnych z k[rajów] k[apitalistycznych]– 230 osób,
- 12 zespołów teatralnych z k[rajów] s[ocjalistycznych] – 197 osób (w tym 8 z Polski),
- 59 indywidualnych uczestników spotkań (w tym 44 z k[rajów] k[apitalistycznych]),
- 96 gości i obserwatorów akredytowanych (w tym 63 z k[rajów] k[apitalistycznych]),

I M[iędzynarodowe] S[potkania] T[eatru] i S[ztuki] O[twartej] składać się będą z dwóch części:

I. W dniach 20 IX–30 IX w Oleśnicy odbędą się spotkania warsztatowe, spotkania plenerowe, głównie na dziedzińcu zamku oleśnickiego. Uczestnicy zakwaterowani będą w hotelach „Perła” i „Śląsk” oraz w bursie MO w Oleśnicy.

II. W dn[iach] 1 X–8 X we Wrocławiu odbędzie się druga część festiwalu, poświęcona głównie spektaklom teatralnym (wykaz w załączniku) na scenie Teatru Polskiego, Współczesnego, Kameralnego i Kalambur, na scenach przy ulicy Dawida [a] oraz w namiocie ustawionym przy ulicy Mazowieckiej. Uczestnicy zakwaterowani będą w hotelach „Polonia”, „Grand”, „Europejski”, „WKS Śląsk” i „Monopol” oraz w kwaterach prywatnych (wykaz w załączeniu). Oprócz spektakli teatralnych odbędą

^a *Fragment nieczytelny.*

¹ Jan Sterpowicz (ur. 1949) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1973 r., 1973–1978 inspektor Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1978–1982 starszy inspektor Wydziału III KW MO we Wrocławiu 1982–1983 kierownik sekcji w Wydziale III-1 KW MO we Wrocławiu, w 1983 r. zwolniony ze służby.

się imprezy towarzyszące, dyskusje itp. Skupiać się one będą w Klubie „Pałacyk” przy ul. Kościuszki.

Wstępne rozpoznanie, jakie posiadamy od źródeł informacji, wskazuje, że członkowie SKS-u zamierzają wykorzystać imprezę do przeprowadzenia działań o negatywnym charakterze. Noszą się z zamiarem zainspirowania wśród uczestników festiwalu akcji potępiającej proces aktorów Teatru Ósmego Dnia z Poznania oraz dokonania kolportażu materiałów antysocjalistycznych.

W celu zapewnienia operacyjnej kontroli przebiegu imprezy przewidujemy działania, które zmierzać będą w następujących kierunkach:

- niedopuszczenie do zakłócenia przebiegu festiwalu ze strony elementów antysocjalistycznych;
- zapewnienie dopływu informacji o przebiegu Spotkań i przeciwdziałania szkodliwym politycznie wystąpieniom ze strony uczestników.

Planowane przedsięwzięcia

1. Poprzez TW ps. „Sylwia”², „Kot”, „124” prowadzić na bieżąco rozpoznanie zamiarów działaczy [tu]ejszego] SKS-u i osób z nim związanych w celu:

- uzyskiwania wyprzedzających informacji o przygotowaniach do negatywnych bądź wrogich akcji;
- ustalania miejsc przechowywania wrogich materiałów, osób, które mają być zaangażowane do kolportażu i sposobów jego realizacji.

Wykona: por. Sterpowicz, ppor. Ginejko³.

2. TW „Sylwia” i „124” w sposób umiejętny, nienarządzający ich na dekonspirację, będą:

- wykazywać wobec działaczy SKS-u niecelowość podjęcia akcji propagandowej w czasie trwania festiwalu;
- inspirować poszczególne osoby niezwiązane ściśle z SKS-em do odmowy swojego udziału w planowanych wrogich akcjach;

² Urszula Smerecka (ur. 1951) – wówczas studentka filologii klasycznej UW, tajny współpracownik SB ps. „Sylwia”.

³ Jarosław Ginejko (ur. 1946) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1973 r., 1980–1983 kierownik sekcji Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1988–1989 naczelnik Wydziału III WUSW we Wrocławiu, 1989–1990 naczelnik Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW we Wrocławiu, zwolniony ze służby.

– TW „Sylwia” będzie przekonywać o niecelowości przeprowadzenia szkodliwych akcji na terenie Oleśnicy, motywując to zbyt wczesnym ujawnieniem zamiarów SKS-u, co utrudni przeprowadzenie tej akcji we Wrocławiu;

– w przypadku dojścia do akcji kolportażowej sugerować takie formy jej przeprowadzenia, które umożliwiłyby nam skuteczne przeciwdziałanie (np. rozsyłanie wrogich materiałów pocztą, pozostawianie w recepcji hotelowej).

Wykona: por. Sterpowicz, ppor. Ginejko.

3. Przy pomocy techniki operacyjnej i Wydziału „B” zmierzać do ujawnienia osób i miejsc przechowywania wrogich materiałów.

Wykona: ppor. Ginejko.

4. Poinformować o zamiarach elementów antysocjalistycznych władze polityczne i administracyjne województwa.

5. Poinformować dyrektora Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego (mgr J. Sójkę⁴, b. pracownik SB) o zamiarach elementów antysocjalistycznych. Omówić z nim sposób przekazania przez niego odpowiednich zaleceń organizatorom festiwalu, zmierzających do przyjęcia odpowiedzialności za niezakłócony przebieg spektakli i imprez towarzyszących. Dyrektor Wydziału Kultury zobowiąże do aktywnej reakcji ze strony organizatorów i obsługi festiwalu na szkodliwe wystąpienia ze strony elementów antysocjalistycznych.

Wykona: ppłk Zalewski.

6. Nawiązać bezpośredni poufny kontakt z kierownictwem imprezy (B[ogusław] Litwiniec, M. Suszyński⁵, W. Krotowski⁶ – osoby nam znane) celem wykorzystania ich możliwości do przeciwdziałania zamiarom elementów antysocjalistycznych.

7. Zwrócić się do Wydziałów III KW MO w Warszawie, Poznaniu, Łodzi, Krakowie, Lublinie, i Bydgoszczy o przeprowadzenie odpowiednich działań mających na celu niedopuszczenie do zaangażowania się członków teatrów z ich terenu do szkodliwych wystąpień. W przypadku uzasadnionej potrzeby operacyjnej uzgodnić z ww. wydziałami przyjazd pracownika operacyjnego z Wrocławia.

Wykona: por. Sterpowicz.

⁴ Jerzy Sójka, właśc. Jan Soyta – w latach 1953–1958 funkcjonariusz UB/SB, wówczas dyrektor Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego.

⁵ M. Suszyński – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Właśc. Stanisław Krotowski (ur. 1939) – działacz kulturalny, wieloletni dyrektor Ośrodka Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych.

8. Nawiązać kontakt operacyjny z opiekunami grup teatralnych (zwłaszcza z k[rajów] k[apitalistycznych]) celem uzyskania bieżących informacji o ich zachowaniu.

Wykonują: pracownicy wydziału według załącznika.

9. Poprzez TW ps. „Sylwia”, „Kot”, „Maratończyk”⁷, „Sokowski”, „Rep”, „Marta”, „Szary”, „R.M.”, „Dolar”⁸, „Anka”, „Grabowski”, „Stefan”, „Medyczka”, „Hubert”, oraz KO „M.S.”, „Z.P.”, „W.D.”, „J.W.”, „K”, „L.E.”, „M.A.”, „J.A.”, „K.B.”, „K.J.”, „B” zapewnić dopływ informacji o:

– zachowaniu się członków zespołów teatralnych i gości z k[rajów] k[apitalistycznych];

– nawiązanych przez nich prywatnych kontaktach;

– komentarzach i dyskusjach na tematy polityczne i społeczne;

– propagowaniu poglądów o treści antysocjalistycznej.

Wykonuje: kpt. Cudak⁹, kpt. Jędrzejczak¹⁰, por. Sterpowicz, ppor. Ginejko, sierż. sztab. Kuliczkowski¹¹, ppor. Pietrzyk¹², ppor. Sadowski¹³, kpr. Łyszczuk, ppor. Głowacki¹⁴.

10. Poprzez TW ps. „Sylwia”, „Kot”, „Marta”, „Rep”, „Hubert” oraz KO „M.S.”, „K”, „B.B.” zapewnić dopływ informacji z terenu studenckiego klubu „Pałacyk”, a w szczególności:

– z odbywających się tam imprez towarzyszących z udziałem cudzoziemców;

⁷ Zbigniew Kamiński (ur. 1957) – wówczas student wychowania fizycznego AWF, tajny współpracownik SB ps. „Maratończyk”.

⁸ Sylwester Rychtyk (ur. 1958) – wówczas pracownik Wydziału Mechanicznego PWr, tajny współpracownik SB ps. „Dolar”.

⁹ Ferdynand Cudak (ur. 1926) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1947 r., 1975–1980 kierownik sekcji Wydziału III KW MO we Wrocławiu, od 1982 r. kierownik sekcji Wydziału V KW MO/WUSW we Wrocławiu, w 1990 r. zwolniony ze służby.

¹⁰ Kpt. Jędrzejczak – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Zdzisław Kuliczkowski (ur. 1946) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r., 1982–1987 kierownik sekcji Wydziału III SN KW MO/WUSW we Wrocławiu, 1987–1989 kierownik Inspektoratu 2 WUSW we Wrocławiu, w 1990 r. zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW we Wrocławiu, zwolniony ze służby.

¹² Marian Pietrzyk (ur. 1948) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1974 r., 1980–1982 kierownik sekcji Wydziału III KW MO we Wrocławiu, w 1982 r. kierownik sekcji, a 1982–1983 zastępca naczelnika Wydziału III-1 KW MO we Wrocławiu, zwolniony pod zarzutem współpracy z podziemiem. Ponownie przyjęty do służby w 1990 r., zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW we Wrocławiu, zwolniony ze służby.

¹³ Emil Sadowski (ur. 1941) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1976 r., od 1978 r. starszy inspektor Wydziału III KW MO we Wrocławiu, w 1990 r. zwolniony ze służby.

¹⁴ Ppor. Głowacki – bliższych danych nie ustalono.

- prowadzonych i wygłaszanych komentarzy;
- sygnalizowanie ewentualnych faktów kolportażu szkodliwych materiałów bądź innych wrogich akcji.

Wykonuje: por. Sterpowicz, ppor. Ginejko, kpr. Łyszczyk.

11. Sekcja IV tut[ejszego] Wydziału przez swoje źródła zapewni zorganizowanie dopływu informacji o zachowaniu dziennikarzy (zwłaszcza z k[rajów] k[apitalistycznych]) przybyłych na obsługę festiwalu.

Wykona: kpt. Jędrzejczak.

12. Poprzez Wydział „B” i „P[rzestępcstw] G[ospodarczych]” zapewnić dopływ informacji o cudzoziemcach zamieszkałych w hotelach miejskich „Grand”, „Monopol”, „Polonia”, „Piast”, „Europejski”.

Wykona: por. Sterpowicz.

13. Tut[ętszy] Wydział „B” zapewni kontrolę przesyłek wpływających do uczestników Festiwalu w celu:

- uzyskaniu informacji o ich kontaktach;
- udaremnieniu ewentualnych prób kolportażu szkodliwego materiału.

Wykona: por. Sterpowicz.

14. W porozumieniu z Wydziałem II i Wydziałem Paszportów tut[ejszej] KW MO wykorzystać źródła informacji będące na ich kontakcie i uczestniczące w festiwalu do uzyskania informacji o jego przebiegu.

Wykona: por. Sterpowicz.

15. Przewiduje się udział pracowników operacyjnych w poszczególnych imprezach Festiwalu, w ramach czego wykonywać oni będą indywidualne zadania.

Wykonują: pracownicy wydziału według załącznika.

16. Uzyskiwane w trakcie zabezpieczenia imprezy informacje będą po analizie wykorzystane zgodnie z potrzebami operacyjnymi (informowanie władz politycznych i administracyjnych, resortowych i pionów SB).

17. W okresie trwania festiwalu w tut[ejszym] Wydziale III wprowadzi się stosowne do potrzeb zmiany w godzinach pracy oraz dyżury pracowników operacyjnych.

[...]

Uwaga

Odnośnie zabezpieczenia imprez festiwalowych na terenie Oleśnicy osobiście omówiłem z komendantem tamtejszego posterunku zadania i zasady współdziałania z naszym wydziałem.

Uważam, że przygotowanie do zabezpieczenia tej imprezy ze strony tamtejszej jednostki jest właściwe.

ppłk A. Zalewski [b]

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 61–64.

^b Pieczęć Naczelnik Wydziału III KW MO we Wrocławiu.

1978 wrzesień 21, Warszawa – Plan działań operacyjnych w sprawie krypt. „Wasale” opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

1.0. Z potwierdzonych informacji TW wynika, że w sposób konspiracyjny planuje się zorganizowanie „zjazdu” SKS-ów w Warszawie przy ul. [...] w dniu 24 września br. Przygotowane zostały dwie grupy delegatów (w tym jedna grupa zapasowa) oraz zapasowe miejsce spotkania.

2.0. Celem podjętych działań jest niedopuszczenie do odbycia „zjazdu” SKS-ów oraz powołania krajowego SKS-u.

3.0. Sposób realizacji działań:

3.1. Z uwagi na konspirację pochodzenia źródła konspiracji planuje się:

3.1.1. Zatrzymać na 48 godzin na trasie dojazdu do Warszawy tylko te osoby, które już poprzednio były zatrzymywane i znane są z postaw agresywnych (M[arian] Piłka, W[iesław] Parchimowicz, A[leksander] Hall, P[iotr] Dyk, J[acek] Kubiak, E[lżbieta] Czuma, L[eszek] Budrewicz).

3.1.2. Przy dojeździe w rejon ulicy Złotej zatrzymywać rozpoznanych przez pracowników z terenu działaczy SKS-u.

3.1.3. W sytuacji, gdy dojdzie do „zjazdu”, zostanie on rozwiązany jako nielegalne zgromadzenie przez pracowników Wydziału Spraw Wewn[ętrznych] Urzędu Dzielnicowego W[arszawa] Śródmieście.

3.2. Przebywający w miejscu zjazdu dziennikarze zachodni zostaną wylegitymowani przez pracowników Wydziału Spraw Wewn[ętrznych] i wezwani do opuszczenia nielegalnego zgromadzenia.

4. Czynności w stosunku do rezerwowych delegatów:

4.1. Poddać obserwacji operacyjnej i zewnętrznej osoby mogące być delegatami rezerwowymi (Józef Baran z Krakowa i inni),

4.2. Po doprowadzeniu na rezerwowe miejsce planowanego „zjazdu” należy postępować jak w pkt 3.

5. Plan wykonawczy realizacji działań opracuje Wydział III KS MO, który odpowiada za realizację czynności z punktu 3.

6. Czynności przygotowawcze:

6.1. Aktywizacja rozpoznania operacyjnego przez Wydziały III KW MO osób rozpracowywanych w sprawie „**Wasale**”.

6.2. Obserwacja zewnętrzna delegatów i delegatów rezerwowych.

6.3. Uzgodnienie z Biurem „B” i Dep[artamentem] „T” kompleksowego obiegu informacji dotyczących figurantów i systemów wzajemnej łączności.

6.3.1. Uzgodnienie systemu i taktyki obserwacji z Biurem „B” (zakryte punkty obserwacyjne, dokumentacja fotograficzna i filmowa).

6.3.2. Przekazanie do Departamentu „T” wykazu obiektów, z których spodziewamy się sukcesywnego napływu informacji.

6.4. Uruchomienie systemu obiegu informacji w zakresie Wydziału III Dep[artamentu] III MSW.

6.5. Uzgodnić z Departamentem II MSW na kanwie konferencji prasowej¹ u M[arka] Skuzy² ostrzeżenie dziennikarzy zachodnich akredytowanych w PRL przez Interpress o szkodliwości ich udziału w nielegalnych zgromadzeniach antypaństwowych, co będzie przyczynkiem do kolejnej rozmowy w przypadku legitymowania w dniu 24 września br.

6.6. Poinformować Departament IV MSW o możliwości zorganizowania „zjazdu” (szczególnie rezerwowego) w obiekcie kościelnym, zwłaszcza że w dniach 23–25 [września] będą się odbywać uroczystości w kościele św. Anny w Warszawie związane z 50-leciem D[uszpasterstw] A[kademickiego].

6.7. Do wydziałów III, na terenie których znajdują się lotniska pasażerskie, przesłać wykazy figurantów mogących wziąć udział w zjeździe lub zjeździe rezerwowym w celu informowania o ich ruchach. [a]

6.8. Uzgodniono z naczelnikami wydziałów III przyjazd do dyspozycji Wydziału III KS MO minimum po dwóch pracowników operacyjnych do obsługi sieci TW oraz rozpoznawania delegatów i delegatów rezerwowych w celu ich zatrzymania.

6.9. Rozważyć z Wydziałem IX Dep[artamentu] III MSW termin i miejsce zatrzymania głównego inspiratora aktywizacji antysocjalistycznej działalności SKS-u Jacka Kuronia oraz A[ntoniego] Macierewicza^b, B[ogusławy] Blajfer, L[udwika] Dorna, U[rszuli] Doroszewskiej. [c]

^a *Odręczny dopisek* zatrzymać w razie wykupienia biletu.

^b *W tekście* Maciarewicza.

^c *Odręczny dopisek* bądź wyłączenie telefonu J[acka] Kuronia w dniu 24 IX 78 r.

¹ Konferencja prasowa ROPCiO, grupy związanej z L. Moczulskim, odbyła się 21 IX 1978 r. i dotyczyła utworzenia przez działaczy ROPCiO Zespołów Inicjatywy Obywatelskiej.

² Marek Marian Skuza (ur. 1916) – działacz opozycyjny. Więzień obozów koncentracyjnych, więzień stalinowski, uczestnik ROPCiO i RWD.

6.10. Należy się spodziewać zastosowania przez J[acka] Kuronia kontrolo obserwacji miejsca zjazdu. Ustalone osoby prowadzące kontrolo obserwację będą zatrzymane.

6.11. Uzgodnić z Departamentem „T” MSW przeszkadzanie i blokadę sygnału uruchomienia zjazdu rezerwowego.

6.12. Na okres akcji TW ps. „Joanna” wyposażyć w urządzenie nadawcze.

6.13. Zlecić Wydziałowi III KW MO w Nowym Sączu pełne rozpoznanie i zabezpieczenie operacyjne willi prof. J[ana] Kielanowskiego³ w Witowie k. Zakopanego oraz pobytu Agnieszki Wolfram⁴ i Rafała Zakrzewskiego⁵ (członkowie SKS-u warszawskiego), którzy wyjechali do miejscowości Małe Ciche k. Zakopanego pod kątem, czy nie są to miejsca na rezerwowego zjazd SKS-u.

[^d]

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 178–180.

^d *Nieczytelna adnotacja odręczna.*

³ Jan Kielanowski (1910–1989) – zootechnik, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie w konstytucji PRL, członek KOR i KSS KOR, współzałożyciel TKN.

⁴ Agnieszka Wolfram-Zakrzewska (ur. 1958) – wówczas studentka socjologii UW, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka warszawskiego SKS.

⁵ Rafał Zakrzewski (ur. 1956) – socjolog, publicysta. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współpracownik TKN, współzałożyciel warszawskiego SKS, 1980–1991 członek redakcji „Krytyki”.

1978 październik 1, Kraków – Informacja operacyjna opracowana przez TW ps. „Return”, tajne

Spotkanie czterech SKS-ów w Warszawie.

1. Technika organizacji zjazdu

Zjazd organizowany był z inicjatywy J[acka] Kuronia przez SKS warszawski. Schemat organizacji:

– Kraków: o zjeździe poinformowany został wyłącznie A[ndrzej] Mietkowski w Warszawie. Mietkowski poinformował mnie, że winien stawić się w czwartek, planując wyłącznie siebie i mnie jako uczestników zjazdu ze strony Krakowa. Już w trakcie pobytu w Warszawie dokooptowaliśmy nowych ludzi do grupy krakowskiej, bardziej reprezentatywnych dla forum krakowskiego SKS-u.

– Wrocław: o zjeździe poinformowany został w Warszawie Mariusz Wilk. W ostatniej chwili wysłał on na zjazd zastępcę: członka samorządu studenckiego II roku fil[ologii] polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] Renatę Otolińską.

– Gdańsk, Szczecin, Poznań: do tych miast wysłani zostali pojedynczy delegaci warszawskiego SKS-u z informacją o zjeździe.

W Szczecinie delegat Janusz Majewski został przed załatwieniem sprawy zatrzymany na 48 godzin, a następnie usunięty z miasta.

Skład zjazdu

Kraków: A[ndrzej] Mietkowski, A[nn]a Podgórczyk¹, E[wa] Kulik, R[óża] Woźniakowska², E[lżbieta] Krawczyk³, a[Lesław] **Maleszka**^a,

^{a-a} *Fragment podkreślony odręcznie.*

¹ Anna Bernhardt z d. Podgórczyk – wówczas studentka fizyki UJ, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka krakowskiego SKS, od 1980 r. na emigracji.

² Róża Woźniakowska-Thun (ur. 1954) – anglistka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka krakowskiego SKS, współpracowniczka TKN, 1981–1991 na emigracji w RFN i Nepalu.

³ Elżbieta Krawczyk (ur. 1954) – lekarka, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka KOR i KSS „KOR” oraz krakowskiego SKS, działaczka NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. członka Zarządu Regionu Małopolska, w stanie wojennym internowana, wyemigrowała do Francji. Wstąpiła do Zakonu Małych Sióstr.

Warszawa: S[tefan] Kawalec, J[an] Cywiński,
Poznań: W. Filipiak⁴,
Wrocław: R[enata] Otolińska,
red[akcja] „Indeksu”: L[esław] Maleszka,
Adres: Warszawa, mieszkanie p[łaństwa] Perytów, os[iedle] Ursynów.

2. Przebieg zjazdu

1) Zapoznanie się z tekstem gdańskiego SKS-u:

Tekst ten został przyjęty w sporej części z dezaprobatą. Postuluje on zaś m.in.

– w zakresie wystąpień przeciwko relegacjom ze studiów działaczy SKS-u wydanie wspólnego oświadczenia w tej sprawie, obszernie udokumentowanego,

– w zakresie generalnych inicjatyw SKS-u:

1) reorganizację struktury tego ruchu: ma on być **apolityczny i społeczny**; jego członkowie mogą podejmować inicjatywy polityczne poza ramami SKS-u bez ponoszenia odpowiedzialności przez SKS za ich indywidualne postawy,

2) SKS winien organizować działalność informacyjną, samokształceniową, forum dyskusji politycznej, inicjatywy kulturalne i towarzyskie, obronę represjonowanych,

3) wystąpienie delegata krakowskiego: zgodnie z tezami krakowskimi, dostarczonymi już uprzednio; ponadto referowano pomysł akcji pod Collegium Novum – 2 bm.,

4) wystąpienie delegata wrocławskiego: tu najbardziej istotne były pomysły następujące:

– akcja kampanii przeciwko relegacji M[arka] Adamkiewicza i M[arka] Rosponda; początek – tekst do Kongresu Intellektualistów we Wrocławiu, następnie zmasowana akcja ulotkowa, aż do pikiet na terenie uczelni (druga połowa miesiąca), równocześnie: akcja w sprawie wyroków w procesie Teatru Ósmego Dnia; wykorzystać Międzynarodowy Festiwal Teatru Otwartego; masowy kolportaż ulotek w mieście, może nawet organizacja niezgodnionego z władzami spektaklu,

⁴ Właśc. Włodzimierz Filipek (1957–2005) – polonista, działacz opozycyjny. Działacz SKS w Poznaniu, NSZZ „Solidarność” i Solidarności Walczącej, 1984–1987 redaktor naczelny „Czasu Kultury”.

- kolportaż tekstów agitujących dla studentów lat pierwszych,
- samokształcenie w grupach licealistów,
- powrót do działalności samorządów studenckich; walka o ich pełną legalizację przez władze uczelni,
- podjęcie kampanii w sprawie książek zastrzeżonych (całkowicie analogicznej do krakowskich „resów”),
- organizacja Festiwalu Sztuki Niezależnej (pomysł na razie nie jest sprecyzowany).

5) Wystąpienie delegata warszawskiego. Projekt ten był swoiście minimalistyczny i ograniczał się do kontynuacji dotychczasowych prac, tzn.:

- informowanie o wykładach TKN-u,
- prowadzenie biblioteki SKS-u,
- publiczny kolportaż literatury bezdebitowej na uczelniach,
- działalność Klubu Dyskusyjnego,
- ponadto zbiórka pieniędzy dla osób wyrzuconych z akademika za zorganizowanie w nim „stolika SKS-u”.

6) Wystąpienie delegata poznańskiego. Zwraçało jego uwagę akcentowanie konieczności działań „wielokierunkowych”, [a] w szczególności:

- kampania w sprawie Teatru Ósmego Dnia; kolportaż tekstów na ulicach w trakcie Festiwalu Kultury Studenckiej w Poznaniu (II poł[owa] października), może nawet pikiety,
- wydanie wspólnego oświadczenia sześciu SKS-ów na temat relegacji studentów związanych z SKS-em,
- wydanie oświadczenia otwierającego dyskusję na temat zmiany ustawy o szkolnictwie wyższym w Polsce,
- wydanie oświadczenia o kołach naukowych studenckich, uzależnionych od SZSP. Równocześnie na przełomie X/XI br. – Kongres Studenckich Kół Naukowych w Katowicach. Wystąpienie delegata U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] przeciwko dotychczasowym zasadom funkcjonowania kół naukowych,
- organizowanie sesji naukowej pt. „Ruch kulturalny studentów od roku 1968” – patronat TKN,
- akcja „resów” winna być zdaniem delegata przeprowadzona we wszystkich ośrodkach studenckich w Polsce poza Krakowem. Poznań też przygotowuje się do tej kampanii,
- poparcie i pomoc dla prac TKN-u (wykłady, seminaria),
- wydawanie niezależnego pisma akademickiego, dwutygodnika.

Uzupełnienia

Krawczyk, Maleszka – po przyjeździe do Warszawy zostali skierowani przez A[ndrzej] Mietkowskiego do mieszkania „Trufla”, gdzie przebywali cały czwartek.

Kontakt telefoniczny na Kraków (wuj E[wy] Kulik [telefon] 606-13) ustalili, że Kulik również wybiera się do Warszawy. Przybyła do niej wraz z R[óża] Woźniakowską. Od Warki obu dziewczynom towarzyszyła E[lżbieta] Krawczyk, która skierowała je na mieszkanie „Trufla”.

„Trufel” – Leszek Michalik⁵ (?), instruktor (Ćwik) szczepu „Czarna Siedemdziesiątka”, wykluczony z pracy w H[arcerskiej] S[łużbie] P[olsce] S[ocjalistycznej] po 1 V br. (prowokacyjne zachowanie szczepu w trakcie pochodu pierwszomajowego), matka – emerytowany pracownik MSW.

W piątek cała grupa udała się ok. godz. 10.30 na Ursynów (taksówką). Zjazd odbywał się w godz. 11.30–18.00.

2^b. Zjazd nie podjął żadnej rezolucji ani uchwały. Spowodowane to było m.in.:

– nieobecnością na zjeździe SKS-ów szczecińskiego i gdańskiego (dwa SKS-ów ROPCiO-wskich; grozi to rozłamem w ruchu studenckim),

– odmienności konkretnych planów organizacyjnych i potrzeb każdego z SKS-ów.

Kraków forsował wspólny projekt kampanii paszportowej i Federacji SKS-ów w Polsce; wydaje się, że idea ta nie jest jeszcze skryształizowana w całym opozycyjnym środowisku studenckim.

Postanowiono jedynie organizować regularnie takie kontakty w odstępie 4–6 tygodni.

3. J[acek] Kuroń informował licznych ludzi w Warszawie o odbyciu zjazdu. Informacji tej nie przekazywał za granicę (lub może przekazał w terminie późniejszym) z uwagi na brak dokumentu końcowego.

°Kuroń zwracał uwagę L[esława] Maleszki na konieczność opracowania artykułu do „Indeksu” na temat przebiegu dyskusji

^b W tekście brak punktu 1.

⁵ Leszek Michalik – bliższych danych nie ustalono.

zjazdowej. Artykuł taki mógłby częściowo przynajmniej zastąpić komunikat końcowy zjazdu, w związku z planami informowania agencji zachodnich^c.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 135–138.

^{c-c} *Fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą na lewym marginesie.*

1978 październik 1, Warszawa – Informacja dotycząca spotkania przedstawicieli czterech SKS w dniu 29 września 1978 r., tajne

W dniu 29 IX 1978 r. w Warszawie z inicjatywy J[acka] Kuronia doszło do spotkania przedstawicieli czterech SKS-ów, mianowicie: krakowskiego, gdańskiego, poznańskiego i warszawskiego.

Organizatorem spotkania był warszawski SKS. Przedstawiciele poszczególnych SKS-ów zostali powiadomieni o spotkaniu w sposób zakonspirowany.

Tematem spotkania było wypracowanie wspólnych form działalności w nowym roku akademickim.

Dyskusja w toku spotkania [oparta] była na dokumencie opracowanym przez gdański SKS, który zawierał propozycję następujących działań:

- reorganizacja struktury ruchu w kierunku jego apolityczności (członkowie SKS mogą podejmować inicjatywy polityczne poza ramami SKS-u, bez ponoszenia odpowiedzialności przez SKS za ich indywidualne postawy);
- organizowanie działalności informacyjnej, samokształceniowej, formy dyskusji politycznej (TKN, L[atający] U[niwersytet], latające biblioteki);
- obrona represjonowanych studentów;
- produkcja i masowy kolportaż opracowań SKS-ów (szczególnie ukierunkowanie kolportażu na studentów I roku studiów);
- podjęcie akcji samokształceniowej w grupach licealistów;
- wzmoczenie działalności na rzecz niezależnych samorządów studenckich;
- podjęcie kampanii w sprawie udostępniania literatury zastrzeżonej („resy”);
- organizacja festiwalu sztuki niezależnej;
- podjęcie kampanii w obronie Teatru Ósmego Dnia.

Uczestnicy spotkania nie podjęli końcowej uchwały czy rezolucji z uwagi na brak przedstawicieli SKS-ów ze Szczecina i Gdańska.

O odbyłym spotkaniu J[acek] Kuroń informował osoby znane z postaw antysocjalistycznych.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 133–134.

1978 październik 3, Warszawa – Plan działań operacyjnych w związku z próbą utworzenia tzw. SKS-u w Łodzi, opracowany przez inspektora Wydziału IX Departamentu III MSW kpt. Edwarda Kudybińskiego¹ oraz inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

1. W dalszym ciągu jednym z głównych kierunków działalności KSS „KOR” jest tworzenie tzw. niezależnego ruchu studenckiego w ramach Studenckich Komitetów Solidarności.

1.1 W dniu 24 września br. miał się odbyć ogólnopolski zjazd SKS-ów, na którym planowano powołać ogólnopolski SKS. W wyniku podjętych przeciwdziałań operacyjnych udaremniono realizację powyższej inicjatywy.

2. Od dłuższego czasu trwają próby utworzenia SKS-u w Łodzi. Ostatnio z inicjatywy J[acka] Kuronia Józef Śreniowski podjął działania zmierzające do realizacji tej koncepcji.

2.1. J[ózef] Śreniowski przeprowadził rozmowy z czołowymi działaczami SKS-u w Krakowie i uzgodnił z nimi zorganizowanie spotkania, w którym ze strony krakowskiego SKS-u mają wziąć udział L[esław] Maleszka, R[óża] Woźniakowska, B[ogusław] Bek, B[ogusław] Sonik oraz 2 N.N. osoby. Delegatów ze środowiska łódzkiego ma wybrać Śreniowski, ale do chwili obecnej nie znamy ich nazwisk. Wiadomo tylko, że środowisko łódzkie reprezentowane będzie przez 8–12 osób.

2.2. Spotkanie to zaplanowane na dzień 4 XI 1978 r. na godz. 11.00 w zajezdni „Pod Zamkiem” w miejscowości Olsztyn k. Częstochowy.

3. W celu niedopuszczenia do ww. spotkania podjęto następujące działania operacyjne:

3.1. Wydział III KW MO w Łodzi poprzez osobowe źródła informacji oraz inne działania operacyjne dąży do wewnętrznego skłócenia i rozbicia tych osób, które na podstawie rozpoznania operacyjnego mogły zostać wytypowane przez Śreniowskiego na planowane spotkanie w Olsztynie.

¹ Edward Kudybiński (ur. 1940) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1963 r., początkowo w Wydziale II KW MO w Opolu, 1969–1974 w Departamencie I MSW, od 1977 r. funkcjonariusz Wydziału IX Departamentu III MSW, 1980–1986 zastępca naczelnika tego wydziału, 1986–1989 naczelnik Wydziału V Departamentu III MSW, zwolniony ze służby.

3.2. W wypadku, gdyby podjęte przez Wydz[iał] III KW MO w Łodzi działania nie odniosły spodziewanego skutku, należy:

3.2.1. Zatrzymać J[ózefa] Śreniowskiego na 48 godzin [z] chwilą jego przybycia do m[iejscowości] Olsztyn k. Częstochowy w trakcie rozwiązywania nielegalnego zgromadzenia.

3.2.2. W przypadku dojścia do wspomnianego spotkania zostaje ono rozwiązane jako nielegalne zgromadzenie. Wszyscy jego uczestnicy zostaną zatrzymani na okres kilku godzin celem:

- złożenia stosownych wyjaśnień,
- przeprowadzenia rozmów operacyjnych,
- odbycia spotkań z osobowymi źródłami informacji itp.

W stosunku do osób, które będą stawiały czynny opór, zostaną skierowane wnioski o ukaranie do kolegium ds. wykroczeń.

4. Zabezpieczenie operacyjne planowanego spotkania w Olsztynie prowadzi wydział III KW MO w Częstochowie w ścisłym współdziałaniu z wydziałami III w Łodzi i Krakowie pod nadzorem Wydziału III Departamentu III MSW.

4.1. Wydziały III w Łodzi i w Krakowie oddelegują na spotkanie w Olsztynie pracowników, którzy z racji prowadzonych spraw znają figurantów i ich kontakty, celem identyfikacji przybyłych uczestników, obsługi osobowych źródeł informacji, przeprowadzenia rozmów operacyjnych itp.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 181–182.

Nr 57

1978 październik 5, Warszawa – Szyfrogram naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW do naczelników Wydziałów III KW MO w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu oraz naczelnika Wydziału III-I Komendy Stołecznej MO w sprawie przeciwdziałania poczynaniom SKS i TKN, tajne

Informuję, że w dniu 11 X br. o godz. 10.00 odbędzie się w Wydziale III narada, na którą proszę oddelegować kierowników sekcji III.

Tematem narady będzie organizowanie operacyjnego przeciwdziałania na odcinku tzw. Studenckich Komitetów Solidarności i Towarzystwa Kursów Naukowych. Kierownicy grup powinni przybyć z przygotowanymi na piśmie wystąpieniami nt. stosowanych form i metod pracy operacyjnej na ww. odcinkach.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 175.

1978 październik 7, Warszawa – Informacja operacyjna opracowana na podstawie donosu TW ps. „Aleksander Hołyński” na temat wrocławskiego SKS, sporządzona przez pplk. Mariana Kieszkowskiego¹, tajne specjalnego znaczenia

SKS Wrocław

W chwili obecnej pogłębiły się spory w jego łonie. Ich wyrazem jest pewna izolacja grupy Grzelczyka (kilkuosobowej) przez Budrewicza i innych. Zdaniem Grzelczyka istotne dla SKS decyzje zapadają w wąskim trzyosobowym gronie.

Zdaniem Pleśnara, który posiada sporadyczne kontakty z Grzelczykiem, przyczyny kryzysu w SKS wiążą się m.in. ze sporem wokół formuły organizacji. SKS został powołany w Krakowie jako nie tyle studencki komitet solidarności, co raczej komitet solidarności z KOR-em. Stąd studenci są traktowani przez Kuronia instrumentalnie, a SKS stanowi przybudówkę KOR-u. W Gdańsku z kolei uważa się, że SKS-y winny być komitetami solidarności środowiska studenckiego. Niesie to z sobą określone konsekwencje praktyczne. Otóż nieliczne grupy SKS, m.in. we Wrocławiu (Grzelczyk) i Szczecinie, doszły do wniosku, że przyczyn izolacji SKS w środowisku studenckim należy szukać m.in. w jego służebnej roli wobec KOR-u. Grzelczyk uważa, że SKS winien wypracować własny program działania skierowany na środowisko studenckie. Z drugiej strony, jak to ujmuje Pleśnar, studenci są b[ardzo] sceptycznie nastawieni wobec wszelkich prób indoktrynacji środowiska i to bez względu, z jakiej strony one idą: PZPR, KOR-u czy RO[PCiO], chcą być w pełni samodzielni, sami kształtować swe oceny, cele. Budrewicz jest według Pleśnara typem człowieka o bardzo zdecydowanej postawie, prezentującym zespół wyrobionych poglądów, zupełnie negatywnie ustosunkowanym do istniejącej rzeczywistości, preferującym ściśle związki SKS z KOR-em. Grzelczyk z kolei przypomina Pleśnara, jak to sam ujmuje, pragnie się przede wszystkim rozejrzeć, znaleźć swą drogę.

¹ Marian Kieszkowski (ur. 1932) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do UB/SB wstąpił w 1950 r., 1972–1974 funkcjonariusz Wydziału IV Departamentu III MSW, 1974–1987 w Wydziale III Departamentu III MSW, w 1987 r. w Wydziale XII Departamentu III MSW, w 1988 r. w Wydziale VIII Departamentu III MSW, w 1989 r. zwolniony ze służby.

W związku z tym, że kryzys w łonie SKS osłabił środowisko wrocławskie, Budrewicz lansuje ostatnio wraz ze swą grupą projekt wystąpienia z odpowiednią rezolucją – zapewne skierowaną przeciw represjom pod adresem intelektualistów obradujących we Wrocławiu. Równocześnie zamierza zorganizować wiec studencki – zapewne dla poparcia tej rezolucji. Pretekstem może być usunięcie z Uniwersytetu [Wrocławskiego] Adamkiewicza i Rosponda. Nawiasem mówiąc, obaj studiują w tej chwili na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim^a w Lublinie. Cele wystąpienia: winno narobić wiele hałasu i przypomnieć wszystkim o istnieniu SKS, jest to szansa dla SKS we Wrocławiu poszerzenia swych szeregów, zahartowania w walce członków. Zdaniem Pleśnara, nawet jeśli konsekwencją wiecu będą represje, nie należy studentom przeszkadzać w organizacji wiecu – niech się hartują i samookreślają. Im surowsze będą represje, tym lepiej – przyspieszy to proces samookreślenia się studentów. Nie można torpedować tej inicjatywy także z tego względu, że RO[PCiO] winien odnosić się z uznaniem do każdej niezależnej inicjatywy.

Budrewicz na spotkaniu w dniu 21 września przedstawiciele SKS, TKN (m.in. Chamcówna, Duda), RO[PCiO] (Pleśnar, Puczko, Skonka) przedstawił swój projekt zebrany. Zaproponował, by pod rezolucją podpisali się profesorowie z TKN oraz RO[PCiO]. Profesorowie odmówili, uważając, że taka akcja jest sprawą wyłącznie studentów, odnieśli się negatywnie do pomysłu.

Próby przeciwdziałania włączeniu się do akcji RO[PCiO] idą w kierunku uzmysławiania Pleśnarowi, że akcja zapewne jest akceptowana przez Kuronia i organizowana z jego polecenia. Stąd należy się zastanowić, kto jest właściwym animatorem i kto chce zbić na niej kapitał polityczny. Odnosi to pewne skutki – Pleśnar staje się powoli coraz bardziej wstrzeмиęzliwy.

Pleśnar uważa, że obecnie RWD² winien skoncentrować swe działania na środowisku młodzieżowym. Sprawa jest b[ardzo] ważna. W tej chwili Kuroń wystąpił z propozycją utworzenia Federacji SKS-ów. Pleśnar obawia się, że z chwilą jej powstania RO[PCiO] utraci obecne skromne wpływy w środowisku studenckim. Należy temu zdecydowanie przeciwdziałać.

^a W tekście Ludowym.

² Ruch Wolnych Demokratów – grupa opozycyjna działająca w ramach ROPCiO, nawiązująca do tradycji Związku Młodych Demokratów. Praktycznie od 1979 r. występuje jako odrębna organizacja. Czołowi przedstawiciele RWD to Karol Głogowski, Adam Pleśnar, Andrzej Ostoja-Owsiany.

Formą tej koncentracji może być powołanie do życia Ruchu Młodych Demokratów. Przedstawił swą koncepcję 24 września na spotkaniu RWD, jakie miało miejsce we Wrocławiu. Zebrani, z Głogowskim na czele, odnieśli się do tego pomysłu b[ardzo] sceptycznie. Głogowski uważa, że droga przyciągania studentów do RWD winna leżeć nie tyle w tworzeniu nowego sztytu, co raczej w tworzeniu sytuacji i warunków włączenia się studentów w prace wrocławskiego środowiska RO[PCiO], ich integracji z tym środowiskiem i w konsekwencji określania się studentów jako bliższych ideowo programowi RWD.

Fakt, że Pleśnar popiera werbalnie inicjatywę Budrewicza, wynika m.in. stąd, że zdaje on sobie sprawę, że tego typu działanie pociągnie za sobą represje. Na fali akcji solidarnościowej wzrośnie pozycja SKS w środowisku studenckim. Dotychczasowe doświadczenia wyraźnie bowiem wskazują jego zdaniem, że jedynie RO[PCiO] potrafi czynnie włączyć się do akcji solidarnościowej, studenci zapewne w obliczu represji zostaną osamotnieni przez KOR i TKN-owców i otworzy się szansa dla RO[PCiO] objęcia kontroli nad środowiskiem studenckim. Cała ta koncepcja, jak i sam pomysł wiecowania są zwariowane i wyraźnie wskazują, że środowiska opozycyjne czują się wręcz fatalnie bez działań typu represyjnego. Jest to im potrzebne do życia niemal jak krew, represje i akcja przeciw nim stanowią spektakularne widowisko, na fali którego istnieje możliwość poszerzenia bazy społecznej opozycji, i wyraźnie świadomi są tego faktu działacze opozycji.

[^b]

Omówienie: TW poinformował, że przekazanie petycji do uczestników Kongresu Intelktualistów przez Budrewicza może nastąpić w dniu 7 X 1978 r. Z ustaleń wynika, że Budrewicz w wypadku niemożliwości przekazania petycji planuje zorganizowanie wiecu studentów celem wywołania zamieszek w miejscu odbywania się Kongresu. O planach Budrewicza w dniu 7 X br. poinformowano zastępcę naczelnika Wydz[iału] III KW MO tow[arzysza] Niemca. W późniejszym czasie A[dam] Pleśnar poinformował TW „Al[eksander] Hołyński”, że sala obrad Kongresu otoczona jest dwoma kordonami służb porządkowych. Zdaniem A[dama] Pleśnara przez pierwszy kordon można przejść bez żadnych kłopotów, natomiast

^b Podpis A. Hołyński.

drugi tuż przy sali obrad nie daje żadnych możliwości przedostania się osób postronnych.

A[dam] Pleśnar od nieznanych TW osób dowiedział się, że władze miasta Wrocławia musiały otrzymać dane o planach Budrewicza, gdyż usiłowano nakłonić rektora Politechniki Wrocławskiej, aby dni odbywania się Kongresu Intelktualistów ogłosił dniami rektorskimi – wolnymi od wszelkich zajęć, na co rektor nie wyraził zgody. W tej sytuacji A[dam] Pleśnar był zdania, że Budrewiczowi uda się zrealizować zaplanowane działania.

Zadanie dla TW: W tej sprawie TW nie otrzymał zadania. Otrzymał inne w odniesieniu do Zespołu Dokumentacji Historycznej Z[espołów] In[icjatywy] O[bywatelskiej]⁴.

Przedsięwzięcia: Informację przekazać do Wydz[iału] III KW MO Wrocław.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 144–148.

⁴ Zespoły Inicjatyw Obywatelskich (ZInO) powołane zostały 17 IX 1978 r. przez działaczy ROPCiO, sympatyzujących po rozłamie w Ruchu Obrony z Leszkiem Moczulskim. ZInO miały aktywizować lokalne środowiska ROPCiO i koordynować podejmowane przez nie inicjatywy. W rzeczywistości nie odegrały większej roli.

1978 październik 18, Warszawa – Pismo dyrektora Departamentu III MSW, gen. Adama Krzysztoporskiego, do szefa Zarządu Zwiadu Wojsk Ochrony Pogranicza, gen. Edwarda Tarały¹, dotyczące zamiaru grupy działaczy SKS wyjazdu do CSRS, tajne

Departament III MSW jest w posiadaniu informacji, z których wynika, że w najbliższym okresie czasu zamierzają wyjechać do Czechosłowacji rzecznicy i sympatycy tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie:

1. Twardzik Barbara², c. Jana i Heleny, ur. 4 XII 1958 r. w Cieszynie, zamieszkała na stałe w Cieszynie, ul. [...] (czasowo zam. Kraków, al. 3 Maja 6), studentka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

2. Świerz Łukasz, s. Lesława i Janiny, ur. 27 X 1956 r. w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], student Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

3. Baran Józef, s. Błażeja i Zofii, ur. 22 IX 1955 r. w Krakowie, zam. Kraków-Zielonki 171, absolwent Akademii Ekonomicznej.

4. Kulik Ewa, c. Józefa i Marii, ur. 10 XI 1957 r. w Bochni, zam. Kraków ul. [...], studentka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

5. Krajewska Anna, c. Stanisława i Symforozy, ur. 18 II 1956 r., w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], studentka Wydziału Etnografii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

6. Mietkowski Andrzej, s. Wadima i Lii, ur. 21 IV 1956 r., w Moskwie, zam. Warszawa, ul. [...], czasowo, bez zameldowania zam. w Krakowie, ul. [...], student Wydziału Mat[ematyczno]-Fiz[yczno]-Chem[icznego] Uniwersytetu Jagiellońskiego, obecnie nie uczy się i niepracujący.

7. Meissner Jakub, s. Jana i Elżbiety, ur. 7 VI 1958 r. w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], obecnie nie uczy się i niepracujący.

8. Woźniakowska Róża, c. Jacka i Marii, ur. 13 IV 1954 r. w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], studentka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

¹ Edward Tarała (ur. 1926) – wojskowy. Od 1946 r. w WOP, 1968–1981 zastępca dowódcy WOP i szef Zarządu Zwiadu, od 1981 r. w MSW: 1981–1983 szef służby polityczno wychowawczej, 1983–1989 szef wojsk MSW.

² Barbara Twardzik (ur. 1958) – wówczas studentka teatologii UJ. Współpracowniczka krakowskiego SKS.

9. Maleszka Lesław, s. Edmunda i Danuty, ur. 15 XI 1952 r. w Zakopanem, zam. Kraków, ul. [...], absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego.

10. Małkiewicz Grzegorz³, s. Kazimierza, ur. 12 IV 1956 r. we Włocławku, zam. na stałe Włocławek, ul. [...] (czasowo Kraków, ul. [...]), student Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

11. Martini Dorota⁴, c. Jana i Marii, ur. 16 VI 1954 r. w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], studentka Akademii Sztuk Pięknych.

12. Rakowiecki Jacek, s. Jerzego i Zofii, ur. 28 XI 1958 r. w Warszawie, zam. na stałe Warszawa, ul. [...], czasowo zam. Kraków, ul. [...], student Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

13. Sotwin Danuta, c. Władysława i Melanii, ur. 9 V 1957 r. w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], studentka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

14. Pierzchała Janusz, s. Bogusława i Aldony, ur. 4 V 1954 r. w Krakowie, zam. Kraków, ul. [...], student Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wymienione wyżej osoby zamierzają wywieźć z kraju i w czasie powrotu z CSRS przywieźć materiały nieposiadające debitu komunikacyjnego oraz inne materiały zawierające treści antysocjalistyczne.

W związku z powyższym proszę o dokonanie u tych osób w czasie przekraczania granicy szczegółowej kontroli celnej pod kątem ujawnienia przewożonych materiałów.

O zamierzonym wyjeździe wyżej wymienionych proszę poinformować służbę graniczną CSRS.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 156–158.

³ Grzegorz Małkiewicz (ur. 1956) – wówczas student filozofii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS, od 1981 r. na emigracji w Wielkiej Brytanii, redaktor naczelny „Dziennika Polskiego”.

⁴ Dorota Martini (ur. 1954) – malarka, działaczka opozycji. Współpracowniczka krakowskiego SKS.

1978 listopad 13, Warszawa – Plan działań operacyjnych w sprawie krypt. „Wasale” opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego¹, tajne

1.0. Z posiadanych informacji wynika, że Ludwik Dorn i Urszula Doroszevska planują w dniu 18 XI 1978 r. zorganizować w Warszawie ogólnopolski zjazd SKS-ów. Za przygotowanie odpowiedniego lokalu odpowiedzialny jest Jan Cywiński.

2.0. Celem proponowanych przeciwdziałań jest niedopuszczenie do odbycia „zjazdu” i powołania ogólnopolskiego SKS-u.

3.0. Sposób realizacji przeciwdziałań:

3.1. Zaktywizować pracę operacyjną w prowadzonych sprawach na „Wasali” w celu potwierdzenia informacji i jej pogłębienia oraz ustalenia delegatów z poszczególnych ośrodków.

3.1.1. Szczególną kontrolą operacyjną należy objąć organizatorów „zjazdu” (Doroszevska, Dorn, Cywiński) z wykorzystaniem wszelkich dostępnych środków pracy operacyjnej.

3.1.2. Poprzez posiadane osobowe źródła informacji (również z innych ośrodków) dążyć do zniechęcenia organizatorów lub przełożenia terminu zjazdu na okres późniejszy. Realizacja tego punktu jest możliwa tylko w przypadku uzyskania przez te źródła informacji o „zjeździe” bezpośrednio od jego organizatorów.

3.2. W przypadku ustalenia delegatów na zjazd wydziały III winny nie dopuścić do ich wjazdu, stosując wszelkie możliwe preteksty do zatrzymania na 48 godz. włącznie.

3.2.1. Jeżeli nie ustalimy delegatów, należy wytypować spośród figurantów osoby, które ewentualnie mogą wziąć udział w zjeździe (wobec nich postępować tak jak w pkt 3.2.).

3.3. Dokonać blokady dworców PKP, PKS i LOT w ośrodkach, gdzie istnieją SKS-y, dla zatrzymania figurantów udających się na zjazd.

¹ Bogdan Hutkowski (ur. 1943) – w SB od 1967 r., funkcjonariusz Wydziału III KS MO, 1976–1977 kierownik sekcji Wydziału III KS MO, 1977–1987 w Wydziale III Departamentu III MSW, w 1987 r. w Wydziale XII Departamentu III MSW, zwolniony ze służby.

3.4. W ustalonym miejscu zjazdu należy zorganizować zakryte punkty obserwacyjne Biura „B” celem dokumentowania fotograficznego i filmowego osób udających się na dany adres.

3.4.1. Rozpoznanych figurantów udających się na znany adres należy zatrzymywać przed wejściem.

3.4.2. W przypadku, gdy pomimo blokady dojdzie do zjazdu, zostanie on rozwiązany jako nielegalne zgromadzenie przez pracowników Wydziału Spraw Wewnętrznych.

4.0. Szczegółowy plan przeciwdziałań zmierzających do niedopuszczenia do odbycia zjazdu opracuje Wydz[iał] III KS MO, który odpowiada za jego realizację.

4.1. Podejmowane przez Wydział III KS MO przeciwdziałania będą na bieżąco konsultowane z Wydziałem III Dep[artamentu] III MSW.

5.0. Wydział III Dep[artamentu] III w porozumieniu z Wydz[iałem] IX Dep[artamentu] III MSW zapewni sobie bieżący dopływ informacji dot[yczących] zjazdu z techniki operacyjnej.

6.0. W planie realizacyjnym Wydział III KS MO przewidzi możliwość zorganizowania blokady mieszkań Janusza Majewskiego i Jana Cywińskiego (zasadkę). Mieszkanie J[ana] Cywińskiego przewidziane jest jako punkt kontaktowy delegatów na zjazd.

6.1. Wydział III KS MO zleci prowadzenie obserwacji za U[rszulą] Doroszewską i W[aldemarem] Majem².

6.2. Wydział III KS MO wspólnie z Wydziałem Śledczym KS MO przygotowuje grupy pracowników operacyjnych do realizacji (zatrzymania, prowadzenie rozmów operacyjnych, zabezpieczenie pomieszczeń, środki transportu itp.).

7.0. Wydział III Departamentu III MSW w porozumieniu z Biurem „B” rozważy możliwość prowadzenia obserwacji za: Stefanem Kawalcem, Bogusławą Blajfer, Ludwikiem Dornem, Maciejem Grzywaczewskim i Sergiuszem Kowalskim.

8.0. W związku z propozycją J[ana] Cywińskiego skierowaną do TW ps. „Jolka” o udostępnienie jej mieszkania do odbycia „zjazdu” – spowodować przyjęcie propozycji przez **TW**.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 183–184.

² Waldemar Maj (ur. 1956) – fizyk, działacz opozycyjny. Współpracownik warszawskiego SKS i TKN, 1984–1989 członek redakcji „ABC”.

1978 listopad 16, Warszawa – Plan działań operacyjnych w związku z planowanym krajowym spotkaniem SKS w dniu 18 listopada 1978 r., opracowany przez naczelnika Wydziału III KS MO ppłk. Andrzeja Maja, tajne specjalnego znaczenia

Z informacji operacyjnych od TW ps. „Jolka”, posiadającego dotarcie do aktywu warszawskiego SKS-u, wynika, że figurant prowadzonego rozpracowania – Jan Cywiński – student Uniwersytetu Warszawskiego, wystąpił z inicjatywą zorganizowania w dniu 18 bm. „krajowego zjazdu SKS-ów” w Warszawie. Z wypowiedzi Cywińskiego wynika, że w planowanym spotkaniu mają wziąć udział przedstawiciele pięciu SKS-ów z terenu kraju, delegując na nie po trzech przedstawicieli. Pierwszym miejscem kontaktowym w Warszawie ma być mieszkanie Jana Cywińskiego, skąd przybyli delegaci będą kierowani na właściwy adres. Do chwili obecnej Cywiński miał o terminie „zjazdu” poinformować SKS w Krakowie.

Tajny współpracownik ps. „Jolka” sugeruje, że faktycznymi inicjatorami zwołania „zjazdu” mogą być Ludwik Dorn i Urszula Doroszevska, którzy do chwili ukończenia studiów aktywnie działali w warszawskim SKS-ie. Ponadto aktywną rolę może odgrywać Janusz Majewski – student UW – figurant prowadzonego rozpracowania.

Jak dotychczas informacje od TW ps. „Jolka” nie zostały potwierdzone przez inne źródła informacji z Warszawy i kraju. Stąd też nie można wykluczyć, że inicjatywa Cywińskiego ma charakter fikcyjny, zmierzający do sprawdzenia osobowego źródła informacji. Przemawiać może za tym sugestia figuranta, by „zjazd” odbył się w mieszkaniu tajnego współpracownika oraz „niewygodny termin” – sobota.

Niemniej jednak uzyskanej informacji operacyjnej nie można lekceważyć i stąd koniecznym jest podjęcie następujących działań operacyjnych mających na celu niedopuszczenie do odbycia zapowiedzianego „zjazdu”:

1. Poprzez TW ps. „Jolka” i inne osobowe źródła informacji dążyć do potwierdzenia danych o zamiarze zorganizowania na terenie Warszawy nielegalnego zjazdu przedstawicieli SKS-ów z terenu kraju.

– realizuje: Wydział III i III-2 KS MO, w odniesieniu do jednostek terenowych zadanie przekazał Wydz[iał] III Dep[artamentu] III MSW.

2. W dniach 16–18 bm. zastosować obserwację zewnętrzną za najbardziej aktywnymi członkami warszawskiego SKS-u:

– Januszem Majewskim – figurant Wydziału III KS MO,

– Janem Cywińskim – figurant Wydziału III KSMO.

– realizuje Wydział „B” KS MO – zadania dla Wydziału „B” przekazuje Wydział III KS MO.

3. W dniach 17–18 bm. zastosować obserwację zewnętrzną za figurantami prowadzonych rozpracowań, którzy w poprzednim okresie wykazali zainteresowanie oraz podejmowali działania zmierzające do zorganizowania krajowego – nielegalnego spotkania przedstawicieli SKS-ów: Ludwikiem Dornem – figurant[em] Wydziału III-2 KS MO, Stefanem Kawalcem – figurant[em] Wydziału III-2 KS MO, Waldemarem Majem – figurant[em] Wydziału III KS MO.

Z Wydziałem III Departamentu III uzgodniono, że wymieniona jednostka przekazuje odpowiednie zadania dla Biura „B” MSW.

4. W dniu 18 bm. zastosować obserwację zewnętrzną za: Urszulą Doroszewską – figurant[ka] Wydziału III-2 KS MO.

– realizuje Wydział „B” KS MO – zadania przekazuje Wydział III-2.

5. Podjąć działania w kierunku ustalenia aktualnego miejsca pobytu Rolanda Kruka¹ – figuranta Wydziału III KS MO – celem niedopuszczenia go do ewentualnego udziału w nielegalnym spotkaniu SKS-ów

– realizuje Wydział III KS MO.

6. W dniu 18 bm. dokonać przeglądu mieszkań oraz przetrzymać w miejscu zamieszkania:

– Jana Cywińskiego – figurant[a] Wydziału III KS MO,

– Janusza Majewskiego – figurant[a] Wydziału III KS MO,

^a– Bogusławę Blajfer – figurant[kę] Wydziału III-2 KS MO

– realizuje Wydział III i Wydział III-2 KS MO przy współudziale Wydziału Śledczego KS MO – każdy w odniesieniu do figurantów prowadzonych spraw.

7. Zabezpieczyć odpowiednią ilość miejsc w aresztach KD MO Praga Północ, KD MO Warszawa Wola i KD MO Warszawa Ochota dla osób

^a *Odrębne zaznaczenie.*

¹ Roland Kruk (ur. 1955) – wówczas student geografii UW, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współpracownik warszawskiego SKS, relegowany z uczelni, powołany do służby wojskowej – odmówił złożenia przysięgi, w 1985 r. współzałożyciel Ruchu „Wolność i Pokój”, członek redakcji „A capella”.

zatrzymanych w miejscach zamieszkania figurantów (Cywiński, Majewski, Blajfer)

- realizuje Wydział Śledczy KS MO.

8. Wyznaczyć po dwóch pracowników operacyjnych do KD MO, w których będą przygotowane miejsca w aresztach, w celu przeprowadzenia rozmów z osobami zatrzymanymi.

- realizuje Wydział III KS MO.

9. W odniesieniu do figurantów, w stosunku do których planuje się dokonać ich przetrzymania w miejscu zamieszkania, należy przyjąć następującą taktykę działania:

- wejście do mieszkania o godzinie 7.00 w dniu 18 bm.,

- grupa realizacyjna składać się winna z 4 funkcjonariuszy, w tym 3 pracowników operacyjnych, 1 inspektor śledczy,

- w każdej grupie winien uczestniczyć pracownik operacyjny (kobieta),

- przy wchodzeniu do mieszkania zabezpieczyć udział funkcjonariusza mundurowego MO,

- po wejściu do mieszkania dokonać wylegitymowania wszystkich obecnych. W przypadku zastania w lokalu osób zamieszkałych poza Warszawą należy je zatrzymać i po osobistym przeszukaniu przewieźć do odpowiedniej KD MO celem osadzenia w areszcie,

- w żadnym przypadku nie należy zezwalać domownikom i figurantom na korzystanie z telefonu oraz wychodzenie z mieszkania w czasie obecności grupy realizacyjnej,

- osoby przebywające do mieszkania należy zatrzymać, wylegitymować, dokonać osobistego przeszukania i w przypadku osób zamieszkałych poza Warszawą należy je przewieźć do odpowiedniej KD MO, o pozostałych osobach należy informować Wydział III KS MO (tel. tel. 26-55-82, 45-62-20), który podejmie właściwą decyzję,

- w czasie pobytu w mieszkaniu figuranta zabrania się korzystania z wszelkich poczęstunków, wdawania się w rozmowy z zatrzymanymi i domownikami,

- kierownikiem grupy realizacyjnej jest inspektor Wydziału Śledczego, który utrzymuje kontakt telefoniczny z Wydziałem III KS MO.

10. Odprawa dla pracowników wyznaczonych do działań w dniu 18 bm. odbędzie się w dniu 17 bm. o godz. 14.00 w pokoju 150 w budynku KS MO.

Uwaga: w dniu 15 bm. uzgodniono z naczelnikiem Wydziału III Departamentu III MSW, że zadania dla jednostek terenowych zostaną przekazane przez ww. jednostkę.

Odpowiedzialnym za realizację działań na terenie Warszawy jest naczelnik Wydziału III KS MO ppłk Andrzej Maj.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 185–186.

1978 listopad 16, Wrocław – Plan przedsięwzięć operacyjnych w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „Orędownicy”, opracowany przez kierownika Sekcji III Wydziału III kpt. Zbigniewa Brożka¹ oraz starszego inspektora tej sekcji ppor. Jarosława Ginejko, tajne specjalnego znaczenia

Od momentu powstania SKS we Wrocławiu, tzn. od dnia 14 XII 1977 r., aktywną działalność antysocjalistyczną podjęli oficjalni rzecznicy tej organizacji, a mianowicie Marek Adamkiewicz, Jerzy Filak, Jarosław Klimek, Marek Rospond, Stanisław Siekanowicz, Juliusz Szymczak i Marek Zybura².

W ramach już działającej komórki do negatywnej działalności włączyli się:

- Wiesław Kęcik, figurant sprawy krypt[onim] „Leksykon”,
- Aleksander Gleichgewicht, figurant sprawy krypt[onim] „Pomocnik”,
- Lutosław Stachowski³, figurant sprawy krypt[onim] „Anarchista”,
- Leszek Budrewicz, figurant sprawy krypt[onim] „Orędownicy”,
- Jerzy Ochman⁴, figurant sprawy krypt[onim] „Orędownicy”,
- Wojciech Gruszczyński⁵, figurant sprawy krypt[onim] „Orędownicy”,
- Krzysztof Kobielec⁶, figurant sprawy krypt[onim] „Orędownicy”,
- Marek Burak, figurant sprawy krypt[onim] „Czytelnik”,
- Jolanta Bujwid, przechodząca w sprawach krypt[onim] „Próba”, „Orędownicy”, „Pomocnik”,

¹ Zbigniew Brożek (ur. 1933) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1960 r., od 1972 r. kierownik Sekcji IV i III Wydziału III KW MO we Wrocławiu, 1983–1987 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO/WUSW we Wrocławiu, 1987–1989 naczelnik Wydziału V-1 WUSW we Wrocławiu, w 1990 r. zwolniony ze służby.

² Marek Zybura (ur. 1957) – germanista, działacz opozycyjny. Współzałożyciel wrocławskiego SKS, 1977–1979 członek redakcji „Indeksu”.

³ Lutosław Stachowski (ur. 1956) – wówczas student historii UW. Współpracownik wrocławskiego SKS.

⁴ Jerzy Ochman (ur. 1957) – wówczas student matematyki UW, działacz opozycyjny. Współzałożyciel wrocławskiego SKS, w 1979 r. usunięty ze studiów.

⁵ Wojciech Gruszczyński (ur. 1955) – wówczas student filologii polskiej UW. Współpracownik wrocławskiego SKS.

⁶ Krzysztof Kobielec (ur. 1954) – wówczas student polonistyki UW, działacz kulturalny. Współpracownik wrocławskiego SKS.

– Anna Bujwid⁷, przechodząca w sprawach krypt[onim] „Próba”, „Orędownicy”, „Pomocnik”.

W miarę rozwoju działalności SKS-u na naszym terenie ujawniono dalsze osoby aktywnie uczestniczące w działalności SKS:

– Waldemar Fydrych⁸, student III roku historii U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Janusz Kokosza⁹, student I roku archeologii U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Wiesław Cupała¹⁰, student II roku matematyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Ryszard Bibersztajn¹¹, student II roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Urszula Żarek¹², studentka III roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Jarosław Broda, student III roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Alicja Badowska¹³, studentka III roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Jacek Malec¹⁴, student II roku historii sztuki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Aleksander Koza¹⁵, student III roku historii U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

⁷ Anna Bujwid (ur. 1956) – współpracowniczka wrocławskiego SKS, KSS „KOR” i TKN.

⁸ Waldemar Fydrych (ur. 1953) – historyk, działacz opozycyjny. 1977–1980 współpracownik wrocławskiego SKS, w 1980 r. współtwórca Ruchu Nowej Kultury, w 1981 r. współautor jedno-dniówki „AA”, w latach 1981–1982 wydawał pismo „Pomarańczowa Alternatywa”, 1985–1989 lider ruchu Pomarańczowa Alternatywa, od 1987 r. organizator ulicznych happeningów.

⁹ Janusz Kokosza (ur. 1955) – wówczas student archeologii UW. Działacz wrocławskiego SKS, w roku akad. 1978/1979 pełnił funkcję bibliotekarza SKS.

¹⁰ Wiesław Cupała (ur. 1956) – matematyk, działacz opozycyjny. Współpracownik wrocławskiego SKS, Ruchu Nowej Kultury, w stanie wojennym internowany, współpracownik Radia Solidarność Walcząca, współtwórca Pomarańczowej Alternatywy.

¹¹ Ryszard Bibersztajn (ur. 1957) – wówczas student filologii polskiej UW, poeta. Współpracownik wrocławskiego SKS.

¹² Urszula Żarek – wówczas studentka filologii polskiej UW.

¹³ Alicja Badowska (ur. 1955) – wówczas studentka filologii polskiej UW. Współpracowniczka wrocławskiego SKS.

¹⁴ Jacek Malec (ur. 1957) – wówczas student historii sztuki UW, działacz opozycyjny. Współzałożyciel wrocławskiego SKS, w stanie wojennym internowany.

¹⁵ Aleksander Koza (ur. 1955) – wówczas student historii UW, duchowny katolicki, domi-nikanin.

- Wiktor Grotowicz, student I roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Roman Kołakowski, student I roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Krzysztof Grzelczyk, student II roku Instytutu Nauk Politycznych U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Stanisław Huskowski¹⁶, absolwent fizyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], pracownik naukowy Politechniki Wrocławskiej,
- Jacek Kizny¹⁷, student Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej, figurant sprawy krypt. „Pióro”,
- Renata Otołińska, studentka I roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Jan Sobczyk¹⁸, student I roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Marian Wilk, student III roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Marcin^a Cieński, student I roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Piotr Mańko, student I roku polonistyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego].

Wszystkie te osoby zostały objęte rozpracowaniem operacyjnym w ramach sprawy kryptonim „**Orędownicy**”.

W wyniku realizowanego przez nas przeciwdziałania od marca 1978 r. z aktywnej działalności w ramach SKS-u wycofali się dwaj rzecznicy, a mianowicie Juliusz Szymczak i Marek Zybur. Znacznie zmalała aktywność trzeciego rzecznika SKS-u, Jarosława Klimka. W ich miejsce oficjalnymi rzecznikami wrocławskiego SKS-u zostali: Jerzy Ochman, Leszek Budrewicz i Krzysztof Grzelczyk.

^a *W tekście Mariusz.*

¹⁶ Stanisław Huskowski (ur. 1953) – fizyk, działacz opozycyjny. W latach 1980–1981 działacz NSZZ „Solidarność”, rzecznik prasowy Zarządu Regionu Dolny Śląsk, w stanie wojennym ukrywał się, w 1982 r. aresztowany, następnie internowany. W latach 2001–2002 prezydent Wrocławia, 2004–2005 senator, od 2005 r. poseł na Sejm.

¹⁷ Jacek Kizny (ur. 1956) – wówczas student architektury PWr. Współpracownik wrocławskiego SKS.

¹⁸ Jan Sobczyk (ur. 1955) – fizyk, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, współtwórca „Akademickiego Pisma Informacyjnego”, następnie działacz NZS, w stanie wojennym internowany.

Dotychczasowe formy działalności wrocławskiego SKS-u to:

- zbieranie podpisów pod listem do Sejmu PRL w sprawie zwolnionych z pracy na Uniwersytecie i Politechnice Wrocławskiej E[ugeniusza] Porady¹⁹, M[irosławy] Chamiec i W[itolda] Bartoszewicza;

- kolportaż w środowisku studenckim oświadczeń i biuletynów informacyjnych SKS, komunikatów, biuletynów informacyjnych i oświadczeń KSS „KOR”, czasopism, wydawnictw i innych materiałów antysocjalistycznych wydawanych w kraju i za granicą;

- nawiązywanie i podtrzymywanie współpracy z TKN w zakresie organizacji wykładów;

- organizowanie akcji propagandowych typu „stolik”;

- próby wejścia z działalnością SKS-u na inne uczelnie wrocławskie, a głównie Politechnikę Wrocławską, Akademię Medyczną i Akademię Ekonomiczną, między innymi poprzez próby zorganizowania tam akcji typu „stolik”;

- próby kolportażu materiałów antysocjalistycznych przed wrocławskimi zakładami pracy;

- inspirowanie powoływania „samorządów studenckich” na poszczególnych kierunkach uniwersytetu;

- próby kolportażu materiałów antysocjalistycznych wśród studentów I roku Uniwersytetu Wrocławskiego w ostatnich dniach września br. i w czasie uroczystości immatrykulacji;

- próby kolportażu materiałów antysocjalistycznych w czasie festiwalu Teatru i Sztuki Otwartej oraz Kongresu Intelktualistów;

- utrzymywanie stałych kontaktów z SKS-ami w innych ośrodkach akademickich;

- organizowanie spotkań z osobami znanymi z postaw antysocjalistycznych, jak St[anisław] Barańczak, A[dam] Zagajewski, J[an] Kelus²⁰ itd.;

- powielanie i kolportaż materiałów antysocjalistycznych.

¹⁹ Eugeniusz Porada (ur. 1946) – matematyk, działacz opozycyjny. W 1969 r. zwolniony z pracy na UW r z przyczyn politycznych, sygnatariusz listu protestacyjnego w sprawie aresztowania członków i współpracowników KOR.

²⁰ Jan Krzysztof Kelus (ur. 1942) – socjolog, poeta, pieśniarz, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68, w 1969 r. wraz z grupą „taterników” uczestniczył w przemycie do Polski wydawnictw paryskiej „Kultury”, aresztowany, współpracownik KOR i KSS „KOR”, w stanie wojennym internowany, 1982–1989 współtwórca Oficyny Fonograficznej CDN.

Stosowane dotychczas przeciwdziałania i ich skuteczność

Zgodnie z planami przedsięwzięć operacyjnych w sprawie „**Ore-downicy**” z dnia 18 XII 1977 r. i 9 II 1978 r. oraz na bazie uzyskiwanych wyprzedzających informacji o działalności SKS-u i poszczególnych jego członków w trakcie dotychczasowego prowadzenia sprawy stosowano różnorodne formy przeciwdziałania, które w efekcie przyniosły znaczne korzyści operacyjne.

1. Z chwilą powstania SKS-u zainspirowano szereg rozmów przeprowadzonych z rodzicami rzeczników SKS-u przez władze administracyjne i polityczne w miejscach i zamieszkania, i pracy. Zainspirowano również rozmowy z figurantami przez władze administracyjne uczelni lub zakłady pracy oraz przez osoby cieszące się u figuranta pewnym autorytetem.

Celem tych rozmów było wpłynięcie na neutralizację postaw figurantów.

Rozmowy te przyniosły efekt w postaci całkowitego wycofania się z działalności dwóch rzeczników SKS-u, M[arka] Zybury i J[uliusza] Szymczaka, oraz wyraźnego osłabienia aktywności trzeciego rzecznika: J[aroslawa] Klimka. Nie dały natomiast spodziewanych efektów w odniesieniu do J[erzego] Filaka, M[arka] Rosponda, M[arka] Adamkiewicza, St[anisława] Siekanowicza, W[iesława] Kęcika, A[leksandra] Gleichgewichta, J[erzego] Ochmana i J[aroslawa] Brody.

W maju 1978 r. rozmowa przeprowadzona przez władze uczelni z Krzysztofem Kobielcem przyniosła efekt w postaci natychmiastowego wycofania się wymienionego z działalności w ramach SKS-u.

2. Zainspirowano władze uczelni do odpowiedniego zawyżenia w stosunku do członków SKS-u wymogów na odcinku egzekwowania wiadomości przy zaliczeniach i egzaminach oraz przestrzegania dyscypliny formalnej. Działania te przyniosły efekt w postaci skreślenia z listy studentów Uniwersytetu Wrocławskiego i wyłączenia z działalności SKS-u na naszym terenie M[arka] Rosponda i M[arka] Adamkiewicza oraz z listy studentów Politechniki Wrocławskiej Jacka Kiznego. Działania te spowodowały ponadto kłopoty z zaliczeniami i egzaminami u wszystkich członków SKS-u, co okresowo absorbowало ich uwagę i osłabiło aktywność w działalności antysocjalistycznej. Sesji letniej w b[ieżącym] roku nie zaliczyli dotychczas również L[eszek] Budrewicz, K[rzysztof] Grzelczyk oraz J[erzy] Ochman i w najbliższym czasie rozstrzygnięta zostanie ostatecznie ich sytuacja na uczelni. Dodatkowym efektem wynikającym z tych działań

jest oddziaływanie profilaktyczne na środowisko studenckie oraz wyraźny spadek aktywności W[iesława] Cupały, A[leksandra] Kozy, J[erzego] Ochmana i R[omana] Kołakowskiego.

3. Na bazie wyprzedzającej informacji o zamiarze wyjazdu na ogólnopolskie zebranie SKS, które miało się odbyć w dniu 18 II br. w Krakowie, zrealizowano kombinację operacyjną, w wyniku której we współdziałaniu z władzami uczelni, zakładu pracy i Wydziałem III KW MO w Szczecinie i WSW we Wrocławiu udaremniono wyjazd na to spotkanie J[erzemu] Filakowi, M[arkowi] Adamkiewiczowi, J[arosławowi] Klimkowi, J[erzemu] Ochmanowi i S[tanisławowi] Siekanowiczowi.

4. W oparciu o wyprzedzające informacje, we współdziałaniu z władzami administracyjnymi i aktywnym młodzieżowym uczelni wrocławskich oraz pionem MO, znacznie ograniczono zasięg bądź też udaremniono całkowicie przeprowadzenie trzech akcji typu „stolik”. W wyniku tych działań udaremniono zamiar szerszego wejścia z działalnością SKS-u na Politechnikę Wrocławską, Akademię Medyczną i Akademię Ekonomiczną oraz przejęto znaczną ilość materiałów antysocjalistycznych.

Nieudane próby przeprowadzenia akcji typu „stolik” spowodowały ponadto zaniechanie przez tutejszy SKS tej formy działalności od dnia 5 V br.

5. W oparciu o wyprzedzające informacje operacyjne udaremniono przeprowadzenie czterech z sześciu planowanych dotychczas wykładów TKN.

W dwóch wypadkach zamiary te udaremniono poprzez zatrzymanie wykładowcy dr. J[ana] Walca z Warszawy udającego się na miejsce planowanych wykładów.

W dwóch wypadkach zamiary te udaremniono poprzez zainspirowanie za pośrednictwem tut[ejszego] Wydziału IV odmów udostępnienia do tego celu pomieszczeń Duszpasterstwa Akademickiego.

6. W oparciu o wyprzedzającą informację źródłową udaremniono zamiar odbycia w dniu 5 III br. w mieszkaniu A[leksandra] Gleichgewichta we Wrocławiu zebrania osób zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną. W zebraniu tym poza członkami wrocławskiego SKS-u mieli również uczestniczyć przedstawiciele z Krakowa, Warszawy i Poznania. Przy współdziałaniu Wydziału Spraw Wewnętrznych tut[ejszego] Urzędu Wojewódzkiego zebranie rozwiązano i zatrzymano 27 jego uczestników. Osiemnastu spośród 27 uczestników zebrania ukaranych zostało przez

kolegium ds. wykroczeń karami grzywny na łączną kwotę 46 200 złotych. Uczestnicząca w zebraniu B[ogusława] Blajfer ukarana została karą 7 dni aresztu.

7. Na bazie wyprzedzających informacji operacyjnych we współdziałaniu z Wydziałami III KW MO w Gdańsku, Szczecinie, Poznaniu i Krakowie oraz Wydziałem III KS MO w Warszawie udaremniono zamiar zorganizowania w kwietniu br. ogólnopolskiego spotkania przedstawicieli SKS w rejonie Gór Sowich.

8. Na bazie informacji o powołaniu z inspiracji SKS-u samorządu studenckiego na I roku filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego w kwietniu br. zainspirowano przeciwdziałanie ze strony władz administracyjnych i politycznych uczelni, w wyniku którego nie doszło do zalegalizowania powstałego samorządu oraz nie dopuszczono do zrealizowania prób powołania samorządów na archeologii i historii.

Ponadto rozmowy przeprowadzone przez władze uczelni z członkami powstałego samorządu doprowadziły do zmniejszenia ich aktywności, w wyniku czego samorząd ten faktycznie nie prowadził dotychczas żadnej oficjalnej działalności.

9. W oparciu o wyprzedzającą informację o zamiarze kolportowania przez członków SKS-u materiałów antysocjalistycznych w okresie poprzedzającym święto 1 Maja, we współdziałaniu z pionem MO, w dniach 28–30 IV br. zastosowano działania odstrasżające, połączone z doraźnym legitymowaniem najbardziej aktywnych członków SKS-u, w wyniku czego udaremniono ten zamiar i zakwestionowano przygotowane do kolportażu materiały antysocjalistyczne.

10. W oparciu o wyprzedzające informacje, we współdziałaniu z pionem MO i władzami administracyjnymi zakładów pracy, udaremniono zamiar kolportażu przez członków SKS-u materiałów antysocjalistycznych przed wrocławskimi zakładami pracy: „Dolmel”, „Pafawag” i Z[akładami] N[aprawczymi] T[aboru] K[olejowego] w maju br. W czasie tych działań przejęto znaczną ilość materiałów antysocjalistycznych przeznaczonych do kolportażu.

11. We współdziałaniu z tutejszym Wydziałem IV zainspirowano wrocławskich duszpasterzy akademickich do odmowy udostępnienia dla członków SKS-u pomieszczeń kościelnych w celu zorganizowania tam głośdówki protestacyjnej przeciwko skreśleniu z listy studentów Uniwersytetu M[arka] Rosponda i M[arka] Adamkiewicza.

Równolegle poprzez TW ps. „Sylwia” i „124” podważono w gronie aktywu tut[ejszego] SKS-u celowość zorganizowania głódówki. Działania te w efekcie doprowadziły do rezygnacji z realizacji tego zamiaru przez członków SKS-u.

12. We współdziałaniu z tut[ejszym] Wydziałem „W” i pionem MO w znacznym stopniu ograniczono zasięg akcji kolportażu materiałów antysocjalistycznych prowadzonej w lipcu br. przez członków SKS-u w formie doręczania osobistego bądź wysyłania pocztą tych materiałów na adresy domowe wytypowanych osób. W czasie tych działań przejęto znaczną ilość kolportowanych materiałów.

13. We współdziałaniu z WSW spowodowano skierowanie na przeszkolenie wojskowe w ramach SOR dwóch aktywnych członków SKS-u – A[leksandra] Gleichgewichta i J[erzego] Filaka, dzięki czemu uzyskano efekt w postaci okresowego wyłączenia ich z działalności antysocjalistycznej.

14. W oparciu o wyprzedzające informacje źródłowe całkowicie udaremniono zamiar kolportażu przez członków SKS-u materiałów antysocjalistycznych w dniu 28 IX br. wśród studentów I roku Uniwersytetu Wrocławskiego. W wyniku naszych działań przejęto znaczną ilość materiałów antysocjalistycznych przeznaczonych do kolportażu.

15. W oparciu o wyprzedzające informacje źródłowe o zamiarze kolportażu materiałów antysocjalistycznych w czasie uroczystości immatrykulacji studentów I roku Uniwersytetu Wrocławskiego zainspirowano władze administracyjne i aktyw młodzieżowy uczelni do podjęcia przeciwdziałania, w wyniku którego zamiar ten udaremniono.

16. Na bazie wyprzedzających informacji źródłowych o zamiarze kolportażu przez członków SKS-u materiałów antysocjalistycznych w czasie trwania Międzynarodowego Festiwalu Teatru i Sztuki Otwartej w Oleśnicy i Wrocławiu podjęto szeroko zakrojone przeciwdziałania realizowane we współdziałaniu z władzami administracyjnymi i organizatorami festiwalu.

Równolegle we współdziałaniu z pionem MO zastosowano wzmoczoną kontrolę oraz działanie odstrasające w stosunku do aktywnych członków SKS-u. W wyniku tych działań całkowicie udaremniono ten zamiar i zapewniono niczym niezakłócony przebieg festiwalu.

17. W oparciu o wyprzedzające informacje źródłowe o zamiarze kolportażu przez członków SKS-u oświadczeń o treści antysocjalistycznej wśród uczestników odbywającego się we Wrocławiu Kongresu Intelktualistów

i posiedzenia Prezydium Światowej Rady Obrońców Pokoju²¹ podjęto szeroko zakrojone przeciwdziałania we współdziałaniu z władzami administracyjnymi i politycznymi oraz organizatorami imprezy. Ponadto, podobnie jak w przypadku festiwalu, we współdziałaniu z pionem MO zastosowano wzmoczoną kontrolę miejsc zamieszkania uczestników, miejsc odbywania się obrad, wzmoczoną kontrolę oraz działania odstrasające w stosunku do aktywnych członków SKS-u. Całokształt tych przeciwdziałań przyniósł efekt w postaci całkowitego udaremnienia realizacji tego zamiaru.

18. Na podstawie wyprzedzających informacji o zamiarze przeprowadzenia przez członków SKS-u akcji kolportażu wśród pracowników naukowych Uniwersytetu [Wrocławskiego] oświadczeń w sprawie skreślonych z listy studentów U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] M[arka] Rosponda i M[arka] Adamkiewicza zastosowano przeciwdziałania w formie kombinacji operacyjnej realizowanej przy wykorzystaniu TW ps. „Sylwia” we współdziałaniu z pionem MO i tutejszym Wydziałem „W”.

W wyniku tych działań prawie całkowicie udaremniono realizację kolportażu i przejęto około 700 egzemplarzy kolportowanych oświadczeń.

19. W dniu 12 X 1978 r. w oparciu o wyprzedzającą informację źródłową udaremniono zamiar odbycia spotkania przedstawicieli wrocławskiego SKS-u i TKN-u, organizowanego z inspiracji i przy udziale J[acka] Kuronia. W wyniku tych działań uniemożliwiono przedstawicielom tych grup antysocjalistycznych wyjaśnienie zaistniałych pomiędzy nimi nieporozumień i odwleczono termin ewentualnego ustalenia przez nich zasad dalszej ścisłej współpracy.

20. Przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji powodujących dotarcie do aktywnych członków SKS-u TW TW ps. „Sylwia”, „Kot”, „124”, „Trzeciak” i „Kula” realizowane były długofalowe działania zmierzające do dezintegrowania grona działaczy SKS-u poprzez pogłębienie wzajemnych niechęci i podejrzeń i braku wzajemnego zaufania. Działania te, realizowane w połączeniu z oficjalnymi działaniami naszej strony, [takimi] jak zatrzymania, przeszukania itp., przyniosły określone efekty w postaci rozdźwięków pomiędzy działaczami antysocjalistycznymi Budrewiczem, Burakiem, Fydrychem, Grzelczykiem i Starzyńskim.

21. W oparciu o informacje operacyjne w uzasadnionych przypadkach przeprowadzono 13 doraźnych przeszukań osobistych i w miejscach

²¹ Światowa Rada Obrońców Pokoju – powstała w 1950 r. prosowiecki organ kierowniczy ruchu pacyfistycznego, po rozpadzie ZSRR jego działalność zanikła.

zamieszkania figurantów, w wyniku których zakwestionowano około 3 tys. egzemplarzy różnych materiałów o treściach antysocjalistycznych.

22. Wykorzystując fakty naruszenia przepisów porządkowych, w pięciu przypadkach w stosunku do figurantów zainspirowano ukaranie ich przez kolegą ds. wykroczeń za wybryki chuligańskie i wykroczenia.

Wykaz najaktywniejszych aktualnie członków wrocławskiego SKS-u

Bardzo aktywni

– Leszek Budrewicz, rzecznik i faktyczny przywódca wrocławskiego SKS-u, student III roku filologii polskiej,

– Marek Burak, student III roku filozofii U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Stanisław Siekanowicz, absolwent filologii klasycznej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], aktualnie przed obroną pracy dyplomowej,

– Mariusz Wilk, student IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Wiktor Grotowicz, członek SKS-u i samorządu II roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], student II roku tego kierunku,

– Waldemar Fydrych, student IV roku U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Wojciech Gruszczyński, student IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Krzysztof Grzelczyk, rzecznik SKS, student III roku Instytutu Nauk Politycznych U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Jan Sobczyk, absolwent fizyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], aktualnie przed obroną pracy dyplomowej.

Aktywni

– Jarosław Broda, student IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Janusz Kokosza, student II roku archeologii U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

– Renata Otolińska, członek SKS i samorządu studentów II roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], studentka II roku tego kierunku,

– Ryszard Bibersztajn, student III roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],

- Jacek Malec, student III roku historii sztuki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Urszula Żarek, studentka IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Alicja Badowska, studentka IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Stanisław Huskowski, pracownik naukowy Politechniki Wrocławskiej,
- Jerzy Ochman, rzecznik SKS, student II roku matematyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego].

Mało aktywni

- Roman Kołakowski, członek samorządu studentów II roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], student II roku tego kierunku,
- Jarosław Klimek, rzecznik SKS, student III roku matematyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Wiesław Cupała, student IV roku matematyki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Jarek Kizny, skreślony z listy studentów III roku architektury Politechniki Wrocławskiej,
- Marta Leszczyńska²², studentka II roku historii sztuki U[niwersytetu] Wr[ocławskiego],
- Marcin Cieński, członek samorządu studentów II roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], student II roku tego kierunku,
- Piotr Mańko, członek samorządu studenckiego II roku filologii polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego], student II roku tego kierunku.

Prognozy działań SKS-u we Wrocławiu

1. Stałe dążenie do rozwoju ruchu poprzez rozpowszechnianie w środowisku studenckim informacji o działalności SKS i innych grup antysocjalistycznych w celu przyciągania nowych członków i zwolenników. Dążenie do wejścia z działalnością SKS-u na inne uczelnie wrocławskie, w tym głównie na Politechnikę Wrocławską, Akademię Medyczną i Akademię Ekonomiczną.

²² Marta Leszczyńska (ur. 1954) – wówczas studentka historii sztuki UWrocław. Współpracowniczka wrocławskiego SKS.

2. Rozwijanie własnej bazy poligraficznej poprzez uruchomienie^b kolejnych punktów produkcji metodą sitodruku i innymi metodami oraz pozyskiwanie i przeszkalanie w tym zakresie nowych osób mogących prowadzić tę działalność.

3. Rozwijanie współpracy z TKN i organizowanie wykładów tzw. latającego uniwersytetu jako jednej z form masowego oddziaływania na środowiska studenckie i pozyskiwania nowych członków i sympatyków SKS-u.

4. Systematyczne utrzymywanie i dążenie do dalszego zacieśnienia współpracy z innymi grupami antysocjalistycznymi na terenie Wrocławia i kraju, [takimi] jak KSS „KOR”, ROPCiO, WZZ, komitety chłopskie itp.

5. Utrzymywanie systematycznych kontaktów z przedstawicielami SKS-ów z innych ośrodków akademickich w kraju w celu dokonywania wymiany działalności, uzgadniania wspólnych metod i form działalności oraz dążenia do utworzenia jednolitej organizacji w skali ogólnokrajowej.

6. Inspirowanie powoływania samorządów studenckich na poszczególnych latach i kierunkach uczelni wrocławskich jako zalegalizowanych form działalności SKS-u stanowiących przeciwwagę dla działalności ideo-wychowawczej SZSP i uczelni.

7. Inspirowanie powoływania różnego rodzaju klubów dyskusyjnych na poszczególnych uczelniach, latach i kierunkach studiów jako jednej z form masowego oddziaływania na środowiska studenckie i kształtowanie korzystnych z punktu widzenia grup antysocjalistycznych poglądów i postaw w tym środowisku.

8. Organizowanie różnego rodzaju akcji w obronie osób rzekomo represjonowanych we Wrocławiu i w kraju za swoje przekonania polityczne.

9. Organizowanie spotkań z osobami znanymi ze swoich negatywnych postaw politycznych.

10. Dążenie do nawiązania bliższej współpracy z klerem i duszpasterstwem akademickim, w celu zapewnienia większej niż dotychczas pomocy organizacji kerykalnych w realizacji działań antysocjalistycznych.

11. Dążenie do rozpropagowania działalności grup antysocjalistycznych w środowiskach robotniczych, głównie dużych zakładów pracy, w celu uzyskania ich aprobaty i poparcia dla tej działalności.

12. Organizowanie różnego rodzaju akcji propagandowych w miejscach publicznych w celu popularyzacji działalności antysocjalistycznej w szerokich kręgach naszego społeczeństwa.

^b *W tekście unieruchomienie.*

13. Systematyczne prowadzenie kolportażu różnego rodzaju wydawnictw, czasopism i innych materiałów o treściach antysocjalistycznych wydawanych w kraju i za granicą.

Kierunki przeciwdziałania na odcinku zwalczania działalności SKS-u

1. Dalsze systematyczne rozpoznawanie osób zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną, ich sytuacji rodzinnej, materialnej, kontaktów oraz stopnia zaangażowania i form prowadzenia działalności w celu wypracowania metod działania zmierzających do dezintegrowania środowiska członków SKS-u oraz neutralizowania poszczególnych jego członków.

2. Wyprzedzające ustalenie planów i zamierzeń SKS-u w celu wypracowywania skutecznych metod przeciwdziałania jego działalności.

3. Systematyczne rozpoznawanie kontaktów członków SKS-u z innymi grupami antysocjalistycznymi, a szczególnie z TKN, w celu udaremnienia bądź maksymalnego utrudniania zacieśnienia współpracy pomiędzy tymi grupami oraz przeciwdziałanie realizacji ich wspólnych zamierzeń.

4. Udaremnianie zamiarów organizowania wszelkiego rodzaju spotkań organizacyjnych oraz wykładów tzw. latającego uniwersytetu.

5. Ustalanie i uniemożliwianie realizacji zamiarów rozbudowywania bazy poligraficznej oraz wykładów tzw. latającego uniwersytetu.

6. Wyprzedzające informowanie władz politycznych i administracyjnych o inicjatywach i zamiarach SKS-u w celu inspirowania przeciwdziałania ze strony tych czynników.

7. Umacnianie pozycji i pogłębienie możliwości operacyjnych osobowych źródeł informacji tkwiących w środowisku aktywnych członków SKS-u oraz systematyczne wprowadzanie do tego grona osób nowych jednostek TW rekrutujących się głównie z pierwszych lat studiów.

8. Przeciwdziałanie tworzeniu z inspiracji SKS-u samorządów studenckich, klubów dyskusyjnych i neutralizacja osób angażujących się w tego typu działalność.

9. Wypracowanie sytuacji sprzyjających realizowaniu kombinacji operacyjnych zmierzających do realizacji zadań wynikających z przyjętych kierunków przeciwdziałania działalności SKS-u.

Możliwości operacyjne

Aktualnie dysponujemy 15 jednostkami TW tkwiącymi w ścisłym gronie lub posiadającymi bezpośrednie dotarcie do członków wrocław-

skiego SKS-u. Są to TW ps. „Sylwia”, „124”, „Trzeciak”, „Kot”, „Kula”, „Sokołowski”, „Spinoza”, „Miriam”, „Unlis”, „Skorpion”²³, „Anka”, „Kasia”, „Marek”²⁴, „Krystyna”²⁵ i „Neutrino”²⁶.

Spśród tych jednostek sześciu TW, tzn. „Sylwia”, „124”, „Trzeciak”, „Kot”, „Kula”, „Neutrino”, posiada dotarcie do grona ścisłego aktywu SKS-u, a tym samym mają możliwości operacyjne do realizacji głębokiego rozpoznania działalności tej organizacji już w sferze zamiarów odnośnie [do] przyszłej działalności. Ponadto źródła te stwarzają możliwość realizacji określonych kombinacji operacyjnych.

Dalsze nasze osobowe źródła informacji, a mianowicie TW ps. „Marian” i kandydaci na TW ps. „Filip” oraz „Ekonomista”, posiadają pośrednie dotarcie do części członków tutejszego SKS-u i możliwość informowania o pewnych poczynaniach tych osób, ich sytuacji na uczelni, sytuacji materialnej itp.

Ponadto w ramach realizowanego rozpoznania działalności SKS-u możliwość sygnalizowania o pewnych przejawach tej działalności ma około 60 jednostek TW pozostających na kontakcie pracowników tutejszego wydziału, a tkwiących w środowiskach akademickich Wrocławia.

Dopływ informacji operacyjnych na temat działalności SKS-u oraz postępowanie poszczególnych jego członków zapewnia nam ponadto technika operacyjna, a mianowicie: „PP” zastosowane na 2 obiektach oraz szeroko stosowane „PT”²⁷, „W” i wykorzystanie Wydziału „B”.

Planowane przedsięwzięcia

I. W zakresie działań neutralizujących i dezintegracyjnych w stosunku do aktywnych członków tutejszego SKS-u.

1. W odniesieniu do L[eszka] Budrewicza:

– zainspirować przeprowadzenie rozmów z matką wymienionego przez kierownictwo zakładu pracy, w którym jest zatrudniona.

²³ Stanisław Jednak (ur. 1960) – wówczas student administracji UW, tajny współpracownik SB ps. „Skorpion”.

²⁴ Janusz Bochnia (ur. 1958) – wówczas student turystyki i rekreacji AWF, tajny współpracownik SB ps. „Marek”.

²⁵ Marian Marciniak (ur. 1955) – wówczas student administracji UW, tajny współpracownik SB ps. „Krystyna”.

²⁶ Kazimierz Sienkiewicz (ur. 1953) – wówczas student Wydziału Filozoficzno-Historycznego UW, tajny współpracownik SB ps. „Neutrino”.

²⁷ PT – podsłuch telefoniczny.

Wykona: ppor. J[arosław] Ginejko w terminie do 15 XI 1978 r.

– poprzez osobowe źródła informacji oraz kontakty operacyjne i służbowe na uczelni utrzymać wysoki poziom wymogów podczas egzaminów i zaliczeń oraz ściśle przestrzeganie dyscypliny formalnej wobec wymienionego.

Wykonują sukcesywnie: mjr L[eszek] Niemiec, ppor. J[arosław] Ginejko.

– w razie ewentualnego skreślenia go z listy studentów za niezaliczenie semestru rozważyć możliwość powołania go do odbycia zasadniczej służby wojskowej.

Wykonają: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko w terminie uzależnionym od ewentualnego faktu skreślenia L[eszka] Budrewicza z listy studentów;

– systematycznie stosować różnego rodzaju działania nękające i paraliżujące jego negatywne inicjatywy.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko i inni pracownicy Wydziału III.

– na bazie paraliżowanych inicjatyw L[eszka] Budrewicza poprzez osobowe źródła informacji ps. „Kot”, „Sylwia”, „Trzeciak”, „Neutrino”, „Kula” i „124” oraz inne posiadające dotarcie do grona członków SKS-u podważać w tym środowisku autorytet wymienionego i zaufanie do jego osoby oraz umiejętności organizatorskie i przywódcze.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko, kpt. Z[bigniew] Brożek, por. J[an] Sterpowicz, ppor. M[arian] Pietrzyk oraz inni pracownicy posiadający na kontakcie te osobowe źródła informacji.

– poprzez wykorzystanie osobowych źródeł informacji oraz techniki operacyjnej zmierzać do uzyskania informacji możliwych do wykorzystania w celu skompromitowania osoby L[eszka] Budrewicza w jego otoczeniu i w środowisku członków SKS-u.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko oraz inni pracownicy Wydziału III.

2. W stosunku do Marka Buraka:

– zainspirować przeprowadzenie przez władze uczelni rozmów z wymienionym w obecności jego rodziców.

Wykonają: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko w terminie do 30 XI 1978 r.

– zainspirować przeprowadzenie rozmów z rodzicami M[arka] Buraka przez kierownictwo zakładów pracy, w których są oni zatrudnieni.

Wykonają: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko we współdziałaniu z tut[ejszym] Wydziałem III „A” w terminie do 30 XI 1978 r.

– poprzez osobowe źródła informacji oraz kontakty operacyjne i służbowe na uczelni utrzymać wysoki poziom wymogów podczas egzaminów i zaliczeń oraz ściśle przestrzeganie dyscypliny formalnej wobec wymienionego.

Wykonują sukcesywnie: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko.

– na bazie dawnych powiązań M[arka] Buraka ze środowiskiem hippisów i narkomanów oraz jego skłonności do nadużywania alkoholu zmierzać do wykorzystania tych spraw oraz ewentualnie innych zdarzeń o charakterze chuligańskim bądź kryminalnym do stosowania wobec niego represji oraz skompromitowania go w środowisku członków SKS-u i jego bezpośrednim otoczeniu. Poprzez wykorzystanie osobowych źródeł informacji i techniki operacyjnej dążyć do uzyskania innych informacji możliwych do wykorzystania w celu skompromitowania osoby figuranta.

Wykonuje sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko w ewentualnym współdziałaniu z pionem MO.

– na bazie rozpoznania zamiarów figuranta systematycznie stosować różnego rodzaju działania nękające i paraliżujące podejmowane przez niego negatywne inicjatywy.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko i inni pracownicy Wydziału III.

– w oparciu o realizowane działania wymienione w dwóch poprzednich punktach, poprzez osobowe źródła informacji posiadające dotarcie do członków SKS-u, podważać w tym środowisku autorytet figuranta oraz zaufanie do jego osoby i umiejętności organizatorskich.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko i inni pracownicy Wydziału III.

3. W stosunku do Mariusza Wilka:

– zainspirować przez władze uczelni rozmowy z figurantem i jego żoną.

Wykonają: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko w terminie do 30 XI 1978 r.

– zainspirować przeprowadzenie rozmów z rodzicami figuranta i jego żony przez kierownictwa zakładów, w których są zatrudnieni.

Wykona: ppor. J[arosław] Ginejko we współdziałaniu z tutejszym Wydziałem III „A” w terminie do 10 XII 1978 r.

– poprzez osobowe źródła informacji oraz kontakty operacyjne i służbowe na uczelni inspirować utrzymanie wysokiego poziomu wymogów podczas egzaminów i zaliczeń oraz ściśle przestrzeganie dyscypliny formalnej wobec figuranta i jego żony.

Wykonują sukcesywnie: mjr mgr L[eszek] Niemiec, ppor. J[arosław] Ginejko i por. J[an] Sterpowicz.

– na bazie operacyjnego rozpoznania zamiarów figuranta systematycznie stosować wobec niego działania nękające i paraliżujące jego negatywne inicjatywy.

Wykonują sukcesywnie: pracownicy Wydziału III.

4. W stosunku do Krzysztofa Grzelczyka:

– zainspirować przeprowadzenie przez władze uczelni rozmów z figurantem.

Wykonają: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko w terminie do 30 XI 1978 r.

– poprzez osobowe źródła informacji oraz kontakty operacyjne i służbowe na uczelni inspirować systematycznie utrzymanie wysokiego poziomu wymogów podczas egzaminów i zaliczeń oraz ściśle przestrzeganie dyscypliny formalnej w stosunku do figuranta.

Wykonują sukcesywnie mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko.

– zainspirować przeprowadzenie rozmowy z matką figuranta przez kierownictwo zakładu, w którym jest zatrudniona.

Wykona: ppor. J[arosław] Ginejko, we współdziałaniu z Wydziałem III KW MO w Gorzowie Wlkp. w terminie do 30 XI 1978 r.

– poprzez osobowe źródła informacji posiadające dotarcie do członków SKS-u pogłębiać podejrzenia tych osób co do rzekomego faktu współpracy figuranta z MO. Działania te realizować w ścisłym powiązaniu z konkretnymi działaniami oficjalnymi z naszej strony.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko, ppor. M[arian] Pietrzyk, kpt. Z[bigniew] Brożek i por. J[an] Sterpowicz.

5. W stosunku do Stanisława Siekanowicza:

– na bazie rozpoznania figuranta uniemożliwić mu zatrudnienie po ukończeniu studiów we Wrocławiu lub innym ośrodku akademickim w kraju.

Wykona: ppor. J[arosław] Ginejko w terminie uzależnionym od terminu zdania przez figuranta egzaminu dyplomowego.

6. W stosunku do Wiktora Grotowicza, Waldemara Fydrycha, Wojciecha Gruszczyńskiego, Jarosława Brody, Janusza Kokoszy, Jacka Malca, Jerzego Ochmana, Renaty Otolńskiej, Marty Leszczyńskiej, Wiesława Cupały, Ryszarda Bibersztajna, Jana Sobczyka:

– zainspirować przeprowadzenie przez władze uczelni rozmów z wymienionymi.

Wykonają: mjr mgr L[eszek] Niemiec i ppor. J[arosław] Ginejko w terminie do 30 XI 1978 r.

– zainspirować przeprowadzenie rozmów z rodzicami wymienionych przez kierownictwo służbowe lub organizacje partyjne zakładów pracy, w których są zatrudnieni.

Wykonają: ppor. J[arosław] Ginejko, ppor. Z[bigniew] Jakubiak²⁸ i plut. M. Hołówka²⁹ w terminie do 15 XII 1978 r.

– poprzez osobowe źródła informacji oraz kontakty operacyjne i służbowe na uczelni systematycznie inspirować utrzymywanie wysokiego poziomu wymogów przy zaliczeniach i egzaminach oraz ściśle przestrzeganie dyscypliny formalnej wobec wymienionych.

Wykonują sukcesywnie: mjr mgr L[eszek] Niemiec, kpt. Z[bigniew] Brożek, ppor. J[arosław] Ginejko, por. J[an] Sterpowicz i ppor. Z[bigniew] Jakubiak.

– w przypadku zaistnienia dogodnych sytuacji wobec wymienionych osób stosować różnego rodzaju działania nękające, w tym między innymi sankcje karno-administracyjne.

Wykonują pracownicy Wydziału III.

7. W stosunku do innych znanych nam oraz ujawnianych w przyszłości mniej aktywnych członków lub sympatyków SKS-u:

– w przypadku stwierdzenia faktów angażowania się do działalności antysocjalistycznej natychmiast inspirować przeprowadzenie rozmów przez władze uczelni z tymi osobami oraz z ich rodzicami przez kierownictwa służbowe lub organizacje partyjne zakładów pracy, w których są zatrudnieni.

Wykonują pracownicy Wydziału III.

²⁸ Zbigniew Jakubiak – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. W 1990 r. zwolniony ze służby.

²⁹ M. Hołówka – bliższych danych nie ustalono.

– w stosunku do tych osób inspirować również innego rodzaju przeciwdziałania ze strony władz uczelni i aktywu młodzieżowego.

Wykonują z zależności od potrzeb mjr mgr L[eszek] Niemiec, ppor. J[arosław] Ginejko i por. J[an] Sterpowicz.

II. W zakresie skutecznego zwalczania działalności SKS-u oraz przeciwdziałania podejmowanym próbom antysocjalistycznych inicjatyw i działań.

1. Poprzez osobowe źródła tkwiące w środowisku członków SKS-u, [takie] jak: TW ps. „Sylwia”, „124”, „Trzeciak”, „Neutrino”, „Kula” i „Kot”, prowadzić systematyczne głębokie rozpoznanie zamiarów SKS-u, metod prowadzenia antysocjalistycznej działalności, osób zaangażowanych w tę działalność i ich roli.

Wykonują systematycznie: ppor. J[arosław] Ginejko, kpt. Z[bigniew] Brożek, por. J[an] Sterpowicz i ppor. M[arian] Pietrzyk.

2. W celu zapewnienia pogłębienia rozpoznania zamiarów oraz bieżącej działalności osób zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną w uzasadnionych przypadkach szeroko stosować technikę operacyjną „PT”, „PP”, „W” i „B”.

Wykonują systematycznie: ppor. J[arosław] Ginejko, por. Z[bigniew] Jakubiak, plut. M. Hołówka.

3. Systematycznie pogłębiać rozpoznanie operacyjne zamiarów i działalności SKS-u oraz dążyć do perspektywicznego zapewnienia możliwości realizowania takiego rozpoznania w przyszłości poprzez:

– typowanie kandydatów i pozyskiwanie osobowych źródeł informacji w gronie osób związanych dotychczas peryferyjnie z działalnością SKS-u lub planujących zaangażowanie się w tę działalność;

– typowanie kandydatów i pozyskiwanie osobowych źródeł informacji w środowiskach, w stosunku do których istnieje uzasadnione przypuszczenie, że SKS podejmie działania zmierzające do rozwinięcia w nich swojej działalności, w środowiskach studentów I roku polonistyki, historii, filozofii i mat[ematyki]-fiz[yki]-chem[ii];

– realizowanie kombinacji operacyjnych zmierzających do wprowadzenia nowo pozyskanych źródeł informacji do grona aktywu SKS-u i umocnienia ich **‘pozycji w pozycji’**^c w tym środowisku.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko, por. J[an] Sterpowicz, ppor. Z[bigniew] Jakubiak i plut. M. Hołówka w terminie do 31 I 1979 r.

^c *Fragment podkreślony linią przerywaną i opatrzony znakiem zapytania.*

4. Zastosować „PP” w mieszkaniu J[olanty i] A[nny] Bujwid^d.

Wykona ppor. J[arosław] Ginejko w terminie do 1 III 1979 r.

5. W oparciu o wyprzedzające rozpoznanie zamiarów SKS-u do działań antysocjalistycznych organizować przeciwdziałania zmierzające do uniemożliwienia realizacji tych zamiarów poprzez:

– zalecanie osobowym źródłom informacji tkwiącym w środowisku SKS-u zadań zmierzających do wykazywania wobec nich niecelowości bądź też **rzekomej nieskuteczności podejmowania**^e planowanych negatywnych inicjatyw. Nakłanianie osób mniej aktywnie zaangażowanych w działalność SKS-u do odmowy swego udziału w planowanych akcjach antysocjalistycznych.

Działania te realizować poprzez osobowe źródła informacji w sprzyjających ku temu okolicznościach;

– inspirowanie poprzez osobowe źródła informacji członków SKS-u do podejmowania takich form i metod realizowania działań, które są nam dogodnie pod względem wypracowania skutecznych form przeciwdziałania;

– umiejętne utrudnianie lub wręcz uniemożliwianie realizacji konkretnych zamiarów SKS-u przez nasze osobowe źródła informacji;

– wyprzedzające informowanie władz politycznych i administracyjnych o inicjatywach i zamiarach SKS-u w celu zainspirowania przeciwdziałania ze strony tych czynników;

– uniemożliwienie realizacji konkretnych zamiarów i akcji antysocjalistycznych poprzez bezpośrednie działanie ze strony MO lub władz administracyjnych i porządkowych.

Wykonują sukcesywnie pracownicy Wydziału III.

6. Przez osobowe źródła informacji tkwiące w środowisku członków SKS-u prowadzić głębokie rozpoznanie operacyjne kontaktów członków SKS-u z innymi grupami antysocjalistycznymi, a szczególnie z TKN i ROPCiO, oraz zamiarów zacieśniania współpracy pomiędzy tymi grupami, w celu wypracowywania skutecznego przeciwdziałania oraz realizowania działań zmierzających do dezintegrowania tych związków.

Wykonują sukcesywnie kpt. Z[bigniew] Brożek, ppor. J[arosław] Ginejko i por. J[an] Sterpowicz we współdziałaniu z pracownikami Sekcji II i III „A” tut[ejszego] Wydziału.

^d Nazwisko wpisane odręcznie.

^e Fragment podkreślony odręcznie.

7. W oparciu o operacyjne rozpoznanie zamiarów SKS-u na odcinku realizowania współpracy z TKN i organizowania wykładów tzw. latających uniwersytetów organizować skuteczne przeciwdziałanie tym zamiarom oraz operacyjną kontrolę tej działalności poprzez:

- uniemożliwianie we współdziałaniu z tut[ejszym] Wydziałem IV zamiarów zorganizowania wykładów w pomieszczeniach duszpasterstwa akademickiego i innych instytucji klerykalnych;

- poprzez odpowiednie zainspirowanie przeciwdziałania ze strony władz politycznych i administracyjnych uniemożliwiać zamiary zorganizowania wykładów w pomieszczeniach różnych instytucji państwowych i organizacji społecznych;

- uniemożliwianie zamiarów zorganizowania wykładów w mieszkaniach prywatnych poprzez wyprzedzające nakłanianie w różny sposób właścicieli wytypowanych mieszkań do odmowy ich udostępniania do tego celu;

- zatrzymywanie wykładowców udających się na planowane wykłady;

- uniemożliwianie odbycia wykładów poprzez ich rozwiązywanie we współdziałaniu z Wydziałem Spraw Wewnętrznych jako zebrań nieformalnych;

- realizowanie działań odstrasżających w stosunku do ujawnionych planowanych uczestników wykładów w celu nakłonienia ich do nieuczestniczenia w wykładach, jak np. legitymowanie, rozmowy profilaktyczne itp.;

- umiejętne utrudnianie organizacji wykładów przez odpowiednie zadaniowanie osobowych źródeł informacji tkwiących w środowisku członków SKS-u.

Wykonują sukcesywnie pracownicy Wydziału III we współdziałaniu z tut[ejszym] Wydziałem IV i władzami administracyjnymi.

8. W oparciu o operacyjne rozpoznanie zamiarów SKS-u na odcinku inspirowania tworzenia się samorządów studenckich, klubów dyskusyjnych itp. organizować skuteczne przeciwdziałania tym zamiarom poprzez:

- wyprzedzające informowanie o tych zamiarach władz politycznych i administracyjnych oraz inspirowanie przeciwdziałania ze strony władz i aktywu młodzieżowego uczelni;

- paraliżowanie planowanych w tym celu przez SKS akcji propagandowych w środowisku studenckim poprzez przejmowanie przeznaczonych do kolportażu materiałów i niedopuszczenie do udziału w tych akcjach poszczególnych członków SKS.

Wykonują sukcesywnie pracownicy Wydziału III.

9. Poprzez osobowe źródła informacji ps. „Trzeciak”, „Neutrino”, „Kula” i „Sylwia” realizować sukcesywnie rozpoznanie zamiarów tworzenia bazy poligraficznej i sposobów realizacji produkcji materiałów antysocjalistycznych w celu organizowania skutecznego przeciwdziałania i likwidacji istniejącej bazy poligraficznej.

Wykonują sukcesywnie: ppor. J[arosław] Ginejko, por. J[an] Sterpowicz, ppor. M[arian] Pietrzyk.

10. Poprzez osobowe źródła informacji tkwiące w środowisku członków SKS-u, a w szczególności poprzez TW ps. „Sylwia”, „Kot”, „124”, „Trzeciak”, „Kula” i „Neutrino”, prowadzić systematyczne rozpoznanie operacyjne zamiarów organizowania przez SKS kolportażu materiałów antysocjalistycznych:

- ustalanie źródeł pochodzenia, sposobów przewożenia, zasad dystrybucji i miejsc składowania materiałów antysocjalistycznych przeznaczonych do kolportażu;

- ustalanie osób wykorzystywanych do tego celu, ich roli i stopnia zaangażowania;

- ustalanie rodzaju i ilości gromadzonych materiałów antysocjalistycznych;

- ustalanie tzw. bibliotekarzy SKS-u i miejsc przechowywania zbiorów bibliotecznych oraz rozpoznawanie zasad korzystania z tych zbiorów.

Wykonują sukcesywnie: kpt. Z[bigniew] Brożek, ppor. J[arosław] Ginejko, ppor. M[arian] Pietrzyk i por. J[an] Sterpowicz.

11. W oparciu o rozpoznanie operacyjne zamiarów i zasad organizowania przez SKS kolportażu materiałów antysocjalistycznych stosować kombinacje operacyjne zmierzające do uniemożliwienia realizacji tych zamiarów poprzez:

- likwidowanie ustalonych „bibliotek SKS-u” i przejmowanie zgromadzonych w nich pozycji;

- likwidowanie miejsc składowania i przejmowanie zgromadzonych w nich materiałów antysocjalistycznych przeznaczonych do kolportażu;

- przejmowanie materiałów antysocjalistycznych przeznaczonych do kolportażu w trakcie ich przewożenia lub przechowywania;

- uniemożliwianie realizacji zamiarów przeprowadzenia kolportażu poprzez doraźne zatrzymania wyznaczonych do tego celu osób i przejmowanie posiadanych przez nie materiałów antysocjalistycznych;

– stosowanie różnego rodzaju działań paraliżujących i odstrasżających w stosunku do osób wyznaczonych przez SKS do przeprowadzenia akcji kolportażowych;

– inspirowanie członków SKS-u przez nasze osobowe źródła informacji do realizowania akcji kolportażowych w sposób ułatwiający nam stosowanie skutecznego przeciwdziałania.

Wykonują sukcesywnie pracownicy Wydziału III we współdziałaniu z innymi jednostkami MO i SB.

12. W celu wypracowywania właściwych metod indywidualnych działań zmierzających do neutralizacji osób angażujących się w działalność antysocjalistyczną zarówno poprzez osobowe źródła informacji, jak i innymi metodami prowadzić systematyczne, możliwie najpełniejsze rozpoznanie operacyjne tych osób z uwzględnieniem:

– stopnia zaangażowania i form prowadzenia działalności antysocjalistycznej;

– motywów, jakimi się kierują w swojej negatywnej działalności;

– danych o rodzinie bliższej i dalszej;

– sytuacji rodzinnej i materialnej;

– sytuacji na uczelni i postępów w nauce.

Wykonują sukcesywnie wyznaczeni pracownicy Wydziału III.

13. We współdziałaniu z tutejszym Wydziałem IV prowadzić systematyczne przeciwdziałania zmierzające do uniemożliwienia osobom zaangażowanym w działalność antysocjalistyczną realizacji prób wykorzystania do negatywnych działań pomieszczeń kościelnych, duszpasterstwa akademickiego i innych organizacji klerykalnych.

Wykonuje sukcesywnie kierownictwo służbowe wydziału we współdziałaniu z tutejszym Wydziałem IV.

14. W sprzyjających okolicznościach realizować przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji kombinacje operacyjne mające na celu dezintegrowanie środowiska członków SKS-u, wzbudzanie wśród nich wzajemnej niechęci, nieufności itp.

Wykonują pracownicy posiadający na kontakcie osobowe źródła informacji tkwiące w środowisku członków SKS-u.

15. Poprzez osobowe źródła informacji prowadzić systematyczną kontrolę i rozpoznanie operacyjne kontaktów członków SKS-u z innymi grupami antysocjalistycznymi w kraju zmierzające do ustalania zamiarów zacieśniania współpracy i planów podejmowania wspólnych działań. Na

bazie rozpoznania operacyjnego tych zamiarów realizować skuteczne przeciwdziałanie.

Wykonują: kierownictwo służbowe i pracownicy Wydziału III we współdziałaniu z innymi jednostkami SB w kraju.

16. W zakresie operacyjnego rozpoznania i przeciwdziałania działalności antysocjalistycznej wykorzystywać na bieżąco możliwości operacyjne Wydziałów: II, III „A”, IV i Paszportów oraz pionu MO.

17. Sukcesywnie wykorzystywać do działań operacyjnych możliwości pionu MO tutejszej KW MO oraz poszczególnych komend dzielnicowych.

Współdziałanie w tym zakresie organizuje kierownictwo służbowe Wydziału III.

18. Prowadzić bieżącą analizę gromadzonych w sprawie materiałów i informacji w celu aktualizowania i ewentualnego korygowania naszych działań.

Wykonuje: ppor. J[arosław] Ginejko w porozumieniu z kierownictwem służbowym.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 66–91.

1978 grudzień 12, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Stanisława Kabacińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu dotyczące spotkania Mariusza Wilka z Jackiem Kurońem, tajne specjalnego znaczenia

Posiadamy wiarygodne, sprawdzone informacje, że w dniu 2 grudnia 1978 r. przedstawiciel wrocławskiego SKS-u – Mariusz Wilk – spotkał się w Warszawie z Jackiem Kurońem. W toku tego spotkania przedstawiciel Wrocławia poruszył sprawę utworzenia regionalnego funduszu na potrzeby SKS-u. J[acek] Kuroń wyraził pogląd, że społeczeństwo chętnie daje pieniądze, ale na konkretny cel, np. na „Biuletyny” czy druk innych materiałów, a nie formułę typu „SKS”.

W dalszej części spotkania M[ariusz] Wilk twierdził, iż w SKS-ie wrocławskim działa pewna grupa ludzi skorych do gwałtownego działania, która z kolei odstrasza od działania szersze kręgi ludzi, którzy chcieliby pracować, ale w warunkach pełnej konspiracji i dyskrecji.

Obecnie – po ostatnim spotkaniu – sytuacja w SKS-ie wrocławskim uległa poprawie i zaistniała możliwość szerszego działania.

M[ariusz] Wilk mówił również o kłopotach organizacyjnych, o sytuacjach stwarzających antagonizmy, np. pomiędzy grupą piszących „Biuletyn” a tymi, co go robią.

Omawiając wpadkę kolporterów, sugerował, że we Wrocławiu wcześniej o tym wiedziano, bo ludzi zatrzymano zaraz na dworcu.

Rozmawiano też na temat zatrzymań w Warszawie delegatów na zjazd. J[acek] Kuroń wyraził zaniepokojenie, wskazując na łatwość rozwiązania języka (chodziło o podpisanie przez Ewę Zembalę¹ oświadczenia, że na adresie w Warszawie znalazła się przypadkowo).

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 219–220.

¹ Ewa Zembala – bliższych danych nie ustalono.

1979 styczeń 19, Warszawa – Notatka inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Kazimierza Ziomka z przebiegu rozprawy rewizyjnej aktorów Teatru Ósmego Dnia, która odbyła się w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie 17 stycznia 1979 r., tajne

W dniu dzisiejszym, tj. 17 I 1979 r., w Sądzie Wojewódzkim^a w Warszawie odbyła się rozprawa rewizyjna pięciu członków Teatru Ósmego Dnia oskarżonych i skazanych za czyn chuligański.

W rozprawie uczestniczyło ok. 25 osób, w tym m.in. Jacek Kuroń, Jan Lityński, Lech Raczak, Marcin Kęszycki¹, Tadeusz Janiszewski², Teresa Puto³, Włodzimierz Fenrych. Obecni byli również oskarżeni. Rozprawa zakończyła się o godz. 11.45, wyrok zostanie ogłoszony w dniu 18 I o godz. 13.30.

Adwokat Olszewski⁴ swoje plenipotencje przekazał mec. Grabińskiemu⁵ (powód – zamknięcie kancelarii adwokackiej).

Bronili: adw. adw. Siła-Nowicki⁶, Grabiński i J. L[is] Olszewski⁷. Obrona wystąpiła z wnioskiem o dopuszczenie czynnika społecznego w osobie L[echa] Raczaka – sąd uchylił wniosek jako bezzasadny z uwagi na chuligański charakter przestępstw.

^a *Wyraz wpisany odręcznie.*

¹ Marcin Kęszycki (ur. 1953) – wówczas student filologii polskiej UAM, aktor Teatru Ósmego Dnia.

² Tadeusz Janiszewski – ekonomista, aktor Teatru Ósmego Dnia.

³ Teresa Puto – aktorka Teatru Ósmego Dnia.

⁴ Jan Olszewski (ur. 1930) – adwokat, obrońca w procesach politycznych, działacz opozycyjny. Od 1943 r. w Szarych Szeregach, 1956–1957 członek redakcji „Po prostu”, 1956–1962 członek Klubu Krzywego Koła, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, 1976–1981 w PPN, 1980–1981 doradca KKP, a następnie KK NSZZ „Solidarność”. W latach 1991–1992 prezes Rady Ministrów, 1991–1993 i 1997–2005 poseł na Sejm.

⁵ Andrzej Grabiński (1922–2006) – adwokat, działacz katolicki. W okresie II wojny światowej żołnierz NSZ. Od 1957 r. obrońca księży, Świadków Jehowy i w procesach politycznych, 1980–1981 doradca Zarządu Regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność”.

⁶ Władysław Siła-Nowicki (1913–1994) – adwokat, obrońca w procesach politycznych, działacz opozycyjny. Żołnierz kampanii wrześniowej, od 1941 r. w ZWZ, następnie AK i WiN, od 1943 r. w Stronnictwie Pracy, od 1961 r. członek warszawskiego KIK, 1980–1981 doradca KKP, a następnie KK NSZZ „Solidarność”, 1986–1989 członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa. W latach 1991–1993 poseł na Sejm.

⁷ Właśc. Witold Lis-Olszewski – adwokat, obrońca w licznych procesach politycznych.

Sąd przyjął do akt sprawy opinie innych teatrów studenckich. Obrona (adv. Siła-Nowicki) w słowie końcowym prosiła o łagodny wymiar kary. Zachowanie się zarówno oskarżonych, jak i „publiczności” nie budziło zastrzeżeń.

Po wyjściu z sali oskarżeni i osoby uczestniczące skupili się głównie wokół J[acka] Kuronia, który zapraszał wszystkich do siebie (na godz. 13.15). Jacek Kuroń podyktował obecnym nr telefonu J[ana] J[ózefa] Lipskiego (ustalono to w Wydziale IX).

Z podtekstu prowadzonych rozmów wynikało, że „wszyscy muszą się zastanowić nad wypracowaniem jednolitego tekstu”.

Uwaga:

O zamiarze spotkania ww. grupy u J[acka] Kuronia poinformowałem Wydział IX Departamentu III MSW.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 202–203.

1979 styczeń 22, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzelę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 12 I 1979 r. Jerzy Nowacki, członek KSS „KOR”, rzecznik poznańskiego SKS-u, spotkał się z Jackiem Kuroniem. W toku rozmowy poruszono kwestię rozprawy rewizyjnej Teatru Ósmego Dnia z Poznania, która ma się odbyć w Sądzie Wojewódzkim^a w Warszawie. Nowacki poinformował J[acka] Kuronia, że obrońca oskarżonych radził, by w sprawie teatru powołać instytucję „moralnego poręczyciela”. Na jednego z poręczycieli proponuje prof. Jana Kielanowskiego.

Jerzy Nowacki poinformował również J[acka] Kuronia, że jest w posiadaniu deklaracji przetłumaczonej z języka francuskiego i j[ęzyka] angielskiego, i stanowi ona poparcie dla zespołu Teatru Ósmego Dnia. Deklaracje podpisały teatry z Hiszpanii, Argentyny, Francji, USA, Włoch, Austrii, Finlandii, RFN, Szwecji oraz 16 krytyków teatralnych, twórców indywidualnych i przedstawicieli organizacji studenckich. Treść deklaracji jest następująca:

„W czasie Międzynarodowych Spotkań Teatru i Sztuki Otwartej w Oleśnicy i we Wrocławiu dowiedzieliśmy się o szykanach, ograniczeniach i represjach, których przedmiotem od dwóch lat jest Teatr Ósmego Dnia. Domagamy się wstrzymania akcji represyjnej przeciwko członkom zespołu tego teatru. Żądamy w szczególności anulowania niesprawiedliwych wyroków więzienia i grzywny, które dotyczą pięciu aktorów oskarżonych i skazanych w rezultacie prowokacyjnego działania MO. Protestujemy przeciwko próbom wykorzystania niesprawiedliwych wyroków jako pretekstu ograniczenia możliwości pracy i prezentacji zespołowi teatru. Żądamy przywrócenia praw i pełnej godności wypowiedzi artystycznej i uchylenia [zakazu] wyjazdów za granicę, które dotyczą prawie wszystkich członków Teatru Ósmego Dnia”.

Nowacki zaznaczył również, że w Krakowie zebrano kilkaset podpisów pod petycją, której tekst jest wprawdzie jego zdaniem nieudolny, ale najważniejsze, że są podpisy. To też powinno pomóc teatrowi.

^a W oryginale w Sądzie Rejonowym.

Termin rozprawy rewizyjnej 17 I 1979 r. godz. 9.30.

– W dniu 17 I 1979 r. odbyła się wspomniana wyżej rozprawa rewizyjna. Uczestniczyło w niej około 25 osób (łącznie z oskarżonymi). Wśród obecnych na sali rozpraw rozpoznano m.in. J[acka] Kuronia, J[ana] Lityńskiego, W[łodzimierza] Fenrycha, M[arcina] Kęszyckiego, L[echa] Raczaka, T[erese] Puto. W toku rozprawy nie notowano prowokacyjnych wystąpień. Ogłoszenie wyroku wyznaczono na dzień następny, godz. 13.30. Po zakończeniu rozprawy J[acek] Kuroń zaprosił obecnych do swojego mieszkania. Z kontekstu prowadzonych na korytarzu rozmów wynikało, że celem tego spotkania będzie zredagowanie jednolitego tekstu (przypuszczalnie dot[yczącego] odbywającego się procesu).

– W dniu 9 I 1979 r. odbyło się kolejne zebranie wrocławskiego SKS-u; uczestniczyli w nim m.in. M[arek] Burak, L[eszek] Budrewicz, J[erzy] Ochman, J[acek] Malec, A[ndrzej] Kielczewski¹, J[aromir] Jankowski, C[ezary] Buśko², K[azimierz] Sienkiewicz. Celem zebrania było uzgodnienie planów działalności SKS-u na najbliższy okres czasu. Zebranie miało bardzo chaotyczny przebieg. Wyraźnie zauważalne były antagonizmy pomiędzy M[arkiem] Burakiem i L[eszkiem] Budrewiczem. Uzgodniono, że należy podjąć starania o zaktywizowanie działalności SKS-u na historii, pedagogice i psychologii. W tym celu J[acek] Malec po zakończeniu zimowej sesji egzaminacyjnej zorganizował [b] spotkań informacyjnych ze studentami tych kierunków. Spotkania mają być organizowane w przerwach pomiędzy wykładami. Figuranci zamierzają również uruchomić po sesji egzaminacyjnej drugi punkt informacyjno-konsultacyjny SKS-u. Mieścić się on ma w kawiarence prawników.

Wydział III we Wrocławiu realizuje przedsięwzięcia zmierzające do udaremnienia zamiarów figurantów.

Aktywista [b] SKS-u Waldemar Maj zaangażował się w działalność Rady Mieszkańców D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus”. Pełni w niej funkcję przewodniczącego Komisji Kultury. Przedstawiony przez niego plan pracy komisji wzbudził wiele dyskusji wśród aktywu SZSP.

^b *Fragment nieczytelny.*

¹ Andrzej Kielczewski (ur. 1959) – wówczas student UW, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, współpracownik KSS „KOR”, od 1979 r. członek redakcji „Akademickiego Pisma Informacyjnego”, następnie działacz NZS, w stanie wojennym internowany, w 1982 r. wyemigrował do Szwecji.

² Cezary Buśko (ur. 1957) – archeolog, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, następnie wykładowca UW.

W ramach działalności Komisji Kultury Mieszkańców [b] (fig[urant] Wydz[iału] III-i KW MO) [b].

Prezydium Rady Mieszkańców D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus” na specjalnie zwołanym posiedzeniu udzieliło Majowi ustnego ostrzeżenia za niesubordynację i zorganizowanie spotkania pomimo wyraźnego zakazu.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 36–38.

1979 styczeń 24, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 21 I 1979 br. Radio Wolna Europa tendencyjnie komentowało przebieg rozprawy rewizyjnej toczącej się w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie w dniach 17 i 18 I 1979 r. w sprawie pięciu członków Teatru Ósmego Dnia z Poznania.

R[adio] W[olna] E[uropa] opublikowało również treść deklaracji mającej na celu ochronę teatru przed represjami władz, podpisaną przez szereg zespołów zagranicznych biorących udział w Festiwalu Teatru Otwartego w Oleśnicy.

– Rzecznicy krakowskiego SKS-u opracowali i powielili w nakładzie 1500 egz. ulotkę w obronie aktorów Teatru Ósmego Dnia¹. Opracowaniem tekstu i jego powielaniem zajmowali się A[ndrzej] Mietkowski, H[enryk] Karkosza², A[nn]a Podgórczyk i J[an] Polkowski³. Powielanie tekstu odbyło się na terenie Domu Studenckiego „Żaczek”. Inicjatywę tę SKS podjął na sugestię Kuronia. Oświadczenie-ulotka zawiera tendencyjne i kłamliwe informacje dotyczące przyczyn postawienia w stan oskarżenia członków ww. teatru.

– Rzecznicy wrocławskiego SKS-u stosują ostatnio zasady głębszej konspiracji w swoich działaniach, m.in. stosują zasadę utrzymywania w tajemnicy nazwisk nowych członków SKS-u przed szerszym gronem.

Członkowie SKS-u rozważają możliwość nawiązania kontaktów z osobami angażującymi się w przeszłości w działalność antysocjalistyczną w celu wykorzystania ich doświadczenia dla dalszej działalności SKS-u.

¹ Zob. *Oświadczenie Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie w sprawie represjonowania aktorów Teatru Ósmego Dnia* [w:] *Opozycja małopolska...*, s. 254–255.

² Henryk Karkosza (ur. 1953) – prawnik, wieloletni tajny współpracownik SB. Jako TW „Monika” rozpracowywał krakowski SKS, NSZZ „Solidarność” i niezależny ruch wydawniczy.

³ Jan Polkowski (ur. 1953) – poeta, dziennikarz, działacz opozycyjny. Współpracownik krakowskiego SKS, 1978–1980 członek redakcji „Sygnału”, kierował wydawnictwem ABC, w stanie wojennym internowany, 1983–1990 redaktor naczelny „Arki”. W 1992 r. minister, rzecznik prasowy rządu.

– Rzecznicy wrocławskiego SKS-u L[eszek] Budrewicz i M[ariusz] Wilk wydali dwa kolejne biuletyny informacyjne wrocławskiego SKS-u:

Numer pierwszy zawiera:

a) informacje o skreśleniu z listy studentów Uniwersytetu Wrocławskiego dwóch rzeczników wrocławskiego SKS-u: Adamkiewicza i Rosponda;

b) informacje o rocznicach odzyskania niepodległości oraz wydarzeń marcowych i czechosłowackich 1968 r.;

c) informacje o represjach stosowanych przez SB wobec członków wrocławskiego SKS-u;

d) informacje o stanie posiadania biblioteki SKS-u oraz o dyżurach przedstawicieli SKS-u w kawiarence Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego;

e) podziękowanie wszystkim wspierającym finansowo SKS w 1978 r.;

f) apel o treści „Zwracamy się do wszystkich, którzy mogliby wzbogacić naszą bibliotekę, chcieliby pomóc nam w dostępie do powielaczy, kserografów, dysponują papierem, którzy potrafią pisać na maszynie itp. o pomoc”. Wykonaniem tych biuletynów zajmowali się bezpośrednio L[eszek] Budrewicz i M[ariusz] Wilk z zachowaniem pełnej tajemnicy miejsca produkcji.

Działania Wydziału III we Wrocławiu koncentrują się wokół ustalenia miejsca produkcji „biuletynów” oraz wypracowania koncepcji ich przejęcia.

– Z ojcem Zofii Chmielewskiej⁴, uczestniczki zebrań wrocławskiego SKS-u w dniach 28 XI 1978 i 11 XII 1978 r., SB we Wrocławiu przeprowadziła rozmowy o charakterze profilaktyczno-ostrzegawczym, mające na celu nakłonienie figurantki do zaniechania działalności. Wobec bardzo pozytywnej postawy ojca Zofii Chmielewskiej zdecydowano się na prowadzenie przy pomocy ojca długofalowych działań neutralizujących.

– Wyrok, jaki zapadł w sprawie Marka Adamkiewicza, oceniany jest w środowisku rzeczników wrocławskiego SKS-u jako bardzo łagodny. Zdaniem figurantów jest to przede wszystkim zasługa adwokata, umiejętnie prowadzącego obronę.

– W dniu 13 I 1979 w godzinach 18.00–22.00 w mieszkaniu Heleny i Ryszarda Trąbskich przy ul. [...] we Wrocławiu odbyło się spotka-

⁴ Zofia Chmielewska – wówczas studentka historii UW, działaczka wrocławskiego SKS.

nie tzw. Klubu Refleksji Obywatelskiej⁵. W spotkaniu uczestniczyło 29 osób reprezentujących grupy antysocjalistyczne z terenu Wrocławia.

SKS reprezentowali L[eszek] Budrewicz, M[ariusz] Wilk, J[aromir] Jankowski, K[rzysztof] Turkowski⁶ i J[erzy] Ochman.

Podstawą do dyskusji były materiały przygotowane przez ROPCiO, które otrzymała większość uczestników. Materiały zawierały następujące pozycje:

- *Polska powstała, by żyć* – wydanie ROPCiO⁷,
 - *11 listopada – odezwa do narodu polskiego* – wydanie ROPCiO⁸,
 - *Słowo biskupa polskiego na 60-lecie odzyskania niepodległości Polski*
- przedruk z „Tygodnika Powszechnego” nr 46⁹,
- Czasopismo „Bratniak” z września i października 1978 r.,
 - Komunikat KSS „KOR” z dnia 25 XI 1978 r.¹⁰,
 - *Wytrwale budujmy siłę ojczyzny i pomyślność narodu* – przemówienie I Sekretarza KC PZPR tow[arzystwa] E[dwarda] Gierka wygłoszone na uroczystym posiedzeniu Sejmu w dniu 6 XI 1978 r.¹¹

Spotkanie to nie zrobiło większego wrażenia na uczestnikach. Dyskusja była chaotyczna i nie wiązała się tematycznie z przygotowanymi materiałami.

Spośród członków SKS-u w dyskusji głos zabrali: J[aromir] Jankowski i J[erzy] Ochman. Jankowski omówił sprawę konieczności rozwoju samokształcenia studentów, natomiast Ochman ogólnie przedstawił założenia i cele działalności SKS-u. W czasie zebrania nie podjęto ważniejszych

⁵ Klub Refleksji Obywatelskiej – klub dyskusyjny założony przez wrocławskie środowisko ROPCiO w 1978 r. Spotkania Klubu odbywały się we Wrocławiu przy ul. Kampinoskiej w willi Heleny i Ryszarda Trąbskich.

⁶ Krzysztof Turkowski (ur. 1954) – historyk, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, Komitetu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, 1980–1981 członek redakcji „Tematów” i „Solidarności Dolnośląskiej”, wiceprzewodniczący Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”, w 1982 r. członek redakcji „Z dnia na dzień”, 1989–1990 członek Komitetu Obywatelskiego we Wrocławiu. W latach 1990–1994 wiceprezydent Wrocławia.

⁷ Zob. *Odezwa wydana przez środowisko „Drogi”* [w:] *Dokumenty uczestników Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Polsce 1977–1981*, wstęp i oprac. Grzegorz Waligóra, Kraków 2005, s. 177–179

⁸ Zob. *Odezwa do Narodu Polskiego, wydana przez środowiska kombatanckie ROPCiO (grupa „Opinii”) i WZZ* [w:] *Dokumenty uczestników...*, s. 175–177.

⁹ Zob. „Tygodnik Powszechny” 1978, nr 46.

¹⁰ Najprawdopodobniej chodzi o oświadczenie KSS „KOR” z 11 XI 1978 r. [w:] *Dokumenty Komitetu ...* s. 308–311.

¹¹ Zob. „Trybuna Ludu”, 6 XI 1978.

inicjatyw. Stwierdzono jedynie potrzebę kontynuacji tego typu spotkań, nie ustalając konkretnych terminów i tematyki zebrań. Wydział III we Wrocławiu wypracowuje koncepcję niedopuszczenia do pełnej konsolidacji antysocjalistycznych grup działających na terenie Wrocławia.

– Sympatyk poznańskiego SKS-u, Michał Gębka¹², od listopada nie włącza się czynnie do żadnych działań SKS-u. Na jego postawę wpłynęła rozmowa, jaką SB przeprowadziła z matką figuranta. M[ichał] Gębka przyrzekł matce, że wycofa się z działalności SKS-u. Mimo tej obietnicy nosi się z zamiarem skupienia wokół siebie grona najbardziej zaufanych osób i prowadzenia działalności antysocjalistycznej w bardziej konspiracyjnej formie.

Wydział III w Poznaniu realizuje czynności operacyjne mające na celu pełną neutralizację figuranta

Źródło: AIPN 0222/701, t. V, k. 39–42.

¹² Michał Gębka (ur. 1957) – wówczas student Wydziału Elektrycznego Politechniki Poznańskiej, działacz SKS.

Nr 67

1979 styczeń 26, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW plk. Romualda Szczerbińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu, tajne specjalnego znaczenia

W nawiązaniu do meldunku z dnia 12 I 1979 r., sprawa krypt. „Orędownicy”, identyfikator nr 005538/77, w którym informacje zawarte wskazują na podejmowanie prób nawiązania kontaktów z obywatelami CSRS przez przedstawicieli SKS-u, proszę o pełne zabezpieczenie dopływu informacji (m.in. za pośrednictwem G[ranicznych] P[unktów] K[ontrolnych]) o wyjazdach figurantów na teren Czechosłowacji i NRD.

W miarę możliwości proszę o ustalenie bliższych danych pozwalających na zidentyfikowanie studentów Uniwersytetu Praskiego¹, z którymi kontaktował się Leszek Budrewicz, przebywając na terenie Czerniawy^a.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 249.

^a *W tekście Czerniewy.*

¹ Prawdopodobnie chodzi o Uniwersytet Karola w Pradze.

1979 styczeń 29, Gdańsk – Plan dalszych przedsięwzięć i czynności operacyjnych w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Młodzieżowcy”¹, opracowany przez p.o. kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Gdańsku ppor. Antoniego Domańskiego², tajne specjalnego znaczenia

I. Sytuacja operacyjna

Realizując przedsięwzięcia operacyjne wynikające z kierunku pracy operacyjnej zaplanowane w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Młodzieżowcy”, założonej w związku z powstaniem na terenie Trójmiasta Studenckiego Komitetu Solidarności, uzyskano w 1978 r. szereg efektów operacyjnych świadczących o znacznym stopniu zneutralizowania oddziaływania gdańskiego SKS-u na środowisko studenckie uczelni Trójmiasta.

Głównym celem założycieli gdańskiego SKS-u początkowym okresie działania było podejmowanie prób pozyskania do wrogiej działalności szerokich mas studenckich. Cel ten działacze SKS-u planowali osiągnąć poprzez organizowanie nielegalnych zebrań na terenie wyższych uczelni Trójmiasta. Ogółem na terenie Uniwersytetu Gdańskiego (Wydział Humanistyki, Wydział Mat[ematyczno]-Fiz[yczno]-Chem[iczny] oraz klub „Wysepka”) SKS zorganizował siedem spotkań, w których każdorazowo udział brało ok. 60 osób. Największe nasilenie stosowania powyższej formy działania przypadło na pierwsze półrocze 1978 r.

W wyniku zdecydowanej postawy władz uczelni (zarówno Uniwersytetu Gdańskiego, jak i Politechniki Gdańskiej) oraz działaczy aktywu organizacji młodzieżowej SZSP, wynikającej z naszej inspiracji, nie dopuszczono do dalszego organizowania nielegalnych zebrań na terenie uczelni. Na uwagę zasługuje fakt, że wszelkie próby wejścia z tą formą działalności na Politechnikę Gdańską i inne uczelnie Trójmiasta (poza Uniwersytetem) były przez nas torpedowane, w wyniku czego nie przeprowadzono żadnego

¹ SOR kryptonim „Młodzieżowcy” dotyczyła rozpracowania gdańskiego SKS, akta najprawdopodobniej zniszczono.

² Antoni Domański (ur. 1949) – do SB wstąpił w 1974 r., 1979–1981 kierownik sekcji Wydziału III KW MO w Gdańsku, 1981–1983 zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Gdańsku, 1984–1989 p.o. kierownik sekcji Wydziału III WUSW w Gdańsku, w 1989 r. kierownik sekcji Wydziału V (Wydziału Ochrony Gospodarki) WUSW w Gdańsku, w 1990 r. zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Gospodarki WUSW w Gdańsku, zwolniony ze służby.

spotkania na tych obiektach pomimo usilnych starań. Stwierdzić należy, że tematyka spotkań organizowanych na terenie uczelni nie cieszyła się dużym zainteresowaniem środowiska studenckiego.

W jednym ze spotkań, które odbyło się w dniu 12 I 1978 r., odczyt na temat „Samorządności wyższych uczelni” wygłosił student Wydziału Prawa Uniwersytetu Gdańskiego – Jan Łopuszański³. Z informacji operacyjnych wynikało, że pod względem organizacyjnym było to jedno z najlepszych spotkań. Jan Łopuszański rozpracowywany jest w ramach sprawy krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”. W wyniku aktywnej kontroli operacyjnej jego osoby nie stwierdzono, aby ww. dalej aktywnie angażował się w działalność na rzecz SKS-u. Uzyskane materiały świadczą, że jest on sympatykiem SKS-u.

Każdorazowe spotkanie organizowane przez Studencki Komitet Solidarności na terenie uczelni poprzedzone było akcją kolportażu ulotek zawiadamiających o czasie, miejscu i temacie spotkania. W akcji kolportażu udział brali znani Służbie Bezpieczeństwa działacze elementów antysocjalistycznych, a w szczególności założyciele gdańskiego SKS-u:

1. Błażej Wyszowski – figurant sprawy krypt[onim] „**Kanał**”,
2. Magdalena Modzelewska⁴ – figurant sprawy krypt[onim] „**Humanistki**”,
3. Grzegorz Pliszka⁵ – rozpracowany w sprawie operacyjnej krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”,
4. Anna Młynik – rozpracowywana w sprawie krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”,
5. Andrzej Słomiński – figurant sprawy krypt[onim] „**Znachor**”,
6. Piotr Dyk – figurant sprawy o krypt[onimie] „**Znachor**”.

Charakterystyczną sprawą jest fakt, że w pierwszych miesiącach 1978 r. znany członek KSS „KOR” Bogdan Borsewicz⁶ próbował opanować

³ Jan Łopuszański (ur. 1955) – prawnik, polityk, działacz opozycyjny. Doradca regionalnych struktur NSZZ „Solidarność” oraz NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. W latach 1989–1993 oraz 1997–2005 poseł na Sejm.

⁴ Magdalena Modzelewska-Rybicka (ur. 1954) – nauczycielka, działaczka opozycji. Uczestniczka ROPCiO, współzałożycielka gdańskiego SKS i RMP.

⁵ Grzegorz Pliszka (ur. 1955) – wówczas student Wydziału Humanistycznego UG. Współzałożyciel gdańskiego SKS, uczestnik ROPCiO.

⁶ Bogdan Borsewicz (ur. 1949) – historyk, działacz opozycyjny. Uczestnik wydarzeń Marca '68, aresztowany, w 1969 r. skazany na 3 lata więzienia, w 1973 r. współorganizator protestów przeciwko przekształceniu ZSP w SZSP, uczestnik protestów przeciwko zmianom w konstytucji PRL, członek KOR i KSS „KOR”, od 1978 r. w gdańskim WZZ, 1977–1981 członek redakcji

sytuację w środowisku studenckim uczelni Trójmiasta. W tym celu organizował on co tydzień tzw. kółka samokształceniowe z młodzieżą akademicką w swoim prywatnym mieszkaniu. Plany jego nie zostały w pełni zrealizowane, gdyż pozyskał on wąskie grono studentów skupiające się wokół Stanisława Śmigła – figuranta sprawy „**Klepsydra**”, prowadzonej aktualnie przez Wyd[ział] III KW MO w Toruniu – i Błażeja Wyszowskiego oraz wywodzące się z ostatnich lat studiów.

W późniejszym okresie Borusewicz zaniechał działalności ze środowiskiem studenckim i ukierunkował dalszą swoją pracę na środowisko robotnicze i chłopskie.

Oddziaływanie Bogdana Borusewicza, Stanisława Śmigła i Błażeja Wyszowskiego na środowisko studenckie, szczególnie Politechniki Gdańskiej, spowodowało, że n[iżej] w[ymienione] [osoby] stały się sympatykami gdańskiego SKS-u:

1. Antoni Mężydło⁷ – figurant sprawy krypt[onim] „**Prymus**”,
2. Grażyna Stankiewicz⁸ – figurantka sprawy krypt[onim] „Godot”,
3. Stanisław Pietkun⁹ – były student Politechniki Gdańskiej,
4. Waldemar Sędzikowski¹⁰ – student V roku Wydziału Elektroniki P[olitechniki] G[dańskiej],
5. Jacek Lampasik¹¹ – student Wydziału Elektroniki P[olitechniki] G[dańskiej],
6. Jan Mioduski¹² – student Wydziału Elektroniki P[olitechniki] G[dańskiej],

„Robotnika”, 1978–1980 w redakcji „Robotnika Wybrzeża”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się, od 1982 r. w RKK NSZZ „Solidarność”, od 1984 r. w TKK, od 1986 r. w Tymczasowej Radzie NSZZ „Solidarność”. W latach 1997–2000 wiceminister spraw wewnętrznych i administracji, 1993–2001 poseł na Sejm, od 2005 r. marszałek Senatu.

⁷ Antoni Mężydło (ur. 1954) – fizyk, elektronik, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR”, działacz gdańskiego SKS, od 1978 r. współpracownik WZZ w Gdańsku, w latach 1977–1981 uczestniczył w przemycie do ZSRR druków religijnych w języku ukraińskim, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się, 1983–1988 współtwórca Oficyny Wydawniczej Kwadrat, w 1984 r. porwany przez SB. Od 2001 r. poseł na Sejm.

⁸ Grażyna Stankiewicz (ur. 1957) – wówczas studentka PG. W 1978 r. skreślona z listy studentów. Współpracowniczka gdańskiego SKS.

⁹ Prawdopodobnie Zdzisław Pietkun (ur. 1955) – tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Irmina” rozpracowywał gdańskie WZZ, RMP i NSZZ „Solidarność”.

¹⁰ Waldemar Sędzikowski (ur. 1955) – wówczas student elektroniki PG. Współpracownik gdańskiego SKS.

¹¹ Jacek Lampasik (ur. 1956) – wówczas student elektroniki PG. Współpracownik gdańskiego SKS.

¹² Jan Mioduski – elektronik.

7. Adam Niedorezo¹³ – student Wydziału Elektroniki P[olitechniki] G[dańskiej],

8. Aleksandra Bilewska¹⁴ – studentka Wydziału Elektroniki P[olitechniki] G[dańskiej].

Osoby te sporadycznie brały udział w spotkaniach organizowanych przez SKS, udzielały pomocy w kolportażu wrogich materiałów, bądź też składały podpisy pod wrogimi dokumentami kierowanymi do najwyższych władz państwowych.

Z rozpoczęciem roku akademickiego 1978/[19]79 Grażyna Stankiewicz i Zdzisław Pietkun zostali skreśleni z listy studentów z powodu słabych wyników w nauce, co spowodowało ograniczenie wrogiej działalności pozostałych osób na rzecz Studenckiego Komitetu Solidarności.

Po zaniechaniu przez Bogdana Borusewicza przejęcia steru nad gdańskim Studenckim Komitetem Solidarności został on opanowany przez gdańską grupę Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela skupioną wokół Leszka Moczulskiego. Dlatego też program działania przyjęty przez gdański ośrodek ROPCiO był i jest nadal wytyczną do działalności gdańskiego SKS-u.

W związku z nieudanymi próbami szerokiego wejścia ze spotkaniami na teren uczelni Trójmiasta, członkowie SKS-u zaczęli organizować kilkunastoosobowe nieformalne grupy szkoleniowe, traktowane jako tzw. latające uniwersytety, zmieniając tym samym formę swojego działania.

Inauguracją tej formy działania był odczyt znanego Służbie Bezpieczeństwa socjologa z Warszawy dr. Andrzeja Tyszki¹⁵, który odbył się na terenie Uniwersytetu Gdańskiego w dniu 20 II 1978 r. W spotkaniu tym udział wzięli czołowi działacze gdańskiego SKS-u.

Chcąc zapewnić sobie odpowiednie warunki lokalowe do organizowania tego typu nielegalnych spotkań, działacze SKS-u przyjęli w poczet członków Andrzeja Butkiewicza – studenta Wydziału Ekonomiki Transportu Uniwersytetu Gdańskiego, który zadeklarował się udostępnić do tego celu swoje mieszkanie. Dzięki zastosowaniu odpowiedniej kombinacji operacyjnej, wykorzystując pozytywny stosunek do aktualnej rzeczywistości

¹³ Adam Niedorezo – bliższych danych nie ustalono.

¹⁴ Aleksandra Bilewska (ur. 1957) – wówczas studentka elektroniki PG. Współpracowniczka gdańskiego SKS.

¹⁵ Andrzej Tyszka (ur. 1934) – socjolog kultury, działacz opozycyjny. Działacz warszawskiego KIK, współzałożyciel TKN, w stanie wojennym internowany.

ojca wyżej wymienionego, stordedowaliśmy plany dalszego wykorzystywania przez działaczy SKS-u mieszkania Andrzeja Butkiewicza. W sumie działacze SKS-u zorganizowali w tym mieszkaniu dwa spotkania.

Dalsze spotkania w ramach „latających uniwersytetów” kontynuowane były w prywatnych mieszkaniach:

– Krzysztofa Wyszowskiego – figuranta sprawy krypt[onim] „**Kanal**”,

– Stanisława Załuskiego¹⁶ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Amant**”,

– Bogdana Borusewicza – figuranta sprawy krypt[onim] „**Godot**”,

– Piotra Dyka – figuranta sprawy krypt[onim] „**Znachor**”,

– Tadeusza Szczudłowskiego¹⁷ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Pisarze**”,

– Mariusza Muskata – figuranta sprawy krypt[onim] „**Duet**”,

– Aleksandra Halla – figuranta sprawy krypt[onim] „**Hak**”.

Ogółem spotkań takich odbyło się w 1978 r. osiemnaście. Prelegentami na nich byli: Aleksander Hall oraz osoby spoza naszego terenu: Leszek Moczulski, Jacek Kuroń, Andrzej Czuma, Bogumił Studziński¹⁸, Macierewicz, Adam Stanowski¹⁹.

Powyższa forma działania nie przyniosła oczekiwanych rezultatów ze względu na ograniczone możliwości oddziaływania na szerokie masy młodzieży.

Stosując operacyjne zabezpieczenie powyższych spotkań z wykorzystaniem osobowych źródeł informacji i środków techniki operacyjnej, ujaw-

¹⁶ Stanisław Załuski (ur. 1925) – pisarz, uczestnik gdańskiego środowiska ROPCiO.

¹⁷ Tadeusz Szczudłowski (ur. 1933) – oficer marynarki wojennej i handlowej, historyk, działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, organizator niezależnych manifestacji, w maju 1980 r. skazany na 3 miesiące aresztu za udział w manifestacji z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja, uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r., do NSZZ „Solidarność” nie przystąpił, w stanie wojennym internowany. Po wyjściu na wolność współorganizował Ruch Opieki, mający na celu obronę więźniów politycznych i niesienie pomocy ich rodzinom.

¹⁸ Bogumił Studziński (1931–1987) – prawnik, działacz opozycyjny. Po wojnie członek WiN i organizacji „Orzeł Biały”, w 1951 r. skazany na 10 lat więzienia, od 1970 r. członek warszawskiego KIK, w latach 1976–1984 i 1986–1987 członek Zarządu, współzałożyciel ROPCiO, 1977–1981 w redakcji „Gospodarza”, działacz NSZZ „Solidarność”.

¹⁹ Adam Stanowski (1927–1990) – socjolog. W czasie II wojny światowej w Szarych Szeregach, powstaniec warszawski, w 1950 r. skazany na 7 lat więzienia za działalność w Sodalicii Mariańskiej Akademików, od 1956 r. pracownik KUL, członek warszawskiego KIK, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN, 1980–1981 działacz NSZZ „Solidarność”, członek Tymczasowego Zarządu Regionu w Lublinie, w stanie wojennym ukrywał się. W latach 1989–1990 senator.

niono dalszych sympatyków gdańskiego SKS-u, wywodzących się przede wszystkim z ośrodków duszpasterstwa akademickiego, kierowanych dawniej przez ks. Wiśniewskiego i ks. Srokę²⁰ i aktualnie działających w gdańskim ośrodku ROPCiO:

1. Andrzeja Jarmakowskiego²¹ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”,
2. Arkadiusza, Małgorzate, Bożenę i Mirosława Rybickich²² – figurantów sprawy krypt[onim] „**Aram**”,
3. Dariusza Kobzdeja²³ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Zamek**”
4. Aleksandra Halla – figuranta sprawy krypt[onim] „**Hak**”,
5. Jana Samsonowicza²⁴ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Samson**”,
6. Kazimierza Krawczyka²⁵ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Amant**”,
7. Danutę Kędzierską²⁶ – rozpracowywaną w ramach sprawy krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”,
8. Annę Kołakowską²⁷ – figurantkę sprawy krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”,
9. Sławomira Czarlewskiego²⁸ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Działacz**”,

²⁰ Bronisław Sroka (ur. 1936) – jezuita, działacz opozycyjny. W 1953 r. aresztowany za przynależność do tajnej organizacji „Podziemna Kolonia”, skazany na 5 lat więzienia, w 1970 r. przystąpił do „Ruchu”, uczestnik ROPCiO.

²¹ Andrzej Jarmakowski (ur. 1953) – historyk, dziennikarz, działacz opozycji, uczestnik ROPCiO, współpracownik gdańskiego SKS, w 1979 r. współzałożyciel RMP, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, wyemigrował do Stanów Zjednoczonych.

²² Mirosław Rybicki (ur. 1955) – działacz ROPCiO i gdańskiego SKS, w 1979 r. współzałożyciel RMP, organizator wydawnictwa Młoda Polska.

²³ Dariusz Kobzdej (1954–1995) – lekarz, działacz opozycji. Po Grudniu '70 współtworzył w Gdańsku nieformalną grupę dyskusyjną, uczestnik ROPCiO, współpracownik gdańskiego SKS, współzałożyciel RMP, po manifestacji 3 V 1980 r. skazany na 3 miesiące aresztu, w 1981 r. przewodniczący Regionalnego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania, założyciel Klubu Myśli Politycznej im. Konstytucji 3 Maja, w stanie wojennym ukrywał się, w 1987 r. założył Klub Polityczny im. Lecha Bądkowskiego.

²⁴ Jan Samsonowicz (1944–1983) – filolog, działacz opozycyjny. W latach 70. członek duszpasterstwa akademickiego w Gdańsku, uczestnik ROPCiO, współzałożyciel RMP, 1980–1981 działacz NSZZ „Solidarność”, twórca i redaktor naczelną pisma „Pomost”, w 1981 r. członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, w stanie wojennym internowany, zginął w niewyjaśnionych okolicznościach.

²⁵ Kazimierz Krawczyk – bliższych danych nie ustalono.

²⁶ Danuta Kędzierska (ur. 1954) – wówczas studentka Wydziału Humanistycznego UG. Współpracowniczka gdańskiego SKS, współzałożycielka RMP.

²⁷ Anna Kołakowska (ur. 1955) – wówczas studentka filologii polskiej UG. Współpracowniczka gdańskiego SKS.

²⁸ Sławomir Czarlewski (ur. 1955) – prawnik, dyplomata, działacz opozycyjny. Skreślony z listy studentów w 1978 r., współpracownik gdańskiego SKS, następnie RMP, działacz NSZZ

10. Grzegorza Grzelaka²⁹ – rozpracowywanego w ramach sprawy krypt[onim] „**Aram**”,

11. Jana Karolika³⁰ – rozpracowywanego w ramach sprawy krypt[onim] „**Kurier**”,

12. Wiesława Słomińskiego³¹ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Listonosz**”,

13. Leszka Binkiewicza³² – figuranta sprawy krypt[onim] „**Listonosz**”,

14. Janusza Szymczyka³³ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Agitator**”,

15. Bogusława Salmanowicza³⁴ – figuranta sprawy krypt[onim] „**Technik**”,

16. Ewę Dyk³⁵ – żonę Piotra Dyka, kontrolowaną w ramach sprawy krypt[onim] „**Znachor**”.

Ponadto ujawniliśmy, że z działaczami SKS-u sympatyzowali:

1. Tomasz Petrycki³⁶ – student P[raństwa] W[yszej] S[zkoly Sztuk] P[lastycznych] w Gdańsku,

2. Grzegorz Petrycki³⁷ – student P[raństwa] W[yszej] S[zkoly Sztuk] P[lastycznych] w Gdańsku,

3. Cezary Kasprzykowski³⁸ – student P[raństwa] W[yszej] S[zkoly Sztuk] P[lastycznych] w Gdańsku.

„Solidarność”, współtwórca Biura Krajowego NSZZ „Solidarność”, od 1982 r. na emigracji we Francji i Belgii, 1986–1990 redaktor „Głosu Katolickiego”. Od 1991 r. konsul RP w Lyonie.

²⁹ Grzegorz Grzelak (ur. 1953) – politolog, działacz opozycyjny. Uczestnik działań opozycyjnych od końca lat 60., uczestnik ROPCiO, współzałożyciel RMP, działacz NSZZ „Solidarność”, 1980–1981 szef Sekretariatu KKP, od 1981 r. członek Komisji Krajowej „NSZZ Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się.

³⁰ Jan Karolik (ur. 1953) – współpracownik gdańskiego SKS i RMP.

³¹ Wiesław Słomiński (ur. 1953) – wówczas student Wydziału Elektrycznego PG. Współpracownik gdańskiego SKS, uczestnik ROPCiO.

³² Leszek Binkiewicz (ur. 1958) – wówczas student hydrotechniki PG. Współpracownik gdańskiego SKS.

³³ Janusz Szymczyk (ur. 1954) – wówczas student Wydziału Budowy Maszyn PG. Współpracownik gdańskiego SKS. Od 1985 r. na emigracji w RFN.

³⁴ Bogusław Salmanowicz (ur. 1958) – wówczas student Wydziału Prawa UG. Współpracownik gdańskiego SKS.

³⁵ Ewa Dyk (ur. 1955) – pedagog, działaczka społeczna i polonijna. Współpracowniczka gdańskiego SKS i RMP, od 1983 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

³⁶ Tomasz Petrycki (ur. 1957) – wówczas student projektowania graficznego PWSSP w Gdańsku. Współpracownik gdańskiego SKS.

³⁷ Grzegorz Petrycki (ur. 1954) – grafik, wówczas student projektowania architektury wnętrz PWSP w Gdańsku. Współpracownik gdańskiego SKS.

³⁸ Cezary Kasprzykowski (ur. 1949) – wówczas student PWSSP. Współpracownik gdańskiego SKS.

Oprócz organizowania spotkań na uczelniach i w prywatnych spotkaniach działalność SKS-u w 1978 roku charakteryzowała się:

- wydawaniem i kolportażem oświadczeń w związku z nasilającymi się represjami Służby Bezpieczeństwa,
- zbieraniem podpisów kierowanymi do najwyższych władz państwowych,
- solidaryzowaniem się z akcjami organizowanymi przez ROPCiO, KSS „KOR” i WZZ,
- moralnym wspieraniem represjonowanych osób (udział w rozprawach sądowych, kolegiach, głódówkach protestacyjnych itp.),
- wykorzystywaniem oficjalnych spotkań młodzieży akademickiej ze znanymi ludźmi nauki do prezentowania swoich poglądów. W 1978 r. zanotowano taki fakt w spotkaniu z prof. Symonidesem³⁹.

W 1978 r. działacze SKS z innych ośrodków w kraju podejmowali próby zorganizowania Ogólnopolskiego Zjazdu Studenckich Komitetów Solidarności. 18 II 1978 r. planowano zorganizować Ogólnopolski Zjazd SKS w Krakowie. Dzięki naszym działaniom operacyjnym realizowanym w ramach kombinacji operacyjnej delegat z terenu Trójmiasta, znany sympatyk SKS-u – Stanisław Śmigiel, został zatrzymany w Krakowie, a Anna Młynik w ogóle nie wyjechała z Gdańska.

W październiku 1978 r. żaden z działaczy czy też sympatyków gdańskiego SKS-u nie udał się na zjazd, który miał się odbyć w Warszawie.

Realizując szereg przemyślanych kombinacji operacyjnych oraz wykorzystując pogłębiające się sprzeczności pomiędzy KSS „KOR” i ROPCiO, a przede wszystkim w łonie samego ROPCiO, z gdańskiego SKS-u wyeliminowano praktycznie następujące osoby:

1. Błażeja Wyszokowskiego, dzięki skreśleniu go z listy studentów i rozpowszechnianiu opinii, że poglądy jego polaryzują w kierunku programu KSS „KOR” i WZZ,
2. Grzegorza Pliszkę, dzięki skompromitowaniu go w środowisku za nadużywanie alkoholu,
3. Andrzeja Butkiewicza, dzięki skreśleniu go z listy studentów oraz spowodowaniu odpowiedniej reakcji jego ojca,

³⁹ Janusz Symonides (ur. 1938) – prawnik, pracownik UMK i UW, specjalista w dziedzinie międzynarodowej ochrony praw człowieka.

4. Annę Młynik dzięki skompromitowaniu jej za intymne stosunki z Krzysztofem Wyszkowskim, które doprowadziły do rozkładu jego związku małżeńskiego.

Z uwagi na fakt, że pozostałe osoby, tzn. Piotr Dyk, Magdalena Modzelewska i Andrzej Słomiński, są zagorzałymi zwolennikami Leszka Moczulskiego oraz angażują się w pracach Ruchu Obrony związanych m.in. z poprawą nie najlepszej sytuacji wewnątrz ROPCiO (rozłam pomiędzy działaczami skupionymi wokół osoby Andrzeja Czumy i osoby Leszka Moczulskiego), można stwierdzić, że w drugiej połowie 1978 r. nastąpiła stagnacja w oddziaływaniu członków SKS-u w środowisku uczelni Trójmiasta.

W ostatnim okresie uzyskaliśmy informacje operacyjne, z których wynika, że działacze tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności i ROPCiO z naszego terenu prowadzą szerokie dyskusje na temat dalszych losów gdańskiego SKS-u.

Już na IV Ogólnopolskim Spotkaniu ROPCiO, jakie miało miejsce w dniach 18 i 19 listopada 1978 r. w prywatnym mieszkaniu Piotra Dyka, dokonano krytycznej oceny dotychczasowej działalności Studenckich Komitetów Solidarności. Na spotkaniu tym większość dyskutantów reprezentowała poglądy, że SKS-y, w tym także gdański, nie osiągnęły liczących się sukcesów. Przyczyn niepowodzeń dopatrywano się w:

- niedostatecznym „wyrobieniu” politycznym środowisk studenckich,
- w braku odpowiednio przeszkolonych osób wywodzących się ze środowisk studenckich i ostatnich klas szkół średnich,
- stosowaniu niewłaściwych, mało aktywnych form działalności (brak działań szkoleniowych na szeroką skalę, ograniczanie się do popierania akcji organizowanych przez KSS „KOR”, WZZ i ROPCiO itp.),
- stosowaniu szerokich przeciwdziałań przez Służbę Bezpieczeństwa i władze administracyjno-polityczne wyższych uczelni, mających na celu odstraszenie studentów od podejmowania działalności na rzecz SKS.

W wyniku szerokiej dyskusji na IV Ogólnopolskim Spotkaniu ROPCiO nie podjęto żadnych konstruktywnych decyzji na temat dalszej działalności SKS-ów. Jedyny postulat wysunął Arkadiusz Rybicki, który stwierdził, że należy tworzyć kilku- lub kilkunastoosobowe grupy i szkolić je w tzw. kółkach myśli historycznej, które byłyby przedłużeniem „latających uniwersytetów”. Najlepszy grunt do działania w tym względzie na naszym terenie Arkadiusz Rybicki widzi w ostatnich klasach szkół średnich, ze szczególnym uwzględnieniem I, III, VIII Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku.

Uczniowie tych klas, po odpowiednim przeszkoleniu, w przypadku wejścia w przyszłość w środowisko studenckie, byłiby według tej koncepcji materiałem gotowym do podjęcia działalności.

W wyniku wielu dyskusji i spotkań działacze ROPCiO z terenu Trójmiasta doszli do wniosku, że dalsze istnienie gdańskiego SKS-u mijają się z celem. Według ich ustaleń nie zostanie wydane żadne oficjalne oświadczenie informujące o rozwiązaniu gdańskiego SKS-u. Ustalono, że inicjatywy podejmowane dotychczas przez SKS w sposób naturalny przejmie nowo powstająca nieformalna grupa pod nazwą „Ruch Młodych” lub „Ruch Młodej Polski”⁴⁰. Konkretna nazwa tej grupy nie została jeszcze ustalona i znajduje się w sferze dalszych dyskusji i rozważań.

Z naszego operacyjnego rozpoznania wynika, że nowa nieformalna grupa skupiać będzie wszystkie postępowe środowiska młodzieżowe i naczelnym jej kierunkiem działania powinna być walka o niepodległość. Ustalono także, iż w dniach 10–11 lutego 1979 r. odbędzie się zebranie młodzieżowych środowisk opozycyjnych z kraju, na którym ma być przyjęta nazwa grupy oraz treść deklaracji opracowanej w związku z jej powstaniem. Aktualnie trwają w gdańskim środowisku ROPCiO dyskusje nad strukturą organizacyjną nowej grupy oraz treścią deklaracji.

Należy zaznaczyć, że głównymi inspiratorami utworzenia nowej nieformalnej grupy na naszym terenie są: Aleksander Hall, Jan Samsonowicz, Andrzej Jarmakowski, Andrzej Słomiński, Dariusz Kobzdej oraz Arkadiusz i Mirosław Rybicy. Pismem nowej organizacji ma być redagowane przez A[leksandra] Halla czasopismo młodych „**Bratniak**”.

W związku z przedstawioną wyżej sytuacją operacyjną dalsze istnienie Studenckiego Komitetu Solidarności w Gdańsku jako oddzielnej struktury „opozycyjnej” jest mało prawdopodobne.

Dalsza praca operacyjna w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „**Młodzieżowcy**” będzie miała na celu rozpracowywanie celów i zamierzeń nowo powstającej nieformalnej grupy antysocjalistycznej oraz torpedowanie i neutralizację podejmowanych przez nią wrogich przedsięwzięć w stosunku do środowisk młodzieżowych na terenie Trójmiasta.

⁴⁰ Ruch Młodej Polski – organizacja opozycji demokratycznej założona 29 VII 1979 r. z inicjatywy młodzieżowego środowiska ROPCiO z Gdańska, wydającego pismo „Bratniak”, oraz gdańskiego SKS. 18 VIII 1979 r. ogłoszono deklarację ideową RMP, w stanie wojennym RMP zawiesił swoją działalność, a jego uczestnicy włączyli się w organizację podziemnych struktur NSZZ „Solidarność”.

II. Kierunki pracy operacyjnej

W związku z nowymi zamierzeniami zorganizowanych elementów antysocjalistycznych mającymi na celu powołanie nieformalnej grupy o charakterze antysocjalistycznym praca operacyjna w sprawie krypt[onim] „**Młodzieżowcy**” zmierzać będzie w następujących kierunkach:

1. Operacyjnego opanowania przez nas nieformalnej grupy poprzez:

– odpowiednie plasowanie w głównych strukturach organizacyjnych sprawdzonych i posiadających już duże możliwości operacyjne osobowych źródeł informacji,

– wprowadzenie do grupy nowych osobowych źródeł informacji, wykorzystując do tego celu sprzyjające sytuacje operacyjne, bądź też realizując odpowiednie kombinacje operacyjne,

– opracowywanie kandydatów na tajnych współpracowników spośród osób wywodzących się ze środowisk, na które w przyszłości zamierzają oddziaływać figuranci prowadzonych przez nas spraw.

2. Uzyskiwania wyprzedzających informacji operacyjnych dot[yczących]:

– pełnego rozpoznania struktury organizacyjnej nowo powstającej grupy,

– pełnego rozpoznania obsady personalnej poszczególnych szczebli organizacyjnych z uwzględnieniem cech osobowych wszystkich członków,

– rozpoznania kompetencji i zadań realizowanych przez poszczególne struktury organizacyjne,

– pełnego rozpoznania zasięgu oddziaływania terytorialnego nowo powstającej grupy, ze szczególnym uwzględnieniem charakteru sprzeczności pomiędzy poszczególnymi ośrodkami w kraju,

– rozpoznanie, na jakie środowiska zamierza oddziaływać nowa grupa.

3. Dezintegracyjnego oddziaływania poprzez osobowe źródła informacji na czołowych działaczy elementów antysocjalistycznych wchodzących w skład grupy, w celu torpedowania ich zamierzeń i osiągania optymalnych efektów operacyjnych. Uzyskiwane przez nas materiały kompromitujące bądź też o charakterze kryminalnym również będą wykorzystywane do dezintegracyjnych działań.

4. Ustalania ewentualnej bazy poligraficznej, którą wykorzystywać będzie nowo powstająca grupa.

5. Rozpracowywania systemu rozliczeń finansowych oraz źródeł pochodzenia środków finansowych.

6. Dokumentowania działalności nowej nieformalnej grupy dla celów procesowych.

III. Przedsięwzięcia operacyjne

1. Wypracować długofalową linię postępowania dla TW ps. „Ryszard”, który posiada bezpośrednie dotarcie do czołowych działaczy, z inspiracji których tworzona jest nowa nieformalna grupa. TW ps. „Ryszard” przewidywany jest w składzie jednej z głównych struktur organizacyjnych nowej grupy.

Realizuje ppor. A[ntoni] Domański.

Termin realizacji ^a10 II 1979 r.^a

2. Identyczne przedsięwzięcie realizuje w stosunku TW ps. „Napoleon” ppor. St[anisław] Nicer⁴¹.

Termin realizacji ^a10 II 1979 r.^a

3. Opracować szczegółowe zadania dla TW ps. „Oskar”, który pozostaje na kontakcie Sekcji IV tut[ejszego] Wydziału III i posiada bezpośrednie dotarcie do Jana Samsonowicza. Wykorzystując zaufanie, jakim Samsonowicz darzy „Oskara”, dążyć się będzie do wprowadzenia go w skład jednej z głównych struktur nowej nieformalnej grupy.

Realizuje ppor. A[ntoni] Domański w porozumieniu z ppor. J[erzym] Zamorowskim⁴².

Termin realizacji ^a10 II 1979 r.^a

4. Opracować plan wprowadzenia do grupy TW ps. „Mały”.

Realizuje ppor. B. Czoska⁴³.

Termin realizacji ^a8 II 1979 r.^a

5. Opracować plan wprowadzenia do grupy TW ps. „Staszek”.

Realizuje ppor. J. Berezowski⁴⁴.

Termin realizacji ^a5 III 1979r.^a

6. Opracować plan wprowadzenia do grupy TW ps. „Kazik”.

Realizuje ppor. A[ndrzej] Jażdżewski⁴⁵.

Termin realizacji ^a8 II 1979 r.^a

^{a-a} Fragment wpisany odręcznie.

⁴¹ Stanisław Nicer – bliższych danych nie ustalono.

⁴² Jerzy Zamorowski (ur. 1948) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa.

⁴³ B. Czoska – bliższych danych nie ustalono.

⁴⁴ J. Berezowski – bliższych danych nie ustalono.

⁴⁵ Andrzej Jażdżewski – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. W 1981 r. kierownik sekcji Wydziału II KW MO w Gdańsku.

7. Ukierunkować na działalność grupy zadania przekazywane dla TW ps. „Adler”, który jest wprowadzony pod działaczy elementów antysocjalistycznych skupionych w KSS „KOR” i nieodpowiednio przez nich „wykorzystywany” z tego względu, że jest studentem.

Realizuje ppor. A[ntoni] Domański.

Termin realizacji ^a15 II 1979 r.^a

8. Opracować plan wprowadzenia do grupy TW ps. „Fryderyk”.

Realizuje kpt. J[erzy] Łukowski⁴⁶.

Termin realizacji ^a15 III 1979 r.^a

9. W sprzyjających sytuacjach operacyjnych wprowadzać się będzie inne sprawdzone osobowe źródła informacji do nowo powstającej nieformalnej grupy antysocjalistycznej.

Realizują wszyscy pracownicy Sekcji III Wydziału III na bieżąco.

10. W prowadzonych przez Sekcję III tut[ejszego] Wydziału III sprawach operacyjnych na czołowych działaczy elementów antysocjalistycznych planuje się systematyczne typowanie osób jako kandydatów na TW ze środowisk, w których figuranci prowadzą wrogą działalność.

Realizują kpt. J. Banaszak, kpt. J[erzy] Łukowski, por. B. Stanisławski, por. St[anisław] Nicer, ppor. A[ndrzej] Jażdżewski, ppor. J. Berezowski, ppor. B. Czoska, ppor. A[ntoni] Domański.

11. Dla osobowych źródeł informacji tkwiących wewnątrz grupy opracowane będą szczegółowe zadania wynikające z długiego kierunku pracy operacyjnej w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „**Młodzieżowcy**”.

Realizują pracownicy operacyjni, na kontakcie których pozostają poszczególne źródła informacji.

Termin realizacji ^a15 II 1979 r.^a

12. W dalszym ciągu w ramach prowadzonych spraw operacyjnych przez tut[ejszy] Wydział III na czołowych działaczy gdańskiego ośrodka ROPCiO szczegółowo analizować się będzie wszelkie materiały uzyskiwane z techniki operacyjnej, obserwacji zewnętrznej i „W” pod kątem rozpoznawania najbliższych zamierzeń figurantów tych spraw związanych z powstaniem nowej grupy.

Realizują wszyscy pracownicy Sekcji III Wydz[iału] III.

Termin realizacji ^ana bieżąco^a.

⁴⁶ Jerzy Łukowski – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Od 1987 r. zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Gdańsku.

13. Dokonać rozpoznania możliwości wykorzystywania osobowych źródeł informacji będących na kontakcie Wydz[iału] II, Wydz[iału] III A, Wydz[iału] IV i Wydziału Paszportów. Opracować dla źródeł mających dotarcie do interesujących nas osób odpowiednie zadania.

Realizuje ppor. A[ntoni] Domański.

Termin realizacji ^a15 III 1979 r.^a

14. Po rozpoznaniu zasięgu oddziaływanie terytorialnego nowo powstałej grupy nawiązać ścisłe współdziałanie z zainteresowanymi jednostkami i zapewnić sobie właściwą wymianę informacji dot[czających] działalności tej grupy. Wypracowywać wspólnie linię dezintegracyjnego działania.

Realizuje ppor. A[ntoni] Domański w porozumieniu z kierownictwem wydziału.

Termin realizacji ^a15 II 1979 r.^a

15. Poprzez wszystkie osobowe źródła informacji tkwiące wewnątrz nieformalnej grupy dążyć do uzyskiwania wyprzedzających informacji dot[yczących] podejmowania wszelkich wrogich akcji. Wykorzystując sprzyjające sytuacje operacyjne, przeforsowywać taką linię postępowania, która daje optymalne korzyści.

Realizują pracownicy, na kontakcie których znajdują się źródła info[rmacji].

Termin realizacji ^ana bieżąco^a.

16. W związku z uzyskanymi informacjami operacyjnymi świadczącymi o tym, że nowa nieformalna grupa zamierza podjąć działalność na terenie szkół średnich, w celu zorganizowania właściwej pracy profilaktycznej zawiązane zostaną ścisłe kontakty służbowe z kuratorium, wydziałami oświaty urzędów miejskich i dyrektorami wytypowanych szkół. Środowiska młodzieżowe szkół średnich planuje się zabezpieczyć operacyjnie. Za ten odcinek pracy operacyjnej odpowiedzialny jest ppor. B. Czoska.

17. Wykorzystując wszelkie dostępne środki pracy operacyjnej, dążyć do ustalenia ewentualnej bazy poligraficznej oraz osób z nią związanych.

Realizują wszyscy pracownicy Sekcji III Wydz[iału] III.

Termin realizacji ^ana bieżąco^a.

18. W celu uzyskiwania materiałów świadczących o wykroczeniach czy też przestępstwach o charakterze kryminalnym utrzymywana będzie dalszym ciągu ścisła współpraca z jednostkami MO na terenie Trójmiasta.

Realizuje ppor. A[ntoni] Domański.

19. W dalszym ciągu opracowywane będą kombinacje operacyjne mające na celu eliminowanie osób z grona elementów antysocjalistycznych, operacyjne przejmowanie materiałów, wytwarzanie atmosfery wzajemnej podejrzliwości itp.

Realizują sukcesywnie wszyscy pracownicy Sekcji III Wydz[iału] III.

W zależności od rozwijającej się sytuacji operacyjnej, do niniejszego planu wprowadzone będą właściwe korekty i uzupełnienia mające na celu uzyskiwanie maksymalnych efektów operacyjnych.

Za realizację przedsięwzięć wynikających z planu odpowiedzialnym jest p.o. kierownik Sekcji III Wydz[iału] III st. insp. ppor. mgr inż. Antoni Domański.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 92–103.

1979 styczeń 30, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– Nowym elementem taktyki wrocławskiego SKS-u jest z poz [a] pozornie jawne ustalanie terminów tematyki i miejsc planowanych zebrań. Przy tego typu ustaleniach członkowie SKS-u posługują się nazwiskami osób znanych już Służbie Bezpieczeństwa, zachowując jednocześnie pełną konspirację w odniesieniu do tych osób, które ich zdaniem nie są jeszcze znane SB.

Rzecznicy wrocławskiego SKS-u rozpatrują również możliwość utrzymania M[arka] Adamkiewicza i M[arka] Rosponda w roli rzeczników SKS-u, chcąc w ten sposób dać do zrozumienia środowisku, że mimo wyrzucenia ich z uczelni są przynajmniej symbolicznie związani z działalnością SKS-u.

– Z uwagi na pojawiające się na ścianach pomieszczeń Uniwersytetu Wrocławskiego wrogie hasła i napisy rzecznicy wrocławskiego SKS-u zamierzają w sposób oficjalny zaznaczyć, że nie ma to nic wspólnego z ich działalnością. Uważają, że jest to prowokacja SB. Zamierzają wydać odpowiednie oświadczenie w tej sprawie. Rozważają też możliwość wprowadzenia pikiet na uczelni w celu wywołania prowokacyjnych incydentów w stosunku do znanych im pracowników SB udających się lub przebywających na uczelni.

– L[eszek] Budrewicz, M[ariusz] Wilk, S[tanisław] Siekanowicz i R[enata] Otołińska, dyskutując na temat atmosfery panującej wśród studentów Wrocławia w kontekście wywołania rozruchów studenckich, doszli do wniosku, że jest ona zdecydowanie korzystniejsza niż w marcu 1968 r. Sądzą, że obecnie wywołanie strajku to sprawa jednego dnia aktywnej agitacji.

– Władze Uniwersytetu Wrocławskiego prowadzą aktualnie rozmowy z aktywnymi członkami SKS-u. Osoby wzywane na te rozmowy pouczane są przez M[ariusza] Wilka w zakresie sposobu zachowania się wobec władz.

^a Fragment nieczytelny.

Jacek Kuroń zlecił P[iotrowi] Starzyńskiemu przeprowadzenie wspólnego z wrocławskim SKS-em zbierania podpisów pod listem dotyczącym sprawy Świtonia¹.

Kwestia ta była omawiana w gronie aktywu wrocławskiego SKS-u w dniu 21 I 1979 r. Z uzyskanych informacji wynika, że podpisy zbierane będą pod listem² wystosowanym przez Lipińskiego, Cywińskiego³, Hauke-Ligowskiego⁴, Mazowieckiego⁵ i Szczypiorskiego⁶. Oryginały podpisanych listów mają być kierowane pocztą poleconą bezpośrednio do Rady Państwa.

Uzgodniono, że Leszek Budrewicz i Mariusz Wilk zbierać będą podpisy wśród pracowników naukowych filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego oraz w środowisku literackim Wrocławia.

Krzysztof Turkowski i Jacek Malec oraz Marek Burak zbierać mają podpisy wśród pracowników naukowych Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Helena Gleichgewicht⁷ wśród pracowników naukowych i studentów P[aństwowej] W[yższej] S[zkoły] S[ztuk] P[lastycznych] we Wrocławiu, Bolesław Gleichgewicht wraz z prof. [prof.]

¹ Kazimierz Świton (ur. 1931) – elektromechanik, działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, w 1978 r. współzałożyciel Komitetu WZZ w Katowicach, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, w 1983 r. aresztowany, w 1987 r. wszedł w skład podziemnej RKW NSZZ „Solidarność”. W latach 1991–1993 poseł.

² Zob. *Dokumenty uczestników...*, s. 237.

³ Bohdan Cywiński (ur. 1939) – filozof, działacz opozycyjny. Od 1960 r. członek warszawskiego KIK, 1972–1973 wiceprezes, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, w 1980 r. członek Komisji Ekspertów MKS w Stoczni Gdańskiej, działacz NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Solidarność”, 1981–1990 na emigracji w Szwajcarii, gdzie wydawał kwartalnik „Widnokrąg”, oraz we Francji, 1988–1989 członek redakcji pisma „Kontakt”.

⁴ Aleksander Hauke-Ligowski (ur. 1936) – duchowny katolicki, dominikanin. Członek TKN, w 1981 r. współtwórca poznańskiego Komitetu Pomocy Więźniom Sumienia.

⁵ Tadeusz Mazowiecki (ur. 1927) – prawnik, polityk. W latach 1952–1955 w Stowarzyszeniu PAX, w 1956 r. współzałożyciel Ogólnopolskiego Klubu Postępowej Inteligencji, następnie KIK w Warszawie, 1975–1981 i 1988–1990 wiceprezes, 1958–1961 redaktor naczelny „Więzi”, 1961–1972 poseł Koła Znak, współzałożyciel TKN, w 1980 r. przewodniczący Komisji Ekspertów MKS w Stoczni Gdańskiej, następnie doradca Lecha Wałęsy i KKP, w 1981 i 1989 r. redaktor naczelny „Tygodnika Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1990 premier, 1991–2001 poseł na Sejm.

⁶ Adam Szczypiorski (1895–1979) – działacz socjalistyczny, publicysta, historyk. Od 1913 r. w PPS, 1921–1928 członek Rady Naczelnej PPS, 1928–1931 członek CKR i Rady Naczelnej, 1928–1930 poseł, podczas okupacji w PPS-WRN, 1944–1945 więziony w Sachsenhausen. 1945–1955 na emigracji w Szwecji i Wielkiej Brytanii, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członek KOR i KSS „KOR”.

⁷ Helena Gleichgewicht (ur. 1955) – stenograf, działaczka opozycyjna. Działaczka wrocławskiego SKS, skreślona z listy studentów z przyczyn politycznych, od 1984 r. na emigracji w Norwegii.

Dudą, Hartmanem i Chamcówną w środowisku znanych im pracowników naukowych, Piotr Starzyński wśród hippisów i członków wrocławskiego SKS-u.

SKS-owcy zaangażowani w tę akcję zbierać mają podpisy zarówno w środowisku studenckim, jak i w dostępnych im innych środowiskach. Wymienieni chcieliby zebrać około 100 tys. podpisów. Odpowiednie przeciwdziałania realizuje Wydział III we Wrocławiu.

Przebywający aktualnie w Warszawie M[arek] Rospond kontaktujący się z D[anutą] Stołęcką⁸ przekazał jej polecenie, by członkowie wrocławskiego SKS-u przyśpieszyli dostarczenie do Warszawy całości „dokumentacji” dotyczącej rozwiązania przez MO zebrania SKS-u, które odbyło się we Wrocławiu w dniu 5 III 1978 r. w mieszkaniu doc. B[olesława] Gleichgewichta. Wraz z tą dokumentacją mają być dostarczone zdjęcia zatrzymanych wówczas 27 osób. Dokumenty te mają być przekazane do Londynu na „wystawę” organizowaną przez Biuro Informacji dla Polonii o opozycji w Polsce. Fakt ten, zdaniem Rosponda, może spowodować zwiększenie pomocy Polonii dla SKS-u.

W dniu 23 I 1979 r. w mieszkaniu Janusza Majewskiego w Warszawie przy ul. [...] odbyło się spotkanie czterech osób związanych z działalnością warszawskiego SKS-u. Jediną sprawą, jaką poruszano podczas tego spotkania, była propozycja J[anusza] Majewskiego wyjazdów w teren z „bibułą”. Szczegółów nie omawiano. Wszyscy zebrani zaakceptowali tę propozycję. Koszty wyjazdów mają być zwracane. Termin następnego spotkania uzgodniono na dzień 30 I br. w tym samym miejscu.

Rzecznik szczecińskiego SKS-u [Janusz] W[o]jciech Klukowski sprawę swoich związków z miejscowym SKS-em uważa za definitywnie zakończoną. Według niego rezygnacja ta spowodowana jest tym, iż nie zamierza przysparzać kłopotów rodzinie (szczególnie ojcu). Aktualnie figurant ma jako repetent pewne kłopoty ze studiami w P[omorskiej] A[kademii] M[edycznej].

Wydział III KW MO w Szczecinie podejmuje dalsze działania zmierzające do dalszej neutralizacji [Janusza] W[o]jciecha Klukowskiego.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 51–54.

⁸ Danuta Stołęcka-Wójcik (ur. 1957) – wówczas studentka filologii polskiej UW, działaczka opozycji. Działaczka wrocławskiego SKS, następnie NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowana, w 1984 r. wyemigrowała do Austrii.

1979 styczeń 31, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

W sprawie krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 18 I 1979 r. w mieszkaniu Arkadiusza Rybickiego, rzecznika SKS-u gdańskiego, odbyło się spotkanie z udziałem A[leksandra] Halla, D[ariusza] Kobzdeja i A[rkadiusza] Rybickiego. Miało ono na celu opracowanie schematu organizacyjnego przyszłego „Ruchu Młodych”. Ustalono następujący schemat organizacyjny:

– tzw. ciało polityczne, przygotowujące perspektywiczne programy działania oraz prowadzące pracę polityczną w tej nielegalnej organizacji;

– tzw. ciało pragmatyczne, które zajmowałoby się sprawami bieżącymi, np. organizowaniem akcji kolportażu i techniki poligraficznej;

– tzw. zgromadzenie ogólne, które akceptowałoby pewne decyzje i projekty polityczne przygotowane przez „ciało polityczne”. „Zgromadzenie ogólne” powinno być informowane o potrzebach „ciała pragmatycznego”. W skład „zgromadzenia ogólnego” weszłyby osoby mniej znane, a sprawy wymagające zachowania zasad konspiracji byłyby przedstawione do akceptacji w formie ogólnego projektu.

– W dniu 19 I 1979 r. również w mieszkaniu A[rkadiusza] Rybickiego odbyło się spotkanie wąskiej grupy przedstawicieli grup antysocjalistycznych Trójmiasta z Leszkiem Moczulskim. A[leksander] Hall zapoznał Moczulskiego z projektem utworzenia nowej nieformalnej grupy. Ponadto poinformowano go o planowanym w dniach 10–11 II 1979 r. spotkaniu, na które zostali zaproszeni: M[arek] Grzywaczewski z Warszawy, J[acek] Bartyzel z Łodzi, K[rzysztof] Grzelczyk z Wrocławia, W[iesław] Parchimowicz ze Szczecina oraz przedstawiciele ze środowiska bydgoskiego, ewentualnie również lubelskiego i krakowskiego.

Na tym spotkaniu ma być zatwierdzony tekst ideowy deklaracji nowo powstałej nieformalnej grupy oraz przedstawione zostaną propozycje konkretnych form działania. M.in. planuje się uruchomienie produkcji „**Bratniaka**” w kilku innych ośrodkach oraz zorganizowanie kursów samokształceniowych w środowiskach uczniów szkół średnich, aby w ten sposób włączyć ich do antysocjalistycznej działalności.

W dniu 21 I 1979 r. w mieszkaniu Jana Samsonowicza odbyło się kolejne nielegalne spotkanie, w którym udział wzięli m.in. A[leksander] Hall, A[rkadiusz] Rybicki, G[rzegorz] Grzelak, A[ndrzej] Słomiński. A[rkadiusz] Rybicki i A[leksander] Hall przedstawili zebranym projekt schematu organizacyjnego przyszłej nielegalnej organizacji młodzieżowej. Zaproponowali, aby „ciało polityczne” składało się z 6–10 osób, tzw. wąskiego kręgu działaczy antysocjalistycznych. W skład „ciała pragmatycznego” ma wejść jak najmniej osób ze względu na konspirację.

A[rkadiusz] Rybicki postulował, aby w skład „zgromadzenia ogólnego” weszło około 50 osób. A[leksander] Hall natomiast uważał, iż powinno ono reprezentować wszystkich przyszłych uczestników „Ruchu Młodych”. A[ndrzej] Słomiński w trakcie dyskusji przedstawił projekt całkowitego oddzielenia produkcji „Bratniaka” od produkcji ulotek.

W związku z powyższym zagrożeniem Wydział III w Gdańsku podjął działania zmierzające do głębszego rozpoznania i niedopuszczenia do utworzenia nowej nielegalnej organizacji.

W dniu 25 I 1979 r. w godzinach wieczornych został zatrzymany w okolicach Rynku Głównego w Krakowie działacz krakowskiego SKS-u Józef Baran. W czasie przeszukania osobistego dokonanego po doprowadzeniu do KW MO zakwestionowano:

– 208 egz. ulotek z rezolucją K[omitetu] S[amoobrony] Ch[łopskiej] Łowisko¹, rezolucją K[omitetu] S[amoobrony] Ch[łopskiej] Opole Stare² oraz oświadczeniem KSS „KOR” z dnia 13 XII 1978 r. w sprawie Arłamowa³;

– 38 egz. pięciostronicowego wezwania pasterskiego biskupów w sprawie środków społecznego przekazu.

Po sporządzeniu protokołu, którego podpisania J[ózef] Baran odmówił, został zwolniony.

W dniu 21 I 1979 r. w Krakowie przebywał rzecznik warszawskiego SKS-u Roland Kruk, który dostarczył większą partię „Robotnika”. Przekazał go Franciszkowi Grabczykowi i Róży Woźniakowskiej. W cza-

¹ Zob. *Rezolucja mieszkańców wsi Łowisko o utworzeniu Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 330–331.

² Zob. *Rezolucja mieszkańców wsi siedleckich o utworzeniu Podlaskiego Komitetu Samoobrony Ludzi Wierzących* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 332–334.

³ Zob. *W sprawie Ośrodka Łowieckiego Urzędu Rady Ministrów. Oświadczenie z 13 XII 1978* [w:] *Dokumenty Komitetu...*, s. 329–331.

sie rozmowy Kruk poinformował działaczy krakowskiego SKS-u, iż udaje się z grupą działaczy warszawskich do Katowic, gdzie zamierzają malować na murach napisy dot[yczące] uwolnienia Świtonia.

W dniu 21 I 1979 r. przedstawiciele SKS-u krakowskiego – Józef Baran i J[anusz] Pierzchała – przebywali w Opolu Starym na „Zjeździe Komitetów Chłopskich”. Uchwalono tam powołanie TKN-owskiej filii dla chłopów p[od] n[azwą] Uniwersytet Ludowy oraz wydanie pisma dla chłopów pt. „Placówka”⁴ w nakładzie 15 tys. egz. W skład komitetu redakcyjnego wszedł J[ózef] Baran, który ma zorganizować grupę poligraficzną do produkcji tego pisma.

W dniu 23 I 1979 r. w mieszkaniu Bronisława Wildsteina w Krakowie odbyło się zebranie SKS-u z udziałem 7 osób. B[ronisław] Wildstein przekazał zebrany zalecenia J[acka] Kuronia w sprawie zorganizowania przez SKS krakowski następujących akcji:

- zbieranie podpisów pod tekstem petycji w sprawie zwolnienia K[azimierza] Świtonia;
- zorganizowanie kolportażu *Apelu do społeczeństwa*⁵ KSS „KOR” na terenie Katowic i sąsiednich miast śląskich.

Apel do społeczeństwa ma być dostarczony z Warszawy. Kolportaż ma się odbywać na klatkach schodowych i pod kościołami w sposób nieoficjalny. Termin akcji nie jest jeszcze znany.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 47–50.

⁴ „Placówka” – pismo KSS „KOR” dla rolników wydawane w latach 1979–1980. Ukazało się 15 numerów pisma, które redagowali Józef Baran, Jerzy Górski, Jerzy Grzebieluch, Stanisław Karpik, Wiesław Kęcik, Jan Kozłowski, Stanisław Kusiński, Zdzisław Ostatek, Andrzej Zozula, Edward Koteja, Janusz Rożek, Maria Szczygielska.

⁵ Zob. *Apel KSS „KOR” do społeczeństwa w obronie praw obywatelskich* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 292–302.

1979 luty 1, Łódź – Szyfrogram nr 234 do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczący udziału Andrzeja Mazura w spotkaniu w Gdańsku 25 stycznia 1979 r., tajne

Odpowiadając na wasz szyfrogram nr 2276/253 (2276/252) z dnia 31 stycznia 1979 r., dot[yczący] zamiaru powołania w Gdańsku nowego ugrupowania antysocjalistycznego młodzieży, informuję, że w tym zakresie posiadamy wiarygodną informację, z której wynika, że ma to być organizacja grupująca studentów z uwagi na to, że poprzednia, tj. tzw. Studencki Komitet Solidarności^a, nie spełniła stawianych przed nią zadań. Zamiarowi ustanowienia nowej antysocjalistycznej organizacji studenckiej poświęcone było spotkanie, które odbyło się 25 I 1979 r. w mieszkaniu T[adeusza] Szczudłowskiego w Gdańsku przy ul. [...].

W spotkaniu tym uczestniczyli zarówno „Hazardziści”, „Gracze”, [jak] i przedstawiciele dotychczasowego SKS-u, łącznie były obecne 24 osoby. Na spotkanie to z naszego terenu został zaproszony Andrzej Mazur, pozostający w naszym zainteresowaniu w ramach operacyjnego rozpracowania krypt[onim] „Twórca”. Dodać należy, że spotkaniem tym zainteresowany był inny figurant tej sprawy – Karol Głogowski, który był zaniepokojony, że inicjatywa gdańska na odcinku ustanowienia nowej organizacji studenckiej może zostać poparta przez „Graczy”, gdy tymczasem K[arol] Głogowski, jako jeden z twórców tzw. zespołów inicjatywy obywatelskiej, widziałby zwierzchnictwo ZINO nad studentami.

W związku z tym ideą K[arola] Głogowskiego było, ażeby A[ndrzej] Mazur zorientował się, jakie są cele i dążenia gdańskiego ośrodka antysocjalistycznego.

Na wspomnianym spotkaniu A[ndrzej] Mazur z Łodzi wygłosił prelekcję na temat stopnia samowiedzy i zadań opozycji w Polsce.

A[ndrzej] Mazur, inspirowany w odpowiedni sposób przez nasze osobowe źródła informacji, w samym wystąpieniu przedstawił propozycję rezygnacji z działań dotychczas opartych na politykierstwie

^a W tekście Solidarnościowy.

i przestarzałym schemacie politycznym, który cechuje jedynie antyrosyjskość. Jego tezą było, że opozycja powinna działać w oparciu o małe, dobrane i w dużym stopniu samodzielne środowiska, wypracowując własny program polityczny. Poza tym stwierdził, że władze *de facto* akceptują istnienie opozycji w kraju, lecz akceptacja zostanie cofnięta w wypadku, gdyby opozycja ujawniła skłonność do gwałtownych działań. Prelekcja A[ndrzeja] Mazura spowodowała dyskusję, w której niektórzy z obecnych ocenili, że jest to „pierwszy głos rozsądku”, i w większości zgodzili się z tezą, że „najpierw trzeba wychować kadry polityczne i wypracować program, a potem działać”. Natomiast A[leksander] Hall i Borusewicz sprzeciwili się niektórym tezom prelekcji – zwłaszcza koncepcji elitarniej opozycji i przyzwolenia władz na opozycję.

W oparciu o przebieg spotkania w Gdańsku niektórzy nasi łódzcy figuranci uznali, że gdański ośrodek antysocjalistyczny w pełnym sensie stanowi fenomen w skali kraju i prawdopodobnie po upadku SKS będzie zalążkiem nowego ruchu studenckiego.

Dotychczasowe SKS-y popełniły błąd, opierając się głównie na politykierstwie, zamiast zająć się statusem zawodów, do których studenci są przygotowani, a także poziomu wykładanej w uczelniach wiedzy. Poza tym uznano w Łodzi, że gdański ośrodek ROPCiO jest penetrowany przez „Graczy” głównie poprzez pieniądze dotacje. Zdaniem niektórych osób skupionych przy K[arolu] Głogowskim, gdański ośrodek charakteryzuje się hegemonistycznymi aspiracjami i nie dostrzeżono przesłanek przemawiających za jakąś eskalacją działalności.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 212.

1979 luty 1, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 25 I br. w mieszkaniu Jacka Kubiaka odbyło się spotkanie ściślego aktywu poznańskiego SKS-u. Na spotkanie to Włodzimierz Fenrych przyniósł apel otrzymany od uczestnika ROPCiO, Restytuta Staniewicza, a opracowany przez KSS „KOR”, dotyczący Kazimierza Świtonia.

Uzgodniono, że na każdym pojedynczym egzemplarzu apelu podpisy złoży około 5 osób, a następnie listem poleconym prześle się je na adres prof. H[enryka] Jabłońskiego¹. W trakcie tych uzgodnień Jacek Kubiak zastrzegł sobie, że należy dostarczyć mu pełne dane (imię, nazwisko, rok i kierunek studiów, miejsce pracy) osób, które apel podpiszą. Wykaz ten ma być przekazany do Warszawy celem przekazania go do Radia Wolna Europa.

Aktualnie rzecznicy poznańskiego SKS-u napotykają na duże trudności z pozyskiwaniem osób wyrażających zgodę na podpisanie apelu. Dysponują 40 egzemplarzami ww. apelu.

– Jerzy Nowacki, członek KSS „KOR” – rzecznik poznańskiego SKS-u – od dnia 17 I 1979 r. odbywa służbę wojskową w Szkole Oficerów Rezerwy przy Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych we Wrocławiu. Przed zgłoszeniem się w jednostce wojskowej figurant odbył szereg konsultacji z Jackiem Kuroniem i innymi członkami KSS „KOR”, których celem było znalezienie sposobu na uchylenie się od odbycia służby wojskowej. Symulował chorobę, dzięki protekcji doc. Zofii Barańczak² – matki figuranta Stanisława – również członka KSS „KOR”, uzyskiwał szereg zwolnień lekarskich.

Dopiero w obawie przed wszczęciem przeciwko niemu postępowania karnego za uchylenie się od odbycia służby wojskowej zgłosił się w jed-

¹ Henryk Jabłoński (1909–2003) – historyk, działacz partyjny i państwowy. W latach 1945–1948 członek Rady Naczelnej PPS, 1946–1948 członek CKW PPS, 1948–1981 oraz 1986–1990 członek KC PZPR, 1971–1981 członek BP KC PZPR, 1972–1985 przewodniczący Rady Państwa, 1945–1989 poseł.

² Zofia Barańczak – stomatolog.

nostce. Przed wyjazdem do Wrocławia otrzymał od Kubiaka szereg adresów tamtejszych aktywistów SKS. O wyjeździe J[erzego] Nowackiego do Wrocławia poinformowano tamtejszy Wydział III.

Aktywni działacze antysocjalistycznych grup [z] Łodzi (W[itold] Sułkowski i J[ózef] Śreniowski) w związku z sugestią J[acka] Kuronia rozważali możliwość zainicjowania przedsięwzięć związanych z utworzeniem SKS-u w Łodzi. J[ózef] Śreniowski uważał, że utworzenie SKS-u przyniosłoby dla środowiska „Graczy” znaczne korzyści. Zapewniał jednocześnie, że jest w stanie wyszukać w ciągu trzech miesięcy odpowiednie osoby mogące podjąć zadaniom SKS-u. W[itold] Sułkowski wskazywał na pewne trudności związane z realizacją tego zamiaru.

Zgodnie z intencją J[acka] Kuronia spotkanie poświęcone utworzeniu w Łodzi Studenckiego Komitetu Solidarności ma się odbyć bez udziału K[arola] Głogowskiego. Orientacyjny termin tego spotkania wyznaczono na dzień 1 lutego 1979 r.

– Jacek Malec – rzecznik wrocławskiego SKS-u, przebywając w Kaliszu w dniu 16 I br., kolportował odpłatnie wśród znajomych antysocjalistyczne materiały przywiezione z Wrocławia.

– Zadłużenie finansowe wrocławskiego SKS-u w stosunku do ośrodka warszawskiego wynosi ok. 30 tys. zł. Z tego tytułu przerwano prawdopodobnie dostawy „materiałów” z Warszawy dla Wrocławia. Interweniować chcą w tej sprawie w W[arszawie] L[eszek] Budrewicz i M[ariusz] Wilk.

– M[arek] Rospond – rzecznik wrocławskiego SKS-u przebywający aktualnie w Warszawie, przekazał Elżbiecie Tarce³, sympatycze wrocławskiego SKS-u, polecenie dla tamtejszego SKS-u, polegające na zebraniu wyczerpujących odpowiedzi na pięć następujących pytań:

1. Jak w tej chwili jest z lekami, tzn. czego brakuje.
2. Jakie zmiany nastąpiły w ostatnim czasie, jeżeli jakiegokolwiek nastąpiły, to od kiedy i szczegóły.
3. Jak duże są zapasy, jeżeli były jakieś dostawy leków, to na jak długo to starczy – na tydzień, miesiąc, rok.
4. Czy przy Wojewódzkim Zarządzie Aptek we Wrocławiu jest jakaś informacja nie tylko dla szpitali, ale i dla normalnych lekarzy przyjmują-

³ Elżbieta Tarka-Zielińska (ur. 1958) – wówczas studentka filologii polskiej UW, działaczka opozycyjna. Działaczka wrocławskiego SKS, następnie NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. członkini redakcji „Z dnia na dzień” i „No więc”, w stanie wojennym internowana.

cych w lecznictwie otwartym i prywatnie, gdzie można dostać leki, gdy są niezwykle potrzebne.

5. Powiedzmy, że brakuje leków, to jak wygląda pomoc w dostarczeniu leków, gdy właśnie jest ultymatywna sytuacja, pilnie potrzeba danego leku.

M[arek] Rospond zalecił przeprowadzenie w tej sprawie sondażu wśród lekarzy i personelu aptek miasta Wrocławia. Wyniki akcji zalecił przekazać telefonicznie J[anowi] J[ózefowi] Lipskiemu lub Wojciechowi Onyszkiewiczowi.

Sprawę tę szczegółowo przedyskutowano na zebraniu aktywu wrocławskiego SKS-u w dniu 23 I br.

– W dniu 26 I 1979 r. w rejonie dworca PKS w Krakowie zatrzymano Józefa Barana, działacza krakowskiego SKS-u, który udawał się do miejscowości **Maniowy** k. Nowego Targu. Celem wyjazdu było podjęcie próby utworzenia tzw. Komitetu Chłopskiego. W czasie legitymowania w[yżej] wymieniony usiłował zbiec. Podczas ucieczki pośliznął się i upadł. W tym czasie został zatrzymany i przewieziony do komisariatu MO. Po przeprowadzeniu przeszukania osobistego, którego wynik był negatywny, J[ózef] Baran został zwolniony.

W dniu 27 I 1979 r. uzyskano informację, że J[ózef] Baran uczestniczył w spotkaniu SKS-u krakowskiego z udziałem A[dama] Michnika i J[ana] Lityńskiego. Poinformował zebranych, że w trakcie zatrzymywania i [przy] próbie ucieczki nieznany mu pracownik SB podbił mu nogę, w wyniku czego upadł i doznał złamania prawej ręki w łokciu z odpryskiem kości promieniowej. Po upadku zaciągnięto go siłą za włosy do radiowozu, nie udzielając żadnej pomocy. Po stwierdzeniu przez funkcjonariuszy, że jest kontuzjowany, siłą wypędzono go z komisariatu. Po wyjściu z komisariatu udał się do kliniki, gdzie założono mu opatrunek gipsowy. Stwierdził ponadto, że w szpitalu podał wersję, że został pobity przez pracowników SB, a o urazie pobrał zaświadczenie lekarskie.

[^a]

Michnik i Lityński byli bardzo zadowoleni z przedstawionej przez J[ózefa] Barana wersji zdarzenia. Uważali, że jest to woda na młyn opozycji. Uzgodniono, że J[ózef] Baran wystąpi do sądu z powódz-

^a Nieczytelny podpis.

twem cywilnym o pobicie przez funkcjonariuszy SB. Dowodami mają być zeznania podstawionych świadków z kręgu SKS-u i zaświadczenie lekarskie. Stwierdzono, że SB nie jest w stanie udowodnić im podstawienia świadków, gdyż niemożliwe będzie stwierdzenie ich pobytu w innym miejscu.

O zdarzeniu i wersji przedstawionej przez J[ózefa] Barana Róża Woźniakowska powiadomiła Jacka Kuronia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 55–59.

1979 luty 2, Kraków – Pismo naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie
płk. Jana Billa do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW płk.
Romualda Szczerbińskiego, tajne

[^a] W załączeniu przesyłam propozycję tekstu, jaki chcemy rozpowszechnić w środowisku studenckim przez SZSP, a zwłaszcza na tych uczelniach i wydziałach, gdzie notujemy wpływy krakowskiego SKS-u¹. Tekst ten zostałby zafirmowany nazwiskiem i imieniem TW ps. „Kazimierz”, który po ukończeniu studiów w br. zamierza przyjść do pracy w organach SB. Jest on w związku z tym zdecydowany na skompromitowanie SKS-u m.in. poprzez rozpowszechnienie takiego tekstu.

Zamierzenie to jest uzgodnione z I Sekretarzem KK PZPR K[azimierzem] Barcikowskim², który konsultował tę sprawę z Sekretarzem KC PZPR tow[arzyszem] St[anisławem] Kanią³.

[załącznik]

Żyjąc w społeczności studenckiej Krakowa i czując jej problemy, niejednokrotnie dokonywałem bilansu zaszczości i sytuacji budzących we mnie pewnego rodzaju wewnętrzny niepokój lub pozostających dla mnie niejasnymi.

Do faktów budzących we mnie głęboką rozterkę należy działalność krakowskiego środowiska studenckiego.

Obserwując się tworzenie tej grupy, jej zapowiedzi, hasła i głoszone tezy, jak i śledząc dalszą jej działalność, dostrzegłem wiele właśnie niejasności, niekonsekwencji, uzurpatorstwa i matactwa.

^a Nieczytelna adnotacja odręczna.

¹ Tekst ten, w nieznacznie zmienionej formie, został opublikowany pod nazwiskiem Mariana Nowaka w „Magazynie Studenckim” 1979, nr 3, s. 2. Por. dok. nr 90.

² Kazimierz Barcikowski (1927–2007) – ekonomista, działacz partyjny i państwowy. W latach 1968–1990 członek KC PZPR, 1970–1980 członek Biura Politycznego KC PZPR, 1970–1974 i 1980–1985 sekretarz KC, 1974–1977 minister rolnictwa, 1980–1985 członek Rady Państwa, 1965–1989 poseł.

³ Stanisław Kania (ur. 1927) – działacz partyjny i państwowy. W latach 1962–1968 sekretarz warszawskiego KW, 1968–1986 członek KC PZPR, 1971–1980 sekretarz KC, 1980–1981 I sekretarz KC, 1975–1981 członek Biura Politycznego KC, 1982–1985 członek Rady Państwa, 1972–1989 poseł.

Zawiązujący się w maju 1977 r. Studencki Komitet Solidarności zapowiadał nam troskę o socjalno-bytowe interesy studentów. Obiecał także rozwijać działalność kulturalną i przykładać wagę do rzetelnych studiów i pracy naukowej.

SKS miał wtedy ambicje bycia ruchem studenckim o charakterze apolitycznym, mogącym się stać jak gdyby fundamentem dla przyszłych „Studenckich Związków Zawodowych”.

Patrząc na dzisiejszy SKS, wyraźnie przecież widać, ile zostało z tych haseł, z tych ambicji i zamierzeń.

Widać to wyraźnie, ilu studentów z sercem podejmujących te hasła zostało oszukanych, wyprowadzonych w pole i zdezorientowanych. Zdają sobie z tego sprawę – oczywiście – sami „działacze” SKS-u, którzy dawno zrezygnowali z głoszonych kiedyś przez siebie tez w opracowaniach programowych. Tak, zdają sobie z tego doskonale sprawę i wcale się tym nie przejmują. Przestało im też chyba zależeć, aby ruch ten był, jak zakładano, „masowy”, „niezależny” – no bo przecież grupa około 50 osób (ta ostatnia cyfra jest chyba nawet zawyżona) to nie masa, a odejście od programu grzebie nadzieje na masowość ruchu. Wymownym elementem charakteryzującym stosunek obecnych „działaczy” SKS do środowiska studenckiego jest opinia wypowiedzana na jego temat w kręgach tzw. kadry SKS-owskiej: studenci to banda konformistów, kultura alkoholu, dziwek, dyskotek, to 80 proc. baranów w SZSP. Nie ma co do nich apelować, to nic nie pomoże. Trzeba tworzyć silną kadre czy „bojówkę”, mówią SKS-owcy. Tak właśnie, trzeba [stworzyć] silną kadre, nie przejmować się o masy, to jedna z naczelných dewiz dzisiejszego SKS. Tworząc więc silną kadre — zadajemy sobie pytanie, kto to jest ta silna kadra Studenckiego Komitetu Solidarności?

Odpowiedź rozczarowuje mnie jeszcze bardziej – widzę przecież tę kadre – to ludzie, którzy dawno studia ukończyli, przestali być studentami, utracili kontakt ze środowiskiem studencko-uczelnianym w ogóle.

Nie podejmują też żadnej pracy. Dlaczego? Dodać należy, że kadra ta to nieliczna grupka ludzi związanych z SKS-em od początku jego istnienia, [takich] jak np. Sonik, Maleszka, Baran, Batko – oni to przecież kontrolują pisma, prowadzą silną agitację polityczną. Stanowią dzisiaj autorytety jedynie dla niewielkiej grupki studentów, którą pchają do coraz bardziej awanturniczych działań. Rzecz jasna nie podejmują pracy zawodowej, bo żyją na etatach zawodowych opozycjonistów oraz za pieniądze otrzymane z zagranicy, czy od kilku naiwnych literatów i naukowców krakowskich.

Tu znajduje się chyba odpowiedź na pytanie, dlaczego SKS zmienił swoje oblicze i odstąpił od pierwotnych założeń.

Niektórzy działacze SKS twierdzą, że „kadra” nie ma władzy – jest to przecież absurd. Władza, to zebrania czołówki SKS – całkowicie tajne, całkowicie elitarne, nawet wówczas, gdy podejmuje się na nich uchwały o otwartym działaniu wśród studentów. W tych zebraniach „stara kadra” bierze udział. Krakowski SKS jest silnie podporządkowany nie od dzisiaj KSS „KOR”. Fakt ten pogłębia najbardziej kadrowość SKS-u, bo któż ma kontakty z KSS „KOR”, jak nie „kadra”. Zależność ta jest jeszcze jednym przykładem odejścia od programu i pogrzebania go. Ruch miał być apolityczny, niezależny. Tymczasem stał się całkowicie zależny od KOR-u i ustawiony na politykę. Efektem tego podporządkowania są transporty różnych tekstów do Krakowa, powielanie ulotek i poważne finansowanie SKS-u (na samą poligrafię A[ndrzej] Mietkowski otrzymał 25 tys. zł).

Mocną pozycję w SKS-ie ma ten, kto kontaktuje się z Warszawą, a głównie z Kurońem, Michnikiem, Macierewiczem – to znaczy z głównymi pomysłodawcami wszystkich akcji. No, a któż się kontaktuje najczęściej z tymi ludźmi, kto tworzy mit doskonałej komitywy i zrozumienia z tymi osobami – czyż nie „stara kadra”?

Do jakiego stopnia istnieje to podporządkowanie, podam następujący fakt.

Andrzej Mietkowski odpowiedzialny za poligrafię w krakowskim SKS-ie zorganizował wydanie tekstu Leszka Moczulskiego pt. *Odrodzenie Rzeczypospolitej*, [to] ciekawy esej historyczny o latach 1914–1918. Rzecz w tym, że Moczulski działa w ramach Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Polsce, organizacji również opozycyjnej, ale silnie zwalczanej przez KSS „KOR”. Działacze KSS „KOR” wpadli w furję na wieść, że Mietkowski wydaje teksty Moczulskiego. Michnik wielokrotnie obiecywał publicznie, że Mietkowskiemu „stłucze mordę”, zaś Kuroń polecił, by Mietkowskiemu odebrać prawo wyboru tekstów, które chce powielać. Zapytajcie działaczy SKS, jak to było z tekstem Moczulskiego. Czołówka SKS zabiega zrećźnie o to, aby zebraniom, spotkaniom nadać daleko idącą tajność – tłumacząc potrzebę konspiracji, „puszcza bomby” o „denuncjatorach”, o współpracownikach Służby Bezpieczeństwa, od których się roi w SKS. Rzucane były i są podejrzenia, zalecana jest kontrola i śledzenie działaczy SKS w tym względzie. Ta atmosfera szukania „kablów”, przypominająca „polowanie na czarownice”, sprawia, że każdy jest podejrzany, każdego trzeba kontrolować, a w razie jakichkolwiek bądź,

nawet absurdalnych, domysłów wykańczać. Ileż ludzi odeszło z SKS tylko z tych powodów, wykańczano ich plotką i oszczerstwem. Odeszło wiele wartościowych osób – nie mogli oni wytrzymać psychozy podejrzeń i nieustannego śledztwa. Wielu zostało, ale wystarczy z nimi porozmawiać, aby wiedzieć, jakie piętno wywarła na nich ta atmosfera. Porozmawiajcie na ten temat z Pierzchałą, Kensym, Rakowieckim, Twardzikiem⁴, czy nawet ze Świerzem.

Po co to robiono? Komu to było potrzebne? Czy to miało integrować?

Ta atmosfera wzmocniła jedynie w SKS-ie pozycję „kadry” – to pewne. Tych kilka faktów przekonało mnie, że SKS-owi od dawna przestał się marzyć ruch społeczny.

^bDlaczego właściwie SKS solidaryzuje się z ekstremistami grupy Baader-Meinhof^c? Ano dlatego, że ci właśnie ekstremiści solidaryzują się z opozycją polską^b. Że to niechrześcijańskie? Co z tego? Zresztą te wywiady prasowe mają też swój aspekt czysto materialny. Zapytajcie Sonika, Maleszkę, Woźniakowską, Batko, kto wziął 50 dolarów za wywiad w tym tonie dla telewizji szwajcarskiej i dlaczego SKS tych faktów nie publikuje.

Podczas interwencji MO jeden z działaczy SKS powiedział: „czekajcie, jutro o tym będzie mówić Radio Wolna Europa”, czyżby ten również liczył na rekompensatę w zielonych banknotach – bo na cóż innego.

Przez dłuższy czas SKS korzystał z kontaktów emigracyjnych KSS „KOR” – spikerzy w R[adiu] W[olna] E[uropa] informowani byli o aktualnościach SKS-owskich przez redaktorów „Kultury” paryskiej Giedroycia^c i „Aneksu” Smolara. Następnie usiłowano nawiązać bezpośredni kontakt z R[adiem] W[olna] E[uropa], starając się wykorzystać do tego celu marginalną grupę Zrzeszenie Studentów i Absolwentów Polskich⁶ w Wielkiej Brytanii i pobyt w czasie wakacji jej przedstawiciela K[amila] Stepana⁷.

^{b-b} *Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na prawym marginesie.*

^c *W tekście Giedroycia.*

⁴ Najprawdopodobniej mowa o Barbarze Twardzik.

⁵ Baader-Meinhof – potoczna nazwa Frakcji Czerwonej Armii (Rote Armee Fraktion, RAF), niemieckiej komunistycznej grupy terrorystycznej, powstała od nazwisk jej pierwszych przywódców – Ulrike Meinhof i Andreasa Baadera.

⁶ Zrzeszenie Studentów i Absolwentów Polskich w Wielkiej Brytanii – The Association of Polish Students and Graduates in Great Britain, polonijna organizacja współpracująca z POSK w Londynie.

⁷ Kamil Stepan – historyk.

Działacze SKS wiedząc, że zarząd tej grupy jest skrajnie antykomunistyczny, sądzili, że to wystarczy, aby się zupełnie porozumieć. Zapytacie ich o to – skrzętnie to ukrywają, bo większość SKS nie ma o tych podchodach pojęcia. Oto niektóre tylko mechanizmy funkcjonowania rzekomo „w pełni jawnej” grupy opozycyjnej.

Tyle zostało z ideałów, szumnych haseł, taka została moralność. Ideały pochłonięte zostały przez interesiki. Hasła i tezy programowe stały się płaszczem – „on się jednak zaczyna wycierać”.

Dla mnie dość charakterystycznym, a „wyjaśniającym” motywacje działania aktywu SKS była głośna w środowisku tzw. akcja petycyjna w sprawie Teatru Ósmego Dnia z Poznania. Sam żywo reagując – w oparciu o argumentację SKS-u – byłem gotów wesprzeć tę inicjatywę. Odezwała się jednak we mnie pewna nieufność co do jawności celów aktywu SKS i postanowiłem o „sprawie” wiedzieć coś więcej i głębiej. Właśnie dowiedziałem się: w środowisku studenckim twierdzi się, że grupa aktorów Teatru Ósmego Dnia była permanentnie represjonowana, wręcz prześladowana „politycznie” za „niekonformistyczne” i „antytotalitarne” spektakle.

Okazuje się, że coś tu się wyklucza, bowiem przedstawienia tego teatru były dopuszczane^d do inscenizacji przez poznańską cenzurę (o cenzurze w Polsce przecież mówi się, że jest wyrazem totalitarnej władzy). Ponadto wystawienie sztuki było rekomendowane i popierane przez tamtejsze SZSP. Gdzież więc te „polityczne prześladowania”?

Każdy, kto postara się poznać sprawę bliżej i poświęci na to czas, dowie się, że Teatr Ósmego Dnia wyjeżdżał na zagraniczne festiwale przy aprobachie władz. Natomiast mniej chlubną sprawą jest, że podczas takiego wyjazdu do Belgii jeden z członków grupy wywoził z kraju niezgłoszone do odprawy celnej kilkaset dolarów. Urząd Celny po znalezieniu ich^d i przeprowadzeniu sprawy zakończył ją wymierzeniem wyroku w zawieszeniu. Dziwić nas to nie powinno, bo takich spraw, sądzę, jest znacznie więcej w skali kraju – i wcale w przypadku tych wyroków w sprawach szmuglerskich nie chce nam się dopatrywać represji politycznych – bo trudno zmieniać fakty.

Niedługo po tym członkowie Teatru, dbając o podwyższenie swoich budżetów, podejmują pracę w Poznańskim Zarządzie Spółek Wodnych, gdzie – jak się później okazało – w prowadzonych dochodzeniach figuro-

^d Wyraz wpisany odręcznie.

wali na listach płac, pomimo że w tym samym czasie przebywali za granicą, zarabiając w innej walucie. Dochodzenie zostało umorzone na mocy amnestii z lipca 1977 r.

Nie wnika się, a właściwie wnikać się nie chce, co było przedmiotem dochodzenia, lecz głośno się krzyczy: „to represje polityczne”, licząc oczywiście na to, że nikt „w szczególności wnikać nie będzie”.

Wreszcie inny epizod związany z członkami Teatru Ósmego Dnia. Pięciu z nich jedzie autobusem komunikacji miejskiej w Warszawie, nie posiadając biletów. Do autobusu wsiada kontroler. Jeden z aktorów podbiega do drzwi i usiłuje [je] siłą otworzyć. Kontroler chwytą go za ramię. Wśród pozostałych członków zespołu odzywają się temperamenty [i] uderzają kontrolera oraz przygodnego pasażera, który szedł mu z pomocą.

Te fakty zostały ustalone w przewodzie sądowym, który działacze opozycji, uważający się za obrońców praworządności, zakłócali gwizdami.

Zestawienie tych kilku faktów – jak ja to zrobiłem – gdzież tu jest miejsce na represje polityczne i w stosunku do kogo?

Najistotniejszym dla mnie jest jednak to, że [zarówno] działacze SKS-u, jak i kadra KOR-u doskonale te fakty znają i wiedzą, że nie o politykę tu chodzi.

Czy ktoś z działaczy SKS informował podpisujących petycję w sprawie Teatru Ósmego Dnia o tych faktach, nawet jeśli uważa [je] za nieprawdziwe?

Ignorowanie ustaleń sądu staje się wyrazem pogardy dla prawa.

Te uwagi, przemyślenia zostawiam czytelnikom pod rozwagę. Musimy wybierać. Ważne, żebyśmy wybierali świadomi faktycznego stanu rzeczy.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 214–221.

1979 luty 3, Warszawa – Informacja operacyjna na podstawie doniesienia TW ps. „Stanisław Wysocki”, opracowana przez pplk. Mariana Kieszkowskiego, tajne specjalnego znaczenia

Niesłuchanie zagmatwana sytuacja w Ruchu Obrony [Praw Człowieka i Obywatela], kryzys organizacyjny trwający od maja ub. roku spowodowały, że część działaczy rozpoczęła poszukiwanie nowej drogi wyjścia. Intensywnie szuka się obecnie osób niezaangażowanych w spory frakcyjne, bądź takich, które interes całego ruchu „stawiają ponad frakcyjne rozgrywki”. Ogromna większość uczestników rozczarowała się do przywódców. Dotyczy to zarówno grupy Moczulskiego, jak i Czumy. Czuma przez swoich najbliższych sojuszników i współpracowników jest odsuwany od jakiegokolwiek decyzji. Skompromitował się on bezceremonialnym czerpaniem korzyści materialnych z działalności wydawnictwa, lekceważeniem spraw ruchu, małą sprawnością organizacyjną, przedkładaniem spraw prywatnych nad społeczne. Zagmatwał się on w konflikty redakcyjne. Niedawno uważany za jego przyjaciela Morgiewicz¹ zaproponował mu odejście z redakcji „Opinii”.

Moczulski dla odmiany zraził gdańszczan bezceremonialnym wykorzystaniem ich pracy dla autoreklamy. Zamiast oddanej gwardii ma teraz sceptycznych sojuszników. Niemniej jednak trzeba przyznać, że jest on w sytuacji o wiele korzystniejszej od Czumy. Przez okres od czerwca ub. roku wypracował pewien dorobek w postaci kilku opracowań i kilku numerów „Drogi”², a więc stworzył nowe pismo, podczas gdy Czuma położył pismo o dużej renomie. Mimo dużej operatywności Moczulski nie potrafił dopracować się własnego środowiska. „Masy” jego stronnictwa są kontrolowane nie przez niego, a przez Gdańsk. Gdańszczanie też w ocenie jego osoby nie są jednolici. W zasadzie środowisko gdańskie trzyma z Moczulskim

¹ Emil Morgiewicz (ur. 1941) – prawnik, dziennikarz, działacz opozycyjny. W latach 1966–1970 członek „Ruchu”, redaktor „Biuletynu”, w 1970 r. aresztowany i skazany na 4 lata więzienia, w 1975 r. autor raportu o więziennictwie, aresztowany, członek KOR, uczestnik ROPCiO, 1978–1981 członek redakcji „Opinii”, działacz NSZZ „Solidarność”, doradca NZS, w stanie wojennym internowany, 1983–1990 na emigracji w RFN.

² „Droga” – pismo ROPCiO, następnie KPN wydawane w latach 1978–1980 i 1984–1989, ukazało się 29 numerów, redagował je Leszek Moczulski.

z dwóch powodów. Po pierwsze dlatego, że Hall jest bardzo z nim związany i on decyduje o postawie całego środowiska, po drugie dlatego, że nie ma jeszcze innego kandydata na przywódcę. Jeżeli idzie o Halla, to jego rola i znaczenie w środowisku gdańskim oparte jest na izolacji tego środowiska od [a] zdaje sobie z tego sprawę i torpeduje wszelkie próby współpracy z innymi środowiskami. Tak było na przykład w sierpniu ub. roku, kiedy Hall zlikwidował współpracę Wydawnictwa Polskiego³ (obecnie 3 Maja)⁴ z gdańszczanami. Podobnie było z porozumieniem w sprawie wspólnego zjazdu jesienią ub. roku. Piłka i Nastula⁵ podczas rozmów w Gdańsku dogadali się co do współpracy z ugrupowaniem „Opinii”⁶. W kilka dni później Hall sam (w towarzystwie tylko „Magdy”, która jest prawie jego tubą) udał się do Lublina i tam w sposób prowokacyjny przedstawił swoje warunki, powodując nie tylko zerwanie rozmów na konkretny temat, ale w ogóle wzrost niechęci między środowiskiem lubelskim a gdańskim. Nie jestem pewien jednej rzeczy, czy Hall sam wynalazł tę metodę, czy też podsunął mu ją Moczulski. To drugie wydaje mi się dosyć prawdopodobne.

Ostatnio sytuacja w Gdańsku zaczęła w sposób nieznaczny, lecz wyraźny zmieniać się na niekorzyść Moczulskiego. Przede wszystkim grupa ta zdecydowała się na podjęcie na nowo współpracy z Wydawnictwem [im.] Konstytucji 3 Maja. Pośrednikiem w całej akcji jest Grzywaczewski, który od miesiąca jest zastępcą „szefa” wydawnictwa. Grzywaczewski działa w Gdańsku w oparciu o tzw. grupę techniki, na czele której stoi Andrzej Jarmakowski i Mirosław Rybicki. Obaj, a szczególnie Rybicki, są zwolennikami powrotu do współpracy z wydawnictwem. Do tego dochodzi fakt zwerbowania przez Grzywaczewskiego Wiesława Parchimowicza^b

^a *Fragment nieczytelny.*

^b *W tekście Parachimowicza.*

³ Wydawnictwo Polskie – niezależna oficyna wydawnicza, związana najpierw z ROPCiO, następnie KPN.

⁴ Wydawnictwo im. Konstytucji 3 Maja powstało we wrześniu 1978 r. Początkowo całość działalności nadzorował Andrzej Czuma. Od maja 1979 r. kierowane przez Macieja Grzywaczewskiego, Pawła Miklasza i Wiesława Parchimowicza. Działalność wydawnictwa kontrolowana była przez SB.

⁵ Andrzej Nastula (ur. 1956) – dziennikarz, działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, w 1981 r. członek redakcji „Kraju” oraz „Ku Niepodległości”, w stanie wojennym początkowo ukrywał się. W 1982 r., aresztowany, a następnie internowany.

⁶ Mowa o porozumieniu z 31 X 1978 r. na temat zwołania IV Spotkania Ogólnopolskiego ROPCiO, zawartym pomiędzy stronnikami Andrzeja Czumi (M. Piłka, A. Nastula) i Leszka Moczulskiego (P. Dyk, G. Grzelak, J. Samsonowicz), zob. *Dokumenty uczestników...*, s. 169–170.

ze Szczecina, także do współpracy z wydawnictwem. Moczulski w tej sytuacji przestaje być dla gdańszczan jedyną osobą działającą konkretnie. Niezależnie od tego gdańszczanie mają do niego pretensje o umieszczenie ich w kilku publikacjach jako oddziału Wydawnictwa Polskiego. Wydaje się, że Moczulski przestaje spełniać także warunek jedyne go przywódcy. Po ostatnim liście, jaki wystosował Ludwik Wiśniewski⁷ do Rady Sygnatariuszy⁸, jego akcje wśród młodzieży gdańskiej znacznie wzrosły. Mówi się o przyjęciu listu jako programu działania. Byłby to początek realizacji tworzenia Ruchu Młodych. W nowej sytuacji podniesienie autorytetu Wiśniewskiego będzie miało dwojaki aspekt. Z jednej strony Wiśniewski bez wątpienia przynajmniej w pierwszym okresie skanalizuje działalność Ruchu Młodych na sprawach religijnych. Nastąpi zaniechanie działań czysto politycznych. Należy się liczyć ze znacznym wzrostem liczebności zaangażowanej młodzieży, ponieważ rozpocznie się werbunek kanałami duszpasterskimi, na pielgrzymkach itp. Minusem całej sprawy jest to, że po pewnym, raczej krótkim okresie skoncentrowania się na sprawach religijnych młodzież powróci do polityki. Powrót ten będzie bardziej niebezpieczny, bo środowisko wzrośnie liczebnie i będzie bardziej skonsolidowane. W sytuacji, gdy środowisko skonsoliduje się wokół Wiśniewskiego, zostanie na nowo podniesiony autorytet Andrzeja Czumi, mimo że w zasadzie Wiśniewski go nie lubi. Przede wszystkim zagra tutaj jego brat Hubert. Hubert Czuma cieszy się u Wiśniewskiego znacznym autorytetem. W sprawach politycznych jest natomiast bardzo posłuszny Andrzejowi, posłuszeństwo to jest tak duże, że Hubert przez kilka miesięcy był kolporterem „Opinii” na terenie Szczecina, kombinował dla Andrzeja maszyny do pisania, sam widziałem, jak do Moczulskiego przywiózł maszynę wtedy, gdy jeszcze Andrzej z nim współpracował. Hubert Czuma po powrocie do kraju natychmiast podrzuci Andrzejowi nowych ludzi. Nie wiem, na ile można kojarzyć fakt osamotnienia Andrzeja i braku dopływu kadr z faktem ograniczenia działalności duszpasterskiej Huberta, ale w czasie te dwa fakty nakładają się na siebie. W gruncie rzeczy wydaje mi się, że nie Andrzej, a Hubert Czuma zawsze był głównym dostawcą nowych

⁷ Mowa o liście z 6 I 1979 r. skierowanym przez Ludwika Wiśniewskiego do Rady Sygnatariuszy ROPCiO, w którym odmawia on uczestnictwa w jej pracach, zob. *Dokumenty uczestników...*, s. 231–235.

⁸ Rada Sygnatariuszy ROPCiO – organ kierowniczy odłamu Ruchu skupionego wokół Andrzeja Czumi i pisma „Opinia”, utworzony 10 XII 1978 r.

kadr dla Andrzeja Czumy. Jeżeli nawet nie odbywało się to w sposób bezpośredni, to Andrzej w środowiskach katolickich zawsze „obcinał kupony” od działalności i autorytetu Huberta.

[^c]

Omówienie: Informacja stanowi pierwszą część [omówienia] sytuacji panującej w ROPCiO. Dalszy ciąg zostanie opracowany po 10 II 1979 r.

Zadanie dla TW: W informacji z dnia 1 II 1979 r. dot[yczącej] A[ndrzeja] Czumy. W powyższej sprawie TW otrzyma zadania po całościowym opracowaniu informacji.

Przedsięwzięcia:

– wydaje się celowym podjęcie działań przez KW MO Gdańsk do pogłębienia rozbieżności pomiędzy niektórymi przedstawicielami Gdańska a L[eszkiem] Moczulskim.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 222–225.

^c *Podpis Stanisław Wysocki.*

1979 luty 5, Kraków – Charakterystyka TW ps. „Kazimierz”, sporządzona przez starszego inspektora Wydziału III KW MO w Krakowie sierż. Adama Wolnickiego¹, tajne specjalnego znaczenia

Tajny współpracownik występujący pod pseudonimem „Kazimierz” został pozyskany do współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa w dniu 9 VII 1977 r. przez inspektora Wydz[iału] III KW MO w Krakowie sierż. Adama Wolnickiego.

Pozyskania dokonano na zasadzie dobrowolnej zgody na współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa, wykorzystując jego wcześniejszą krytykę postępowania niektórych studentów zgrupowanych w tzw. Studenckim Komitecie Solidarności.

Celem pozyskania było zabezpieczenie operacyjne osób studiujących w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, które w maju 1977 r. brały udział w manifestacji studenckiej inspirowanej i zorganizowanej przez „Graczy”.

Rozpracowując środowisko sympatyków SKS-u do sprawy „Fala”, wywodzące się z W[yższej] S[zkoly] P[edagogicznej] w Krakowie, TW nawiązał szereg kontaktów w tej grupie osób, wykazując duży spryt i własną inwencję działania.

Przekazywane informacje z powyższego grona pozwoliły na podjęcie czynności zmierzających do ograniczenia ich działalności, a w późniejszym okresie ich całkowitego wyeliminowania. Wykorzystując predyspozycje TW, a między innymi łatwość nawiązywania kontaktu, umiejętność zachowania się w grupie itp., a także w celu realizacji nakreślonych zadań, w październiku 1977 r. TW ps. „Kazimierz” został wprowadzony do nieformalnej grupy antysocjalistycznej, tzw. Studenckiego Komitetu Solidarności, w związku z czym jego operacyjne możliwości wyraźnie wzrosły, co zostało odzwierciedlone w przekazywanych przez niego informacjach.

Od tego momentu przekazał 145 informacji posiadających wartość operacyjną, ujmując pewne fakty i zamierzenia SKS-u ze znacznym wyprzedzeniem.

¹ Adam Wolnicki (ur. 1944) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa. Do SB wstąpił w 1972 r., od 1975 r. w Wydziale III KW MO w Krakowie.

Uzyskiwane od TW ps. „Kazimierz” informacje wyprzedzające pozwoliły na podjęcie w porę przeciwdziałań, jak to miało miejsce m.in. w przypadku planowanego przez SKS strajku okupacyjnego na A[kademii] R[olniczej], czy też [w] faktach kolportażu bądź czynionych przygotowań do różnego rodzaju akcji propagandowych. Dzięki uzyskiwanym od niego informacjom stosowano różnego rodzaju metody pracy operacyjnej, w tym także kombinacje operacyjne. W okresie dotychczasowej współpracy dał się poznać jako osoba całkowicie lojalna. Wykonywał zadania z dużym zaangażowaniem, poświęcając wiele swojego wolnego czasu. Jest osobą konsekwentną, prawdomówną, zdyscyplinowaną, uważającą swoją współpracę z SB za patriotyczny obowiązek.

Wielokrotnie był wynagradzany kwotami pieniężnymi za przekazywane informacje i wykonane zadania do spraw prowadzonych przez tut[ejszy] Wydział. W czasie wykonywania zadań dot[yczących] SKS-u szereg razy podkreślał, że nie solidaryzuje się z ich działaniami, a wręcz krytykował w czasie spotkań tę działalność, traktując ją jako wrogą, przebywał w tym środowisku tylko z racji zleconych i wykonywanych zadań.

W roku bieżącym TW ps. „Kazimierz” kończy studia i zamierza podjąć pracę w naszym aparacie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 227–228.

1979 luty 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 29 I br. w środowisku Uniwersytetu Wrocławskiego rozkolportowany został biuletyn informacyjny wrocławskiego SKS-u nr 7. Treść biuletynu, oparta na opowiadaniu Sławomira Mrożka¹, w sposób ośmieszający przedstawia sylwetkę czołowego aktywisty tamtejszego SKS-u Leszka Budrewicza².

– W dniu 31 I br. członkowie wrocławskiego SKS-u podjęli kolportaż wydanego doraźnie oświadczenia, w którym odzegnując się od autorstwa biuletynu nr 7, wskazują na rzekomy fakt kolportowania go przez dwóch pracowników naukowych Uniwersytetu, tj. dr. M[arka] Cetwińskiego³ i mgr. K[amila] Różewicza⁴. Wymienieni w oświadczeniu pracownicy uniwersytetu, oburzeni tym faktem, podjęli czynności zmierzające do wyciągnięcia konsekwencji dyscyplinarnych wobec autorów powyższego oświadczenia.

– Podczas rozmowy z Wiktorem Woroszyłskim rzecznik wrocławskiego SKS-u Leszek Budrewicz stwierdził, że Wrocław przygotowuje się do wydawania nielegalnego pisma publicystycznego, mającego mieć charakter uzupełnienia do „Biuletynu” wrocławskiego SKS-u⁵. W ramach tego pisma byłyby publikowane wywiady z „przywódcami” robotniczymi, [takimi] jak np. K[azimierz] Świtoń, członkami redakcji „Zapisu” itp. Wstępnie ustalono, że redakcją tego wydawnictwa zajmowałby się Wiktor Grotowicz.

– Siedmiu studentów Politechniki Wrocławskiej, bez zgody władz uczelni wydało miesięcznik pt. „Interim”⁶. W jego treści zawarto artykuły o negatywnym wydźwięku politycznym, m.in. nawiązując do spraw studenckich postulowanych przez SKS.

¹ Sławomir Mrożek (1930–2013) – dramatopisarz, prozaik, satyryk.

² Była to „fałszywka” wyprodukowana przez SB.

³ Marek Cetwiński (ur. 1945) – historyk, 1970–1990 pracownik UW.

⁴ Kamil Różewicz (ur. 1950) – historyk, 1973–1982 pracownik UW.

⁵ Mowa o piśmie „Podaj dalej”.

⁶ „Interim” – niezależne pismo wydawane przez studentów PWr w 1979 r., redagowali je Sławomir Najnigier i Zbigniew Hajłasz.

Odpowiednie przeciwdziałania realizuje Wydział III we Wrocławiu.

– W dniu 1 II br. na zebraniu aktywu poznańskiego SKS-u uzgodniono, że SKS rozpocznie po przerwie semestralnej nowy cykl wykładów tzw. latającego uniwersytetu. Pierwszy wykład wygłosić ma dr Stanisław Barańczak – figurant sprawy „Gracze”.

– Przebywając w Warszawie, Marcin Kęszycki – członek Teatru Ósmego Dnia – sympatyk poznańskiego SKS-u, przywiózł do Poznania egzemplarze petycji w sprawie K[azimierza] Świtonia, przygotowanej przez środowisko warszawskich działaczy antysocjalistycznych.

Teksty petycji przekazał on Stanisławowi Barańczakowi, figurantowi sprawy „Gracze”, oraz Jackowi Kubiakowi, figurantowi sprawy „Nonet”⁷ – kierującemu z ramienia poznańskiego SKS-u akcją zbierania podpisów pod w[yżej] wymienioną petycją. Akcja zbierania podpisów pod wspomnianą petycją napotyka w środowisku na duże trudności.

– Rzecznicy wrocławskiego SKS-u również kontynuują akcję zbierania podpisów pod petycją w sprawie K[azimierza] Świtonia, tutaj również napotyka ona na duże trudności. Dotychczasowy przebieg akcji oceniany jest bardzo krytycznie przez członków SKS-u, którzy jednocześnie stwierdzają, że nie osiągnęli zamierzonego celu. Negatywnie oceniają fakt braku podpisów osób cieszących się dużym autorytetem, które mogłyby być imiennie przekazane do Warszawy. Członkowie wrocławskiego ROPCiO odmówili złożenia swoich podpisów pod ww. listem, tłumacząc się tym, że ich ruch realizował będzie własne działania w tej sprawie oparte na wytycznych Leszka Moczulskiego.

– W dniu 3 II 1979 r. Radio Wolna Europa nadało audycję poświęconą elementom antysocjalistycznym Trójmiasta. W audycji w sposób tendencyjny, wrogi i prowokacyjny omawiane są sprawy rozwiązywanych przez SB spotkań, na których SKS prowadził zajęcia samokształceniowe z najnowszej historii PRL.

Podstawą do nadania wspomnianej audycji było wydanie oświadczenia przez SKS i ROPCiO na temat rozbijania przez milicję samokształceniowych kółek młodzieży.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 63–65.

⁷ „Nonet” – sprawa operacyjnego rozpracowania założona w celu rozpracowania poznańskiego środowiska SKS. Por. AIPN Po, 08/1296.

1979 luty 12, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 2 lutego 1979 r. w godzinach wieczornych w mieszkaniu Krystyny Sławińskiej¹, pracownicy Ossolineum we Wrocławiu, dwaj studenci zagraniczni (jeden studiuje we Wrocławiu, drugi jest członkiem JUSO² – Młodzieżowego Związku SPD w RFN) spotkali się z aktywnymi członkami wrocławskiego SKS-u: L[eszkiem] Budrewiczem, M[ariuszem] Wilkiem i K[rzysztofem] Turkowskim. Aktualnie Wydział III we Wrocławiu realizuje przedsięwzięcia zmierzające do ustalenia bliższych danych dotyczących ww. studentów oraz treści prowadzonych rozmów.

– Kolejny numer „Biuletynu Informacyjnego” wrocławskiego SKS-u, którego druk planuje się w dniu 10 II br., zawierać ma m.in. informacje o terminie rozpoczęcia działalności samokształceniowej tzw. Seminarium Historycznego, w ramach którego niektóre zajęcia prowadzić ma Jacek Malec.

– W gronie członków wrocławskiego SKS-u duże poruszenie wywołał fakt przeprowadzenia rozmów ostrzegawczych z L[eszkiem] Budrewiczem i R[omanem] Kołakowskim przez dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, w trakcie których dziekan ostrzegł w[yżej] wymienionych przed konsekwencjami dyscyplinarnymi w przypadku kontynuowania antysocjalistycznej działalności na terenie uczelni.

– Jerzy Nowacki – rzecznik poznańskiego SKS-u, członek KSS „KOR” – w dniu 12 I 1979 r. uczestniczył w spotkaniu ze szwedzkim działaczem Stenem Johanssonem³. Ze spotkania tego zdał szeroką relację Stanisławowi Barańczakowi – również członkowi KSS „KOR”. Z jego wypowiedzi wynikało, że gość ze Szwecji odbył w W[arsza]wie około 50 spotkań

¹ Krystyna Sławińska (ur. 1945) – bibliotekarka. Działaczka KSS Ziemi Dolnośląskiej i NSZZ „Solidarność”.

² Die Jugendorganisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (Jusos) – organizacja młodzieżowa SPD, założona w 1907 r.

³ Sten Johansson (ur. 1939) – szwedzki socjolog, polityk. Ideolog partii socjalistycznej, redaktor naczelny pisma „Tiden”, uczestnik licznych akcji wsparcia dla opozycji w PRL.

z przedstawicielami różnych środowisk. W czasie spotkania z członkami KSS „KOR” omawiano m.in. sprawę przyjęcia KSS „KOR” do międzynarodówki socjaldemokratycznej Brandta⁴, potrzebę nadania światowego rozgłosu sprawie K[azimierza] Świtonia oraz zorganizowanie stałych kontaktów oficjalnych pomiędzy KSS „KOR” a organizacjami socjaldemokratycznymi za granicą. Według Nowackiego S[ten] Johansson nie miał żadnego rozeznania sytuacji działających w Polsce grup antysocjalistycznych. Wyjaśnień na ten temat udzielał Jacek Kuroń. Odnośnie sytuacji w KSS „KOR” stwierdził, że nie osiągnięto zgodności w sprawie stypendiów dla TKN oraz w sprawie leków.

Odnośnie stypendiów nie przyjęto regulaminu Lipskiego jako mało konkretnego. W sprawie leków doszło do ostrej wymiany zdań między Kuroniem, Michnikiem a Onyszkiewiczem, Śreniowskim i Lityńskim. Onyszkiewicz, Śreniowski i Lityński uważali, iż akcję należy kontynuować, natomiast Kuroń i Michnik byli bardziej powściągliwi w dalszej realizacji tego zamierzenia.

– W mieszkaniu Bronisława Wildsteina odbyło się zebranie krakowskiego SKS-u z udziałem 7 osób. Na zebraniu tym B[ronisław] Wildstein przekazał zalecenia J[acka] Kuronia postulujące, aby krakowski SKS zorganizował zbieranie podpisów pod tekstem petycji w sprawie uwolnienia K[azimierza] Świtonia.

W dniu 31 I 1979 r. uzyskano informację, że krakowski SKS powieilił w kilkunastu egzemplarzach tekst petycji skierowanej do Sejmu PRL w sprawie uwolnienia K[azimierza] Świtonia i rozdał go swoim sympatykom. Aktualnie trwa zbiórka podpisów pod powyższą petycją.

– W dniu 31 I 1979 r. do Prokuratury Wojewódzkiej w Krakowie wpłynęło zażalenie aktywnego działacza krakowskiego SKS-u Józefa Barana w sprawie napaści dokonanej na jego osobę przez funkcjonariuszy SB.

W zażaleniu Baran żąda wszczęcia postępowania karnego p[rzeciw]ko sprawcom opisanego w zażaleniu p[rzestę]stwa.

Zażalenie zostało napisane przez Lesława Maleszkę pod dyktando Józefa Barana z uwagi na unieruchomienie ręki.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 60–62.

⁴ Willy Brandt (właśc. Karl Herbert Frahm, 1913–1992) – socjaldemokratyczny polityk niemiecki, w latach 1969–1974 kanclerz RFN, w 1971 r. laureat pokojowej Nagrody Nobla.

1979 luty 19, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

^a– **Jacek Kubiak, rzecznik poznańskiego SKS-u, opracował oświadczenie poznańskiego SKS-u datowane [na] 8 II 1979 r. na temat rzekomego szykanowania uczestnika ROPCiO – Restytutu Staniewicza oraz Teatru Ósmego Dnia^a. W dalszej części oświadczenia podano informację o terminach i tematach dwóch najbliższych wykładów „latającego uniwersytetu”. Oświadczenie zawiera ostrzeżenie przed dezinformującymi oświadczeniami odnośnie terminu i miejsca wykładu „l[atającego] u[niwersytetu]”.**

^a**Podpisali je: Stanisław Barańczak, Małgorzata Bratek, Włodzimierz Fenrych, Lech Jankowski, Jaromir Jedliński, Jacek Kubiak, Andrzej Müller, Restytut Staniewicz i Janusz Zemer.**

Oświadczenie to wykonane na maszynie do pisania w ilości około 30 egzemplarzy kolportowane jest metodą „z ręki do ręki”.

– Po opublikowaniu w R[adiu] W[olna] E[uropa] oświadczenia wrocławskiego SKS-u z dnia 29 I br., w którym wymienione były nazwiska dwóch pracowników naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego, na wniosek dziekanów Wydziału Filozoficzno-Historycznego i Matematyczno-Fizyczno-Chemicznego władze uczelni podjęły decyzję o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego wobec J[acka] Malca, R[enaty] Otolińskiej, M[ariusza] Wilka, W[iktora] Grotowicza i J[erzego] Ochmana – sygnatariuszy powyższego oświadczenia.

Podstawą wszczęcia postępowania dyscyplinarnego jest fakt zniesławienia przez nich pracowników naukowych uczelni^a.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 66–67.

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

1979 luty, przed 20, Poznań – Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Nonet”, opracowany przez kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Poznaniu ppor. Zbigniewa Kotlarka¹ i starszego inspektora tej sekcji st. sierż. sztab. Jerzego Janowa, tajne specjalnego znaczenia

I. Analiza aktualnej sytuacji operacyjnej

a) Powstanie Studenckiego Komitetu Solidarności

Studencki Komitet Solidarności powstał 6 XII 1977 r. z inicjatywy St[anisława] Barańczaka i J[erzego] Nowackiego. Deklarację założycielską podpisało 9 osób, głównie studentów wydziałów humanistycznych U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza]. Byli to: J[erzy] Nowacki, J[acek] Kubiak, W[łodzimierz] Fenrych, J[aromir] Jedliński, E[dward] Maliszewski, E[wa] Kubacka², W[iesław] Lisocki³, M[aciej] Szczerkowski⁴, W[iesława] Skrzyszewska⁵.

Działalność swoją grupa rozpoczęła od deklaracji wyjaśniającej potrzebę powołania SKS-u. Wkrótce wyłoniła się grupa aktywistów, w skład której weszli: J[erzy] Nowacki J[acek] Kubiak, J[aromir] Jedliński, W[łodzimierz] Filipek, W[łodzimierz] Fenrych, M[aria] Przystanowicz.

Począwszy od 1978 r., poznański SKS uaktywnił swoją działalność. Jednak wiele podejmowanych akcji nie doszło do skutku z powodu otrzymania przez nas wyprzedzających informacji, wynikiem czego w porozumieniu z wojewódzką instancją partyjną podjęto kroki zmierzające do uniemożliwienia zamierzeń grupy.

Główną uwagę w ubiegłym roku SKS skupił na czterech zasadniczych formach, tj. organizowaniu tzw. latających uniwersytetów, „punktów konsultacyjnych”, wydawaniu oświadczeń i kolportażu materiałów o wrogiej

¹ Zbigniew Kotlarek – kierownik Sekcji III Wydziału III KW MO w Poznaniu.

² Ewa Kubacka (ur. 1955) – wówczas studentka filologii polskiej UAM. Współzałożycielka poznańskiego SKS.

³ Właśc. Wiesław Lisiecki (ur. 1955) – wówczas student muzykologii UAM. Współzałożyciel poznańskiego SKS.

⁴ Maciej Szczerkowski (1954–?) – wówczas student filologii polskiej UAM. Współzałożyciel poznańskiego SKS.

⁵ Wiesława Skrzyszewska (ur. 1955) – wówczas studentka filologii polskiej UAM. Współzałożycielka poznańskiego SKS.

antysocjalistycznej treści. Mimo dużego nakładu pracy ze strony aktywistów efekty tej działalności okazały się mierne. I tak SKS zamierzał zorganizować „uloty” dwa razy w miesiącu. W rezultacie w 1978 r. odbyło się 7 wykładów. Na uwagę zasługuje fakt, że o ile pierwsze wykłady cieszyły się frekwencją (około 40 osób), to na ostatnich było już tylko 12–15 osób. Nie dopuszczono do odbycia się wykładów, które m.in. prowadzić mieli A[dam] Michnik i J[an] Lityński, których zatrzymano.

Sześciokrotnie czyniono próby utworzenia punktów konsultacyjnych w gmachach U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza]. Trzykrotnie próby te – dzięki naszym przeciwdziałaniom – całkowicie udaremniono, a w trzech przypadkach likwidowano je zaraz po rozpoczęciu działalności, odzyskując większość materiałów.

Ponadto SKS w 1978 r. wydał 6 oświadczeń, głównie dotyczących Teatru Ósmego Dnia. Czynił też próby kolportażu, całkowicie udaremnione przez tut[ejszy] wydział. Odzyskano zdecydowaną większość ulotek. W wyniku systematycznej realizacji planu przedsięwzięć do sprawy operacyjnego rozpracowania kryptonim „Nonet”, a także właściwego operacyjnego zabezpieczenia figurantów, tut[ejszy] wydział skutecznie zapobiegł większości przedsięwzięć podejmowanych przez aktyw SKS-u. M.in. w 1978 r. nie dopuszczono do zorganizowania trzech wykładów „ulotu”, zorganizowano 9 przeszukań, w wyniku których w dwóch przypadkach skonfiskowano 300 sztuk ulotek przeznaczonych do kolportażu na VI Festiwalu Studentów PRL. W wyniku zatrzymań kurierów odzyskano 980 sztuk pozycji bezdebitowych wydanych przez tzw. Niezależną Oficynę Wydawniczą⁶ na ogólną sumę – według oceny SKS-u 28 tys. zł. Nie dopuszczono do zorganizowania trzech tzw. latających stolików, spowodowano usunięcie ze studiów figuranta Piotra Lisaka. Tut[ejszy] wydział ustalił również termin krajowego zjazdu SKS, który zamierzano zorganizować w Stargardzie Szczecińskim.

Na osobną uwagę zasługują przedsięwzięcia związane z organizacją i trwaniem VI Festiwalu Studentów PRL. Festiwal skupił awangardę studenckiego ruchu kulturalnego. Ten fakt zamierzał wykorzystać SKS dla swoich celów. Zgodnie z sugestią KSS „KOR” (konkretnie J[acka] Kuronia) festiwal należało wykorzystać do następujących celów:

⁶ Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWa – powstała w 1977 r. największe podziemne wydawnictwo, istniało do 1989 r. (następnie jako Supernowa).

- rozpropagowania idei „niezależnej kultury studenckiej”;
 - zasygnalizowaniu krajowemu środowisku kulturalnemu istnienia przeciwnego SZSP organizacji studenckiej (tzn. SKS);
 - pozyskania nowych członków i sympatyków SKS-u.
- Te cele i zadania poznański SKS zamierzał realizować poprzez:
- kolportaż specjalnie przygotowanej w tym celu bibuły;
 - udział aktywistów SKS we wszelkiego rodzaju sympozjach, seminariach i spotkaniach, na których dyskutowano by na temat kultury studenckiej;

- organizowaniu pewnych wybranych imprez pod patronatem SKS.

W wyniku właściwego rozpoznania operacyjnego tut[tejszy] wydział uzyskał wyprzedzające, sprawdzone informacje dot[yczące] zamierzeń SKS.

Rezultatem tego było całkowite sparaliżowanie działań SKS, niedopuszczenie do zbojkotowania żadnej z imprez, zakwestionowanie 200 ulotek przygotowanych na festiwal, niedopuszczenie do uczestnictwa w imprezach czołowych członków SKS-u. Przed festiwalem przejęto również cały transport „bibuły” przeznaczonej do kolportażu w czasie imprez. Należy wspomnieć również, że efekty takie osiągnięto, prócz uzyskiwania wyprzedzających informacji, dzięki ścisłej współpracy z aktywem SZSP. Pozwoliło to na szybkie reagowanie na wszelkie podejmowane przez SKS akcje na obiektach festiwalowych.

II. Biorąc pod uwagę powyższą analizę sytuacji w tut[ejszym] SKS-ie, przyjmuje się następujące kierunki rozpracowania:

- ujawnianie zamierzeń tut[ejszego] SKS i osób z nich związanych;
- organizowanie i likwidowanie działalności SKS;
- eliminowanie poszczególnych członków z działalności, poprzez to dążyć do rozbicia SKS;
- dokumentowanie wrogiej działalności poszczególnych jego członków.

III. Przedsięwzięcia operacyjne

W celu realizacji wyżej zaplanowanych kierunków wykonane zostaną następujące przedsięwzięcia i czynności:

A. W zakresie skutecznego zwalczania SKS oraz przeciwdziałania podejmowanym próbom antysocjalistycznych inicjatyw i działań:

1. Za pośrednictwem TW ps. „Ojo”, „Jacek”, „Mirek”, „Krzysztof”, posiadających bezpośrednie dotarcie do aktywu SKS, dążyć do:

- ustalenia programu i kierunku działania;
- zapewnienia informacji ze wszystkich spotkań i działalności SKS;
- ustalenia środków i miejsc powielania oraz gromadzenia tzw. bibuły i literatury antysocjalistycznej;
- ustalenia kurierów – łączników między tutaj[niejszym] SKS a innymi ośrodkami antysocjalistycznymi w kraju;
- dalszego ustalania osób związanych z działalnością SKS.

Wykonują: st. sierż. sztab. J[erzy] Janów, ppor. P[iotr] Michalczak⁷, ppor. Zb[igniew] Kotlarek w terminie do końca 1979 r.

2. Jednostki TW: „J17”, „Leon”, „Jan”, „Marek”, „Biolog”, „Włodek”, „Vega”, „Leszek” tkwiące w środowisku figurantów wykorzystać do kontroli ich zachowania, wypowiedzi, ustalania kontaktów i oddziaływań. Część z wymienionych źródeł, wykorzystując ich naturalne możliwości znajomości z figurantami, wprowadzić do spraw. Dotyczy to:

- TW „Leon” – pod figuranta A[ndrzeja] Wilowskiego i J[anusza] Zemera;
- TW „Biolog” pod figuranta E[dwarda] Maliszewskiego;
- TW „Włodek” pod figuranta M[ichała] Gębkę;
- TW „Marek” pod figuranta J[acka] Kubiaka;
- TW „Leszek”, „Wega” pod figurantów M[ichała] Gębkę, M[acieja] Diewolskiego⁸, A. Jankowskiego⁹.

Wykonają: ppor. ppor. R[oman] Tomkowiak¹⁰, W. Stonawski¹¹, B[ronisław] Kaźmierczak¹², st. sierż. sztab. J[erzy] Janów w terminie do dnia 30 III 1979 r.

3. W celu zapewnienia splotu informacji o działalności, kontaktach i zachowaniu figurantów organizować nowe źródła informacji. Szczególnie zwrócić uwagę na pozyskania wśród ustalonych kontaktów figurantów oraz wśród studentów pierwszych lat.

Źródła te po odpowiednim przeszkoleniu wprowadzić do spraw.

⁷ Piotr Michalczak – bliższych danych nie ustalono.

⁸ Prawdopodobnie Maciej Dzewolski (ur. 1957) – architekt, biznesmen.

⁹ A. Jankowski – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Roman Tomkowiak (ur. 1948) – do SB wstąpił w 1973 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Poznaniu, w 1990 r. zwolniony ze służby.

¹¹ W. Stonawski – bliższych danych nie ustalono.

¹² Bronisław Kaźmierczak (ur. 1942) – do SB wstąpił w 1975 r., funkcjonariusz Wydziału III KW MO w Poznaniu, w 1990 r. zwolniony ze służby.

Wykonają: por. W. Nowicki¹³, ppor. M[arek] Andrzejewski¹⁴, ppor. B[ronisław] Kaźmierczak, ppor. P[iotr] Michalczak, ppor. Zb[igniew] Stonawski, st. sierż. sztab. J[erzy] Janów w terminie do dnia 30 VI 1979 r.

4. Cała sieć będąca na stanie tut[ejszego] wydziału, jak również wydziałów II, III A, IV, wywodząca się ze środowisk studenckich i naukowych, wykorzystywana będzie w kierunku:

- kontrolowania nastrojów i sytuacji panujących w środowisku akademickim;
- ujawniania różnego rodzaju akcji petycyjnych, kolportażu ulotek, literatury i bibuły opozycyjnej, organizowania nieformalnych grup i spotkań itp.;
- ustalania osób aktywizujących sieć w tym zakresie;
- przejmowania opozycyjnej bibuły, literatury i taśm z nagraniami.

Odpowiednie zadania w tym zakresie przekaże się powyższym jednostkom.

Realizuje Sekcja III za pośrednictwem kierownictwa wydziału.

5. W stosunku do figurantów i osób z nimi związanych wszelkimi dostępnymi środkami zmierzać do systematycznego zbierania o nich jak najwięcej informacji dot[yczących]:

- ich rodzin i rodzeństwa;
- ich zachowania w miejscu stałego zamieszkania;
- uzyskiwanych postępów w nauce;
- ich osobowości, zainteresowań, cech ujemnych i wad;
- korzystania przez nich ze stypendiów, zakwaterowania w domach akademickich itp. Sprawdzać zasadność ich uzyskania i w przypadkach ewidentnych fałszerstw fakty takie dokumentować i odpowiednio je wykorzystać.

Wykona Sekcja III – na bieżąco.

6. Realizować systematycznie działania mające na celu przejmowanie i niedopuszczanie do kolportażu taśm magnetofonowych z wrogimi nagraniami, opozycyjnej bibuły produkowanej na terenie Poznania bądź przywożonej z innych ośrodków w kraju.

Materiały te będą przejmowane:

- za pośrednictwem źródeł informacji;
- poprzez władze uczelniane i aktyw młodzieżowy;
- pod innymi pretekstami (legitymowanie i przeszukanie osobiste przez umundurowanych funkcjonariuszy MO itp.);

¹³ W. Nowicki – bliższych danych nie ustalono.

¹⁴ Marek Andrzejewski (ur. 1951) – do SB wstąpił w 1974 r., zwolniony ze służby w 1989 r.

– poprzez oficjalne likwidowanie punktów gromadzenia materiałów i literatury łącznie ze środkami, na których zostały wykonane. Tego typu działania dokumentowane będą przez tut[ejwszy] Wydział Śledczy.

Wykona Sekcja III i kierownictwo wydziału – przez cały 1979 r.

7. Zabezpieczyć operacyjnie i kontrolować spotkania z prelegentami tzw. latających uniwersytetów itp. Ponadto dążyć do eliminacji „latających uniwersytetów” poprzez rozmowy z rodzicami, właścicielami lokali itp.

Wykona Sekcja III – przez cały 1979 r.

8. W stosunku do wszystkich figurantów i ich sympatyków zmierzać się będzie do uzyskiwania materiałów obciążających o charakterze kryminalnym, świadczącym o popełnieniu wykroczeń lub naruszaniu norm etycznych, względnie moralnych.

Udokumentowane materiały posłużą do przedstawienia zarzutów lub wykorzystane zostaną przez władze uczelni i organizacje młodzieżowe do piętnowania i kompromitowania figurantów.

Wykona Sekcja III.

9. W porozumieniu z władzami politycznymi doprowadzić, by władze uczelniane oraz organizacje młodzieżowe:

– zaostrzyły dyscyplinę studiów;

– zabezpieczyły tzw. małą poligrafię, urządzenia odtwarzające itp.;

– kontynuowały rozmowy o charakterze ostrzegawczym z aktywnie działającymi figurantami i ich zwolennikami. Rozmowom tym – aby spełniały swoje zadanie – muszą towarzyszyć określone sankcje.

W tym kontekście należy dążyć, aby wzrósł autorytet i znaczenie SZSP. Działania takie już są realizowane, m.in. poprzez nasze źródła informacji wywodzące się z kadry naukowej.

Wykona kierownictwo wydziału do 20 II 1979 r.

10. W porozumieniu i przy wykorzystaniu kompetentnych władz administracyjno-politycznych nadal kontynuować rozmowy z rodzicami figurantów i sympatyków SKS mające na celu odciążenie ich dzieci od wrogiej działalności.

Wykona ppor. Zb[igniew] Kotlarek z kierownictwem wydziału – realizacja przez cały 1979 r.

11. Rozpoznać kompleksowo osoby, które wiedząc o wrogiej działalności figurantów, okazują im nieoficjalnie swoją sympatię, udzielając pomocy, wykorzystując ku temu zajmowane stanowiska służbowe itp. Uwzględniając tutaj również promotorów i recenzentów prac dyplomowych.

W rozpoznaniu tych osób dążyć do uzyskiwania materiałów, które pozwoliłyby na stosowanie wobec nich odpowiednich działań dla nich dokuczliwych.

Działania te będą prowadzone w ten sposób, aby te osoby zorientowały [się] w faktycznych przyczynach ich osobistych niepowodzeń, a tym samym odcieły się od figurantów.

Wykona Sekcja III i kierownictwo wydziału w terminie – cały 1979 r.

B. W zakresie działań dezinformujących i dezintegrujących w stosunku do tut[ejszego] SKS:

1. Szerzej niż dotychczas stosować działania specjalne (każdorazowe realizowanie według oddzielnego planu).

Kompromitowanie niektórych figurantów rzekomą współpracą z organami SB itp.

Wykona Sekcja III – przez cały 1979 r.

2. Celem niedopuszczenia na studia [osób] mających związki z antysocjalistyczną działalnością, w porozumieniu z tut[ejszymi] działaczami politycznymi i uczelnianymi w okresie rekrutacji włączyć się w operacyjne sprawdzanie kandydatów na studia i w ten sposób dokonać weryfikacji. Dotyczy to głównie kandydatów na kierunki humanistyczne U[niwersytetu] A[dam] M[ickiewicza].

Niezależnie od powyższego podjąć działania w celu zorganizowania spośród nich źródeł informacji.

Wykona Sekcja III i kierownictwo wydziału – w terminie do dnia 30 VI 1979 r.

3. Ze względu na fakt, że grupy antysocjalistyczne próbują oddziaływać na młodzież szkół średnich, podjęte zostaną działania operacyjne, których celem będzie m.in. przecinanie niepożądanych kontaktów (dot[yczy] to szczególnie uczniów klas maturalnych w szkołach ogólnokształcących).

Wykona st. sierż. W. Woźniak w terminie do dnia 30 VI 1979 r.

4. W stosunku do wszystkich figurantów i ich sympatyków, głównie w celu rozpoznania ich bieżącej działalności, poza źródłami informacji stosować wszelkie dostępne środki pracy operacyjnej.

5. Niezależnie od powyższych przedsięwzięć będą realizowane działania, które wynikną z bieżącej sytuacji operacyjnej.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 105–112.

1979 luty 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 22 II 1979 r. w mieszkaniu rzecznika poznańskiego SKS-u odbędzie się pierwszy z cyklu wykładów tzw. latającego uniwersytetu pt. „Ideowe oblicze polskiego kina”. Wykład prowadzić ma dr Werner¹ z Warszawy. Wykład ten będzie zabezpieczony operacyjnie.

– Maria Przystanowicz – rzecznik poznańskiego SKS-u – w dalszym ciągu aktywizuje swą antysocjalistyczną działalność. Uczestniczy w wykładach „latającego uniwersytetu”, bierze czynny udział w dyskusjach – wykazując wrogą postawę, uczestniczy w układaniu oświadczeń itp. sygnowanych przez poznański SKS.

– Wykonane przez Wydział III we Wrocławiu czynności operacyjne wykazały, że osobami najbardziej zaangażowanymi w wydawanie miesięcznika „**Interim**” byli studenci Politechniki Wrocławskiej Sławomir Najnigier² i Zbigniew Hajłasz³.

Zarówno Zb[igniew] Hajłasz, jak i Sł[awomir] Najnigier utrzymują kontakty z rzecznikami wrocławskiego SKS-u Leszkiem Budrewiczem i Mariuszem Wilkiem.

Przeprowadzone rozmowy ostrzegawcze przez władze Politechniki Wrocławskiej z w[yżej] wymienionymi przyniosły pożądany skutek. Zobowiązali się oni do zaniechania wydawania tego nielegalnego pisma. Niemniej w rozmowie z przedstawicielami uczelni prezentowali skrajnie negatywne poglądy.

– Rzecznicy wrocławskiego SKS-u zamierzają rozkolportować w środowisku naukowym i studenckim uczelni wrocławskich list w sprawie

¹ Andrzej Werner (1940–2007) – literat, działacz opozycji. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, od 1984 r. należał do Kolegium Niezależnej Oficyny Wydawniczej NOWa.

² Sławomir Najnigier (ur. 1958) – polityk, działacz samorządowy i opozycyjny. Współpracownik wrocławskiego SKS, w 1979 r. w redakcji „Akademickiego Pisma Informacyjnego”, następnie działacz NZZ, w stanie wojennym internowany. W latach 1992–1993 podsekretarz stanu w Ministerstwie Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa.

³ Zbigniew Hajłasz – wówczas student PWr, redaktor pisma „Interim”.

rzekomego szykanowania przez władze uczelniane osób zaangażowanych w działalność SKS-u. W liście tym m.in. zawarte mają być informacje dotyczące postępowania dyscyplinarnego wszczętego przez władze uczelni wobec członków SKS-u, którzy sygnowali oświadczenie z dnia 29 I 1979 r., pomawiając pracowników naukowych Uniwersytetu o kolportaż fałszywego „Biuletynu Akademickiego” nr 7. Treść listu Mariusz Wilk konsultował z Jackiem Kuroniem.

– Wezwani do rzecznika dyscyplinarnego rzecznicy wrocławskiego SKS-u, sygnatariusze oświadczenia z dnia 29 I br. w rozmowie potwierdzili, że są sygnatariuszami wspomnianego oświadczenia, zdecydowanie jednak odmówili potwierdzenia tego na piśmie. Jerzy Ochman w sposób lekceważący zachowywał się wobec rzecznika Komisji Dyscyplinarnej.

Mgr Kamil Różewicz zwrócił się pisemnie do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego o spowodowanie nakłonienia członków SKS-u do odwołania oświadczenia pomawiającego go o kolportaż biuletynu SKS-u.

– Marek Burak, rzecznik wrocławskiego SKS-u, wśród studentów swojego roku wypowiadał się na temat przyczyn eksplozji w gmachu PKO w Warszawie⁴. Wyrażał on pogląd, że wybuch był wynikiem działania polskich terrorystów. Nadmienił, że fakt ten władze wykorzystają do podjęcia ostrzejszej polityki wobec krajowej opozycji, że rozprawią się z SKS-em i innymi grupami antysocjalistycznymi.

– W dniu 5 II br. o godz. 3.45 w Katowicach został zatrzymany i osadzony w areszcie na 48 godzin Roland Kruk – działacz warszawskiego SKS-u. Wymieniony wykonał na murach pięciu budynków przy użyciu lakieru samochodowego napis: „Uwolnić Świtonia – KOR”. Za powyższe został ukarany mandatem w wysokości 100 zł.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 68–70.

⁴ 15 II 1979 r. w Warszawie, w banku PKO (tzw. Rotundzie) doszło do wybuchu gazu, w wyniku którego zginęło 45 osób. W stolicy rozeszła się wówczas plotka o podłożeniu bomby. Przyczyną tragedii okazał się jednak pęknięty zawór gazowy.

1979 luty 27, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– Jedną z osób angażujących się w działalność poznańskiego SKS-u jest Marzena Witowska¹, studentka filologii polskiej Uniwersytetu im. A[dama] Mickiewicza w Poznaniu. Wymieniona m.in. uzgadniała z Andrzejem Wernerem z Warszawy termin kolejnego wykładu TKN.

– W dniu 14 II br. w mieszkaniu Jacka Kubiaka – rzecznika poznańskiego SKS-u – odbył się kolejny wykład tzw. latającego uniwersytetu. Uczestniczyło w nim 29 osób. Na temat poezji Czesława Miłosza² mówił Ryszard Krynicki³ – poeta, figurant Wydziału III KW MO w Poznaniu. Według opinii słuchaczy – mimo ciekawego tematu – Krynicki nie potrafił zainteresować słuchaczy swoim wykładem. Próby wywołania dyskusji po wykładzie też nie dały spodziewanych rezultatów. Większość słuchaczy rozczarowana była brakiem w wykładzie dygresji politycznych.

– Jerzy Nowacki – rzecznik poznańskiego SKS-u, członek KSS „KOR” odbywający aktualnie służbę wojskową w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych we Wrocławiu – utrzymuje kontakty z rzecznikami tamtejszego SKS-u, m.in. z L[eszkiem] Budrewiczem, M[ariuszem] Wilkiem, W[iktorem] Grotowiczem, J[anem] Sobczykiem. Wymienieni w trakcie odwiedzin informują Nowackiego o działalności wrocławskiego SKS-u i innych grup antysocjalistycznych w kraju. Z kolei J[erzy] Nowacki informuje swoich rozmówców o atmosferze i sytuacji panującej wśród słuchaczy i kadry W[yższej] S[zkoły] O[fcerskiej] W[ojsk] Z[mechanizowanych].

O kontaktach Nowackiego z członkami wrocławskiego SKS-u powiadomiono Oddział WSW we Wrocławiu.

¹ Marzena Witowska (ur. 1955) – wówczas studentka filologii polskiej UAM, działaczka SKS.

² Czesław Miłosz (1911–2004) – poeta, w 1980 r. laureat literackiej Nagrody Nobla.

³ Ryszard Krynicki (ur. 1943) – poeta, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, 1978–1981 w redakcji „Zapisu”, współpracownik TKN, w 1981 r. w redakcji „Tygodnika Solidarność”, 1983–1985 w redakcji „Bez debitu”, w 1988 r. współzałożyciel Wydawnictwa A5.

– W dniach 17–18 bm. przebywał we Wrocławiu Andrzej Mietkowski, rzecznik krakowskiego SKS-u. W czasie tego pobytu kontaktował się z L[eszkiem] Budrewiczem, M[ariuszem] Wilkiem, W[iktorem] Grotowiczem, J[anem] Sobczykiem, D[anutą] Stołęcką i R[enatą] Otolińską – rzecznikami wrocławskiego SKS-u. Omawiano sprawy dotyczące działalności SKS-ów w Krakowie i Wrocławiu.

– W dniu 16 II 1979 r. członkowie wrocławskiego SKS-u rozpoczęli akcję kolportażu wśród kadry naukowej uczelni wrocławskich kolejnych materiałów antysocjalistycznych, tj.:

– Listu-odezwy zatytułowanego *Do profesorów wyższych uczelni w Polsce*, sygnowanego przez Komisję Programową TKN;

– 12-stronicowej broszury zatytułowanej *Towarzystwo Kursów Naukowych* informującej o celach, zadaniach i bieżącej działalności TKN-u.

Materiały te wydrukowane zostały w Warszawie, a przywieźli je do Wrocławia L[eszek] Budrewicz i M[ariusz] Wilk.

Wydział III we Wrocławiu w porozumieniu z władzami administracyjnymi i politycznymi realizuje działania zmierzające do przejęcia materiałów i sparalizowania kolejnej inicjatywy antysocjalistycznych grup Wrocławia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 77–79.

1979 luty 28, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

W sprawie krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 15 II 1979 r. w mieszkaniu Tadeusza Szczudłowskiego odbyło się spotkanie działaczy gdańskiego SKS-u i ROPCiO. W czasie spotkania omawiano sprawy powołania tzw. grupy ds. kolportażu. W jej skład mają wejść: Wiesław Słomiński, Andrzej Słomiński, Dariusz Kobzdej, Leszek Binkiewicz i Janusz Lenzioszek¹.

– W dniu 16 II 1979 r. w Krakowie odbył się wieczór autorski A[ndrzej] Kijowskiego w ramach tzw. I[atającego] u[niwersytetu]. W trakcie spotkania Bogusław Sonik rozkolportował nielegalne pismo pt. „Robotnik” nr 26 w ilości kilkudziesięciu egzemplarzy.

– Krakowski SKS w dalszym ciągu zbiera podpisy pod petycją w sprawie uwolnienia K[azimierza] Świtonia.

– Krakowski SKS wydał nowe nielegalne pismo pt. „Merkuriusz krakowski i światowy”. Wykonane jest ono na powielaczu białkowym i zawiera 16 stron formatu A-5. Powielaniem tego pisma zajmował się Andrzej Mietkowski. Inicjatorem i redaktorami mają być Robert Kaczmarek, A[gnieszka] Gramatyka², Lena Migala³ (żona R[oberta] Kaczmarka).

– W dniu 11 XII 1978 r. w Krakowie przy ul. Rzeszowskiej odbyło się zebranie grupy studentów uczelni krakowskich, które prowadził Cyran Tadeusz⁴. W czasie tego spotkania utworzono nową grupę antysocjalistyczną pod nazwą „Jezyk”. W spotkaniu uczestniczyło około 15 osób, w większości studentów Wydziału Prawa i Wydziału Filologii Polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

W wyniku podjętych przez Wydział III w Krakowie działań operacyjnych ustalono, że grupa „Jezyk” zakłada działalność zbliżoną do działalności KOR-u i SKS-u, z tym że ma być to organizacja bardziej stanowcza.

¹ Janusz Lenzioszek – bliższych danych nie ustalono.

² Agnieszka Gramatyka (ur. 1949) – polonistka. Współpracowniczką krakowskiego SKS.

³ Lena Kaczmarek – działaczka opozycyjna, od 1983 r. na emigracji we Francji, pracowała w paryskim biurze NSZZ „Solidarność”.

⁴ Tadeusz Cyran – bliższych danych nie ustalono.

Jeden z jej członków stwierdził, że KOR i SKS nie przejawiają aktywnej działalności i często „idą na kompromis” z rządem. Grupa ta ma początkowo działać na terenie Krakowa, a w przyszłości rozwinąć działalność na cały kraj. Finansować ją będzie KOR. Grupa „**Język**” zakłada wydanie własnego czasopisma pod tym samym tytułem jak nazwa. Dotychczas ustalono, że w skład grupy wchodzi: Bober Ryszard⁵, Pilch Bogdan⁶, student IV roku Wydziału Elektronicznego A[kademii] G[órniczo-]H[utniczej], Baranowski Zdzisław⁷, student II roku prawa U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

W dniu 10 I 1979 r. grupa „**Język**” miała kolportować na terenie U[niwersytetu] J[agiellońskiego] ulotki wyprodukowane w niewielkiej ilości na maszynie do pisania. Ulotka zatytułowana była *Język donosi* z datą 20 XII 1978 r. i podpisana „Budka”. Dotyczyła narady państw stron Układu Warszawskiego w listopadzie 1978 r. w Moskwie.

W związku z powyższym zagrożeniem Wydział III w Krakowie założył sprawę operacyjnego sprawdzenia krypt[onim] „**Język**”, w ramach której planuje rozpoznanie składu osobowego grupy, programu i celu działania, kontaktów na terenie uczelni oraz zneutralizowanie antysocjalistycznej działalności powyższej grupy.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 80–81.

⁵ Ryszard Bober (ur. 1958) – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Bogdan Pilch – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Zdzisław Baranowski – bliższych danych nie ustalono.

1979 marzec 8, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– Rzecznicy wrocławskiego SKS-u Mariusz Wilk i Leszek Budrewicz spotkali się w dniu 10 II br. na terenie Warszawy z Janem Józefem Lipskim oraz Wiktorem Woroszylskim. Tematem spotkań były sprawy związane z tzw. samokształceniem studentów. Janowi Józefowi Lipskiemu ww. zaproponowali wygłoszenie na terenie Wrocławia dwóch odczytów poświęconych twórczości J[ana] Kasprowicza oraz działalności Klubu Krzywego Koła.

L[eszkwowi] Budrewiczowi i M[ariuszowi] Wilkowi szczególnie zależało na tym, by odczyt dotyczący Klubu Krzywego Koła zawierał wskazówki praktyczne przydatne w utworzeniu klubu dyskusyjnego we Wrocławiu, którego rola miałaby polegać na aktywizacji środowiska inteligencji wrocławskiej.

W[iktora] Woroszylskiego figuranci wrocławscy poprosili o wygłoszenie w drugiej połowie kwietnia cyklu wykładów na temat literatury rosyjskiej i radzieckiej.

Z wykładami do Wrocławia i na spotkanie wyjechać mają również J[erzy] Ficowski¹ i J[ulian] Strykowski². Jeden z trzech wykładów J[erzego] Ficowskiego ma mieć miejsce w Katedrze Etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego. Jeden temat wykładu dotyczyć będzie Cyganów, pozostałe poświęcone będą twórczości Bruno[na] Schulza. Rzecznicy wrocławskiego SKS-u planują również zorganizowanie spotkań z Konwickim³,

¹ Jerzy Ficowski (1924–2006) – poeta, prozaik krytyk literacki, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, 1977–1981 członek redakcji „Zapisu”.

² Julian Strykowski, właśc. Pesach Stark (1905–1996) – pisarz związany z ruchem syjonistycznym i komunistycznym, 1935–1936 więziony, 1939–1946 w ZSRR, członek redakcji „Czerwonego Sztandaru” i tygodnika Związku Patriotów Polskich „Wolna Polska”, w 1966 r. wystąpił w PZPR, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN.

³ Tadeusz Konwicki (ur. 1926) – prozaik, działacz opozycyjny. Żołnierz AK, w 1944 r. uczestnik operacji „Burza”, 1951–1966 w PZPR, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN, 1980–1981 w Komitecie Obrony Więzionych za Przekonania.

Brandysem⁴, Jodłowskim⁵ i Michnikiem. W ten sposób SKS zamierza rozszerzyć swoje oddziaływanie na środowiska akademickie innych uczelni (Politechniki Wrocławskiej, Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej), a także zainteresować swoją działalnością inteligencję Wrocławia.

– W dniu 26 II br. przed Kolegium ds. Wykroczeń przy Prezydium m[ia]sta Krakowa odbyła się rozprawa odwoławcza Ewy Zalewskiej⁶, aktywistki krakowskiego SKS-u, ukaranej w dniu 26 stycznia br. przez kolegium za udostępnianie mieszkania i zorganizowanie nielegalnego zgromadzenia. W rozprawie uczestniczyło około 12 osób, w tym rzecznicy krakowskiego SKS-u: L[esław] Maleszka, B[ogusław] Sonik, H[enryk] Karkosza, E[lżbieta] Karkosza⁷, E[wa] Kulik, J[ózef] Baran.

Karę z pierwszej instancji utrzymano w mocy, obligując obwinioną do zapłacenia 3 tys. zł grzywny. Przybyłe na rozprawę osoby zachowywały się spokojnie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 90–92.

⁴ Prawdopodobnie Kazimierz Brandys (1916–2000) – pisarz. W latach 1946–1966 w PPR/PZPR, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, 1977–1980 członek redakcji „Zapisu”, od 1978 r. w TKN, od 1981 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych i Francji.

⁵ Prawdopodobnie Jerzy Jedlicki (ur. 1930) – historyk idei, działacz opozycyjny. Uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN, w stanie wojennym internowany.

⁶ Ewa Zalewska (ur. 1957) – tłumaczka. Współpracowniczka krakowskiego SKS.

⁷ Elżbieta Karkosza – księgarz. Współpracowniczka krakowskiego SKS i KOS.

1979 marzec 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 1 marca br. rzecznicy poznańskiego SKS-u Jacek Kubiak i Maria Przystanowicz wykonali na powielaczu 500 ulotek zatytułowanych *Apel do społeczeństwa Górnego Śląska*¹, podpisany w imieniu KSS „KOR” przez prof. Edwarda Lipińskiego. Ulotki te miały być przetransportowane do Katowic, jednakże z braku pieniędzy J[acek] Kubiak nie znalazł kuriera. Ulotek do chwili obecnej nie odzyskano.

– W dniu 28 II br. w mieszkaniu Danuty Stoleckiej, aktywistki wrocławskiego SKS-u, odbyło się spotkanie z poetą poznańskim Ryszardem Krynickim. Obecnych było około 35 osób, w tym cały aktyw SKS-u. Krynicki ograniczył się do zaprezentowania swojej twórczości literackiej wydanej zarówno w kraju, jak i za granicą. W dyskusji poza sprawami czyśto literackimi nie ustosunkowywał się do innych pytań, np. dotyczących nielegalnych wydawnictw pod nazwą „Zapis” i „Nowa”.

– W dniu 20 II br. w Opolu przebywał Jerzy Ochman, rzecznik wrocławskiego SKS-u. Celem jego wizyty w Opolu było m.in. uzgodnienie sprawy założenia biblioteki SKS-u na terenie Opoli oraz uzyskanie taśm magnetofonowych przeznaczonych do nagrania wykładów TKN-u. Udzielał on również osobom z Opoli informacji na temat bieżącej działalności SKS-u. Informował on również swoich rozmówców, że w tym roku przebywał na zimowisku w Szczyrku zorganizowanym przez n[iez]n[anego] księdza. Jak stwierdził, prowadził tam wykład na temat „Co to jest KOR i na czym on polega”.

– Pod listem-apelem w sprawie Kazimierza Świtonia do dnia 2 marca br. złożyło podpisy około 260 osób z terenu Wrocławia, w tym (poza osobami, które podano w poprzednim meldunku) prof. prof. St[anisław] Hartman, M[irosława] Chamiec, R[oman] Duda, doc. B[olesław] Gleichgewicht i mgr

¹ Zob. *Apel z dnia 30 października 1978 r. do społeczeństwa Górnego Śląska na ręce Jego Ekscelencji Księdza Biskupa Herberta Bednorza* [w:] *Dokumenty Komitetu...*, s. 313–314.

Bartoszewicz. W akcji zbierania podpisów zaangażowani są m.in. Michał Wodziński² i Sławomir Najnigier – studenci Politechniki Wrocławskiej.

– Leszek Budrewicz w rozmowie z J[ackiem] Kurokiem stwierdził, że kilka osób zadeklarowało chęć udziału w protestacyjnej głodówce, jeśli by taka miała dojść do skutku.

– Jacek Zakrzewski³ – rzecznik szczecińskiego SKS-u – w dniu 26 II br. uczestniczył w spotkaniu ze St[efanem] Kisielewskim⁴ – byłym posłem na Sejm i działaczem politycznym, które odbyło się w pomieszczeniach duszpasterstwa akademickiego przy ul. Pocztovej w Szczecinie.

– Wydział III w Krakowie realizuje kombinację operacyjną polegającą na rozpowszechnianiu przez SZSP w środowisku studenckim tekstu kompromitującego Studencki Komitet Solidarności oraz jego czołowych przedstawicieli. Tekst ten zostanie zafirmowany nazwiskiem i imieniem TW ps. „Kazimierz”, który aktualnie kończy studia i zamierza podjąć pracę w organach SB.

Szczegóły związane z przygotowaniem tekstu i jego kolportażem uzgodniono z Wydz[iałem] III Dep[artamentu] III MSW oraz Komitetem Wojewódzkim PZPR w Krakowie. Tekst ten ma się ukazać w nieregularnie ukazującym się piśmie SZSP Kraków.

– Krakowski SKS kolportuje aktualnie pisma pt. „Sygnał”⁵. W piśmie tym znajduje się m.in. artykuł Jerzego Budynia⁶ pt. *Dotyczy nie tylko mieszkańców D[omu] S[tudenckiego] „Żaczek”*. W artykule J[erzy] Budyń podważa m.in. prawdziwość wyników do Rady Samorządu D[omu] S[tudenckiego] „Żaczek” i postuluje powołanie niezależnych samorządów studenckich, które byłyby – jego zdaniem – rzeczywistymi reprezentantami środowiska studenckiego. W piśmie tym znajduje się również artykuł B[ronisława] Wildsteina kreślący wizję niezależnych ruchów, które w przyszłości doprowadzą do zmiany władzy.

² Michał Wodziński (ur. 1954) – wówczas student Wydziału Podstawowych Problemów Techniki PWr. Współpracownik wrocławskiego SKS, w 1978 r. członek redakcji „Zgrzytu”, 1980–1981 „Biuletynu Dolnośląskiego”.

³ Jacek Zakrzewski (ur. 1953) – wówczas student Wydziału Inżynierjno-Ekonomicznego Politechniki Szczecińskiej. Działacz szczecińskiego SKS, uczestnik ROPCiO.

⁴ Stefan Kisielewski (1911–1991) – dziennikarz, publicysta. Uczestnik kampanii wrześniowej i powstania warszawskiego, 1956–1989 członek redakcji „Tygodnika Powszechnego”, 1957–1965 poseł, w 1964 r. sygnatariusz Listu 34, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL.

⁵ „Sygnał” – pismo wydawane przez krakowski SKS, w latach 1978–1979 ukazało się 8 numerów, redagowali je m.in. Tadeusz Kensity, Grzegorz Małkiewicz, Danuta Sotwin, Bronisław Wildstein.

⁶ Jerzy Budyń (ur. 1953) – wówczas student filozofii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

– Rzecznik krakowskiego SKS-u Liliana Batko przyjęta została jako członek-uczestnik do Klubu Inteligencji Katolickiej.

– W dniu 28 lutego br. rzecznicy krakowskiego SKS-u B[ronisław] Wildstein i M[ariusz] Roefler⁷ zatrzymani zostali przez MO. W wyniku przeszukania u B[ronisława] Wildsteina znaleziono i zakwestionowano 9 egzemplarzy pisma SKS-u pt. „Sygnał”.

W celu uniemożliwienia w[yżej] wymienionym przyjazdu do Katowic na proces K[azimierza] Świtonia zatrzymano ich w areszcie na okres 48 godz.

– Jacek Kuroń i Halina Mikołajska czynią naciski na krakowski SKS, by przesłano im wszystkie materiały związane ze swoją działalnością oraz zdjęcia i notatki wykonane w czasie zajęć juvenaliowych w maju 1977 r. Materiały te J[acek] Kuroń zamierza przesłać do Londynu na organizowaną tam wystawę pt. „Fasada i Pyły”⁸.

– W dniu 27 II br. w mieszkaniu Bronisława Wildsteina odbyło się zebranie rzeczników krakowskiego SKS-u. W trakcie zebrania ustalono, że na proces K[azimierza] Świtonia do Katowic uda[dzą] się m.in. Grzegorz Małkiewicz oraz Anna Podgórczyk.

Ustalono również, że B[ronisław] Wildstein opracuje tekst w sprawie polityki paszportowej prowadzonej przez władze uczelni.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 93–96.

⁷ Mariusz Roefler (ur. 1955) – wówczas student Wydziału Filozoficzno-Historycznego UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

⁸ Właśc. „Fasada i Tyły” – polska ekspozycja wystawiona w 1977 r. na weneckim biennale kultury poświęconym krajom Europy Wschodniej, prezentująca książki i czasopisma drugiego obiegu, listy protestacyjne, ulotki i fotografie działaczy opozycji. W ciągu następnych lat wystawę prezentowano w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych.

1979 marzec 10, Kraków – Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Alfa”, opracowany przez naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie ppłk. Jana Billa, tajne specjalnego znaczenia

Z analizy materiałów sprawy „Alfa” oraz z aktualnego rozpoznania wynika, że osoby związane z SKS utrzymują swoją aktywność, dążąc do integracji i zwiększania wpływów w poszczególnych środowiskach.

Od początku 1978 r. zaznaczyło się zwiększone oddziaływanie osób z tzw. KSS „KOR” na istniejące na naszym terenie antysocjalistyczne grupy, a przede wszystkim na Studencki Komitet Solidarności. Ukierunkowane to było głównie na zaktywizowanie SKS-u do szerszej działalności antysocjalistycznej celem wytworzenia w niektórych kręgach, zwłaszcza w środowisku studenckim, atmosfery niepokoju, podekscytowania i niezadowolenia. Stąd też zagrożenie działalnością antysocjalistyczną występowało z największym nasileniem w środowisku młodzieży studenckiej. Ciągłe akcje podejmowane przez SKS w kierunku zainteresowania środowiska studenckiego działalnością antysocjalistyczną i propagowaniem wrogich treści pod hasłem rzekomo zagrożonych swobód obywatelskich u części studentów znajdowały posłuch i poszerzały sferę oddziaływania tej grupy.

Mając to na uwadze, krakowski SKS na przestrzeni całego roku podejmował aktywne działania polegające na przygotowaniu ulotek, wrogich opracowań – powielania ich i kolportażu. Ta forma działań miała na celu nie tylko zaznaczenie obecności grup antysocjalistycznych w środowisku krakowskich wyższych uczelni, lecz także była ukierunkowana na pobudzenie środowiska do dyskusji oraz zainteresowania go problematyką społeczno-polityczną z pozycji, jakie narzucały kolportowane przez SKS wrogie opracowania.

W zakresie organizacji bazy poligraficznej prace, które nadzorują Andrzej Mietkowski i Henryk Karkosza, ściśle koordynowano^a z KSS „KOR”, korzystając z jego pomocy finansowej i rzeczowej. Poza pomocą z tej strony dla rozwinięcia swoich działań [SKS] korzystał z finansów zachodnich ośrodków dywersji. Obok kolportażu wrogich opracowań, takich jak „Sygnał”, „Robotnik”, „Biuletyn Informacyjny KSS »KOR«”,

^a W tekście współpracowano.

„Droga”, „Gospodarz”¹, „Spotkania”², „Zapis” i inne, osoby z kręgów SKS zajmowały się kolportażem wrogiej literatury wydawanej przez zachodnie ośrodki dywersyjne. Literaturę tę, zgromadzoną w biblioteczkach SKS-u, organizacją której zajmuje się Ewa Kulik, kolportowano w kręgach sympatyków SKS-u.

Zarówno treści antysocjalistycznej literatury, jak i treści opracowań grup i elementów wrogich z terenu kraju były bazą wyjściową w dyskusjach i spotkaniach organizowanych przez SKS. Czyniono też próby zaangażowania w te spotkania i dyskusje młodzieży szkół średnich oraz przedstawicielei wyższej kadry naukowej wyższych uczelni. Ponadto ze swoimi tezami starano się docierać do środowisk twórczych, a także do załóg zakładów pracy i środowiska wiejskiego, kolportując w nich antysocjalistyczne materiały.

Krakowski SKS nie posiadał własnej bazy intelektualnej, dlatego z całym zaangażowaniem starał się rozwijać działalność tzw. latającego uniwersytetu, w ramach którego prowadzone były wykłady o charakterze filozoficzno-historycznym, społecznym i z zakresu literatury. Prowadzili je głównie sygnatariusze tzw. Towarzystwa Kursów Naukowych spoza terenu Krakowa, m.in. A[dam] Michnik, E[dward] Lipiński, Wł[adysław] Bieńkowski³, J[anusz] Szpotański, T[omasz] Burek, M[aciej] Rayzacher, J[an] K[rzysztof] Kelus, M[arcin] Król⁴, St[anisław] Barańczak, St. Wierzbicki⁵ i inni. Z sygnatariuszy krakowskich wykłady prowadzili Łukawer, J[an] J[ózef] Szczepański, Zagajewski, Malewska, Woźniakowski i Tarnowski⁶.

¹ „Gospodarz” – pismo ROPCiO dla rolników, wydawane w latach 1977–1981, ukazało się 41 numerów; redagowali je Piotr Typiak, Bogumił Studziński, od 1981 r. Konstanty Jocz.

² „Spotkania” – niezależne pismo młodych katolików, ukazujące się w Lublinie w latach 1977–1988; skład redakcji: Zdzisław Bradel, Janusz Krupski, Stefan Szaciłowski, Wojciech Oracz, Józef Ruszar, Józef Ciszkowski.

³ Władysław Bieńkowski (1906–1991) – publicysta, działacz polityczny. W latach 1930–1934 członek Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej, 1942–1969 w PPR/PZPR, 1947–1952 i 1957–1969 poseł, członek Klubu Krzywego Koła, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współzałożyciel TKN.

⁴ Marcin Król (ur. 1944) – publicysta, filozof, działacz opozycji. Uczestnik Marca '68 i protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członek TKN, w latach 1979–1981 oraz od 1987 r. redaktor naczelnny pisma „Res Publica”, działacz NSZZ „Solidarność”, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

⁵ Prawdopodobnie Zbigniew Wierzbicki (ur. 1919) – socjolog, działacz opozycyjny. Członek TKN, 1980–1981 ekspert NSZZ „Solidarność” RI.

⁶ Karol Tarnowski (ur. 1937) – filozof, działacz opozycyjny. Współzałożyciel TKN, w stanie wojennym internowany.

Działalność szkoleniowa w ramach TKN-u odbywała się w mieszkaniach prywatnych oraz pomieszczeniach przykościelnych i obejmowała każdorazowo prawie to samo grono liczące około 60–70 osób.

Obok tej formy szkoleń SKS podejmował działania w kierunku organizowania tzw. akcji letniej, tj. obozów szkoleniowo-wypoczynkowych, w czasie trwania których prowadzone były wykłady i dyskusje z pozycji wrogich.

W trakcie organizowania spotkań i wykładów SKS podejmował problem działalności Służby Bezpieczeństwa. W tym zakresie pouczano obecnych o sposobie zachowania się wobec organów ścigania, stawianiu wymogów co do formy prawnej przeprowadzanych czynności dochodzeniowo-śledczych i procesowych, zalecając kategoryczną odmowę udzielania jakichkolwiek wyjaśnień i informacji.

Na wyżej opisaną działalność różnego rodzaju nakładały się różnego rodzaju akcje o charakterze propagandowym, mające na celu wywołanie nastrojów niepokoju i podekscytowania, a w wielu przypadkach obliczone na wywołanie zakłóceń porządku publicznego. Do faktów tych można zaliczyć m.in.:

- organizowanie akcji petycyjnych w obronie osób skreślonych z listy studentów zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną, m.in. Z[iemowita] Pochitonowa, Teatru Ósmego Dnia;
- wykorzystanie oficjalnych zebrań, wykładów, spotkań i uroczystości do zamanifestowania wrogich postaw i krytyki zasad ustrojowych;
- podjęcie akcji antywyborczej w lutym ub. roku mającej na celu deprecjonowanie systemu wyborczego w PRL oraz kandydatów na radnych;
- podjęcie akcji ankietyzacji absolwentów na temat ich zatrudnienia. Wynik tej ankiety miał wykazać rzekomo tragiczną sytuację w zakresie polityki zatrudnienia;
- próby wykorzystania 10. rocznicy marca 1968 r. do zamanifestowania antysocjalistycznych postaw;
- przygotowanie akcji zmierzającej do zakłócenia inauguracji roku akademickiego. W tym celu powielono i kolportowano ulotki skierowane do studentów pierwszych lat nakłaniające ich do przyłączenia [się] do SKS z równoczesnym bojkotowaniem SZSP;
- przyłączenie się SKS-u do organizowanych przez rzeczników kra-kowskiego ROPCiO obchodów rocznicy objęcia władzy przez J[ózefa] Piłsudskiego, w połączeniu z 60. rocznicą odzyskania niepodległości,

zakończonych zorganizowaniem pochodu przez ulice m[ia]sta Krakowa pod Grób Nieznanego Żołnierza⁷.

Przedstawione fakty świadczą o różnorodności form działań SKS-u, są również przykładem wykorzystywania ze strony tej grupy osób wszystkich nadarzających się sytuacji do podejmowania antysocjalistycznych inicjatyw. W swoich działaniach SKS w niektórych przypadkach wspierany był przez rzeczników krakowskiego ROPCiO oraz pozostawał pod bezpośrednim wpływem KSS „KOR”. Jednym z przejawów konsolidacji i współdziałania grup antysocjalistycznych było podejmowanie kilkakrotnie zorganizowania krajowego zjazdu SKS-ów.

Oceniając całokształt działań antysocjalistycznych krakowskiego SKS-u, stwierdzić trzeba, że mimo wysiłków nie udało mu się w sposób znaczący poszerzyć sfery swoich wpływów. Tylko kilka osób w wyniku tych działań zaangażowało się w inicjatywy SKS-u, jak np. Dorota Martini, Krystyna Czerni⁸, Jan Polkowski, Grzegorz Małkiewicz, Henryk Karkosza. Równocześnie z kręgu SKS-u Tadeusz Kensy, Elżbieta Malik, Elżbieta Majewska, Krystyna Kwiatkowska⁹, Ewa Hein, Janusz Gwoździowski¹⁰, Joanna Barczyk. Nadal SKS stosunkowo największe wpływy posiada na Wydz[iałach] Filologii, Filozofii, Socjologii, Historii U[niwersytetu] J[agiellońskiego] i częściowo na Wydz[iale] Elektrycznym A[kademii] G[órniczo-] H[utniczej] i A[kademii] S[ztuk] P[ięknych].

Z innych uczelni krakowskich jedynie pojedyncze osoby znalazły się w orbicie oddziaływania SKS-u.

W oparciu o opracowany w styczniu 1978 r. plan do sprawy krypt[onim] „Alfa” występujące zagrożenia i ujemne zjawiska były przedmiotem aktywnej pracy operacyjnej. Pracę rozpoznawczą i zapobiegawczą starano się ukierunkowywać tak, aby możliwie najszybciej ujawniać zagrożenia i likwidować je, nie dopuszczając do ich skutków. W tym celu szczególnie nacisk położono na aktywną pracę [zarówno] z posiadanymi źródłami informacji tkwiącymi w SKS-ie, m.in. „Tomek”, „Kazik”, „Kazimierz”,

⁷ Właśc. na pl. Matejki pod płytę Nieznanego Żołnierza.

⁸ Krystyna Czerni-Graczyk (ur. 1957) – krytyk i historyk sztuki, działaczka opozycyjna. Współpracowniczka krakowskiego SKS.

⁹ Krystyna Kwiatkowska (ur. 1953) – wówczas studentka filologii polskiej UJ. Współpracowniczka krakowskiego SKS.

¹⁰ Janusz Gwoździowski (ur. 1952) – nauczyciel. Współpracownik krakowskiego SKS, w 1980 r. zwolniony z pracy w szkole z przyczyn politycznych.

jak również na pozyskanie i wprowadzenie nowych, „Michał”, „Alex”, „Łukasz”, „Belmondo”, „Ania”, „Szwed”, „Marian”.

Dobre rozpoznanie sytuacji w kręgach SKS-u pozwalało na stosowanie odpowiednich działań profilaktyczno-zapobiegawczych z działaniami represyjno-śledczymi, jak również wyprzedzająco informować instancję partyjną i władze administracyjne.

Mając na uwadze w miarę najpełniejsze uzyskanie działalności SKS-u i osób z nim związanych, obok sieci TW i kontaktów operacyjnych szeroko wykorzystywano inne środki pracy operacyjnej, takie jak technika operacyjna, „W”, „B” – manewrując odpowiednio nimi.

W oparciu o posiadane rozpoznanie sytuacji i zamierzeń SKS-u podejmowano działania dezintegracyjno-zapobiegawcze, profilaktyczne i represyjne w zależności od konkretnej sytuacji:

- przy udziale przedstawicieli wydziałów spraw wewnętrznych rozwiązano 4 nielegalne zgromadzenia zorganizowane przez rzeczników SKS-u;
- w oparciu o nakazy prokuratora wspólnie z Wydz[iałem] Śledczym tut[ejszej] komendy dokonano:

- 78 przeszukań osób;
- 67 przeszukań mieszkań;
- 35 zatrzymań osób.

- w wyniku działań operacyjno-śledczych zakwestionowano ok. 13 tys. różnego rodzaju publikacji bezdebitowych, ulotek, opracowań o wrogiej treści przeznaczonych do kolportażu, ponadto zakwestionowano 10 maszyn do pisania, 1 powielacz, 5 sitoram, 200 matryc;

- w odniesieniu do osób podejmujących działalność z k[odeksu] p[ostępowania] a[dministracyjnego] skierowano 11 wniosków do kolegium ds. wykroczeń.

Działania te pozwoliły na częściowe ograniczenie aktywności niektórych rzeczników i sympatyków SKS-u. Wprowadzona atmosfera wzajemnych podejrzeń zmusiła ich do własnej obrony, co w konsekwencji przyniosło pewne zniechęcenie do działań i zatrzymanie osobowego rozwoju grupy.

Aktualny skład rzeczników przedstawia się następująco:

Bek Bogusław – stud[ent] fil[ologii] pol[skiej] U[niwersytetu] J[agiellońskiego],

Krajewska Anna – stud[entka] etnografii U[niwersytetu] J[agiellońskiego],

Krawczyk Elżbieta – stud[entka] wydz[iału] lekarskiego A[kademii] M[edycznej],

Kulik Ewa – stud[entka] fil[ologii] angielskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego],

Martini^b Dorota – stud[entka] malarstwa A[kademii] S[ztuk] P[ięknych],

Pawełczyk Jerzy¹¹ – stud[ent] fil[ologii] polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego],

Szczepański Janusz¹² – stud[ent] wydz[iału] elektroniki A[kademii] G[órniczo-] H[utniczej],

Wildstein Bronisław – stud[ent] fil[ologii] polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego],

Woźniakowska Róża – stud[entka] fil[ologii] angielskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

Pomimo dokonanych zmian nadal w gronie SKS-u główną rolę inspirującą i decydującą odgrywają B[ogusław] Sonik, L[iliana] Batko, L[esław] Maleszka, E[wa] Kulik, J[ózef] Baran, R[óża] Woźniakowska, którzy narzucają innym swoje, bądź zlecone przez KSS „KOR” do realizacji, inicjatywy. Oni też zachowali w swoich rękach ważniejsze agendy decydujące o charakterze krakowskiego SKS-u, m.in. kontakty z czołowymi przedstawicielami KSS „KOR”, finanse, dobór materiałów do druku, tematykę spotkań w ramach tzw. TKN-u itp. Strzegąc swoich pozycji, zdominowali oni działalność SKS-u, nie dopuszczając innych do współdecydowania o kierunku i profilu SKS-u spowodowali, że na dzień dzisiejszy stanowi on prawie niezmienną, elitarną i zakonspirowaną grupę osób z podziałem odpowiedzialności za uprofilowane formy działania. I tak:

1. Róża Woźniakowska, Bogusław Sonik – kontakty z KSS „KOR”, przejmowanie dostarczanej literatury i organizacja wykładów dla „latającego uniwersytetu”;

2. Elżbieta Krawczyk – rozprowadzanie materiałów propagandowych dostarczanych z zewnątrz i wydawanych przez SKS;

3. Ewa Kulik – prowadzenie biblioteki SKS-u;

^b *W tekście* Martinii.

¹¹ Jerzy Pawełczyk (ur. 1957) – wówczas student filologii polskiej UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

¹² Janusz Szczepański (ur. 1956) – wówczas student Wydziału Elektrotechniki AGH, skreślony z listy studentów. Współpracownik krakowskiego SKS.

4. Józef Baran, Bogusław Bek, Janusz Pierzchała – kontakty z grupami wiejskimi i robotniczymi, dostarczanie im materiałów;

5. Andrzej Mietkowski, Henryk Karkosza, Grzegorz Małkiewicz – organizacja poligrafii;

6. Bronisław Wildstein, Jan Polkowski, Jerzy Pawelczyk, Wojciech Sikora¹³, Anna Krajewska – redakcja „Sygnału”;

7. Lesław Maleszka, Anna Szwed¹⁴, Tomasz Mianowicz¹⁵, Tomasz Schoen¹⁶ – redakcja „Indeksu”.

Podejmowane poprzez poszczególne wyodrębnione grupy działania nie są ujawnione szerszemu kręgowi osób, co znacznie utrudnia rozpoznanie ich zamiarów. Niektóre fakty z działalności są udostępniane szerszemu ogółowi sympatyków SKS-u dopiero po ich zrealizowaniu.

W oparciu o aktualne rozpoznanie główne zamierzenia i działalność SKS-u na bieżący rok akademicki można sprowadzić do:

– organizowania wykładów dla latającego uniwersytetu w ramach tzw. TKN-u z wykorzystaniem pomieszczeń prywatnych i duszpasterstwa akademickiego;

– wydawania i kolportażu ulotek oraz własnych czasopism pt. „Sygnał” i „Indeks”;

– organizowania akcji petycyjnych;

– rozszerzania swoich kontaktów w środowisku robotniczym i wiejskim;

– podejmowania działań akcentujących ich obecność w środowisku studenckim;

– rozwijania poligrafii i dystrybucji materiałów z zewnątrz;

– nawiązywania kontaktów z ośrodkami zagranicznymi i udzielania wywiadów korespondentom zachodnim;

– wykorzystania nadarzających się okazji do inspirowania akcji prowokacyjnych.

¹³ Wojciech Sikora (ur. 1956) – wówczas student filozofii UJ, działacz opozycyjny. Działacz krakowskiego SKS, od 1981 r. na emigracji, współpracownik „Kultury”, sekretarz Stowarzyszenia Pomocy Polskiej Literaturze.

¹⁴ Anna Szwed (1955–2000) – nauczycielka, działaczka opozycyjna. Działaczka krakowskiego SKS, w 1979 r. członek redakcji „Indeksu”, działaczka NSZZ „Solidarność”, 1980–1981 członek redakcji „Gońca Małopolskiego”, w stanie wojennym internowana.

¹⁵ Tomasz Mianowicz (ur. 1955) – historyk, krytyk literacki. Działacz krakowskiego SKS, wyemigrował do RFN.

¹⁶ Tomasz Schoen (ur. 1956) – wówczas student socjologii UJ, działacz opozycyjny, polityk. Współpracownik KOR, działacz krakowskiego SKS, od 1977 r. członek redakcji „Indeksu”, 1980–1981 w redakcji „Gońca Małopolskiego”, działacz NSZZ „Solidarność”, członek Zarządu Regionu Małopolska, w stanie wojennym internowany.

Kierunki działań operacyjnych

Mając na uwadze zapewnienie pełnej kontroli operacyjnej SKS-u i jego sympatyków, a także ograniczenie jego działalności, przyjmuje się następujące kierunki działalności:

1. Wykorzystując wszystkie środki pracy operacyjnej, kontynuować rozpoznawania działalności i zamierzeń SKS-u, jego powiązań z innymi grupami antysocjalistycznymi, wrogimi ośrodkami zagranicznymi i przedstawicielami prasy zachodniej;

2. Zwiększyć ilość źródeł informacji w tym środowisku. W tym celu dokonać nowych pozyskań spośród sympatyków SKS-u, względnie wprowadzić poprzez kombinacje operacyjne źródła z zewnątrz. Organizując nowe źródła informacji, zapewnić przede wszystkim kontrolę wszystkich uprofilowanych grup, a szczególnie grupy poligraficznej;

3. Stosować działania profilaktyczno-nękające i dezintegracyjne, mające na uwadze niedopuszczenie do zrealizowania podejmowanych inicjatyw, ograniczanie sfery wpływów oraz rozwój osobowy tej grupy.

Przedsięwzięcia w zakresie działań operacyjnych

1. Do rozpoznania zamierzeń i operacyjnej kontroli osób związanych z SKS wykorzystać następujące osobowe źródła informacji, ukierunkowując je:

– TW ps. „Tomek” – na rozpoznawanie planów i zamierzeń czołówki SKS-u, jej kontaktów z innymi grupami, planów poligraficznych oraz styku z przedstawicielami wrogich ośrodków zagranicznych i dziennikarzy zachodnich itp.;

– TW ps. „Kazimierz” – na wytworzenie w grupie SKS-u niesnasek, wzajemnego poróżnienia rzeczników oraz przygotowanie go do kombinacji operacyjnej mającej na celu ograniczenie wpływu SKS-u w środowisku studenckim;

– TW ps. „Kazik” – na kontrolę Józefa Barana i grupy osób specjalizującej się w nawiązywaniu kontaktów w środowisku wiejskim oraz udziału w „Uniwersytecie” w Zbroszy¹⁷ i redakcji nielegalnego pisma „Placówka”;

¹⁷ Mowa o „Uniwersytecie Ludowym”, formie działalności samokształceniowej na wsi, zob. *Komunikat niezależnych organizacji chłopskich o powołaniu Uniwersytetu Ludowego* [w:] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 334–335.

– TW ps. „Leo” – na operacyjną kontrolę Janusza Jarosza i jego powiązań ze środowiskami tradycyjnymi i nielegalnymi oraz jego udziału w doborze tekstów techniką fotograficzną;

– TW „Belmondo” i „Zen” – na rozpoznanie zamierzeń i działalności grupy SKS na A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] kierowanej przez J[anusza] Szczepańskiego. Obok rozpoznawania planów oraz udziału tej grupy w poligrafii SKS-u, źródła te będą sugerowały potrzebę samodzielności i ograniczania związków z czołówką SKS-u rekrutującą się z U[niwersytetu] J[agiellońskiego];

– TW ps. „Gość” – na kontrolę i rozpoznawanie zamierzeń L[iiliany] Batko i B[ogusława] Sonika;

– TW ps. „Szwed” – wprowadzony zostanie do grupy poligraficznej H[enryka] Karkoszy i A[ndrzeja] Mietkowskiego. Zna on szereg osób związanych z SKS-em, co ułatwi jego wprowadzenie;

– TW ps. „Ania” – na związanie się z grupą: J[an] Polkowski, B[ronisław] Wildstein, G[rzegorz] Małkiewicz, redagującą nielegalne pismo „Sygnał”;

– TW ps. „Alex” – na wykorzystanie znajomości z R[óżą] Woźniakowską i wejście w skład czołówki SKS-u.

Niezależnie od ukierunkowania na konkretne osoby i zadania wyżej sprecyzowane, źródła te wykorzystane zostaną do:

– zapewnienia bieżącego dopływu informacji o rzecznikach i sympatykach SKS-u;

– podnoszenia przy okazji spotkań w kilkuosobowym gronie tematów i problemów wywołujących kontrowersje z pozycji rzekomych interesów [w] poszczególnych grupach, które kontrolują, aby w ten sposób ograniczać integrację i zniechęcać do działalności;

– kontroli tematyki wykładów w ramach latającego uniwersytetu, odbywających się zarówno w pomieszczeniach sakralnych, jak i w mieszkaniach prywatnych;

– zbierania danych o wszelkich przejawach rozbieżności w łonie SKS-u i rozgrywkach typu personalnego w celu ich wykorzystania w kombinacjach i działaniach dezintegrujących;

– natychmiastowego sygnalizowania pracownikom obsługującym o inicjatywach mogących wywołać zagrożenie, przyjeździe emisariuszy z innych ośrodków oraz dostarczaniu materiałów propagandowych;

– przejmowania wrogich opracowań i materiałów;

– rozpoznania osobowości i cech charakterologicznych poszczególnych rzeczników i sympatyków SKS-u mogących być przez nas wykorzystanych operacyjnie.

2. W drodze kombinacji wprowadzić do rozpracowania osób związanych z SKS-em TW ps. „Tomek”, „Senior”, „7”, „Lis”. Wprowadzając te źródła, ukierunkować je na uprofilowane grupki w ramach SKS-u celem zapewnienia kontroli jak najszerszego kręgu osób związanych z działalnością SKS-u. Szczególnie przy pomocy wprowadzanych źródeł rozpoznać grupę poligraficzną.

3. Zarówno źródła tkwiące w środowisku SKS-u, jak i do niego wprowadzone będą otrzymywały ofensywne zadania idące w kierunku przejmowania niektórych funkcji w ramach SKS-u. Takie uplasowanie źródeł pozwoli nam podejmować działania destrukcyjne z możliwością rozbijania od wewnątrz spistości grupy lub skierowania działalności SKS-u na problemy niepopularne w środowisku studenckim.

4. Opracować dla źródeł informacji ze środowiska studenckiego, a niemających dotarcia do rzeczników i sympatyków SKS-u, grupę tematów, problemów i wersji, które przez te źródła i kontakty operacyjne będą rozpowszechniane na uczelniach. Celem tego działania będzie wytworzenie w środowisku studenckim atmosfery nieufności do SKS-u, ośmieszanie jego członków i ograniczanie w ten sposób dopływów nowych sympatyków.

5. Przy pomocy osobowych źródeł informacji i techniki rozpoznać i opracować wszystkie adresy i osoby, które mogą mieć związek z funkcjonowaniem nielegalnej poligrafii lub stanowić skrytki przechowywania materiałów powielanych lub przywożonych z innych ośrodków.

6. Wykorzystać naturalne możliwości TW ps. „Kazik” do przeprowadzenia kombinacji umożliwiającej stworzenie przy jego pomocy punktu przechowywania dostarczanych do Krakowa materiałów lub bazy poligraficznej względnie zapewnienia ściślejszej kontroli A[ndrzej] Mietkowskiego. Kombinację tę przeprowadzić z równoczesnym rozpatrzeniem możliwości zainstalowania techniki operacyjnej.

W zakresie działań profilaktyczno-zapobiegawczych:

1. Mając na uwadze stworzenie sytuacji sprzyjającej rozbiciu działalności SKS-u, względnie znacznego ograniczenia jego działalności, skoncentrować wszystkie działania profilaktyczno-ograniczające i nękające wokół tzw.

grupy inicjatywnej reprezentowanej przez Różę Woźniakowską, Bogusława Sonika, Lesława Maleszkę, Jana Polkowskiego, Bronisława Wildsteina, Grzegorza Małkiewicza, Andrzeja Mietkowskiego, Henryka Karkoszę, Józefa Barana. Wym[ienione] osoby stanowią trzon SKS-u, podejmując inicjatywy i kierując ich wykonawstwem. Dlatego wyłączenie tych osób z działalności lub ich znaczne ograniczenie powinno w dużym stopniu wyhamować aktywność SKS-u i stworzyć warunki do rozbitcia grupy.

Wykorzystując posiadane rozpoznanie zamierzeń i osobowości wym[ienionych] osób stosować wobec nich m.in.:

- legitymowanie i zatrzymywanie;
- w uzasadnionych przypadkach przeszukania mieszkań i osób;
- rozmowy z rodzicami i kontaktami;
- wykorzystywanie możliwości nacisku w miejscu pracy;
- absorbowanie problemami mało istotnymi;
- ośmieszanie i kompromitowanie ich słabości;
- wzajemne skłócanie i podejrzliwość;
- wykorzystywanie trudności w studiach i miejscu pracy;
- prowadzenie oficjalnej obserwacji;
- selektywne działanie w polityce paszportowej.

2. Podejmować wyprzedzające określone w zależności od sytuacji działania w celu niedopuszczenia do realizacji zamierzeń SKS-u, względnie sugerować za pośrednictwem instancji partyjnej przejmowanie do realizacji przez SZSP niektórych inicjatyw.

M.in. uprzedzić zamiar podjęcia przez SKS kampanii paszportowej odpowiednimi artykułami w prasie krakowskiej na temat możliwości wyjazdów zagranicznych studentów. Torpedowanie zamierzeń SKS-u powinno spowodować niechęć środowiska studenckiego do tej grupy, a także w łonie samego SKS-u wytworzyć przeświadczenie o bezsensowności działania.

3. Z chwilą zorganizowania przez SKS wykładów tzw. latającego uniwersytetu w mieszkaniach prywatnych wyprzedzająco informować instancję partyjną o terminie, temacie i miejscu wykładu celem wysyłania na nie grup młodzieżowych z zadaniem ich rozbijania.

4. Kontynuować rozmowy profilaktyczne z osobami angażującymi się w działalność SKS-u celem zneutralizowania ich zamiarów. Rozmowy takie prowadzić z rodzicami tych osób lub w zależności od sytuacji sugerować podobne rozmowy przez władze uczelni.

5. W miarę posiadanego rozpoznania dokonywać przeszukań mieszkań dla zlikwidowania punktów poligraficznych lub nakładów już powielonych, względnie partii materiałów przewożonych z innych ośrodków. Każde przeszukanie będzie poprzedzone dokładnym rozpracowaniem operacyjnym.

6. Sprawdzać na bieżąco wyniki w studiach poszczególnych sympatyków i rzeczników SKS-u i w wypadku stwierdzenia poważniejszych zaniedbań nie dopuszczać do udzielania im urlopów dziekańskich lub powtarzania roku studiów. Przedsięwzięcia te będą konfrontowane z obowiązującym regulaminem studiów, aby nie dać możliwości organizowania protestów.

7. W porozumieniu z Wydz[iałem] II nie dopuszczać do kontaktów przedstawicieli SKS-u z korespondentami prasy zachodniej, a wszelkie przyjazdy z zagranicy emisariuszy odpowiednio zabezpieczać operacyjnie i fakty udzielania wywiadów dokumentować.

8. Wspólnie z Wydz[iałem] IV tut[ejszej] komendy [MO] podjąć przedsięwzięcia mające na celu ograniczenie ilości wykładów w ramach tzw. TKN-u w ośrodkach duszpasterstwa akademickiego. W tym celu dokumentować wszelkie fakty kolportażu w czasie wykładów nielegalnej literatury, co może w dogodnym czasie być wykorzystane przez Wydz[iał] IV.

9. Przy pomocy wszystkich dostępnych środków opracować szczególne charakterystyki wszystkich rzeczników i aktywniejszych sympatyków uwzględniając ich cechy charakteru, osobowość, słabości i inne elementy poznawcze, które będą pomocne zarówno w działaniach profilaktycznych, jak i w wprowadzeniu profilaktycznych źródeł lub pozyskiwaniu spośród nich.

10. Informować na bieżąco o zamierzeniach i inicjatywach SKS-u instancję partyjną i władze administracyjne uczelni.

11. Dokonywać raz na dwa miesiące oceny skuteczności naszych działań, korygując je do zmieniającej się sytuacji i rozpoznania operacyjnego.

W zakresie dokumentowania operacyjno-procesowego:

[1.] Wszystkie działania w stosunku do SKS-u dokumentować pod względem operacyjnym i procesowym, a szczególnie:

- realizację przedsięwzięć operacyjnych i ich skutki;
- fakty kolportażu materiałów nielegalnych przez rzeczników i sympatyków SKS-u;

- tematykę zebrań SKS-u i podejmowanych przez niego inicjatyw;
- tematykę i miejsca wykładów dla „latającego uniwersytetu”;
- punkty poligraficzne i meliny przechowywania materiałów;
- legitymowanie i zatrzymywanie oraz zachowanie się tych osób w czasie wykonywanych czynności;
- fakty udzielania wywiadów korespondentom zagranicznym i przyjazdów do kraju emisariuszy;
- rozmowy ostrzegawcze i profilaktyczne prowadzone z osobami zaangażowanymi w działalność i ich rodzicami;
- dokonywane przeszukiwania mieszkań i osób.

2. Wydawane przez SKS ulotki i czasopisma poddawać ocenie konsultantów¹⁸ „Paweł” i „Jacek” w celu wyłowienia zafałszowań faktograficznych czy też innych nieścisłości, które mogą być pomocne w podejmowanych działaniach.

Podejmowane i realizowane w stosunku do tej grupy osób przedsięwzięcia będą na bieżąco konsultowane z Dep[artamentem] III. Za realizację zaplanowanych przedsięwzięć, ich aktywność i efektywność odpowiedzialna jest wydzielona grupa operacyjna Wydz[iału] III pod kierownictwem z[astępcy] n[aczelnika] Wydz[iału] III kpt. Zb[igniewa] Kluczyńskiego. Do realizacji niektórych przedsięwzięć o charakterze procesowym i nękającym wykorzystany będzie pluton specjalny ZOMO KW MO Kraków.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 114–127.

¹⁸ Konsultant – jedna z kategorii osobowych źródeł informacji SB, służyli oni aparatowi bezpieczeństwa swoją fachową wiedzą, wykonując zleczone ekspertyzy.

1979 marzec 19, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 7 III br. w mieszkaniu Ewy Zalewskiej, aktywistki krakowskiego SKS-u, dokonano przeszukania, w wyniku którego zakwestionowano m.in. 10 matryc z naniesionym tekstem Jedlickiego przygotowanych do powielenia, 8 ryz papieru, 500 kart papieru do powielaczy offsetowych, 2 arkusze kalki technicznej z naklejonymi matrycami gotowymi do powielenia, jeden wałek metalowy do powielacza, dwa słoiki farby drukarskiej oraz sitoramę. W tym samym czasie dokonano również przeszukania w mieszkaniu Małgorzaty Wojtasik¹, biorącej udział w powielaniu i kolportażu materiałów antysocjalistycznych. W wyniku przeszukania zakwestionowano 35 plaketek SKS. Celem drugiego przeszukania było przede wszystkim zakonspirowanie TW, który przekazał informacje o drukowaniu u Ewy Zalewskiej materiałów antysocjalistycznych.

– W dniu 27 II br. odbyło się spotkanie sympatyków SKS-u na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Uczestniczyli w nim Z[bigniew] Skóra, J[anusz] Szczepański i J[acek] Skrobotowicz². Zaproponowano m.in. przeprowadzenie sondażu opinii studenckiej na temat działalności SKS-u celem ewentualnego wprowadzenia zmian w jego działalności.

W dniu 2 III br. w mieszkaniu A[ndrzej] Włoszczyka³ odbyło się kolejne spotkanie sympatyków SKS-u na A[kademii] G[órnicz]o- H[utniczej]. W czasie spotkania powołano „zarząd SKS-u na A[kademii] G[órnicz]o- H[utniczej]”, w skład którego weszli A[ndrzej] Włoszczyk, J[anusz] Szczepański, J[acek] Skrobotowicz, A. Baran⁴. Zarząd ma za zadanie koor-

¹ Małgorzata Wojtasik (ur. 1956) – wówczas studentka filologii szwedzkiej. Współpracowniczka krakowskiego SKS, w okresie pierwszej „Solidarności” wyemigrowała do Szwecji.

² Jacek Skrobotowicz (ur. 1944) – malarz, aktor, działacz opozycyjny. Współpracownik krakowskiego SKS, występował w Teatrze „38”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany.

³ Andrzej Włoszczyk (ur. 1955) – wówczas student Wydziału Elektrotechniki AGH. Współpracownik krakowskiego SKS.

⁴ A. Baran – bliższych danych nie ustalono.

dynowanie działalności SKS-u na A[kademii] G[órnico-] H[utniczej]. W grupie tej funkcjonuje biblioteka SKS-u zawierająca ok. 40 pozycji literatury antysocjalistycznej. Sympatycy SKS-u na A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] planują prowadzić akcje kolportażowe, rozpowszechniać nielegalne wydawnictwa z biblioteki SKS-u oraz przeprowadzać ankietę, która ma posłużyć do opracowania nowego programu działania.

– W dniu 15 III br. w mieszkaniu Stanisława Załuskiego zamieszkałego w Sopocie odbyło się kolejne nielegalne zebranie elementów antysocjalistycznych Trójmiasta. Uczestniczyli w nim m.in. rzecznicy gdańskiego SKS-u. Głównym tematem spotkania była sprawa tworzenia tzw. Ruchu Młodej Polski i relacji tej grupy do tzw. Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela.

Dwie koncepcje utworzenia tzw. Ruchu Młodej Polski przedstawił uczestnikom zebrania Aleksander Hall. Pierwsza z nich zakładała utworzenie RMP i jednocześnie wycofanie się z działalności ROPCiO. Drugi wariant przewidywał utworzenie RMP w ramach ROPCiO z podkreśleniem swojej odrębności. Obydwie koncepcje wywołały burzliwą dyskusję; zdania były podzielone, nie podjęto żadnych wiążących decyzji.

– W dniu 3 III br. w mieszkaniu Arkadiusza Rybickiego – rzecznika gdańskiego SKS-u – odbyło się spotkanie elementów antysocjalistycznych Trójmiasta z Chrzanowskim⁵ na temat działalności polskiego podziemia w latach 1945–1947. Uczestniczyło w nim 12 osób, w tym aktyw gdańskiego SKS-u. Spotkanie nie wywołało większego zainteresowania.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 100–102.

⁵ Wiesław Chrzanowski (1923–2012) – prawnik, polityk, działacz opozycyjny. W latach 1942–1945 w Stronnictwie Narodowym, żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej i AK, uczestnik powstania warszawskiego. W 1946 r. aresztowany, w 1956 r. współtwórca Katolickiego Klubu Dyskusyjnego „Start”, od końca lat 70. związany ze środowiskiem RMP, doradca NSZZ „Solidarność”, 1982–1984 członek Prymasowskiej Rady Społecznej. W 1991 r. minister sprawiedliwości, 1991–1993 marszałek Sejmu.

1979 marzec 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano kolejne informacje:

– W dniu 5 III 1979 w mieszkaniu A[ndrzej] Włoszczyka odbyło się spotkanie sympatyków SKS-u z A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] w Krakowie. W spotkaniu uczestniczyli m.in. J[anusz] Szczepański, J[acek] Skrobotowicz, Zbigniew Nalepa¹, Jerzy Trzcionka². Omawiano sprawy związane z programem dalszej działalności SKS-u na terenie A[kademii] G[órnico-] H[utniczej].

Podkreślono konieczność zwiększenia ilości kolportowanych „Sygnałów” i innych publikacji.

– W dniu 6 III 1979 r. w pawilonie b-6 A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] w trakcie dyżuru SKS-owskiego omawiano sprawę K[azimierza] Świtonia. J[acek] Skrobotowicz przyniósł partię ok. 200 ulotek w tej sprawie. Ustalono, że jeżeli Świton zostanie skazany, ulotki zostaną rozklejone. Padła również propozycja głódówki (J[anusz] Szczepański), ale decyzji w tym zakresie nie podjęto.

– Na terenie A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] działa biblioteka SKS-u, na którą składa się ok. 70 pozycji. Są to głównie wydawnictwa NOWa, wydawnictwa zagraniczne, a także oświadczenia i dokumenty wydawane przez krakowski SKS. Biblioteką kieruje A[ndrzej] Włoszczyk. Wszystkie wydawnictwa są skatalogowane i sygnowane pieczęcią „Biblioteka SKS A[kademii] G[órnico-] H[utniczej]”.

– W dniu 6 III 1979 r. w mieszkaniu Bronisława Wildsteina odbyło się kolejne zebranie krakowskiego SKS-u z udziałem rzeczników i sympatyków. W zebraniu uczestniczyli: B[ronisław] Wildstein, B[ogusław] Sonik, W[ojcich] Sikora, J[erzy] Pawełczyk, A[nn]a Krajewska, R[óża] Woźniakowska. Poruszano następujące zagadnienia:

– atrakcyjność działań SKS-u w kontekście przyjazdu Papieża w czerwcu do Krakowa. B[ogusław] Sonik stwierdził, że fakt ten stanowi jedną

¹ Zbigniew Nalepa – bliższych danych nie ustalono.

² Jerzy Trzcionka – bliższych danych nie ustalono.

swego rodzaju okazję do organizowania różnego rodzaju akcji, które zwrócić uwagę opinii światowej na prześladowania uczestników i sympatyków antysocjalistycznych działań;

- zawieszenie działań represyjnych w okresie pobytu Papieża. Z wypowiedzi uczestników zebrania wynika, że spodziewają się zawieszenia działań represyjnych ze strony SB oraz przyjęcia przez władze polityki wyciszania spraw związanych z opozycją;

- przygotowania delegacji do Papieża. SKS przygotuje delegację, która będzie się starać dotrzeć do Papieża oraz spotkać się z dziennikarzami zachodnimi przebywającymi na terenie Krakowa;

- ponowienia akcji samorządowych. B[ronisław] Wildstein zaproponował opracowanie materiału o stanie samorządności postulującego, aby studenci wchodzący w skład Senatu nie byli typowani przez SZSP, a wybierani przez ogół studentów;

- kolportażu ulotek. Kolportażu powinna dokonywać grupa ok. 30 osób, co pozwoli na uniknięcie zatrzymań i zabrania materiałów kolportowanych;

- organizowania publicznych dyskusji na powyższe tematy. Postulowano, aby w najbliższym czasie wywierać naciski na władze U[niwersytetu] J[agiellońskiego] w tym zakresie. W przypadku odmowy planuje się podjąć akcję ulotkową.

- W dniu 6 III 1979 r. w godzinach popołudniowych z inicjatywy Ewy Kulik w D[omu] S[tudenckim] „Nawojka” odbyło się spotkanie przedstawicieli krakowskiego SKS-u w osobach: B[ogusława] Sonika, B[ronisława] Wildsteina, W[ojciecha] Sikory, J[ana] Polkowskiego z 15-osobową grupą studentów etnografii U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

Podczas spotkania przedstawiciele SKS-u informowali przybyłych o działalności SKS-u. Padł projekt, żeby w ramach powyższej grupy utworzyć klub dyskusyjny i regularnie organizować z nim spotkania na tematy polityczne.

O powyższych zamierzeniach SKS-u SB w Krakowie poinformowała KW PZPR w Krakowie.

- W pierwszych dniach marca br. do Krakowa przyjechał emisariusz z Gdańska. Przywiózł ok. 100 egz. „Bratniaka”, które zdeponował u B[ogusława] Sonika. B[ogusław] Sonik wstrzymuje się jednak z rozprawieniem ww. pisma z uwagi na to, że zamieszczono w nim kilka stwierdzeń godzących w KSS „KOR”.

Przybyły emisariusz przeprowadził rozmowy z czołowymi działaczami krakowskiego SKS-u, w trakcie których poinformował ich o zamierzeniach powołania „Ruchu Młodych”. Proponował jednocześnie odłączenie się SKS-u krakowskiego od KOR-u i włączenie się do działalności na rzecz nowo tworzonego ruchu młodzieżowego. Dotychczas krakowski SKS nie zajął żadnego stanowiska w tej kwestii.

– W dniu 14 III [19]79 r. Wydział III KW MO przejął operacyjnie 60 egz. „Robotnika”, które R[óža] Woźniakowska przeznaczyła do kolportażu.

– W dniu 14 III 1979 r. sympatyk krakowskiego SKS-u Jacek Skrobotowicz zamierzał kolportować w środowisku studenckim materiały antysocjalistyczne. W związku z tym w pobliżu miejsca zamieszkania dokonano zatrzymania ww. Posiadał przy sobie 16 egz. *Apelu do społeczeństwa*. Ponieważ zachodziło uzasadnione podejrzenie, że w mieszkaniu ww. mogą znajdować się dalsze materiały, dokonano przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez J[acka] Skrobotowicza. W wyniku przeszukania zakwestionowano:

– 2 egz. „Sygnału”,

– 10 egz. „Gospodarza”,

– 20 egz. *Apelu do społeczeństwa*,

– 12 egz. „Robotnika”,

– kilkanaście egz. innych opracowań KSS „KOR”.

– W dniu 15 III 1979 r. do Sądu Rejonowego w Krakowie przybyła grupa ok. 35 osób – rzeczników i sympatyków krakowskiego SKS-u, w celu wzięcia udziału w rozprawie przeciwko Sewerynowi Blumsztajnowi^a i Joannie Szczęnej³ o zniesławienie z pozwu M[ariana] Pałamarza⁴.

Przybyłe osoby nie zostały wpuszczone na salę rozpraw przez przewodniczącego składu sędziowskiego i podczas trwania rozprawy przebywały

^a *W tekście tu i dalej* Blumstein.

³ Joanna Szczęna (ur. 1949) – dziennikarka, działaczka opozycyjna. Uczestniczka Marca '68, 1969–1970 w tajnej organizacji „Ruch”, w 1970 r. aresztowana, współpracowniczką KOR i KSS „KOR”, 1977–1980 członek redakcji „Biuletynu Informacyjnego” KOR, w 1981 r. w prasowej agencji „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywała się, w 1982 r. aresztowana.

⁴ Marian Pałamarz – funkcjonariusz SB, który zaskarżył do sądu członków redakcji „Biuletynu Informacyjnego” KOR o zniesławienie, w związku z podaniem informacji, że jego rysopis jest zbieżny z wyglądem funkcjonariusza, który prowadził Stanisława Pyjasa, gdy widziano go po raz ostatni żywego. Zapadł wyrok skazujący, m.in. na zamieszczenie sprostowania w prasie. KOR przeprosiny zamieścił, gdyż rysopisy nie zgadzały się w jednym ważnym punkcie. Cała sprawa była prowokacją SB, mającą podważyć wiarygodność „Biuletynu Informacyjnego”.

na korytarzu. Zachowanie ich nie budziło zastrzeżeń. Rozprawa została odroczone na czas nieokreślony z uwagi na fakt nieobecności J[oanny] Szczęsnej.

S[eweryn] Blumsztajn przedstawił zaświadczenie lekarskie stwierdzające, że J[oanna] Szczęsna nie mogła stawić się na rozprawę z uwagi na urodzenie dziecka w ostatnim okresie czasu.

– W dniu 5 III 1979 r. L[eszek] Budrewicz – rzecznik wrocławskiego SKS-u – przebywając w Warszawie, odwiedził m.in. W[iktora] Woroszyłskiego. Celem wizyty było uzyskanie książki, która drukowana jest przez „Kulturę” w Paryżu. Budrewicz zamierza przedrukować ją na urządzeniach poligraficznych. Jednocześnie poinformował Woroszyłskiego, że dobrze przebiega kolportaż literatury otrzymanej z Warszawy przez wrocławski SKS. Zaznaczył przy tym, że po dotychczasowych „wpadkach” SKS opracował nowy system dystrybucji tych materiałów, który funkcjonuje bez zakłóceń.

– W dniu 10 III 1979 r. rzecznik wrocławskiego SKS-u ^bL[eszek] Budrewicz^b kontaktował się z Jackiem Kubiakiem z Poznania. Uzgodniono, że wrocławski SKS będzie przekazywał do Poznania wszystkie biuletyny wydawane we Wrocławiu. Wymienili również doświadczenia na odcinku organizacji wykładów z cyklu „[atającego] u[niwersytetu]”.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 109–113.

^{b-b} *Fragment wpisany odręcznie.*

1979 marzec 22, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano kolejne informacje:

– W dniu 7 III 1979 r. na tablicy ogłoszeń Rady Mieszkańców D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus” aktywista warszawskiego SKS-u Waldemar Maj wywiesił napisane przez siebie oświadczenie dotyczące okoliczności zorganizowania spotkania z Krzysztofem Wolickim¹ oraz represji, jakie go za to spotkały (ukarany został naganą). Oświadczenie zostało sporządzone na 6 stronach (pismo maszynowe) i nosi tytuł *100 razy głową w mur*. Zawiera szereg przedstawionych w sposób tendencyjny i napastliwy zarzutów skierowanych pod adresem działalności R[ady] U[czelnianej] SZSP, a zwłaszcza Komisji Dyscyplinarnej i administracji Politechniki Warszawskiej. Krytyce poddane jest także zachowanie członków PZPR.

W[aldemar] Maj bardzo ostro zareagował na fakt usunięcia oświadczenia z tablicy ogłoszeń przez administrację „Mikrusa”. W rozmowie z kierowniczką D[omu] S[tudenckiego] kategorycznie zażądał zwrotu oświadczenia oraz prawa wywieszania na tablicy ogłoszeń akademika każdych materiałów, jakie uzna za stosowne.

– W dniu 15 III 1979 r. o godz. 18.30 w mieszkaniu Bronisława Wildsteina w Krakowie odbyło się spotkanie rzeczników i sympatyków krakowskiego SKS-u z redaktorem „Biuletynu Informacyjnego” KSS „KOR” – Sewerynem Blumsztajnem^a.

W spotkaniu wzięło udział ok. 15 osób, w tym m.in. B[ronisław] Wildstein, I[wona] Galińska², L[esław] Maleszka, J[an] Polkowski, E[wa] Zalewska, J[acek] Skrobotowicz, G[rzegorz] Małkiewicz, R[óża] Woźniakowska, H[enryk] Karkosza^b, T[omasz] Mianowicz.

^a W tekście tu i dalej Blumstein.

^b W tekście Karkoszka.

¹ Krzysztof Wolicki (1925–2001) – publicysta, działacz opozycyjny. W latach 1945–1967 członek PPR/PZPR, współpracownik KOR i KSS „KOR”, współzałożyciel TKN. W stanie wojennym ukrywał się, w 1982 r. internowany, 1984–1988 członek redakcji „Poglądów”.

² Iwona Galińska-Wildstein (ur. 1952) – psycholog, działaczka opozycji. Współpracowniczka krakowskiego SKS, od 1980 r. na emigracji.

W trakcie spotkania S[eweryn] Blumsztajn przedstawił rys historyczny „Biuletynu...”. Mówiąc o tytule pisma, nawiązał do czasu powstania warszawskiego, kiedy to AK wydawała periodyk o tej samej nazwie. Kontynuując wypowiedź stwierdził, że do „Biuletynu” „pisze dużo przedstawicieli środowisk inteligentnych, nawet z kół zbliżonych do KC”. Następnie wymienił przykładowo kilka akcji, którymi zajął się „Biuletyn”. Mówiąc dalej nt. treści „Biuletynu”, stwierdził, że „stało się nudne i banalne ciągłe publikowanie tekstów związanych z represjami i akcjami SB, ale koniecznością dziennikarską jest te fakty odnotować”. Każdy numer „Biuletynu” przekazywany jest w kilku egzemplarzach na Zachód, gdzie jest dokładnie „studiowany i wykorzystywany przez instytucje sowietologiczne”. **Następnie S[eweryn] Blumsztajn omówił planowaną wizytę Papieża w PRL. Stwierdził, że wskazane by było przygotować na tę okoliczność odpowiednią ilość transparentów (o dużych rozmiarach) w języku polskim i angielskim z hasłami typu „SKS pozdrawia Papieża”, „KSS »KOR« wita Ojca Świętego”. Sugerował przygotowanie transparentów w takiej ilości, by wzdłuż filmowanej przez zachodnie telewizje trasy przejazdu Papieża było ich bardzo dużo i aby były dobrze widoczne.**

Róża Woźniakowska stwierdziła, iż w tej sprawie w najbliższym czasie uda się delegacja krakowskiego SKS-u do arcybiskupa Macharskiego³. Mówiła dalej o potrzebie wykorzystania wizyty Papieża w sposób przemyślany. Według niej należy się liczyć z prowokacją ze strony SB lub z „głupim wyskokiem” ROPCiO. Seweryn Blumsztajn wyjechał z Krakowa pociągiem o godz. 0.30 w nocy z 15 na 16 marca br.^c

– W dniu 16 III 1979 r. w mieszkaniu Jacka Kubiaka – rzecznika poznańskiego SKS-u – Wydział III KW MO w Poznaniu przeprowadził przeszukanie. Zakwestionowano:

- 360 egz. oświadczeń w sprawie Restytuta Staniewicza,
- 35 ulotek pisanych na maszynie w sprawie Teatru Ósmego Dnia,
- 3 egz. maszynopisowe przygotowanego po raz trzeci „Biuletynu Akademickiego” nr 1.

^{c-c} *Fragment podkreślony odręcznie linią na prawym marginesie.*

³ Franciszek Macharski (ur. 1927) – duchowny katolicki. W latach 1978–2005 arcybiskup krakowski, kardynał.

W związku z tym, że ulotki i oświadczenia drukowane były przez J[acka] Kubiaka u jego sąsiada Zenona Dolaty⁴, ur. w 1949 r., zatrudnionego w Państwowej Filharmonii w Poznaniu (muzyk), przeprowadzono również przeszukanie jego mieszkania, w trakcie którego [funkcjonariusze] zakwestionowali 16 matryc woskowych oraz 1500 sztuk papieru. Według oświadczenia domowników papier i matryce należały do Jacka Kubiaka.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 103–105.

⁴ Zenon Dolata (ur. 1949) – muzyk.

1979 kwiecień 4, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– Jerzy Nowacki – członek KSS „KOR”, działacz poznańskiego SKS-u odbywający aktualnie służbę wojskową w ramach S[zkoly] O[ficerów] R[ezerwy] – przeniesiony został ze Szkoły Oficerskiej we Wrocławiu do jednostki wojskowej w Słubicach. Fakt ten ograniczył kontakty figuranta ze środowiskiem wrocławskiego SKS-u, a także negatywnie wpłynął na jego psychikę.

Aktualnie J[erzy] Nowacki poprzez swoją żonę czyni starania o przeniesienie go do jednostki usytuowanej bliżej Poznania. Rozważa też możliwość symulowania tzw. choroby błędnikowej. O powyższych faktach poinformowano odpowiednią jednostkę WSW.

– W dniu 24 III br. przebywał w Poznaniu Jacek Malec, rzecznik wrocławskiego SKS-u. Spotkał się on z Jackiem Kubiakiem – przywódcą poznańskiego SKS-u, którego zapoznał z tekstem oświadczenia nawiązującego w swej treści do incydentów, jakie miały miejsce w mieszkaniu J[acka] Kuronia w dniu 21 III br.¹

Treść oświadczenia sygnowały SKS-y: warszawski, wrocławski, krakowski i poznański.

– Włodzimierz Filipek – rzecznik poznańskiego SKS-u – w dniach 9–11 III br. przebywał na II Kongresie Studenckiego Ruchu Naukowego Polonistów w Katowicach. W swoim wystąpieniu w czasie obrad Filipek poruszył m.in. sprawę zatrudnienia absolwentów filologii polskiej, twierdząc, że istnieją w tym zakresie duże trudności. Jego wystąpienie nie wzbudziło większego zainteresowania słuchaczy. Figurant jest organizatorem Ogólnopolskiego

¹ 21 III 1979 r. doszło do interwencji zorganizowanej grupy bojówkarzy w mieszkaniu Jacka Kuronia. Ich celem było zakłócenie spotkania dyskusyjnego organizowanego przez TKN, które i tak zostało odwołane na kilka godzin przed rozpoczęciem, gdyż mieszkający wraz z J. Kuroniem jego ojciec Henryk doznał ataku serca. Na drzwiach wywieszono informację, że spotkanie się nie odbędzie. Mimo to ok. godz. 19.00 wtargnęła bojówka. Pobicz zostali: Grażyna Kuroń, Konrad Bieliński, Adam Michnik, Seweryn Blumsztajn, Wojciech Malicki, Maciej Kuroń (syn Jacka) i Henryk Wujec. U dwóch ostatnich stwierdzono później wstrząs mózgu. Dopiero ok. 20.00 przyjechało pogotowie, które zabrało do szpitala Henryka Kuronia w ciężkim stanie. Wówczas napastnicy opuścili mieszkanie.

Zjazdu Sekcji Polonistycznych, który odbyć się ma w Poznaniu w dniach 25–27 III 1979. r Zjazd ten będzie zabezpieczony operacyjnie.

– Piotr Starzyński – rzecznik wrocławskiego SKS-u – czyni próby powołania do życia tzw. Wrocławskiego Klubu Dyskusyjnego Samoobrony Społecznej². Z propozycją złożenia podpisów pod deklaracją powołującą ww. klub zgłosił się do prof. M[irosławy] Chamiec i doc. B[olesława] Gleichgewichta. Wymienieni odmówili złożenia podpisów, uważając, że nie widzą potrzeby tworzenia tego rodzaju klubu. Jacek Kuroń wyraził aprobatę dla tej inicjatywy.

– W dniu 20 III br. w mieszkaniu Jacka Malca – rzecznika wrocławskiego SKS-u – Jan Lityński przeprowadził kolejny wykład półtoragodzinny „latającego uniwersytetu”. W wykładzie uczestniczyło około 20 osób. Lityński omówił podłoże i uwarunkowanie wydarzeń marcowych na bazie sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej w okresie od października 1956 r. do dnia 8 marca 1968 r.

Po wystąpieniu J[ana] Lityńskiego wywiązała się dyskusja, w trakcie której poruszono m.in. następujące sprawy:

– podziały wewnątrzpartyjne w 1968 r.,

– związki wydarzeń marcowych z ruchami studenckimi Europy Zachodniej,

– rola J[acka] Kuronia i K[arola] Modzelewskiego³ w przygotowaniu wydarzeń marcowych oraz ich stosunek do sprawy narodowej,

– geneza nazwy „komandosi”,

– rola rewizjonizmu w wydarzeniach marcowych.

J[an] Lityński w dniu następnym powrócił do Warszawy.

– W dniu 21 III br. przy ul. [...] we Wrocławiu Wiesław Kęćik i jego żona⁴ wygłosili kolejny wykład „latającego uniwersytetu”, w którym uczestniczyło 11 osób.

² Chodzi o Komitet Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej powstały w maju 1979 r.

³ Karol Modzelewski (ur. 1937) – historyk, działacz opozycyjny. W latach 1957–1964 w ZMS i PZPR, w 1965 r. współautor listu otwartego do członków PZPR (z J. Kuroniem), aresztowany i skazany na 3,5 roku więzienia, aresztowany ponownie w 1968 r., skazany na 3,5 roku więzienia, działacz NSZZ „Solidarność”, od 1981 r. członek Zarządu Regionu Dolny Śląsk oraz KKP, następnie Komisji Krajowej, w 1981 r. rzecznik prasowy KKP, w stanie wojennym internowany. W latach 1989–1991 senator.

⁴ Marzena Kęćik z d. Górszczyk (1945–1999) – polonistka, działaczka opozycyjna. Uczestniczka Marca '68, 1969–1970 w „Ruchu”, współpracowniczką KOR i KSS „KOR”, 1979–1980 członkini redakcji „Płacówki”, 1980–1981 redaktorka „Solidarności Wiejskiej”, w 1981 r. kierowała

W[iesław] Kęcik mówił o podłożu i rozwoju ruchów antysocjalistycznych w środowisku chłopskim, powstaniu „Uniwersytetu Ludowego”, jego programie działania itp. Temat ten nie wzbudził większego zainteresowania słuchaczy.

Żona Kęcika omówiła swoje spostrzeżenia z pobytu w W[ielkiej] Brytanii. Podkreśliła duże zainteresowanie Polonii sprawami kraju, działalnością „opozycyjną” i wydawanymi w Polsce nielegalnymi wydawnictwami. Uczestnicy spotkania ocenili je jako mało interesujące.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 126–128.

Niezależnym Wydawnictwem Chłopskim, w stanie wojennym internowana, 1985–1991 na emigracji w Szwecji.

1979 kwiecień 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

Do sprawy krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 27 III br. w mieszkaniu aktywistki poznańskiego SKS-u ^aM[ałgorzaty] Bratek^a odbył się kolejny wykład „latającego uniwersytetu”. Na temat życia emigracji polskiej na Zachodzie mówiła Grażyna Kęcik¹. W wystąpieniu swoim omówiła ona warunki życia Polaków zamieszkałych w Londynie. W wykładzie uczestniczyło 16 osób, m.in. Stanisław Barańczak – członek KSS „KOR”, oraz Restytut Staniewicz, uczestnik ROPCiO.

– W dniu 27 III br. w czasopiśmie studenckim „Magazyn Studencki” wydawanym przez krakowski SZSP ukazał się artykuł Mariana Nowaka pt. *Solidarni*² – traktujący o kulisach działalności krakowskiego SKS-u. Artykuł ten wzbudził duże zaniepokojenie wśród działaczy SKS-u, którzy boją się, że studenci cytując go mogą nabrać nieufności do ich działalności.

O treści artykułu Bogusław Sonik poinformował telefonicznie Jacka Kuronia. L[iliana] Batko odgrażała się, że oskarży M[ariana] Nowaka o zniesławienie.

Aktyw krakowskiego SKS-u zamierza podjąć akcję mającą na celu pomniejszenie znaczenia tego artykułu, m.in. poprzez publikowanie w „Sygnale” tekstów polemizujących z artykułem Nowaka.

– W dniu 27 III br. w mieszkaniu Bronisława Wildsteina odbyło się zebranie krakowskiego SKS-u. W spotkaniu udział wzięło 30 osób, w tym m.in. L[esław] Maleszka, B[ogusław] Sonik, J[ózef] Baran, L[iliana] Batko, R[óża] Woźniakowska, E. Krajewska³, B[ronisław] Wildstein, A[nn]a Podgórczyk, D[orota] Martini, E[wa] Kulik, E[lżbieta] Krawczyk, B[ogusław] Bek, G[rzegorz] Małkiewicz, Ł[ukasz] Świerz.

W spotkaniu uczestniczyli również K[azimierz] Świłoń z żoną. Przyjechał on złożyć podziękowanie SKS-owi za poparcie w czasie trwania procesu.

^{a-a} Fragment dopisany odręcznie na lewym marginesie.

¹ Właśc. Marzena Kęcik.

² M. Nowak, *Solidarni*, „Magazyn Studencki” 1979, nr 3, s. 2.

³ Prawdopodobnie Anna Krajewska.

Głównymi tematami poruszonymi na zebraniu były wydarzenia w mieszkaniu Kuronia, przygotowywane kampanie przez SKS odnośnie J[acka] Kuronia oraz zamieszczonego artykułu M[ariana] Nowaka w „Magazynie Studenckim”.

Jacek Kubiak, rzecznik poznańskiego SKS-u, złożył w Warszawie tekst oświadczenia czterech SKS-ów (Kraków, Warszawa, Wrocław, Poznań) potępiającego w swej treści zajście w mieszkaniu J[acka] Kuronia, jakie miało miejsce w dniu 21 III 1979 r. Tekst tego oświadczenia B[ogusław] Sonik przywiózł z Warszawy celem powielenia go w Krakowie w ilości 5 tys. egzemplarzy.

– W dniu 27 III br. w mieszkaniu Danuty Stoleckiej we Wrocławiu dr Józef Puciłowski⁴, pracownik naukowy Uniwersytetu Wrocławskiego, wygłosił kolejny wykład „latającego uniwersytetu” na temat wydarzeń 1956 r. na Węgrzech. W wykładzie uczestniczyło 26 osób, w tym m.in. L[eszek] Budrewicz, M[ariusz] Wilk, M[arek] Burak, J[acek] Malec, Z[ofia] Chmielewska, D[anuta] Stolecka, H[elena] Gleichgewicht, Turkowski K[rzysztof]. W swoim 45-minutowym wykładzie [Józef] Puciłowski omówił podłoże i przebieg wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. Podkreślił kwestie krzywd, jakich doznał naród węgierski w latach powojennych ze strony ZSRR, mówił o stosowanych wówczas represjach wobec Kościoła oraz grabieży dóbr materialnych i wycisku gospodarczym Węgier. Stwierdził, że w wyniku represji stosowanych po upadku „powstania” straciło życie około 20 tys. osób. Podawał szereg indywidualnych przykładów stosowania represji wobec ludności węgierskiej, w tym również jego rodziny.

Po wykładzie w dyskusji najaktywniejsi byli M[ariusz] Wilk, L[eszek] Budrewicz, K[rzysztof] Turkowski i Z[ofia] Chmielewska.

Leszek Budrewicz w czasie tego spotkania odczytał zebrany tekst oświadczenia SKS-u na temat zakłócenia przez bojówki SZSP przebiegu seminariów samokształceniowych na terenie Warszawy. Stwierdził on również, że oświadczenie to ma być wydane w blisko milionowym nakładzie i rozkolportowane masowo we wszystkich uczelniach i domach studenckich.

L[eszek] Budrewicz – rzecznik wrocławskiego SKS-u – posiada negatywy filmów, na których utrwalane są zdarzenia z okresu zajęć w Radomiu w 1976 r. Zdjęcia te chce publikować w przyszłości w nielegalnym czasopiśmie, które planuje wydawać wrocławski SKS.

⁴ Józef Puciłowski (ur. 1939) – bibliotekarz, 1964–1981 pracownik UW.

– W związku z planowanym wcześniej wykładem Wł[adysława] Bieńkowskiego aktyw poznańskiego SKS-u kolportował komunikat informujący o tematyce spotkania, podający również krótkie dane biograficzne o wykładowcy.

Komunikat powielony został przez J[acka] Kubiaka w ilości 250 egz. Operacyjnie przejęto 70 sztuk.

– W dniu 29 III 1979 r. u Kazimierza Świtonia w Katowicach przebywał Jerzy Ochman, aktywny członek wrocławskiego SKS-u. W czasie legitymowania Wydz[iał] III KW MO w Katowicach zakwestionował posiadane przez w[yżej] wymienionego następujące antysocjalistyczne wydawnictwa:

- a) „Opinia” nr 6 i 9 – 2 egz.,
- b) „Wolne Związki Zawodowe” – 3 egz.,
- c) „Robotnik” nr 29 – 1 egz.,
- d) „Gazeta Polska”⁵ nr 1 – 1 egz.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 132–135.

⁵ „Gazeta Polska” – niezależne pismo najpierw ROPCiO, a od nr. 3 KPN, wydawane w latach 1979–1981 i 1986–1989, ukazało się 67 numerów, redaktorem naczelnym był Leszek Moczulski.

1979 kwiecień 11, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

W sprawie krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

– Wojciech Sikora, współpracownik krakowskiego SKS-u, kolportuje ulotki dot[yczące] wydarzeń, jakie miały miejsce w dniu 21 III 1979 r. w mieszkaniu Jacka Kuronia. Ulotki te były kolportowane w ilości ok. 100 egz. na U[niwersytecie] J[agiellońskim]. Wykonać je miała grupa poligraficzna Grzegorza Małkiewicza oraz grupa Andrzeja Mietkowskiego.

Wydział III KW MO w Krakowie podjął działania mające na celu przejęcie ulotek i niedopuszczenie do dalszego kolportażu.

– Krakowski SKS podjął drukowanie 5 numeru nielegalnego pisma „Indeks”.

W dniu 25 III br. Wydział III w Krakowie na podstawie uzyskanej informacji spowodował przeprowadzenie przeszukania w mieszkaniu Henryka Karkoszy – współpracownika SKS-u, w wyniku którego zakwestionowano:

- 6 szt. ramek do powielania metodą sitodruku,
- 24 strony fascymili [*sic!*] „Indeksu”,
- 1 wałek do powielacza,
- 24 klatki błony filmowej z naświetlonym tekstem „Indeksu”,
- 2 słoiki farby drukarskiej,
- 6 paczek po 1300 kart tekstu z zadrukowanym „Indeksem”,
- 8 ryz papieru maszynowego,
- urządzenie fotograficzne do wykonywania matryc,
- szereg nielegalnych opracowań i wydawnictw.

W trakcie dotychczasowych czynności, jakie prowadzi rzecznik dyscypliny Uniwersytetu Wrocławskiego wobec 4 członków SKS-u (M[ariusza] Wilka, W[iktora] Grotowicza, R[enaty] Otolińskiej i J[acka] Malca), doprowadzono do przyznania się wymienionych wyżej osób do autorstwa oświadczenia pomawiającego pracowników naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego o kolportaż „Biuletynu” nr 7. Rzecznik dyscypliny aktualnie będzie występował z wnioskiem o relegowanie w[yżej] wymienionych

z uczelni. Władze uczelni przewidują możliwość ukarania ich naganami z ostrzeżeniem w przypadku okazania przez nich pełnej skruchy i publicznego przeproszenia zniesławionych naukowców. Przewidywana jest również możliwość poręczenia przez SZSP za któregoś z obwinionych. W przypadku przyjęcia przez obwinionych postaw negatywnych, aroganckich, władze przewidują relegowanie ich z uczelni.

Rozpoczęcie rozprawy dyscyplinarnej planowane jest w terminie 14 IV 1979 r.

Renata Otolińska – rzecznik wrocławskiego SKS-u – złożyła rektorowi Uniwersytetu Wrocławskiego podanie z prośbą o wypłacenie jej nagrody rektorskiej za osiągnięte wyniki w nauce. Wypłacenie nagrody wstrzymano ww. z uwagi na toczące się przeciwko niej postępowanie dyscyplinarne. Fakt ten stara się wykorzystać Leszek Budrewicz, inspirując środowisko studenckie Uniwersytetu do wystąpienia w obronie R[enaty] Otolińskiej. Opracowany został tekst zapytania do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, w którym studenci II roku filologii polskiej pytają o powód wstrzymania stypendium i nagrody rektorskiej R[enaty] Otolińskiej. W tekście zwracają uwagę, że decyzje te podjęto bez zbadania sytuacji materialnej Otolińskiej. W dniu 2 i 3 IV br. zbierano podpisy pod ww. tekstem, ma być on doręczony rektorowi Uniwersytetu Wrocławskiego.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 136–138.

1979 kwiecień 12, Gdańsk – Informacja sygnałna dotycząca „planów i zamierzeń gdańskiego środowiska elementów antysocjalistycznych” w związku z przyjazdem Jana Pawła II do Polski, opracowana przez starszego inspektora Sekcji III Wydziału III KW MO w Gdańsku ppor. Antoniego Domańskiego, tajne

W dniu 7 kwietnia br. w prywatnym mieszkaniu Grzegorza Grzelaka zamieszkałego w Sopocie przy ul. Kolberga 14D m. 12 – przedstawiciela gdańskiej grupy „**Hazardzistów**” – odbyło się spotkanie z Antonim Macierewiczem – członkiem KSS „KOR” z Warszawy. W czasie tego spotkania, którego głównym tematem była „myśl niepodległościowa”, omawiano także sprawy związane z przyjazdem papieża Jana Pawła II do Polski.

W trakcie toczącej się dyskusji Antoni Macierewicz zaproponował zebranym, aby przyjazd Jana Pawła II wykorzystać **do masowej akcji kolportażu ulotek, oświadczeń i innych materiałów wydawanych nielegalnie przez zorganizowane elementy antysocjalistyczne**^a.

Przedstawiana przez niego propozycja została przyjęta i zaakceptowana przez gdańską grupę „**Hazardzistów**”.

Z posiadanych przez nas informacji operacyjnych wynika, że ma to być zakrojona na szeroką skalę akcja kolportażu organizowana **wspólnie przez KSS „KOR”, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz inne**^a ugrupowania tzw. opozycji.

Według uzyskanych przez nas informacji wspomniana akcja polegać **ma na zamieszczaniu w różnych wydawnictwach tzw. prasy niezależnej ciekawszych fragmentów oficjalnych wystąpień i kazań wygłaszanych przez Jana Pawła II**^a. Fragmenty te uzupełniane mają być odpowiednio opracowanymi tekstami o charakterze popierającym i solidarnościowym.

Jednocześnie informuję, że grupa gdańskich „**Hazardzistów**” w najbliższym czasie zamierza **wyprodukować znaczną ilość „medalionów” z wizerunkiem Jana Pawła II i Józefa Piłsudskiego**^a.

Będą to okrągłe odlewy gipsowe o średnicy około 7 cm umieszczone na sztywnej tekturze o wymiarach 10 x 10 cm, obciążniętej kolorową tkaniną aksamitną.

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

Plakietki z wizerunkiem papieża i Józefa Piłsudskiego obramowane będą cienkimi drewnianymi ramkami.

Z posiadanego przez nas rozpoznania wynika, że **kolportowane będą one wraz z ulotkami i innymi materiałami w kolejnych miejscach pobytu papieża, a przede wszystkim na terenie Częstochowy^a.**

Jednocześnie uprzejmie komunikuję, że informację na powyższy temat przekazaliśmy do Wydziału IV Komendy Wojewódzkiej MO w Gdańsku.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 264–265.

1979 kwiecień 18, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

– Działacz warszawskiego SKS-u Waldemar Maj z Teodorem Klincewiczem¹ i Krzysztofem Gajewskim² (studenci P[olitechniki] W[arszawskiej]) zredagowali i wykonali kolejny numer pisma pt. „100 razy głową w mur – po raz czwarty”. W piśmie opisane są przygotowania W[aldemara] Maja do spotkania z redaktorem Stefanem Kisielewskim i innymi osobami zaangażowanymi we wrogą działalność. Zamieszczony jest także życiorys S[tefana] Kisielewskiego oraz wywiad przeprowadzony przez T[eodora] Klincewicza z Kazimierzem Wójcickim³ charakteryzujący działalność ZSP na Wydziale Matematyki U[niwersytetu] W[arszawskiego] w latach 1968–1972.

W dniu 10 IV 1979 r. 2 egz. pisma zostały wywieszane w holu głównym D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus”.

– W dniu 10 IV 1979 r. w mieszkaniu Danuty Stołeckiej odbyło się kolejne zebranie wrocławskiego SKS-u. Uczestniczyli w nim m.in. L[eszek] Budrewicz, R[enata] Otolińska, W[iktor] Grotowicz, S[ławomir] Najnigier, J[acek] Malec, J[erzy] Ochman, E[łżbieta] Tarka, D[anuta] Stołecka oraz po trzech N.N. studentów z Akademii Ekonomicznej, Politechniki Wrocławskiej, etnografii U[niwersytetu] W[r]o[clawskiego]. Omawiano następujące sprawy:

¹ Teodor Klincewicz (1955–1991) – fizyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, w 1980 r. współtworzył Akademickie Biuro Interwencyjne, działacz NZS, od 1981 r. wiceprzewodniczący Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS, działacz NSZZ „Solidarność”, 1982–1989 szef Grup Oporu „Solidarni”, 1983–1988 prowadził podziemną Oficynę Wydawniczą Rytm, 1985–1991 redaktor naczelny „Kurieria Mazowsza”, od 1989 r. członek Zarządu Regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność”.

² Krzysztof Gajewski (ur. 1956) – przedsiębiorca, działacz opozycyjny. Współpracownik warszawskiego SKS, KOR i KSS „KOR”, redaktor i współtwórca gazetki ściennej „Sto razy głową w mur”, działacz warszawskiego KIK i NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się.

³ Właśc. Kazimierz Wójcicki (ur. 1949) – matematyk, działacz opozycyjny. Od 1962 r. członek KIK w Warszawie, uczestnik protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracownik KOR i KSS „KOR”, 1977–1980 członek redakcji „Głosu”, od 1980 r. doradca NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1983–1987 w RFN. Od 2005 r. dyrektor oddziału IPN w Szczecinie.

– zebrania organizacyjne SKS-u odbywać się będą w każdy pierwszy wtorek miesiąca,

– figuranci zamierzają wystosować list otwarty do Polskiej Federacji Jazzowej w sprawie rzekomo bezpodstawnych działań MO wobec uczestników opuszczających miejsca imprez,

– złożono podpisy pod życzeniami świątecznymi skierowanymi do około 40 osób w kraju i za granicą, znanych z antysocjalistycznej działalności,

– zaproponowano rozdział funkcji w SKS-ie, jednakże propozycja została odrzucona. Uzgodniono, że tak jak dotychczas decyzje winny podejmować osoby z najbliższego otoczenia Budrewicza, jako najodważniejsze i nieobawiające się represji,

– na jednym z najbliższych zebrań Budrewicz przedstawi „swojego następcę”, ponieważ w tym roku kończy studia,

– w dniu 19 bm. odbędzie się spotkanie z Wiktorem Woroszylskim, a w dniu 20 bm. z Dymnym⁴,

– L[eszek] Budrewicz wspomniał o zamiarze wydawania przez SKS nowego pisma o nazwie „Przełom”⁵. Chcą w tej sprawie zwrócić się o korektę do któregoś z pracowników naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego. Chcą też w tej sprawie uzyskać pomoc KSS „KOR”.

– W dniu 10 kwietnia br. w kilku punktach Krakowa działacze SKS-u dokonali kolportażu *Apelu do społeczeństwa* KSS „KOR”. W kolportażu udział brali: B[ronisław] Wildstein, W[ojcich] Sikora, A[nn]a Krajewska, R[óża] Woźniakowska oraz Marcin Mańkowski⁶ – student V roku biologii U[niwersytetu] J[agiellońskiego]. W sumie wym[ienieni] rozkolportowali kilkaset egzemplarzy apelu.

– W dniu 10 kwietnia br. w mieszkaniu B[ronisława] Wildsteina odbyło się kolejne spotkanie krakowskiego SKS-u z udziałem: B[ronisława] Wildsteina, I[wony] Galińskiej, R[óży] Woźniakowskiej, A[ndrzej] Mietkowski[ego], M[arcina] Mańkowski[ego], Zbigniew[a] i Danut[y] Skóry, E[lżbiety] Krawczyk, K. Badył[a] oraz N.N. Agnieszki i Wojtka.

W trakcie zebrania ustalono, że:

– kolportaż *Apelu do społeczeństwa* był udaną akcją SKS-u;

⁴ Dymny – bliższych danych nie ustalono.

⁵ „Przełom” – pismo takie nigdy się nie ukazało.

⁶ Marcin Mańkowski (ur. 1954) – wówczas student biologii UJ, współpracownik krakowskiego SKS.

– przeszukanie u E[lźbiety] Krawczyk było odwetem za dokonany kolportaż;

– powołanie „Wolnych Związków Zawodowych” w Krakowie zostanie poparte przez SKS, ale bez udziału w nich ROPCiO, a szczególnie Gąsiorowskiego⁷;

– po świętach SKS planuje rozpocząć akcję paszportową. Tekst oświadczenia w tej sprawie ma opracować redakcja „Sygnału”. Powielaniem ma się zająć grupa A[ndrzeja] Mietkowskiego. Nakład wynosić ma 3 tys. egz. Kolportaż odbywać się ma w środowiskach miasta Krakowa.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 145–147.

⁷ Krzysztof Gąsiorowski (1935–2003) – wieloletni tajny współpracownik SB ps. „Jerzy Rawicz”, „Mikołaj” i „Ataman”, uczestniczył w rozpracowaniu m.in. krakowskiego środowiska ROPCiO i KPN.

1979 maj 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

W sprawie krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje:

– Andrzej Słomiński – działacz gdańskiego SKS-u – planuje rozszerzyć działalność antysocjalistyczną poprzez pozyskanie nowych członków z uczniów średnich szkół technicznych. Zamierza również zorganizować spotkanie redakcji „**Bratniaka**” z uczniami Liceum Plastycznego w Gdyni.

– Redakcja „**Bratniaka**” przesłała na adres J[acka] Kuronia telegram następującej treści:

„Wobec faktu najścia Twojego mieszkania przez zorganizowaną grupę chuliganów oraz pobicia Twojej rodziny i gości wyrażamy solidarność z Twoją postawą. Jesteśmy przekonani, iż takie fakty bezmyślnej agresji tylko umocnią nas w dążeniu do obrony praw człowieka w Polsce”.

– „**Bratniaka**” nr 1 (15) – styczeń–luty 1979, wydrukowało Wydawnictwo [im.] Konstytucji 3 Maja mieszczące się w Warszawie i pozostające pod wpływami A[ndrzeja] Czumy. Pomimo tego sygnowany był przez Wydawnictwo Polskie w Gdańsku i Wydawnictwo [im.] Konstytucji 3 Maja. Kolejne numery mają być już sygnowane tylko przez Wydawnictwo [im.] Konstytucji 3 Maja, a w Gdańsku powstać ma oddział gdański tego wydawnictwa. Obowiązki sekretarza ma pełnić Bożena Rybicka. Powyższe obliczone jest na skłócenie gdańskich grup antysocjalistycznych z Leszkiem Moczulskim.

– W związku z wybuchem w Nowej Hucie¹ Wydział III KW MO w Gdańsku dokonał przeszukania u: Bogdana Borusewicz, Aleksandra Halla, Mirosława Rybickiego, Tadeusza Szczudłowskiego, Błażeja Wyszowskiego i Arkadiusza Rybickiego. Ogółem zakwestionowano 1283 egz. nielegalnych materiałów, 3090 egz. czystego papieru formatu A-4, 61 szt. kalki maszynowej, 2 wałki do powielania metodą sitodruku, 1 słoik farby drukarskiej.

¹ 18 IV 1979 r. w Nowej Hucie doszło do próby wysadzenia pomnika Lenina.

Ponadto na okoliczność posiadania alibi przesłuchano A[nnę] Walentynowicz², L[echa] Wałęsę³, J[ana] Zapolnika⁴, M. Miatkowskiego⁵, A[ndrzej]a Bulca⁶, A[ndrzej]a Gwiazdę⁷ oraz osoby, u których dokonano przeszukań.

– W dniu 19 IV 1979 r. w mieszkaniu T[adeusza] Szczudłowskiego odbyło się kolejne spotkanie tzw. samokształceniowego kółka historycznego na temat „Doktryna i ideologia polskiego konserwatyizmu okresu XIX wieku”. Prelekcję wygłosił Sergiusz Papież⁸. Udział m.in. wzięli A[leksander] Hall, B[ożena] Rybicka, L[eszek] Jankowski⁹, P[iotr] Bystrzanowski¹⁰, M[agdalena] Modzelewska.

– W dniu 21 IV 1979 r. w kościele św. Mikołaja w Gdańsku odbył się ślub Wiesława Parchimowicza^a – działacza ROPCiO ze Szczecina – z Anną Kołakowską – działaczką SKS i ROPCiO z Gdańska. Ślubu udzielił ks. Ludwik Wiśniewski. W uroczystościach uczestniczyło około 100 osób, w tym: L[eszek] Moczulski z żoną, M[arek] Skuza, E[dward] Maliszewski, A[rkadiusz], B[ożena], M[irosław] Rybicy, A[leksander]

^a *W tekście* Barchimowicza.

² Anna Walentynowicz (1929–2010) – robotnik, działaczka opozycyjna. Od 1978 r. w WZZ w Gdańsku, od 1978 r. członek redakcji „Robotnika Wybrzeża”, działaczka NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowana, w 1983 r. aresztowana.

³ Lech Wałęsa (ur. 1943) – robotnik, działacz opozycyjny. Działacz WZZ w Gdańsku, od 1979 r. członek redakcji „Robotnika Wybrzeża”, w 1980 r. przewodniczący KKP, od 1981 r. przewodniczący Zarządu Regionu Gdańskiego oraz Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, od 1987 r. przewodniczący KKW, 1988–1990 na czele Komitetu Obywatelskiego. W latach 1990–1995 prezydent RP.

⁴ Jan Zapolnik (ur. 1926) – robotnik, działacz opozycyjny. Uczestnik Grudnia '70 i ROPCiO, od 1978 r. członek WZZ w Gdańsku, następnie działacz „Solidarności”.

⁵ M. Miatkowski – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Andrzej Bulc (ur. 1951) – wówczas pracownik „Elmoru”, student PG. Współpracownik gdańskiego SKS, działacz WZZ i NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, 1982–2005 na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

⁷ Andrzej Gwiazda (ur. 1935) – inżynier, działacz opozycji. Uczestnik Marca '68 i Grudnia '70, współpracownik KOR i KSS „KOR”, w 1978 r. współzałożyciel WZZ w Gdańsku, od 1978 r. członek redakcji „Robotnika Wybrzeża”, działacz NSZZ „Solidarność”, od 1980 r. wiceprzewodniczący MKZ NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, wiceprzewodniczący KKP, od 1981 r. wiceprzewodniczący Tymczasowego Prezydium KKP, członek Zarządu Regionu Gdańskiego i Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, następnie aresztowany.

⁸ Sergiusz Papież – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Leszek Jankowski – działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, współzałożyciel RMP, działacz NSZZ „Solidarność”, skarbnik Komisji Krajowej, internowany w stanie wojennym.

¹⁰ Piotr Bystrzanowski (?–1995) – działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, współzałożyciel RMP.

Hall, M[agdalen] Modzelewska, P[iotr] Bystrzanowski, J. Krawczyk¹¹, L[eszek] Jankowski, D[ariusz] Kobzdej, Z[bigniew] Dulkiwicz¹², A[ntoni] Wręga¹³, G[abriela] Turzyńska¹⁴, Z[ofia] Kruszyńska¹⁵.

– W dniu 8 IV 1979 r. rzecznik krakowskiego SKS-u Józef Baran spotkał się z byłym działaczem ludowym Stanisławem Mierzwą¹⁶. J[ózef] Baran w imieniu SKS-u zaproponował Mierzwie spotkanie z młodzieżą, na którym przedstawiłby swoją działalność polityczną po 1945 r. Mierzwa wyraził zgodę, stwierdzając, iż prelekcję rozpocząłby od okresu międzywojennego, potem omówiłby okres okupacji, działalność Mikołajczyka¹⁷, wybory, a drugą część poświęciłby opozycji PSL-owskiej z okresu kształtowania się władzy ludowej w Polsce.

Termin spotkania uzgodniono na 28 IV 1979 r. w klubie duszpasterstwa akademickiego oo. dominikanów „Beczka”.

– W związku z wybuchem w Nowej Hucie Wydział III KW MO Kraków dokonał przeszukań u następujących działaczy SKS-u: J[ana] Polkowskiego, M[arka] Różańskiego¹⁸, T[omasza] Mianowicza, M[arcina] Mańkowskiego, L[esława] Maleszki, J[ana] Jarosza, G[rzegorza] Małkiewicza, A[ndrzeja] Mietkowskiego. Zakwestionowano szereg materiałów antysocjalistycznych i maszynę do pisania.

¹¹ J. Krawczyk – bliższych danych nie ustalono.

¹² Zbigniew Dulkiwicz (1949–2002) – działacz opozycyjny. Współpracownik gdańskiego SKS, współzałożyciel RMP, działacz NSZZ „Solidarność”.

¹³ Antoni Wręga – historyk, działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, działacz RMP i NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. członek redakcji „Biuletynu Informacyjnego Klubu Myśli Politycznej im. Konstytucji 3 Maja” i „Solidarności”, w stanie wojennym internowany, w latach 1983–1990 na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

¹⁴ Gabriela Turzyńska-Soból – nauczycielka, działaczka opozycyjna. Uczestniczka ROPCiO, współzałożycielka RMP, organizatorka akcji „Nauczanie bez kłamstw”.

¹⁵ Zofia Kruszyńska-Gust (ur. 1952) – polonistka, działaczka opozycyjna. Współzałożycielka RMP, działaczka NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywała się.

¹⁶ Stanisław Mierzwa (1905–1985) – polityk ludowy. W latach 1942–1945 członek Centralnego Kierownictwa Ruchu Ludowego, 1944–1945 członek RJN. W 1945 r. aresztowany przez NKWD i skazany w procesie szesnastu w Moskwie na 4 miesiące więzienia, 1945–1947 członek NKW PSL, 1946–1953 więziony.

¹⁷ Stanisław Mikołajczyk (1901–1966) – polityk ludowy. Od 1922 r. członek PSL, 1930–1947 członek naczelnych władz stronnictw ludowych, 1946–1947 prezes NKW PSL, 1940–1941 wiceprzewodniczący Rady Narodowej we Francji i Anglii, 1941–1943 wiceprezes Rady Ministrów i minister spraw wewnętrznych, 1943–1944 prezes Rady Ministrów, 1945–1947 II wiceprezes i minister rolnictwa i reform rolnych w TRJN. Od 1947 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych, prezes emigracyjnego PSL i międzynarodowej Unii Chłopskiej, 1930–1935 i 1945–1947 poseł.

¹⁸ Marek Różański (ur. 1956) – wówczas student filologii polskiej UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

Wszystkie te osoby oraz J[erzy] Pawełczyk, B[ronisław] Wildstein, W[ojcich] Sikora i H[enryk] Karkosza zostali przesłuchani na okoliczność posiadania alibi. B[ronisław] Wildstein i W[ojcich] Sikora odmówili składania wyjaśnień, w związku z czym zostali zatrzymani na 48 godzin.

– Jan Polkowski – rzecznik krakowskiego SKS-u – odbywał praktykę w XI L[iceum] O[gólnokształcącym] w Nowej Hucie. Wykorzystując nieobecność w klasie IV G nauczycielki, przedstawił się jako jeden z przywódców krakowskiego SKS-u. Dyskutował z uczniami na temat cenzury, działalności ZLP, TKN-u oraz gospodarki w Polsce. Poinformował uczniów o planowanych działaniach krakowskiego SKS-u w trakcie pobytu papieża w Krakowie, zapraszając ich do udziału.

W związku z powyższym dyrektor XI L[iceum] O[gólnokształcącego] wystosował pismo w tej sprawie do kuratorium i U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

– W dniu 20 IV 1979 r. w mieszkaniu Małgorzaty Wojtasik odbyło się zebranie aktywu krakowskiego SKS-u z udziałem około 15 osób, w tym m.in. R[óży] Woźniakowskiej, L[esława] Maleszki, B[ronisława] Wildsteina, M[ałgorzaty] Wojtasik, G[rzegorza] Małkiewicza, W[iktora] Sikory, A[nny] Krajewskiej, B[ogusława] Sonika, L[iiliany] Batko, A[ndrzej] Mietkowskiego, A[nny] Podgórczyk. W czasie zebrania omawiano sprawę wybuchu w Nowej Hucie w nocy z 17 na 18 IV 1979 r. L[esław] Maleszka i R[óża] Woźniakowska przedstawili projekt oświadczenia SKS-u w tej sprawie, który wywołał długą dyskusję. Wytworzyły się dwie grupy. Pierwsza (B[ronisław] Wildstein, G[rzegorz] Małkiewicz, W[ojcich] Sikora, M[ałgorzata] Wojtasik, A[nn]a Krajewska) wystąpiła przeciwko oświadczeniu, stwierdzając, iż jego wydanie byłoby równoznaczne z odcięciem się od sprawców wybuchu. Uważali, że próbę zniszczenia pomnika Lenina niektóre kręgi przyjęły z zadowoleniem i dlatego SKS nie może zdecydowanie się odcinać, gdyż utraciłby poparcie społeczeństwa. W wyniku zaistniałych sprzeczności mówi się o ewentualnym rozłamie w gronie krakowskiego SKS-u.

– W dniu 25 IV br. na Dworcu Głównym we Wrocławiu zatrzymany został Antoni Macierewicz. Po odebraniu mu posiadanej przy sobie antysojalistycznej literatury osadzony został w areszcie na okres 48 godz.

– Leszek Budrewicz – rzecznik wrocławskiego SKS-u – kompletuje nazwiska członków kolegium ds. wykroczeń i oskarżycieli, którzy rozpa-

trywali wykroczenia mające miejsce w trakcie trwania Festiwalu „Jazz nad Odrą”. Nazwiska te chce podać do publicznej wiadomości.

– Rzecznicy wrocławskiego SKS-u L[eszek] Budrewicz, R[enata] Otolínska, W[iktor] Grotowicz, A[dam] Lipiński¹⁹, K[rzysztof] Turkowski i J[arosław] Broda, uczestniczyli w spotkaniu członków Stowarzyszenia PAX, jakie odbyło się dnia 20 IV 1979 r. W toku spotkania rzecznicy SKS-u w sposób napastliwy, zaskakujący dla reszty zebranych, atakowali działalność cenzury, nawołując jednocześnie do podjęcia określonych przeciwdziałań w tym zakresie. Przedstawiciele PAX-u nie podejmowali tego tematu.

– W dniu 18 IV br. w mieszkaniach Danuty Stołeckiej i Leszka Budrewicza oraz M[ariusza] Wilka i Wiktora Grotowicza – rzeczników wrocławskiego SKS-u – dokonano przeszukań, w wyniku których zakwestionowano kilkaset egzemplarzy różnych materiałów antysocjalistycznych.

– Andrzej Müller – student IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w Poznaniu otworzył tzw. punkt konsultacyjny SKS-u. Punkt znajduje się na terenie D[omu] S[tudenckiego] „Jowita” przy ul. Zwierzynieckiej 7.

– W dniu ^b18 IV br.^b dokonano przeszukania mieszkania Janusza Zemera – członka poznańskiego SKS-u. W wyniku tej akcji zakwestionowano ponad 500 egzemplarzy różnych antysocjalistycznych oświadczeń. Natomiast w mieszkaniu Włodzimierza Filipka – również członka poznańskiego SKS-u – zakwestionowano około 700 egz. różnych antysocjalistycznych materiałów.

Przeszukania dokonane w mieszkaniach figurantów: Wojciecha Małłka i Jaromira Jedlińskiego nie dały spodziewanych rezultatów. Zakwestionowano ponad 20 egz. antysocjalistycznych materiałów. Przeszukań dokonano w związku z wybuchem, jakiego dokonano w Nowej Hucie.

– W dniu 23 IV br. Ryszard Skawiński²⁰, student IV roku filologii polskiej U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w Poznaniu, otworzył punkt

^{b-b} *Fragment wpisany odręcznie.*

¹⁹ Adam Lipiński (ur. 1956) – ekonomista, działacz opozycyjny. Współpracownik wrocławskiego SKS, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się, w 1983 r. członek redakcji „Biuletynu Wrocławskiego ARO”, 1983–1985 „Konkretu”, 1985–1989 „Nowej Republiki”. W latach 1991–1993 oraz od 2001 r. poseł na Sejm, od 2005 r. sekretarz stanu w kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

²⁰ Ryszard Skawiński – wówczas student filologii polskiej UAM, działacz opozycyjny. Współpracownik poznańskiego SKS.

konsultacyjny poznańskiego SKS-u. Punkt znajduje się na terenie D[omu] S[tudenckiego] „H. Sawickiej” przy ul. Stalingradzkiej 26.

Podjęto działania zmierzające do likwidacji zagrożenia.

– W dniu 23 IV Andrzej Müller – aktywista poznańskiego SKS-u – zre-dagował, przepisał w 10 egz., a następnie rozkolportował na terenie D[omu] S[tudenckiego] „Jowita” ulotkę formatu A-4 zatytułowaną „Wiadomości Jowity 3 – cotygodniowa ulotka punktu informacyjnego SKS-u”. Treść ulotki dotyczy m.in. przeszukań, jakich SB dokonała w związku z wy-buchem w Nowej Hucie, odebrania figurantowi powielacza, jego pobytu na przesłuchaniu w KW MO w Poznaniu oraz informuje o sytuacji w środo-wisku Uniwersytetu Warszawskiego w związku z incydemem, jaki miał miejsce dnia 21 III br. w mieszkaniu Jacka Kuronia.

Większość ulotek została zniszczona przez aktyw SZSP i administrację domu studenckiego.

– W związku z wybuchem mającym miejsce w dn. 18 IV 1979 r. w Nowej Hucie Wydział III i III-2 KS MO przeprowadził szereg prze-szukań oraz przedsięwziął czynności zmierzające do sprawdzenia alibi niektórych działaczy warszawskiego SKS-u. Przeszukań dokonano m.in. u n[iżej] w[ymienionych]:

– Jana Ajznera – zakwestionowano ok. 60 egz. wydawnictw antysocja-listycznych, sitoramkę, puszkę farby drukarskiej. Odmówił podania alibi. Zatrzymany został na 48 godzin w areszcie KS MO.

– Sergiusza Kowalskiego – zakwestionowano ok. 300 egz. wydawnictw antysocjalistycznych. Odmówił podania alibi.

– Ludwika Dorna – zakwestionowano ok. 60 egz. pism antysocjali-stycznych. Odmówił złożenia jakichkolwiek wyjaśnień.

– Mieczysława Książczaka²¹ – zakwestionowano ok. 300 egz. wydaw-nictw antysocjalistycznych. Podczas przeszukania nieobecny.

– Marka Beylina²² – zakwestionowano ok. 300 wydawnictw antysocja-listycznych. Odmówił złożenia jakichkolwiek wyjaśnień.

– Janusza Majewskiego i Rolanda Kruka – zakwestionowano ponad 900 egz. wydawnictw bezdebitowych. R[olanda] Kruka zatrzymano na 48 godz.

²¹ Mieczysław Książczak (ur. 1955) – bibliotekarz, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz warszawskiego SKS i NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, współpracownik wydawnictw „Krag”, „Przedświt”, „In Plus”.

²² Marek Beylin (ur. 1957) – wówczas student historii UW, dziennikarz, działacz opozycyjny. Współpracownik warszawskiego SKS i KSS „KOR”, od 1980 r. członek redakcji „Krytyki”.

– S[tefana] Kawalca – zakwestionowano ok. 100 egz. wydawnictw antysocjalistycznych. Zatrzymany został na 48 godz. Odmówił złożenia jakichkolwiek wyjaśnień.

– Tomasza Chlebowskiego²³ – zakwestionowano ok. 80 egz. wydawnictw antysocjalistycznych, 54 rzyzy papieru maszynowego.

– Tomasza Michalaka²⁴ – zakwestionowano ok. 160 egz. wydawnictw antysocjalistycznych, literaturę o tematyce pirotechnicznej, odczynniki chemiczne, kilka tysięcy plakatów o wrogiej treści, farbę drukarską, urządzenia do sitodruku, matryce z naniesionym tekstem, matryce białkowe, 17 ryz papieru maszynowego, 3500 szt. kartonu. Po przeszukaniu został na podstawie postanowienia prokuratora osadzony w areszcie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 155–161.

²³ Tomasz Chlebowski – astronom, działacz opozycyjny. Współpracownik warszawskiego SKS, działacz podziemnej „Solidarności”.

²⁴ Tomasz Michalak (ur. 1950) – fotograf, działacz opozycyjny. Współpracownik „NOW-ej” i „Fotonowej”, drukarz podziemny.

1979 maj 23, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

W sprawie krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje:

– W dniu 15 V 1979 r. krakowski SKS zorganizował w Collegium Novum U[niwersytetu] J[agiellońskiego] wiec studentów w sprawie zarządzenia rektora dot[yczącego] kryteriów udzielania zezwoleń na wyjazdy do k[rajów] k[apitalistycznych].

Przeciwny zorganizowaniu wiecu był J[acek] Kuroń, który uważał, że tego typu akcja w aktualnej sytuacji politycznej jest złym pomysłem. Proponował odwołać wiec, a jedynie próbować uchylać rezolucje na poszczególnych latach i na tym przerwać kampanię.

Pomimo zaleceń J[acka] Kuronia działacze SKS-u zorganizowali wiec, stwierdzając, że nie są w stanie go odwołać, gdyż rozkolportowali szereg oświadczeń dot[yczących] „akcji paszportowej” z informacją o wiecu. O godzinie 14.00 w holu Collegium Novum U[niwersytetu] J[agiellońskiego] zebrało się około 200 studentów, w tym około 30 działaczy SKS-u. Rozpoznano m.in.: B[ogusława] Beka, K[azimierza] Dąbrowę¹, A[nnę] Krajewską, E[lżbietę] Krawczyk, E[wę] Kulik, J[ana] Jarosza, G[rzegorza] Małkiewicza^a, M[arcina] Mańkowskiego, A[ndrzeja] Mietkowskiego, J[anusza] Pierzchałę, A[nnę] Podgórczyk-Mietkowską, J[ana] Polkowskiego, Z[bigniewa] Skórę, Jacka^b Skrobotowicza, W[ojciecha] Sikorę, Różę Woźniakowską, B[ronisława] Wildsteina, J[anusza] Szczepańskiego, W[ojciecha] Widłaka², M[ałgorzatę] Wojtasik, E[wę] Zalewską.

Przed rozpoczęciem wiecu działacze SKS-u rozkolportowali wśród zebranych niewielką ilość oświadczeń datowanych [na] 29 I 1979 r. dot[yczących] akcji paszportowej.

^a W tekście Małkowicza.

^b W tekście S. Skrobotowicza.

¹ Kazimierz Dąbrowa (ur. 1956) – wówczas student filologii polskiej. Współpracownik krakowskiego SKS.

² Wojciech Widlak (ur. 1957) – wówczas student archeologii UJ, dziennikarz, pisarz. Współpracownik krakowskiego SKS, członek redakcji „Karty”.

Na wstępie E[wa] Kulik odczytała powyższe oświadczenie. Obecni działacze SZSP zaproponowali przejście do sali nr 26 celem kontynuowania dyskusji. Po pewnym czasie wahania działacze SKS-u wyrazili na to zgodę i wszyscy udali się do wyżej wymienionej sali. Dyskusję poprowadzili dalej działacze SZSP. Ze strony SKS-u najaktywniejsi byli: B[ronisław] Wildstein, A[ndrzej] Mietkowski, A[nna] Podgórczyk-Mietkowska, E[wa] Kulik i R[óża] Woźniakowska. Stwierdzali oni, że zarządzenie rektora jest niezgodne z Paktami Praw Człowieka i Obywatela. Najwięcej kontrowersji budziły problemy sposobu kwalifikacji na wyjazd do k[rajów] k[apitalistycznych], a szczególnie: średnia ocen oraz opiniowanie przez SZSP w sprawie postawy moralnej i społeczno-politycznej.

B[ronisław] Wildstein w imieniu SKS-u zgłosił propozycję przeprowadzenia wśród obecnych referendum, kto jest za zarządzeniem, a kto przeciw. Zaproponował również wybranie spośród zebranych na sali delegacji do rektora U[niwersytetu] J[agiellońskiego] celem prowadzenia pertraktacji w sprawie zmiany zarządzenia.

Przełomowym momentem dyskusji było przybycie na salę zaproszonego przez studentów doc. G[widona] Rysiaka³, który od strony prawnej wyjaśnił nurtujące zebranych studentów problemy. Wchodząc w polemikę z działaczami SKS-u, ukierunkował dyskusję na temat obowiązków studentów wobec uczelni. Stwierdził, że jego zdaniem kryterium średniej ocen nie jest najszcześniejszym rozwiązaniem, niemniej uważa, że uczelnia ma prawo i powinna stawiać studentom ubiegającym się wyjazd do k[rajów] k[apitalistycznych] pewne wymogi. W czasie jego wypowiedzi działacze SKS-u chcieli opuścić salę, stwierdzając, że nie przyszli na wykład z prawa międzynarodowego, ale powstrzymał ich B[ronisław] Wildstein.

Po wyjaśnieniach doc. Rysiaka salę opuściło ok. 50 studentów.

W toku dalszej dyskusji działacze SZSP poinformowali zebranych o podjętych działaniach na rzecz zmiany zarządzenia rektora U[niwersytetu] J[agiellońskiego], a przede wszystkim zniesienia kryterium średniej ocen. Działacze SZSP poparł obecny na sali sekretarz K[omitetu] U[czelniniego] PZPR ds. propagandy tow[arzystwo] Białczyk⁴. W tej sytuacji przedstawiciele SKS-u próbowali nakierunkować dyskusję na temat opiniowania studentów przez SZSP, ale działacze SZSP zaproponowali, aby temat ten podjąć

³ Gwidon Rysiak (1935–1996) – prawnik, wykładowca UJ.

⁴ Jan Białczyk – biolog, wykładowca UJ.

w czwartek po juwenaliach (24 V 1979 r.) w klubie D[omu] S[tudenckiego] „Nawojka”.

W dniu 15 V 1979 r. w godzinach wieczornych odbyło się zebranie krakowskiego SKS-u w mieszkaniu B[ronisława] Wildsteina. Stwierdzono, że pomimo iż nie udało się przeprowadzić referendum i uchwalić rezolucji, to odnieśli pewien sukces. Polegał on na tym, że władze nie przeszkodziły w odbyciu się wiecu, dwugodzinna dyskusja z przedstawicielami SZSP w obecności innych studentów pozwoliła na dalszą popularyzację SKS-u, aktyw SZSP i SKS doszli do wspólnego wniosku, że niektóre przepisy są nieżyciowe i SZSP będzie dążył do ich zmiany.

Postanowiono wydać oświadczenie na temat wiecu zawierające głosy w dyskusji oraz stwierdzenie, że [zarówno] SKS, jak i SZSP są zgodni co do potrzeby zmiany obowiązujących na uczelni przepisów paszportowych. Kolportaż oświadczenia ma być prowadzony po juwenaliach.

W sprawie planowanego w dniu 24 V 1979 r. spotkania w D[omu] S[tudenckim] „Nawojka” działacze SKS-u postanowili poruszyć w dyskusji również sprawę powołania niezależnych samorządów studenckich, przydzielania sali w celu organizowania spotkań, prowadzenia dyskusji i wykładów TKN.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 168–171.

1979 maj 30, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

W sprawie krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje dotyczące inicjatyw SKS-ów w związku z przyjazdem do Polski papieża Jana Pawła II:

– W dniu 15 marca 1979 r. na zebraniu krakowskiego SKS-u, w którym uczestniczył Seweryn Blumsztajn^a, zaproponował on, aby SKS przygotował duże ilości transparentów w języku polskim i angielskim z hasłami w rodzaju „SKS pozdrawia Papieża”. „KSS »KOR« wita Ojca Świętego”. Transparenty mają być rozwieszane wzdłuż trasy przejazdu Papieża.

– Gdańskie środowisko antysocjalistyczne opracowało tekst oświadczenia, które zamierzają wręczyć Papieżowi w czasie jego wizyty. Autorem jest Aleksander Hall. W oświadczeniu tym podkreślono zasługi Kościoła w obronie polskości w okresie rozbiorów i okupacji hitlerowskiej oraz walkę Kościoła z totalitarnym systemem w okresie 35 lat PRL.

– W czasie pobytu Papieża w Krakowie miejscowy SKS planuje zorganizowanie w mieszkaniu B[ogusława] Sonika punktu informacyjnego dla dziennikarzy zachodnich, gdzie udzielane byłyby informacje o SKS-ie. Rzecznicy SKS-u krakowskiego M[arcin] Mańkowski i B[ogusław] Sonik opracowali teksty ulotki informacyjnej o SKS-ie dla dziennikarzy zachodnich, na podstawie których zostanie opracowany właściwy tekst. R[óża] Woźniakowska i E[wa] Kulik mają następnie przetłumaczyć go na język angielski, francuski i niemiecki.

– Rzecznik warszawskiego SKS-u Jan Cywiński został zainspirowany przez J[acka] Kuronia do udziału w tzw. gwardii papieskiej. Wciągnął również do tego Rafała Zakrzewskiego. Sprawą organizacji gwardii zajmuje się m.in. Jacek Michałowski – działacz warszawskiego SKS-u.

– W dniu 21 V 1979 r. Wydział „W” KS MO zakwestionował 61 oświadczeń warszawskiego SKS-u w sprawie zmian w statucie organizacyjnym U[niwersytetu] W[arszawskiego]. Dokumenty te były kierowa-

^a W tekście Blumstein.

ne na adresy pracowników naukowych U[niwersytetu] W[arszawskiego]. Wspomniane oświadczenie kolportowane było również w dn. 17 V 1979 r. podczas spotkania Sekcji Kultury KIK w klasztorze oo. dominikanów.

– W dniu 24 V 1979 r. odbyło się plenium Rady Wydziału Historycznego SZSP U[niwersytetu] W[arszawskiego]. Na obrady plenium usiłowali wejść m.in. Grażyna Kuroń¹, Adam Michnik, Anka Kowalska², Henryk Wujec, Andrzej Celiński oraz członkowie warszawskiego SKS-u: Jan Cywiński, Mieczysław Książczak i Rafał Zakrzewski. Ww. nie zostali wpuszczeni na salę. Podczas zebrania kilku studentów (niebędących członkami SZSP) próbowało podjąć dyskusję na temat zajęć organizowanych przez TKN i działalności aktywu SZSP.

– W dniu 25 V br. w godzinach popołudniowych (13.00–16.00) w gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego toczyła się rozprawa dyscyplinarna przeciwko 5 członkom wrocławskiego SKS-u obwinionym o zniesławienie pracowników naukowych ww. uczelni – Marka Cetwińskiego i Kamila Różewicza.

W wyniku rozprawy Renata Otołńska, Mariusz Wilk, Wiktor Grotowicz, Jerzy Ochman i Jacek Malec zostali ukarani 6-miesięcznym zawieszeniem w prawach studenta. Przed sali rozpraw przebywało ok. 30 osób członków i sympatyków SKS-u. Zgromadzeni zachowywali się spokojnie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 172–174.

¹ Grażyna Kuroń (1940–1982) – psycholog, działaczka opozycyjna. W 1964 r. zwolniona z pracy (w związku z listem K. Modzelewskiego i J. Kuronia), współpracowniczką KOR i KSS „KOR”, sygnatariuszką listów protestacyjnych, w stanie wojennym internowana.

² Anka Kowalska (1932–2008) – pisarka, działaczka opozycji. Członek KOR i KSS „KOR”, w 1978 r. członek redakcji „Biuletynu Informacyjnego”, w stanie wojennym internowana, w 1984 r. współorganizatorka Komitetu Obywatelskiego przeciw Przemocy.

1979 czerwiec 2, Warszawa – Wyciąg informacji uzyskanej ze źródła krypt. „Anita”¹ w dniu 1 czerwca 1979 r., tajne specjalnego znaczenia

Kuroń poinformował zebranych, że ma jeszcze jedną sprawę, o której wcześniej zapomniał powiedzieć, a mianowicie sprawę wrocławską. W chwili obecnej – mówił – tam jest taka sytuacja, że „oni” zostali zawieszani na 6 miesięcy decyzją komisji dyscyplinarnej, przy czym komisja odrzuciła wniosek rzecznika dyscyplinarnego, aby ich zawieszono równocześnie natychmiast. Rektor wydał decyzję zawieszającą ich wstecznie z dniem 2 maja. Oni przestudiowali odpowiednie księgi i odkryli, że takiego przepisu nie ma. Złożyli pismo do dziekana i ten powiedział, że odwołuje ich zawieszenie. Prorektor poprosił o pokazanie tego pisma, a na to dziekan powiedział, że nie może, bo pismo jest w protokóle. Bliższe śledztwo wykazało, że to pismo wysłał sekretarz partii. Pismo to było podpisane przez Fiedora², który się podał do dymisji. Teraz ci dwaj występują do rektora o nadzwyczajne złagodzenie kary.

Dalej Kuroń zaproponował, żeby prof. Lipiński napisał pismo do rektora, w którym przyznałby, iż chłopcy nieładnie się zachowali, pisząc o Różewiczu bez sprawdzenia faktów. Napisałby dalej, że ten egzemplarz, który kolportowa...^a, dostał od prorektora Fiedora, więc może należałoby się Fiedora zapytać, skąd [go] dostał. Cała sprawa z prorektorem Fiedorem nie przynosi zaszczytu uniwersytetowi i my w tej sytuacji nie chcemy robić skandalu, ale nie może tak być, że chłopcy zostaną zawieszani na pół roku, a praktycznie na rok. Z kolei Lipski nadmienił, że ukazała się fałszywka, w której jest powiedziane, że odcinają się od Starzyńskiego jako narkomana i Budrewicza jako erotomana.

Kuroń powracając do sprawy wrocławskiej, zaproponował, że on i Janek napiszą list za prof. Lipińskiego. Przedtem jednak Anka będzie musiała zadzwonić do Leszka i poprosić o dokładną relację.

^a Tak w tekście.

¹ Prawdopodobnie był to podsłuch pokojowy.

² Karol Fiedor (ur. 1927) – historyk, działacz partyjny. Od 1955 r. pracownik UW.

Zofia Romaszewska³ stwierdziła w rozmowie z ^bAnielą Steinsbergową^{b4}, cyt[at] „trzeba będzie się wziąć za pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy bez skrępowań wyrzucają ze studiów dobrych studentów (chodzi o Wydział Fizyki). Jeżeli im się zapaskudzi na Zachodzie opinię – mówiła – to oni też tego nie będą lubili”.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 294–295.

^{b-b} *Fragment wpisany odręcznie.*

³ Zofia Romaszewska (ur. 1940) – fizyk, działaczka opozycyjna. Uczestniczka protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym w podziemiu, współtworzyła Radio „Solidarność”, w 1983 r. skazana na 3 lata więzienia, 1986–1989 działała w Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność”.

⁴ Anieli Steinsbergowa (1896–1988) – adwokat, działaczka socjalistyczna i opozycyjna. W czasie II wojny światowej w PPS-WRN i Radzie Pomocy Żydom „Żegota”, członek Klubu Krzywego Koła, od 1959 r. obrońca w procesach politycznych, uczestniczka protestów przeciwko zmianie konstytucji PRL, członkini KOR i KSS „KOR”, współtwórczyni Komisji Helsińskiej.

1979 czerwiec 7, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

– Włodzimierz Fenrych – rzecznik poznańskiego SKS-u – w czasie spotkania w dniu 25 V br., jakie odbyło się w mieszkaniu Restytutu Staniewicza, a którego celem było utworzenie tzw. Klubu Samoobrony Społecznej¹, **“wystąpił do zebranych z apelem, aby stworzyć grupę terrorystyczną [i] w ten sposób walczyć – manifestując społeczeństwu swoją obecność”^a.**

– W wyniku zastosowanych szeregu działań o charakterze operacyjnym doprowadzono do rozłamu w poznańskim SKS-ie, wyodrębnienia się grupy osób zarzucających dotychczasowym przywódcom **“(J[ackowi] Kubiakowi i J[erzemu] Nowackiemu) bezczynność, butę i apodyktyczność”^a.**

– W uroczystościach **“związanych z pobytem Papieża w Gnieźnie uczestniczyli dwaj członkowie poznańskiego SKS-u: W[łodzimierz] Fenrych i E[dward] Maliszewski oraz członek Teatru Ósmego Dnia Piotr Jurga”^a.** Żadna z tych osób nie prowadziła działalności antysocjalistycznej (kolportaż literatury itp.).

– W dniu 23 V br. w mieszkaniu **“Ludwika Werle² we Wrocławiu”^a** odbyło się spotkanie przedstawicieli **“tzw. Klubu Samoobrony Społecznej”^a.** Uczestniczył w nim również **“Mariusz Wilk”^a** – rzecznik wrocławskiego SKS-u. Wilk zamierza podjąć aktywną działalność na rzecz ww. Klubu. W dyskusji nad przyszłą działalnością Klubu omawiano m.in. formę przyjmowania nowych członków. Mają się oni rekrutować ze starych działaczy SKS-u.

– W związku z zawieszeniem 5 członków wrocławskiego SKS-u w pracach studenta w dn. 11–13 VI br. w uzgodnieniu z J[ackiem] Kuroniem SKS wrocławski zamierza wydać oświadczenie informujące środowisko

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

¹ Klub Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego i Ziemi Chełmińskiej powstał 28 VI 1979 r. w Poznaniu. Jego założycielami byli Jan Andrzejewski, Stanisław Barańczak, Małgorzata Bratek, Włodzimierz Fenrych, Stanisław Januszkiewicz, Zbigniew Konieczny, Jerzy Nowacki, Antoni Pietkiewicz, Restytut W. Staniewicz, Bogusław Śliwa, Tadeusz Wolf.

² Ludwik Werle – działacz opozycyjny, drukarz podziemny.

studenckie o powyższym fakcie. Ma ono być wydane w imieniu wszystkich wrocławskich grup antysocjalistycznych (tj. SKS-u, Klubu Samoobrony Społecznej, TKN-u i ROPCiO). SKS zamierza też wydać kilkunastostronicowe opracowanie, w którym szczegółowo opisany zostanie incydent, który doprowadził do ukarania studentów. Zgodnie z zaleceniem J[acka] Kuronia, dalsze radykalne działania w obronie zawieszonych studentów przełożone zostaną na początek nowego roku akademickiego.

– Zawieszeni w prawach studenta członkowie wrocławskiego SKS-u przesłali do ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki list z prośbą o interwencję w ich sprawie. Treść listu jest następująca:

„Wrocław, 2 VI 1979 r.

1. Renata Otolińska, II rok filologii polskiej U[niwersytetu] B[olesława] B[ieruta],

2. Wiktor Grotowicz, III rok filologii polskiej U[niwersytetu] B[olesława] B[ieruta],

3. Mariusz Wilk, IV rok filologii polskiej U[niwersytetu] B[olesława] B[ieruta],

4. Jacek Malec, III rok historii sztuki U[niwersytetu] B[olesława] B[ieruta].

Ob. Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki

Zwracamy się z prośbą o osobistą interwencję Pana Ministra w naszej sprawie, uważamy, że przy jej rozpatrywaniu doszło do łamania obowiązujących przepisów prawnych. Jesteśmy studentami Uniwersytetu Wrocławskiego. Na początku lutego 1979 r. wszczęto wobec nas postępowanie wyjaśniające, które stanowiło fazę wstępną postępowania dyscyplinarnego w sprawie o zniesławienie pracowników naukowych.

W nieuzasadniony – naszym zdaniem – sposób przedłużano postępowanie wyjaśniające. Materiał dowodowy nie usprawiedliwiał tak długiego toku jego prowadzenia.

Wobec zbliżającej się sesji, fakty opisane wyżej postawiły nas w trudnej sytuacji. Dopiero 11 maja otrzymaliśmy zawiadomienie o terminie komisji dyscyplinarnej wyznaczonej na dzień 18 maja. Nie doręczono nam, co powinno nastąpić zgodnie z przepisami, listy członków składu orzekającego, [ani] pouczenia o naszych uprawnieniach. Przesunęło to termin rozprawy dyscyplinarnej do 25 maja br. W międzyczasie administracja

naszej uczelni w osobie kierowniczkii dziekanatu Wydziału Filologicznego zawiadomiła nas o podjęciu przez prorektora ds. studentów doc. K[arola] Fiedora decyzji o niedopuszczeniu nas, do czasu zakończenia postępowania, do zaliczeń i egzaminów sesji letniej. Decyzja ta, sprzeczna z art. par. 2 Dz[ieński] U[stawa] nr 32 poz. 191 z roku 1973, wyprzedzała także decyzję komisji o naszej winie. Cofnięto ją dnia 23 maja br. Dnia 25 maja br. odbyła się komisja dyscyplinarna, której orzeczenie zawiesiło nas w prawach studenta na 6 m[iesiący]. Do dnia dzisiejszego, mimo że upłynął już przewidziany przepisami termin, nie otrzymaliśmy doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem. W takiej sytuacji nie możemy wnieść ewentualnego odwołania od orzeczenia (do czego uprawniają nas przepisy) i mamy poważne obawy, że sprawa nie zostanie ostatecznie rozpatrzona przed zakończeniem roku akademickiego.

Wobec sesji egzaminacyjnej i przerwy wakacyjnej jest to sytuacja dla nas bardzo niekorzystna ze względów naukowych i osobistych. Informując Pana Ministra o nieprzestrzeganiu zasad praworządności na naszej uczelni, mamy nadzieję, że interwencja Pana zapobiegnie nieprawidłowościom przy rozpatrywaniu innych tego rodzaju spraw.

Wiktor Grotowicz, Jacek Malec, Mariusz Wilk, Renata Otolińska

Odpis listu otrzymuje J[ego] M[agnificencja] rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr K[azimierz] Urbanik³”.

– W dniu 6 IV 1979 r. przedstawiciele KSS „KOR”: **“Jacek Kuroń, J[erzy] Ficowski i J[an] J[ózef] Lipski opracowali projekt listu do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego w sprawie zawieszonych 5 studentów^a**. Treść listu jest następująca:

„Zwracam się do J[ego] M[agnificencji] w sprawie 5 studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy wprawdzie nie są bez winy, ale kara, którą im wymierzono, obraża poczucie sprawiedliwości. Chodzi tu o wymienionych studentów, którzy decyzją komisji dyscyplinarnej zostali zawieszani w prawach studenta na 6 m[iesiący].

Pozwolę sobie zauważyć, że w praktyce oznacza to zawieszenie na cały rok, gdyż po stracie semestru będą zmuszeni oni przeczekać następny termin. Nie mówiąc już o tym, że mogą zostać powołani do wojska, co przerwę przedłużyłoby do dwóch lat, a różne okoliczności mogą niejednemu z nich całkowicie uniemożliwić skończenie studiów.

³ Kazimierz Urbanik (1930–2005) – matematyk. W latach 1975–1981 rektor UW.

Dodać warto, że są oni bardzo dobrymi studentami. Cała sprawa jest J[ego] M[agnificencji] dobrze znana, nie będę więc jej opisywał. Zwróć uwagę tylko na punkty szczególnie istotne. Punktem wyjścia całej sprawy było fałszerstwo, które godziło w dobre imię studenta Leszka Budrewicza, któremu fałszywy tekst był poświęcony, jak i [w] obwinionych studentów. **W celu wyjaśnienia, kto był tego sprawcą, władze uniwersytetu – o ile mi wiadomo – nie podjęły żadnych kroków**^a. Wiadomo mi również, że w ostatnich dniach ukazał się na terenie Uniwersytetu Wrocławskiego podobny dokument o charakterze szkalującym, nadużywającym nazwisk tych samych osób. **Bezczynność władz uniwersytetu jest tym bardziej zastanawiająca, że kolportażem pierwszego dokumentu, jak wynika z ustaleń komisji dyscyplinarnej, zajmował się doc. dr Marek Cetwiński, zaś pierwszy egzemplarz tego fałszywego dokumentu otrzymał od prorektora Uniwersytetu Wrocławskiego doc. dr. Karola Fiedora. Wina studentów polega na tym, że broniąc się przed oszczerstwem, do czego nie tylko mieli prawo, ale i obowiązek, wskazali prawdę nie tylko o doc. Cetwińskim, ale także przez pomyłkę pomówili dr. Kamila Różewicza**^a. Studenci w praktyce zostali pozbawieni prawa do obrony. Zwrócili się do prorektora Fiedora z prośbą, aby mogli ich bronić prof. dr Stanisław Hartman, prof. dr M[irosława] Chamcówna i dr hab. Karol Modzelewski. W rozmowie ustnej prorektor ds. młodzieży i wychowania oświadczył, że przed komisją dyscyplinarną nie przysługuje obwinionym prawo do obrony. W odpowiedzi pisemnej, której obwinieni zażądali, prorektor Fiedor przyznał im prawo do wybrania sobie obrońcy spośród studentów. Prof. dr Mieczysław Zlat⁴ – z[astęp]ca kierownika Katedry Historii Sztuki Wydziału Filozoficzno--Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego – zgłosił rektorowi gotowość obrony swego studenta Jacka Malca. W pisemnej odpowiedzi prorektor ds. nauki prof. dr hab. L[ucjan] Sobczyk⁵ stwierdził, że nie przysługuje im

⁴ Mieczysław Zlat (ur. 1927) – historyk sztuki, działacz opozycji. W latach 1943–1945 żołnierz AK, uczestnik Marca '68, działacz NSZZ „Solidarność”, doradca Zarządu Regionu Dolny Śląsk, 1980–1981 członek Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania, w stanie wojennym współtwórca Regionalnego Komitetu Strajkowego we Wrocławiu, w 1982 r. internowany, 1983–1990 członek niejawnego Społecznego Komitetu Nauki, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

⁵ Lucjan Sobczyk (ur. 1927) – chemik, wykładowca UW.

żadne prawo do obrony. **„Albo więc to prawo im przysługuje, albo nie”^a**. Jeżeli zaś przysługuje prawo do wybrania sobie obrońcy wyłącznie spośród studentów, to jest to rażącym naruszeniem równowagi procesowej. (Oskarżycielem jest doc. dr nauk prawnych, a obrońcą miałby być student).

Przyzna J[ego] M[agnificencja], że choćby z tak pobieżnego przedstawienia sprawy wynika, że cała ta sprawa rzuca cień na stosunki panujące na Uniwersytecie Wrocławskim, przy czym poszkodowani ponoszą w tej sprawie najmniejszą winę. **„Nie jestem zainteresowany w kompromitowaniu placówki Uniwersytetu Wrocławskiego. Jeśli jednak miałyby się to zakończyć z tak wielką krzywdą dla tych młodych ludzi, ja i moi przyjaciele będziemy zmuszeni korzystać ze wszystkich dostępnych nam środków w ich obronie”^a**.

Usilnie **„proszę J[ego] M[agnificencję”^a** o skorzystanie z przysługujących mu praw i **„nadzwyczajne złagodzenie kary wobec obwinionych”^a**.

Nie zdecydowano jeszcze, kto powyższy list podpisze.

[^b]

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 178–182.

^b *Adnotacja odręczna Z meldunkiem zapoznać tow. Przybyłę (do systemu „Poeta”) nacz[elnika] Wydz[iału] IV Dep[artamentu] III, 9 VI 79 i nieczytelny podpis.*

1979 czerwiec 11, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

W sprawie krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje o podjętych przez działaczy gdańskich elementów antysocjalistycznych Aleksandra Halla i Arkadiusza Rybickiego działaniach w kierunku powołania krajowego „Ruchu Młodych”.

W dniu 14 V br.^a ww. przebywali w Poznaniu, gdzie spotkali się **z Jerzym Nowackim i Włodzimierzem Fenrychem**^a oraz innymi mniej znanymi działaczami miejscowego SKS-u. Nowacki i Fenrych w porozumieniu z **Jackiem Kubiakiem**^a nie podjęli inicjatywy gdańszczan. Stwierdzili, że ich zdaniem główny wysiłek należy położyć na to, aby w Polsce w sposób stopniowy, powolny następowała demokratyzacja życia. Nie uważają, aby w wypadku otwartych, masowych konfliktów ludności z władzą działające obecnie grupy antysocjalistyczne mogły objąć przywództwo nad masami. Niepodjęcie inicjatywy Halla i Rybickiego spowodowane również było niechęcią działaczy poznańskiego do gdańskiego środowiska. Uważają oni Halla za niezrównoważonego psychicznie, a ich współpracownika **z Poznania R[estytuta] Staniewicza**^a za zbyt wojowniczego radykała.

W dniu 25 V br. w mieszkaniu Bronisława Wildsteina odbyło się spotkanie rzeczników krakowskiego SKS-u z A[leksandrem] Hallem i A[rkadiuszem] Rybickim. W spotkaniu udział wzięło 21 osób, w tym: J[anusz] Pierzchała, J[ózef] Baran, A[nna] Szwed, R[óża] Woźniakowska, E[lżbieta] Krawczyk, L[esław] Maleszka, B[ogusław] Sonik, B[ronisław] Wildstein, I[wona] Galińska-Wildstein, A[nna] Petrycka¹, W[ojcich] Widlak^a.

Hall i Rybicki przedstawili genezę i ideologię redagowanego przez nich pisma „**Bratniak**”. Poinformowali o zamierzeniach powołania „Ruchu Młodych” – formacji o charakterze partii politycznej, grupy kadrowej bardzo silnie związanej i skryształizowanej wokół pewnej określonej ideologii

^{a-a} Fragment podkreślony odręcznie.

¹ Anna Petrycka – bliższych danych nie ustalono.

politycznej, którą można by nazwać katolicko-nacjonalistyczno-prawicową. Zaznaczali, że ma to być formacja niezależna od ROPCiO, niezwracająca uwagi na dotychczasowe podziały KOR–ROPCiO. Do tych inicjatyw SKS odniósł się krytycznie, uważając, że w koncepcjach programowych „Ruchu Młodych” znajdują się niepotrzebnie elementy nacjonalistyczne.

W dniu 29 V 1979 r. Hall i Rybicki spotkali się we Wrocławiu z działaczami miejscowego SKS-u. W spotkaniu uczestniczyło tylko kilku działaczy i sympatyków SKS-u, w tym: K[rzysztof] Grzelczyk, D[anuta] Szczepańska², Z[ofia] Chmielewska, K[rzysztof] Turkowski. **Hall i Rybicki stwierdzili, że reprezentują poglądy klerykalne, antyradzieckie, cel wynika z nacjonalistycznych przesłanek. Uważają, że należy dążyć do obalenia reżimu w kraju i wprowadzenia wolnej gry sił politycznych. W czasie dyskusji oceniano stan poszczególnych grup antysocjalistycznych w kraju. Doszli do wniosku, że we Wrocławiu i w Warszawie panuje rozbieżność sytuacji, natomiast w Gdańsku dojrzała sytuacja do powstania SKS-u^c, w Szczecinie zaś do jego reaktywowania^b.**

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 187–189.

^{b-b} *Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.*

^c *Tak w tekście.*

² Danuta Szczepańska (ur. 1957) – wówczas studentka filologii polskiej UW, działaczka opozycyjna. Działaczka wrocławskiego SKS, następnie NZS, w 1981 r. członek redakcji „Z dnia na dzień”, „Komunikatu” NZS UW.

1979 czerwiec 16, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

W sprawie krypt[onim] „**Wasale**” uzyskano następujące informacje:

– W związku z zamiarem zorganizowania przez krakowski SKS punktu informacyjnego dla dziennikarzy zachodnich towarzyszących Papieżowi w mieszkaniu Bogusława Sonika przeprowadzono przeszukanie w dniu 6 VI br., w wyniku którego zakwestionowano:

– 120 egz. plakatu z tekstem w języku angielskim i polskim o następującej treści: „Studencki Komitet Solidarności. Żądamy:

1. przestrzegania praw człowieka i obywatela;
2. udostępnienia środków masowego przekazu dla Kościoła;
3. niezależności nauki i zaprzestania represji wobec TKN;
4. wstrzymania represji wobec niezależnych działaczy społecznych;
5. zniesienia cenzury prewencyjnej”.

– 209 egz. ulotek kierowanych do dziennikarzy w języku polskim wykonanych na powielaczu spirytusowym;

– 38 egz. ulotek w języku angielskim;

– 45 egz. pisma „Głos” w języku angielskim

oraz około 200 egz. różnych innych wydawnictw antysocjalistycznych, a także 2 kg farby drukarskiej i 1 wałek do sitoramy.

Po przeszukaniu B[ogusław] Sonik został przewieziony do KW MO, gdzie przesłuchano go, a następnie przeprowadzono z nim rozmowę ostrzegawczą.

– Pomimo podjętych przeciwdziałań, w mieszkaniu B[ogusława] Sonika zorganizowany został punkt informacyjny. Wywiadów dla ekip dziennikarzy z RFN, Austrii, Holandii i USA udzieliła Róża Woźniakowska. Informowała ona dziennikarzy o założeniach programowych i działaniach SKS-u oraz odpowiadała na pytania związane z wizytą Papieża w Polsce.

– Członkowie wrocławskiego SKS-u rozpoczęli zbieranie podpisów pod tekstem listu adresowanego do przewodniczącego Rady Państwa i rektora Uniwersytetu Wrocławskiego w sprawie 5 członków zawieszonych w prawach studentów. Autorem listu jest L[eszek] Budrewicz. Do chwili obecnej zdołano zebrać 13 podpisów.

– W dniu 3 VI 1979 r. w Wałbrzychu zatrzymany został Krzysztof Grzelczyk – współpracownik Klubu Samoobrony Społecznej. Przy zatrzymanym zakwestionowano 99 egz. wydawnictw KSS „KOR”. O zatrzymaniu K[rzysztofa] Grzelczyka Piotr Starzyński poinformował Ankę Kowalską.

– W dniu 5 VI 1979 r. przybył do Wrocławia przedstawiciel krakowskiego SKS-u – Bronisław Wildstein. Celem jego pobytu było agitowanie aktywistów wrocławskiego SKS-u do wzięcia udziału w spotkaniu z dziennikarzami zachodnimi, organizowanym przez krakowski SKS. Około godz. 24.00 zatrzymano go i osadzono w areszcie; w godzinach wieczornych dnia 6 VI br. został zwolniony.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 190–192.

1979 lipiec 1, Warszawa – Informacja operacyjna opracowana na podstawie doniesienia TW ps. „Aleksander Holyński”, dotycząca wizyty Jacka Kuronia we Wrocławiu, sporządzona przez pplk. Mariana Kieszkowskiego, tajne specjalnego znaczenia

[^a][^b]

[Spotkanie] miało miejsce w mieszkaniu prof. Mirosławy Chamiec. Rozpoczęło się o godz. 18 i jego pierwsza część zakończyła się o 20. Trwało ono dalej, a problematyka dotyczyła oceny sytuacji składanej przez Kuronia – na tej części nie byłem jednak obecny. Obecnych było ok. 20 osób. Z TKN – Chamiec, Gleichgewicht, Duda, z Ruchu Obrony – Pleśnar, Januszewski, z KSS – m.in. Grzelczyk, Pałka, Starzyński, SKS – m.in. Wilk.

Część pierwsza spotkania dotyczyła dyscyplinarki na U[niwersytecie] W[roclawskim imienia] B[olesława] B[ieruta] i decyzji rektora, zawieszającej w prawach studentów dalszych 7 osób.

Przebieg wypadków przedstawia się następująco:

Na U[niwersytecie] W[roclawskim imienia] B[olesława] B[ieruta] pojawił się w swoim czasie sfalszowany biuletyn SKS, w którym robiono na szaro Leszka Budrewicza. 5 członków SKS złożyło oświadczenie, wskazujące m.in., że kolportażem tego biuletynu zajmują się pracownicy Instytutu Historii dr Marek Cetwiński i mgr Kamil Różewicz. Oświadczenie to opublikowała Wolna Europa.

W wyniku postępowania dyscyplinarnego sygnatariusze oświadczenia zostali zawieszani w prawach studentów na pół roku. W odpowiedzi dalsze 13 osób złożyło oświadczenie zarzucające Ko[misji] Dyscyplinarnej uchybienia natury formalnej. Rektor wezwał sygnatariuszy i polecił im zdezawuować oświadczenie. Uczyniła to jedna studentka. Dalej rektor zawiesił 7 studentów.

Kuroń przybył do Wrocławia z precyzyjnie obmyślonym planem działania. Sprowadził go do następujących tez:

^a Nieczytelna adnotacja odręczna.

^b Adnotacja odręczna zgadzam się nieczytelny podpis i data 7 VII 1979.

- publikuje się w Wolnej Europie i prasie niezależnej tekst listu prof. Lipińskiego do rektora U[niwersytetu] W[roclawskiego imienia] B[olesława] B[ieruta] w sprawie dyscyplinarki 5 [studentów]¹,
- prezydium TKN podejmuje stosowną uchwałę protestacyjną i zaczyna zbierać pod nią podpisy wśród pracowników naukowych,
- studenci zaczynają mobilizować pod stosownym tekstem opinię studentką,
- KSS „KOR” wydaje oświadczenie w tej sprawie.

O ile działania te nie spowodują wycofania się uczelni z akcji represyjnej, to wówczas wezwie się młodzież studentką Wrocławia do strajku solidarnościowego czy wiecu w październiku. Przedsiębrane działania winny składać się na przygotowywanie opinii do działania w nowym roku akademickim w formie masowego wystąpienia.

Kuroń zakłada, że można by zrobić strajk siedzący przed uniwersyte-tem. Uważa, że władze w obliczu takiej groźby cofną się.

Program ten został ostatecznie zaakceptowany. Akceptowało go zarówno grono prof[esorów] z TKN, jak też KSS i studenci.

Ci ostatni bezustannie w dyskusji podnosili, czy tego typu działania nie utrudnią ich sytuacji, czy nie uniemożliwią im możliwości studiowania. Tutaj Kuroń oświadczył, że nie patrząc na względy solidarnościowe, winni oni dbać przede wszystkim o własne sprawy, starać się korzystać z możliwości składania egzaminów, jeżeli kogoś przycisną, to nawet odwoływać swój podpis pod oświadczeniem. Nie ma to bowiem znaczenia dla sprawy. Istota polega na tym, że na obecnym etapie to nie studenci bronią samych siebie, lecz inni studentów, konkretnie inicjatywę przejmuje KSS „KOR”, a zwłaszcza TKN, i takie ustawienie sprawy nie powinno utrudniać sytuacji osobistej osób dotkniętych represjami. Oni bowiem siedzą cicho. Walczą inni. Sprawa stała się publiczną i, jak oświadczył to Kuroń, zamykając dyskusję, a poparł go Duda, nie sposób wyobrazić sobie, by broniąc kogoś, należało oczekiwać, że obrońca musi mieć na tę obronę zgodę represjonowanego. Wprost przeciwnie. Studenci mogą się nawet odcinać od obrońców, a oni i tak będą ich bronić. Istota systemu polega bowiem na tym, że łamie charaktery, nagina postawy i wszelkie możliwe zachowania represjonowanych mieszczą się w granicach, w jakich obrona jest nie tylko dopuszczalna, ale wręcz konieczna.

¹ Zob. *Dokumenty Komitetu...*, s. 414–415.

Z dyskusji wynikało, że Kuroń na sprawę wrocławską pragnie skierować całą swą uwagę. Miał ją gruntownie przygotowaną. Ocenia, że wystąpienie studenckie we Wrocławiu zyska aprobatę i że za grupką pójdzie rzesza, że fala studenckich wystąpień rozleje się po całym kraju. Wracając do podjazdów, to planuje się także wydanie oświadczenia 5 SKS-ów w tej sprawie.

Moja ocena sytuacji we Wrocławiu jest diametralnie inna. Nie ma szans na masowe wystąpienie. Próby działania w tym kierunku muszą się zakończyć totalnym rozbięciem SKS we Wrocławiu i jego izolacją od uczelni. Nie może być jednak po drodze żadnych ustępstw poza czysto personalnymi. I tak chyba należałoby tę sprawę rozegrać. Kuroń stawia na kartę ruchawki. Możliwe, że się tutaj zupełnie zgra. Istnieje jeszcze możliwość opublikowania artykułu na temat SKS we Wrocławiu na łamach „Drogi” w październiku (historia sprawy), gdzie można by Kuronia zupełnie już skanalizować. Tym bardziej że stanowisko RO[PCiO] we W[roclaw]iu nie podziela stanowiska zbliżonego do KOR-u w sprawie genety, przebiegu i charakteru wypadków na U[niwersytecie] W[roclawskim imienia] B[olesława] B[ieruta]. Prezentuje stanowisko w jakiejś mierze zbliżone do prezentowanego w innych mych notatkach. W każdym razie obecnie nie aprobuję planu Kuronia i całej akcji studentów.

Z mojego rozeznania wynika zresztą, że SKS jest skutecznie izolowany w środowisku, a fakt, że pod tekstem w sprawie zawieszenia siedmiu [osób] podpisało się 22 czerwca kilkadziesiąt osób, nie zmienia tej oceny. Chciałbym równocześnie wskazać na ostatni numer tygodnika „Razem”, gdzie zamieszczono artykuł pt. *Mecenasi*², traktujący o P[iotrze] Starzyńskim jako przywódcy grupy narkomanów. Myślę, że tego typu działania dobrze byłoby spokojnie kontynuować. Może się to przydać. Chociażby w układzie usunięcia SKS z uczelni stanie przed jego członkami pytanie, w jakim ugrupowaniu dalej^c. Mogą oni wówczas ocenić, że koncepcja KSS we W[roclaw]iu jest na tyle skompromitowana przez te teksty, że utworzą nowe ciało, nie wejdą natomiast w skład KSS, wzmacniając go w ten sposób.

Al[eksander] Hołyński

^c *Tak w tekście.*

² K. Terenia, *Mecenasi*, „Razem”, 24 VI 1979, s. 2.

Omówienie:

Informacja częściowo wykorzystana do meldunku przez Zespół I Wydz[iału] IX. TW przekazał na spotkaniu:

- nr 3 „Krytyki” wydanej przez Niezależną Oficynę Wydawniczą;
- 1 egz. „Biuletynu Dolnośląskiego”³, pisma KSS we Wrocławiu;
- dwa pisma KSS „KOR” z dnia 15 maja 1979 r.

Ww. materiały przekazane do zbiornicy mat[eriałów] opozycyjnych Wydz[iału] IX Dep[artamentu] III MSW.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. IV, k. 305–307.

³ „Biuletyn Dolnośląski” – niezależne pismo wydawane we Wrocławiu w latach 1979–1990, ukazało się 96 numerów; redagowali je m.in. Kornel Morawiecki i Jan Waszkiewicz.

1979 [lipiec], Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

W okresie od 15 czerwca do końca miesiąca działalność SKS-ów skupiała się wokół następujących problemów:

I. Inicjatywy

– Członkowie wrocławskiego SKS-u opracowali tekst oświadczenia, które ma być wydane przez SKS-y w Krakowie i w Poznaniu i przetłumaczone na język francuski i angielski. Oświadczenie to dotyczy zawieszenia przez Senacką Komisję Dyscyplinarną Uniwersytetu Wrocławskiego pięciu studentów – rzeczników wrocławskiego SKS-u (Grotowicz, Wilk, Malec, Ochman, Otołińska) w związku ze^a zniesławieniem pracowników naukowych U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] oraz zawieszeniem przez rektora U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] dalszych siedmiu studentów solidaryzujących się z ww.

Kolportowane ma być na terenie międzynarodowych hoteli studenckich i w środowiskach akademickich.

W oświadczeniu zapowiada się podjęcie przez studentów walki przeciwko łamaniu praw człowieka i obywatela oraz apeluje się o wsparcie w tej walce.

Treść oświadczenia w dniu 26 VI 1979 r. została uzgodniona z Jackiem Kuroniem.

III.^b Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

– W połowie czerwca znajomy Petera Ofenborna (ob. RFN, mieszkaniec Hamburga, kontakt Jacka Kubiaka z Poznania) – Abel Gerhardt¹ przywiózł do Polski na prośbę J[acka] Kubiaka wydawnictwa paryskiej „Kultury”. Zostały one zdeponowane w mieszkaniu Bogdana Borsewicza zam. Sopot, ul. [...].

^a Wyras wpisany odręcznie.

^b Taka numeracja w tekście.

¹ Abel Gerhardt – bliższych danych nie ustalono.

– W uzgodnieniu z Jackiem Kuroniem SKS-y w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu i Poznaniu zamierzają przeprowadzić szereg akcji kolportażowych oświadczeń w sprawie zawieszenia w prawach studenckich członków wrocławskiego SKS-u.

Akcje te mają poprzedzać organizowane przez SKS-y w październiku wiece protestacyjne na uczelniach.

– W dniu 30 VI 1979 r. do Krakowa dostarczono ok. 1500 sztuk ulotek KSS „KOR” w sprawie T[omasza] Michalaka. W dniu 2 VII 1979 r. ok. 1000 sztuk ulotek rozkolportowanych zostało przez działaczy krakowskiego SKS-u w kościołach na peryferiach Krakowa.

IV. Współuczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy antysocjalistyczne

– W dniu 22 VI 1979 r. w mieszkaniu prof. M[irosławy] Chamiec we Wrocławiu odbyło się spotkanie przedstawicieli KSS „KOR”, TKN-u, ROPCiO i SKS-u celem omówienia sposobu dalszego postępowania w sprawie członków wrocławskiego SKS-u, zawieszonych w prawach studenckich. W spotkaniu uczestniczył Jacek Kuroń, który był głównym inicjatorem planowanych akcji protestacyjnych. Zdecydowano, że:

1) KSS „KOR” wyda oświadczenie zawierające fragmenty listu prof. E[dwarda] Lipińskiego do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego;

2) TKN, po przekonsultowaniu w szerszym gronie, wyda odpowiednie oświadczenie;

3) powiadomiona zostanie „Grupa Helsinki” i zagraniczne ośrodki naukowe, a szczególnie te, które prowadzą stałą współpracę naukową z U[niwersytetem] Wr[ocławskim]. Celem tych działań ma być m.in. spowodowanie wywarc[ia] presji na władze U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] przez te zagraniczne ośrodki naukowe;

4) SKS-y w kraju (oprócz wrocławskiego) wydadzą oświadczenia solidaryzujące się z zawieszonymi osobami, skierowane m.in. do międzynarodowych organizacji studenckich;

5) podczas wakacji przeprowadzone zostaną liczne akcje kolportażowe ulotek w tej sprawie.

W czasie dyskusji głos zabrał m.in. prof. R[oman] Duda, który poinformował zebranych, że wrocławski TKN realizuje już pewne działania w tej sprawie. Opracowany został tekst listu do władz uniwersytetu, pod którym zbierane są podpisy pracowników naukowych z terenu Wrocławia.

Przedstawiciel ROPCiO – Adam Pleśnar – stwierdził, że z chwilą uzyskania odpowiedniego zakresu informacji na ten temat również ROPCiO rozważy ewentualność podjęcia konkretnych działań.

V. Profilaktyka i represje

Działania administracyjne

Prorektor U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] ds. studenckich w dniu 18 czerwca br. zawiesił w prawach studenckich dalszych ośmiu członków wrocławskiego SKS-u, którzy sygnowali oświadczenie z dnia 3 VI 1979 r., a mianowicie: L[eszka] Budrewicza, E[lżbietę] Tarcę, M[arka] Buraka, D[anutę] Szczepańską, Z[ofię] Chmielewską, A[ndrzej] Kiełczewskiego, J[oannę] Szlachetę² i P[iotra] Paćkowskiego³. Fakt zawieszenia tych osób wywołał duże poruszenie i zdenerwowanie w środowisku osób zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną.

VI. Inne

– Rzecznik szczecińskiego SKS-u Jacek Zakrzewski powołany został do służby wojskowej (rezerwy). Miejscowy duszpasterz akademicki ks. H[ubert] Czuma w trakcie odprawianych mszy w ośrodku d[uszpasterstwa] a[kademickiego] dwukrotnie wznosił intencje i prosił zebranych o modlitwę „za wytrwanie J[acka] Zakrzewskiego w swojej wierze, któremu odbywanie służby wojskowej będzie kolejną karą za jego przekonania i działalność”.

– Rzecznik gdańskiego SKS-u Dariusz Kobzdej w okresie od 2 VII do 30 VIII 1979 r. przebywał będzie na obozie wojskowym w J[ednostce] W[ojskowej] 3453 w Stargardzie Szczecińskim, zorganizowanym dla studentów P[omorskiej] A[kademii] M[edycznej].

Pobyt ww. w wojsku zabezpiecza operacyjnie W[ojskowa] S[łużba] W[ewnętrzna].

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 193–196.

^c W tekście jest.

² Joanna Szlachta (ur. 1956) – wówczas studentka psychologii UW, działaczka opozycyjna. Działaczka wrocławskiego SKS, w 1981 r. członek redakcji „Z dnia na dzień” i „Solidarność WSS Społem”, w stanie wojennym internowana.

³ Piotr Paćkowski – wówczas student filologii polskiej UW, alpinista, działacz opozycyjny. Działacz wrocławskiego SKS, wyemigrował do Francji.

1979 sierpień 7, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzełę, tajne

W okresie od 15 lipca do końca miesiąca działalność SKS-ów skupiała się wokół następujących problemów:

Motywy

– Grupa osób wywodząca się z aktywu gdańskiego SKS-u, związana z ROPCiO (Aleksander Hall, Piotr Dyk, Arkadiusz, Mirosław i Bożena Rybicy, Jan Samsonowicz), podjęła inicjatywę utworzenia nowej, nielegalnej organizacji młodzieżowej o zasięgu krajowym pn. „**Ruch Młodych**”. Organizacja ta miałaby skupiać młodzież studencką, robotniczą, chłopską oraz uczniów szkół średnich. Bazę kadrową miały stanowić duszpasterstwo akademickie oraz SKS-y. Głównym celem „Ruchu Młodych” według jego inicjatorów ma być kształtowanie antysocjalistycznej świadomości w duchu „niepodległościowym i katolickim”. Realizując ^[a] utworzenia ww. organizacji, A[leksander] Hall i A[rkadiusz] Rybicki z Gdańska oraz Parchimowicz^b ze Szczecina przeprowadzili rozmowy z przedstawicielami grup antysocjalistycznych z Warszawy, Krakowa, Poznania, Wrocławia, Szczecina, Lublina, Łodzi i Gorzowa Wlkp.

Ruch Młodych miał być powołany w czasie „zjazdu” zaplanowanego w dniach 29 lipca br. na plebani w miejscowości Huta Kalna k. Stargardu Szczecińskiego.

W celu niedopuszczenia do odbycia zjazdu i powołania Ruchu Młodych podjęto i zrealizowano szereg działań operacyjno-zapobiegawczych, w tym:

- poddanie pełnej kontroli operacyjnej osób mających wziąć udział w zjeździe;
- zastosowanie blokady miejscowości Huta Kalna;
- zatrzymania delegatów z poszczególnych ośrodków w trakcie udawania się w rejon miejsca zjazdu;
- przeszukania mieszkań głównych inicjatorów z Gdańska.

^a Fragment nieczytelny.

^b Woryginał Abrachimowicz.

W wyniku realizacji przedsięwzięć zatrzymano na 48 godzin 25 osób [°] przeprowadzono przeszukania mieszkań. Pomimo zastosowanych działań uniemożliwiających odbycie „zjazdu”, Aleksander Hall po opuszczeniu aresztu przekazał L[eszkwowi] Moczulskiemu do Warszawy informację [°] „Ruchu Młodych” w celu przekazania jej do ośrodków wersji ideologicznej na Zachodzie.

W dniu 30 VII br. R[adio] W[olna] E[uropa] informowało o zatrzymaniach i przeszukaniach w Gdańsku. Wymieniono, że zatrzymano A[leksandra] Halla, P[iotra] Dyka, A[ndrzeja] Jarmakowskiego i A[rkadiusza] i B[ożenę] Rybickich oraz że przeprowadzono przeszukania u A[leksandra] Halla, P[iotra] Dyka i A[rkadiusza] i B[ożeny] Rybickich.

– Ukarani przez komisję dyscyplinarną uniwersytetu członkowie wrocławskiego SKS-u zamierzają wnieść odwołanie od tej decyzji do ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Oświadczenie to podpisać ma Jacek Malec w imieniu pozostałych ukaranych studentów.

– Jaromir Jedliński, Włodzimierz Fenrych i Małgorzata Bratek – rzecznicy poznańskiego SKS-u – w dniu 27 VI br. wzięli udział w spotkaniu grup antysocjalistycznych z Poznania i Kalisza, na którym powołano Klub Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego. Oświadczenie w tej sprawie podpisali Włodzimierz Fenrych i Małgorzata Bratek. Na tle powstania ww. klubu w środowisku poznańskich grup antysocjalistycznych panują duże kontrowersje.

– Mariusz Wilk i Leszek Budrewicz – rzecznicy wrocławskiego SKS-u – opracowują treść nowego, „niezależnego” pisma literackiego, które planują wydać we wrześniu lub październiku bieżącego roku.

– W dniu 18 VII br. Jacek Kuroń zlecił Leszkowi Budrewiczowi nakłonenie duszpasterzy akademickich Wrocławia do interwencji w sprawie ukaranych przez władze uniwersytetu 5 członków wrocławskiego SKS-u. Wysłanie przez nich oficjalnego listu do biskupa E. Dąbrowskiego¹ zdaniem J[acka] Kuronia stanowić będzie podstawę dla Episkopatu do interwencji u władz PRL.

– W dniu 14 VII br. do Krakowa przybyło 4 studentów Uniwersytetu [Karola] w Pradze. Nawiązali oni kontakt z przedstawicielami grup antysocjalistycznych Krakowa i Warszawy. W trakcie prowadzonych rozmów

[°] *Fragment nieczytelny.*

¹ Właśc. Bronisław Dąbrowski (1917–1997) – duchowny katolicki. W latach 1961–1993 biskup pomocniczy archidiecezji warszawskiej.

przedstawili oni propozycję, aby w Polsce zorganizować i wystosować list podpisany przez różne środowiska opozycyjne, a szczególnie katolickie, do Episkopatu ^dCzech i Moraw^d w celu nakłonienia ww. do potępienia procesu sygnatariuszy „Karty 77”². Na spotkaniu ww. obywateli czeskich z przedstawicielami krakowskiego SKS-u uzgodniono, że treść listu do Episkopatu Czech i Moraw zostanie zredagowana przez E[wę] Kulik, A[nnę] Krawczyk i ks. Kłoczowskiego. Po zebraniu podpisów pod ww. listem ma on być zdeponowany u metropolity krakowskiego kardynała Macharskiego (treść listu w załączeniu). Studenci czescy zamierzają również w przyszłości powołać do życia na swojej uczelni związek studencki typu SKS.

Profilaktyka i represje

Przeszukania

W dniach 26 i 27 VII br. w trakcie podjętych przeciwdziałań w celu niedopuszczenia do odbycia „zjazdu” i powołania „Ruchu Młodych” dokonano przeszukań mieszkań u następujących działaczy gdańskiej grupy antysocjalistycznej:

- Aleksandra Halla, u którego zakwestionowano 130 różnych wydawnictw antysocjalistycznych;
 - Piotra Dyka, u którego zakwestionowano 54 egzemplarze różnych wydawnictw antysocjalistycznych;
 - Andrzeja Jarmakowskiego;
 - Arkadiusza Rybickiego;
 - Bożeny Rybickiej,
- u których zakwestionowano pojedyncze egzemplarze różnych wydawnictw antysocjalistycznych.

Zatrzymania

– W dniu 19 VII br. w Blachowni k. Częstochowy zatrzymano podróżujących autostopem Janusza Majewskiego i Bogdana Kostyrkę³, działaczy warszawskiego SKS-u. W czasie przeszukania ich bagażu ujaw-

^{d-d} *Fragment wpisany odręcznie, poniżej maszynowo* Moraw i Słowacji.

² W 1979 r. aresztowano 11 sygnatariuszy Karty 77 i jednocześnie członków VONS (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných – Komitet Obrony niesprawiedliwie prześladowanych), pięciu z nich skazano na kary od 3 do 5 lat więzienia, pozostałych zwolniono po pół roku aresztu.

³ Bogdan Kostyrka – bliższych danych nie ustalono.

niono i zatrzymano 548 egzemplarzy antysocjalistycznych opracowań. Obydwu zatrzymanych osadzono na okres 48 godzin w areszcie KW MO w Częstochowie.

W dniach 26–28 VII br. w czasie podjętych przeciwdziałań w celu niedopuszczenia do odbycia „zjazdu” tzw. Ruchu Młodych zatrzymano na 48 godzin następujące osoby:

Aleksandra Halla, Magdalенę Modzelewską, Andrzeja Jarmakowskiego, Arkadiusza i Bożenę Rybickich, Piotra Dyka, Leszka Jankowskiego – wszyscy z Gdańska, Marka Rybaka⁴, Waldemara Szamke⁵, Marka Brode⁶, Marka Jurka⁷, Krzysztofa Robaka⁸ i Piotra Miereckiego⁹ – wszyscy zamieszkali w Gorzowie Wlkp., studenci U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w Poznaniu, oraz Ryszarda Nowaka¹⁰ ze Szczecina, studenta Politechniki Szczecińskiej, Jarosława Fiszera¹¹ z Poznania, Macieja Grzywaczewskiego z Gdańska – studenta A[kademii] T[eologii] K[atolickiej] w Warszawie, Bronisława Jankowskiego¹², Tomasza Borkowskiego¹³, Jacka Podczaskiego¹⁴, Leszka Jakubowskiego¹⁵ – wszyscy z Warszawy, Wiesława Parchimowicza ze Szczecina, Stanisława Kusińskiego z Przemyśla, Stanisława Papieża¹⁶, Jacka Skrobotowicza i Janusza Pierzchałę – wszyscy z Krakowa.

⁴ Marek Rybak – bliższych danych nie ustalono.

⁵ Waldemar Szamke – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Marek Broda – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Marek Jurek (ur. 1960) – historyk, działacz opozycji. Uczestnik ROPCiO, w 1979 r. współzałożyciel RMP, działacz NZS, członek krajowej Komisji Koordynacyjnej, w stanie wojennym ukrywał się, 1987–1989 członek redakcji pisma „Znaki czasu”. W latach 1991–1993 oraz 1995 przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, 1989–1993 i od 2001 r. poseł na Sejm, od 2005 r. marszałek Sejmu.

⁸ Krzysztof Robak – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Piotr Mierecki – wówczas student UAM. Współzałożyciel RMP, od 1981 r. członek redakcji „Bratniaka”.

¹⁰ Ryszard Nowak – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Jarosław Fiszer (ur. 1956) – biolog, działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, współzałożyciel RMP, współzałożyciel NZS na UAM, od 1982 r. w podziemnej „Solidarności”.

¹² Bronisław Jankowski – bliższych danych nie ustalono.

¹³ Tomasz Borkowski – działacz opozycyjny. Współpracownik wydawnictwa „Głos”, w stanie wojennym internowany.

¹⁴ Jacek Podczaski – bliższych danych nie ustalono.

¹⁵ Leszek Jakubowski – bliższych danych nie ustalono.

¹⁶ Stanisław Papież – uczestnik ROPCiO, w 1979 r. współzałożyciel RMP.

Rozmowy profilaktyczne

W dniu 23 VII br. Wydział III KS MO przeprowadził rozmowę ostrzegawczą z Jakubem Bułatem. W toku rozmowy figurant oświadczył, że od dłuższego czasu nie prowadzi działalności politycznej, swe kontakty z elementami antysocjalistycznymi określił jako czysto prywatne. Pretekstem do przeprowadzenia rozmowy było zorganizowanie w dniu 4 VII br. przez figuranta spotkania towarzyskiego, na którym znalazło się szereg działaczy KSS „KOR” i SKS.

W dniu 9 VII br. przeprowadzono rozmowę z ojcem aktywnego działacza warszawskiego SKS-u Mieczysława Książczaka, której celem było nakłonienie w[yżej] wym[ienionego] do podjęcia dalszych prób odciążenia syna od dalszego prowadzenia antysocjalistycznej działalności.

Inne działanie represyjne

Marzenie Witowskiej, współpracownicy poznańskiego SKS-u, w dniu 26 czerwca br. dokonano unieważnienia wpisu w dowodzie osobistym upoważniającego do wyjazdu do krajów demokracji ludowej. W dniu następnym figurantka złożyła odwołanie w Wydziale Spraw Wewnętrznych Urzędu Miejskiego w Poznaniu.

Inne

Antoni Pawlak, figurant Wydziału IV KS MO, rozpowszechnia wśród „Graczy” na terenie Warszawy, Łodzi i Gdańska informacje o zawieszeniu przez komisję dyscyplinarną Uniwersytetu Wrocławskiego 5 członków tamtejszego SKS-u. A[ntoni] Pawlak informuje swoich rozmówców, że o ile decyzja ta nie zostanie cofnięta, w październiku br. dojdzie do wystąpień studenckich na skalę większą, niż miało to miejsce w marcu 1968 roku.

W dniu 30 VII br. Radio Wolna Europa emitowało kolejną wrogą audycję dotyczącą 5 studentów wrocławskiego SKS-u, zawieszonych w swych prawach przez komisję dyscyplinarną ww. uczelni. Rozgłośnia poinformowała m.in., że Unia Europejskich Studentów Demokratów¹⁷ wyraziła swą

¹⁷ Unia Europejskich Studentów Demokratów – prawdopodobnie chodzi o założoną w 1961 r. organizację European Democrat Students, skupiającą studenckie organizacje o charakterze centrowym.

solidarność ze Studenckim Komitetem Solidarności w PRL, które stanęły w obronie ukaranych, zażądała jednocześnie cofnięcia decyzji komisji dyscyplinarnej. R[adio] W[olna] E[uropa] poinformowało również, że uczestnicy Uniwersytetu Letniego w Bawarii otrzymali telegraficzne pozdrowienia od czterech SKS-ów działających w Polsce. Treść telegramu Jacek Kuroń uzgadniał wcześniej z Leszkiem Budrewiczem, któremu zlecił jego wysłanie.

Mariusz Wilk – rzecznik wrocławskiego SKS-u – otrzymał z Londynu list wysłany przez organizację o nazwie „Solidarność z Młodzieżą Wschodnioeuropejską” założoną przez Władymira Bukowskiego¹⁸. Treść listu wyraża solidarność ze studentami wrocławskiego SKS-u zawieszonymi w prawach studenta w lipcu br. W tej samej sprawie z Komitetu „Antyгона” w Paryżu list otrzymał także Leszek Budrewicz.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 202–208.

¹⁸ Władimir Bukowski (ur. 1942) – rosyjski pisarz, działacz opozycyjny. Wielokrotnie więziony, w 1976 r. wymieniony na przywódcę chilijskich komunistów Luisa Corvalana.

Nr 104

1979 sierpień 29, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW pplk. Stanisława Kabacińskiego do naczelników wydziałów III KW MO w Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wlkp., Kielcach, Krakowie, Katowicach, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu, tajne

W dniu 11 września br. o godzinie 10.30 w Wydziale III Dep[artamentu] III MSW odbędzie się narada kierowników sekcji III KW MO poświęcona omówieniu operacyjno-organizacyjnych przedsięwzięć związanych z planowaną przez elementy antysocjalistyczne Wrocławia akcją obliczoną na wywołanie niepokojów, a nawet doprowadzenia do zakłócenia ładu i porządku publicznego w środowiskach akademickich całego kraju, w oparciu o fakt zawieszenia w prawach studenta 5 członków wrocławskiego SKS-u.

W związku z powyższym proszę o przedstawienie krótkiej (pisemnej) analizy stanu bezpieczeństwa w środowiskach akademickich oraz propozycji i wniosków zmierzających do likwidacji rysującego się zagrożenia.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 347.

1979 wrzesień 7, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez inspektora Wydziału III Departamentu III MSW por. Jana Kurzele, tajne

W okresie od 15 do 31 VIII 1979 r. działalność „Wasali” koncentrowała się wokół następujących problemów:

I. Inicjatywy

– W dniu 17 VIII 1979 r. do Krakowa przyjechało trzech studentów czechosłowackich¹, którzy nawiązali kontakt z krakowskim SKS-em. Chcieli oni uzgodnić zorganizowanie głodówki w obronie skazanych w Czechosłowacji członków „Karty 77”. Głodówka miałyby trwać tydzień i rozpoczęłyby się jednocześnie w dn. 20 VIII br. w Pradze i Krakowie. W Krakowie miało brać [udział] – według wstępnych uzgodnień – 20 osób, w tym 10 z Warszawy. Głodówka miała być zorganizowana w kościele św. Wojciecha. Przez okres trwania głodówki na terenie Krakowa miano kolportować oświadczenie przywiezione przez ww. studentów czechosłowackich po przetłumaczeniu na [język] polski. Po przeprowadzonych konsultacjach przez E[lżbietę] Krawczyk z „Graczami” w Warszawie głodówkę postanowiono zorganizować w Podkowie Leśnej k. Warszawy. Rozpocząć się miała 20 lub 21 sierpnia 1979 r.

W wyniku podjętych przeciwdziałań operacyjnych nie dopuszczono do zorganizowania głodówki, a studenci czechosłowaccy zostali zatrzymani i przekazani władzom CSRS.

II. Zebrania, spotkania, szkolenia

– Wrocławski SKS zorganizował na wyspie na Jeziorze Białym [w woj[ewództwie] olsztyńskim obóz szkoleniowy dla swoich członków. W wyniku kontroli wyspy przez MO ustalono, że na obozie przebywają: Mariusz Wilk, Danuta Wilk, Leszek Budrewicz, Danuta Stolecka, Tomasz Waćko², Jacek Leskow³, Renata Otołńska, Adam Lipiński, Renata

¹ Byli to David Němec, Karel Soukup, Tomáš Liška.

² Tomasz Waćko (1958–2003) – historyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR”, działacz wrocławskiego SKS i NZS, w stanie wojennym internowany, uczestnik Ruchu „Wolność i Pokój”, od 1989 r. na emigracji w Norwegii.

³ Jacek Leskow (ur. 1959) – matematyk, działacz opozycyjny. Współpracownik wrocławskiego SKS.

Kalińska⁴, Jaromir Jankowski, Danuta Szczepańska, Elżbieta Tarka – wszyscy z Wrocławia oraz K[onrad] Bieliński⁵ z Warszawy.

– Rzecznik wrocławskiego SKS-u Mariusz Wilk w dniu 15 VIII 1979 r. przebywał w Warszawie, gdzie spotkał się z następującymi osobami: Wojciechem Frąckiewiczem⁶, Wiesławem Kęcikiem i Anką Kowalską. Tematem jego rozmów była sprawa zawieszenia 5 studentów – rzeczników wrocławskiego SKS-u.

M[ariusz] Wilk został poinformowany, że Mieczysław Książczak podczas audiencji u biskupa Dąbrowskiego przekazał memoriał w ich sprawie. Warszawscy działacze antysocjalistyczni liczą, że po uzyskaniu poparcia ze strony biskupa wrocławskiego – Dyczkowskiego⁷ i duszpasterza akademickiego Zienkiewicza⁸ uda się im spowodować interwencję Kościoła w sprawie zawieszenia członków wrocławskiego SKS-u.

Ponadto M[ariusz] Wilk przywiózł do Warszawy list, jaki otrzymali wrocławscy działacze SKS-u od Studenckiego Komitetu Solidarności ze Wschodnią Europą z Londynu.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

– Rzecznik wrocławskiego SKS-u Marek Burak w dniu 20 VIII 1979 r. w m[iejscowości] Sulmice gm[ina] Skierbieszów^a przekazał zapoznane-
mu tam TW (pozostającemu na kontakcie Wydz[iału] III w Zamościu) 58 egz. czasopisma „Placówka” nr 7 oraz 17 egz. „Placówki” nr 8/9 z proś-

^a *W tekście tu i dalej Skarbieszów.*

⁴ Renata Kalińska – bliższych danych nie ustalono.

⁵ Konrad Bieliński (ur. 1949) – matematyk, działacz opozycyjny. W latach 1972–1973 współorganizator protestów przeciwko przekształceniu ZSP w SZSP, w 1973 r. z przyczyn politycznych zwolniony z Instytutu Matematyki UW, współpracownik KOR, członek KSS „KOR”, w 1977 r. współtwórca Niezależnej Oficyny Wydawniczej, od 1978 r. członek redakcji „Krytyki”, w 1980 r. współtwórca i redaktor „Strajkowego Biuletynu Informacyjnego Solidarność”, działacz NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. członek redakcji „Niezależności”, w stanie wojennym internowany, 1983–1986 członek RKW NSZZ „Solidarność” Mazowsze, w 1986 r. aresztowany, 1985–1986 członek redakcji „Mostu”, 1988–1989 w Stanach Zjednoczonych.

⁶ Wojciech Frąckiewicz (ur. 1958) – wówczas student filozofii ATK. Współpracownik KSS „KOR”, działacz warszawskiego SKS, współorganizator Akademickiego Biura Interwencyjnego, od 1982 r. na emigracji we Francji.

⁷ Adam Dyczkowski (ur. 1932) – duchowny katolicki, 1978–1992 biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej, w 1992 r. biskup pomocniczy diecezji legnickiej, od 1993 r. ordynariusz diecezji zielonogórsko-gorzowskiej.

⁸ Aleksander Zienkiewicz (1910–1995) – duchowny katolicki, od 1959 r. duszpasterz akademicki we Wrocławiu.

bą o rozkolportowanie wśród znajomych. Ponadto M[arek] Burak przekazał 75 egz. „Placówki” dla dwóch księży z terenu gm[iny] **Skierbieszów**.

– Leszek Budrewicz i Jarosław Broda z Wrocławia przekazali swoje wiersze za pośrednictwem dr. Lothara Herbsta⁹ – pracownika naukowego Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego – do Wiednia, celem opublikowania ich w paryskiej „**Kulturze**”.

– Członkowie wrocławskiego SKS-u wywodzący się ze studentów Wydziału Filologicznego U[niwersytetu] W[rocławskiego] mają zamiar kontynuować wydawanie własnego pisma pt. „**Przypisy**”¹⁰, którego jeden numer ukazał się w ub. roku. W piśmie tym autorzy zamierzają publikować również artykuły o charakterze społeczno-politycznym. W zamierzeniach pismo ma liczyć 70 stron, a nakład ok. 500 egz.

– Andrzej Mietkowski powieilił „Indeks” nr 6 w ilości ok. 800 egz. Kolportażem zajęła się Anna Podgórczyk-Mietkowska, która przekazała 50 egz. R[óży] Woźniakowskiej i tyle samo L[esławowi] Maleszce oraz M. Prokopowi.

Pod pseudonimem w „Indeksie” piszą następujące osoby:

„a. aińska” – Agnieszka Gramatyka;

„K” – Dawidowicz;

„Grzegorz Tomczyk” – Tomasz Grzegorzczak;

„Naprawiacz” – E[dward] Łukawer;

„T-cz Turbach” – Stanisław Krasnowolski.

IV. Inne

– Grupa „**Pokolenie**”¹¹ Polskiego Związku Narodowego z Chicago – USA wystosowała do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego list w sprawie zawieszenia 5 studentów, rzeczników wrocławskiego SKS-u. Wspomniany list został przekazany do rektora U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] za pośrednictwem Andrzeja Celińskiego z W[arsza]wy.

⁹ Lothar Herbst (1940–2000) – poeta, działacz opozycyjny. W latach 1964–1980 w PZPR, działacz NSZZ „Solidarność”, 1980–1981 członek redakcji „Solidarności Dolnośląskiej”, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. członek redakcji „Obecności” i od 1984 r. „Walki”, w 1985 r. aresztowany, w latach 1987–1989 w RFN.

¹⁰ „Przypisy” – pismo pod tym tytułem nigdy się nie ukazało.

¹¹ Grupa Pokolenie – inicjatywa polonii w Chicago, mająca stworzyć przy Polskim Związku Narodowym silny ośrodek wspierający działania opozycyjne w Polsce. Grupę tworzyli m.in. Wiktor Węgrzyn, Jacek Kawczyński, Krystyna i Rajmund Cygielscy.

– TKN w dalszym ciągu rozsyłało do naukowców z terenu Wrocławia swoje oświadczenie w sprawie zawieszonych studentów.

– Rzecznik wrocławskiego SKS-u Aleksander Gleichgewicht w dniu 27 VIII br. podjął pracę w Instytucie Niskich Temperatur na stanowisku fizyka teoretycznego. W prowadzonych rozmowach potwierdza fakt swojego zaangażowania w dalszej działalności politycznej. Wykazuje duże zainteresowanie działalnością KSS „KOR”. Jest wysoko cenionym działaczem. Między innymi J[acek] Kuroń uważa, że Gleichgewicht powinien stanąć na czele wrocławskiego KSS „KOR”.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 213–216.

Nr 106

1979 wrzesień 25, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W sprawie krypt[onim] „Wasale” uzyskano następujące informacje:

W dniu 22 IX 1979 r. u Jacka Kuronia w Warszawie przebywał Mariusz Wilk, działacz wrocławskiego SKS-u. Poinformował on Kuronia, że w dniu 20 IX 1979 r. odbyło się zebranie wrocławskiego SKS-u, na którym ogłoszono wniosek, aby w wystąpieniu w sprawie darowania kary czekać do 4 października br. Ponadto postanowiono powołać 3-osobowy komitet, który ma zorganizować pikietę i zawiadomić resztę szeroko pojętego ruchu opozycyjnego we Wrocławiu o dacie i miejscu planowanych wystąpień.

M[ariusz] Wilk poinformował również, że przygotowują 3 tys. ulotek, na co Kuroń stwierdził, że według niego powinno być co najmniej 7 tys. KOR przygotował już dwa miesiące temu 3 tys. oświadczeń, które działacze wrocławscy mają odebrać ^{a-a} z Wa[rsza]wy^a. O rozpoczęciu „akcji” Wilk obiecał powiadomić Kuronia osobiście.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 217–218.

^{a-a} Fragment wpisany odręcznie.

1979 [wrzesień], Wrocław – Plan działań wobec „elementów antysocjalistycznych Wrocławia” w czasie rozpoczęcia roku akademickiego 1979/1980, sporządzony przez kpt. Zbigniewa Brożka, tajne

Sytuację operacyjną na Uniwersytecie Wrocławskim kształtuje w ostatnim okresie postawa członków SKS-u wywodzących się z tej uczelni – szczególnie z Wydziału Filologicznego oraz Filozoficzno-Historycznego. Z tych wydziałów rekrutują się bowiem najaktywniejsi SKS-owcy, [tacy] jak: Budrewicz, Wilk, Stołęcka, Grotowicz, Tarka, Spychalski, Szczepańska, Broda, Otolińska, Pańkiewicz¹, Wacko, Chmielewska, Burak, Malec.

Z innych kierunków, wydziałów i uczelni należy liczyć na aktywność w tej działalności ze strony:

- J[erzy] Ochman – matematyka U[niwersytetu] Wr[ocławskiego];
- K[rzysztof] Turkowski – pracownik Ossolineum;
- J[an] Sobczyk – absolwent fizyki – ubiega się o przyjęcie na studia doktoranckie;
- A[leksander] Gleichgewicht – nie studiuje;
- H[elena] Gleichgewicht – Instytut Niskich Temperatur P[olskiej] A[kademii] N[auk];
- S[ławomir] Najnigier i J[acek] Leśkow – P[olitechnika] Wr[ocławska];
- A[dam] Lipiński – absolwent A[kademii] E[konomicznej].

Począwszy od lutego br. doszło do pewnego konfliktu pomiędzy członkami SKS-u wywodzącymi się z U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] a pracownikami naukowymi tej uczelni Cetwińskim i Różewiczem, których podejrzewali o wydanie biuletynu ośmieszającego L[eszka] Budrewicza.

Pięciu członków SKS-u – R[enata] Otolińska, J[acek] Malec, J[erzy] Ochman, M[ariusz] Wilk i W[iktor] Grotowicz – podpisało 29 I 1979 r. oświadczenie, w którym pomówili Cetwińskiego i Różewicza o kolportaż wspomnianego biuletynu. Następnie R[adio] W[olna] E[uropa] przekazało tę informację w swoim programie.

– W tej sytuacji na wniosek dziekanów Wydziałów Filozoficzno-Historycznego, Matematyczno-Fizyczno-Chemicznego władze uczelni podjęły

¹ Janusz Pańkiewicz (ur. 1957) – wówczas student filologii polskiej UW. Współpracownik wrocławskiego SKS.

decyzję o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego wobec W[iktora] Grotowicza, J[acka] Malca, J[erzego] Ochmana, R[enaty] Otolińskiej i M[ariusza] Wilka.

Podstawą wszczęcia postępowania dyscyplinarnego był zarzut zniesławiania przez nich pracowników naukowych uczelni. W toku postępowania dyscyplinarnego Otolińska, Wilk, Ochman, Grotowicz i Malec przyznali się, że są autorami oświadczenia z dnia 29 I br. na temat dr. M[arka] Cetwińskiego i mgr. K[amila] Różewicza.

W związku z postępowaniem dyscyplinarnym władze uczelni wstrzymują wypłatę stypendium i nagród Otolińskiej, Wilkowi i Malcowi.

– O decyzji władz uczelni wstrzymującej wypłacenie stypendiów i nagród SKS poinformował środowisko studenckie w biuletynie „Podaj dalej”² z dnia 27 III 1979 r.

– 17 maja br. wymieniona piątka studentów: Grotowicz, Ochman, Wilk, Malec, Otolińska opublikowała kolejne oświadczenie w kilkunastu egzemplarzach, w których odwołano zarzuty o kolportażu fałszywego biuletynu w stosunku do mgr. Kamila Różewicza, a podtrzymano je w stosunku do dr. Marka Cetwińskiego. Fakt ten miał miejsce w przeddzień posiedzenia komisji dyscyplinarnej Uniwersytetu Wrocławskiego.

18 maja 1979 r. odbyło się posiedzenie komisji dyscyplinarnej, na które stawili się wszyscy obwinieni.

W czasie trwania posiedzenia komisji obwinieni wysunęli wniosek o dopuszczenie do rozprawy w charakterze obrońców prof. S[tanisława] Hartmana, dr. hab. K[arola] Modzelewskiego, prof. M[irosławy] Chamiec, A[dama] Plešnara, Adamczyka³.

Z tego względu posiedzenie komisji odwołano do dnia 25 maja br. 19 V br. prorektor doc. dr Karol Fiedor wydał decyzję o zawieszeniu wszystkich obwinionych w prawach studentów do chwili zakończenia postępowania dyscyplinarnego, a jednocześnie odmówił dopuszczenia w charakterze obrońców proponowanych przez SKS osób.

Dnia 25 maja br. na kolejnej rozprawie dyscyplinarnej podjęto decyzję o zawieszeniu obwinionych w prawach studentów na okres 6 miesięcy.

² „Podaj dalej” – biuletyn informacyjny SKS we Wrocławiu, wydawany w latach 1978–1980, ukazało się 13 numerów, pismo redagowali Leszek Budrewicz, Jacek Malec, Renata Otolińska.

³ Lech Adamczyk (ur. 1947) – prawnik, adwokat, działacz opozycyjny. Działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym ukrywał się, członek wrocławskiego KIK, współpracownik Arcybiskupiego Komitetu Charytatywnego oraz RKW NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu.

– Dnia 3 VI 1979 r. rozplakatowano oświadczenie SKS-u, w którym L[eszek] Budrewicz, M[arek] Burak, Z[ofia] Chmielewska, [Helena] Gleichgewicht^a, A[ndrzej] Kielczewski, A[dam] Lipiński, S[ławomir] Najnigier, B. Szczepanik⁴, D[anuta] Szczepańska, J[oanna] Szlachta, D[anuta] Stołecka, P[iotr] Paćkowski, E[lżbieta] Tarka protestowali przeciwko decyzji podjętej przez Senacką Komisję Dyscyplinarną.

W oświadczeniu tym m.in. stwierdzono, iż komisja nie ustosunkowała się do zeznań świadków potwierdzających rzekomą winę dr. M[arka] Cetwińskiego oraz nie dopełniła wymogów formalnych. Jednocześnie L[eszek] Budrewicz, M[ariusz] Wilk, K[rzysztof] Turkowski, R[enata] Otołińska podjęli szeroko zakrojoną akcję mającą na celu uzyskanie poparcia KSS „KOR”, TKN, ROPCiO w sprawie obrony pięciu członków SKS.

Dnia 18 czerwca br. prorektor doc. dr K[arol] Fiedor zawiesił w prawach studenckich dalszych 8 członków wrocławskiego SKS-u, którzy podpisali oświadczenie z dnia 3 VI 1979, tj. L[eszka] Budrewicza, E[lżbietę] Tarkę, M[arka] Buraka, D[anutę] Szczepańską, Z[ofię] Chmielewską, A[ndrzeja] Kielczewskiego, J[oannę] Szlachtę, P[iotra] Paćkowskiego. Po tej decyzji działacze wrocławskiego SKS-u ponownie podjęli ożywioną działalność w celu uzyskania poparcia innych działaczy antysocjalistycznych w kraju.

– 19 VI 1979 r. pięciu zawieszonych studentów: Wilk, Otołińska, Grotowicz, Ochman, Malec złożyło odwołanie od decyzji Senackiej Komisji Dyscyplinarnej, które opracował im K[arol] Modzelewski. Odwołania te zostały potem cofnięte, a na ich miejsce złożono nowe, w których zawarta była jedynie prośba o ponowne rozpatrzenie ich sprawy. Stało się tak za namową prof. Cz[esława] Hernasa⁵.

Dnia 3 VII br. odbyło się posiedzenie odwoławcze komisji dyscyplinarnej, która w stosunku do wymienionych pięciu studentów podtrzymała wymienioną karę zawieszenia na okres 6 miesięcy.

Dnia 10 VII br. decyzją rektora Uniwersytetu Wrocławskiego uchylona została kara zawieszenia w prawach studenta 8 studentów, którzy sygnowali oświadczenie wrocławskiego SKS-u z dnia 3 VI 1979 r.

Ośmiu tych studentów zostało ukaranych karą upomnienia. W trakcie prowadzonego postępowania dyscyplinarnego od 1 II br. członkowie wroc-

^a *W tekście:* M. Gleichgewicht.

⁴ B. Szczepanik – bliższych danych nie ustalono.

⁵ Czesław Hernas (1928–2003) – historyk literatury, wykładowca UWr. W latach 1971–1985 dyrektor Instytutu Filologii Polskiej, usunięty z przyczyn politycznych, w stanie wojennym internowany, w 1989 r. członek Komitetu Obywatelskiego we Wrocławiu.

ławskiego SKS-u sukcesywnie kontaktowali się z Kuroniem, Lipińskim, Hartmanem, Gleichgewichtem i innymi osobami zaangażowanymi w działalność antysocjalistyczną. Byli oni informowani na bieżąco w toczącym się postępowaniu i inspirowali działalność wrocławskiego SKS-u.

Również począwszy od m[iesi]ca lutego br. R[adio] W[olna] E[uropa] wielokrotnie komentowało w sposób tendencyjny przebieg postępowania władz U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] wobec studentów, członków wrocławskiego SKS-u.

W związku z zawieszeniem w prawach studentów 5 członków wrocławskiego SKS-u zorganizowane elementy antysocjalistyczne Wrocławia podjęły akcję solidarnościową w obronie zawieszonych. W tej sprawie w czerwcu br. przybył do Wrocławia J[acek] Kuroń, który na połączonym zebraniu tut[tejszych] SKS, TKN, ROPCiO KSS (tzn. Rada Jedności⁶) omówił formy i metody działania w obronie zawieszonych. Poczynione wówczas uzgodnienia obejmowały:

- szeroką akcję kolportażową na terenie ośrodków uniwersyteckich w kraju prowadzoną przez SKS-y;

- wystąpienie SKS-u do organizacji studenckich w k[rajach] k[apita]listycznych i kolportowanie materiałów w M[iędzynarodowych] H[otelach] S[tudenckich];

- wystąpienie TKN-u do rektora i pracowników naukowych U[niwersytetu] Wr[ocławskiego];

- zainicjowanie z nowym rokiem akademickim wystąpień w formie:

- a) zbierania podpisów przy stolikach na uczelniach Wrocławia;

- b) szerokiego kolportażu informacji dot[yczących] sprawy zawieszenia;

- c) organizowania wieców, pikiet, sit[t]ingu itp.

Z powyższych planów zrealizowano w zasadzie:

- 1) TKN przysłał do rektora U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] pismo (prof. E[dward] Lipiński) oraz opracował oświadczenie skierowane do pracowników naukowych uniwersytetu.

- 2) Za pomocą Kuronia przekazano informację dot[yczącą] zawieszonych ośrodkom studenckim za granicą – Francja, Finlandia, Anglia.

- 3) Przedstawiciele wrocławskiego SKS-u opracowali tekst oświadczenia przewidzianego do rozkolportowania w środowiskach akademickich

⁶ Rada Jedności – nieformalne określenie cyklicznych spotkań i dyskusji przedstawicieli różnych grup i środowisk opozycji demokratycznej działającej we Wrocławiu.

w kraju i za granicą i przekazania go do rozpowszechniania SKS-owi w Krakowie i Poznaniu.

W wyniku zastosowanych działań operacyjnych nie dopuszczono do opracowania tzw. Białej Księgi, kolportażu ulotek w M[iedzynarodowym] H[otelu] S[tudenckim], znacznej ilości oświadczeń TKN-u oraz apeli ośrodków zachodnich, kierowanych do naukowców.

W uzgodnieniu z Departamentem III podjęto działania operacyjne i podesłano do ośrodka we Francji nasze źródło osobowe – rozpoznano wstępne związki osób zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną, w tym członków SKS-u.

Działania nasze konsultowane były sukcesywnie z Departamentem III i niejednokrotnie uzgadniane były z wydziałami III w Krakowie, Poznaniu, Gdańsku oraz woj[ewództwami] ościennymi.

Z ostatnio uzyskiwanych źródeł informacji operacyjnych wynika, że elementy antysocjalistyczne Wrocławia w dalszym ciągu zdecydowane są organizować akcję w obronie 5 zawieszonych.

Wrocławski SKS zamierza podjąć szeroką zorganizowaną akcję antysocjalistycznych wystąpień takich jak:

- akcja informacyjno-solidarnościowa w formie oświadczeń, biuletynów, itp. w ośrodkach akademickich w kraju;
- zbieranie przy stolikach podpisów i opracowywanie listów protestacyjnych;
- zakłócanie inauguracji roku akademickiego oraz zorganizowanie wieców pikiet, sit[t]ingów oraz głódówki na U[niwersytecie] Wr[ocławskim].

W podejmowanych działaniach wrocławski SKS liczy na poparcie ze strony tu[tejszych] członków TKN, Klubu Samoobrony oraz KSS „KOR” i SKS-ów z Krakowa i Poznania.

Możliwości operacyjne

W sprawie operacyjnego opracowania krypt[onim] „Orędownicy” wykorzystywanych jest 20 źródeł informacji.

Do ścisłego aktywu wrocławskiego SKS-u posiadają dotarcie następujący TW: „Sylwia”, „Piotrowski”, „Piasecki”, „Kwaśniak”, „Wiśniewska”⁷, „Kot”, „Krakowski”⁸, „Romuald”, „Maria”.

⁷ Bożena Ates (ur. 1957) – wówczas studentka filologii polskiej UW, TW ps. „Wiśniewska”.

⁸ Jan Filipczak (ur. 1959) – wówczas student filologii polskiej UW, TW ps. „Krakowski”.

Pozycja tych źródeł pozwala nam na prowadzenie ofensywnych działań wobec najaktywniejszych figurantów sprawy. Pozostałe źródła, a mianowicie TW: „Sokołowski”, „Spinoza”, „Mirian”, „Unlis”, „Skorpion”, „Anka”, „Marek”, „Neutrino”, „Ekonomista”, „Filip”, i „Marian” – wykorzystywane będą nadal [do] rozpoznawania zamierzeń i działalności poszczególnych, szeregowych^b członków SKS-u.

Ponadto sukcesywnie wykorzystywana będzie technika operacyjna stosownie do bieżących potrzeb.

Stosowne przedsięwzięcia operacyjne

1. Wszystkie źródła operacyjne wykorzystywane w sprawie realizują sukcesywnie rozpoznanie zamiarów SKS-u odnośnie podejmowania ewentualnych działań w obronie 5 zawieszonych osób.

W zaistniałej sytuacji pewne kombinacje operacyjne zrealizowane zostały przy pomocy naszych źródeł oraz doprowadzono do rozładowania sytuacji przez nowe pozyskanie źródeł z najbardziej newralgicznych punktach – filologia.

2. Tajni współpracownicy ps. „Sylwia”, „Piasecki”, „Piotrowski”, „Kwaśniak”⁹, „Kot”, „Romuald” znający osobiście 5 zawieszonych studentów w rozmowach z nimi realizują zadanie sugerujące im skorzystanie z możliwości uzyskania [za pośrednictwem] władz lub przy poparciu organizacji młodzieżowej możliwości złagodzenia kary zawieszenia.

– Źródła te na zebraniach lub na doraźnych spotkaniach aktywu SKS-u podważają celowość podejmowania agresywnych działań wobec władz uczelni i nakłaniają do podjęcia dialogu z tymi władzami.

3. W działaniach operacyjnych pionu III wykorzystuje się całą sieć TW SB oraz współdziałanie z pionem mundurowym.

4. Związki wynikające z działalności elementów antysocjalistycznych z osobami z terenu innych województw są na bieżąco konsultowane.

5. Prowadzone są działania operacyjne zmierzające do likwidacji i ograniczenia możliwości prowadzenia produkcji materiałów antysocjalistycznych oraz akcji informacyjno-propagandowej przez SKS.

^b *Wyraz wpisany odręcznie.*

⁹ Mirosław Balonowski (ur. 1956) – wówczas student filologii polskiej UW, tajny współpracownik SB ps. „Kwaśniak”.

– W ustalonych miejscach przywozu literatury, tj. Wrocław, ul. Wieczorka, Ostrowskiego, Lubińska, Przestrzenna – organizowane są działania zmierzające do przejmowania przywożonej literatury.

– W przewidywanych miejscach wykonywania materiałów, tj. Wrocław, ul. Jelenia, Legnicka, Kraińskiego, oraz na terenie Legnicy – realizowane są działania zmierzające do likwidacji produkcji i urządzeń.

W uzasadnionych przypadkach dokonuje się przeszukań i likwidacji literatury.

6. W miejscach szczególnie podatnych na kolportaż, [takich] jak: domy studenckie, większe pomieszczenia dydaktyczne, uroczystości inauguracyjne, wspólnie z władzami administracyjnymi uczelni oraz organizacją młodzieżową podjęto działania zapobiegawcze.

Przewidywane działania na wypadek poważniejszych zagrożeń

1. W przypadku podjęcia przez SKS decyzji o organizowaniu działań o charakterze agresywnym (wiec, strajk, przemarsz itp.) osobowe źródła informacji posiadające dotarcie do aktywu kierowniczego SKS [będą] ukierunkowane na sugerowanie podjęcia tych działań w takich formach i miejscach, które stwarzają dla nas najdogodniejsze warunki do udaremnienia realizacji tych zamiarów lub maksymalnego ograniczenia zasięgu podjętych akcji.

– Inspirować władze do podjęcia działań, uniemożliwiających wykorzystanie przez SKS do tych celów pomieszczeń uczelnianych i terenu bezpośrednio przylegającego do uczelni (wykorzystanie pionu administracji i aktywu SZSP).

– Uniemożliwianie aktywnym członkom SKS-u i ewentualnie KSS-u dotarcie na miejsce planowanych akcji poprzez ich zatrzymanie.

– Zainicjowanie przeprowadzenia przez władze uczelni rozmów ostrzegawczych z aktywnymi członkami SKS-u i ich rodzicami.

– Zainspirować władze uczelni do zorganizowania dla studentów tych lat i kierunków, na których SKS może spodziewać się pewnego poparcia dla swoich działań dodatkowych, zajęć lub innych imprez, które mogłyby zabsorbować młodzież akademicką na okres planowanej akcji SKS-u.

– Zainspirować władze uczelni do równoległego zorganizowania na poszczególnych kierunkach studiów akcji informacyjnych w celu wyjaśnienia faktycznych okoliczności całego zdarzenia i wpłynięcia na przyjęcie przez ogół studentów pozytywnego stosunku do działań i decyzji władz uczelni.

– Poprzez osobowe źródła informacji uczestniczące w akcji podjętej przez SKS zapewnić sukcesywny dopływ informacji na temat nastrojów panujących wśród uczestników akcji i dalszych zamiarów jej organizatorów.

– We współdziałaniu z jednostkami SB z innych ośrodków akademickich kraju podjąć działania zmierzające do udaremnienia ewentualnych zamiarów wyjazdu z ich terenu do Wrocławia osób ‘wspierających udział’ w akcji solidarnościowej, z tut[ejszymi] członkami SKS-u.

– Równolegle przy pomocy oddelegowanych pracowników tych jednostek zastosować blokadę dworca PKP i PKS we Wrocławiu, a ponadto we współdziałaniu z tut[ejszym] Wydziałem Ruchu Drogowego zastosować blokadę dróg wyjazdowych do Wrocławia w celu zatrzymania przedstawicieli młodzieży akademickiej z innych miast wjeżdżających do Wrocławia.

2. W przypadku podjęcia przez SKS decyzji o zorganizowaniu głódówki protestacyjnej:

– Na bazie wyprzedzających informacji o planowanym miejscu głódówki zainspirować władze polityczne i administracyjne do podjęcia przeciwdziałań zmierzających do udaremnienia zamiaru wykorzystania tych miejsc do zaplanowanego celu.

– Uniemożliwienie osobom wytypowanym do udziału w głódówce dotarcia na planowane miejsce jej zorganizowania.

– Paraliżowanie akcji informacyjnej na temat prowadzonej głódówki w środowisku akademickim i innych środowiskach społecznych poprzez udaremnienie kolportażu oświadczeń oraz stosowanie działań nękających wobec osób wyznaczonych do przeprowadzenia takich akcji (zatrzymanie, przeszukanie itp.).

– Uniemożliwienie grupie osób uczestniczących ewentualnie w głódówce utrzymania systematycznego kontaktu z pozostałymi członkami ugrupowań antysocjalistycznych oraz innymi osobami mogącymi udzielić im jakiegokolwiek pomocy i wsparcia moralnego.

– W przypadku przystąpienia do głódówki zainspirować władze administracyjne do usunięcia uczestników głódówki poprzez aktyw lub pracowników uczelni. Przewiduje się także stosowanie rozmów perswazyjnych poprzez pracowników naukowych cieszących się u głodujących autorytetem oraz ich rodziców.

^{c-c} *Fragment wpisany odręcznie. Poniżej przekreślone planujących wziąć.*

– W wypadku gdy przebieg głódówki będzie powodował narastanie negatywnych nastrojów społecznych, przewiduje się likwidację poprzez usunięcie siłą jej uczestników.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. I, k. 187–195.

1979 październik 9, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W okresie miesiąca września 1979 r. działalność SKS-ów koncentrowała się wokół następującej problematyki:

I. Inicjatywy SKS-ów

1. W dniu 4 września 1979 r. działacz krakowskiego SKS-u Andrzej Mietkowski kontaktował się z Leszkiem Budrewiczem z Wrocławia. Poinformował Budrewicza o zatrzymaniu w Polsce trzech obywateli CSRS, którzy przybyli do Polski w celu udziału w głodówce. Według Mietkowskiego jeden z zatrzymanych osadzony został przez władze CSRS w szpitalu psychiatrycznym.

Mietkowski prosił Budrewicza, aby wydelegował kogoś z mało znanych osób do Pragi celem ustalenia szczegółów dotyczących osadzenia jednego z Czechów w szpitalu psychiatrycznym. Budrewicz zobowiązał się wydelegować kogoś do Pragi.

2. W gronie aktywnych działaczy wrocławskiego SKS-u rozważano możliwość rozwinięcia działalności SKS-u w środowisku studenckim Zielonej Góry. We Wrocławiu przebywało dwoje studentów (bdb)^a, którzy spotkali się z Leszkiem Budrewiczem i Danutą Stołęką. Budrewicz przekazał im adresy Chojeckiego, Bielińskiego i Boguckiej¹ w Warszawie, zalecając nawiązanie kontaktu z tymi osobami w celu uzgodnienia spraw przydziału literatury. Ponadto L[eszek] Budrewicz zamierzał wydelegować przedstawiciela wrocławskiego SKS-u w celu rozpoznania na miejscu sytuacji pod kątem możliwości założenia tam SKS-u. Planowano nawiązanie wstępnych kontaktów z mieszkańcami domu studenckiego, w którym zamieszkują studenci wychowania muzycznego.

^a *Tak w tekście.*

¹ Teresa Bogucka (ur. 1945) – socjolog, publicystka, działaczka opozycyjna. Uczestniczka Marca '68, aresztowana i relegowana z UW, współpracowniczka KOR i KSS „KOR”, działaczka NSZZ „Solidarność”. W stanie wojennym internowana. W 1982 r. współzałożycielka Komitetu Helsińskiego, 1982–1989 członek Komitetu Kultury Niezależnej.

II. Zebrania, spotkania, szkolenia

1. W dniu 19 IX 1979 r. w mieszkaniu Danuty Stoleckiej we Wrocławiu odbyło się zebranie aktywnych członków wrocławskiego SKS-u. W zebraniu uczestniczyło 12 osób, na którym omawiano głównie sprawy związane z zawieszeniem 5 członków SKS-u w prawach studenckich.

Ustalono, że zainteresowane osoby zwrócą się do rektora U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] z prośbą o anulowanie kary. Postanowiono również, że z chwilą rozpoczęcia nowego roku akademickiego wrocławski SKS przeprowadzi szeroką akcję propagandową. Dokonano także oceny działalności SKS-u w odniesieniu do środowiska studentów przyjętych na I rok studiów. Uznano, że ten odcinek działalności został całkowicie zaniedbany, czego wyrazem jest fakt, że SZSP pozyskało ok. 90 proc. uczestników praktyk robotniczych. W celu nadrobienia tych zaległości ustalono, że w środowisku studentów pierwszych lat przeprowadzone zostaną akcje kolportażowe materiałów SKS-u. W odniesieniu do zbliżającego się procesu sygnatariuszy „Karty 77” ustalono, że wrocławski SKS weźmie udział w planowanych akcjach protestacyjnych organizowanych w Polsce.

2. W dniu 29 IX 1979 r. w mieszkaniu Andrzeja Mietkowskiego odbyło się zebranie członków krakowskiego SKS-u, w którym uczestniczyło 10 osób. Na zebraniu postanowiono, iż w związku z rozpoczynającym się rokiem akademickim SKS opracuje i rozkolportuje ulotki kierowane do studentów I roku. Ustalono, iż ulotki wyprodukuje A[ndrzej] Mietkowski z W[oiciechem] Widłakiem.

III. Inne

1. Rzecznik warszawskiego SKS-u Janusz Majewski w dniu 27 IX 1979 r. wystosował list do Sekretariatu Sejmu PRL, w którym podpisani pod tekstem (ok. 40 osób) domagają się, aby w każdą niedzielę przez radio i TV była transmitowana msza.

2. Rzecznicy wrocławskiego SKS-u J[acek] Malec, R[enata] Otolińska i W[iktor] Grotowicz złożyli odwołania od decyzji komisji dyscyplinarnej U[niwersytetu] Wrocławskiego zawieszającej ich w prawach studenckich. W terminie późniejszym (1 X 1979 r.) odwołanie takie złożył również M[ariusz] Wilk. W środowisku członków SKS-u dyskutowana była sprawa J[erzego] Ochmana, który został ukarany, nie będąc studentem. J[erzy] Ochman w marcu br. za niezaliczenie semestru był skreślony z listy studen-

tów II roku matematyki. Aktualnie po zdaniu egzaminów wstępnych został ponownie przyjęty na I rok matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego.

W dniu 27 IX 1979 r. decyzją komisji dyscyplinarnej U[niwersytetu] Wrocławskiego uchylona została z dniem 2 X 1979 r. kara zawieszenia wobec Jacka Malca, Renaty Otolinińskiej i Wiktora Grotowicza. W dniu 29 IX br. o fakcie „odwieszenia” poinformowano Jacka Kuronia.

IV. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy profilaktyczne

– Z inspiracji Wydz[iału] III KW MO Wrocław przeprowadzona została rozmowa z działaczką wrocławskiego SKS-u – Zofią Chmielewską w obecności jej ojca. Rozmowę przeprowadził pracownik Wydziału III KW MO w Szczecinie, na którego terenie w[yżej] wymieniona zamieszkuje na stałe.

Rozmowa nie przyniosła pozytywnych efektów. Chmielewska oświadczyła, że jest ideologicznie związana z działalnością wrocławskiego SKS-u. Uwagi ojca przyjmowała oschle, podkreślając swoją pełnoletniość i pełną odpowiedzialność za własne postępowanie.

– W dniu 19 IX 1979 r. Wydział III KS MO przeprowadził rozmowę z Krzysztofem Lachowskim² – rzecznikiem warszawskiego SKS-u. W toku rozmowy figurant przyznał się do kolportażu materiałów bezdebitowych, uczestnictwa w różnego rodzaju zebraniach, akcjach SKS-u oraz kontaktów z osobami znanymi z działalności opozycyjnej. W swoich wypowiedziach dawał do zrozumienia, że nie obawia się konsekwencji za swoją działalność i że w dalszym ciągu [będzie] działał w ramach SKS-u. Działalność opozycji uważa za pozytywne zjawisko z uwagi na panujące zakłamanie polityczne, fałszowanie rzeczywistości. Ocenia, iż działania SB przeciwko opozycji są coraz słabsze, a to z uwagi na jej rosnącą siłę.

– W dniu 24 IX 1979 r. Wydz[iał] III KS MO przeprowadził kolejną rozmowę z sympatykiem SKS-u – Zbigniewem Wróblem³. W czasie rozmowy figurant nie przyznał się do prowadzenia wrogiej działalności antysocjalistycznej. Zarówno Krzysztof Lachowski jak i Z[bigniew] Wróbel

² Krzysztof Lachowski (ur. 1957) – informatyk, działacz opozycyjny. Współpracownik warszawskiego SKS, KOR i KSS „KOR”, współtwórca gazetki ściennej „Sto razy głową w mur”, w stanie wojennym w podziemiu, w 1982 r. zwolniony dyscyplinarnie z pracy.

³ Zbigniew Wróbel (ur. 1956) – wówczas student chemii PW, współpracownik warszawskiego SKS.

poinformowali swoje środowisko o przeprowadzonych z nimi rozmowach, komentując je w sposób kpiarski.

2. Przeszukania

W związku z przeprowadzoną przez wrocławski SKS akcją informacyjną i solidarnościową w obronie 5 studentów zawieszonych w prawach studenta dokonano przeszukań w miejscach zamieszkania Leszka Budrewicza i Danuty Stołeckiej. W wyniku przeszukania zakwestionowano kilkaset egzemplarzy wydawnictw antysocjalistycznych (27 tytułów).

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 219–223.

1979 październik 22, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W okresie 1–15 X 1979 r. działalność SKS-ów przebiegała następująco:

I. Inicjatywy SKS-ów

1. Wrocławski SKS wspólnie z KSS [Ziemi Dolnośląskiej] zamierza kontynuować akcję informacyjno-agitacyjną wśród studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, pomimo „odwieszenia” kary zawieszenia 5 studentom – działaczom SKS-u. Akcja ta realizowana ma być m.in. poprzez kolportaż materiałów antysocjalistycznych.

2. „Przywódca” poznańskiego SKS-u – Jacek Kubiak – wspólnie z Włodzimierzem Filipkiem opracował oświadczenie skierowane do studentów i pracowników naukowych U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza]. Oświadczenie to zawiera m.in.:

– zarzuty pod adresem U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza]: o ograniczanie rzeczywistej roli uniwersytetów i zawężenie horyzontów^a myślowych studentów;

– zarzuty pod adresem władz o zbytnej ingerencji w sprawy naukowo--dydaktyczne;

– żądanie pełnej autonomii uniwersytetów;

– żądanie pełnej swobody w głoszeniu własnych poglądów i w powoływaniu stowarzyszeń.

Oświadczenie składające się z 4 stron maszynopisu ma być podpisane przez 9 osób (głównie aktywistów SKS), następnie powielane i rozkolportowane na uczelniach poznańskich. Oświadczenie powielone ma zostać we Wrocławiu i przewiezione do Poznania.

3. Krakowski SKS zamierzał wydrukować i rozkolportować plakaty informujące o aresztowaniu w CSRS członków „Karty 77” i odbywającej się w związku z tym w Warszawie głódowce solidarnościowej. Miejsce wykonywania plakatów znajdowało się u Andrzeja Kamockiego¹ w Krakowie.

^a Wyraz wpisany odręcznie.

¹ Andrzej Kamocki – bliższych danych nie ustalono.

Podjęte stosowne przeciwdziałania Wydz[iału] III KW MO w Krakowie pozwoliły na udaremnienie podjętej inicjatywy (patrz pkt VI ppkt 1).

4. W gronie aktywnych członków wrocławskiego SKS-u dyskutowane są aktualnie problemy dot[yczące] profilu i zamierzeń tej organizacji w bieżącym roku akademickim. Przywódca wrocławskiego SKS-u – Leszek Budrewicz – uważa, że SKS powinien co najmniej raz w miesiącu zorganizować jakąś akcję związaną ze sprawami życia studenckiego, uczelni, nieprawidłowościami popełnionymi^a przez władze itp. Takie akcje zdaniem w[yżej] wymienionego powinny zbliżyć SKS do ogółu studentów i wzmocnić jego autorytet i popularność. Szczególnie należy podkreślić błędy i nieprawidłowości w działalności SZSP. Powyższa problematyka będzie tematami artykułów zamieszczanych w wydawanym co miesiąc „Biuletynie Informacyjnym SKS”.

Według koncepcji Leszka Budrewicza samokształcenie kontynuowane winno być w trzech grupach tematycznych, a mianowicie: historycznej, literackiej i społeczno-ekonomicznej. Szkolenia winny odbywać się cotygodniowo z przemiennością grup tematycznych.

Leszek Budrewicz wstępnie uzgodnił wykładowców z literatury, którymi mają być: Konwicki, Brandys, Drawicz², Michalak. Omawiając sprawy szkoleń, Krzysztof Turkowski stwierdził, że prawdopodobnie pomyślnie zostanie załatwiona sprawa udostępnienia pomieszczeń duszpasterstwa akademickiego i KIK-u do odbywania seminariów z zakresu problematyki historycznej.

II. Zebrania, spotkania, szkolenia

1. Sympatycy warszawskiego SKS-u – studenci Politechniki Warszawskiej – na terenie D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus” w dniu 5 X 1979 r. odbyli spotkanie w „ścisłym gronie”. W spotkaniu uczestniczyli: Krzysztof Lachowski, Krzysztof Gajewski, Waldemar Maj, Wiktor Karpiński³, Andrzej Miącz⁴ oraz 6 nieustalonych osób. Postanowili, że nadal wydawane będzie pismo „100 razy głową w mur”. Pierwszy numer tego pisma (wydawanego w roku akademickim 1979/[19]80)

² Andrzej Drawicz (1932–1997), krytyk i historyk literatury, tłumacz, rusycysta. Tajny współpracownik SB ps. „Kowalski”, „Zbigniew”, angażujący się we współpracę z KOR, następnie NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1991 przewodniczący Komitetu ds. Radia i TV.

³ Wiktor Karpiński – wówczas student PW, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR”.

⁴ Andrzej Miącz – bliższych danych nie ustalono.

przeznaczony ma być na relacje z rozmów prowadzonych ze studentami P[olitechniki] W[arszawskiej] przez SB. Uzgodniono również, że „ktoś z zaufanych ludzi” zostanie umieszczony w Radzie Mieszkańców D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus”.

2. W dniu 8 X 1979 r. w mieszkaniu Krystyny Sławińskiej odbyło się wspólne zebranie członków wrocławskiego SKS-u i Klubu Samoobrony Społecznej. Celem zebrania było przygotowanie akcji kolportażowej materiałów dotyczących głodówki. Z ramienia SKS-u w zebraniu uczestniczyli: L[eszek] Budrewicz i J[acek] Malec. Na skutek zastosowanych działań operacyjnych przez Wydz[iał] III KW MO we Wrocławiu uczestnicy zebrania odstąpili od pierwotnego zamiaru przeprowadzenia w dn. 8 bm. kolportażu oświadczeń wydanych przez głodujących. Oświadczenia te w ilości 500 egz. zostały przerzucone z Warszawy do Wrocławia przez J[acka] Malca, który przekazał je Krystynie Sławińskiej. Kolportaż ich ma być prowadzony w terminie późniejszym.

3. Na dzień 11 X 1979 r. godz. 16.00 poznański SKS zorganizował przeprowadzenie wykładu z cyklu „l[atającego] u[niwersytetu]”. Prowadzącym wykład miał być doc. Tadeusz Kowalik. Z uwagi na to, że z przybyłym do Poznania T[adeuszem] Kowalikiem Wydział III KW MO w Poznaniu prowadził rozmowy, przybyli na wykład (14 osób) ok. godz. 19.00 rozeszli się.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

1. W dniu 1 X 1979 r. krakowski SKS w godz. 10.30–11.00 prowadził kolportaż ulotek informujących o działalności SKS-u. Kolportaż prowadzono na terenie U[niwersytetu] J[agiellońskiego]. Wśród kolporterów rozpoznano: A[nnę] Krajewską, G[rzegorza] Małkiewicza, R[óżę] Woźniakowską, I[wonę] Galińską-Wildstein, W[ojciecha] Sikorę, D[anutę] Sotwin. Pomimo podjętych przeciwdziałań, grupa rozkolportowała ok. 300–400 egz. ulotek.

2. W dniu 7 X 1979 r. członkowie warszawskiego SKS-u, m.in. Waldemar Maj, Teodor Klincewicz, Jan Cywiński, prowadzili przed warszawskimi kościołami kolportaż ulotek zatytułowanych *Do braci Czechów*⁵ i *Cnota Męstwa*. Wymienieni posiadali przy sobie po ok. 200 szt. wspomnianych ulotek.

⁵ Oświadczenie uczestników głodówki w kościele św. Krzyża w Warszawie [w:] *Dokumenty uczestników...*, s. 298.

3. Sympatycy warszawskiego SKS-u – studenci Politechniki Warszawskiej: Klineciewicz, Lachowski, Gajewski, Karpiński na terenie D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus” w dniu 7 X 1979 r. po godz. 22.00 kolportowali następujące ulotki:

– *Do braci Czechów (Głodówka Solidarnościowa, Oświadczenie uczestników głodówki, List do Episkopatu Czech i Moraw*⁶);

– *Cnota Męstwa* – przemówienie Papieża z dn. 8 XI 1978 r.

W sumie rozkolportowali ok. 200 egz. ulotek, stosując zasadę, że na 1 pokój przypadał 1 komplet ulotek.

4. We Wrocławiu przebywała Iwona Galińska-Wildstein. Przywiozła ona z Krakowa do Wrocławia (kontaktowała się z Aleksandrem Gleichewichem) materiały antysocjalistyczne w postaci nieposzywanych kart.

IV. Uczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy antysocjalistyczne oraz w uroczystościach kościelnych

1. Członek wrocławskiego SKS-u – Mariusz Wilk – brał udział w zorganizowanej przez elementy antysocjalistyczne (KOR, ROPCiO) głodówce solidaryzującej się z dysydentami z CSRS⁷. Fakt uczestnictwa M[ariusza] Wilka w głodówce jest negatywnie komentowany w gronie części członków wrocławskiego SKS-u.

M.in. D[anuta] Stołeczka określiła to jako „nieuzasadnione wystąpienie ze strony Mariusza w celu zapewnienia sobie rozgłosu”. Wilk wyjechał do Warszawy wspólnie z W[iktorem] Grotowiczem w celu załatwienia materiałów antysocjalistycznych dla potrzeb SKS-u. Decyzję o uczestnictwie w głodówce podjął w Warszawie.

V. Inne

1. Rzecznikami KSS we Wrocławiu zostali: Jerzy Filak, Krzysztof Grzelczyk, Zenon Pałka, Jerzy Jacek Pilichowski⁸, Piotr Starzyński,

⁶ Zob. *List wystosowany przez środowiska opozycji krakowskiej na ręce Episkopatu Czech i Moraw w sprawie obrony represjonowanych sygnatariuszy czeskiej Karty 77* [w:] *Opozycja małopolska...*, s. 353–357.

⁷ Głodówka w kościele św. Krzyża w Warszawie odbyła się w dn. 3–10 X 1979 r., uczestniczyło w niej 15 działaczy KSS „KOR” i uczestników ROPCiO.

⁸ Jacek Pilichowski (ur. 1950) – informatyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR” w Wałbrzychu, 1979–1980 członek redakcji „Robotnika”, działacz NSZZ „Solidarność”, 1980–1981 współtwórca pisma „Niezależne Słowo”, od 1981 r. członek Prezydium Zarządu Regionu Dolny Śląsk, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

Ludwik Werle, Mariusz Wilk. Z deklaracji zawartej w nr. 3–4 „Biuletynu Dolnośląskiego” wynika, że KSS we Wrocławiu ma cele identyczne z KSS „KOR”.

Wszystkie ww. osoby znane są z działalności antysocjalistycznej na terenie Wrocławia, a Grzelczyk, Pilichowski, Filak, Starzyński i Wilk to działacze wrocławskiego SKS-u.

VI. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy operacyjne

a) W dniu 7 X 1979 r. Wydz[iał] III KW MO Kraków przeprowadził rozmowę operacyjną z Andrzejem Kamockim w związku z informacjami, że u ww. wykonywane są plakaty o treści antysocjalistycznej. A[ndrzej] Kamocki podał szczegóły dot[yczące] wykonywania plakatów, a w dniu 8 X 1979 r. dobrowolnie wydał posiadane materiały służące do drukowania (negatyw, odbitki fotograficzne, słoik farby drukarskiej). Przesłuchany w dniu 8 X 1979 r. w charakterze świadka, złożył zeznania obciążające Andrzeja Mietkowskiego.

b) Wydział III KS MO w dniu 15 X 1979 r. przeprowadził rozmowę z Janem Cywińskim. Figurant stanowczo odmówił udzielania odpowiedzi na zadawane pytania.

2. Zatrzymania

a) W dniu 11 X 1979 r. Wydział III KW MO w Poznaniu zatrzymał:
– Andrzeja Wilowskiego, u którego zakwestionowano 504 egz. 14-stronicowego „Zeszytu” nr 1 SKS Poznań⁹ (cały nakład);
– Jacka Kubiaka;
– Włodzimierza Filipka, u którego zakwestionowano 33 egz. wydawnictw antysocjalistycznych;
– Marka Przybyłę¹⁰, u którego zakwestionowano 12 egz. wydawnictw antysocjalistycznych.

Kubiak, Filipek, Przybyła zostali zatrzymani w momencie rozlepiania ogłoszeń o mającym się odbyć wykładzie TKN. Wszyscy ww. po 1–2 godz. zostali zwolnieni.

b) Wydział III KS MO zatrzymał w dniu 14 X 1979 r. na 48 godz. Jana Cywińskiego w czasie rozlepiania w Warszawie plakatów dot[y-

⁹ „Zeszyt” nr 1 – nakładu pisma najprawdopodobniej nie wznawiano, nie ukazały się także kolejne numery.

¹⁰ Marek Przybyła (ur. 1954) – historyk sztuki, współpracownik poznańskiego SKS.

czących] udostępnienia Kościołowi środków masowego przekazu. Po 48 godz. ww. został zwolniony.

c) W dniu 8 X Wydz[iał] III w Krakowie zatrzymał na 48 godzin udających się do mieszkania A[ndrzeja] Kamockiego w Krakowie celem wykonywania plakatów informujących o aresztowaniu w CSRS sygnatariuszy „Karty 77”:

– Andrzeja Mietkowskiego – studenta U[niwersytetu] J[agiellońskiego];

– Marka Buraka – studenta U[niwersytetu] Wrocławskiego.

W[yżej] wymienieni to czołowi działacze SKS-ów.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 224–230.

1979 listopad 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W okresie od 1–15 XI 1979 r. istniejące SKS-y prowadziły działalność w następujących formach:

I. Inicjatywy SKS-ów

1. Włodzimierz Filipek, aktywny działacz poznańskiego SKS-u, z ramienia tegoż SKS-u podjął działania zmierzające do wykorzystania pobytu doc. Głowińskiego¹ w Poznaniu i zorganizowania jego wykładu w ramach TKN-u. W wyniku podjętych starań doc. Głowiński wygłosił wykład w gmachu dydaktycznym Collegium Novum U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w dniu 7 XI br. o godzinie 19.00 pt. „Narcyzm i jego odbicie”. W wykładzie uczestniczyło ok. 60 osób, w tym część działaczy poznańskiego SKS-u. Nie odnotowano akcentów politycznych.

Oficjalnie wykład został wygłoszony w ramach działalności towarzystwa filologicznego U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza].

W dniu 10 XI 1979 środowisko wrocławskich działaczy antysocjalistycznych zorganizowało mszę poświęconą pamięci Janusza Łojka². Fakt ten zamierzano wykorzystać do rozpropagowania działalności SKS-u i KSS-u.

W klepsydrach, jakie rozwieszono na terenie wrocławskich uczelni, przedstawiono Janusza Łojka jako założyciela KSS-u we Wrocławiu, współpracownika KSS „KOR” i SKS-u oraz redaktora pisma „Biuletyn Dolnośląski”. Pomimo tego msza nie wzbudziła większego zainteresowania, uczestniczyło w niej ok. 15 osób znanych z prowadzonej działalności w ramach SKS-u. Nabożeństwo przebiegało bez zakłóceń.

II. Spotkania, zebrania, szkolenia

1. W pierwszych dniach listopada grupa sympatyków krakowskiego SKS-u wywodząca się z A[kademii] G[órniczno-] H[utniczej] zorgani-

¹ Michał Głowiński (ur. 1934) – historyk literatury, krytyk literacki. Współzałożyciel TKN.

² Janusz Łojek (?–1979) – doktorant PWr, działacz opozycyjny. W 1979 r. członek KSS Ziemi Dolnośląskiej, współzałożyciel i członek redakcji „Biuletynu Dolnośląskiego”.

zowała w domu studenckim przy ul. Tokarskiego zebranie, w którym uczestniczyło 15 osób. Treścią zebrania był wykład na temat faszyzmu we Włoszech, Niemczech, Hiszpanii. Wykład był kontynuacją tematu rozpoczętego w poprzednim roku akademickim.

2. W dniu 12 XI 1979 r. w mieszkaniu Danuty Stoleckiej odbyło się zebranie członków wrocławskiego SKS-u, w którym uczestniczyło 1 ^[a] osób. Tematem zebrania było omówienie spraw związanych z koniecznością podjęcia aktywniejszych akcji kolportażowych na terenie domów studenckich. Powyższą propozycję przedstawił L[eszek] Budrewicz. W wyniku dyskusji postanowiono zrezygnować z kolportażu materiałów bezdebitowych w akademikach na rzecz kolportażu materiałów na wybranych kierunkach na terenie uczelni (przydzielając poszczególnym członkom SKS-u określone wydziały).

Ponadto dyskutowano projekt organizowania otwartych zebrań SKS-u. Projekt nie został przyjęty z uwagi na obawy rozwiązywania tego typu zebrań przez SB.

3. W dniu 13 XI 1979 r. w mieszkaniu Bronisława Wildsteina odbyło się zebranie SKS-u, w którym uczestniczyło ok. 20 osób. Na zebraniu omówiono tekst oświadczenia SKS-u przygotowanego wcześniej przez B[ronisława] Wildsteina, A[ndrzeja] Mietkowskiego, W[ojciecha] Sikorę dotyczącego zatrzymań działaczy SKS-u w dniach 9–11 listopada 1979 r. Ustalono, iż kolportażu powyższego dokumentu dokonają na ulicach miasta systemem zwartej grupy, aby uniknąć aresztowań.

4. W dniu 15 XI 1979 r. w mieszkaniu D[anuty] Stoleckiej odbyło się spotkanie sympatyków wrocławskiego SKS-u z H[alina] Mikołajską. Na spotkaniu, w którym udział wzięło 20 osób, H[alina] Mikołajska omówiła twórczość Czesława Miłosza. Ustalono, że w dniu 16 XI 1979 r. w mieszkaniu prof. Chamcówny przy ul. [...] odbędzie się kolejny wykład dla działaczy i sympatyków wrocławskiego SKS-u.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

1. W dniu 4 XI 1979 r. Leszek Budrewicz i Aleksander Gleichgewicht z Wrocławia dokonali kolportażu „Placówki” nr 10. Kolportaż prowadzili pod kościołami w Trzebnicy i Prusicach k. Wrocławia.

^a *Fragment nieczytelny.*

2. Wrocławski SKS wydał pierwszy numer czasopisma „Tematy”³. W skład redakcji weszli: Leszek Budrewicz, Wiktor Grotowicz, Mariusz Wilk, Krzysztof Turkowski i Janusz Paśkiewicz.

Drukiem pierwszego numeru zajęli się aktywnie: W[iktor] Grotowicz, J[anusz] Paśkiewicz, A[dam] Lipiński. Pismo wykonane zostało w ok. 100 egzemplarzach. Składa się z 72 stron. Zawiera 17 artykułów w ramach następujących rubryk:

- wokół wyższych uczelni,
- literatura,
- w naszym obozie,
- nad książkami,
- prowokator.

Kilkanaście egzemplarzy zostało przekazanych do Warszawy, Krakowa i Poznania. Pozostałe rozkolportowano odpłatnie w cenie 20 zł/egz. wśród członków i sympatyków SKS-u i KSS-u.

3. Wrocławski SKS przygotowuje do wydania drugi numer pisma „Tematy”. Ma zawierać 125 stron znormalizowanego maszynopisu. Wydrukowaniem tego numeru ma się zająć Zenon Pałka jako przedstawiciel nielegalnego wydawnictwa wrocławskiego SKS-u pn. „Niezależny Instytut Wydawniczy im. Edwarda Abramowskiego”. Drugi numer „Tematów” ma zostać wydrukowany w ilości 300 egz. i rozkolportowany odpłatnie 20–30 zł/egz.

4. W dniu 7 XI 1979 r. Danuta Stołecka – działaczka wrocławskiego SKS-u – kolportowała w kawiarence Instytutu Filologii Polskiej U[niwersytetu] Wr[ocławskiego] czasopismo „Puls” oraz wiersze Mandelsztama^b. „Puls” sprzedawała w cenie 150 zł [za] egz., natomiast wiersze po 50 zł [za] egz.

5. W dniu 11 XI 1979 r. Mariusz Wilk przekazał D[anucie] Stołeckiej ankietę NOW-ej z poleceniem przepisania jej i rozdania wśród członków i sympatyków wrocławskiego SKS-u. Ankieta zawiera 5 pytań dotyczących działalności wydawniczej NOW-ej. Wzór ankiety przywiozła do Wrocławia w dniu 10 XI 1979 r. Aleksandra Korłowa⁴ z Warszawy.

^b *W tekście* Mandelstejna.

³ „Tematy” – pismo społeczno-polityczne, ukazujące się we Wrocławiu w latach 1979–1981 ukazały się trzy numery, redagowali je Leszek Budrewicz, Wiktor Grotowicz, Zenon Pałka, Krzysztof Turkowski, Mariusz Wilk.

⁴ Aleksandra Korłowa – bliższych danych nie ustalono.

6. W dniu 6 XI br. na tablicy ogłoszeń w holu D[omu] S[tudenckiego] „Mikrus” w W[arsza]wie wywieszony został kolejny numer pisma „100 razy głową w mur”. Dotyczył trwających w akademiku wyborów do Rady Mieszkańców, eksponując fakt usunięcia Waldemara Maja z listy kandydatów. Pismo składa się z 6 kart maszynopisu formatu A-4.

V^c. Inne

1. Wrocławski SKS przyznał Kazimierzowi Brandysowi nagrodę za najlepszą książkę wydaną w 1978 r. poza obrębem cenzury. Nagrodę stanowi kompozycja wykonana w drzewie przedstawiająca pałkę policyjną przebity piórem, na którym umieszczono napis „Autorowi *Nierzeczywistości*”.

2. W dniu 12 XI 1979 r. Waldemar Maj i Krzysztof Gajewski wystąpili w D[omu] S[tudenckim] „Mikrus” z propozycją zorganizowania zebrania studentów [Wydziału] F[izyki] T[echnicznej] i M[atematyki] S[tosowanej], celem omówienia przebiegu wyborów do Rady Mieszkańców z dn. 5 XI 1979. Pretekstem do zwołania zebrania był fakt skreślenia W[aldemara] Maja z listy kandydatów do Rady Mieszkańców. W godzinach wieczorowo-nocnych z udziałem około 70 osób odbyło się zebranie studentów [Wydziału] F[izyki] T[echnicznej] i M[atematyki] S[tosowanej], na którym wybrano grupę redakcyjną, której celem było opracowanie odpowiedniego tekstu protestacyjnego. Grupa przedstawicielska, w skład której weszli: przewodniczący Rady Wydziałowej SZSP – Z[bigniew] Koroński⁵, K[rzysztof] Gajewski, E. Zając⁶ – zredagowała pismo zawierające żądanie unieważnienia wyborów i powtórzenia z dopisaną kandydaturą W[aldemara] Maja. Oryginał tekstu pisma przekazano na ręce komisarza wyborów.

VI. Profilaktyka i represje

3^c. Zatrzymania

W związku z organizowaniem przez elementy antysocjalistyczne prowokacyjnych wystąpień w dniu 11 XI 1979 r. zatrzymani zostali następujący działacze SKS-ów: M[ieczysław] Książczak, T[eodor] Klinczewicz, W[ojcich] Frąckiewicz, M[arek] Beylin z Warszawy. W[ojcich] Sikora,

^c Taka numeracja w tekście.

⁵ Zbigniew Koroński – bliższych danych nie ustalono.

⁶ E. Zając – bliższych danych nie ustalono.

A[ndrzej] Mietkowski, J[acek] Skrobotowicz, M[arcin] Mańkowski,
E[wa] Kulik, A[nna] Szwed, R[óża] Woźniakowska, J[anusz] Pierzchała,
J[an] Jarosz, J[ózef] Baran, B[ronisław] Wildstein, R[obert] Kaczmarek
z Krakowa.

Ogółem zatrzymano 16 działaczy SKS-ów z Warszawy i Krakowa.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 231–236.

Nr III

1980 styczeń 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W II połowie grudnia 1979 r. działalność SKS-ów przebiegała następująco:

I. Inicjatywy SKS-ów

1. W dniu 17 XII 1979 r. na zebraniu krakowskiego SKS-u z inicjatywy B[ogusława] Sonika postanowiono:

- wydać apel do społeczeństwa w sprawie represji stosowanych wobec uczestników manifestacji w dniu 17 XII 1979 r.;
- wydać ulotkę skierowaną do młodzieży studenckiej;
- opracować petycję i zebrać pod nią podpisy;
- opracować list do Amnesty International¹.

2. Wrocławski SKS na wspólnym zebraniu z KSS-em podjął decyzję wydania oświadczenia w sprawie represji zastosowanych wobec członków grup antysocjalistycznych w Warszawie – aresztowanych w dniu 15–16 XII 1979 r.

Treść oświadczenia opracowali: K[rzysztof] Turkowski, Urszula Smecka i J[arosław] Broda. Odpowiedzialnością za druk został obarczony P[iotr] Starzyński.

3. Sympatycy krakowskiego SKS-u zainicjowali zbiórkę podpisów pod petycją domagającą się rozwiązania SZSP. Opracowaniem petycji i organizacją zbierania podpisów zajął się głównie student IV roku U[niwersytetu] J[agiellońskiego] – Ciesielczyk Marek².

Petycja nawołuje do rozwiązania SZSP i rozpisania wyborów do nowej ogólnostudenckiej organizacji, która nie miałaby narzuconego światopo-

¹ Amnesty International – założona w 1961 r. międzynarodowa organizacja pozarządowa, której celem jest zapobieganie naruszeniom fundamentalnych praw człowieka poprzez wszelkie pokojowe akcje obywatelskie, m.in. organizowanie pisanie listów do rządów krajów łamiących te prawa, publiczne rozgłaszanie informacji o takich naruszeniach, pomoc finansową i prawną poszkodowanym.

² Marek Ciesielczyk (ur. 1957) – wówczas student UJ, politolog. Działacz SZSP, współpracownik SKS, w 1980 r. członek Akademickiego Ruchu Odnowy, współzałożyciel NZS.

glądu i założeń ideowych. Opracowano „raport w sprawie SZSP” – petycja dyskutowana była w audycji Ciesielczyka, którą nadał w „Alma Radio”.

4. Krakowski SKS na kilku ostatnich zebraniach ponownie podjął inicjatywę przeprowadzenia tzw. akcji paszportowej. Prowadzeniem tej akcji ma zająć się rzecznik krakowskiego SKS-u – Waldemar Bratuszewski³. Treść opracowanej przez Bratuszewskiego ulotki została zaakceptowana przez zebranie SKS-u i [ulotka] ma zostać powielona i rozkolportowana wśród studentów z początkiem 1980 r. Następnie na poszczególnych latach i kierunkach SKS ma zamiar doprowadzić do uchwalenia rezolucji skierowanych do władz uczelni.

Celem tej akcji – według planów SKS-u – ma być doprowadzenie do zainteresowania studentów procedurą uzyskiwania paszportu i w konsekwencji doprowadzenia do sprzeciwu środowiska akademickiego przeciwko obowiązującym przepisom paszportowym, a szczególnie przeciwko opinionaniu przez władze uczelni i SZSP studentów ubiegających się o wyjazd.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

1. W dniu 17 XII 1979 r. B[ogusław] Sonik zorganizował spotkanie krakowskiego SKS-u w kościele bernardynów. Na zebraniu podjęto decyzję zorganizowania akcji solidarnościowych w obronie zatrzymanych działaczy grup opozycyjnych w Warszawie i innych ośrodkach akademickich.

Postanowiono wydać⁴:

- apel do społeczeństwa;
- ulotkę do młodzieży i studentów;
- opracować petycję i podjąć akcję zbierania podpisów;
- opracować list do Amnesty International.

2. W dniu 18 XII 1979 r. w mieszkaniu D[anuty] Stołeckiej odbyło się zebranie członków wrocławskiego SKS-u, w którym uczestniczyły 22 osoby. Zebranie poświęcono omówieniu spraw związanych z aresztowaniem aktywistów SKS i KSS „KOR”.

3. W dniu 19 XII 1979 r. doszło do spotkania przedstawicieli Ruchu Młodej Polski z działaczami poznańskiego SKS-u. Celem spotkania było

³ Waldemar Bratuszewski (ur. 1957) – wówczas student archeologii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

⁴ Najprawdopodobniej wydano tylko oświadczenie z 19 XII 1979 r., zob. *Oświadczenie Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie wydane w związku z nasileniem represji stosowanych wobec działaczy opozycji [w:] Opozycja małopolska...*, s. 433–444.

uzgodnienie wspólnych przedsięwzięć oraz wyjaśnienie różnic i wzajemnych animozji personalnych. Pod naciskiem działaczy SKS-u uzgodniono pewne wspólne porozumienia, które jednak nie zostały zrealizowane.

4. W dniu 28 XII 1979 r. w mieszkaniu L[esława] Maleszki przy ul. [...] odbyło się zebranie członków krakowskiego SKS-u z Jackiem Kuroniem. W trakcie zebrania Kuroń przedstawił zebranim projekt akcji przygotowawczej na okres wyborów do Sejmu. Podjęto decyzję opracowania specjalnego oświadczenia, pod którym działacze SKS zbierać będą podpisy.

III. Produkcja i kolportaż literatury bez debಿತów

1. W dniu 19 XII 1979 r. działacze wrocławskiego SKS-u przed wrocławskimi zakładami pracy usiłowali dokonać kolportażu oświadczeń SKS zawierających informację o stosowanych represjach wobec członków tych organizacji. Na skutek zastosowanych przedsięwzięć dokonano zatrzymania na gorącym uczynku kolportażu J[acka] Malca i T[adeusza] Grabowskiego⁵.

2. W dniu 19 XII 1979 r. Wydział III we Wrocławiu dokonał zatrzymania Z[bigniewa] Gierunia⁶ podczas usiłowania kolportażu „Biuletynu Dolnośląskiego” na terenie Wydz[iału] Prawa Uniw[ersytetu] Wrocławskiego.

3. W dniu 26 XII 1979 r. Ewa Antonowska⁷ – działaczka poznańskiego SKS-u – kolportowała przed Z[akładami] N[aprawczymi] T[aboru] K[olejowego] egzemplarze „Robotnika” nr 40 i „Biuletynu KSS »KOR«”.

4. W dniu 14 XII 1979 r. Wydz[iał] III w Poznaniu ujawnił miejsce produkcji ulotek poznańskiego SKS-u. W czasie przeszukania mieszkania Włodzimierza Fenrycha i Edmunda Chrościńskiego zakwestionowano cztery matryce, dwa powielacze typu „sitoramka” oraz kilkaset różnych opracowań i ulotek.

IV. Profilaktyka i represje

2^a. Przeszukania

a) w związku z planowaną manifestacją związaną z rocznicą wydarzeń grudniowych Wydz[iał] III KW MO w Poznaniu w dniu 14 XII 1979 r. przeprowadził przeszukania u:

^a Taka numeracja w tekście.

⁵ Tadeusz Grabowski – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Zbigniew Gieruń-Banaszewski (ur. 1957) – prawnik. Współpracownik wrocławskiego SKS, działacz duszpasterstwa akademickiego.

⁷ Ewa Antonowska – bliższych danych nie ustalono.

– Włodzimierza Filipka, u którego zakwestionowano 291 wydawnictw antysocjalistycznych;

– Marzeny Witowskiej – zakwestionowano 41 różnych wydawnictw antysocjalistycznych;

– Jaromira Jedlińskiego – zakwestionowano 53 egz. wydawnictw antysocjalistycznych;

– Jana Zemera – zakwestionowano 212 egz. wydawnictw;

– Włodzimierza Fenrycha – zakwestionowano 157 egz. wydawnictw, 10 taśm magnetofonowych z nagraniami wykładów TKN, 2 ryzy papieru;

b) w dniu 19 XII 1979 r. Wydz[iał] III KWMO w Poznaniu dokonał przeszukania na dworcu PKP bagaży A[ndrzeja] Wilowskiego powracającego z Warszawy. Wynik przeszukania negatywny;

c) w dniu 15 XII 1979 r. dokonano przeszukania u Danuty Stoleckiej, gdzie zakwestionowano sprzęt nagłaśniający, który miał być użyty podczas manifestacji we Wrocławiu przewidzianej na dzień 17 XII 1979 r.;

d) w dniu 17 XII 1979 r. Wydz[iał] III KW MO we Wrocławiu dokonał przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez Aleksandra Gleichgewichta. W wyniku przeszukania zakwestionowano 1640 egz. różnych wydawnictw.

3. Zatrzymania

a) W związku z planowaną manifestacją w dniu 17 XII 1979 r. Wydział III KW MO w Poznaniu w dniu 14 XII 1979 r. zatrzymał:

– Włodzimierza Filipka,

– Jaromira Jedlińskiego,

– Włodzimierza Fenrycha,

– Hannę Biernacką⁸ z Gdyni,

– Ewę Antonowską,

– Jacka Kubiaka.

b) Wydział III KW MO we Wrocławiu w dniu 15 XII 1979 r. zatrzymał:

– przebywającego u Danuty Stoleckiej Krzysztofa Bąkowskiego⁹, który miał być odpowiedzialny za instalację sprzętu nagłaśniającego w trakcie trwania manifestacji w dniu 17 XII 1979 r.;

⁸ Hanna Biernacka – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Krzysztof Bąkowski (ur. 1959) – wówczas student filologii polskiej UW. Współpracownik wrocławskiego SKS, w stanie wojennym działacz podziemnej „Solidarności”.

– Aleksandra Gleichgewichta, u którego uprzednio dokonano przeszu-kania;

c) W dniu 19 XII 1979 r. w trakcie usiłowania rozkolportowania oświadczenia KSS-u i SKS-u z dnia 17 XII 1979 r. przed bramą „Pafawag” zatrzymani zostali Jacek Malec i Tadeusz Grabowski.

U zatrzymanych ujawniono i zakwestionowano 175 egz. ww. oświadczeń.

W tym samym dniu zatrzymany został Zbigniew Gieruń podczas kolportażu „Biuletynu Dolnośląskiego” nr 7 przed wejściem do Wydz[iału] Prawa Uniw[ersytetu] Wrocławskiego. U ww. zakwestionowano 45 egz. „Biuletynu Dolnośląskiego” nr 7, 75 egz. odez wrocławskiego KSS-u i SKS-u z dnia 17 XII 1979 r. i 11 egz. „Biuletynu Dolnośląskiego” nr 5.

4. Sprawy karne i kolegia

– W dniu 19 XII 1979 r. Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy Wrocław Fabryczna odbyła się rozprawa przeciwko Jackowi Malcowi – aktywnemu członkowi SKS-u.

Kolegium uznało [go] winnym zarzuconych mu wykroczeń z art. 51 i 145 k[odeksu] w[ykroczeń] i wymierzyło mu karę w wysokości 2300 zł grzywny z zamianą na 23 dni aresztu.

– To samo kolegium w dniu 21 XII 1979 r. rozpatrzyło sprawę Tadeusza Grabowskiego, który wspólnie z Jackiem Malcem prowadził kolportaż nielegalnej literatury (p[atrz] pkt III). Podobnie jak J[acka] Malca Grabowskiego uznało winnym zarzuconych mu wykroczeń i wymierzyło karę grzywny w wysokości 2700 zł.

W dniu 21 XII grzywny orzeczone przez kolegium wobec Malca i Grabowskiego opłaciła Danuta Stołęcka.

5. Działania administracyjne i profilaktyczne

– Działacze wrocławskiego SKS-u planowali pod koniec m[iesią]ca grudnia zorganizować obóz szkoleniowy dla działaczy SKS. W tym celu dokonali rezerwacji kwater w Nowym Sączu u ob. Groń-Gąsienicy. Na skutek podjętych przeciwdziałań spowodowano cofnięcie rezerwacji miejsc, a tym samym uniemożliwiono odbycie obozu w zaplanowanym przez SKS terminie.

– W dniu 15 XII 1979 r. Wydział III KW MO w Poznaniu rozwiązał zebranie poznańskiego SKS-u zorganizowane w ramach wieczoru autor-

skiego Lecha Dymarskiego. Zebranie rozwiązano jako nielegalne zgromadzenie.

Ocena działalności SKS w miesiącu grudniu 1979 r.

W porównaniu z listopadem 1979 r. w miesiącu grudniu stwierdzono znaczny wzrost aktywności poszczególnych SKS-ów.

Plaszczyzną, na której SKS-y rozwijały swoje inicjatywy, była rocznica wydarzeń grudniowych w 1970 r. W wielu ośrodkach akademickich, m.in. w Warszawie, Krakowie i Gdańsku, działacze SKS brali aktywny udział w organizowaniu ulicznych manifestacji oraz [w] specjalnych mszach w intencji poległych robotników, z tej też okazji poszczególne SKS-y opracowały i rozkolportowały specjalne oświadczenia oraz apele do społeczeństwa w sprawie aresztowanych działaczy SKS-KSS „KOR”. Ilość zebrań SKS-ów w grudniu nie odbiegała od średniej miesięcznej, lecz zdecydowaną ich większość SKS-y poświęciły na omówienie działalności związanej z rocznicą grudniową oraz podejmowaniu akcji solidarnościowych z aresztowanymi działaczami grup opozycyjnych.

Należy podkreślić, iż dzięki właściwej pracy operacyjnej jednostek terenowych posiadających wyprzedzające informacje o faktach produkcji ulotek oraz planowanych akcjach kolportażowych przejęto znaczne ilości materiałów przygotowanych do kolportażu oraz zatrzymano kilka osób na gorącym uczynku kolportażu.

Do szczególnie szkodliwych inicjatyw podjętych przez krakowski SKS w grudniu 1979 r. należy wymienić akcję zbierania podpisów pod petycją w sprawie rozwiązania SZSP oraz kolportaż ulotek dot[yczących] zbliżających się wyborów do Sejmu. Podjęto przeciwdziałania polityczno--operacyjne.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 262–269.

1980 luty 8, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W okresie 15–31 stycznia 1980 r. działalność SKS-ów przejawiała się w następujących formach.

I. Inicjatywy SKS

1. Aktywista wrocławskiego SKS – Marek Burak – z własnej inicjatywy przeprowadził rozmowę z przewodniczącym Rady Uczelnianej SZSP, w czasie której postulował, aby Rada Uczelniana w imieniu studentów będących członkami SZSP wystosowała list do ambasady Iranu w Warszawie potępiający fakt naruszenia nietykalności ambasady USA w Teheranie. Burak zaznaczył, że list podobnej treści wystosuje SKS wrocławski.

2. Członkowie wrocławskiego SKS-u opracowali specjalny dokument – list adresowany do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, w którym domagają się udostępnienia sali na planowane spotkanie samokształceniowe. Odpisy listu planują przesłać do Kurii Biskupiej we Wrocławiu i do TKN.

3. Członkowie warszawskiego SKS-u podjęli decyzję wydania w formie książkowej wydanych dotychczas siedmiu numerów pisma „Sto razy głową w mur”. Teksty dotychczasowych egzemplarzy zamierzają przepisać na maszynie, a następnie powielić w nakładzie kilkudziesięciu egzemplarzy.

4. Działacz krakowskiego SKS-u – Jarosław Zadencki¹ – przejawia inicjatywy w kierunku nawiązania kontaktów ze studentami W[yższej] S[zkoły] I[nżynierskiej] w Radomiu, celem powołania w tamtejszym środowisku Studenckiego Komitetu Solidarności.

¹ Jarosław Zadencki (ur. 1958) – publicysta, działacz opozycyjny. Współpracownik KOR i KSS „KOR”, działacz krakowskiego SKS, w 1980 r. członek Akademickiego Ruchu Odnowy i Grupy Inicjatywnej Wolnego Zrzeszenia Studentów, następnie działacz NZS, w stanie wojennym internowany, od 1984 r. na emigracji w Szwecji.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

1. W dniu 14 I 1980 r. w mieszkaniu B[ronisława] Wildsteina odbyło się zebranie krakowskiego SKS-u, w którym uczestniczyło około 20 osób. Na zebraniu omawiano sprawy związane z realizacją akcji zainspirowanej przez J[acka] Kuronia dot[yczącej] podważania praworządności wyborów, spraw wyżywienia i rolnictwa. Częścią realizacji podjętej inicjatywy ma być zakrojona na szeroką skalę akcja kolportażowa na terenach wyższych uczelni, w domach studenckich i gmachach publicznych.

Ustalono, że w czasie trwania powyższej akcji SKS-y zawieszają wszystkie inne działania. Omówiono ponadto sprawę inspirowaną przez M[arką] Ciesielczyka wymierzoną przeciw SZSP (rozwiązania organizacji).

2. W dniu 19 I 1980 r. w mieszkaniu B[ronisława] Wildsteina odbyło się kolejne zebranie krakowskiego SKS-u. Tematem zebrania było omówienie form działalności SKS związanej z akcją antywyborczą oraz pomocy M[arkowi] Ciesielczykowi w zbieraniu podpisów pod tzw. Raportem w sprawie SZSP².

3. W dniu 22 I 1980 r. w mieszkaniu D[anuty] Stoleckiej odbyło się zebranie wrocławskiego SKS-u, w czasie którego omówiono następującą sprawę:

- rozszerzenie odpłatnego kolportażu nielegalnych wydawnictw,
- przyspieszenie wydania nowego numeru biuletynu „Podaj dalej”,
- D[anuta] Stolecka zapoznała uczestników zebrania z treścią tzw. Apelu 1980. Uzgodniono, że po naniesieniu poprawek do tekstu będzie on programowym dokumentem opozycji, pod którym zbierane będą podpisy,
 - postanowiono w imieniu SKS-u skierować list do rektora w sprawie pomieszczeń na zajęcia samokształceniowe. Dokument opracować ma U[rszula] Smerecka,
 - omawiano sprawę wystąpienia z SKS-u K[azimierza] Sienkiewicza. Podjęcie w tej sprawie odpowiednich działań postanowiono odłożyć do czasu przedyskutowania jej z J[ackiem] Kuroniem,
 - postanowiono w biuletynie SKS opublikować komunikat tzw. Studenckiego Komitetu Obrony Jasnej Góry powstałego w Lublinie³.

² Zob. *Raport o stanie Socjalistycznego Związku Studentów Polskich [w:] Opozycja małopolska...*, s. 428–431.

³ Studencki Komitet Obrony Jasnej Góry – powstał w styczniu 1980 r. na wieść o planowanej budowie trasy szybkiego ruchu pod klasztorem jasnogórskim.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

1. Działacz warszawskiego SKS-u Jan Cywiński w drugiej połowie stycznia dokonał na terenie Uniwersytetu Warszawskiego kolportażu broszury pt. *Dziennik węgierski* W[iktora] Woroszyńskiego. Kolportażu dokonał w formie odpłatnej 30 zł za jeden egzemplarz.

2. W dniu 29 I 1980 r. działacze wrocławskiego SKS-u Zb[gniew] Gieruń, S[ławomir] Najnigier, J[an] Sobczyk dokonali kolportażu pojedynczych egzemplarzy „Biuletynu Dolnośląskiego”. Większość przygotowanych do kolportażu egzemplarzy przejęto operacyjnie przy pomocy osobowych źródeł.

3. Wydział III w Krakowie w wyniku podjętych działań operacyjnych nie dopuścił do kolportażu oświadczenia krakowskiego SKS-u w sprawie zainspirowanej przez „Studencki Komitet Obrony Jasnej Góry” w Lublinie, dot[yczącego] budowy drogi szybkiego ruchu w pobliżu klasztoru.

IV. Uczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy antysocjalistyczne

1. W dniu 20 I 1980 r. w mieszkaniu Jerzego Nowackiego odbyło się zebranie Klubu Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego. W zebraniu udział wzięli m.in. Wł[odzimierz] Fenrych, K[rystyna] Antowska⁴ – czołowa aktywistka poznańskiego SKS-u. Jednym z punktów zebrania było przyjęcie Antonowskiej do Klubu Samoobrony. Z powodu braku większości członków klubu sprawę tę odłożono na inny okres.

V. Inne

1. Łączność pomiędzy wrocławskim SKS-em a dyrektorem Instytutu Literackiego w Paryżu – Jerzym Giedroyciem – utrzymywana jest za pośrednictwem siostry Danuty Stoleckiej – Hanny⁵, która od dłuższego czasu przebywa w Wiedniu.

Kontakty pomiędzy Hanną Stolecką a SKS-em utrzymywane są poprzez osoby wyjeżdżające w różnych celach do Austrii. Między innymi rolę pośrednika spełnia przyjaciel Hanny Stoleckiej – Jarosław Pluto⁶, mieszkający we Wrocławiu, a studiujący w Wiedniu.

⁴ Krystyna Antowska-Śmigiel (ur. 1950) – działaczka poznańskiego SKS.

⁵ Hanna Stolecka – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Jarosław Pluto – bliższych danych nie ustalono.

2. W dniu 19 I 1980 r. Urszula Doroszevska przekazała Danucie Stoleckiej z Wrocławia i Róży Woźniakowskiej z Krakowa tekst oświadczenia „Studenckiego Komitetu Obrony Jasnej Góry”, który powstał na K[atolickim] U[niwersytecie] L[ubelskim]. Doroszevska zaleciła jednocześnie maksymalne rozpowszechnienie tego tekstu oraz zainteresowanie nim członków KIK-u.

3. W dniu 22 I 1980 r. na zebraniu wrocławskiego SKS-u Sławomir Najnigier otrzymał zadanie wprowadzenia do działalności SKS nowych studentów Politechniki Wrocławskiej, wzmożenia na tej uczelni akcji kolportażowej oraz opracowania nowego numeru Biuletynu Dolnośląskiego SKS „Podaj dalej”.

VI. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy profilaktyczne

Wydział III KW MO Kraków przeprowadził rozmowy profilaktyczne z rodzinami sympatyków krakowskiego SKS-u, studentów A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] Jacka Kanika⁷, Roberta Kołakowskiego, Andrzeja Seneczki⁸, Aleksandra Badziana⁹.

Rodzice ww. ustosunkowali się pozytywnie do przedstawionych w rozmowie uwag i zobowiązali się podjąć kroki zmierzające do zerwania związków ww. z SKS-em. Jedyne rodzice Roberta Kołakowskiego stwierdzili, że ich wpływ na syna jest nikły.

Z inspiracji Wydziału III KW MO W Krakowie dziekan i prodziekan Wydziału Elektrycznego A[kademii] G[órnico-] H[utniczej] przeprowadzili rozmowę z kolporterami materiałów bezdebitowych w D[omu] S[tudenckim] „Akropol”, bibliotekarzami SKS-u: Robertem Kołakowskim, Michałem Dziadusiem¹⁰ oraz Tadeuszem Łabuzem¹¹.

2. Przeszukania

– W dniu 26 I 1980 r. Wydział III KW MO w Poznaniu dokonał przeszukania u:

⁷ Jacek Kanik (ur. 1959) – wówczas student elektrotechniki AGH. Współpracownik krakowskiego SKS.

⁸ Andrzej Seneczko – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Aleksander Badzian – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Michał Dziadus (ur. 1956) – wówczas student elektrotechniki AGH. Współpracownik krakowskiego SKS.

¹¹ Tadeusz Łabuz (ur. 1958) – wówczas student elektroniki AGH. Współpracownik krakowskiego SKS.

– Małgorzaty Przystanowicz – zakwestionowano m.in. ponad 50 egz. wydawnictw antysocjalistycznych, 52 [egz.] różnych kart z tekstami antysocjalistycznymi, 5 pocisków karabinowych, maszynę do pisania.

– Włodzimierza Fenrycha – zakwestionowano: 30 egz. wydawnictw, 52 [egz.] kart z tekstami antysocjalistycznymi, 5 kaset magnetofonowych z taśmoteki SKS-u.

– Zenona Dolaty – wynik przeszukania negatywny.

3. Zatrzymania

– Wydział III KW MO w Krakowie dokonał zatrzymania H[enryka] Karkoszy, a w wyniku przeszukania osobistego zakwestionowano kilkanaście egzemplarzy oświadczeń krakowskiego SKS-u w tzw. sprawie częstochowskiej.

– W dniu 17 I 1980 r. Wydział III KWMO Kraków zatrzymał Jacka Skrobotowicza, który zamierzał dostarczyć literaturę antysocjalistyczną na spotkanie mające się odbyć w ośrodku d[uszpasterstwa] a[kadernickiego] „Beczka”.

Przy zatrzymanym znaleziono i zakwestionowano 25 egz. wydawnictw antysocjalistycznych.

Po przewiezieniu do KWMO i przeprowadzonym przeszukaniu J[acek] Skrobotowicz został zwolniony.

– W dniu 27 I 1980 r. w mieszkaniu J[acka] Kuronia został zatrzymany M[ichał] Książczak. Po przewiezieniu do KD MO Warszawa Mokotów został osadzony w areszcie na 48 godzin.

4. Działania administracyjne i profilaktyczne

Wydział III KW MO Wrocław zrealizował kombinację operacyjną, w wyniku której Kazimierz Sienkiewicz (jeden z najaktywniejszych członków wrocławskiego SKS-u) złożył u rektora Uniwersytetu Wrocławskiego i w Radzie Uczelnianej SZSP oświadczenie informujące o wyłączeniu się z działalności antysocjalistycznej.

Oficjalne wystąpienie K[azimierza] Sienkiewicza wywołało duże poruszenie w środowisku SKS-u i KSS-u. Spowodowało to również ostrą krytykę Marka Buraka przez innych działaczy. Zarzuca mu się, że wprowadził do SKS-u człowieka, nie przywiązując należytej uwagi do tego, czy jego sytuacja rodzinna predysponowała go do prowadzenia działalności w SKS-ie bez względu na ewentualne represje ze strony SB i władz uczelni.

Ocena działalności SKS w miesiącu styczniu 1980 r.

Działalność SKS-ów w styczniu 1980 r. w porównaniu z m[iesią]cem grudniem 1979 r. przejawiała tendencję słabnącą, zarówno pod względem ilości zebrań, jak i faktów kolportażu materiałów bezdebitowych. W styczniu 1980 r. SKS-y nie przejawiały większej działalności w podejmowaniu samodzielnych inicjatyw. Większość realizowanych w styczniu akcji antysocjalistycznych była kontynuacją działań zapoczątkowanych w 1979 r. Nową inicjatywę podjął wrocławski SKS w formie listu do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, domagając się udostępnienia sal wykładowych na zajęcia samokształceniowe (TKN).

W styczniu 1980 r. działania ze strony SB w stosunku do SKS (przeszukania, zatrzymania) w porównaniu do grudnia 1979 r. prowadzone były w znacznie węższym zakresie.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 275–282.

1980 luty 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

Formy i metody działalności SKS-ów w okresie pierwszej połowy lutego 1980 r.

I. Inicjatywy

– Wrocławski SKS podjął inicjatywę wydania nowego nielegalnego pisma pt. „**Akademickie Pismo Informacyjne**”¹. Pierwsze numery w[yżej] wym[ienionego] pisma SKS zamierza wydać łącznie z biuletynem informacyjnym „Podaj dalej”.

– Aktywista wrocławskiego SKS-u L[eszek] Budrewicz w rozmowach z działaczami KSS „KOR” wystąpił z inicjatywą przyznania G. Grossowi² nagrody SKS za najlepszą książkę wydaną na emigracji dotyczącą działalności opozycji demokratycznej w Polsce.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

– W dniu 1 lutego 1980 r. w mieszkaniu D[anuty] Stoleckiej odbyło się zebranie wrocławskiego SKS-u z przedstawicielami innych grup antysocjalistycznych środowiska wrocławskiego. Tematem zebrania miało być omówienie stanowiska wrocławskich grup wobec zbliżających się wyborów do Sejmu i rad narodowych. Zebranie zostało rozwiązane przez funkcjonariuszy SB.

– W dniu 14 II 1980 r. w mieszkaniu Bohomolca w Krakowie przy ul. [...] SKS planował zorganizować seminarium pt. „Etyka a polityka” z St. Kruwolskim³ jako prelegentem. Na skutek podjętych działań^a przez Wydz[iał] III KW MO Kraków do spotkania nie doszło. Osoby udające się na wskazany adres legitymowano.

^a Wyraz wpisany odręcznie.

¹ „Akademickie Pismo Informacyjne” – niezależne pismo wydawane przez wrocławski SKS, w latach 1979–1980. Ukazało się 6 numerów pisma, które redagowali Andrzej Kielczewski i Sławomir Najnigier.

² G. Gross – bliższych danych nie ustalono.

³ Prawdopodobnie Stanisław Krasnowolski (ur. 1947) – biofizyk, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR”, od 1979 r. członek TKN.

– W dniu 15 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO Kraków nie dopuścił do odbycia zebrania krakowskiego SKS-u, jakie planowano zorganizować w mieszkaniu B[ronisława] Wildsteina w związku z rozwiązaniem zebrania w mieszkaniu Bohomolca w dniu 14 II 1980 r.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

– W pierwszych dniach lutego członkowie wrocławskiego SKS-u dokonali kolportażu biuletynu informacyjnego „Podaj dalej” nr 11. Biuletyn nr 11 wydrukowany został wspólnie z 3. numerem „Akademickiego Pisma Informacyjnego”. Cześć nakładu w[yżej] wym[ienionego] wydawnictwa przejęto operacyjnie.

– Wydział III KS MO w Warszawie dokonał ustalenia sprawy kolportażu na terenie Uniwersytetu Warszawskiego nielegalnych wydawnictw „Bratniaka”, „Aneks”. Wydawnictwa powyższe w styczniu 1980 r. kolportował członek warszawskiego SKS-u Janusz Majewski.

IV. Uczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy antysocjalistyczne

– Członkowie wrocławskiego SKS-u podjęli decyzję współdziałania w kolportażu ulotek antywyborczych. Inspiratorem akcji został Leszek Budrewicz po powrocie z Warszawy, gdzie odbył spotkanie z przywódcami KSS „KOR”. Termin kolportażu nie został jednoznacznie określony.

– W dniu 29 I 1980 r. w mieszkaniu T[adeusza] Puczki odbyło się zebranie członków Klubu Samoobrony Społecznej, na którym K[rzysztof] Grzelczyk przedstawił propozycję tekstu listu do Sacharowa. List podpisało kilkanaście osób wywodzących się z opozycyjnych grup środowiska wrocławskiego. Z członków SKS list podpisał Sławomir Najnigier.

V. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy profilaktyczne

W dniu 14 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Krakowie przeprowadził rozmowę profilaktyczno-ostrzegawczą z Anną Smolarczyk. W trakcie rozmowy nie uzyskano żadnych informacji dot[yczących] działalności SKS. Na zadawane pytania dot[yczące] jej związków z grupami antysocjalistycznymi odmawiała odpowiedzi.

2. Przeszukania

– W dniu 12 II 1980 r. Wydz[iał] III KWMO Kraków zrealizował przeszukanie w mieszkaniu Beaty Surówki⁴ – sympatyka krakowskiego SKS-u, w wyniku którego zakwestionowano:

1. powielacz biurkowo-skrzynkowy,
2. 1200 egz. pisma „Sygnał” nr 8–9,
3. 53 egz. pisma „Sygnał” nr 5,
4. 58 egz. pisma „Sygnał” nr 7,
5. 4 matryce powielaczowe,
6. 25 ryz papieru powielaczowego.

Po dokonanych przeszukaniu w[yżej] wym[ieniona] została przewieziona do KW MO na przesłuchanie. Z uwagi na odmowę złożenia zeznań na okoliczność zakwestionowanych przedmiotów została zatrzymana na okres 48 godzin.

– W dniu 10 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Poznaniu zrealizował przeszukanie mieszkania Krystyny Antowskiej – aktywistki poznańskiego SKS-u, w wyniku którego zakwestionowano:

- powielacz wałkowy,
- 267 ulotek Klubu Samoobrony Społecznej dot[yczących] 10. rocznicy wydarzeń grudniowych,
- farbę drukarską,
- 7 matryc powielaczowych,
- 5 ryz papieru powielaczowego.

– W dniu 1 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Krakowie zrealizował przeszukanie mieszkania współpracownika krakowskiego SKS-u Krystyny Widerskiej⁵. W wyniku realizacji przeszukania zakwestionowano powielacz, matryce z naniesionym tekstem, 50 tys. kart pisma „Indeks”, farbę drukarską.

– W dniu 6 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Krakowie dokonał przeszukania mieszkania działacza krakowskiego SKS-u A[ndrzej] Mietkowskiego. W mieszkaniu w[yżej] wym[ienionego] zakwestionowano środki poligraficzne jak: wałek do sitoramy, farbę drukarską, płyn korekcyjny do matryc, 13 matryc białkowych oraz kilkadziesiąt różnego rodzaju nielegalnych wydawnictw.

⁴ Beata Surówka (ur. 1956) – wówczas studentka psychologii UJ. Współpracowniczka krakowskiego SKS.

⁵ Krystyna Widerska – bliższych danych nie ustalono.

3. Zatrzymania

– W dniu 12 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO Kraków dokonał zatrzymania na okres 48 godzin sympatyka krakowskiego SKS-u Beaty Surówki. W mieszkaniu w[yżej] wym[ienionej] dokonano przeszukania.

– W dniu 10 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO Zielona Góra dokonał zatrzymania na okres 48 godzin działacza wrocławskiego SKS-u – Sławomira Najnigiera. W[yżej] wym[ieniony] planował dokonać na terenie **Żar** kolportażu materiałów bezdebitowych wrocławskiego SKS – KSS „KOR”.

– W dniu 10 II 1980 r. Wydział III KW MO Poznań dokonał zatrzymania na 48 godzin działaczki poznańskiego SKS-u – Krystyny Antowskiej. W mieszkaniu w[yżej] wym[ienionej] przeprowadzono przeszukanie, w wyniku którego zakwestionowano powielacz ramkowy oraz materiały powielaczowe.

– W dniu 1 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Krakowie dokonał zatrzymań na okres 48 godzin następujących działaczy krakowskiego SKS-u – Widerską Krystynę, J[acka] Nowaczek⁶, R. Trąbka⁷, J. Wallisa⁸. Wyżej wymienieni zatrzymani zostali podczas produkcji pisma „Indeks”.

– W nocy z 7 na 8 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Poznaniu zatrzymał prewencyjnie Małgorzatę Przystanowicz. Po przesłuchaniu na okoliczność pobytu w Warszawie została zwolniona.

– W dniu 15 II 1980 r. Wydział III KW MO w Krakowie zatrzymał prewencyjnie na okres 48 godzin Bronisława Wildsteina i J[arosława] Zadenckiego^b, którzy planowali w dniu 12 II 1980 r. udać się do Tarnowa celem kolportażu materiałów bezdebitowych.

– W dniu 16 II 1980 r. Wydz[iał] III KW MO Kraków dokonał zatrzymania krakowskiego rzecznika SKS-u – W[ojciecha] Sikory. W[yżej] wym[ieniony] planował wraz z innymi działaczami SKS wyjechać do Tarnowa celem kolportażu materiałów bezdebitowych.

4. Działania administracyjne

– Dziekan Wydziału F[izyki] T[echnicznej] i M[atematyki] S[tosowanej] wstrzymał wypłatę nagrody za wyniki w nauce dwóm aktywistom warszaw-

^b W *tekście* J. Zdaneckiego.

⁶ Jacek Nowaczek (ur. 1948) – wówczas student filozofii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

⁷ R. Trąbka – bliższych danych nie ustalono.

⁸ J. Wallis – bliższych danych nie ustalono.

skiego SKS-u W[aledemarowi] Majowi i K[rzysztofowi] Gajewskiemu. W uzasadnieniu decyzji przedstawił fakty niewłaściwej postawy prezentowanej przez w[yżej] wym[ienionych] w okresie studiów.

– Wydział III KW MO Kraków, realizując przedsięwzięcia operacyjne w stosunku do A[ndrzeja] Mietkowskiego, zainspirował kontrolę meldunkową miejsca nielegalnego pobytu figuranta. Współdziałając z dzielnicowym MO, ukarano A[ndrzeja] Mietkowskiego i jego żonę mandatem karnym w wysokości 700 zł.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 283–288.

1980 luty 29, Warszawa – Pismo naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Andrzeja Kwiatkowskiego do naczelnika Wydziału XI Departamentu I MSW płk. Sławomira Lipowskiego¹, tajne specjalnego znaczenia

Wydział III KW MO we Wrocławiu prowadzi sprawę operacyjnego rozpracowania na fakt przywozu przez ob[ywatela] PRL literatury antysocjalistycznej z Zachodu. W toku dotychczas zrealizowanych czynności operacyjnych ustalono, że rolę łącznika pomiędzy wrocławskim Studenckim Komitetem Solidarności a Instytutem Literackim w Paryżu, redakcją czasopisma „**Aneks**” i innymi wrogimi ośrodkami spełnia Hanna Stołecka, c. Mariana i Danuty Stępień, ur. 1 III 1957 r. we Wrocławiu, przebywająca od dłuższego czasu w Wiedniu.

Hanna Stołecka jest siostrą Danuty Stołeckiej, zam. we Wrocławiu, prowadzącej aktywną działalność antysocjalistyczną w ramach wrocławskiego SKS-u, a także utrzymującej rozległe kontakty z czołowymi działaczami grup antysocjalistycznych w PRL.

Łączność pomiędzy Stołecką Hanną a wrocławskim SKS-em utrzymywana jest poprzez osoby wyjeżdżające w różnych celach do Austrii. Między innymi rolę takiego pośrednika spełnia przyjaciel H[anny] Stołeckiej – Jarosław Grzegorz Pluto-Jakowczyk, urodzony 20 II 1956 r. we Wrocławiu, kawaler, zamieszkały na stałe we Wrocławiu przy ul. [...], studiujący w Wiedniu.

Według posiadanych przez Wydział III we Wrocławiu informacji od Smolara w końcu lutego br. wrocławski SKS winien otrzymać zamówione pozycje literatury.

Z uwagi na to, że tutejszy wydział nadzoruje powyższe rozpracowanie, uprzejmie proszę o poinformowanie nas o możliwościach poszerzenia powyższych danych.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. III, k. 361.

¹ Sławomir Lipowski – bliższych danych nie ustalono.

1980 marzec 21, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

W okresie 1–15 marca 1980 r. działalność SKS-ów przejawiała się w następujących formach:

I. Inicjatywy

– W dniu 12 III 1980 r. krakowski SKS na zebraniu aktywu podjął inicjatywę opracowania dwóch tekstów oświadczeń w sprawie naruszenia przez organy SB i MO prawa w stosunku do studentów. Teksty oświadczenia postanowiono przesłać do naukowców i studentów oraz do prawników w Polsce i za granicą. Według koncepcji A[ndrzej] Mietkowskiego przetłumaczone teksty na język angielski planują rozesłać do Międzynarodowej Organizacji Prawników, Komisji Praw Człowieka przy ONZ, Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

– W pierwszych dniach marca grupa studentów Wydziału Filologii Polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego] podjęła akcję zbierania podpisów pod petycją w sprawie relegowania z uczelni studenta III roku Łukasza Świerza. Petycję podpisało 196 studentów. Kopię petycji skierowano do władz uczelni, oryginał listu wraz z podpisami zdeponowano u Ewy Langosz¹ i Marka Szelesta².

– Redakcja krakowskiego „Indeksu” zwróciła się za pośrednictwem Stanisława Kusińskiego³ do Wydawnictwa im. Konstytucji 3 Maja z prośbą o wydawanie pisma.

Redakcja „Indeksu” zobowiązała się zwrócić do KOR-u o pożyczkę na ten cel. Wydawnictwo zgodziło się na podjęcie wydawania „Indeksu” z odpłatnością 0,50 zł za stronę formatu A-5 oraz 10–15 zł za oprawę.

¹ Ewa Langosz – bliższych danych nie ustalono.

² Marek Szelest (ur. 1955) – nauczyciel, działacz opozycyjny. Współpracownik krakowskiego SKS.

³ Stanisław Kusiński (ur. 1944) – wychowawca, pedagog, działacz opozycyjny. Uczestnik ROPCiO, następnie współpracownik KSS „KOR”, od 1979 r. członek redakcji „Placówki”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, od 1983 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

W spotkaniu, jakie odbyło się w tej sprawie, uczestniczyli: Ewa Kulik – „Indeks”, Jan Józef Lipski – KOR, Paweł Mikłasz – Wydawnictwo. Ustalono, że „wydawnictwo” wydrukuje 1500 egz. „Indeksu” i dostarczy do Krakowa. Za usługę tę potrąci z długu wobec KOR-u 78 000 zł.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

– W dniu 1 III 1980 r. rzecznik wrocławskiego SKS-u R[enata] Otołńska brała udział w zebraniu członków KSS „KOR” zorganizowanym w mieszkaniu K[onrada] Bielińskiego. W spotkaniu uczestniczył J[acek] Kuroń, który przedstawił zebrany swoje poglądy na aktualną sytuację polityczną w kraju oraz plany najbliższych działań.

– W dniu 12 III 1980 r. w mieszkaniu Marka Płaszewskiego⁴ – współpracownika krakowskiego SKS-u – odbyło się zebranie aktywu krakowskiego SKS-u.

Na zebraniu podjęto decyzję opracowania i kolportażu dwóch tekstów:

– do naukowców i środowiska akademickiego o represjach stosowanych przez SB wobec studentów;

– do pracowników w Polsce i za granicą w sprawie naruszenia prawa przez organy MO i SB w Polsce.

Ponadto podjęto decyzję wzmożenia akcji kolportażu ulotek nawołujących do bojkotu wyborów.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

– W dniach 10–15 III 1980 r. krakowski SKS dokonał kolportażu na terenie Domu Studenckiego „Żaczek” ulotek nawołujących do rozwiązania SZSP.

W dniu 15 III 1980 zakończono akcje zbierania podpisów pod tzw. Raportem o stanie SZSP.

W pierwszych dniach marca dokument ten podpisało 9 pracowników naukowych U[niwersytetu] J[agiellońskiego] oraz ksiądz Józef Tischner⁵, Hanna^a Malewska – redaktor naczelny „Znaku”, Jacek Woźniakowski – redaktor „Tygodnika Powszechnego”.

^a W tekście Anna.

⁴ Marek Płaszewski (ur. 1960) – tajny współpracownik SB. Jako TW ps. „Marco” rozpracowywał krakowski SKS i NZS.

⁵ Józef Tischner (1933–2000) – filozof, duchowny katolicki. Od 1980 r. profesor PAT. Od 1981 r. prezes Instytutu Nauk o Człowieku w Wiedniu.

– W dniu 11 III 1980 r. na terenie Wydziału Filologii Polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego] krakowski SKS dokonał kolportażu materiałów bezdebitowych. Kolportażu dokonano w formie odpłatnej. Na skutek podjętych przeciwdziałań operacyjnych udaremniono akcję kolportażową na szerszą skalę – przejęto znaczną część materiałów przygotowanych do kolportażu.

IV. Uczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy antysocjalistyczne

– W dniu 5 III 1980 r. wrocławski Klub Samoobrony Społecznej odbył spotkanie poświęcone omówieniu działań na okres kampanii przedwyborczej. W zebraniu uczestniczył aktywny działacz wrocławskiego SKS-u J[acek] Malec. KSS opracował specjalny tekst ulotki nawołującej do bojkotu wyborów.

VI. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy profilaktyczne

– W dniu 2 III 1980 r. Wydział III KW MO w Poznaniu przeprowadził rozmowę profilaktyczną z matką Krystyny Antowskiej – aktywną działaczką poznańskiego SKS-u. W wyniku rozmowy matka figurantki zobowiązała się nakłonić córkę do zaniechania działalności w SKS-ie. Z uzyskanych materiałów wynika, że mimo pozytywnego stosunku matki, jaki zaprezentowała w rozmowie z córką, nie uzyskała zamierzonego skutku. W rozmowach z działaczami SKS-u Krystyna Antowska stwierdziła, że nie wycofa się z działalności w SKS-ie, mimo iż matka została poinformowana przez SB o jej postawie na uczelni.

– W dniu 3 III 1980 r. Wydział III KS MO w Warszawie przeprowadził rozmowę ostrzegawczą z działaczem warszawskiego SKS-u Teodorem Klincewiczem. W trakcie rozmowy figurant zachowywał się prowokacyjnie, odmówił udzielania jakichkolwiek odpowiedzi na pytania dotyczące jego działalności w SKS-ie.

– Wydział III KW MO we Wrocławiu wspólnie z Wydziałem III KW MO w Zielonej Górze zainicjował rozmowę władz wojewódzkich PZPR w Zielonej Górze z ojcem Sławomira Najnigiera – aktywisty wrocławskiego SKS-u. Władze partyjne zobowiązały ojca figuranta do spowodowania zmiany postawy syna i zaniechania przez niego antysocjalistycznej działalności w ciągu m[iesią]ca.

– Wydział III KW MO we Wrocławiu zainspirował władze uczelni do przeprowadzenia rozmowy ostrzegawczej ze Zbigniewem Gieruniem – aktywistą wrocławskiego SKS-u. W rozmowie z dziekanem Wydziału Prawa figurant deklarował zmianę postawy i wycofania się z działalności na rzecz SKS-u.

2. Przeszukania

– W dniu 1 III 1980 r. Wydział III KW MO we Wrocławiu dokonał przeszukania mieszkania Adama Lipińskiego, w wyniku którego zakwestionowano:

- 20 egz. „Biuletynu Dolnośląskiego”,
- 8 egz. ankiet dot[yczących] SKS-u,
- kilkanaście egz. książek bezdebitowych.

– W dniu 6 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków dokonał przeszukań mieszkań L[esława] Maleszki i J[anusza] Pierzchały, w wyniku którego zakwestionowano 80 egz. różnych nielegalnych wydawnictw.

– W dniu 7 III 1980 r. Wydział III KW MO we Wrocławiu dokonał przeszukania mieszkania Jacka Malca, w wyniku którego zakwestionowano:

- 24 egz. biuletynu „Podaj dalej”,
- 35 egz. oświadczeń wrocławskiego SKS-u,
- kilkadziesiąt różnych opracowań SKS-u,
- 12 egz. skargi do Rady Państwa w sprawie robót drogowych w okolicy Jasnej Góry.

– W dniu 9 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków w celu udaremnienia zaplanowanej przez SKS akcji kolportażowej dokonał przeszukań mieszkań u Z[iemowita] Pochitonowa i J[erzego] Godka⁶, w wyniku którego zakwestionowano:

- 40 egz. apelu do społeczeństwa,
- 50 egz. raportu o stanie SZSP,
- 13 matryc biurkowych,
- maszynę do pisania.

– W dniu 7 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków dokonał przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez G[rzegorza] Małkiewicza i B[ogusława] Beka, u których zakwestionowano kilkanaście pojedynczych

⁶ Jerzy Godek (ur. 1953) – wówczas student wychowania muzycznego PWSM. Współpracownik krakowskiego SKS.

wydawnictw SKS. W tym samym okresie dokonano również przeszukania innego mieszkania – działacza SKS A[dama] Jastrzębskiego⁷, u którego zakwestionowano:

- 250 ulotek dot[yczących] bojkotu wyborów,
- 24 zaproszenia na wykłady TKN,
- 20 ryz papieru,
- kilkadziesiąt różnego rodzaju opracowań antysocjalistycznych.

3. Zatrzymania

– W dniu 3 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków zatrzymał na dworcu PKP wracającego z W[arsza]wy działacza SKS B[ronisława] Wildsteina. W wyniku osobistego przeszukania zakwestionowano:

- projekt ulotki antywyborczej,
- projekt ankiety przygotowywanej przez redakcję pisma „Indeks”.

Pobyt B[ronisława] Wildsteina w Warszawie związany był z uczestnictwem w zebraniu KSS „KOR”, na którym omawiano formy działalności grup opozycyjnych w okresie przedwyborczym.

– W dniu 6 III 1980 r. w ramach działań dezintegracyjnych, zmierzających do ograniczenia akcji kolportażowej planowanej przez krakowski SKS, Wydział III KW MO Kraków zatrzymał na okres 48 godzin L[esława] Maleszkę i J[anusza] Pierchałę.

– W dniu 7 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków dokonał zatrzymań na okres 48 godzin działaczy krakowskiego SKS-u Andrzeja Mietkowskiego, G[rzegorza] Małkiewicza, B[ogusława] Beka. W[yżej] wymienieni planowali w dniu 8 III 1980 r. dokonać na terenie U[niwersytetu] J[agiellońskiego] kolportażu nielegalnego pisma „Indeks” oraz ulotek antywyborczych.

– W dniu 9 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków dokonał zatrzymania na okres 48 godzin następujących działaczy krakowskiego SKS-u – W[ojciecha] Sikorę, Z[iemowita] Pochitonowa, J[erzego] Godka. W[yżej] wymienieni planowali w dniu 10 III br. dokonać kolportażu ulotek antywyborczych na terenie Krakowa.

– W dniu 10 III 1980 r. celem niedopuszczenia do zebrania wrocławskiego SKS-u Wydział III KW MO Wrocław dokonał profilaktycznego zatrzymania L[eszka] Budrewicza i E[lżbiety] Tarki. W wyniku osobistego

⁷ Adam Jastrzębski (ur. 1955) – wówczas student filozofii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

przeszukania zakwestionowano u ww. 40 egz. nielegalnych wydawnictw. W wyniku podjętych działań zebranie SKS nie odbyło się.

– W dniu 11 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków dokonał zatrzymania działacza wrocławskiego SKS-u Bogdana Jastrzębskiego⁸ przygotowującego akcję kolportażową materiałów bezdebitowych na terenie Wydziału Filologii Polskiej U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

– W dniu 11 III 1980 r. Wydział III KW MO we Wrocławiu dokonał profilaktycznego zatrzymania Marka Buraka. W trakcie legitymowania ujawniono kilkanaście różnego rodzaju nielegalnych wydawnictw.

– W dniu 12 III 1980 r. Wydział III KW MO w Poznaniu zatrzymał na okres 48 godzin działaczy SKS W[łodzimierza] Filipka i A[ndrzej] Kruszyńskiego⁹. W[yżej] wymienieni planowali wziąć udział w spotkaniu przedwyborczym z tow[arzystwem] E[dwardem] Babiuchem¹⁰.

– W dniu 15 III 1980 r. Wydział III KW MO Poznań zatrzymał na okres 48 godzin działaczy poznańskiego SKS-u W[łodzimierza] Filipka i K[rzysztofa] Baranowskiego¹¹. Zatrzymań dokonano w związku z przygotowaniem członków SKS do produkcji ulotek antywyborczych.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 295–301.

⁸ Bogdan Jastrzębski – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Andrzej Kruszyński – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Edward Babiuch (ur. 1927) – ekonomista, działacz partyjny i państwowy. W latach 1964–1980 członek KC PZPR, 1970–1980 członek Biura Politycznego KC PZPR, 1970–1980 członek sekretariatu KC PZPR, w 1980 r. prezes Rady Ministrów, w 1981 r. wykluczony z PZPR, 1969–1980 poseł na Sejm PRL.

¹¹ Krzysztof Baranowski – wówczas student. Współpracownik poznańskiego SKS.

1980 kwiecień 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

Charakterystyka działalności SKS-ów w okresie 16–31 III 1980 r.

I. Inicjatywy SKS

– Poznański SKS z inicjatywy Jacka Kubiaka zamierza w najbliższym okresie czasu rozpocząć akcję zbierania podpisów pod oświadczeniem wydanym przez krakowski SKS, a dotyczącym rozwiązania SZSP.

– Wydział III KW MO Wrocław uzyskał informację świadczącą o próbach nawiązania kontaktów przez członków wrocławskiego SKS z przedstawicielami studenckich organizacji w Danii. W dniu 24 III 1980 r. Mariusz Wilk nawiązał kontakt telefoniczny z mężczyzną o imieniu Krzysztof z Kopenhagi. Tematem rozmowy były sprawy związane z zawieszeniem 5 studentów Uniwersytetu Wrocławskiego. Mariusz Wilk poinformował rozmówcę, że w najbliższym czasie SKS wyśle do Kopenhagi list z podziękowaniem do rady uczelnianej uniwersytetu w Kopenhadze za udzieloną pomoc w obronie zawieszonych.

N.N. Krzysztof zadeklarował ponadto pomoc w przesyłaniu do Polski czasopism i wydawnictw zachodnich dla potrzeb wrocławskiego SKS-u.

III^a. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

– W dniach 15–16 III 1980 r. na terenie Krakowa dokonano kolportażu ulotek i plakatów nawołujących do bojkotu wyborów. Kolportażu dokonano metodą podkładania ulotek na klatkach schodowych oraz wkładania za wycieraczki samochodów. Na skutek podjętych przez Wydział III w Krakowie działań penetracyjnych ujawniono 300 egzemplarzy ulotek. Kolportażu dokonali członkowie krakowskiego SKS-u

– W dniu 17 III 1980 r. krakowski SKS dokonał kolportażu na terenie Krakowa ulotek SKS pt. *Dlaczego nie głosujemy* oraz plakatów z satyrycznymi rysunkami deprecjonującymi system wyborczy w PRL. W wyniku podjętych działań penetracyjnych przejęto 71 ulotek oraz 5 plakatów.

^a Taka numeracja w tekście.

– W dniu 18 III 1980 r. aktywista warszawskiego SKS-u J[anusz] Majewski dokonał na terenie Instytutu Filologicznego odpłatnego kolportażu „Biuletynu Informacyjnego” KSS „KOR” oraz dwumiesięcznika młodych „**Bratniak**” nr 18 i „Zapis” w cenie 50 zł za egzemplarz.

– W dniu 23 III 1980 r. na dziedzińcu Uniwersytetu Warszawskiego oraz w rejonie Biblioteki Głównej nieznani sprawcy dokonali kolportażu ulotek nawołujących do bojkotu wyborów.

– W dniu 30 III 1980 r. Jan Cywiński – aktywista warszawskiego SKS – kolportował na terenie Uniwersytetu Warszawskiego „Biuletyn Informacyjny” w cenie 30 zł za egzemplarz oraz skrót programu P[olskiego] P[orozumienia] N[iepodległościowego]¹ w cenie 10 zł za egzemplarz. W najbliższym okresie planuje dokonać kolportażu całościowego opracowania P[olskiego] P[orozumienia] N[iepodległościowego] w cenie 400 zł za egzemplarz.

IV. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy profilaktyczne

– W dniu 18 III 1980 r. Wydział III KW MO w Krakowie uzyskał wyprzedzającą informację mówiącą o czynionych przygotowaniach przez Jarosława Matuszewskiego² – studenta I roku socjologii U[niwersytetu] J[agiellońskiego] – do kolportażu ulotek antywyborczych. W wyniku przeprowadzonej rozmowy ostrzegawczej J[arosław] Matuszewski odstąpił od realizacji swoich zamierzeń.

2. Przeszukania

– W dniu 16 III 1980 r. Wydział III KW MO w Krakowie zrealizował przeszukanie mieszkania Wojciecha Modelskiego³ – sympatyka krakowskiego SKS-u, w wyniku którego zakwestionowano około 30 egzemplarzy różnych wydawnictw antysocjalistycznych.

– W dniu 16 III 1980 r. Wydział III [KW MO] w Poznaniu dokonał przeszukania mieszkania Tomasza Zalewskiego⁴ – sympatyka poznańskie-

¹ Polskie Porozumienie Niepodległościowe – powstałe w maju 1976 r. konspiracyjne ugrupowanie opozycyjne, ograniczające swą działalność do publikowania tekstów programowych. Jego liderem był Zdzisław Najder.

² Jarosław Matuszewski (ur. 1960) – wówczas student socjologii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

³ Wojciech Modelski – działacz opozycyjny. Współpracownik krakowskiego SKS, współzałożyciel Ruchu „Wolność i Pokój”.

⁴ Tomasz Zalewski – bliższych danych nie ustalono.

go SKS-u, w wyniku którego zakwestionowano 250 egzemplarzy ulotki rysunkowej ośmieszającej wybory w Polsce, 9 ryz papieru.

– W dniu 19 III 1980 r. Wydział III KW MO Wrocław dokonał przeszukania mieszkania Haliny Spasowskiej⁵ – kontakt Zenona Pałki, w wyniku którego zakwestionowano kilkanaście wydawnictw antysocjalistycznych.

– W dniu 21 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu dokonał przeszukania mieszkania Marka Buraka, w wyniku którego zakwestionowano:

- wałek do powielania ramkowego,
- 2 rzyzy papieru,
- 108 oświadczeń SKS w języku angielskim,
- kilkanaście egzemplarzy nielegalnych wydawnictw.

– W dniu 20 III 1980 r. Wydział III KWMO we Wrocławiu dokonał przeszukania mieszkania Adama Lipińskiego – sympatyka SKS, w wyniku którego zakwestionowano ponad 150 egzemplarzy różnych wydawnictw bezdebitowych.

– W dniu 22 III 1980 r. Wydział III KS MO w Warszawie dokonał przeszukania mieszkania Sławomira Kowalczyka⁶ – studenta U[niwersytetu] W[arszawskiego]. W czasie przeszukania zakwestionowano zapiski zawierające rozdzielnik ulotek oraz adresy i telefony osób zaangażowanych w antysocjalistyczną działalność.

– W dniu 24 III 1980 r. Wydział III KS MO w Warszawie dokonał przeszukania pokoju akademickiego zajmowanego przez Teodora Klincewicza, w wyniku którego zakwestionowano:

- kilkanaście ryz papieru,
- sprzęt do powielania,
- kilkaset egzemplarzy wydawnictw bezdebitowych,
- komplet wydawnictw „100 razy głową w mur”.

3. Zatrzymania

– W dniu 16 III 1980 r. Wydział III KW MO w Krakowie dokonał zatrzymania w czasie usiłowania kolportażu materiałów antywyborczych Wojciecha Modelskiego – studenta U[niwersytetu] J[agiellońskiego], Jerzego Godka – studenta Akademii Muzycznej, Jerzego Leśniaka⁷ – absolwenta U[niwersytetu] J[agiellońskiego].

⁵ Halina Spasowska – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Sławomir Kowalczyk – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Jerzy Leśniak – bliższych danych nie ustalono.

W wyniku osobistego przeszukania zakwestionowano u w[yżej] wymienionych 663 ulotki. W związku z odmową złożenia wyjaśnień zatrzymani zostali w areszcie na okres 48 godzin.

– W dniu 17 III 1980 r. Wydział III KW MO Kraków zatrzymał w czasie przygotowań do kolportażu materiałów antywyborczych Jana Jarosza – sympatyka krakowskiego SKS. W czasie osobistego przeszukania zakwestionowano u w[yżej] wymienionego 10 egzemplarzy ulotek, puszkę farby oraz szablony z wyciętymi hasłami antywyborczymi. Zakwestionowane przedmioty świadczyły, iż figurant planował dokonać napisów antywyborczych na murach domów.

– W dniu 18 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu zatrzymał podczas prób kolportażu ulotek Danutę Szczepańską i Elżbietę Tarkę – aktywistki wrocławskiego SKS-u. Przy w[yżej] wymienionych zakwestionowano 600 ulotek i treści nawołującej do bojkotu wyborów. Z dokonanych ustaleń operacyjnych wynika, iż ulotki do kolportażu otrzymały od aktywisty wrocławskiego KSS-u^b Zenona Pałki.

– W dniu 18 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu zatrzymał podczas kolportażu Zenona Pałkę, przy którym zakwestionowano 750 egzemplarzy ulotek. W związku z odmową udzielenia wyjaśnień na okoliczność zakwestionowanych ulotek zatrzymany został w areszcie na okres 48 godzin.

– W dniu 19 III 1980 r. Wydział III [KW MO] w Krakowie zatrzymał podczas kolportażu ulotek antywyborczych Marka Rosponda i Zbigniewa Janowskiego⁸ – aktywistów krakowskiego SKS. Przy w[yżej] wymienionych zakwestionowano ulotki oraz plakaty z rysunkami ośmieszającymi system wyborczy w Polsce.

– W dniu 19 III 1980 r. w godzinach wieczornych Wydział III KW MO we Wrocławiu zatrzymał na gorącym uczynku kolportażu ulotek Krzysztofa Bąkowskiego – aktywistę wrocławskiego SKS. Przy zatrzymanym zakwestionowano 80 egz. ulotek antywyborczych.

– W dniu 19 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu zatrzymał na okres 48 godzin:

- R[enate] Otolińską,
- D[anutę] Szczepańską,
- E[lżbietę] Tarkę.

^b *Skrót wpisany odręcznie.*

⁸ Zbigniew Janowski – bliższych danych nie ustalono.

W[yżej] wymienione planowały dokonać masowego kolportażu ulotek antywyborczych.

– W dniu 20 III 1980 r. Wydział III KW MO we Wrocławiu zatrzymał na gorącym uczynku kolportażu ulotek Adama Lipińskiego – współpracownika wrocławskiego SKS-u. Przy zatrzymanym zakwestionowano kilkanaście egzemplarzy ulotek nawołujących do bojkotu wyborów.

– W dniu 21 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu dokonał zatrzymania na gorącym uczynku kolportażu ulotek antywyborczych Tomasza Wacko – współpracownika wrocławskiego SKS-u. Przy zatrzymanym zakwestionowano 300 egzemplarzy ulotek.

– W dniu 20 III 1980 r. Wydział III [KW MO] w Krakowie zatrzymał na gorącym uczynku kolportażu ulotek antywyborczych Jerzego Pawłowicza⁹ – studenta III roku A[kademii] S[ztuk] P[ięknych]. W mieszkaniu w[yżej] wymienionego zakwestionowano kilkanaście ulotek. Z uwagi na odmowę złożenia wyjaśnień na okoliczność posiadania ulotek został zatrzymany na 48 godzin.

– W dniu 21 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu zatrzymał na 48 godzin Jacka Leškowa, przygotowującego się do kolportażu ulotek. W wyniku przeszukania mieszkania zakwestionowano kilkadziesiąt ulotek o treści antywyborczej.

– W dniu 22 III 1980 r. Wydział III KS MO dokonał zatrzymania na gorącym uczynku kolportażu ulotek antywyborczych działaczy warszawskiego SKS-u: Jerzego Ciechanowicza¹⁰, Mariusza Ciborskiego¹¹.

W czasie przeszukania zakwestionowano przy w[yżej] wymienionych ponad 300 ulotek dot[yczących] bojkotu wyborów. Z wyjaśnień złożonych przez Ciborskiego wynika, iż ulotki otrzymał od rzecznika warszawskiego SKS Teodora Klincewicza.

– W dniu 28 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu zatrzymał na lotnisku Zenona Pałkę udającego się na krajową naradę aktywu KSS „KOR”, planowaną w mieszkaniu J[acka] Kuronia. W czasie zatrzymania przy w[yżej] wymienionym zakwestionowano 100 egzemplarzy ulotek antywyborczych, kilkanaście różnego rodzaju niezbędnych wydawnictw oraz wykaz osób represjonowanych przez SB.

⁹ Jerzy Pawłowicz – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Prawdopodobnie Jerzy Ciechanowicz (1955–1999) – pisarz, dziennikarz, archeolog.

¹¹ Mariusz Ciborski – bliższych danych nie ustalono.

4. Sprawy karne i kolegia

– W dniu 20 III 1980 r. Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku [Dzielnicy] Wrocław Krzyki ukarało grzywną w wysokości 1000 zł (jeden tysiąc) Zenona Palkę – aktywistę wrocławskiego SKS-u – za zaśmiecanie ulotkami ulic miasta. Figurant odmówił podpisania w kolegium dokumentów, oświadczając, że prowadzi działalność polityczną, która nie ma nic wspólnego z zaśmiecaniem. Od orzecznika kolegium złożył odwołanie do Sądu Rejonowego.

5. Działania administracyjne i profilaktyczne

– W dniu 17 III 1980 r. Wydział III KW MO w Krakowie w wyniku zrealizowanej kombinacji operacyjnej przejął 1000 egzemplarzy ulotek antywyborczych. Ulotki te SKS planował rozkolportować w dniu 18 III 1980 r. na terenie miasta.

– W dniu 17 III 1980 r. Wydział III KW MO we Wrocławiu, realizując przedsięwzięcie operacyjne zmierzające do ograniczenia kolportażu przez wrocławski SKS ulotek antywyborczych, zrealizował kombinację operacyjną, w wyniku której przejął ponad 100 ulotek.

– W dniu 17 III 1980 r. Wydział III KW MO w Poznaniu w wyniku zrealizowanej kombinacji operacyjnej przejął operacyjnie przy pomocy osobowych źródeł informacji 1982 egzemplarzy ulotek o treści antywyborczej.

– W dniu 18 III [1980 r.] Wydział III KW MO we Wrocławiu przejął przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji około 300 egzemplarzy ulotek nawołujących do bojkotu wyborów. W czasie działań penetracyjnych na terenie miasta ujawniono i zlikwidowano kilkanaście napisów oraz zdjęto szereg ulotek rozklejanych na murach domów.

– W dniu 19 III 1980 r. Wydział III KW MO we Wrocławiu, kontynuując działania penetracyjne na terenie miasta, zabezpieczył ponad 300 egzemplarzy ulotek i opracowań antywyborczych. W wyniku zrealizowanych przedsięwzięć przejęto operacyjnie 1^c320 egzemplarzy ulotek przeznaczonych do kolportażu na terenie miasta.

– W dniu 20 III [1980 r.] Wydział III [KW MO] w Krakowie w czasie działań penetracyjnych ujawnił na terenie miasta 34 ulotki o treści antywyborczej. W wyniku zrealizowanych przedsięwzięć operacyjnych przejęto 200 ulotek przeznaczonych do kolportażu.

^c Cyfra wpisana odręcznie.

– W dniach 20–21 III 1980 r. Wydział III [KW MO] we Wrocławiu zrealizował kombinację operacyjną, w wyniku której przy pomocy osobowych źródeł informacji przejęto 1300 ulotek przeznaczonych do kolportażu na terenie miasta.

– W okresie marca wydz[iał]y III KW MO we Wrocławiu, Krakowie, Poznaniu, Warszawie podejmowały aktywne działania operacyjne mające na celu neutralizację działalności SKS-ów w okresie przedwyborczym do Sejmu PRL i rad narodowych.

Wydziały III w Krakowie i we Wrocławiu, stosując działania profilaktyczne i represyjne w stosunku do członków SKS, nie dopuściły do odbycia kilku zebrań SKS, na których zamierzano omawiać plan antysocjalistycznych wystąpień związanych z wyborami do Sejmu. W szerokim zakresie stosowano w tym okresie przeszukania mieszkań rzeźników i współpracowników SKS. W wyniku 20 przeszukań zakwestionowano ponad 1000 egzemplarzy ulotek o treści antywyborczej. Na skutek stosowanych działań penetracyjnych w miejscach przewidzianego kolportażu ujęto na gorącym uczynku 19 członków SKS oraz 4 współpracowników SKS, przy których zakwestionowano ponad 3000 egzemplarzy różnego rodzaju opracowań antysocjalistycznych.

Należy podkreślić, że uzyskane na tym odcinku sukcesy operacyjne były wynikiem dobrego rozpoznania środowiska SKS i trafnie realizowanych działań profilaktycznych.

Na skutek zrealizowanych kombinacji operacyjnych przez Wydział III w Krakowie, Wrocławiu [i] Poznaniu przejęto operacyjnie przy pomocy osobowych źródeł informacji ponad 6000 egzemplarzy różnego rodzaju ulotek.

Zastosowane w stosunku do członków i sympatyków SKS działania spowodowały, iż środowisko to nie zrealizowało swoich planów wytworzenia atmosfery bojkotu wyborów, zarówno na wyższych uczelniach, jak i w społeczeństwie.

Skuteczna praca operacyjna Wydz[iałów] III spowodowała dalszą dezintegrację środowiska oraz zniechęcenie wielu sympatyków SKS do dalszego działania. Zakwestionowane materiały bezdebitowe, urządzenia i środki powielające spowodowały znaczne przyhamowanie akcji kolportażowych przez SKS-y w okresie trzeciej dekady marca.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 302–310.

1980 czerwiec 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

Charakterystyka działalności SKS-ów w okresie 16–31 V 1980 r.

I. Inicjatywy SKS-ów

1. Wrocławski SKS zamierza wydać, a następnie rozkolportować ulotkę protestującą przeciwko dyscyplinarnemu ukaraniu studentów P[olitechniki] W[arszawskiej]: Teodora Klincewicz, Wiktora Karpińskiego i Krzysztofa Lachowskiego oraz przeciwko skreśleniu z listy studentów UW Janusza Majewskiego. Inicjatywę w tym kierunku podjął Jacek Malec, który w tej sprawie kontaktował się z Urszulą Doroszewską i Jackiem Czaputowiczem¹.

2. Wrocławski SKS planuje wykorzystać oświadczenie [uczestników] głódówki w Podkowie Leśnej do działań propagandowych. W tym celu zamierzają wydrukować większą ilość oświadczeń głodujących i rozkolportować je w środowisku akademickim.

3. Z inicjatywy Leszka Budrewicza we Wrocławiu utworzone zostało „Niezależne Wydawnictwo Fonograficzne” – „Nifon”.

Według jego koncepcji „Nifon” dokonywał będzie nagrań: występów, wykładów, recytacji i piosenek w wykonaniu osób zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną. Nagrania te będą rozprowadzane w środowisku wrocławskim oraz będą wykorzystane w czasie zebrań SKS-u i KSS-u.

Organizację „Nifonu” Budrewicz zlecił Mirosławowi Spychalskiemu², który do chwili obecnej dokonał przegrania ok. 50 taśm z piosenkami w wykonaniu Wysockiego³. Aktualnie dokonuje nagrań Kaczmarek i Moczulskiego⁴.

¹ Jacek Czaputowicz (ur. 1956) – ekonomista, działacz opozycyjny. Współpracownik KSS „KOR”, w 1980 r. współtworzył Akademickie Biuro Interwencyjne, współzałożyciel NZS w Warszawie, członek Prezydium Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS, w stanie wojennym internowany, od 1985 r. w Ruchu „Wolność i Pokój”, 1988–1990 w Komitecie Obywatelskim przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”.

² Mirosław Spychalski (ur. 1959) – prozaik, publicysta, działacz opozycyjny. Współpracownik wrocławskiego SKS, 1987–1993 członek redakcji „Brulionu”.

³ Władimir Wysocki (1938–1980) – rosyjski poeta, pieśniarz, aktor.

⁴ Zapewne mowa o poecie i autorze tekstów piosenek Leszku Aleksandrze Moczulskim (ur. 1938).

„Nifon” na swoją działalność otrzymał pomoc finansową od KSS „KOR” w wysokości 6000 zł. Kwotę tę wręczył Spychalskiemu Lipski.

4. Jacek Czaputowicz, Wojciech Frąckiewicz, Anna Iwanowska⁵, Teodor Klincewicz powołali tzw. Akademickie Biuro Interwencyjne, którego celem jest:

- obrona zagrożonych praw studenta,
- wystąpienie przeciw łamaniu praworządności i nadużywaniu prawa przez władze wobec studentów, niezależnie od ich światopoglądu czy orientacji politycznej.

„Akademickie Biuro Interwencyjne” utworzone zostało na bazie skreślenia z listy studentów U[niwersytetu] W[arszawskiego] Janusza Majewskiego.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

1. W dniu 20 V 1980 r. w mieszkaniu doc. B[olesława] Gleichgewichta we Wrocławiu odbyło się zebranie Rady Jedności. W zebraniu tym uczestniczyli przedstawiciele TKN-u, ROPCiO, KSS-u i SKS. Wrocławski SKS reprezentował W[iktor] Grotowicz. Celem spotkania była wymiana informacji o represjach zastosowanych wobec działaczy „demokratycznej opozycji”. Uzgodniono, że wydane zostanie wspólne oświadczenie protestujące, które z kolei zostanie zamieszczone w „Biuletynie Dolnośląskim”. Omawiano również przebieg głódówki w Podkowie Leśnej, sytuację w ROPCiO i TKN-ie.

Zabierając głos, W[iktor] Grotowicz stwierdził, że na uczelniach pojawiły się tzw. czarne listy studentów działających lub sympatyzujących z SKS-em. Studenci ci są w różny sposób szykanowani, m.in. nie przydzielają im się miejsc w akademikach bądź miejsca przydzielone wymawia się.

2. W dniu 26 V 1980 r. odbyło się wspólne zebranie przedstawicieli działających w Poznaniu grup antysocjalistycznych, podczas którego ustalono treść ulotki – zawiadomienia, które ma być powielone i rozkolportowane w związku z organizowaną w Poznaniu w dniach 28 i 29 czerwca mszą z okazji rocznicy wypadków czerwcowych w Poznaniu w 1956 r. W zebraniu uczestniczyli przedstawiciele: K[omitetu] S[amoobrony] S[połecznej] Z[iemi] W[ielkopolsko-] K[ujawskiej], RMP i SKS.

⁵ Anna Iwanowska – bliższych danych nie ustalono.

3. W dniu 20 V 1980 r. o godz. 20.00 w D[omu] S[tudenckim] przy ul. Dożynkowej w Poznaniu odbył się wykład doc. Kowalika, zorganizowany przez Jacka Kubiaka. Tematem wykładu była obecna sytuacja gospodarcza Polski do 1956 r. Obecnych było 13 osób, w tym aktywiści poznańskiego SKS-u.

4. We Wrocławiu przebywał Leszek Szaruga⁶. W dniach 24–25 V br. spotkał się z członkami wrocławskiego SKS-u. Pierwsze spotkanie miało miejsce w dn. 24 V br. w mieszkaniu R[omana] Kołakowskiego, podczas którego Szaruga wygłosił wykład nt. zmian we współczesnej literaturze polskiej. Drugie spotkanie wrocławskiego SKS-u z Leszkiem Szarugą odbyło się w dn. 27 V 1980 r. w mieszkaniu D[anuty] Stoleckiej.

5. W mieszkaniu Pawła Kłoczowskiego w dn. 17 V 1980 r. w Krakowie odbyło się spotkanie rzeczników krakowskiego SKS-u. Omawiano sprawy związane z dalszą działalnością.

III. Produkcja i kolportaż literatury bezdebitowej

– W dniu 17 V 1980 r. Jan Sobczyk – współpracownik wrocławskiego SKS-u – otrzymał od organizatorów głódówki w Leśnej Podkowie kilkadziesiąt sztuk oświadczeń oraz 9 egzemplarzy taśm z nagraniami z przebiegu głódówki, celem rozpowszechnienia ich w środowisku wrocławskim.

– Członkowie wrocławskiego SKS – Jacek Malec, Renata Otolińska i Marek Burak – dokonali odpłatnego kolportażu kilkadziesiątu egzemplarzy bezdebitowego opracowania pt. „Akademickie Pismo Informacyjne” oraz biuletynu „Podaj dalej”.

IV. Inne

– W dniu 26 V 1980 r. członkowie wrocławskiego SKS-u – Krzysztof Bąkowski i Renata Otolińska – zgłosili się do doc. Karola Fiedora – prorektora Uniwersytetu Wrocławskiego, składając odwołanie od negatywnej decyzji w sprawie przydziału miejsca w domu studenckim. W rozmowie podkreślali, że krzywdząca ich decyzja podjęta została jako represja za działalność w SKS-ie.

⁶ Leszek Szaruga (ur. 1946) – poeta, prozaik, działacz opozycyjny. Uczestnik Marca '68, relegowany z UW, 1977–1981 w redakcji „Pulsu”, w 1982 r. członek redakcji pisma „Opornik”, 1984–1987 w redakcji „Wyboru” i 1982–1987 członek redakcji pisma „Wezwania”.

– W dniu 13 V 1980 r. działacz warszawskiego SKSu-u – Janusz Majewski – skreślony został z listy studentów Uniwersytetu Warszawskiego w związku z niezaliczeniem komisyjnego egzaminu z filozofii. Od decyzji rektora U[niwersytetu] W[arszawskiego] J[anusz] Majewski odwołał się do ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

– W dniu 19 V br. M[arek] Ciesielczyk i M[ałgorzata] Bator⁷ zostali przyjęci na rozmowę przez wiceprzewodniczącego m[iasta] Krakowa w sprawie złożonego wniosku o zarejestrowanie nowej studenckiej organizacji pod nazwą „Akademicki Ruch Odnowy”. W związku z negatywną decyzją Wydziału Spraw Wewnętrznych w Krakowie M[arek] Ciesielczyk planuje w sprawie zarejestrowania A[kademickiego] R[uchu] O[dnowy] wystosować pismo do ministra szkolnictwa wyższego, nauki i techniki. W ostatnich dniach M[arek] Ciesielczyk i M[ałgorzata] Bator kolportowali w środowisku akademickim ulotki informujące o powołaniu A[kademickiego] R[uchu] O[dnowy].

– Z uzyskanych przez Wydział III KW MO w Krakowie informacji wynika, że Andrzej Balcerek – członek krakowskiego SKS-u – będąc w Wiedniu nawiązał kontakt z Hanną Stołęcką – siostrą Danuty Stołęckiej, gdzie omawiał formy pomocy dla działaczy antysocjalistycznych w kraju. Nawiązaniem kontaktu z Hanną Stołęcką zainteresowany jest inny działacz krakowskiego SKS Wojciech Sikora. Działacze krakowskiego i wrocławskiego SKS-u zamierzają tą drogą zorganizować kanał przerzutowy literatury bezdebitowej do kraju.

– W dniach 15–20 V^a 1980 r. grupa studentów powiązanych z członkami SKS podejmowała kilkakrotnie próby zbierania na terenie D[omu] S[tudenckiego] przy ul. Kickiego podpisów pod petycją w sprawie rozwiązania SZSP. Inspiratorami akcji zbierania podpisów byli aktywni działacze warszawskiego SKS – J[anusz] Majewski i T[eodor] Klincewicz.

V. Profilaktyka i represje

– Z inspiracji Wydziału III KS MO w Warszawie władze administracyjne Politechniki Warszawskiej spowodowały wymówienie miejsca w akademiku Krzysztofowi Gajewskiemu i Waldemarowi Majowi z uwagi na ukończenie studiów. Mimo przysługującego im prawa zamieszkania

^a W tekście 03.

⁷ Małgorzata Bator – wówczas studentka filozofii UJ. Działaczka SZSP, współpracowniczka SKS, członek Akademickiego Ruchu Odnowy, współzałożycielka NZS na UJ.

w akademiku do końca roku akademickiego, administracja akademika na miejsce w[yżej] wymienionych zakwaterowała innych studentów. Decyzje powyższą Maj i Gajewski przyjęli bez sprzeciwu.

VI. Przeciwdziałania operacyjne

– Wydział III KW MO we Wrocławiu zrealizował kombinację operacyjną, w ramach której przy pomocy osobowych źródeł informacji przejął przygotowane do kolportażu ulotki w sprawie rozwiązania SZSP. Kolportaż ulotek dokonać miał członek wrocławskiego SKS Adam Lipiński.

W miesiącu maju br. działalność SKS-ów zasadniczo nie przyniosła nowych wrogich inicjatyw.

Na uwagę zasługuje fakt ożywienia środowiska warszawskiego w oparciu o fakt skreślenia z listy studentów rzecznika warszawskiego SKS-u Janusza Majewskiego oraz zorganizowanie przez poznański SKS wykładu doc. Kowalika. Większość działań SKS-ów spełniała rolę usługową wobec przedsięwzięć podejmowanych przez inne grupy antysocjalistyczne.

W ostatnim okresie czasu częściej notuje się fakty wykorzystania osób pozostających za granicą dla organizowania pomocy grupom antysocjalistycznym w kraju. Stwierdzono, że działacze wrocławskiego i krakowskiego SKS-u za pośrednictwem Hanny Stoleckiej przebywającej w Wiedniu usiłują zorganizować kanał przerzutowy literatury bezdebitowej dla SKS-ów. Działacze SKS sprawę tego typu kontaktu traktują jako formę uniezależnienia się od innych grup antysocjalistycznych i podkreślenia swojej samodzielności.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 327–332.

1980 czerwiec 23, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

Charakterystyka działalności SKS-ów w okresie 1–15 VI 1980 r.

I. Inicjatywy SKS-ów

1. W dniu 10 V 1980 r. w Poznaniu odbyło się spotkanie aktywistów poznańskiego SKS-u z przedstawicielem Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej (YMCA)¹ ob. Ghany o imieniu Tony.

W czasie spotkania przedyskutowano sprawę powstania Akademickiego Związku Katolickiego oraz ewentualnej pomocy ze strony YMCA. Ustalono, że głównym celem związku będzie szeroko podjęta edukacja (spotkania, wykłady, dyskusje, itp.). Uzgodniono, że A[kadernicki] Z[wiązek] K[atolicki] działał będzie wśród studentów U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza], niezależnie od Kurii.

Uzgodniono również projekt oświadczenia informującego o powstaniu w Poznaniu A[kadernickiego] Z[wiązku] K[atolickiego]. Projekt ten traktuje o sytuacji religii chrześcijańskiej w Polsce, podkreśla wolność wyznania i brak jednolitego systemu etycznego. W końcowej swej części stwierdza, że tylko organizacja chrześcijańska jest w stanie zrealizować oczekiwania młodych ludzi, dla których studiowanie jest propozycją poznawania człowieka i świata. Projekt sporządzony został na dwóch stronach maszynopisu formatu A-4, charakteryzuje się wysokim stopniern abstrakcji i określa Akademicki Związek Katolicki jako platformę realizacji wśród studentów światopoglądu chrześcijańskiego. Głównym organizatorem A[kadernickiego] Z[wiązku] K[atolickiego] jest Włodzimierz Filipek – aktywny działacz poznańskiego SKS-u. Oświadczenie informujące o utworzeniu A[kadernickiego] Z[wiązku] K[atolickiego] ma ukazać się z początkiem nowego roku akademickiego.

¹ Young Men Christian Association (Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej) – chrześcijańskie stowarzyszenie samopomocowe i wychowawcze powstałe w 1844 r.

2. „SzeF” poznańskiego SKS-u ^aJacek Kubiak^a zamierza, poczynawszy od 25 VI 1980 r., zorganizować kilkunastodniowy obóz szkoleniowy we wsi Buślary k. Polczyna Zdroju. Na obóz zamierza wyjechać około 25 osób. Są to głównie nowo pozyskani sympatycy SKS-u.

W programie pobytu w Buślarach przewiduje się m.in. szereg dyskusji nt. „opozycji demokratycznej”. Kubiak przygotował również szereg pozycji literatury antysocjalistycznej, którą zamierza udostępnić uczestnikom. Wydz[iał] III KW MO w Poznaniu podjął działania uniemożliwiające zorganizowanie obozu.

3. Z informacji^b Wydz[iału] III KW MO we Wrocławiu wynika, że w Warszawie przygotowany jest ogólnopolski tekst ulotki w sprawie Janusza Majewskiego. Ulotka ma być podpisana przez różne organizacje antysocjalistyczne, m.in. SKS-y i Ruch Młodej Polski. Z ramienia wrocławskiego SKS-u ulotkę podpisać ma Joanna Szlachta.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

1. W dniu 3 VI 1980 r. w kościele oo. Dominikanów odbyło się spotkanie z uczestnikami głódówki w Podkowie Leśnej. Przebieg głódówki relacjonowali: J[erzy] Godek, B[ronisław] Wildstein i R[óża] Woźniakowska.

Ogółem na spotkaniu obecnych było 45 osób z kręgu SKS-u i duszpaństwa akademickiego.

2. W dniach 21–22 maja 1980 r. działacz wrocławskiego SKS-u Jacek Malec przebywał w Gdańsku, gdzie spotkał się m.in. z A[leksandrem] Hallem oraz M[agdalena] Modzelewską – czołowymi działaczami RMP. W Gdańsku otrzymał do rozkolportowania 50 egz. pisma „Bratniak”.

3. Wysłannik krakowskiego SKS-u Andrzej Balcerek, za pośrednictwem przebywającej w Wiedniu Hanny Stoleckiej, spotkał się z Aleksandrem Smolarem w celu omówienia sprawy zbierania podpisów w polskim środowisku emigracyjnym oraz wśród intelektualistów zachodnich pod listem w obronie B[ogdana] Grzesiaka². List ten miał być następnie przesłany do naczelnych władz państwowych PRL.

^{a-a} Fragment wpisany odręcznie.

^b Wyraz wpisany odręcznie.

² Bogdan Grzesiak (?–1999) – drukarz drugiego obiegu, współpracownik NOWej, w 1980 r. aresztowany i skazany na 2 lata w zawieszeniu, następnie działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany.

III. Uczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy antysocjalistyczne

Jacek Malec podpisał jako sygnatariusz Kartę Praw Robotniczych³ i w działaniach swoich dąży do aktywizacji działalności antysocjalistycznej na terenie zakładów pracy.

IV. Inne

1. W dniach 6–7 VI 1980 r. Marek Ciesielczyk wraz z Bernadettą Bator⁴, Małgorzatą Bator, Wojciechem Widłakiem i Grzegorzem Krzysztofowiczem⁵ (wszyscy studenci U[niwersytetu] J[agiellońskiego]) wydrukowali pismo Akademickiego Ruchu Odnowy pt. „Po prostu – bis”⁷. W sumie zostało wydrukowanych 900 egz. 18-stronicowych. Pismo rozprawdane jest w środowisku studenckim w cenie 15 zł/egz.

2. M[ałgorzata] Bator i M[arek] Ciesielczyk zainicjowali zbórkę podpisów pod petycją w sprawie planowanego remontu D[omu] S[tudenckiego] „Żaczek”. Uważają, że fakt remontu akademika władze chcą wykorzystać do dezintegracji środowiska. W powyższej sprawie w dniu 4 VI 1980 r. odbyło się spotkanie prorektora U[niwersytetu] J[agiellońskiego] z członkami Rady Samorządu D[omu] S[tudenckiego] „Żaczek”.

V. Profilaktyka i represje

1. Sprawy karne i kolegia

1. W dniu 12 VI 1980 r. Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy Warszawa Śródmieście ukarało Andrzeja Mietkowskiego (aktywny działacz krakowskiego SKS-u) karą nagany oraz karą dodatkową w postaci podania orzeczenia do publicznej wiadomości na przeciąg 14 dni.

A[ndrzej] Mietkowski ukarany został za to, że w dniu 22 X 1979 r. w Warszawie zakłócił spokój publiczny przez wnoszenie głośnych okrzyków, czym spowodował zahamowanie ruchu ulicznego (artyk[ul] 51 § 1 i 90 k[odeksu] k[arnego]).

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 333–336.

³ Karta Praw Robotniczych, zob. Z. Hemmerling, M. Nadolski, *op. cit.*, s. 602–609.

⁴ Bernadetta Bator – w 1980 r. działaczka Akademickiego Ruchu Odnowy, następnie w krakowskim NZS.

⁵ Grzegorz Krzysztofowicz – bliższych danych nie ustalono.

1980 wrzesień 10, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

Charakterystyka działalności SKS w miesiącu sierpniu 1980 r.

I. Inicjatywy SKS-ów

1. Działacz wrocławskiego SKS-u Zbigniew Filipczak, odpowiedzialny z ramienia wrocławskiego SKS-u za działalność „Nifonu”^a (Niezależne Wydawnictwo Fonograficzne), podjął inicjatywę opracowania specjalnej taśmy magnetofonowej z nagranyymi wywiadami z członkami MKS-u działającego w zajezdni autobusowej we Wrocławiu. Po zakończeniu strajków taśmę tę członkowie SKS-u planują kolportować w środowisku akademickim. Wydz[iał] III podjął aktywne działania zmierzające do przeciwdziałania podjętej inicjatywie.

2. Działacz krakowskiego SKS-u Tomasz Mianowicz opracował tekst oświadczenia w sprawie stosowanych represji przez SB w stosunku do członków i sympatyków krakowskiego SKS-u. Z uwagi na trudną sytuację poligraficzną SKS-u oświadczenie to zamierzają przekazać do Warszawy celem powielenia oraz przesłać do Radia Wolna Europa.

3. Grupa aktywnych działaczy krakowskiego SKS w związku z ukończeniem studiów podjęła decyzję powołania w Krakowie „Komitetu Samoobrony Społecznej” na okręg Polski Południowo-Wschodni[ej].

Do składu KSS planują dokooptować kilku samodzielnych pracowników naukowych dla podniesienia prestiżu w tej organizacji. Rozważana jest możliwość przekształcenia KSS w filię KOR-u na okręg południowy.

4. Krakowski SKS podjął inicjatywę opracowania specjalnego listu solidarnościowego ze strajkującymi robotnikami Wybrzeża. List zredagowany został w imieniu mieszkańców Krakowa, pod którym członkowie SKS zbierali podpisy w środowisku dziennikarskim i literackim. Podpisy pod dokumentem złożyli m.in. Jan Józef Szczepański oraz Stanisław Lem.

5. Róża Woźniakowska – aktywistka krakowskiego SKS-u – przejawia aktywną działalność w zakresie udzielenia pomocy M[arkowi]

^a W tekście „Nifornu”.

Ciesielczykowi przy powołaniu nowej organizacji studenckiej ARO – Akademicki Ruch Odnowy. Działacze krakowskiego SKS-u, podejmując inicjatywę M[arka] Ciesielczyka, zamierzają poprzez udzielenie mu pomocy odegrać istotną rolę w nadaniu „właściwego” charakteru tej organizacji. W ostatnim okresie wzmoczoną działalność na tej płaszczyźnie przejawia również wrocławski SKS.

II. Zebrania – spotkania – szkolenia

1. W pierwszym dniu sierpnia w mieszkaniu Danuty Stołeckiej – aktywistka wrocławskiego SKS-u – odbyło się zebranie członków wrocławskiego SKS-u z udziałem Bronisława Wildsteina – aktywista krakowskiego SKS. Na spotkaniu B[ronisław] Wildstein złożył relację ze spotkania członków krakowskiego SKS-u z dziennikarką pisma „Natura” – Wera Mitch¹. B[ronisław] Wildstein negatywnie ocenił postawę Wery Mitch. W toku rozmowy podnoszono konieczność udania się z wizytą do Leszka Budrewicza odbywającego służbę wojskową w Krotoszynie. O powyższym fakcie poinformowano Zarząd WSW Śląskiego Okręgu Wojskowego.

III. Produkcja i kolportaż

1. W dniu 2 września 1980 r. grupy antysocjalistyczne działające w Poznaniu otrzymały z innych ośrodków 2,5 tys. egzemplarzy wydawnictwa „Robotnik”. W wyniku zrealizowanej kombinacji operacyjnej przejęto około 500 egzemplarzy.

2. Aktywista wrocławskiego SKS-u – Marek Burak – w okresie sierpnia 1980 r. dokonał kilkakrotnie na terenie akademików kolportażu literatury antysocjalistycznej, w tym opracowań propagujących SKS. Celem kolportażu było dotarcie do studentów odbywających praktyki robotnicze.

3. W dniu 7 sierpnia 1980 r. aktywista wrocławskiego SKS-u Adam Lipiński kolportował w formie odpłatnej na terenie akademika „Słowianka” różnego rodzaju wydawnictwa bezdebitowe. Wydz[iał] III podjął aktywne działania operacyjne zmierzające do uniemożliwienia wchodzenia na teren akademików działaczy SKS.

4. W dniu 20 sierpnia 1980 r. aktywista krakowskiego SKS-u Tomasz Mianowicz, przebywając w Warszawie, otrzymał z wydawnictwa „NOW-a” pewną ilość ulotek do rozkolportowania na terenie Krakowa. Ponadto

¹ Wera Mitch – bliższych danych nie ustalono.

otrzymał zadanie zorganizowanie specjalnego lokalu w Krakowie, na który emisariusze z Warszawy mogliby dostarczać większe partie literatury bez-debitowej.

Z dokonanych ustaleń wynika, iż mieszkaniem tym ma być niezidentyfikowany adres figurantki Krystyny Czerni (po wymeldowaniu się ze znanego adresu nie dokonała formalności przemeldowania).

5. Działacze wrocławskiego SKS – D[anuta] Stołęcka, J[arosław] Broda, T[omasz] Wacko, R[oman] Kołakowski – podjęli inicjatywę opracowania i kolportażu ulotki zawierającej żądania strajkujących. Ulotki postanowiono rozkolportować na terenie różnych zakładów pracy.

W dniu 26 sierpnia D[anuta] Stołęcka – aktywistka wrocławskiego SKS dokonała kolportażu ulotek nawołujących robotników wrocławskich zakładów pracy do strajków solidarnościowych.

6. W dniu 28 sierpnia 1980 r. Adam Lipiński – działacz wrocławskiego SKS – kolportował wśród robotników wrocławskich zakładów pracy ulotki nawołujące do strajków solidarnościowych.

7. W dniu 27 sierpnia 1980 r. działacze krakowskiego SKS-u dokonali kolportażu ulotek przed bramą Wojskowych Zakładów Remontowych w Krakowie. Ulotki wydrukowane zostały przez oficynę wydawniczą „NOW-a”. Rozkolportowane ulotki w liczbie około 50 zostały przejęte.

8. W dniu 28 sierpnia 1980 r. działacz wrocławskiego SKS-u – Krzysztof Bąkowski – brał aktywny udział w kolportowaniu ulotek na terenie zajezdni autobusowej, gdzie mieścił się M[iędzyzakładowy] K[omitety] S[trajkowy] we Wrocławiu, oraz udzielał pomocy przy powielaniu różnego rodzaju materiałów wydawanych przez M[iędzyzakładowy] K[omitety] S[trajkowy].

IV. Uczestnictwo w akcjach organizowanych przez inne grupy

1. W dniu 17 sierpnia 1980 r. w Poznaniu odbyło się zebranie członków K[omitety] S[amoobrony] S[połecznej] Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego. W zebraniu jako przedstawiciel poznańskiego SKS-u uczestniczył Włodzimierz Filipek. Opracowano oświadczenie dot[ycające] aktualnej sytuacji po wystąpieniu telewizyjnym premiera E[dwarda] Babiucha.

Wł[odzimierz] Filipek stwierdził, że nie będzie sygnował oświadczenia, ponieważ uznał, że tekst nie oddaje aktualnych nastrojów tzw. opozycji demokratycznej.

2. Do powstałego w sierpniu br. we Wrocławiu Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego dołączyli się działacze wrocławskiego SKS-u:

Zbigniew Filipczak, Joanna Szlachta, Jarosław Broda, Roman Kołakowski, Tomasz Wacko^b.

Przebywając na terenie zajezdni M[iejskiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacyjnego], brali czynny udział w opracowywaniu i wykonywaniu ulotek. Ponadto Roman Kołakowski w dniu 27 sierpnia br. zorganizował recital piosenkarski dla strajkujących robotników.

V. Inne

1. W dniu 1 sierpnia 1980 r. Leszka Budrewicza odbywającego służbę wojskową w J[ednostce] W[ojskowej] 2626 w Międzyrzeczu odwiedziła: Elżbieta Tarka – działaczka wrocławskiego SKS-u, i rodzice Danuty Stoleckiej – dziewczyny L[eszka] Budrewicza, znanej działaczki wrocławskiego SKS-u. Osoby te dostarczyły L[eszce] Budrewiczowi kartkę z pozdrowieniami od prof. Czesława Hernasa.

W związku z koniecznością zapewnienia kontroli operac[yjnej] figuranta oraz w celu neutralizacji oddziaływania ww. na środowisko Wydz[iał] III KW MO we Wrocławiu nawiązał ścisłą współpracę z Zarządem WSW Ś[ląskiego] O[kręgu] W[ojskowego] we Wrocławiu.

2. Na podstawie analizy luźnych zapisków znalezionych w dniu 11 sierpnia 1980 r. u Adama Lipińskiego uzyskano dane dot[yczące] aktualnej struktury wrocławskiego SKS-u i podziału zadań:

- Nifon – niezależne wydawnictwa fonograficzne – Zbigniew Filipczak;
- archiwum – Danuta Szczepańska;
- kolportaż – Adam Lipiński;
- akcja akademiki (kolportaż) – Adam Lipiński, Krzysztof Bąkowski, Marek Burak;
- punkt informacyjny – Adam Lipiński, Krzysztof Bąkowski, Marek Burak;
- Biuro Informacyjne – Bogdan Jastrzębski;
- „Akademiczne Pismo Informacyjne” – Sławomir Najnigier, Stanisław Huskowski, Jan Sobczyk;
- klub dyskusyjny – Krzysztof Bąkowski;
- seminarium – Krzysztof Turkowski;
- druki – Tomasz Wacko^b;
- „Zeszyty Problemowe” – Adam Lipiński;
- program – Marek Burak, Adam Lipiński.

^b W tekście Waćko.

3. Współzałożyciel Akademickiego Biura Informacyjnego w Warszawie Jacek Czapotowicz, zatrudniony w Centrum Projektowania i Zastosowania Informatyki w Warszawie, od dnia 25 sierpnia br. wziął urlop, a następnie zwrócił się do KOR-u i zaferował swą pomoc w utrzymywaniu łączności z Wybrzeżem.

IV. Profilaktyka i represje

1. Rozmowy profilaktyczne

– W dniu 13 sierpnia 1980 r. Wydz[iał] III [KW MO] Kraków w związku z zamierzonym kolportażem „Robotnika” przeprowadził rozmowę profilaktyczno-ostrzegawczą z działaczką SKS-u Anną Szwed.

– W dniu 14 sierpnia 1980 r. Wydz[iał] III [KW MO] Kraków przeprowadził rozmowę ostrzegawczą z działaczką krakowskiego SKS-u A[nną] Mietkowską w związku z próbami docierania do środowisk robotniczych.

– W celu ograniczenia negatywnych inicjatyw podejmowanych przez krakowski SKS w dniu 22 sierpnia br. przeprowadzono rozmowy ostrzegawcze z następującymi działaczami SKS-u: M[arianem] Piątkiem², M[arkiem] Płaszewskim, H[enrykiem] Karkoszą, J[ózefem] Baranem, B[ronisławem] Wildsteinem.

– Wydz[iał] III KW MO we Wrocławiu w dniu 24 sierpnia 1980 r. przeprowadził rozmowę profilaktyczną z zatrzymanym aktywnym działaczem wrocławskiego SKS-u Adamem Lipińskim. W tym samym dniu przeprowadzona została rozmowa ostrzegawcza z Danutą Stolecką.

– W dniu 29 sierpnia 1980 r. Wydz[iał] III KW MO Kraków przeprowadził rozmowy ostrzegawcze z działaczami krakowskiego SKS-u: Iwoną Galińską, Widsteinem i Marianem Piątkiem.

– W dniu 31 sierpnia br. prokurator Prokuratury Rejonowej dla dzielnicy Kraków Śródmieście przeprowadził rozmowy ostrzegawcze z następującymi działaczami krakowskiego SKS-u: Anną Szwed, Lesławem^e Maleszką, Anną^d Mietkowską, Tomaszem Mianowiczem i Henrykiem Karkoszą.

^d *W tekście Aleksandrą.*

^e *W tekście Leszkiem.*

² Marian Piątek – wówczas student UJ, działacz opozycyjny. Współpracownik krakowskiego SKS, w 1980 r. działacz Akademickiego Ruchu Odnowy, drukarz wydawnictwa KOS.

2. Przeszukania

– W dniu 17 sierpnia 1980 r. w Krakowie dokonano przeszukania osobistego bagażu J[arosława] Zadenckiego, w wyniku którego zakwestionowano 24 egz. wydawnictw bezdebitowych.

W celu niedopuszczenia do ewentualnego kolportażu ww. zatrzymano na 48 godzin.

– W dniu 22 sierpnia 1980 r. w Krakowie przeprowadzono przeszukanie mieszkania Lesława Maleszki, w trakcie którego zakwestionowano kilkanaście egz. wydawnictw antysocjalistycznych. Po przeszukaniu z ww. przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą.

3. Zatrzymania

Wrocław

– W związku z planowanym uczestnictwem w zebraniu KSS „KOR” w dniu 5 sierpnia 1980 r. Wydz[iał] III-2 KS MO dokonał zatrzymania na 48 godzin aktywnego działacza wrocławskiego SKS-u Sławomira Najnigiera.

– W celu niedopuszczenia do odbycia się w dniu 11 sierpnia br. zebrania organizacyjnego wrocławskiego KSS-u m.in. dokonano zatrzymania na 48 godz. Adama Lipińskiego, przy którym znaleziono pojedyncze egz. wydawnictw antysocjalistycznych.

– W celu niedopuszczenia do powielania i rozkolportowania tekstów żądań załóg Wybrzeża w dniu 20 sierpnia [19]80 r. zatrzymano na 48 godz. działaczy wrocławskiego SKS-u: Tomasza Wacko, Romana Kołakowskiego i Jarosława Brodę.

– W związku z uzyskaniem informacji o planowanym wyjeździe działaczy wrocławskiego SKS-u do Gdańska w dniu 22 sierpnia br. zatrzymano na 48 godz. Adama Lipińskiego i Danutę Stolecką.

– W dniu 22 sierpnia 1980 r. zatrzymany został przez Straż Zakładową Zakładu Przeładunków Zespołu Portowego Szczecin–Świnoujście Marek Burak, który usiłował wejść na teren zakładu. Po wylegitymowaniu go przez funkcjonariuszy MO został zwolniony.

W dniu 24 sierpnia br. Marek Burak usiłował nawiązać kontakt z Komitetem Strajkowym Zarządu Portu Szczecin Rejonu Świnoujście. W celu niedopuszczenia do dalszych kontaktów ze strajkującymi robotnikami dokonano w dniu 24 sierpnia 1980 r. w Świnoujściu zatrzymania ww., następnie przekazano go do dyspozycji Wydziału Śledczego KW MO we Wrocławiu.

– W dniu 24 sierpnia 1980 r. we Wrocławiu zatrzymany został na 48 godz. Tomasz Wacko – działacz wrocławskiego SKS-u, w związku z podjęciem przez ww. próby wydania „żądań strajkujących”.

– W celu udaremnienia przeprowadzenia we Wrocławiu akcji solidarnościowej z robotnikami Wybrzeża w dniu 24 sierpnia br. zatrzymano na 48 godz. Jarosława Brodę.

– W dniu 26 sierpnia 1980 r. we Wrocławiu zatrzymana została na 48 godz. D[anuta] Stołecka, która postanowiła włączyć się do akcji kolportowania ulotek nawołujących do strajku.

– W dniu 29 sierpnia 1980 r. zatrzymany został we Wrocławiu Roman Kołakowski, który przebywał kilka dni na terenie VII Zajezdni M[iejskiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacyjnego], nawołując do aktywniejszych wystąpień.

Poznań

– W dniu 19 sierpnia 1980 r. Wydz[iał] III KW MO w Poznaniu dokonał zatrzymania usiłujących wyjechać do Gdańska: Jacka Kubiaka – szefa poznańskiego SKS-u i Lecha Kozika³ – sympatyka SKS-u. L[ech] Kozik posiadał przy sobie 12 egz. literatury bezdebitowej.

Kraków

– W związku z otrzymaniem informacji, że do Krakowa ma zostać przywieziona kolejna partia „Robotnika”, w dniu 12 sierpnia br. w pociągu relacji Warszawa–Kraków zatrzymano Annę i Andrzeja Mietkowskich. Po przeszukaniu bagażu okazało się, że przewożą 3,5 tys. pisma „Robotnik” nr 50 i 51/52.

Ww. zatrzymano na 48 godz. Literaturę antysocjalistyczną zakwestionowano. Po wyjściu z aresztu A[ndrzej] Mietkowski podejmował dalsze próby aktywizowania krakowskiego SKS-u i docierania do środowisk robotniczych. W związku z tym został on dwukrotnie osadzony w areszcie na 48 godz. w dn. 15 VIII i 20 VIII 1980 r.

– W celu niedopuszczenia do masowego kolportażu wydawnictw antysocjalistycznych w dniu 13 sierpnia 1980 r. zatrzymano na 48 godz. Wojciecha Sikorę, Pawła Witkowskiego⁴ i Jerzego Godka.

³ Lech Kozik – bliższych danych nie ustalono.

⁴ Paweł Witkowski (ur. 1956) – wówczas student filozofii UJ. Współpracownik krakowskiego SKS.

– W dniu 15 sierpnia 1980 r. wspólnie z A[ndrzejem] Mietkowskim został zatrzymany na 48 godz. Wojciech Sikora. Ww. podejmowali próby docierania do załóg robotniczych Krakowa.

– W dniu 16 sierpnia 1980 r. w Krakowie zatrzymany został na 48 godz. Jarosław Zadencki. W wyniku przeszukania ujawniono przy nim kilkanaście egz. wydawnictw bezdebitowych. Zatrzymanie miało na celu niedopuszczenie do kolportażu przez ww. literatury bezdebitowej.

– W związku z docieraniem do środowisk robotniczych i nakłanianiem do strajków w dniu 20 sierpnia w Krakowie zatrzymano na 48 godz. Annę Szwed.

– W związku z zamierzonym kolportażem wydawnictw antysocjalistycznych oraz próbami docierania do zakładów pracy Krakowa w dniu 19 sierpnia zatrzymano na 48 godz. Wojciecha Sikorę.

– W dniu 20 sierpnia 1980 r. został przejęty z Wydz[iału] III KW MO w Sieradzu zatrzymany w Gdańsku Bronisław Wildstein. Po przewiezieniu go do Krakowa ww. został zatrzymany na 48 godz.

– W dniu 22 sierpnia 1980 r. zatrzymany został w Krakowie na 48 godz. Tomasz Mianowicz, zbierający informacje o sytuacji w krakowskich zakładach pracy.

– W dniu 27 sierpnia 1980 r. w Krakowie zatrzymany został Wojciech Frąckiewicz z Warszawy, spełniający rolę łącznika.

– W związku z informacjami, że krakowski SKS zamierza wydrukować ulotkę nawołującą do podejmowania strajków i obliczoną na podsycanie nastrojów niezadowolenia, w dniu 29 sierpnia 1980 r. dokonano zatrzymania na 48 godz. A[ndrzeja] Mietkowskiego, A[nny] Mietkowskiej, L[esława] Maleszki, W[ojciecha] Sikory, H[enryka] Karkoszy, B[ronisława] Wildsteina.

– W dniu 31 sierpnia 1980 r. Prokuratura Rejonowa dla dzielnicy Kraków Śródmieście zastosowała areszt tymczasowy wobec: A[ndrzeja] Mietkowskiego, B[ronisława] Wildsteina, W[ojciecha] Sikory – przedstawiając im zarzut z art. 276 § 1 k[odeksu] k[arnego], 271 § 1 k[odeksu] k[arnego] w związku z art. 10 § 2 k[odeksu] k[arnego].

Zgodnie z późniejszymi decyzjami ww. zostali zwolnieni z aresztu.

Warszawa

– W celu niedopuszczenia do kolportażu wydawnictw antysocjalistycznych w dniu 20 sierpnia zatrzymany został na 48 godz. Jan Cywiński, przebywający u J[acka] Kuronia podczas przeszukania.

Ponownego zatrzymania ww. dokonano w dniu 22 sierpnia 1980 r. i 24 sierpnia [19]80 r.

W dniu 29 sierpnia 1980 r. w stosunku do J[ana] Cywińskiego prokurator rejonowy dla dzielnicy Warszawa Śródmieście zastosował areszt tymczasowy na okres 3 miesięcy. Zgodnie z powyższymi^f decyzjami ww. został zwolniony z aresztu.

5^g. Działania administracyjne

W związku z zamiarami wyjazdu do CSRS Adama Jastrzębskiego – członka krakowskiego SKS-u – w celu nawiązania kontaktu z ośrodkami dysydenckimi, w nocy 6/7 sierpnia 1980 r. na punkcie granicznym w Zebrzydowicach dokonano zatrzymania ww. dowodu osobistego. W trakcie przeszukania bagażu nie stwierdzono, aby ww. przewoził materiały antysocjalistyczne. Dowód osobisty posłano do Wydz[iału] Paszportów KW MO Kraków.

W sierpniu br. zanotowano znaczną aktywizację działalności Studenckich Komitetów Solidarności. Szczególnie dotyczy to SKS-ów w Krakowie i Wrocławiu.

Zjawisko to posiada niewątpliwy związek z ogólną sytuacją w kraju i występującymi w tym czasie strajkami.

Działacze wrocławskiego SKS-u włączyli się aktywnie w prace Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego we Wrocławiu w zakresie produkcji i kolportażu ulotek nawołujących do strajków.

Również w Krakowie odnotowano szereg prób docierania działaczy SKS-u do środowisk robotniczych. W Krakowie i Wrocławiu SKS-y pomimo stosowania działań represyjnych (zatrzymania) prowadziły masowy kolportaż wydawnictw antysocjalistycznych.

Na szczególną uwagę zasługuje inicjatywa SKS-ów Krakowa i Wrocławia zmierzająca do nadania odpowiedniej formy Akademickiemu Ruchowi Odnowy „ARO” – powołanemu przez grupę M[arka] Ciesielczyka w Krakowie. Istnieje realne zagrożenie, że organizacja ta może przekształcić się w organizację studencką o charakterze „bratniackim, niezależnym”.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 357–367.

^f Tak w tekście.

^g Taka numeracja w tekście.

1980 październik 13, Warszawa – Meldunek operacyjny dotyczący działalności SKS, opracowany przez starszego inspektora Wydziału III Departamentu III MSW kpt. Bogdana Hutkowskiego, tajne

Charakterystyka działalności SKS-ów w miesiącu wrześniu 1980 r.

I. Inicjatywy SKS-ów

1. Poznański SKS wyszedł z inicjatywą powołania „niezależnej organizacji studenckiej”. Temu celowi poświęcone było zorganizowane w dniu 11 IX 1980 r. spotkanie działaczy SKS-u. Jacek Kubiak z żoną, Tomasz Tórz, Andrzej Wilowski, Włodzimierz Fenrych weszli w skład Tymczasowego Komitetu Założycielskiego Niezależnego Związku Studentów. Jacek Kubiak i Włodzimierz Filipek zajęli się przygotowaniem statutu.

Na uwagę zasługuje fakt zdominowania władz NZS przez działaczy poznańskiego SKS-u. Od nich pochodzą inicjatywy. Zebranie Założycielskie NZS U[niwersytetu] A[dama] M[ickiewicza] w dn. 25 IX 1980 r. prowadził przywódca poznańskiego SKS-u – Jacek Kubiak. On też wyznaczył składy osobowe poszczególnych NZS podczas zebrania T[yczasowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] NZS w dn. 26 IX bieżącego roku. W zamierzeniach poznańskiego SKS-u NZS będzie oficjalną organizacją, z własną bazą poligraficzną i zapleczem technicznym, realizującą cele, które dotychczas przyświecały SKS-owi.

2. Z inicjatywą utworzenia „niezależnej organizacji studenckiej” wystąpili działacze wrocławskiego SKS-u. Pierwsze zebranie SKS poświęcone tej sprawie odbyło się w dn. 9 IX 1980 r., a następne w dn. 16 IX 1980 r. Na zebraniu w dn. 23 IX 1980 r., w którym uczestniczyło około 40 osób (w tym cały aktyw SKS-u), powołano Komitet Założycielski NZS oraz podpisano rezolucję o powstaniu NZS. Powołano kilka komisji, w skład których weszli działacze wrocławskiego SKS-u. Na 25 członków T[yczasowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego], 11 to aktywiści SKS-u.

Wewnątrz SKS-u prowadzona jest dyskusja nt. celowości tej grupy. M.in. D[anuta] Stołecka sugerowała rozwiązanie SKS-u, aby nie narażać się na zarzuty, iż NZS powstał na bazie SKS-u. Redaktor „Akademickiego Pisma Informacyjnego” Jan Sobczyk widzi możliwość zalegalizowania

tego czasopisma. W swoim działaniu zamierza do tego, aby „API” stało się organem prasowym Niezależnego Związku Studentów we Wrocławiu.

3. Działacze krakowskiego SKS w sierpniu br. podjęli inicjatywę opracowania specjalnego dokumentu – instrukcji zawierającej wytyczne, jak zakładać „Wolne Związki Zawodowe”. Dokument ten opracowany został w oparciu o treść^a statutu i deklaracji SNZZ^b z Gdańska. Dokument ten w liczbie około 3 tys. [egzemplarzy] rozkolportowany został w pobliżu zakładów pracy.

4. W dniu 10 VIII 1980 r. w mieszkaniu J[aroslawa] Zadenckiego – działacza krakowskiego SKS-u – odbyło się zebranie członków i sympatyków SKS-u, na którym przedstawiono projekt zorganizowania strajku okupacyjnego na Wydziale Filozofii U[niwersytetu] J[agiellońskiego]. Wysłunęto propozycję utworzenia komitetów strajkowych na innych wydziałach, utworzenia komitetów strajkowych na innych wydziałach, jak również na innych uczelniach krakowskich. W dn. 15 IX 1980 r. na kolejnym zebraniu SKS-u w oparciu o uzgodnienia z Kuroniem i Michnikiem podjęto decyzję o odwołaniu strajku okupacyjnego, decydując się na realizację akcji protestacyjnych wypracowywanych przez Niezależne Zrzeszenie Studentów Polskich w Gdańsku.

5. W dn. 22 IX 1980 r. z inicjatywy działaczy krakowskiego SKS-u doszło do pojednania pomiędzy grupą inicjatywną SKS-u, dążącą do powołania Niezależnych Związków Studentów, a grupą Marka Ciesielczyka reprezentującą interesy Niezależnego Zrzeszenia Studentów–Akademicki Ruch Odnowy. W wyniku porozumienia postanowiono utworzyć jedną organizację o nazwie „Niezależne Zrzeszenie Studentów Polskich”. W skład powołanych komisji weszli aktywni działacze SKS-u – J[aroslawa] Zadencki, A[ndrzej] Mietkowski, W[aldemar] Bratuszewski, A[nną] Krajewska, którzy zdominowali NZSP, narzucając swój styl i charakter tej organizacji. J[aroslawa] Zadencki upoważniony został przez zebranie do reprezentowania NZSP na zewnątrz (prawo udzielania wywiadów, kontakty z innymi przedstawicielami związków studenckich z innych uczelni).

6. W dn. 25 IX 1980 r. odbyło się zebranie Komitetów Założycielskich NZS krakowskich uczelni, na którym powołano tzw. komisję ekspertów, złożoną z byłych studentów. Celem osób działających w komisjach eks-

^a *Wyraz wpisany odręcznie.*

^b *Tak w tekście.*

pertów ma być pomoc w pracach utworzonych komisji: programowej, statutowej, propagandy, regulaminu studiów, interwencyjnej. W skład komisji ekspertów weszli między innymi B[ogusław] Sonik, B[ronisław] Wildstein, L[esław] Maleszka. Ww. osoby usiłują wywierać wpływ na członków Rady Koordynacyjnej K[omitetu] Z[ałożycielskiego] NZS w kierunku wystosowania protestu w obronie L[eszka] Moczulskiego.

W dn. 23 IX 1980 r., z inicjatywy działaczy warszawskiego SKS-u w D[omu] S[tudenckim] „Mikrus” odbyło się zebranie Międzyuczelnianego Komitetu Założycielskiego Związków Studentów. Jednym z głównych organizatorów zebrania był Waldemar Maj – aktywista warszawskiego SKS-u. Tematem zebrania było poinformowanie środowiska o podjętych ustaleniach z przedstawicielami nowo utworzonych organizacji studenckich w Gdańsku, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu. Uczestnicy zebrania krytykowali dotychczasową działalność SZSP, oświadczając, iż NZS nie będzie współpracował w przyszłości z tą organizacją. W czasie zebrania kolportowano ulotki TKN-u w sprawie przywrócenia samorządnych organizacji studenckich.

7. W dn. 29 IX 1980 r. w D[omu] S[tudenckim] „Riviera” odbyło się spotkanie organizacyjno-programowe Niezależnego Związku Studentów, które prowadził W[aldemar] Maj – aktywista warszawskiego SKS-u. Aktywną rolę w przygotowaniu zebrania odegrali ponadto T[eodor] Klineciewicz, K[rzysztof] Lachowski – aktywiści SKS-u, którzy zaprosili na spotkanie Eugeniusza Kloca¹, Stefana Bratkowskiego², Marcina Króla, Krzysztofa Wolickiego. Na zebraniu przedstawiono sprawozdanie z działalności Komisji Statutowej w Gdańsku oraz stan powoływania NZS na uczelniach warszawskich. Przedstawiono postulaty studenckie, których treść w większości pokrywała się z propozycjami zawartymi w apelach wydawanych przez NZS.

II. Produkcja i kolportaż

1. SKS w Poznaniu wydrukował przy pomocy powielacza ramkowego otrzymany z Gdańska projekt „Statutu Niezależnego Samorządnego

¹ Eugeniusz Kloc (1947–1994) – polonista, działacz opozycyjny. Sygnatariusz listów protestacyjnych, współpracownik KOR i KSS „KOR”, od 1978 r. w redakcji „Biuletynu Informacyjnego”, działacz NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany, w 1984 r. wyjechał do Francji.

² Stefan Bratkowski (ur. 1934) – dziennikarz, publicysta, pisarz. W latach 1954–1981 w PZPR, 1956–1957 członek redakcji „Po prostu”, w 1978 r. współtwórca Konserwatorium „Doświadczenie i Przyszłość”, 1983–1988 tworzył niezależną „Gazetę Dźwiękową”.

Związku Zawodowego”. Projekt przeznaczony został do szerokiego kolportażu na terenie Poznania. Za pośrednictwem TW ps. „Prezes” Wydz[iał] III KW MO w Poznaniu przejął 330 egz. projektu statutu.

2. Wydawnictwo krakowskiego SKS-u – „Niezależna Oficyna Studencka” – wyprodukowało około 3000 ulotek zatytułowanych *Jak utworzyć niezależny samorządny związek zawodowy*. Ulotki kolportowane były w środowiskach robotniczych Krakowa. Jednym z głównych kolporterów ww. ulotek był Wojciech Sikora. Część ulotek P[aweł] Witkowski przekazał do Tarnowa.

III. Udział w akcjach organizowanych przez inne grupy

1. Od początku działalności Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego we Wrocławiu działacze wrocławskiego SKS-u aktywnie włączyli się w jego pracę. Bezpośredni udział w pracach MKS-u brali następujący członkowie SKS-u:

– Jarosław Broda – brał czynny udział w redagowaniu „Komunikatów MKS-u”, spełniał rolę łącznika pomiędzy MKS-em a grupą drukującą, wygłosił prelekcję nt. działalności różnych grup „opozycyjnych”;

– Andrzej Kielczewski – utrzymywał łączność telefoniczną z Gdańskiem, Szczecinem i Warszawą, brał udział w spotkaniach z dziennikarzami, uczestniczył w druku i kolportażu materiałów propagandowych MKS-u;

– Wojciech Starzyński – brał aktywny udział w druku materiałów propagandowych;

– Joanna Szlachta – przygotowywała matryce materiałów propagandowych;

– Jerzy Szlachta – drukował materiały MKS-u;

– Roman Kołakowski – wystąpił z recitalem poezji śpiewanej dla strajkujących robotników, pomagał w zorganizowaniu mszy, przewoził sprzęt nagłaśniający;

– Zbigniew Filak – drukował, organizował kolportaż, prowadził archiwum

– Krzysztof Bąkowski – drukował, organizował kolportaż, z jego inicjatywy pracownicy „Pafawagu” wyprodukowali siedem powielaczy ramkowych;

– Adam Bąkowski i Danuta Stolecka – prowadzili kolportaż, dostarczali żywność, pieniądze itd.

W pracach organizacyjnych Komitetu Założycielskiego NSZZ brali udział: Wiktor Grotowicz, Zbigniew Filipczak, Adam i Krzysztof Bąkowsky,

Jarosław Broda, Grotowicz i Filipczak weszli w skład „Biura Interwencyjnego” NSZZ we Wrocławiu, w ramach którego prowadzili akcję agitacyjną zmierzającą do organizowania NSZZ w różnych zakładach pracy na terenie miasta i województwa wrocławskiego. Krzysztof Bąkowski i Tomasz Wacko, będąc w KZ NSZZ, w Opolu doprowadzili do wydrukowania 1000 ulotek nt. „Komunikatu Opolskiego”. Danuta Stołęcka zbiera materiały dotyczące działalności wrocławskiego KZ NSZZ. Materiały te zamierza wykorzystać w pracach organizacyjnych Niezależnego Związku Studenckiego, a także do opracowania „Calendarium” wydarzeń z sierpnia 1980 r.

2. W dn. 28 IX 1980 r. we Wrocławiu odbyło się zebranie Tymczasowego Komitetu Założycielskiego Niezależnego Związku Studentów. Wniesiono poprawki do statutu oraz wybrano 5-osobowe prezydium TKZ.

W skład TKZ weszli: Marek Burak, Jacek Leśkow, Sławomir Najnigier, Zbigniew Filipczak i Jan Sobczyk.

S[ławomir] Najnigier został wybrany przewodniczącym, a J[acek] Leśkow wiceprzewodniczącym. Wszyscy ww. to aktywni działacze wrocławskiego SKS-u.

3. W mieszkaniu Jacka Kubiaka zorganizowany został punkt informacyjny, którego celem było udzielenie pomocy zakładom pracy w tworzeniu i rejestracji NSZZ. Praca w tym punkcie polega na pełnieniu dyżurów m.in. przez działaczy poznańskiego SKS-u. W czasie sierpniowych strajków Włodzimierz Filipek i Jacek Kubiak aktywnie włączyli się w prace komitetów strajkowych, utrzymywali kontakt z Kuroniem, Świtoniem, E[wą] Kulik i innymi działaczami grup antysocjalistycznych. Nawiązali kontakt z Gdańskiem. Włodzimierz Filipek spełniał rolę łącznika między komitetem strajkowym WPK w Poznaniu a MKZ w Gdańsku. Zbierali informacje o wydarzeniach w innych miastach. Po podpisaniu porozumienia Filipek i Kubiak przystąpili do powołania N[iezależnych] Z[wiązków] Z[awodowych]. Aktywnie uczestniczyli w produkcji materiałów propagandowych.

IV. Inne

1. Działaczka wrocławskiego SKS-u Danuta Stołęcka nawiązała kontakt korespondencyjny za pośrednictwem osób trzecich ze swą siostrą Hanną mieszkającą w Wiedniu. Za jej pośrednictwem Danuta pragnie nawiązać kontakt ze związkami zawodowymi na Zachodzie, celem udzielenia przez nie ewentualnej pomocy dla NSZZ.

Z ustaleń Wydz[iału] III KW MO we Wrocławiu wynika, że nikt z działaczy KZ NSZZ we Wrocławiu nie prowadził ze Stolecką rozmów na ten temat.

2. Wrocławski SKS żywo zainteresowany jest reperkusjami nadanych wywiadów w TV, udzielonych przez Moczulskiego, Kuronia i Płońską³. Z wypowiedzi Stoleckiej, Grotowicza, Bąkowskiego, Szczepańskiej wynika, że nie dają wiary w autentyczność programu TV. Według nich sprawa Moczulskiego to sprawa KPN-u.

V. Profilaktyka i represje

Kolegia

W dn. 29 IX 1980 r. przed Kolegium ds. Wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy Kraków Krowodrza odbyła się rozprawa przeciwko Wojciechowi Sikorze, Pawłowi Witkowskiemu i Jerzemu Godkowi. Wymienionym zarzucono czyn z art. 51 § 2 k[deksu] w[ykroczeń]. Z ramienia SKS-u obrońcą był B[ogusław] Sonik. Orzeczeniem kolegium ww. zostali ukarani grzywną po 2000 zł każdy. Rozprawa odbyła się bez zakłóceń.

W miesiącu wrześniu działalność poszczególnych SKS-ów charakteryzowała się dużą aktywnością na płaszczyźnie powoływania na wyższych uczelniach Niezależnych Związków Studenckich, jak również pomocy przy organizowaniu się w zakładach pracy Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych. Przedstawiciele SKS z Wrocławia [i] Poznania włożyli wiele inicjatywy przy uruchamianiu punktów poligraficznych i kolportażu różnego rodzaju opracowań, wydanych przez NSZZ.

Z inicjatywy osób zaangażowanych w działalność SKS organizowano na uczelniach liczne zebrania poświęcone przygotowaniu atmosfery sprzyjającej do powołania nowej organizacji studenckiej i rozbitcia w nowym roku akademickim organizacji SZSP.

Na zebrania zapraszano znanych działaczy KSS „KOR”, TKN, A[dama] Michnika, J[acka] Kuronia, T[adeusza] Kowalika, K[rzysztofa] Wolickiego, W[ładysława] Bartoszewskiego⁴, którzy udzielali moralnego wsparcia

³ Maryla Płońska – działaczka opozycyjna. Działaczka gdańskich WZZ, członek redakcji „Robotnika Wybrzeża”.

⁴ Władysław Bartoszewski (ur. 1922) – historyk, polityk. W latach 1940–1941 więziony w Oświęcimiu, od 1942 r. żołnierz AK, członek Rady Pomocy Żydom „Żegota”, powstaniec warszawski, w 1945 r. członek „Nie” i Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj, w 1946 r. członek PSL,

działaczom SKS-ów, jak również wykorzystywani byli do opracowywania dokumentów programowych, statutów dla NZS.

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że w skład kierownictwa NZS na wielu uczelniach weszli aktywni działacze SKS lub osoby z nim współpracujące. Osoby te wywierają będą znaczny wpływ na działalność NZS-ów, dążąc do współdziałania z innymi ugrupowaniami z tzw. opozycji demokratycznej.

W Krakowie powołano z byłych działaczy SKS „komisję ekspertów”, której celem ma być pomoc w pracach utworzonych w ramach NZS różnych komisji. Decyzja ta jest próbą przedłużenia bezpośredniej aktywności osób zaangażowanych w przeszłości w działalność antysocjalistyczną i zmierza do wykorzystania doświadczeń tych osób dla potrzeb nowo utworzonych NZS-ów.

Należy sądzić, iż w innych ośrodkach akademickich, na wzór krakowskiej „komisji ekspertów”, powstaną ciała doradcze, których celem będzie pomoc NZS-om, oraz [że] stanowiąc one będą pomost pomiędzy środowiskiem akademickim a innymi grupami antysocjalistycznymi.

Źródło: AIPN, 0222/701, t. V, k. 348–355.

1946–1948 i 1949–1954 więziony, 1972–1984 sekretarz generalny Polskiego Pen Clubu, uczestnik protestów przeciwko poprawkom do konstytucji PRL, współzałożyciel TKN, działacz „NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany. W latach 1995–1996 i 2000–2001 minister spraw zagranicznych, 1997–2001 senator.

WYKAZ SKRÓTÓW

AE	– Akademia Ekonomiczna
AGH	– Akademia Górniczo-Hutnicza
AK	– Armia Krajowa
AM	– Akademia Medyczna
AR	– Akademia Rolnicza
ASP	– Akademia Sztuk Pięknych
ATK	– Akademia Teologii Katolickiej (Warszawa)
AWF	– Akademia Wychowania Fizycznego
CKR	– Centralny Komitet Robotniczy
CKRL	– Centralne Kierownictwo Ruchu Ludowego
CKW	– Centralny Komitet Wykonawczy
CSRS	– Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
DA	– Duszpasterstwo Akademickie
DUSW	– Dzielnicowy Urząd Spraw Wewnętrznych
IPN	– Instytut Pamięci Narodowej
KC	– Komitet Centralny
KD MO	– Komenda Dzielnicowa MO
KIK	– Klub Inteligencji Katolickiej
KK PZPR	– Komitet Krakowski PZPR
KKP	– Krajowa Komisja Porozumiewawcza
KKW	– Krajowa Komisja Wykonawcza
KO	– kontakt obywatelski
KOR	– Komitet Obrony Robotników
KOS	– Krakowska Oficyna Studentów
KPN	– Konfederacja Polski Niepodległej
KS MO	– Komenda Stołeczna MO
KSS	– Komitet Samoobrony Społecznej
KSS „KOR”	– Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
KW	– Komitet Wojewódzki
KW MO	– Komenda Wojewódzka MO

MEN	–	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MKS	–	Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
MKZ	–	Międzyzakładowy Komitet Założycielski
MINiSW	–	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MO	–	Milicja Obywatelska
MSW	–	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
NKW	–	Naczelny Komitet Wykonawczy
NOW-a	–	Niezależna Oficyna Wydawnicza
NSZ	–	Narodowe Siły Zbrojne
NSZZ „Solidarność”	–	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
NSZZ „Solidarność” RI	–	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” Rolników Indywidualnych
NZS	–	Niezależne Zrzeszenie Studentów
PAM	–	Pomorska Akademia Medyczna
PAT	–	Papieska Akademia Teologiczna
PG	–	Politechnika Gdańska
PKI	–	Punkt Konsultacyjno-Informacyjny
PKO	–	Powszechna Kasa Oszczędności
POSK	–	Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny (Londyn)
PPN	–	Polskie Porozumienie Niepodległościowe
PPR	–	Polska Partia Robotnicza
PPS	–	Polska Partia Socjalistyczna
PPS-WRN	–	Polska Partia Socjalistyczna „Wolność–Równość– – Niepodległość”
PRL	–	Polska Rzeczpospolita Ludowa
PW	–	Politechnika Warszawska
PWr	–	Politechnika Wrocławska
PWSM	–	Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna
PWSSP	–	Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych
PWST	–	Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
PZPR	–	Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RFN	–	Republika Federalna Niemiec
RJN	–	Rada Jedności Narodowej
RKK	–	Regionalna Komisja Koordynacyjna
RKW	–	Regionalna Komisja Wykonawcza
RMP	–	Ruch Młodej Polski
ROPiO	–	Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
RWD	–	Ruch Wolnych Demokratów
RWE	–	Radio Wolna Europa
SB	–	Służba Bezpieczeństwa

SGPiS	– Szkoła Główna Planowania i Statystyki (Warszawa)
SKS	– Studencki Komitet Solidarności
SUSW	– Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
SZSP	– Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
TKK	– Tymczasowa Komisja Koordynacyjna
TKN	– Towarzystwo Kursów Naukowych
TRJN	– Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej
TVP	– Telewizja Polska
TW	– tajny współpracownik
UAM	– Uniwersytet Adama Mickiewicza (Poznań)
UB	– Urząd Bezpieczeństwa
UG	– Uniwersytet Gdański
UJ	– Uniwersytet Jagielloński
UŁ	– Uniwersytet Łódzki
UMCS	– Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (Lublin)
UMK	– Uniwersytet Mikołaja Kopernika (Toruń)
USA	– United States of America (Stany Zjednoczone)
UW	– Uniwersytet Warszawski
UWr	– Uniwersytet Wrocławski
WiN	– Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”
WKP(b)	– Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików)
WKR	– Wojskowa Komenda Rejonowa
WSP	– Wyższa Szkoła Pedagogiczna
WSW	– Wojskowa Służba Wewnętrzna
WUdsBP	– Wojewódzki Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
WUSW	– Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
WZZ	– Wolne Związki Zawodowe
ZAMP	– Związek Akademicki Młodzieży Polskiej
ZLP	– Związek Literatów Polskich
ZMD	– Związek Młodych Demokratów
ZMP	– Związek Młodzieży Polskiej
ZMS	– Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZSP	– Zrzeszenie Studentów Polskich
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

INDEKS OSÓB

- „124” (TW) 216, 252, 253, 258, 259,
263, 266
„7” (TW) 351
- Abramowska Janina 154
Adam (N.N.) 46
Adamczyk Lech 420
Adamczyk Maria 154
Adamkiewicz Jarosław 163
Adamkiewicz Marek 146, 149, 157,
160, 161, 184, 197, 210, 225, 234,
245, 249–251, 253, 276, 295
„Adler” (TW) 292
Agnieszka (N.N.) 375
Ajzner Jan 38, 53, 62, 79, 90, 91, 93,
95, 105, 122, 382
Aleksiewicz Tomasz 46, 47
„Alex” (TW) 346, 350
Amsterdamski Piotr 63, 113, 115
Amsterdamski Stefan 148
Anderman Janusz 58
Andrzejewski Jan 391
Andrzejewski Jerzy 56, 79
Andrzejewski Marek 328
„Ania” (TW) 346, 350
„Anka” (TW) zob. Parchimowicz
Wiesław
Anna (N.N.) 389
Antonowska Ewa 445, 446
Antowska-Śmigiel Krystyna 451, 457,
458, 463
- „Artur” (TW) 128
Ates Bożena 423
- „B.B” (KO) 218
„B” (KO) 218
Baader Andreas 310
Babiuch Edward 466, 484
„Bachus” (TW) 196
Bader Erik Michael 203
Badowska Alicja 246, 255
Badył K. 375
Badzian Aleksander 452
Balcerek Andrzej 40, 477, 480
Balonowski Mirosław 423, 424
Bałucki Jan 173
Banaszak J. 292
Banaś Marian 117, 118, 122
Baran A. 355
Baran Józef 117, 207, 221, 237, 299,
300, 305, 306, 308, 322, 338, 347–
349, 352, 367, 379, 396, 442, 486
Baranowski Krzysztof 466
Baranowski Zdzisław 336
Barańczak Stanisław 23, 44, 45, 52,
56, 57, 65, 68, 71, 73, 74, 76,
78–80, 84, 89, 97, 109, 111, 153,
198–201, 248, 320, 321, 323, 324,
343, 367, 391
Barańczak Zofia 303
Barbara (N.N.) 84, 85
Barcikowski Kazimierz 307

- Barczyk-Chmielowiec Joanna 40, 117, 345
 Bartoszewicz Witold 211, 248, 339
 Bartoszewski Władysław 496
 Bartyzel Jacek 40, 52, 113, 115, 298
 Batko-Sonik Liliana 40, 91, 94, 116, 118, 122, 137, 138, 142, 144, 308, 310, 341, 347, 350, 367, 380
 Bator Bernadetta 481
 Bator Małgorzata 477, 481
 Bauman Zygmunt 63
 Baumgarten Gert 203
 Bazel Anna 41, 63, 113
 Bądkowski Lech 285
 Bąkowski Adam 494
 Bąkowski Krzysztof 446, 470, 476, 484, 485, 494–496
 Bąkowski Paweł 53, 54, 65, 122, 123
 Bednarek Dorota 210
 Bednorz Herbert 339
 Bek Bogusław 63, 116, 230, 346, 348, 367, 384, 464, 465
 Bek Wiesław 40, 117
 Beling Henryk 195
 Bell Peter 102
 „Belmondo” (TW) 346, 350
 Berezowski J. 291, 292
 Bernhardt Anna zob. Podgórczyk-
 -Mietkowska Anna
 Beylin Marek 382, 441
 Białczyk Jan 385
 Bibersztajn Ryszard 246, 254, 262
 Bielak Leszek 63
 Bieliński Konrad 364, 415, 428, 462
 Bieniasz Maciej 121
 Bieńkowski Władysław 343, 369
 Bierezin Jacek 58
 Biernacka Hanna 446
 Bigelmeier Waleria 93
 Bijak (Bujak?) 100
 Bilewska Aleksandra 283
 Bill Jan 171–174, 194, 307, 342
 Binkiewicz Leszek 286, 335
 „Biolog” (TW) 327
 Bitner 106
 Blachnicki Franciszek 64
 Blajfer Bogusława 62, 93, 156, 222, 240, 242, 243, 251
 Blumsztajn Seweryn 79, 92, 359, 360–362, 364, 387
 Błoński Jan 122, 123, 129
 Bober Ryszard 336
 Bocheński Jacek 56
 Bochnia Janusz 258, 424
 Boczowski Lech 195
 Bogucka Teresa 428
 Bogusława (N.N.) 149
 Bohomolec 455, 456
 Bojarski Jerzy 47
 Bojarski Piotr 47
 „Bolek” (TW) zob. Puczko Tadeusz
 Boniecki Adam 119, 123
 Borkowski Tomasz 410
 Borusewicz Bogdan 73, 145, 281–284, 302, 377, 404
 Bożena (N.N.) 46
 Bradel Zdzisław 343
 Brandt Willy (właśc. Karl Herbert Frahm) 322
 Brandys Kazimierz 56, 338, 433, 441
 Bratek Małgorzata 160, 182, 323, 367, 391, 408
 Bratkowski Stefan 493
 Bratuszewski Waldemar 444, 492
 Broda Jarosław 166, 246, 249, 254, 262, 381, 416, 419, 443, 484, 485, 487, 488, 494, 495
 Broda Marek 410
 Brodacki Krystian 94
 Brodski Josef 56
 Brodzki Jerzy 203

- Brożek Zbigniew 245, 259, 261–264, 266, 419
- Brykczyński Jerzy 94
- Bryliński Stanisław 70–72, 192, 195, 196
- „Brzozowski Stanisław” (TW) zob. Nowacki Jerzy
- Budrewicz Leszek 147, 149–153, 157, 161, 179, 210, 221, 233–236, 245, 247, 249, 253, 254, 258, 259, 273, 276, 277, 279, 295, 296, 304, 319, 321, 331, 333, 334, 337, 340, 360, 368, 371, 374, 375, 380, 381, 389, 394, 398, 400, 406, 408, 412, 414, 416, 419–421, 428, 431, 433, 434, 439, 440, 455, 456, 465, 474, 483, 485
- Budyń Jerzy 340
- Bujwid Anna 246, 264
- Bujwid Joanna 149, 245, 264
- Bukowski Władimir 412
- Bulc Andrzej 378
- Bułat Jakub 91, 105, 411
- Burak Marek 210, 245, 253, 254, 259, 260, 273, 296, 332, 368, 406, 415, 416, 419, 421, 437, 449, 453, 466, 469, 476, 483, 485, 487, 495
- Burek Tomasz 54, 56, 343
- Buśko Cezary 273
- Butkiewicz Andrzej 283, 284, 287
- Bystrzanowski Piotr 378, 379
- Byszewski Piotr 19
- Cegła 210
- Celiński Andrzej 62, 92, 388, 416
- Cetwiński Marek 319, 388, 394, 400, 419–421
- Chałubińska Agnieszka 194
- Chamcówna Mirosława 148, 211, 234, 248, 297, 339, 365, 394, 400, 405, 420, 439
- Chamiec Mirosława zob. Chamcówna Mirosława
- Chlebowski Tomasz 383
- Chmielewska Zofia 276, 368, 397, 406, 419, 421, 430
- Chmurzyński Waldemar 170
- Chodakowski Jan 58
- Chojak Czesław 113
- Chojecki Mirosław 93, 123, 211, 428
- Cholewa Adam 195
- Choma-Jusińska Małgorzata 21, 22
- Chrościński Edmund 445
- Chrzanowski Wiesław 356
- Chyliński Zygmunt 120, 122
- Ciborski Mariusz 471
- Ciechanowicz Jerzy 471
- Cieński Marcin 180, 247, 255
- Ciesielczyk Marek 443, 444, 450, 477, 481, 483, 490, 492
- Ciszkowski Józef 343
- Corvalan Luis 412
- Cudak Ferdynand 218
- Cupała Wiesław 246, 250, 255, 262
- Cyran Tadeusz 335
- Cywiński 91
- Cywiński Bohdan 296
- Cywiński Jan 39, 105, 225, 239–243, 387, 434, 436, 451, 468, 489, 490
- Czaja Czesław 128, 131, 171
- Czaputowicz Jacek 20, 474, 475, 486
- Czarlewski Sławomir 285
- Czerni-Graczyk Krystyna 345, 484
- Czesław (N.N.) 74, 77, 78, 80–82, 85–87
- Czoska B. 291–293
- Czuma Andrzej 94, 103, 190, 284, 288, 313, 314–316, 377
- Czuma Benedykt 103
- Czuma Elżbieta 197, 221
- Czuma Hubert 80–82, 87, 88, 97, 99, 101–103, 315, 406

Ćwik 227

„Dan” (TW) 46, 47
Dawidowicz Krzysztof 79, 117, 416
Dąbrowa Kazimierz 384
Dąbrowski Bronisław 408, 415
Demkow Mirosława 106
Derejczyk Maria 114
Dodziuk Anna 73
„Dolar” (TW) zob. Rychtyk Sylwester
Dolata Zenon 363, 453
Domański Antoni 280, 291–294, 372
Domina Jan 69–72, 192, 195, 196
Donbach-Jankowska Elżbieta 113
Dorn Ludwik 22, 27, 53, 54, 62, 78,
79, 90, 91, 93, 94, 105, 122, 222,
239–242, 382
Doroszevska Urszula 62, 79, 90, 91,
93–95, 122, 214, 222, 239–242,
452, 474
Drawicz Andrzej 433
Drzymalski Cezary 139
Duda Roman 158, 211, 234, 297, 339,
400, 401, 405
Dudek Antoni 18
Dulkiewicz Zbigniew 379
Dunin Kinga 114
Dworak Jan 94
Dyczkowski Adam 415
Dyk Ewa 286
Dyk Piotr 41, 189, 221, 281, 284, 286,
288, 314, 407–410
Dyląg Krzysztof 62
Dymarski Lech 56, 448
Dymny 375
Dziadaś Michał 452
Dzielski Mirosław 120, 122, 123, 128
Dziewolski Maciej 327

Eisler Jerzy 19, 20
„Ekonomista” (TW) 258, 424

Fenrych Przemysław 77, 80, 81, 88
Fenrych Włodzimierz 68–71, 73–89,
101, 108, 110, 162, 182, 197, 270,
273, 303, 323, 324, 391, 396, 408,
445, 446, 451, 453, 491
Ficowski Jerzy 337, 393
Fiedor Karol 389, 393, 394, 420, 421,
476
Fik Marta 202
Filak Jerzy 79, 146, 149, 156, 157,
245, 249, 250, 252, 435, 436
Filak Zbigniew 494
„Filip” (TW) 258, 424
Filipczak Jan 423
Filipczak Tomasz 58, 113, 114
Filipczak Zbigniew 482, 485, 485,
494, 495
Filipek Włodzimierz 225, 324, 364,
381, 432, 436, 438, 446, 466, 479,
484, 491, 495
Filipiak W. zob. Filipek Włodzimierz
Filipowicz Kornel 121, 123, 129
Fischer Jarosław 410
Frączkiewicz Wojciech 415, 441, 475,
489
Friszke Andrzej 18, 19, 20, 21, 22
„Fryderyk” (TW) 292
Fydrych Waldemar 246, 253, 254, 262
Gajewski Krzysztof 374, 433, 435,
441, 459, 477, 478
Galińska-Wildstein Iwona 361, 375,
396, 434, 435, 486
Gałkowski Jacek 192, 93
Gancarczyk Ryszard 125
Garwacki Zbigniew 39
Gazda Zbigniew 203
Gąsiorowski Krzysztof 376
Gątkiewicz Małgorzata 40, 117
Gerhardt Abel 404
Gębka Michał 278, 327

- Giedroyc Jerzy 63, 310, 451
 Gierek Edward 28, 277
 Gieruń-Banaszewski Zbigniew 445, 447, 451, 464
 Ginejko Jarosław 216–219, 245, 259–264, 266, 268
 Gleichgewicht Aleksander 146, 147, 149, 156, 157, 166, 211, 245, 249, 250, 252, 400, 417, 419, 422, 435, 439, 446, 447
 Gleichgewicht Bolesław 158, 296, 297, 339, 365, 475
 Gleichgewicht Helena 296, 368, 419, 421
 Głębocki Henryk 21, 23–27, 30, 34, 40
 Głogowski Karol 113, 115, 234, 235, 301, 302, 304
 Głowacki 218
 Głowiński Michał 438
 Godek Jerzy 464, 465, 469, 480, 488, 496
 Gołębiowski Stefan 142, 144
 Gomułka Władysław 18
 „Gość” (TW) 350
 Górny Karol 46
 Górny Przemysław 18
 Górska A. 41
 Górski Janusz 153
 Górski Jerzy 300
 Górski K. 194
 Grabczyk Franciszek 124, 299
 Grabiński Andrzej 270
 Grabowski Tadeusz 445, 447
 „Grabowski” (TW) 218
 Gramatyka Agnieszka 335, 416
 Groń-Gąsienica 447
 Gross G. 455
 Grotowicz Wiktor 179, 180, 247, 254, 262, 319, 323, 333, 334, 370, 374, 381, 388, 392, 393, 404, 419–421, 429, 430, 435, 440, 475, 494–496
 Grotowski Jerzy 217
 Gruszczyński Wojciech 245, 254, 262
 Grzebieluch Jerzy 300
 Grzegorzcyk Tomasz 90, 416
 „Grzegorz” (TW) 196
 Grzelak Grzegorz 286, 299, 314, 372
 Grzelczyk Krzysztof 184, 197, 233, 247, 249, 253, 254, 261, 298, 397, 399, 400, 435, 436, 456
 Grzesiak Bogdan 480
 Grzywacz Zbylut 121, 129
 Grzywaczewski Maciej 39, 91, 106, 182, 240, 298, 314, 410
 Gutowski A. 100
 Gwiazda Andrzej 378
 Gwoździowski Janusz 345
 Hajłasz Zbigniew 319, 331
 Hall Aleksander 41, 52, 66, 221, 284, 285, 289, 298, 299, 302, 314, 356, 377–379, 387, 396, 397, 407–410, 480
 Hartman Stanisław 158, 211, 297, 339, 394, 420, 422
 Hauke-Ligowski Aleksander 296
 Hein Ewa 117, 345
 Hemmerling Zygmunt 20, 24, 25, 27, 65, 78, 106, 108, 145, 299, 300, 349, 481
 Herbst Lothar 416
 Hernas Czesław 421, 485
 Hołówka M. 262, 263
 „Hołyński Aleksander” (TW) zob. Januszewski Stanisław
 „Hubert” (TW) 218
 Huskowski Stanisław 247, 255, 485
 Hutkowski Bohdan 239, 418, 428, 432, 438, 443, 449, 455, 461, 467, 474, 479, 482, 491
 „Irmina” (TW) zob. Pietkun Zdzisław
 Iwanowska Anna 475

- „J.A.” (KO) 218
 „J.W.” (KO) 218
 „J17” (TW) 327
 Jabłoński Henryk 303
 „Jacek” (TW) 326, 354
 Jakubiak Zbigniew 262, 263
 Jakubowska Anna 162
 Jakubowski Leszek 410
 „Jan” (TW) 327
 Janiszewski Tadeusz 270
 Jankowski A. 327
 Jankowski Bronisław 410
 Jankowski Jaromir 210, 273, 277, 415
 Jankowski Leszek 323, 378, 379, 410
 Janowski Zbigniew 470
 Janów Jerzy 151, 198, 324, 327, 328
 Janusz Kazimierz 94
 Januszewski Stanisław 184, 186, 233, 235, 400, 402
 Januszkiewicz Stanisław 391
 Jarkiewicz Katarzyna 18
 Jarmakowski Andrzej 285, 289, 314, 408, 409, 410
 Jarocz (Jarosz?) Janusz 122
 Jarosz Jan Piotr 117, 350, 379, 384, 442, 470
 Jasiński Ryszard 102, 103
 Jaskuła Zdzisław 58
 Jastrzębski Adam 53, 465, 490
 Jastrzębski Bogdan 466, 485
 Jaworski Władysław 139
 Jażdżewski Andrzej 291
 Jedlicki Jerzy 338, 355
 Jedliński Jaromir 161, 162, 182, 323, 324, 381, 408, 446
 Jednak Stanisław 258, 424
 Jedynek Stefan 205
 Jędrzejczak 218, 219
 „Joanna” (TW) 214, 223
 Jocz Konstanty 343
 Jodłowski zob. Jedlicki Jerzy
 Johansson Sten 321, 322
 „Jolka” (TW) 240, 241
 Jurek Marek 410
 Jurga Jadwiga 200, 202
 Jurga Piotr 200, 202, 391
 „K.B.” (KO) 218
 „K.J.” (KO) 218
 „K” (KO) 218
 Kabaciński Stanisław 196, 269, 413
 Kaczmarek Lena zob. Migala Lena
 Kaczmarek Robert 120, 128, 132, 335, 442
 Kaczmarek Jacek 474
 Kaim Józef 171, 173
 Kalińska Renata 415
 Kałużyński Jan 48, 49
 Kałużyński Piotr 48, 49, 63
 Kamiński Łukasz 17, 20, 22, 28, 31
 Kamiński Zbigniew 218
 Kamocki Andrzej 432, 436, 437
 Kania Marek 174
 Kania Stanisław 307
 Kanik Jacek 452
 Kantek 177
 Kapczyński Piotr 214
 Karkosza Elzbieta 338
 Karkosza Henryk 275, 338, 342, 345, 348, 350, 352, 361, 370, 380, 453, 486, 489
 Karolik Jan 286
 Karpik Stanisław 300
 Karpiński Jakub 54, 94
 Karpiński Wiktor 433, 435, 474
 „Kasia” (TW) 258
 Kasproicz Jan 337
 Kasprzykowski Cezary 286
 Kawalec Stefan 39, 62, 91, 225, 240, 242, 383
 „Kazik” (TW) 126, 130, 136, 142, 291, 345, 349, 351

- „Kazimierz” (TW) 126, 136, 307, 317,
318, 340, 345, 349
- Każmierczak Bronisław 327, 328
- Kelus Jan Krzysztof 248, 343
- Kensy Tadeusz 116, 132, 310, 340,
345
- „Ketman” (TW) zob. Maleszka Lesław
- Kęćik Marzena 365–367
- Kęćik Wiesław Piotr 91, 245, 249, 300,
365, 366, 415
- Kędra Waldemar 195
- Kędzińska Danuta 285
- Kęszycki Marcin 270, 273, 320
- Kielanowski Jan 223, 272
- Kielczewski Andrzej 273, 406, 421,
455, 494
- Kieszkowski Marian 233, 313, 400
- Kijowski Andrzej 119, 123, 142, 335
- Kisielewski Stefan 340, 374
- Kizny Jacek 247, 249, 255
- Klimas Dionizy 195
- Klimek Jarosław 146, 149, 157, 245,
247, 249, 250, 255
- Klimek Rudolf 18
- Kliniewicz Teodor 374, 434, 435, 441,
463, 469, 471, 474–477, 493
- Kloc Eugeniusz 79, 493
- Kluczyński Zbigniew 135, 170, 174,
354
- Klukowski Janusz Wojciech 194, 197,
297
- Klukowski Stanisław 194
- Kłoczowski Jan Andrzej 119, 123, 408
- Kłoczowski Paweł 120, 122, 123, 128,
476
- Kobielec Krzysztof 245
- Kobzdej Dariusz 285, 289, 298, 335,
379, 406
- Kokosza Janusz 246, 254, 262
- Kołąkowska Anna 285, 378
- Kołąkowski Leszek 64, 84, 92, 186
- Kołąkowski Robert 452
- Kołąkowski Roman 179, 180, 210,
213, 247, 250, 255, 321, 476, 484,
485, 487, 488, 494
- Komolka Jan 56
- Konderak A. 25
- Konieczny Zbigniew 391
- „Konstancja” (TW) 96, 99, 102, 103
- Konwicky Tadeusz 337, 433
- Koraszewski Andrzej 199
- Koraszewski Tadeusz 199, 201
- Korłow Aleksander 440
- Koroński Zbigniew 441
- Koryciński J.W. 37
- Kostyrka Bogdan 409
- Kościelniak Piotr 135, 167, 172, 173,
176
- „Kot” (TW) 216, 218, 253, 258, 259,
263, 266, 423, 424
- Kotarba Małgorzata zob. Gontkiewicz
Małgorzata
- Koteja Edward 300
- Kotlarek Zbigniew 324, 327, 329
- Kowalczyk Sławomir 469
- Kowalik Tadeusz 119, 434, 476, 478, 496
- Kowska Anka 79, 388, 399, 415
- Kowski Sergiusz 27, 38, 53, 62, 78,
79, 90, 93, 240, 382
- „Kowalski” (TW) zob. Drawicz
Andrzej
- Koza Aleksander 246, 250
- Kozanecki Marek 120, 122, 128
- Kozik Lech 488
- Kozłowski Jan 300
- Krajewska Anna 116, 237, 346, 348,
357, 367, 375, 380, 384, 434, 492
- „Krakowski” (TW) zob. Filipczak Jan
- Krasnowolski Stanisław 123, 416, 455
- Krawczyk Anna 409
- Krawczyk Elżbieta 224, 227, 347, 367,
375, 376, 384, 396, 414

- Krawczyk J. 379
 Krawczyk Kazimierz 285
 Krężel Henryk 195
 Krotowski Stanisław 217
 Król Marcin 343, 493
 Kruk Roland 242, 299, 300, 332, 382
 Krupski Janusz 343
 Kruszyńska Zofia 379
 Kruszyński Andrzej 466
 Kruszyński Stanisław 22
 Kruwolski St. zob. Krasnowolski Stanisław
 Krynicki Ryszard 333, 339
 Krystyna (N.N.) 46
 „Krystyna” (TW) zob. Marciniak Marian
 Krzysztof (N.N.) 467
 „Krzysztof” (TW) 326
 Krzysztofowicz Grzegorz 481
 Krzysztoporski Adam 31, 50, 139, 142, 144, 237
 Książczak Mieczysław 382, 388, 411, 415, 441, 453
 Kubacka Ewa 324
 Kubiak Jacek 44, 63, 151, 152, 160–162, 182, 183, 198–201, 214, 221, 303, 304, 320, 323, 324, 327, 333, 339, 360, 362–364, 368, 369, 391, 396, 404, 432, 436, 446, 467, 476, 479, 480, 488, 491, 495
 Kudybiński Edward 230
 Kula Wiesław 129, 175
 „Kula” (TW) 253, 258, 259, 263, 266
 Kuliczkowski Zdzisław 218
 Kulik Ewa 79, 116, 118, 224, 227, 237, 338, 343, 347, 358, 367, 384, 385, 387, 409, 442, 462, 495
 Kuliński Bohdan 164
 Kuliś Józef 174
 Kupiecki Dariusz 106
 Kurek 171
 Kuroń Grażyna 364, 388
 Kuroń Henryk 364
 Kuroń Jacek 31, 64, 79, 94, 119, 121–123, 150, 156, 184–186, 204, 207, 208, 210, 211, 214, 222–224, 227, 229, 230, 233, 234, 253, 269–273, 275, 284, 296, 303, 304, 306, 309, 322, 325, 332, 340, 341, 364, 365, 367, 368, 370, 377, 382, 384, 387–389, 391–393, 400–402, 404, 405, 408, 412, 417, 418, 422, 430, 445, 450, 453, 462, 471, 489, 492, 495, 496
 Kuroń Maciej 364
 Kurzela Jan 59, 61, 89, 214, 221, 230, 272, 275, 295, 298, 303, 319, 321, 323, 331, 333, 335, 337, 339, 355, 357, 361, 364, 367, 370, 374, 377, 384, 387, 391, 396, 398, 404, 407, 414
 Kurzewski Waldemar 202
 Kusiński Stanisław 300, 410, 461
 „Kwaśniak” (TW) zob. Balonowski Mirosław
 Kwiatkowska Krystyna 345
 Kwiatkowski Andrzej 44, 48, 49, 460
 Kwietko-Bębnowski Marek 39
 „L.E.” (KO) 218
 Labuda Aleksander 158
 Labuda Barbara 158
 Lachowicz Krzysztof 194
 Lachowski Krzysztof 27, 430, 433, 435, 474, 493
 Lampasik Jacek 282
 Langosz Ewa 461
 Laskowski Hieronim 196
 „Lech” (TW) zob. Moczulski Leszek
 Lem Stanisław 123, 482
 Leman 80
 Lendzioszek Janusz 335

- „Leo” (TW) 42, 126, 130, 136, 350
 „Leon” (TW) 327
 Lesiakowski Krzysztof 19
 Leszczyńska Marta 255, 262
 „Leszek” (TW) 327
 Leśkow Jacek 414, 419, 471, 495
 Leśniak Jerzy 469
 „Lewandowski Jan” (TW) zob. Mikłasz
 Paweł
 Lewińska Elżbieta 41, 66, 113
 Lipiński Adam 381, 414, 419, 421, 422,
 440, 464, 469, 471, 478, 483–487
 Lipiński Edward 185, 186, 296, 339,
 343, 389, 401, 405, 422
 Lipowski Sławomir 460
 Lipska Maria 93
 Lipska-Onyszkievicz Agnieszka 62,
 90, 91, 93, 95, 122
 Lipski Jan Józef 20, 23, 26, 93, 123, 271,
 305, 322, 337, 389, 393, 462, 475
 Lipski Jan Tomasz 90
 „Lis” (TW) 351
 Lisak Antoni 187
 Lisak Piotr 69, 72, 187, 188, 325
 Liška Tomáš 414
 Lisocki Wiesław 324
 Lis-Olszewski Witold 270
 Litwiniec Bogusław 212, 217
 Lityński Jan 73, 79, 92, 122, 182, 183,
 270, 273, 305, 322, 325, 365
 Ludwik (N.N.) 46
- Łabuz Tadeusz 452
 Łaskawiec Kazimierz 193
 Łepkowski Antoni 20
 Łojek Janusz 438
 Łopuszański Jan 281
 Łuczywo Helena 73
 Łuczywo Witold 73
 Łukasiewicz Piotr 27, 78, 90, 105
 „Łukasz” (TW) 346
- Łukawer Edward 122, 132, 343, 416
 Łukowski Jerzy 292
 Łyszczyc 218, 219
- „M.A” (KO) 218
 „M.S” (KO) 218
 Macharski Franciszek 362, 408
 Maciejewski Jarosław 56, 153, 154
 Macierewicz Antoni 91, 93, 94, 119,
 122, 123, 140–142, 222, 284, 309,
 372, 380
 Maj Aleksander 70, 187
 Maj Andrzej 241, 244
 Maj Waldemar 240, 242, 273, 274,
 361, 374, 433, 434, 441, 459, 477,
 478, 493
 Majewska Elżbieta 40, 345
 Majewski Janusz 106, 224, 240–243,
 297, 382, 409, 429, 456, 468, 474–
 478, 480
 Malec Jacek 246, 255, 262, 273, 296,
 304, 321, 323, 364, 365, 368, 370,
 371, 374, 388, 392–394, 404, 408,
 419–421, 429, 430, 434, 445, 447,
 463, 464, 474, 476, 480, 481
 Maleszka Lesław 34, 40, 42, 63, 66, 77,
 91, 126, 127, 130, 135–138, 142,
 210, 224, 225, 227, 230, 238, 308,
 310, 322, 338, 345, 347–349, 351,
 352, 361, 367, 379, 380, 396, 416,
 445, 464, 465, 486, 487, 489, 493
 Malewska Hanna 92, 343, 462
 Malicki Wojciech 364
 Malik Elżbieta 117, 345
 Malisz 103
 Maliszewski Edward 162, 182, 324,
 327, 378, 391
 Małgorzata (N.N.) 162
 Małkiewicz Grzegorz 238, 340, 341,
 345, 348, 350, 352, 361, 367, 370,
 379, 380, 384, 434, 464, 465

- Małek Wojciech 381
 „Mały” (TW) 291
 Mandelsztam Osip 161, 440
 Mańko Piotr 180, 247, 255
 Mańkowski Marcin 375, 379, 384, 387, 442
 „Maratończyk” (TW) zob. Kamiński Zbigniew
 Marciniak Marian 258
 „Marco” (TW) zob. Płaszewski Marek
 „Marek” (TW) 192, 327
 Maria (N.N.) 83–85
 „Maria” (TW) 423
 „Marian” (TW) 258, 346, 424
 Marks Karol 185
 Marsch-Potocka Renate 203, 204
 Marszałkowski Tomasz 18
 „Marta” (TW) 218
 Martini Dorota 238, 345, 347, 367
 Matuszewski Jarosław 468
 Mazowiecki Tadeusz 296
 Mazur Andrzej 42, 301, 302
 „Medycza” (TW) 218
 Meinhof Ulrike 310
 Meissner Jakub 117, 118, 138, 237
 Mężydło Antoni 282
 Mianowicz Tomasz 348, 361, 379, 482, 483, 486, 489
 Miatkowski M. 378
 Miącz Andrzej 433
 Michalak Tomasz 383, 405, 433
 Michalczak Piotr 327, 328
 Michalik Leszek 227
 Michalik Mirosław 66
 „Michał” (TW) 346
 Michałowski Jacek 89, 90, 387
 Michnik Adam 54, 94, 119, 121–123, 142, 161, 186, 305, 309, 322, 325, 338, 343, 364, 388, 492, 496
 Mierecki Piotr 410
 Mierzwa Stanisław 379
 „Mietek” (TW) 128
 Mietkowska Anna 486, 488, 489
 Mietkowski Andrzej 174, 224, 227, 237, 275, 309, 334, 335, 342, 348, 350–352, 370, 375, 376, 379, 380, 384, 385, 416, 428, 429, 436, 437, 439, 442, 457, 459, 461, 465, 481, 488, 489, 492
 Migąła Lena 335
 Mikłasz Paweł 42, 314, 462
 „Miko” (TW) 42
 Mikołajska Halina 93, 119, 121, 123, 341, 439
 Mikołajski 63
 Milewski Krzysztof 82
 Milewski Zdobysław 117
 Miłosz Czesław 333, 439
 Miodońska-Brookes Ewa 120, 123
 Mioduski Jan 282
 „Mirek” (TW) 326
 „Miriam” (TW) 258, 424
 Mitch Wera 483
 Mleczek Andrzej 129
 Młynik Anna 189, 281, 287, 288
 Mocha 172
 Moczulska 278
 Moczulski Leszek 52, 65, 93, 94, 96, 100, 103, 119, 121–123, 190, 222, 236, 283, 284, 288, 298, 309, 313, 314–316, 320, 369, 377, 378, 408, 493, 496
 Moczulski Leszek Aleksander 475
 Modelski Wojciech 468, 469
 Modzelewska-Rybiecka Magdalena 281, 288, 378, 379, 410, 480
 Modzelewski Karol 64, 365, 388, 394, 420, 421
 „Monika” (TW) zob. Karkosza Henryk
 Morawiecki Kornel 403
 Morgiewicz Emil 94, 313
 Mrozek Sławomir 319

- Mszański Stanisław 128, 134
 Müller Andrzej 182, 323, 381, 382
 Müller Anna 20
 Muskat Mariusz 140, 284
 Muszyński A. 32
 Muszyński Wojciech 18

 Nadolski Marek 20, 24, 25, 27, 65, 78,
 106, 108, 145, 299, 300, 349, 481
 Naimski Piotr 94
 Najder Zdzisław 468
 Najnigier Sławomir 319, 331, 340,
 374, 419, 421, 451, 452, 455, 456,
 458, 463, 485, 487, 495
 Nalepa Zbigniew 357
 „Napoleon” (TW) 291
 Nastula Andrzej 314
 Natanson Maria 106
 Natkaniec Czesław 195
 Němec David 414
 „Neutrino” (TW) zob. Sienkiewicz
 Kazimierz
 Nicer Stanisław 291, 292
 Niedorezo Adam 283
 Niemczuk H. 106
 Niemiec Leszek 166, 179, 259–263
 Niesiołowski Stefan 19
 Nogieć Jan 172
 Noszczak Bartłomiej 19
 Nowacki Jerzy 161, 182, 183, 198,
 272, 303, 304, 321, 322, 324, 333,
 364, 391, 396
 Nowaczek Jacek 458
 Nowak Henryk 154
 Nowak Marian 307, 367, 368
 Nowak Ryszard 410
 Nowak Stanisław 116, 126–128, 131,
 171, 177
 Nowak Wojciech 129
 Nowakowski Marek 56, 121
 Nowakowski Tadeusz 132

 Nowicki W. 328
 Nyczek Tadeusz 129

 Ochman Jerzy 245, 247, 249, 250, 255,
 262, 273, 277, 323, 332, 339, 369,
 374, 388, 404, 419–421, 429
 Ofenborn Peter 404
 „Ojo” (TW) zob. Szpendowski Marek
 Olejniczak Jarosław 196
 Olszewski Jan 270
 Onyszkiewicz Wojciech 73, 94, 123,
 305, 322
 Oracz Wojciech 117, 118, 343
 „Oskar” (TW) 291
 Ostapiński Stefan 159
 Ostatek Zdzisław 300
 Ostoja-Owsiany Andrzej 234
 Ostrołęcka Ewa zob. Niesiołowski
 Stefan
 Ostrowski Wojciech 142
 Otolinińska Renata 180, 224, 225, 247,
 254, 262, 295, 323, 334, 370, 371,
 374, 381, 388, 392, 393, 404, 414,
 419, 420, 421, 429, 430, 462, 470,
 476

 Paćkowski Piotr 406, 421
 „Pająk” (TW) 68–73, 87–89, 108–110
 Pakulski Andrzej 154, 162
 Pałamarz Marian 359
 Pałka Zenon 63, 400, 435, 440, 469–
 –472
 Panwicz Władysław 194
 Papież Sergiusz 378
 Papież Stanisław 410
 Parchimowicz Krzysztof 77
 Parchimowicz Wiesław 96–103, 218,
 221, 258, 298, 314, 378, 407, 410
 Paškiewicz Janusz 419, 440
 „Paweł” (TW) 354
 Pawelczyk Jerzy 347, 348, 357, 380

- Pawlak Antoni 54, 58, 411
 Pawlik A. 106
 Pawłowicz Jerzy 471
 Pawłowski Tomasz 123
 Persak Krzysztof 18
 Petrycka Anna 396
 Petrycki Grzegorz 286
 Petrycki Tomasz 286
 „Piasecki” (TW) zob. Jankowski
 Jaromir
 Piątek Marian 486
 Pierzchała Janusz 168, 238, 300, 310,
 348, 384, 396, 410, 442, 464, 465
 Pietkiewicz Antoni 391
 Pietkun Stanisław zob. Pietkun
 Zdzisław
 Pietkun Zdzisław 282, 283
 Pietrzak Bartosz 58
 Pietrzyk Marian 218, 259, 261, 263,
 266
 Pilch Bogdan 336
 Pilichowski Jacek 435, 436
 Piłka Marian 41, 52, 221, 314
 Piłsudski Józef 167, 168, 344, 372, 373
 Piotrowski Paweł 22
 „Piotrowski” (TW) 423, 424
 Piszcz Ludwik 193
 Pleśnar Adam 18, 157, 233–236, 400,
 406, 420
 Pliszka Grzegorz 281, 287
 Pluto-Jakowczyk Jarosław Grzegorz
 451, 460
 Płaszewski Marek 462, 486
 Płońska Maryla 496
 Pochitonow Ziemowit 117, 119, 124,
 344, 464, 465
 Podczaski Leszek 410
 Podgórczyk-Mietkowska Anna 224,
 275, 341, 367, 380, 384, 385, 416
 Polkowski Jan 275, 345, 348, 350, 352,
 358, 361, 379, 380, 384
 Popiel Marek 106
 Porada Eugeniusz 248
 Preiss Wiesław 173
 „Prezes” (TW) 494
 Prokop Jadwiga 62
 Prokop M. 416
 Próchniak Leszek 18
 Prus Andrzej 132
 „Prusak” (TW) 42, 131
 Przybyła 395
 Przybyła Marek 436
 Przystanowicz Małgorzata 182, 453,
 458
 Przystanowicz Maria 182, 324, 331,
 339
 Puciłowski Józef 368
 Puczko Tadeusz 157, 234, 456
 Puszczewicz Leszek 195–197
 Puto Teresa 270, 273
 Pyjas Florian 23
 Pyjas Stanisław 23, 24, 30, 31, 34, 37,
 46, 47, 50, 54, 59, 97, 164, 165,
 167, 169, 170, 359
 „R.M.” (TW) 218
 Raczak Lech 111, 202, 212, 270, 273
 Radomski Roman 200, 202
 Rakowiecki Jacek 79, 168, 238, 310
 „Rawicz Jerzy” (TW) zob. Gąsiorowski
 Krzysztof
 Rayzacher Maciej 123, 142, 343
 Renik Krzysztof 106
 „Rep” (TW) 218
 „Return” (TW) zob. Maleszka Lesław
 Robak Krzysztof 410
 „Robert” (TW) 42
 Roefler Mariusz 341
 Rokicki Konrad 20
 Roliński Adam 22, 23, 48
 Romaszewska Zofia 390
 Romaszewski Zbigniew 92, 94

- „Romuald” (TW) 423, 424
 Rospond Marek 146, 149, 157, 160,
 166, 210, 225, 234, 245, 249, 251,
 253, 276, 295, 297, 304, 305, 470
 Rotter 99
 Rożek Janusz 300
 „Róża” (TW) 164, 165
 Różański Marek 379
 Różewicz Kamil 319, 332, 388, 389,
 394, 400, 419, 420
 Rubinstein Henryk 198, 199
 Rudka Szczepan 25, 130
 Ruszar Józef 39, 63, 66, 94, 117–119,
 123, 137, 138, 164, 165, 168, 343
 Rybak Marek 410
 „Rybak” (TW) zob. Mikłasz Paweł
 Rybicka Bożena 214, 285, 377, 378,
 407–410
 Rybicka Małgorzata 285
 Rybicki Arkadiusz 52, 189, 190, 285,
 288, 289, 298, 299, 356, 377, 378,
 396, 397, 407–410
 Rybicki Józef 92
 Rybicki Mirosław 285, 289, 314, 377,
 378, 407
 Rychtyk Sylwester 218
 Rysiak Gwidon 385
 „Ryszard” (TW) 291
 Rzymowski Jerzy 196
- Sacharow Andriej 465
 Sadowski Emil 218
 Salij Jacek 207
 Salmanowicz Bogusław 286
 Samoliński Wojciech Zbigniew 41
 Samsonowicz A. zob. Słomiński
 Andrzej
 Samsonowicz Jan 285, 289, 291, 299,
 314, 407
 Schoen Tomasz 79, 348
 Schulz Brunon 337
- Seneczka Andrzej 452
 „Senior” (TW) 351
 Sędzikowski Waldemar 282
 Siciński Michał 119
 Siekanowicz Stanisław 147, 149, 210,
 245, 249, 250, 254, 261, 295
 Siemieniec Mirosław 181
 Sienkiewicz Kazimierz 258, 259, 263,
 266, 273, 424, 450, 453
 Sikora Wojciech 348, 357, 358, 370,
 375, 380, 384, 434, 439, 441, 458,
 465, 477, 488, 489, 494, 496
 Siła-Nowicki Władysław 270, 271
 Sitarz 172
 Skawiński Ryszard 381
 Skonka Lech 186, 234
 „Skorpion” (TW) zob. Jednak
 Stanisław
 Skóra Danuta 375
 Skóra Jan Zbigniew 117, 119, 355,
 375, 384
 Skrobotowicz Jacek 355, 357, 359,
 361, 384, 410, 442, 453
 Skrzyszewska Wiesława 324
 Skuza Marek Marian 222, 378
 Sławińska Krystyna 321, 434
 Słomiński Andrzej 41, 189, 190, 281,
 288, 289, 299, 335, 377
 Słomiński Wiesław 286, 335
 Smerecka Urszula 216–218, 252, 253,
 258, 259, 263, 266, 423, 424, 443,
 450
 Smolar Aleksander 75, 93, 310, 480
 Smolarczyk Anna 456
 Smykał Jacek 22, 80
 Sobczyk Jan 247, 254, 262, 333, 334,
 419, 451, 476, 485, 491, 495
 Sobczyk Lucjan 394
 Sobocki Leszek 121
 Sobolewski Marek 123
 „Sokołowski” (TW) 258, 424

- „Sokowski” (TW) 218
 Sołżenicyn Aleksander 76
 Sonik Bogusław 39, 93, 117–119, 122,
 130, 135, 137, 138, 142, 144, 145,
 230, 308, 310, 335, 338, 347, 350,
 352, 357, 358, 367, 368, 380, 387,
 396, 398, 443, 444, 493, 496
 Sotwin-Skóra Danuta 117, 238, 340, 434
 Soukup Karel 414
 Sójka Jerzy (właśc. Soyta Jan) 217
 Spasowska Halina 469
 „Spinoza” (TW) 258, 424
 Spodenkiewicz Paweł 40, 79, 113, 115
 Spychalska 86
 Spychalski 419
 Spychalski Mirosław 474, 475
 Sroka Bronisław 285
 Stachowski Lutosław 245
 Stachowski Tomasz 200, 202
 Stachura Bogusław 31, 33
 Staniewicz Restytut 161, 182, 183,
 303, 323, 362, 367, 391, 396
 „Stanisław” (KO) 129
 Stanisławski B. 292
 Stankiewicz Grażyna 282, 283
 Stanowski Adam 284
 Starzyński Piotr 147, 149, 156, 157,
 184, 253, 296, 297, 365, 389, 399,
 400, 402, 435, 436, 443
 Starzyński Wojciech 494
 Stasiak 97
 „Staszek” (TW) 42, 131, 291
 „Stefan” (TW) 218
 Stefański 194
 Steinsbergowa Aniela 390
 Stepan Kamil 310
 Sterpowicz Jan 215–219, 259, 261–
 –264, 266
 Stępień Sławomir 20
 Stołęcka Hanna 451, 460, 477, 478,
 480, 495
 Stołęcka-Wójcik Danuta 297, 334,
 339, 368, 374, 381, 414, 419, 421,
 428, 429, 431, 435, 439, 440, 444,
 446, 447, 450, 451, 452, 455, 460,
 476, 477, 483–488, 491, 494–496
 Stonawski W. 327
 Stonawski Zbigniew 328
 Strykowski Julian (właśc. Pesach
 Stark) 337
 Studziński Bogumił 284, 343
 Sulecka Regina 63
 Sulecki Władysław 63
 Suleja Włodzimierz 20
 Sulikowski Andrzej 129
 Sułkowski Witold 58, 304
 Surówka Beata 457, 458
 Suszyński M. 217
 „Sylwia” (TW) zob. Smerecka Urszula
 Symonides Janusz 287
 Szaciłowski Stefan 343
 Szamke Waldemar 410
 Szarek Jarosław 23
 Szaruga Leszek 58, 476
 „Szary” (TW) 218
 Szczepanik B. 421
 Szczepańska Danuta 397, 406, 415,
 419, 421, 470, 485, 496
 Szczepański Jan Józef 119, 121, 123,
 129, 343, 482
 Szczepański Janusz 347, 350, 355,
 357, 384
 Szczepkowski Jerzy 105
 Szczerbiński Romuald 52, 53, 56, 58,
 205, 279, 307
 Szczerkowski Maciej 324
 Szczęsna Joanna 79, 359, 360
 Szczudłowski Tadeusz 284, 301, 335,
 377, 378
 Szczygielska Maria 300
 Szczypiorski Adam 296
 Szelest Marek 461

- Szlachta Jerzy 494
 Szlachta Joanna 406, 421, 480, 485, 494
 Szmięgielski Marek 127, 128
 Szpendowski Marek 151, 160, 182, 198, 201, 326
 Szpotański Janusz 122, 343
 Szwed Anna 79, 348, 396, 442, 486, 489
 „Szwed” (TW) 346, 350
 Szyma Tadeusz 120, 122, 123, 128
 Szymański Wiesław Paweł 129
 Szymborska Wisława 121, 123, 129
 Szymczak Juliusz 147, 151, 245, 247, 249
 Szymczyk Janusz 286
- Śliwa Bogusław 391
 Śmigiel Stanisław 139, 282, 287
 Śpitalnik Kazimierz 175
 Śreniowski Józef 41, 58, 63, 64, 73, 113, 114, 123, 230, 231, 304, 322
 Świdzki Włodzimierz 195
 Świerż Łukasz 117, 237, 310, 367, 461
 Świtoń Kazimierz 26, 296, 300, 303, 319, 320, 322, 332, 335, 339, 341, 357, 367, 369, 495
- Tabin Marek 199
 Tarała Edward 237
 Tarka-Zielińska Elżbieta 304, 374, 406, 415, 419, 421, 465, 470, 485
 „Tarnowiecki” (KO) 105
 Tarnowski Karol 343
 Tatar Marian 120
 Terenia K. 402
 Terlecki Ryszard 25, 132
 Tischner Józef 462
 „Tomek” (TW) zob. Maleszka Lesław
 Tomkowiak Roman 327
- Toruńczyk Barbara 56, 79
 Tórz Tomasz 160, 491
 Trąbka R. 458
 Trąbska Helena 184, 276, 277
 Trąbski Ryszard 184, 276, 277
 Treszko T. 195
 Trzcionka Jerzy 357
 „Trzeciak” (TW) 253, 258, 259, 263, 266
 Turbacz Marek zob. Krasnowolski Stanisław
 Turek Bogdan 203
 Turkowski Krzysztof 277, 296, 321, 368, 381, 397, 419, 421, 433, 440, 443, 485
 Turzyńska Gabriela 379
 Twardzik Barbara 237, 310
 Typiak Piotr 343
 Tyrankiewicz Maria 17
 Tyszka Andrzej 283
- „Unlis” (TW) 258, 424
 Urban Bonawentura Julian 164
 Urbanik Kazimierz 393
 Urmańska Wanda 64
 Urmański Andrzej 64
- „Vega” (TW) 327
- „W.D.” (KO) 218
 Wacko Tomasz 414, 419, 471, 484, 485, 487, 495
 Wacław” (TW) zob. Mazur Andrzej
 Wajda 210
 Walc Jan 150, 250
 Walczak Wojciech 181
 Walczyński Henryk 141, 146
 Walendowski Tadeusz 58
 Walentynowicz Anna 378
 Waligóra Grzegorz 18, 22, 23, 26, 31, 277

- Wallis J. 458
Waltoś Jacek 121
Wałęsa Lech 189, 296, 378
Wanda (N.N.) 82–85
Waszkiewicz Jan 403
Wegner Jacek 94
Wereszycki Henryk 122
Werle Ludwik 391, 436
Werner Andrzej 331, 333
Widerska Krystyna 457, 458
Widlak Wojciech 384, 396, 429
Wierzbicki Marek 17
Wierzbicki St. zob. Wierzbicki Zbigniew
Wierzbicki Zbigniew 343
Więckowski Andrzej 127, 173
Wildstein Bronisław 39, 66, 79, 94, 116, 168, 300, 322, 340, 341, 347, 348, 350, 352, 357, 358, 361, 367, 375, 380, 384–386, 396, 399, 439, 442, 450, 456, 458, 465, 480, 483, 486, 489, 493
Wilk Danuta 414
Wilk Mariusz 210, 211, 214, 224, 247, 254, 260, 269, 276, 277, 295, 296, 304, 321, 323, 331–334, 337, 368, 370, 381, 388, 391–393, 400, 404, 408, 412, 414, 415, 418–421, 429, 435, 436, 440, 467
Wilowski Andrzej 44, 63, 182, 327, 436, 446, 491
„Wiśniewska” (TW) zob. Ates Bożena
Wiśniewski Janusz 181
Wiśniewski Ludwik 21, 46, 47, 64, 285, 315, 378
Witkowski Paweł 488, 494, 496
Witowska Marzena 333, 411, 446
„Włodek” (TW) 327
Włoszczyk Andrzej 355, 357
Wodziński Michał 340
Wojciech (N.N.) 46
„Wojciech” (TW) 108–111
Wojciechowski Adam 94
Wojcieszek Andrzej 96, 98, 102
Wojtasik Małgorzata 355, 380, 384
Wojtek (N.N.) 375
Wojtyła Karol (Jan Paweł II) 77, 78, 357, 358, 362, 372, 373, 380, 387, 391, 398, 435
Wolf Tadeusz 391
Wolfram-Zakrzewska Agnieszka 223
Wolicki Krzysztof 361, 493, 496
Wolnicki Adam 317
Woroszyński Wiktor 54, 56, 121, 319, 337, 360, 375, 451
Worsnip Patrick 203
Worwąg Michał 91, 105
Woźniakowska-Thun Róża 224, 227, 230, 237, 299, 306, 310, 347, 350, 352, 357, 359, 361, 362, 367, 375, 380, 384, 385, 387, 396, 398, 416, 434, 442, 452, 480, 482
Woźniakowski Jacek 121, 123, 129, 343, 462
Woźnicki Andrzej 113
Wóycicka Irena 73
Wóycicki Kazimierz 374
Wręga Antoni 379
Wróbel Janusz 18
Wróbel Zbigniew 430
Wrzesiński Wojciech 17
Wujec Henryk 73, 92, 364, 388
Wujec Ludwika 73
„Wysocki Stanisław” (TW) 313, 316
Wysocki Władimir 474
Wyszkowski Błażej 105, 281, 282, 287, 377
Wyszkowski Krzysztof 140, 284, 288
Wyszyński Stefan 19
„Z.P.” (TW) 127, 218
Zabłocki Janusz 78

Zadencki Jarosław 449, 458, 487, 489, 492
Zadrożyński Edmund 73
Zagajewski Adam 58, 121, 123, 129,
248, 343
Zajac E. 441
Zajac Ewa 34
Zakrzewski Jacek 340, 406
Zakrzewski Rafał 223, 387, 388
Zalewska Ewa 338, 355, 361, 384
Zalewski Albin 146, 149, 217, 220
Zalewski Tomasz 468
Załuski Stanisław 284, 356
Zamorowski Jerzy 291
Zapolnik Jan 378
Zaremba Marcin 31
Zaremba Piotr 21
Zarzycki Edward 150, 156
„Zbigniew” (TW) zob. Drawicz
Andrzej

„Zbyszek” (TW) 42
Zdziarska M. 194
Zdziarski Adam 106
Zdziarski Andrzej 39, 62, 63, 90
Zembala Ewa 269
Zemer Janusz 44, 63, 154, 160, 323,
327, 381, 446
„Zen” (TW) 350
Ziemiński Wojciech 94
Ziemska Beata 200, 202
Zienkiewicz Aleksander 415
Ziomek Jerzy 56, 154
Ziomek Kazimierz 70–72, 112, 270
Zlat Mieczysław 394
Zozula Andrzej 300
Zybura Marek 79, 245, 247, 249
Zygmunt (N.N.) 46
Żarek Urszula 246, 255

**W serii „Dokumenty” dotychczas ukazały się
następujące tomy:**

- 1 *Grudzień 1970 w dokumentach MSW*, oprac. J. Eisler (2000)
- 2 *Aparat bezpieczeństwa w Polsce w latach 1950–1952. Taktyka, strategia, metody*, oprac. A. Dudek, A. Paczkowski (2000)
- 3 *Czerwiec 1976 w materiałach archiwalnych*, oprac. J. Eisler (2001)
- 4 *Rozpracowanie i likwidacja rzeszowskiego Wydziału WiN w dokumentach UB (1945–1949)*, oprac. T. Balbus, Z. Nawrocki (2001)
- 5 F. Katzmann, *Rozwiązanie kwestii żydowskiej w dystrykcie Galicja*, oprac. A. Żbikowski (2001)
- 6 *Stan wojenny w dokumentach władz PRL (1980–1983)*, oprac. B. Kopka, G. Majchrzak (2001)
- 7 *Obóz Pracy w Świętochłowicach w 1945. Dokumenty, zeznania, relacje, listy*, oprac. A. Dziurok (2002)
- 8 *Represje wobec duchowieństwa górnośląskiego w latach 1939–1956 w dokumentach*, oprac. K. Banaś, A. Dziurok (2003)
- 9 *Kryptonim „Orzeł”. Warszawski Okręg Narodowego Zjednoczenia Wojskowego w dokumentach 1947–1954*, oprac. K. Krajewski, T. Łabuszewski, J. Pawłowicz, L. Żebrowski (2004)
- 10 *Aparat bezpieczeństwa w Polsce w latach 1953–1954. Taktyka, strategia, metody*, oprac. G. Majchrzak, A. Paczkowski (2004)
- 11 *Biuletyny dzienne Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego 1949–1950*, oprac. Ł. Kamiński (2004)
- 12 *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego na Lubelszczyźnie (lipiec 1944–czerwiec 1945)*, oprac. L. Pietrzak, S. Poleszak, R. Wnuk, M. Zajączkowski (2004)
- 13 *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec Kościołów i związków wyznaniowych 1945–1989*, red. A. Dziurok (2004)
- 14 *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego na Rzeszowszczyźnie (sierpień 1944–lipiec 1945)*, oprac. D. Iwaneczko, Z. Nawrocki (2005)
- 15 *Katowice we Wrześniu '39*, oprac. G. Bębniak (2006)
- 16 *Przed i po 13 grudnia. Państwa bloku wschodniego wobec kryzysu w PRL 1980–1982, t. 1*, oprac. Ł. Kamiński (2006)
- 17 *Plany pracy Departamentu IV MSW na lata 1972–1979* (2007)

SERIA DOKUMENTY

W serii „Dokumenty” publikowane są nieznanе dotychczas materiały archiwalne dotyczące najnowszej historii Polski. Pokazują one różne formy represji, jakich obywatele polscy doświadczyli w latach 1939–1989 ze strony władz nazistowskich i komunistycznych, oraz zorganizowane i spontaniczne przejawy oporu społecznego.

Pierwszy Studencki Komitet Solidarności powstał jesienią 1977 r. w odpowiedzi na zamordowanie, zapewne z inspiracji Służby Bezpieczeństwa, krakowskiego studenta Stanisława Pyjasa, współpracownika KOR. W ślad za Krakowem poszły inne ośrodki akademickie. Rodzący się nurt studenckiej opozycji bacznie obserwowała SB w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Wasale”. Publikowane dokumenty to wybór z akt tej sprawy. Świadczą one, że mimo szerokiej wiedzy o Studenckich Komitetach Solidarności SB nie udało się sparaliżować działalności komitetów, ani też przejąć nad nimi kontroli.

SLUBOWANIE

Slubuję uroczystie, że będę:

- 1) zachowywać postawę moralną i obywatelską godną studenta Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 2) systematycznie i pilnie zdobywać wiedzę w celu należytego przygotowania do pracy zawodowej oraz aktywnego uczestniczenia w budowie socjalizmu,
- 3) ściśle przestrzegać przepisów regulujących porządek studiów oraz zarządzeń szkoły i organów zwierzchnich,
- 4) okazywać należyty szacunek władzom szkoły oraz właściwie zachowywać się względem przełożonych, nauczycieli akademickich i innych pracowników szkoły,
- 5) unikać w swoim postępowaniu wszystkiego, co mogłoby zaszkodzić dobremu imieniu szkoły i godności studenta,
- 6) przestrzegać zasad współżycia koleżeńskiego,
- 7) szanować mienie szkoły i przeciwdziałać niewłaściwemu stosunkowi do niego.

Zapraszamy na naszą stronę internetową
www.ipn.gov.pl
oraz do księgarni internetowej
www.ipn.pocztytaj.pl